

Christi non timuerunt fabire supplicium. **C** f. Exprimunt aut quorundam sanctorum nomina: apostolorum. scilicet martirum et virginum: octo sexus virgines: et septem sexus feminæ: ad significandam scilicet magistrum in rationali: quod per hoc sacrificium septem charisimata: scilicet cet spiritus sancti dona octo beatitudinibus cõitiu ganit indigne hoc sacrum mädicate. Unde sequitur. Cũ Joã. Istud dicit Alber. opinor Joã. baptista: qui et martir est: ppter quod et hic inter martires numerat: de quo dicit dñs. Inter natos mulierum non surrexit maior Joã. bap. etc. qui et finis legis fuit: et vsq; ad ipsum pphete pphetauerunt. Ad ar. xi. Ad idẽ Inno. dicit. Possit per Joã. nẽ nõ euãgelista sed baptista intelligi: nisi pmitteretur cũ sanctis aplis tuis et martiribus. Per quod cõiuncti q; apli tñ et martires subnotent: Quis Joãnes inter martires possit cõnumerari. Aliis autẽ videt q; fiat hic iterata cõmemoratio Joãnis euãgeliste: quia Joãnes baptista hoc sacrificium nõ tractant: quapropter hic nõ iducif: sed qdã sit de dicto in se rō modicũ facit: q; hic perit cõsotiũ cũ scis: sed nõ dubitat de scitate vtriusq;. Dato igit q; intelligat de Joãne euãgelista: cur in hac cõmemoratione repetit: et stephano sociat: q; et matthe preponit et barnabe. Hñder idẽ Inno. Sane inq; ioãnes in p̃ia cõmemoratione cũ aplis numerat ppter dignitatẽ apostolarum. In secunda nõ repetit et stephano sociat ppter p̃uilegiũ castitatis et celibatus. Joãnes em et stephanus virgines sunt: et sequitur agnum quocũq; erit: quapropter et ceteris premittunt. Virginitas ioãnis inde cõmendatur q; xps in cruce matrẽ virginẽ discipulo virgini cõmẽdabat: et quia hora accepit eã discipulũ in sua custodia. In stephano nõ in hoc maxime virginitas cõprobatur: q; deputat: est ab aplis ad ministeriũ viduarum: et q; fact: est p̃positus seminarũ testimoniũ meruit sincerissime castitatis. Alii quidã dicũt q; hic p Joã. nẽ intelligit marcum qui fuit binomi: vocabat em marcus et ioãnes: sed parũ refert quẽ horum canonis ordinator denotauerit. Oes quidem sanctos: oes de hoc numero sunt: quorũ cõio et societates postulat. **C** Stephano: qui sanctitatis habuit p̃contum singula re: de quo in actib; apostolorum. c. vi. Stephanus plenus gra et fortitudine: faciebat prodigia et signa magna in populo: qui in hora disputatiõis plenus spiritu sancto: intẽdit in celũ in contione iudeorũ positus: vidit gloriã dei: et iesum stantem a dextris virtutis dei: et pumũ sui sanguinis effusione xpo testimoniũ perhibuit: vnde et p̃ totum martir. i. martires principes appellat. Qui et xpi imitatus vestigia: in passionis hora positus genibus voce magna clamauit. Dñe ne statuas illis hoc p̃ctm. Unde in p̃sa de eo canit. **O** Stephane signifer regis summi bone: nos exaudi proficue: qui es p inimicis tuis exauditus. Paulus tuis precib; stephane te quondã persecut: christo credit. Te petrus xpi ministrum statuit: tu petro nomĩ crededi astruis: ad dexterã summi patris ostendens quem plebs furens crucifixit. **C** B. Sequit. Mattheia: qui sorte electus in apostolus: vt ires in locũ de quo p̃uaricat: est indas: vt fieret testis õfice resarrectiõis. Que fors (fm beatũ Diony.) nõ fuit nisi impetratio signi: quo eũ spiritus sanctus assumẽdũ ostẽdit: et non ioseph insti: quẽ a pli secũ et alijs staturat orãtes. Tu dñe qui nosti corda omnium: ostende quẽ elegeris ex his duob; vnũ accipere locũ ministerij huius et apostolatus: de quo p̃uaricat: est indas: vt abiret in locũ suũ: et dederũt fortes eis: et cecidit

fortes sup mattheia: et annumeratus est cum vnde cum aplis. **C** Barnaba: qui etias signo qd dedit spiritus sanctus segregatus est in apostolatũ. **Act. xij.** Cũ cũ paulo. vnde Act. xij. dixit spiritus sanctus. Segregate mihi paulũ et barnabã in opus ministerij ad quod assumpsi eos. Hic primus cũ paulo fuit apls gentium: et ideo a reliquis gentium: nobis scilicet est specialiter honoratus: vnde Act. x. vbi supra. Tunc cõstanter paulus et barnabas direxerunt ad iudeos. Vobis oportebat primus loqui verbũ dei: qm̃ repelitis illud: et indignos vos iudicatis eterne vite: ecce cõuertimur ad gẽtes: sicut precepit nobis dñs dñs dñs. **C** f. xli. Dedit te in lucẽ gentium: vt sis salus mea vsq; ad extremũ terre. **C** Ignatio: qui gloriofissimũ fuit martir apostolorum cõtemporeus: gloriofissime xginis matris dei pedissequus et capellanus: beati Joãnis euãgeliste discipulus: qui sub Traiano imperatore cõdemnatus: ad bestias romam delatus: rogabat vt sancti in eius passione nõ deficeret: qui p̃status est in theatro: quoniam malefactor p̃nuref: sed vt christi discipulus. Qui bestias que sibi dei virtute mansuefecerãt: contra se vt denota retur p̃uocabat: qui publice in bec verba prorupit. Ignis: crux: bestie: ossiũ cõstricatio: mēbroz diuisio: tormēta diabolici in me p̃ chusto veniãt: vt iesu fruatur: vt bec ipse in epistola quã romanis direxit scribit: qui cũ esset in dentibus leonis: altã voce dixit. frumentũ xpi sum: dentibus bestiarũ molar: vt panis mūdus inueniat. Qui (vt de eo Dionysius scribit) aliud in ore non habuit: nisi amor meus crucifixus est. Hic et multas laudes in diuersis epistolis de dñi matre cõscriptis. Et cũ fuisset mortuus inuẽta sunt bec verba. Iesus chust: aureis literis in corde ipsius scripta. De hoc sic ait beatus Bern. super psalmum. **rc.** Admagus est ille Ignatius auditor discipuli quẽ diligebat iesus: martir et p̃secut: preciosis reliquijs paupertas nostra ditata est. Adriã in pluribus epistolis quas ad eã scripsit christifera cõsultauit. Egregius quidẽ titulus dignitatis et cõmẽdatio honoris vniuersi. **C** Alexandro: qui papa fuit vrbis et orbis: sextus a beato ac sancto petro: successor euaristi i papatu. Ab aureliano cõmitem sub Adriano imperatore cõ beatis P̃fecto et Theodoro: post cõuersionẽ hermetis p̃fecti: et qui in tribuni rome martirio coronatus est: cuius corpus rome apud sanctã sabina in altari summo quiescit. **C** Adreclino et petro: quorũ primus presbyter: secundus exorcista: cum arthemio et domo sua martirio coronari meruerunt: quorũ animas dorotheus qui eos decollauerat: vestibus splēdidis et gemis indutas: vidit angelorũ manibus in celũ deferri: vnde et christianus est effectus. **C** H. Consequenter nominantur sancte de semineo sex: vnde dicit. felicitate: illi stri femina vidua: matre septẽ filiorũ christianissimorum Januarij: felici: philippi: siluani: alexandri: vitalis: et martialis: in cõspectu matris diuicis suppliciorũ generib; interemptor: in quorum numero quorũ speciale martirij perpessa est. Et tandẽ a p̃blio p̃fecto sub Antonio Augusto: capite tricarĩ iussa: datus primus filie salutarib; monitis martirij cõsummanus: que ob miraz in tormētis sui ac filiorũ cõstantia: et xpi p̃uocitate (siquidẽ ante cõsequēter nolatis passa est virginis) in eorũ recitaciõẽ nominũ est p̃lata. **C** Perpetua p̃uilegio castitatis et fidei etiã martirio coronata. **C** Agatha: virgine ac martire sanctissima: que et vberũ amputatiõẽ in xpi Quintiani p̃fecti in Deciana persecutiõẽ passa: beati

Alber.

Inno.

* Hierony. sup Jo. dicit q; propter etiã castitatẽ xps eam p̃ce ceteris dilexit: et eũ de nuptijs n. bere volentem reuocauit.

Diony.

Actũ. i.

Act. xij.

Diony.

Bernar.

* Instituit hic in misera vino a quã misceat. Et q; p̃ die: q; pate ref. c. Trez q; aqua benedicta in tẽplis et in cubilib; cõtra demones recitetur: et qd dazymo cõficere. Ex p̃lari. Homina filiorum felicitatis.

Petri apostoli visitationē in carceret totius cor-
poris sanitatē meruit: que post passa multoꝝ tor-
mentor genera: angeloz sanctitatis testimoniū
in sepultura accepit: qui tabulā hāc scripturam.

* Tabule
sen scriptu-
re huiꝝ sen-
sus hic est.
Mentē san-
ctā habuit:
se obtulit: et
patrie libe-
rationē ac-
quisiuit.

Mentē sanctā spontaneā honore deo: et patrie li-
berationē) * continentēz capiti sancti corporis
coniunxerūt: cuius postea velo capitis paganorū
populus ab incendio ignis et sicilie mōtibꝝ ir-
rupentibꝝ: et carbanensibꝝ ciuitas liberaf. ¶ In
cia: immobilis constantie virgine: que in paupe-
res distracto patrimonio ac matri sanguinis sine
curationis beneficio apud sepulchrū beate aga-
the cōcesso: per gladiū et ignē contra diabolū
eiusqꝫ ministrū Paschasiū perfectus loco et fide
in mobilis triūphabat. ¶ Agna sine Agnetē: no-
bili romana: corpore iuencula mente cana: que
teste Amb. tredecimo etatis anno mortē p chris-
to moriendo predidit: et vitā inuenit. Hāc et mū-
di diuitijs carnisqꝫ delictijs spōte christi inestima-
biles anime margaritas ac cycladas auro chari-
tatis tectas preposuit. ¶ Octaua passionis die pa-
rentibꝫ apud sepulchrū eius exequias agentibꝫ:
agno niue cādidiorē eiꝫ vertice adherente appa-
ruit in choro sanctoꝝ virginū: dicēs. Cū his om-
nibus lucidas sedes accepi. Nam et vinēs nuda
ad lupanar: crinibꝫ tamē melius tecta ē. Vestibꝫ
ducta: angelū preparatū ad virginitatis sue ca-
stodiā inuenit. Qui locū turpitudinis claritate
circūfulgēs colā cādidissimā induit: virginem
ab omni carnis pollutione mūdissimā conferua-
uit. ¶ Cecilia: clarissimū romanorū genere cro-
ta: que enāgelij christi semp gerebat in pectore:
non diebꝫ neqꝫ noctibus a colloquijs diuinis et
oratione cessabat: et intus cilicio: foris vestibus
decuratis ornata cantantibus organo soli deo
decanabat. fiat die cor meū et corpus meū im-
maculatū et nō cōfundar. Hec duos fratres Ti-
burtiū et Valerianū spōsum suū conuertit: alma-
gibiꝫ rēiānū superauit: angelos dei cōuersis fra-
tribꝫ cū vernantibus fertis demonstrauit. Et te-
ste Urbano papa: xpo tanqꝫ ouis argumentosa
seruiebat. Et tandē militibus xpi confortatis in
bullaisti balneo percussa martyriū cōsummanit.

Cecilia sem-
per euange-
lium christi
gerebat in
pectore.

Questio.
Rūio ad q
stionem.

Ipsum mar-
tyrium in-
dicium est
passionis do-
mini.

¶ Anastasia: preteracti illustissimi romani filia
inādeli publico nupta: que cū largissimas facul-
tates in pauperes et sanctos: quibꝫ sedule mini-
strauit: distribuere: et capiopter arctissimū car-
ceri māciparef a marito: cōsolatorias epistolās
a sancto chryfogeno martyre dedit et accepit: et
tandē ignis incendio triūphauit. ¶ Sed querif
hic cū fm probabile sententiā p iohannē hie in pñ-
cipio nominatū nō baptisā: sed enāgelisā desi-
gnat: vt supra dictum est: cur in canone sancti
idānis baptisē mēto nominatim nō habet: euz
tamē fuerit ante sanctus et natꝫ. Ipse quoqꝫ xpi
qui in hoc sacro cōtinef et sumif prece fuerat: cū
digito ostēdit: baptisauit: et efficacissimo testimo-
nio approbauit. Ad hoc respōdet Alex. q. xxxvij.
par. iij. In canone misse celebrat sacramentum
dñice passiois: propter qd solūmodo ibi mēmo-
rantur qui passi sunt pro dño. i. martyres. Et illi
dñitaxat qui imitati sunt dñm ordine spis: et con-
formitate euolationis: tales enim pprie dicūtur
martyres. i. testes. s. passi christi. Ipsum est mar-
tyriū indicij est passionis dñi: ipsa repentina euo-
latio est indicij virtutis eiusdē. Mentriū conue-
nit iohanni baptiste qui ante passionē dñi passus
est: post passionē suā nō euolauit: sed ad limbū
descēdit: ppter qd in canone misse nō cōmemo-
ratur. ¶ Sequit. Et omnibꝫ sanctis tuis quotū
fides et merita deo sunt nota: de quibus dicitur

Job. xxx. Nunquid est numerus militū eius: In Job. xxx.
tra quoz cōfortiū. i. fortis sue participationem:
quoz indubitata est gloria. Hos: offeretes mini-
sterio et voto ac desiderio altaris hoc sacrificiuz:
vt. s. cū eisde sanctis tuis casidē beatitudinis for-
tes obtineamus: vt fm orationē apli ad Ephēf. Ad Ephēf.
iij. cōprehendere possimus cū omnibꝫ sanctis: q. iij.
sit latitudo: lōgitudo et sublimitas et pfundum.

Scire etiā supereminētē sciētie charitatē chri-
sti: vt impleamur in omnē plenitudinē dei. Non
estimator: meriti: q. vt dicit Esa. Omnes iniustie
nostre sunt sicut pānus mēstruare: eiusdē. lxxij.
Ideo nō possumus psumere quicqꝫ de ostēfione
meritorum. Si enim tu pater celestis et clemētis Esa. i.
sime iniquitates nostras obseruaueris: quis su-
stinebit: Hō ergo intaitu nostrorū meritorū: nec
in iustificacionē nostris ad beatorū cōfortium
petimus admitti: sciētēs illud apostoli: q. in hoc
tēpore reliquie fm electionē gratie saluē hient: si
autē et gratia lam nō er operibꝫ. Ad ro. xi. Sed
cum fecerimus quecunqꝫ pcepta sunt nobis: ha-
bemus dicere fm christi sententiā. Serui inuti-
les sumus: qd debemus facere fecimꝫ. Lu. xviij.
Te ergo clemētissime pater qui non es meritorū
estimator: quia nō iuxta exigentiā meritorū retri-
buis citra cōdignū puniēdo dicēte propheta in
ps. Non fm peccata nostra fecit nobis: neqꝫ fm
iniquitates nostras retribuit nobis: et supra con-
dignū remuneras. Non enim sunt cōdigne pas-
siones huiꝫ tēpore ad futurā gloriā q. reuelabif
in nobis. ad Ro. viij. Das enim mensurā bonaz Ad ro. viij.
et cōfertā et coagitatā et supereffluentē. Hō ergo
estimator: meriti. Sed venie quesumus largitorū
admitte. Benignꝫ enim es et misericors: paties
et misere: et prestabilis super nequitias. Jobe. ij.
Qui solus veniā largiris: liquidē solus pecca-
ta dimittis: solus gratiā prestas et gloriā. Nam et
pater misericordiaz es: nō cōtines in ira miseri-
cordias tuas: quesumus. Quesumus itaqꝫ vt re-
niam largiēdo ad cōfortium sanctoꝝ nos admit-
tas: q. sic admitti solius indulgentie benignitas
liberalitatis tue est: sicut dauid dicit. Beni-
gne fac dñe in bonayolūtate tua et c. Ut de viuis
lapidibꝫ edificent mari celestis hierusalē. Aduri
in quā per angeloz lapsum rupti: non nisi tua be-
nignitate et nobis hominibꝫ reparandi. Hic si
em tu dñe edificaueris domū: in vanū laborant
q. edificāt eā. Neqꝫ sufficētes sumꝫ a nobis tāqꝫ
er nobis aliqd cogitare: sed omis nostra sufficien-
tia et te clemētissimo patre deo est. ¶ R Sed cō-
tra illud qd dicit: non estimator meriti: videtur esse
multiplex scripture autoritas: qua ostendit deꝫ
esse ponderator meritorū. Hā. v. ¶ Paral. xv. Erit
merces operi vfo: sicut hf hie. xxx. Itē Sap. x.
Reddet deus mercedem laborum sanctorū suo-
rum. Et Eccle. xvi. Misericordia faciet locū vni-
cuiqꝫ fm meritum operum suorum. In ps. Red-
des vnicuiqꝫ iuxta opera sua. Itē Adat. v. Mer-
ces vestra copiosa est in celis. Merces respectū
dicit ad meritum sicut et premium. Item. i. Coꝝ.
iij. Anusquisqꝫ proprium mercedē accipiet fm
suū labore. Et. ij. Coꝝ. iij. Quod in pñtēti est mo-
mentaneū et leue tribulationis nostre: supra mo-
dum in sublimitate eternum pondus glorie ope-
ratur in nobis. Non autem aliter temporalia
operantur eterna: nisi pro modum meriti. Item
ij. Timo. iij. Reposita est mihi corona iustitie:
quam reddet mihi dominus in illa die: iustus
iudex. Et multa similia ad idem adduci possent:
quibus ostenditur deus esse iustus iudex: et re-
munerator bonorum et malorum. Non autem
potest

Ad Ephēf. iij.

Ad Ro. xi.

Ad ro. viij.

Jobe. ij.

Ps. i.

ij. Coꝝ. iij.

Sap. x.

ps. lri.

Adat. v.

j. Coꝝ. iij.

ij. Tim. iij.

pōt esse iusta remuneratio: nisi fiat s'm estimatio
 nē meritō. Ad idē sunt autoritates scōrum pa
 trū & doctorū inuicem: quibus docet beatitudinē
 esse premiū pro meritō. Quāuis facile pōt dici
 ad tertū nostrum: qđ ideo dicitur deus non estimat
 meritū: qđ nō pccatē p'miat s'm merita: sed ex sua
 liberalitate superaddit. Unde vt dictū est: semp
 pcciat vltra meritū: & punit citra cōdignū. Itē
 ergo negat estimatiōnē meritī s'm p'lr: sed estima
 tiōnē ad premiū merito p'fice cōdignū. Ita quod
 neq; excedat in pccatiōnē: neq; deficiat in punitē
 do: hoc sufficit ad vītā dē tēp' nostri. ¶ Uerū
 qđ autoritates ille vidēt inuicem qđ oprib? nos
 stris incremur p'miū eternū: nō intulit queri
 pōt. Uerū opera nostra qđ tēporalia sunt: mereā
 tur beatitudinem quē est eterna: pro cuius reso
 lutione. Aduertendū p'mo qđ opera nostra dupl'r
 possunt cōsiderari. Vno modo s'm se: vt a nobis
 operata virtute nostra actiua naturalī: quā acce
 pimus in prima nostra cōstitutiōe. In qua facul
 tatem accepimus libere operandi: siue opera bo
 na: siue mala: s'm qđ dicit propheta. Anima mea
 in manibus meis semp. In manibus meis. i. in
 potestate mea. semp: vt per ipsam faciā siue bo
 nū siue malū. ¶ Eccl. xv. Deus a principio cōsti
 tuit hominē: & reliquit illū in manu p'silij sui. Ad
 iecit mandata & p'cepta sua. Si volueris mādata
 cōseruare cōseruabūt te. Apposuit tibi aquam &
 ignē: ad qđ volueris porrigere manū tuā. Ante ho
 minē vita & mors: bonū & malum: qđ placuerit ei
 dabitur illi. ¶ Alio modo cōsiderari possunt ope
 ra nostra vt nō solū sunt nostra virtute actiue:
 sed ad eorū productionē cōcurrūt cū nra volūta
 te singularē donū dei: qđ grāz appellam? de quo
 loquit apostolus. i. Cor. xv. Gratia dei sum id qđ suz:
 & gratia eius in me vacua nō fuit: sed abundans
 tuis illis oib? laboraui: nō ego: sed grācie meci.
 Et brūs Aug. in de libe. arbi. Gratia est h'z ad libe
 rā arbitriū sicut fessoi ad equū. Fessoi autē acti
 ue regit & mouet equū: Ita & gratia mouet volū
 tatem ad aliqđ actum eliciendū vel operandū.
 ¶ Ad Est etiā aduertendū qđ ad actus meritōij
 rationē duo requirūt in genere. P'mū est libe
 rā eius electio. Scōm eius ad p'mū retributionē
 acceptio. P'mū requiritur ex parte eliciētis ei?
 sez qđ meret. Scōz ex parte ei? a quo p'mū reddif.
 Propter p'mū actus naturalī necessitate pdu
 ctus nō est meritōius: sicut cursus solis & astro
 rum. Inuolūtarijs em neq; laudamur: neq; vitā
 peramur. iij. Et h. Meritū autē vt distinguit
 contra demeritū: est actus imputabilis ad laudem.
 Propter scōm act? bon? bonitate morali tm nō
 gratuita: nō est meritōius ad vitā seu respectu
 bitudinis. Talis em nō acceptat a deo ad b'itu
 dinē cōferēdā: qm actui moraliter bono facto ex
 tra grām nullas bitudinis gradus correspondet
 in p'mo: cuiz dicat ap'ls. H'z a dei vita eterna. ad
 Rom. vi. & ad Ep' h. y. B'z estis saluati per fidē: &
 hoc nō ex vobis. Dei em donū est: nō ex opib?: vt
 ne qđ gl'ief. Uñ pōt actus meritōius sic notifi
 cari in genere. Act? meritōij est act? a volūate
 libere p'cedēs: siue elicit? siue imperat? ad retri
 butionē alicui? p'mij. Acceptat autē actus ad pre
 miū retributionē qđ aliqđ bonū aliqđ seu p'miz
 retribuit operati: vel alteri pro quo operatur in
 tuitu talis operatiōis. Ita qđ tale bonū nō re
 tribueret nisi actus p'cessisset. Ex quo p'z qđ hō
 iustus operibus iustitie nō meret illuminationē
 a sole: qđ equē facit deus solē suū oriū super bo
 nos & malos: & pluit super iustos & iniustos. Adat.
 v. ¶ Ad D. diuidit autē cōter meritūz s'm doctores

in meritū cōgrui & meritum cōdigni. Meritū cō
 digni super nōnem meritī addit debitū reddendi
 premiū & iustitiā. Unde meritū cōdigni est act?
 a volūate libere procedēs ad retributionē s'm
 s'm debitum iustitie acceptatus. Dicitur s'm de
 bitum iustitie: qđ si p'miū quantū ad valorem aut
 dignitatē: deficeret vel excederet dignitatē vel va
 lorē meritī: et hoc sine fm propositionē geometri
 cā sine arith' metica: hoc est s'm iustitiā distribu
 tiuā vel cōmutatiuā: nō feruaret iustitia in pre
 miando. Hoc est: quod talis pccatiōnē: nō fieret
 pccatē s'm iustitiā: sed vel s'm liberalitatē: si p'p
 miū excederet: vel citra iustitiā si deficeret. ¶ Re
 quiritur itaq; ad meritū de p'digno: quēdā equa
 litas premiij ad meritū s'm alterā duarū propo
 sitionū. Hec autē equalitas additur vel ex natura
 actus: vel ex ordinatione pacto seu conuentione:
 siue etiā promissione acceptantis. Exēplū p'mi
 vt dū merces cōmensurat operi. Ita qđ opus s'm
 se tm valet p'miari: quātū premiū reseruatū. Ita
 qđ premiāns tantā vtilitatē consequi pōt ex ope
 re merētis: quātā ex pccatō. Exēplū scōdū: vt qđ
 ex libera promissione & conuentione promittitur
 tm pro tali. Sic dicitur in parabola euangelica.
 Nōne ex denario cōuenisti mecum. Amice nō fa
 cio tibi iniuriā: sed quoniam in conuentionē factā
 tolle qđ tuū est: & vade. Adat. xx. Ubi iustitia ser
 uata fundat in cōductionē: nō in natura act?. Et
 siue sic: siue sic attendat cōdignitas siue qualita
 tas exigit opus meritōij aliqđ in operāte: aliqđ
 in opere: & aliqđ in pccatiōne. In operāte: qđ
 sit amicus: inimicus em s'm beatū Augu. non est
 dignus pccatō: sed p'na. Et allegat Adat. in. ij.
 dist. xxv. Et quo sequit qđ p'ctō: nihil meretur de
 condigno apud deū: qđ nō est amicus: sed inimicus
 dei. Similiter em odio sunt deo impius & impie
 tas eius. Sap. xij. Et ibidem. iij. cap. fruct? im
 p'ctōi inuites. In opere requiritur qđ ordinat
 vtilitatē vel honorē pccatiōnē. Ideo op? existē
 tis in grā non ordinatū finaliter in deū: non est
 meritum de cōdigno. Si enim ad opus esse me
 ritōij sufficeret sola coexistētia gratiē aut cha
 ritatis: tūc opus indifferens a tali operatūz esset
 meritōij de cōdigno: qđ implicat: tūc em nō eēt
 indifferens. In pccatiōne requiritur acceptatiō siue
 ordinatio actus ad p'miū tale. Hec autē ordina
 tio in deo: non est nisi diuina voluntas: qđ voluit
 ab eterno actū sic illicitū vel imperatū esse meri
 tū cōdignū: tali pccatiō: vel ex natura actus: vel
 ex sua pactione ac promissione qua voluit esse de
 bito: talis premiij sic operantis. Quo duntaxat
 modo actio tp'alīs esse pōt meritū cōdignū pre
 miij eterni. Semp' em premiū eternū est mai?
 bonū merito tp'ali. Est iustitia stricta non reddit
 meli? bonū pro minore bono s'm se considerato:
 & naturalē eius & intrinsecam bonitatem: qđ vero
 est cōdignum: tm est ex gratuita acceptatione di
 uina sic se obligare volente operanti. Meritum
 de cōgruo est actus libere elicitus acceptat? ad
 aliqđ bonum retribuidum: nō ex debito iustit
 iē. Et hoc nō requirit dictas cōditiones in ope
 rate in opere tm p'miāte. Hoc em opus bonū de
 genere factū ab inimico sic acceptatur ad aliqđ
 bonū retribuidum: vt bonus motus naturalis
 anime p'ctōis quo facit qđ in se est: sine quo non
 daretur gratia iustificās: est meritū gratiē de cō
 gruo. Similiter si aliquis bonū aliqđ retribuit
 facienti opus bonum de genere: non tamen ad
 bonorem vel vtilitatem retribuentis: bonū illud
 factum est meritū de cōgruo boni retributi. Sic
 etiam si quis bonum excedens actum operantis

Dupliciter
opa nostra
possunt cō
siderari.

ps. cxvij.

Eccl. xv.

1. Cor. xv.

Augustin?

Ad rōnem
actus meri
toij duo re
quiruntur.

Ep' h. ij.

Actus me
ritōij qđ

Dimisio
meriti.

Meritū cō
digni.

Adat. xx.

Augusti.

Meritū de
congruo.

non ex debito precedentis pacti: sed nuda libera-
 litate donet: non daturus illud nisi operatio illa
 la precessisset: in premiando: talis operatio esset
 meritū de cōgruo: nō de cōdigno. ¶ Per hec
 respondetur ad. q. morā per prepositiōes. ¶ Pila.
 Opus nostrū cōsideratū sūm intrinsecā suā boni-
 tatē quā h̄z p̄cise ex se: voluntate elicite gr̄a cir-
 cūscripta: nō est meritū beatitudinis: nec de cō-
 gruo: nec de cōdigno. ¶ Probarur: q. nulli confert
 beatitudo propter opus elicītū ex naturali aut
 morali virtute hominis gratia circūscripta. Sta-
 tuit siquidē deus sūm ordinē sue sapiētie: nullum
 fore glorificandum in patria nisi fuerit pius gra-
 tificatus in via. Sed nec actum aliquē premiare
 in patria beatitudine: cuius nō fuit principium
 gratia vie. Unde et opz paruos qui nullū pctm̄
 cōmiserunt baptizari: vt gratiam recipiāt si glo-
 riā et beatitudinē debeant adipisci. Quapropter
 dixit ap̄ls. Si linguas hominum loquar et an-
 gelorum ꝛc. Et si tradidero corpus meū vt ardēā
 charitātē aut q̄ est gr̄a: non habuero: nihil mihi
 prodest: Ad vitā eternā scz. i. Cor. xii. Et beatus
 Augu. Gratia sola est que diuidit inter filios reg-
 ni: et perditionē. Patet hoc idē ex. s. allegatis.
 Et sic intelligi p̄t illud beati Bernar. in ser. de
 annunciatione dñice di. Credere opz q̄ vitā eter-
 nam nullus promereri poterit bonis operibus
 suis. Sic loquitur glo. super illud Rom. vi. Gratia
 dei vitā eternā: vt intelligeremus nos deū ad vi-
 tā: nō nostris meritis: sed sua miseratiōe p̄duce-
 re. ¶ Secūda p̄positio. Opus bonū de genere et
 etiā moraliter elicītū a voluntate gr̄a nō coexistē-
 te nihil mereret: neqz t̄pale nec eternū de condi-
 gno. Patet: q. deficit sc̄da cōditio supra posita. s.
 dignitas ex parte operātis. Adritū em̄ de cōdi-
 gno: vt dicit Alexan. de ales vbi supra est seruitiū
 deo digne debito mō impensum. Existēs autē in
 mortali pctō: nō p̄t digne exhibere seruitiū deo:
 quia in eo est indignitas peccati per quod est in
 odio dei. Operibus autē impu non premiū debe-
 ret: sed pena tanq̄ operibus inimici. ¶ Tercia
 p̄positio. Opus bonū moraliter extra gra-
 tiam factum de cōgruo meretur aliq̄ bonū spi-
 rituale vel temporale. Patet: q. apud largissimū
 retributorem nullum bonū manet irremunera-
 tū. Itē multa bona dant peccatoribz: nō ex debi-
 to iustitie propter aliqua opera precedentia: q̄bus
 nō precedentibus illa bona nō darētur: ergo illo-
 rū bonorū opera precedentia sunt merita. Tenet
 cōsequētia ex quid nois meriti supra posita: q. ta-
 lis operatio est libere elicita: et a deo ad opz bonū
 retribuendū acceptata. Sunt ergo merita et non
 p̄digna: vt patuit ex p̄positione sc̄da: ergo sunt
 merita de congruo. ¶ Preterea multa bona cōces-
 sa legimus infidelibus: et etiā idololatriis intuitu
 quorundā bonorū operū. Sic em̄ legis de Achab
 impio rege israel. iij. Reg. xxi. Nonne vidisti hu-
 militatis regem Achab coram me: q. igitur hu-
 militatus est mei causa: non inducam malū i die-
 bus eius. Item de rege nabucho donoso: idolo-
 tra sita habent in Daniele. Preterea peccatori
 faciūt q̄s in se est: ad dñā gratiam: quā nō daret
 nisi q̄s in se est faceret: sūm illud Zacha. i. Conuer-
 timini ad me: ego cōuertar ad vos. Et Jac. iij.
 Appropinquate deo: et appropinquabit vobis. Me-
 retur ergo peccator: gratiam de cōgruo faciendū
 q̄s in se est: que est bonū spūale. ¶ Sorte queris.
 Quid est facere q̄s in se est? Responder Alexan.
 par. iij. q. lxx. arti. iij. Ad videndū inquit quid est
 facere q̄s in se est: est notandū quod in quolibet
 homine per naturā est recta ratio: et hec rectitudo

do boni est notio indita a creatore: qua quelibet
 ala p̄t cognoscere suū principiū. s. deū: sūm illud
 p̄s. Scitote qm̄ dñs ipse est deus: ipse fecit nos
 et non ipsi nos. Per hoc em̄ q. quelibet naturali-
 ter scit se nō semp fuisse: scit se factū esse: et ita scit
 se habere principium: et scit q̄s ab illo principio
 h̄z quicquid habet et nō a se. Scit et q̄s ab illo d̄z pe-
 tere bonū: quod qz per illum debent suppleri oēs
 sui defectus. Si ergo sūm istam notionem op̄es
 homo: suo arbitrio recurrendo ad illū quem scit
 suū esse principium: et quem scit esse adorandū: et
 petit ab eo lumen cognitionis fidei: et boni: facit
 q̄s in se est: et hoc est facere q̄s in se est generalit̄
 in quolibet homine. Plus autem est in fideli eri-
 stente in peccato mortali de lumine: quia ipse ha-
 bet fidem informē: quia sine charitate. Hec autē
 fides informis radiat ad duos: scz ad diuinā iusti-
 tiā dānantem reprobos: et ad diuinā misericor-
 diam saluantē iustos. Et primo creabitur timor
 in eo: et ex secundo spes: et hoc est facere q̄s in se
 est. Hec Alexan. Et quo hoc elicitur: q̄s iste facit
 q̄s in se est: qui illuminatus lumine rationis natu-
 ralis: aut fidei: vel vtroqz: cognoscit pcti turpi-
 tudinē: et proponens ab ipso redigere desiderat
 diuinū adiutorium quo possit a peccato munda-
 ri: et deo suo creatori adherere. Hec facienti deo
 gratiam suam tribuit necessariō: necessitate non
 coactionis: sed immutabilitatis: vt ibidez decla-
 rat Alexan. Statuit enim deus hec faciētē infun-
 dere gratiam per quā a criminibus emundatur.
 Inde dicit ap̄ls ad Ephe. v. Surge q̄ dormis: et
 exurge a mortuis. i. operibus mortis: faciēdo q̄s
 in se est: illuminabit te sp̄s. ¶ Quarta p̄-
 positio. Cōparando opa sūm se et intrinsecā boni-
 tatē quā habēt et voluntate elicente ad premiū
 beatificū: bona opa et gratia facta premiū bea-
 tificū nullatenus merita sunt cōdigna. Illa p̄-
 positio patet per illud ap̄ls ad Ro. viij. Illō sunt cō-
 digne passiōes huius t̄pis ad futuram gloriā:
 que reuelabitur in nobis. Item Esa. lxxij. Quasi
 pannus mēstruare in uerue iustitie nostre. Item
 Luc. xviij. Cū feceritis oia q̄ precepta sunt vobis
 dicite serui inuitiles sumus: quod facere debui-
 mus fecimus. In quibus p̄t quod opera nostra
 imperfecta: etiā q̄ alias debita: et p̄pter creatio-
 nem nostrā deo nō esse ad esse: p̄pter redemptio-
 nem a dānatione: et p̄pter iustificationem ab im-
 pietate ꝛc. nō sunt cōdigna premio futuro in
 beatitudine. Probarur etiā ratione: q. inter me-
 ritū de cōdigno premiū: est quedam cōmensura-
 tio et equalitas valoris. Sed inter opera nostra et
 premiū beatificū nulla est proportio aut equali-
 tas: cōsiderando opera sūm intrinsecā bonitatē:
 et vt sunt a voluntate nostra. Nam opera nostra
 sunt temporalia: quasi momentanea: premium
 vero perpetuum. Vniqz visio beatifica et fruitio
 que dantur in premio: sine comparatione perfe-
 ctiora sunt quocunqz actus viatoris in deū relato
 Unde dicit doctor subtilis: q̄s si deus per vnicū
 instans dūtaxat cōferret homini beatitudinem:
 clarā scz dei visionē et cōcomitantē fruitiōnē suffi-
 cīter remnasseret oia opera bona q̄ homo to-
 to t̄pe vite sue perfect propter magnā perfectio-
 nem beatitudinis: et imoderatū eius excessum su-
 per oia opa nostra. ¶ Quinta p̄positio. Con-
 siderando dignitatē opis meritorij et gr̄a coeffi-
 cīte cū libero arbitrio: et ex spūscō mouēte: atqz
 ex diuina promissioe: et ordinatione eius ad pre-
 miū beatificū: opera nra et gr̄a elicita sunt meri-
 toria premiū beatifici de cōdigno. Patet p̄ au-
 toritates in principio huius dubij adductas: q̄
 mnuunt

Prima p̄positio.

Augusti.

Secūda p̄positio.

Tercia p̄positio.

Zacha. i. Jaco. iij.

facere q̄s in se est.

p̄s. xcij.

Ad Ephe.

Quarta p̄positio.

Esa. lxxij.

Luc. xviij.

Doctor subtilis.

Quinta p̄positio.

innuit q̄ beatitudo sit p̄miū ac merces nostrorū operum: r̄ ita opera nostra merita: sed dignus est: mercenarius mercede sua. Luc. x. Ideo ap̄ls ait. Rep̄sita est inibi corona iustitie: quam reddet inibi d̄ns in illa die iustus iudex. Quod autē reddidit fm̄ iustū iudiciū: videt esse merces condigna. Item glo. sup̄ illud ps. Misericors r̄ misericors r̄ iustus d̄ns: dicit. Misericors est cum expeccat: miserator dū iustificat: iustus dum remunerat. Itē Act. v. H̄b̄it ap̄ls gaudētes a cōspectu cōsili: qm̄ digni habitū sunt pio noie iesu contumeliā pati. Itē Augu. lib. v. cōtra iulianū. c. v. Deus primo eligit indignus: sed eligēdo facit dignum. Itē H̄ies. xii. moia. Gratia veniens facit vt digni simus ascendere ad celestia. Et Anf. in monologion. Si creatura rōnalis q̄ eminet omnib⁹ creaturis: amer deū: nihil pōt esse precius huius nisi deus. Multa ad idē adduci p̄t. Itē Beda in hom. de filiis zebedei dicit. Ita igitur premia pollicetur electis: vt r̄ digna premijs merita premonstret. Ecce aperte dicit digna merita p̄mij: r̄ loquit de premio eterne beatitudinis. Probatur etiā rōne: q̄ meritū cōdigni requirit equalitatez quādā cū premio fm̄ iustitiā. Hoc autē est in proposito cū ceteris requisitis supra positis. Nam equalitas est ex mouente primo qd̄ est sp̄sfectus qui p̄ gr̄am mouet voluntatē. Hic autē est bonus obiectiu⁹: rōne cuius opus meritiuū equat p̄mio obiectiuo qd̄ est deus trinitas: de quo H̄es. xv. Ego merces tua magna nimis. Unde r̄ spiritus sanctus est pignus hereditatis nostre. ij. ad Cor. iij. Est etiā equalitas ex parte mouentis sc̄d̄: qd̄ est gratia respectu premiū formalis: qd̄ est visio r̄ fructus: et hoc in virtute est non actu sic cat semē arboris in quo est virtus ad totā arborē. Per gratiā etiā fit opus velut deiforme: et opus cōfōrs diuine nature. Adoptamur enim p̄ gratiā in filium: cui debet hereditas ex ipso iure adoptionis: fm̄ illud ad Ro. viij. Si filij r̄ heredes. Ex parte dei p̄mittentis est iustitia in reddēdo. Iustū enim est vt seruet̄ promissum. Hinc d̄ mercenarius. Tolle qd̄ tuū est. Nō reddere autēz suū: iniustū esset. Hec autē iustitia non est ex natura actus: sed ex liberalissima dei promissione: q̄ volēs se debitorē cōstituit: r̄ sua voluntate se obligat r̄ tali operi tm̄ reddere premium: r̄ ita surgit ibi cōdignitas ex veritate pollicētis: quia stante illa d̄ni pollicitatione: iustū est reddere: r̄ iniustū non reddere: licet illa iustitia ex sola liberalissima voluntate dei p̄deat tanta premia pollicētis. Et iste propositiones cōcorditer sunt de mēte Alex. par. ij. q. lxx. sc̄t̄i Tho. i. ij. q. vlti. sc̄t̄i Bonauen. dist. lxxvi. sc̄d̄i. r̄ doctois subtilis r̄ aliorum.

C S Et per hoc facile exponuntur autozitates bincinde allegatę. Quarum alique loquūt̄ de opere nostro cōsiderato quātū ad substantiā act⁹ p̄iont elicitur ex libero arbitrio. Alie vero de eis fm̄ qd̄ sunt a spiritus sc̄t̄o r̄ a gratia. Unde benci ter vtriqz cōprehēdēs sc̄t̄us Bona. dicit. Op⁹ meritiuū cōsideratū in cōparatione ad voluntatis seu arbitriū libertatē: r̄ dispensatōis liberalitatē: r̄ t̄pis oportunitatē: est opus meritiuū merito cōdigni. Cōparatū vero ad grate dignitatē ex qua fit opus mouente spiritus sc̄t̄o ad pollicētis veritatē: r̄ operis difficultatē: sic est meritū cōdigni. Nā in hoc opus arduū est: qd̄ est supra vis res voluntatis elicitis in eo q̄ homo eleuatur supra seip̄s: r̄ bono proprio p̄ponit bonū eternū hinc tale genus operis eterna remuneratōe dignū est. Hic sanctus Bona. dicit. Gratia etiā per quā sic voluntas deuas: eo mō quo premium est in

fiuitū: ipsa est infinita: qz gr̄a vie non distinguit realiter a charitate patris: nisi forte sicut pars a toto. Nā gr̄a est charitas q̄ manet in patria: si de r̄ spe enacuatis. In ūqz cū erudit charitas: vt dicit ap̄ls. i. Cor. xij. Et gloria ipsa est gr̄a consummata. Et ita sicut nec oculis vidit: nec auris audiuit r̄c. que preparauit deus diligētibus se. Ita nec intellectus viatoris cōprehendit p̄fectionez gr̄e virtualē: qz nō pōt p̄fecte r̄ cōprehensue cognosci gr̄a: nisi r̄ premiū cognoscatur: qd̄ est affect⁹ eius tanqz cause meritorie. Sic etiā h̄ ex natura rei deus nullius creature pōt esse debitor: tamen ex natura sue immutabilis veritatis r̄ liberalis ac voluntarie pollicitationis se potest facere debitorē sue creature. Ita etiā q̄ stare sua p̄missiōe qua pollicet⁹ est dare vitā eternā seruātibus sua mandata: nō potest sine iniustitia subtrahere eis premia repromissa. Licet enim simplr nullus est debitor: r̄ posset nō dare premiū eternum creaturę sue: sicut potest differre: etiam creaturam anni hilare: tñ stante promissione r̄ ordinatione eius ad vitā: nec pōt annihilare: nec nō dare vitā eternā p̄missā. Nā hec ordinatio r̄ promissio nihil aliud est nisi actus diuine voluntatis: quo vult illi qnqz dare vitā. Illa ergo voluntas cū sit immutabilis: nō pōt stare cū voluntate nō reddendī. Eadē igitur necessitate qua nō pōt solut scriptura Jo. x. N̄c iota vnū perire. Mat. v. r̄ Lu. xvi. etiā nō pōt nō reddere p̄missa. Scriptū autē est. Ubi sum ego: illic r̄ minister me⁹ erit. Pater quos de disti inbi volo vt vbi sum ego: r̄ illi sint mecuz: vt videant claritatē meā quā dedisti mihi: qz dilexisti me ante constitutionē mūdi. Hec autē visio beatitudo est r̄ vita eterna. Ibidē. Hec est vita eterna vt cognoscāt te solū deū verū: r̄ quē videri st̄i iesum xpm̄. Et h̄ p̄missio ipsa sit cōtingens: sicut r̄ p̄destinatio: r̄ q̄ p̄missit pōt non p̄mississe: r̄ p̄destinatio pōt nō p̄missa in sensu diuino: qz pōt non p̄destinasse: tñ non pōt p̄missum non seruare in sensu cōposito. Hinc ij. ad Tim. ij. d̄. Nō pōt negare seipsum. Glo. interli. Non pōt negare seipsum qui est veritas: qd̄ faceret si dicta sua non impletet: r̄ si per impossibile promissum nō seruaret: verar nō esset: ita si p̄miū promissuz mādata ei⁹ seruātib⁹ nō daret: iniustus esset. Si cut in humanis: oē p̄missum: h̄ sponte r̄ voluntate cadit i debitu. Sic ergo debitor noster est de⁹ sua misericordi voluntate: non rei necessitate.

C T Sed cōtra pōt opponi. Eadē rōne sequit q̄ gr̄a prima caderet sub merito de cōdigno: qd̄ est cōtra oēs doctores: r̄ aplin ad Ro. xi. Si ex meritis: iam gr̄a nō est gr̄a. Ut sicut implicat gratiaz nō esse gratiā posita cōstantia subiecti: ita implicat gratiaz esse ex meritis: r̄ tñ sequit qd̄ dictum est: qz sicut ordinant de⁹ se daturū premium seruati mādata ei⁹ gr̄a: ita ab eterno ordinant dare gratiā faciētī qd̄ in se est. Sicut ergo seruās mandata meref gloriāz de cōdigno: ita faciēs qd̄ in se est: meref gratiam de cōdigno. Respōdetur qd̄ faciēdo quod in se est: non meref primam gratiaz q̄ est gratia iustitias petōrē de cōdigno licet meref de cōgruo. N̄c est par ratio: qz p̄ter ordinationem dei qua vult dare premium: sic faciētī ad cōdignitatē meriti duo requiruntur: que in p̄posito deficiunt: ita q̄ cōdignitas operis ex tribus pendet: sc̄z ex dignitate operantis ex cōmēsuratōne operis: ex acceptatione p̄miāz. Et dignitate operātis: vt sc̄z operās sit perso na digna: hoc est nō sit indigna: nō inimica. Ut peccator qz inimicus dei est: nihil mereri potest de p̄digno vt. s. Cōmēsuratio opis: et hoc est vel

ij. ad Tim.

Actū. v.

Augusti.

Siegout.

Beda.

Sc̄t̄i. v.

Mat. ix.

Sc̄t̄us bō nauctura.

i. Cor. ij.

Joan. xij. et xv.

Obiectio. Ad Ro. xi.

It̄sio ad obiectiōē

et natura operis: vel ex principio operandi. Ad
 do opus meritotiu: vt dicitur est ppter gratias et
 qua clicit: et spm scdm in habitate p gratia mouen
 te: comensurat premio tam obiectiu q formali.
 Nihil tale est in pctore: qui nec habet spm scdm
 in habitate: nec donu sup naturale gte comensu
 rabile. Nullu em donu gratie gratis date comen
 surabile est gratie grati faciet. Et ideo lz de ac
 ceptat opus faciedi qd in se est ad gratiam insun
 dend: qua afo non insunderet: th deficiunt alia
 duo conrequirit: ita non est eadem ratio hic et
 ibi. Et illa tria includunt in hac particula deseri
 ptionis meriti de cddigno: qua dicitur. Ad retri
 butione premii fm debitum iustitie acceptatus:
 vt ibidem est declaratum. Et tantu de illo dubio.

Clectio. lx.

Et

spz dñs
 nostruz.
 Hec
 est ter
 tiapicu
 la part
 scde ser
 te part
 picipa
 lis cano
 nis: in q
 idncitur
 psona p
 qua peti
 m9 ptes

ueni largitorē admitti ad cōsortium beatorū.
 Et subdiuidit in duas portiu culas. In prima fa
 cit qd dicitur est. In scda cōcludēdo totū canonē:
 reducit in eū qui circa cōfectionem corporis xpi
 operat tempus benedicta: ibi. Per quez hec oia
 bona creas etc. Circa primum dicit. Per
 xpm dñm nostrū: qui vniā quā nobis pater ce
 lestis largit: meruit: et celi nauaz primo aperuit.
 In quo scōtū cōsōrtiū qd petim9 celebrat: vbi et
 ipse xps oleo leticie pie participib9 suis vnctus et
 perfusus: primus patri equalis ad dexteraz eius
 residet: forma pie filius hominū speciosus. Et hic
 non infidetur: amē: sicut in pñonib9 orationibus
 propter cōnexionē verborū statim sequentium: in
 quib9 est relatiū: cui9 antecedens est qd hic dicitur:
 xpm dñm nostrū. Sequit em. Per quez scilz xpm.

* Hic non
 rñdes amē:
 qz angeli se
 p assistūt q
 credunt rñ
 dere: tuz qz
 sacerdos di
 cit ista vba
 I silētio: vt
 circūstātes
 audif non
 possint: et
 ita nec ista
 deretuz qz
 vba sequē
 tia: p quem
 hec oia dñe
 etc. istis ime
 cis et prestas nobis. C Hec est secunda portiu
 gūntata vt
 nihil inter
 pōi possit. Et primo ea q sunt ex parte sacramenti. Secun

habēt ergo cōdependentiā ad pñora: sicut rela
 tiuū dependet ad suū antecedēs: q vt nō solua
 mbil interponit. Vel scdūdo qz sacerdos serere
 hāc petitionē facit: ita vt eius verba a circūstan
 tibus ministris audiri nō possint: nemo est cir
 cūstantiū qui respondeat amē. * Vterū hec ratio
 nō parū facit: qz sic cōcluderet qd etiā in pñonib9
 orationib9 dicit nō deberet: in quib9 th sacerdos
 celebras fm romane ecclesie ordinē: dicit amen:
 ergo et hic dicere possit serere. Ideo tertio dicitur
 quidā: qd ideo omittit amen: qz angeli scilz q hunc
 ministerio ad se referunt: affectates qd nos peti
 mas suo cōsōrtio adiunari: respondeant amen.
 Hec clausula quantū ad singulas dictiones ei9
 frequēter exposita est. Ideo hec sufficiāt. B

Per quez hec oia domine

semper bona creas: sanctificas: viuificas: benedi
 dicat cōiū
 culam qua ea q circa corporis xpi cōfessionem
 acta sunt: reducit in xpm patris filiu9 dñm nrm.

do ea que sunt ex parte personarū in sacramento
 operantium: ibi. Per ipsoz: et in ipso. Circa pri
 mum pōt litera tripliciter exponi fm triplicem
 huius pronois hec demonstrationes. Pōt em de
 monstrare panis: et vini substantiā demonstratio
 ne simplici fm Alex. qz que demonstrat modo non
 sunt: sed fuerunt pñtia. Est ergo simplex pronois
 demonstratio: sicut verbis verbū cōfusiō. Pōt er
 go demonstrare panis: et vini substantiam: q fue
 runt materia sacramenti: et quarū species presen
 tes sunt sacramētū. Pōt etiam rem sacramenti
 presentem demonstrare carnē scz xpi et sanguinē.
 Pōt etiam demonstrare eos qui simul offerūtur
 in hoc sacramēto: qui mēbra sunt xpi: cōstituen
 tes corpus eius mysticū ibi significatū: nō autēz
 cōtentū. Scdm primā expositionē dicitur. Per
 quez scz dñm nostrū xpm mediatorē: qui fecerit rē
 huius sacramētū. Hec oia scz panis vini et aque
 que ibi fuerant: substantias. Semp bona. Vidit
 emi deo cuncta que fecerat et erat valde bona.
 B. c. i. Creas condendo naturā. Sanctificas: cō
 secrando materiā. Viuificas transubstantiādo
 creaturaz in vitam scilicet chustū carnem et san
 guinē. Benedicis: accumulando gratiā: q plus
 in hoc opere reluxit q in ceteris. Creas inquam
 fm causas primordiales: hoc est fm rōnes idea
 les fm quas rationabiliter facit quicqd opera
 ris: vt dicit Ang. Sāctificas: fm causas sacramē
 tales: que sunt verborū forma: consecrantis po
 testas et insttio. Viuificas: fm causas effectiuas
 principales: que sunt tua volūtas et beneplacitū
 qua ipsas transubstantias: ac cōuertis in alias vi
 uas substantias. Benedicis: fm causas saluta
 res. Et pñtas nobis: fm causas liberales. C Vel
 fm Alber. Hec semper bona creas: per natu
 re cōstitutionē. Sanctificas per verbum et ora
 tionem. Viuificas: per vitale cōuersionem. Be
 nedicis: per gratie exuberationē. Et prestas nos
 bis: per liberalissimā largitionē. C Scdm mo
 do exponit: vt hec demonstrat rem contentā: sic
 Per quez hec oia bona: carnē scz et sanguinē: sem
 per bona: quantū ad omnē speciem boni. Sunt
 quippe bona vtilia ad reformationem vite labe
 tis spiritualis. honesta ad rememorandū ope
 ra salutis. Delectabilia: ad promotionēz summe
 et intime deuotionis. Creas ipsa in sacramentuz
 adducendo. Sanctificas: sacris velamentis ob
 tegendo. Viuificas: increate vite vniendo. Be
 nedicis: spūalibus donis et beneficijs implendo.
 Et pñtas nobis: misericorditer largiendo. C Ter
 tio modo prout hec demonstrat signatum et non
 cōfētū: potest sic exponi fm Alex. Implozata est
 admissio peregrinātium ad cōsortium sancto
 rū: subditur cōmendatio trinitatis: vt sic captas
 ta dei beniuolētia: facilius impetret quod inten
 ditur. Commendatur igitur pater ex autoritate
 maiestatis: ibi. Per quez hec omnia. filius: ex im
 mensitate virtutis: ibi. Semper bona creas. Spi
 ritus sanctus: ex connexione vnitatis: ibi. In vni
 tate spiritus sancti: in particula sequēti. Vtr9 er
 go fili commēdatatur in eo quod potest omnia ex
 nihilo creare: ibi. Per quem hec omnia: semper
 bona creas: et a peccatis purgare: ibi. Sanctifi
 cas: et gratia et virtutibus viuificare: ibi. Viuifi
 cas: et viuificas et purgatos gloria remunerare:
 ibi. Benedicis. Ut sic insinuetur: qd est deus na
 ture: largitor: venie: auctor vite: et rex glorie. C Di
 cit ergo. Per quem fecit chustū. Domine san
 cre pater cuius est autoritas maiestatis. Hec oia
 bona: id est omnes hoc sacramēto significatos:
 nos scilicet in multitudine tuarum miseratio
 num

B. c. i.

Alber.

Augustin. nū sperantes: vt nobis partē cū sanctis tuis: do-
nes in glia stabilitatis. Creas: in natura bona cō-
stitueno. Dicit em̄ Aug. j. de doctri. chri. qz bo-
nus est: sumus: ⁊ inquantū sumus: boni sumus.
Sanctificas: in ipso a pctis purgādo: ipso pen-
te Joan. xvij. Pater sancte sanctifica eos in veri-
tate. Per quem. Unificas: gra et virtutibus ad
vitā preparando. Hā ⁊ ipse obtulit pro vita mū-
di. Per quem Benedicis: viuificas gloria cō-
ronādo. 3 p̄ se est q in iudicio dicit. Venite bene-
dicti patris mei: possidete paratū vobis regnum
a constitutione mundi. Mat. xxv. Per quē olim
patribus veteris testamenti benedixisti propter
ipsum qui ab eis fm carnem fuerat descendurus.
Per quem. Et prestas nobis: bona gr̄e ⁊ glorie: si
ne quibus nemo attingit cōsortiū beatorū. C. D.

Dubium. Sed hic q̄s dnbatur circa hunc textum. Cū pa-
ter celestis causa est immediata ois esse: ⁊ creatu-
re: autor: etia; sanctitatis: ⁊ principii vite: oisq;
benedictionis origo: qm̄ hic dicitur creare: fan-
ctificare: viuificare: ⁊ benedicere per filiū. C. R. H.
detur ex quo pater est a gens rōnale recognoscēs
oia opa sua anteq̄ fiat: necessē est q̄ apud se ha-
beat rōnes ideales ⁊ cēplares rerū scēdax. Ita
beat in quā ap̄ se in esse cognito: fm̄ has produ-
cit quecūq; pducit: vt cognoscēs ⁊ rōnabilr ope-
retur: quemadmodū dicit phs. vij. Adeta. Dom?
extra in re: sit a domo intra in mente: qz domifica-
tor anteq̄ construat domū reale; p̄concepit in
mente qualiter partes domus cōponat ⁊ ordinet
vt artificiose construat. Cū autem filius proce-
dit a patre per modū intellectus: quia vt verbuz
patris: in quo tanq̄ in imagine perfectissima re-
lucet: nedum omnis paterna perfectio: sed omne
creabile a deo: propter q̄s fm̄ Aug. xv. de tri. c. xij
verbum generari dicitur de scientia patris: voca-
turq; ars patri oporetis. Ars plena rationū om-
niū videntū: fm̄ illud. Quod factū est in ipso vi-
ta erat. Cū igitur pater sumus? artē pducit ali-
quid extra se: qz p̄concepit: per artē dicit opari: et
sic p̄ filiū q̄ ars est p̄ris. Et ita d̄i creare p̄ filium.

Augustin. Hō tñ vt p̄posito per: sit nota p̄ncipiū formalis
Joan. j. pducēdi: quō ignis calefacit p̄ calore: ⁊ creat p̄ris
tifer operat per artē. Hā filius nō est ars patris
formaliter: sicut nec ē sapiētia patris formaliter.
Hō enim pater sapit sapiētia genita sed forma-
liter sua essentia: q̄ est essentialis cognitio sapien-
tia ⁊ ars patris. Siquidē nihil pater recipit a fi-
lio: sed oia h̄ a semetipso. Hec creat p̄ filiū: vt p̄-
sit nota cause instrumentalis: sicut sector lignoz
secat per securum sicut per instrumentū: qm̄ filiū
nō est instrumentū patris: qz nō minor p̄se. Sed
creat p̄ filiū: vt p̄ dicit p̄ncipiū idētitatē p̄ substan-
tiale: vt tñ sit dicere. Pater creat p̄ filium tanq̄ p̄
vniū secū p̄ substantiale p̄ncipiū. Un̄ nihil aliud ē
patrē creare per filiū: q̄ patrē ⁊ filium a se produ-
ctū vniū esse creature effectiū p̄ncipiū: vnum
sc̄z creatorē. Et h̄ verissime dicatur ⁊ pater crea-
re per sp̄m̄ sc̄m̄: qz pater ⁊ filius ⁊ sp̄s sanctus sūt
vniū d̄s: omnipotēs creator: ⁊ oim̄ rerum finis
⁊ p̄ncipiū: tamē ea que ordinē habēt ad intel-
lectum: specialiter attribuitur filio: sicut que h̄nt
ordinē ad voluntatē attribuitur spiritui sancto:
quia sicut filius a patre procedit per modū intel-
lectus vt verbū: ita sp̄s sanctus p̄cedit ab vtro-
q; per modū voluntatis vt donū. C. E. Sed dice-
res: ex illo sequeretur qz licet cōueniētē diceret
pater creare per filiū: nō tamen sanctificare: viu-
ficare ⁊ benedicere: qz illa sint bona habentia
ordinē ad voluntatē: quia gratiose et liberaliter
donata attribui debent spiritui sancto: et sicut di-

citur creare per filium: dicatur sanctificare per
spiritum sanctum. Ad hoc respondetur qz p̄prie
⁊ vere dicitur pater sanctificare: viuificare sp̄s
liter ⁊ benedicere per spiritum sanctum: tamē ni-
hilominus proprie ⁊ ex alia causa id attribuitur
filio. Hā quia filius solus est incarnatus pas-
sus ⁊ mortuus: vt humanum genus in adam per-
ditū patri reconciliaret: factus est causa mor-
torij totius boni spiritualis: quod homini cōfer-
tur ad salutem. Hecq; vn̄q; post lapsum ade: ali-
cui homini collata est gratia: nisi propter christi
passionem exhibitam vel exhibendam: quam vt
sic acceptavit tota trinitas tanq̄ merituz gratie
conferende: fm̄ hoc igitur: quia christus in assū-
pta humana natura meruit: vt nobis a patre gra-
tia: sanctitas: spiritualis vita ⁊ benedictio conse-
ratur: cōueniētē dicitur pater per filium san-
ctificare: viuificare: ⁊ benedicere: ⁊ illo modo in-
telligendo per: non dicit idētitatem p̄ncipiū cō-
substantialem: sed circumstantiam cause merito-
rie. Quomodo etiam dicitur patrem aliquid da-
re per sanctos id est per merita sanctorum: non qz
meritum sit causa vel ratio prebens patri facul-
tatem operandi: sicut calor igni prebet facultatē
calefaciendi: sed quia est aliquod acceptum a pa-
tre in ordine ad collationē talis boni. Et illo mo-
do patet qz pater non sanctificat per spiritū san-
ctum: quia spiritus sanctus non est causa merito-
ria sanctificationis nostre: sicut nec filius fm̄
naturam diuinam: sed fm̄ tantum eam in qua sa-
tisfecit pro nobis id est secundum naturam mor-
talem assumptam.

Ratio ad obiection

Ratio ad dubium.

Quid est dicere patrem creare p̄ filium.

Obiectio.

Per ipsum et cum ipso ⁊ in
ipso: est tibi deo patri omnipotenti in vnitae spi-
ritus sancti: omnis honor ⁊ gloria. Per omnia se-
cula seculorum. Amen. C. Hec est vltima portū-
cula et conclusio canonis: in qua reducit ea que
circa corpus christi consecrationem acta sunt: i-
christum ex parte personarum in sacramēto ope-
rantium: personarum sanctissime trinitatis: vn̄-
de dicitur. Per ipsum: christum scilicet filiū tuū
per quem hec oia que offerimus: creas: immo et
totum mundū: ⁊ omnia que in eo sunt. Ipse enim
est verbum per quod iohanne testante omnia fa-
cta sunt: ⁊ apostolo ad Heb. j. per quem fecit ⁊ se-
cula: per quem opus humane redemptionis per-
fecit: ⁊ ruinam angelicam restaurasti. Per quez
hec oia bona: panē vinū ⁊ aquā creata sc̄ficās:
viuificas: benedicis. i. das virtutem purgandi:
viuificandi: glorificandi: ⁊ prestas nobis sancti-
ficata ⁊ transsubstantiata: vt sint nobis in subsi-
diū purgationis: viuificationis ⁊ glorificationis
per hunc quasi per media torem. i. Tim. ij. Ades-
diator dei ⁊ boim homo christus iesus: tibi ho-
nor ⁊ gloria. Omnes quidem rationales creatu-
re ⁊ intellectuales: homines scilicet ⁊ angeli tibi
canunt gloria: te honorificant: quia tuum istū
vniuerisū dignatus es mittere ⁊ opera tam glo-
riosa: tam magnifica exercere. Unde s. in pres-
tatione dicitur. Per quem christum d̄m nostrum
maiestatem tuā laudant angeli: adorant domina-
tiones ⁊c. Et paulus ad Eph. ij. In christo iesu
domino nostro fiduciam habz ⁊ accessum ad pa-
trē ad quem sicut genua: vt ibi dicit. Rursus p̄
ipsum et filiū tuū christū tibi honor ⁊ glia: i. mi-
raculorū suozū operatione in quibus per filium
glorificatus est pater: vt ep̄istle habetur Joan.
ij. in illuminatione ceci nati: ⁊ Joan. xi. in resusci-
tatione lazari: cuius infirmitas non esse ad mor-
tem: sed ad gloriam dei christus ipse asseruit.

Joan. j.

i. Tim. ij.

Ad Eph. ij.

Obiectio.

3. Ipsi de cecitate illuminati discipulis querē-
 tibus quia peccaverit et cecus nasceretur? Rō-
 dit. Hec mirum quoniam ipse in suis operibus
 gloriam suam nō querit: sed honorificat patrem.
C B Sequitur. Et cum ipso. ois scilicet honor et
 gloria: quia cum ipso est tibi patrivnum esse divinum
 per quod tecum vnus est deus: ipso dicere. Ego
 et pater vnū sum? scilicet in essentia: quam per gñatio-
 nem te cōdicante accepit. Pater inquit quod des-
 dit mihi mains est oibus: hoc est divina essentia
 qua mains nihil cogitari potest. Est enim scōm
 Dām. pelagus infinite substantie: que q: indivi-
 sa est in filio: merito cum ipso est tibi honor et glo-
 ria: quia tibi est coequalis maiestate et potentia.
 Hinc apłs. Qui cum in forma dei esset: non rabi-
 nam arbitratus est se esse equalem deo. Est et coe-
 qualis duratione quia coeternus. Sicut dicitur
 in symbolo atbanasi: vna est divinitas: equalis
 gñia: coeterna maiestas. Quod etiam ppheta in
 nuit in persona patris loquēs. Ego hodie genui
 te. Hodie. i. i eternitate vbi nihil futur: nihil pre-
 teritū: sed hodie cōtinuū. Vñ blasphemantibus
 iudeis rñdens dñs ait Joā. viij. Anteq̄ abiaā sic
 ret: ego sum: semp est q: immutabiliter est. Est et
 coequalis dñficatione sui et oim elector. Sui: qz
 ex se naturaliter btūs: hō a se eadem britudine
 qua et pater Joā. v. Sicut pater habet vitam in se
 me ipso: sic dedit et filio habere vitā in semet ipso.
 Una liquidē necessaria cognitio pprehensua sū
 me divine nature: vna eiusdē eterna fruitio pñs
 et filij. Omnū elector: qz in eius facie oēs dehes-
 rant prospicere angeli et hoies. Vñ et ipse ait. Hec
 est vita eterna: vt videat te patrē: et quē misisti te-
 sum xpm solū verū deū Joā. xvij. Idcirco tibi pñi
 cū ipso ois honor et gñia cū quo operaris oia: cū
 ipso disponēdo et regendo per spm creati: vñ Jo.
 v. Pater meus vsqz nō operat et ego operor. Et
 sequit. Quēcūqz ille facit: hec et filius similr facit.
C B Sequitur. Et in ipso: est tibi honor et gñia:
 in quo tanq̄ in imagine et immēso exēplari tuo re-
 lucet pfectissime. Ipse em̄ imago est dei inuisibili-
 lis: vniogenitus ois creature: qm̄ in ipso cōdita
 sunt vniuersa in celis: et in terra: visibilia et inuisi-
 bilia: sine throni: sine dñationis: sine pncipatus
 sine pñtas: oia per ipm et in ipso creata sunt: et ip-
 se est ante omnes: et oia in ipso pñt: ad Col. i. Ip-
 se est splendor glie et figura substantie patris por-
 tans oia verbo virtutis sue: ad Heb. i. In ipso p-
 fectissime representaris. Vñ et philippo petenti.
 Ostendit nobis patrē: rñdit. Philippe qui videt
 me: videt patrē Joā. xij. Hec solum tu pater in
 ipso relucet: sed et oia q̄ sunt in tua sciētia. Nam et
 verbum est: et notitia omnū que in paterna me-
 moria sunt declarata: vt btūs Aug. In ipso em̄
 tanq̄ in speculo lympidissimo teipsum et omnū
 creaturarū rationes inuenis. Est enim emana-
 tio virtutis et caritatis omnipotētis dei sincera.
 Candor lucis eterne: et speculum sine macula dei
 maiestatis: et imago bonitatis illius Sap. vij. In
 quo et beati omnium quorum voluerit: facies
 contēplatur. In ipso quoqz est tibi pater honor
 et gloria: tanq̄ in eo in quo semp et substantialiter
 existis. Tu em̄ in ipso: ipse in te per circūcessio-
 sionē admirabile semp existis: ipso dicēte. Non
 credis in q̄ philippo: qz ego in patre et pater in me
 est: ta fugitari: q̄ ineprehēsi inepistēte modo
 Est et em̄ genit? in idēitate nature: nō inō specif-
 co: sicut in ceteris generantibus q̄ generāt sibi si-
 mile in specie: in idēitate numerali: et substan-
 tiali per quā ipse recū vn? est de? simplex et vnus:
 cui totā tuā substantiā et naturā oēm qz pfectionē

cōcasti: nec ab eo nisi paternitatis relatione dif-
 iūgeris. Vñ et ait. Tu pater in me et ego in te: ad
 huc aut in ipso est tibi honor et gñia: et vnū sumus.
 Joā. xvij. In illo igit in quo semp es: in quo tibi
 bene cōplacuit: est tibi honor et gloria: tanq̄ in fi-
 ne in quo oia consummas: fm̄ Aler. Vñ Apo. c. i.
 Ego sum alpha et o: principiū et finis. Per ipsum
 ergo per quē oia creas: cū ipso cū quo creata gu-
 bernas: et in ipso in quo oia consummas est tibi
 ois honor et gloria: cum tradiderit regnū deo pa-
 tri. i. Cor. xv. Et subicet? erit illi qui tibi subicet?
 oia: vt sit deus oia in oibus. Tūc per filiū erit pa-
 tri ois honor et gñia: nunc quidē est patri honor et
 gloria per filiū: sed nō ois donec post sūmma-
 tionē: sicut a patre ad filium: sic a filio hereditas
 renertatur ad patrē: ppter quod dicitur: in ipso
 est ois honor et gñia: qz tunc reuelabitur a filio pa-
 ter: quia qd modo creditur: tunc per speciē et ma-
 nifestationem clarescet: vt habetur in glo. loco al-
 legato. **C** 3 Sequitur. Est tibi deo: nō participa-
 tiue aut nūcpatiue aut vsurpatiuē quō hoies et
 demones dii appellatur: vt ibi. Omnes dii gen-
 tium demonia. Et iterum: quos excauit de? hu-
 ius seculi. i. Cor. xij. Itē. ego dixi dii estis et filij ex-
 celsi omnes ps. lxxi. Sed tibi deo vnō et vero per
 naturam et essentiam simplr infinitat. Patri. nō
 tantū honore cura et venerabilitate: qualiter ho-
 mines maiores et pstantiores patres appella-
 mus: sed tibi patri per naturam et originem: qua
 tibi vere et propriissime conuenit generatio. Vñ
 dixisti. Nunquid ego qui generationem alijs tri-
 buo sterilis remanēbo? Abs te inquam patre: a
 quo omnis paternitas in celo et in terra noiatur
 Ad Ephe. ij. Tu enim vnica et vera es omnū ori-
 go et principiū. Omnipotenti: et fm̄ virtutis et vi-
 goris infinitatem et fm̄ autoritatis liberam et vni-
 uersalem potestatem: fm̄ quam singulis ad nutū
 dñaris: omnia habens in tua dñōe. Hester. xij.
 cui subest cum volueris posse Sap. xij. Nam om-
 nia quecūqz voluisti fecisti in celo et in terra et in
 oibus abyssis ps. cxxij. Solus potens rex re-
 gum et dñs dominantū. i. Timo. vi. Omnia em̄
 quecūqz voluerit faciet: et vero illius potestate
 plenus est. Hec dicere ei qui q̄ potest: quare ita
 facit? Eccl. vij. Nam potestas ei? potestas sem-
 pterna: et regnum eius a generatione in genera-
 tionē. Dām. iij. Tibi ois honor: qz pstantissime
 es virtutis: immo essentialiter virtus. Tibi ois
 gñia: qz caritas tue essentialiter super omis emicitur:
 propter qd merito ois tibi gñia exhibetur: et clara
 tui cū laude noticia oibus predicatur. In vnitate
 te spūsancti. i. cōdione spūsancti: q̄ amor est vnus
 patris et filij: in quo cōciant tanq̄ in vno cōi do-
 no ab vtroqz pcedēte. Procedit nāqz spūscētūs
 a pñe et filio: tanq̄ amor infinitus et infinita et se-
 cūda vtinūqz patris et filij volūate. Que qz est
 vna oibus modis in patre et filio: spūscētūs tāq̄
 amor cōis ab vtroqz procedit tanq̄ ab vno spira-
 tore et puincipio. In ipso igitur cōmunicant tan-
 q̄ in pñni pducto. Vel in vnitate spūsancti. i.
 in idēitate essentiali spūsancti. Quāvis ei spū-
 sanctus personaliter sit a patre filioqz distinctus
 est tñ idē filii essentialiter. Vna quidē est eis cōis
 essentia: qua pater filius et spūscētūs vn? sunt de?
 In hac ergo vnitate essentie et idēitate cuz spiri-
 tuscētō: est tibi pñi: cū ipso: in ipso et p ipm filium.
 Ois honor et gñia: qz hac vnitate essentie es de?
 vnus: cui soli vt ait apłs. ij. ad Timo. vlti. Gloria et
 honor in sc̄la sc̄lorum. * Hic deus: vt Aug. ait: e-
 de? trinitas et hōc exprimit in s̄bis expositus. Cū
 dicit. Tibi deo patri: in quo noiā pñs persona scz
 pater

Damasc.

Phil. ij.

Joan. viij.

Joan. v.

Joan. v.

Ad Col. i.

Ad Heb. i.

Joan. xij.

Augustin?

Sap. vij.

Joā. xvij. Apoca.

Esa. lxxi.

Ad Ephe.

Sap. xij.

Dām. iij.

* In sym-
 bolo quoqz
 legimus pa-
 tris et filij
 vna ē diu-
 nitas: et gñia
 coeter
 na maiest

Augustin?

Dion.

pater qui totius diuinitatis vt Dion. dicit: est principiu: per ipsum r cu ipso r in ipso: scda persona a solo patre genita: patri omnimode equalis r consubstantialis. In vnitare spiritus sancti: ex primis tercia persona a solo patre filio spirata. In identitate essentie consubstantialis ambobus patri et filio. Tibi igit deo patri: cu ipso scilicet filio: in vnitare spiritus sancti. i. vna cum spiritu sancto honor r gloria. Contra oēs hereticos filio et spiritu sancto detrahentes. Contra quos beatus Hieron. vt in singularis psalmis diceret. Gloria patri r filio r spiritu sancto: sicut erat in principio: nūc r semp r in secula seculorū amē: apostolica auctoritate interpellauit: vnde ad Damasum papam scribens epla. iij. ita ait. Istū carnē laudis: haud dubiu quin gloria patri r. v. q. amē: omni psalmo cōiūgi scipias: vt fides. c. viij. episcopoꝝ nicensi cōcilij r nostro ore pari cōsortio declarē vbi deus r homo honorabiliter ocepredicat. ¶ R Cōcludit oratio. Per omnia secula seculorū. i. p oēs mūdi etates: que secula possunt appellari. Itaq; seculū r seculū per synecopā quodlibet tps accipit aliquid tantū longū: a sequo: dictū eo q tps: tps sequat. Vicit fm quosdā spacium. c. annorū imposit: r dicit Jannēsis: vnde secula seculorū. i. omni tpe vel eternaliter. Siquidē in omni tēpore fuit honor r gloria deo. In exordio quidē mūdi deū laudabāt r glorificabāt astra matutina: angelice scy virtutes: r per descensum seculorū sanctorū patres patriarche r pphete: apostoli: martyres: cōfessores: virgines: r oēs dei athlete: quibus suā presentia pollicitus est tps deo filij r vscq; ad cōsummationē seculorū: quib; omnibus vscq; tūc glorificabit r laudabit deus trinitas. Unde dicit ppheta. In secula seculorū laudabunt te. i. eternaliter. Siquidē ante mūdi cōstitutionem: r cuiuscūq; creature: honor fuit r gloria in psonis summa paritate sibimicē cōganctib; fuitq; eternaliter ante omnē creaturā summē glorificāda r honorāda altissima dei maiestas. In illa su per benedicta trinitate: vbi est summe clara cuz laude: infinita cōprehēnsa sue perfectionis notitia. Unde ibi est deo in se et a se summa honoris gloria. Glorificat enī patres filius: glorificat vtrūq; spiritus sanctus: r vice versa quelibet diuina persona reliqua: q; quibet clarissima pfectio nis cuiuslibet infinite infinitam cū laude notitiā. fuit enī (verius est r semp est) ante omnē creaturam summe honorificāda r laudāda r glorificāda illa infinita maiestas: nec ab alia cōdigna q; a seipsa: cū nullius creature notitia cōmensurabilis sit: substantie infinite. Nichil quidē isti summe r beatissime societati defuit. Unde per creaturē cōstitutionē magis reddet honorāda: nec aliquid glorie ex creatura accreuit. Ipsa sola est sibipssi sufficiens honor r gloria ab eterno r in secula seculorū. ¶ R Respondet chorus vel minister: Amē. qd in proposito aduerbiū est affirmandi. i. etiā: seu verū est. Non verbū defectiuū valēs tantum. i. fiat. Nichil enī hic fieri petit: vel optat: qd nōdū est: sed honorē r gloriā que eternaliter est trinitati sacerdos sacrificās fideliter cōstet: cui circūstans fidelū turba cōsonans r ipsam cōfessionē ac gratiarum actionē approbās respōdet: amen. i. verū est: q; per ipsum xpm tibi omnipotenti patri in vnitare spiritus sancti: estis honor et gloria: per omnia secula seculorū. Sic itaq; perfectis omnib; que ad sacramēti supcelestis r diuinissimi cōsecrationē: r ad sacrificiū per sacerdotem quidē ministerialiter: per patrē autē cū filio in vnitare spiritus sancti operantē principaliter

Hieron.

Seculū qd spacium impoitet.

Amen ad uerbiū affirmandi.

pertinet canonis institutor in hac gratia: actio ne: r pro hoc immēso dei beneficio nobis peccatorib; indignissimis exhibito: sed et p essentiali sua gloria a creatoris omnib; magnificāda r ppetuo collaudāda canonē duxerat cōcludendū. Cui r nos p qualicūq; ius dē canonis expositio ne: per me deficiēter fous exhibita grās possibiles r deuotissimas referamus: agnoscentes fideliter quicqd verū: quicqd dignū: quicquid salutare sonuit: nō meū sed illius esse: a q; oē verū: omne sanctū: r omne bonū atq; datū optimum est. Si quid vero erroneū: si minus clarū: si tāto incomprehensibilē admirabilē sacramētō indignū personuit: meū esse palā cōfiteor: cuius remissio nem vt apud misericordē dñm se nobis ex nimia indebitaq; charitate in hoc sacro cōicantem: ac iterū atq; iterū: p nobis misericordī patri offerrem: obtinere merear: vestrarū orationū patres r magistri r fratres suffragia imploꝝ suppliciter requiro. ¶ Hunc ad dēda est expositio mysteriorum in gestis signis et ritib; sacerdotis plāta in altari proferētis latentū. In primis cū post suffragia defunctis perita: ad viuos rediens dicit. Nobis quoq; peccatorib; vocē exaltat: r pectus tundit: quo aliud significat fm allegoria: aliud fm tropologia. Scdm allegoriā vocē exaltat silētium interrūpēs fm Inno. r Alex. quo reprēsentat cōfessionē et cōtritionē latronis in illo dñice passionis articulo in crepātis alterū et dicentis. Hos quidē digna factis recipimus: hic vero nihil mali gessit. Desiderās q; cōsortiū beatorū pro quo sacerdos petit in ipsa ofone: dicebat ad iesum. Dñe memento mei dū veneris in regnū tuū.

Lu. xxiij. Vel fm eosdē: per exaltationē vocis r tunctionē pectoris exprimit q; centurio r qui cuz ipso erat: vñs his que fiebāt chusto in cruce pendente: timuerūt valde dicētes. Vere filij dēi erat iste. **Matth. xxvij.** Undēs autē centurio qd factū fuerat: glouificauit deū dicēs. Vere hic homo iustus erat. Et oīs turba eorū qui simul aderāt ad spectaculū istū r videbāt q; fiebāt: percutiētes pectora sua renerebant. Secundūz Albertū vero per tropologia. Tunctio pectoris p hoc q; est ictus afflictionē inferens: significat satisfactionis laborē: qui necessarius est ad obtinēdam participationē cū sanctis que petitur. Per hoc aut q; sonus tūtionis est cum sono vocis: significat cōfessionē eorū que in pectorē latent: per hoc q; fit cū gemitu: significat cōtritionis cōpunctionē que etiā necessaria est: vt cōsotiū cū sanctis imperet. Nichil enī inquinatū in hoc scōtū diuinū cōsotiū potest introire. Apo. xij. fit autē hec tunctio trib; digitis vltimis: q; pollex r index separari nō debēt ppter reuerentiaz sacramenti post cōtactū eius r q; ad cōmunionē: ne forte si quid de hostia digitis adhereret: per cōtactū alterius corporis a digitis decideret: et ita irreuerētia fieret sacramēto: vt sic fe tripliciter peccas se exprimat: corde ore r opere. ¶ R Dum dō sacerdos pferet hec verba. Sanctificās: viuificās: bñdicis: tres sonat cruce cōmūctim sup hostiam r calicē. Deinde quinq; r uces in verbis. Per ipsum r. que a diuersis diuersimodo exponunt. Nec mirū: quia in hoc sacratissimo mysterio: mysteris multiplicia includuntur. Sequēdo tamē in primis beatū Tho. in parte. iij. q. lxxij. ar. v. conuolunt ad pñctā lec. xij. r. liij. vbi dicitur etiam est: q; p cruce importat passio Christi: r p eas que pcedūt cōsecrationē: ea significant que passus est ante ligni afflictionē: per cruce q; post ea sūt: ea que passus est aut egit in ligno crucis

Lu. xxiij.

Matth. xxvij.

Albertus.

Sonus tūtionis q; est cū sono vocis quid significat.

et post depositione. Et h̄ hoc dictū est q̄ quinqs
 cruces facte in verbis. Hostiā purā ꝛc. designat
 quinqs vulnera xpi in sua affixione et laccatione
 passa: ꝛ in tribus crucib⁹ in his verbis. Corpus
 ꝛ sanguinē: representat corporis extensio: sangui
 nis effusio: ꝛ passionis fractificatio. Hunc ordi
 nem prosequēdo fit hic in verbis. Sāctificas ꝛc.
 sexta cruce signatio: qua sūt tres cruce super
 calicē ꝛ hostiā cōiunctim in verbis. Sāctificas:
 vinificas: bñdicis: per que significat tripler ora
 tio quā xps fecit in cruce. Prima quam fecit pro
 suis persecutorib⁹: cui dixit. Pater ignosce illis:
 q̄ nesciūt quid faciūt. Secūda quā fecit pro libe
 ratione a morte: cū dixit. Deus meus de⁹ meus:
 vt quid dereliquisti me? Tertia pertinet ad ade
 ptionē glorie: cū ait. Pater in man⁹ tuas cōmen
 do spiritū meū. Rursus septima signatio fit fm
 eundem: tribus crucibus cū hostia sup calicē di
 sco pertū cū his verbis. Per ipsam: cū ipso ꝛ in
 ipso: ad representandū tres horas quib⁹ pependit
 in cruce: sc̄z a sexta hora vsq; ad nonā. Octa
 va signatio cōtinue subsequit septimā: cū sacra
 mento panis extra calicē vel in latere calicis fa
 ctā cū duabus crucib⁹ in verbis. Et tibi deo pa
 tri omnipotēti: in vnitāte sp̄s sancti. Quibus si
 gnat separatio anime a corpore in morte dñi. Li
 cet em̄ in xpo tres sint substantie: sc̄z diuinitatis:
 anime: et corporis: tñ solū due fuerunt in morte
 ab iniuē separate: sc̄z anima a corpore. Diuini
 tas vero a neutra fuit separata: sed vnitā fuit car
 ni in sepulcro: etiā aie in inferno. Istum tñ ordi
 nē nō p̄ omnia seruāt Inno. et post eū Alex̄. vñ
 de fm eos: q̄ sexta seria passus est dñs: ꝛ crucifi
 xus hora tertia linguis in deorū. Mar. xiv. Hora
 sexta manib⁹ gentilū. Job. xix. Et circa horā no
 nā inclinato capite emisit spiritum. Ibidē. ad si
 gnificandū primā crucifixionē: linguis in deorū
 hora tertia damantiū. Crucifige crucifige: sunt
 tres cruce in sexta signatione. Secūda que est
 post interuallū horarū trium facta est militum
 gētilium manibus: designatur in septima signa
 tione: que iterū fit trib⁹ crucibus. Diuisio vero
 corporis ꝛ anime facta in hora nona mortis xpi
 significatur octaua signatione sicut supradictū
 est. Et illas duas cruce fm Alexan. facit sacer
 dos cū corpore christi manu ad se uersa: quo si
 gnificatur q̄ morte quā xps sustinuit: q̄ p̄ illas
 duas cruce significat: sustinuit p̄ nobis. i. Pe.
 iij. Christus semel p̄ peccatis mortuus est: iustus
 pro iniustus. ¶ Uel aliter: tres cruce septi
 me signationis significāt tres xpi cruciatas: q̄s
 ipse in cruce sustinuit: passionē: p̄ passionē ꝛ com
 passionē: passionem in corpore: p̄ passionem in
 mente: cōpassionem in corde. De passione in cor
 pore dicit p̄pheta Thres. i. O vos oēs qui trans
 sitis per viā: attendite ꝛ videte si est dolor: sicut do
 lor meus. Itē foderūt man⁹ meas ꝛ pedes meos
 vinumauerūt omnia ossa mea. ps̄. xxi. De p̄
 passionē mētis Mar. xxvi. Cepit iesus contrista
 ri ꝛ mestus esse dicēs. Tristis est aīa mea vsq; ad
 mortē. De cōpassione cordis orant pro crucifi
 xorib⁹ suis. Pater inquit ignosce illis ꝛc. De pas
 sione ꝛ p̄ passionē loquit Hiero. sup illud Mar.
 Cepit iesus cōstristari ꝛ mestus esse. Ut veritatē
 inquit: pbaret assumpti hoīs: vere cōtristat⁹ est
 sed nō passio eius dominaf animo: verū p̄ pas
 sio est. Que tractas magister li. iij. sentē di. vi.
 cit. Afficit quis interdum timore vel tristitia: ita
 vt mentis intellectus nō inde moueat a rectitu
 dine vel dei cōtēplatione: ꝛ tūc p̄ passio est: ali
 quando vero mouet ꝛ turbatur: ꝛ tūc passio est.

h̄ec magister. Passio ergo ꝛ p̄ passio vt distia
 guunt: affectiones mētis sunt nō corporis. H̄c
 ergo fuit passio illa que cōtra p̄ passionē cōdi
 uidit: hoc est affectio mentē deordinans: sed fuit
 in eo passio que est dolor corporis: ꝛ p̄ passio q̄
 est tristitia mētis: nō tamē deordinans mentē. Et
 ideo nō habuit mentis passionē. ¶ Facit autem
 tres cruce illas cū corpore christi sup calicē: q̄
 christus sustinuit huiusmodi cruciatas: qui per
 calicē significat volūtariē. Esa. liij. Oblat⁹ est
 q̄ ipse voluit. Quod vero hostia superferet cali
 ci: significat q̄ christus nō fuit deicius inuolū
 taria passionē: sed mētis cōplacētia superfereba
 tur. Uel significat per hoc sublimatio christi per
 passionis obedientiā ad phil. ij. factus est obe
 diens vsq; ad mortē: mortē autē crucis: p̄pter qd̄
 et deus exaltauit illū ꝛc. Dne vero cruce a q̄ sūt
 in latere: significat in deo sacramenta que de late
 re christi fluxerūt: scilicet aqua regenerationis: ꝛ
 sanguis redēptionis. Jo. xij. Unius militū lācea
 latus eius aperuit: et continuo exiuit sanguis et
 aqua. Unde quidā in horū duorū signorū fine: tā
 gunt calicē cū hostia: per quod percussio lateris
 christi cū lancea designat. Secundū dñm Alber
 tum sūt tres cruce in sexta signatione: ad signi
 ficandū q̄ oīa creata ꝛ recreata sanctificant: vi
 uificant ꝛ benedicunt in virtute crucifixionis et
 passionis xpi. ¶ Sed querit hic Alex. Cur in
 prolatione huius verbi: creas: non fit cruce si
 gnatio: sicut in prolatione sequentiū verboꝝum.
 Sanctificas: vinificas: benedicis. Respōder. Si
 gnatio crucis iudiciū est officē passionis. Crea
 tio autē hominis nō est causa passionis dñi: sed
 lapsus hoīs reparandus: ꝛ ideo in verbo: creas:
 non fit signatio crucis. Proterea licet h̄c ex pri
 ma conditione naturalī ratione polleret: et gan
 deret arbitriū libertate: non tamē habebat vnde
 poterat merendo proficere. Posse autem mē
 do proficere habet homo ex gratia sacramenta
 li: et virtute crucis sine passionis dñi. In signum
 ergo huius defectus non efficit crux a sacerdote
 cum dicit. Omnia bona creas. Adhuc dicit Alex.
 fan. de vltimis quinq; crucibus in verbis. Per
 ipsum ꝛc. Licet fm vsum Romane ecclesie tres
 cruce cum hostia primo fiant supra calicem: de
 ducendo hostiam a labio calicis ad labiū: ꝛ due
 vltime iuxta latus calicis. i. inter calicem ꝛ sacer
 dotem: aliter tamen fiant fm vsum quarundam
 ecclesiarum: fm quem prima crux ex omni parte
 vltra calicem protendit: secūda calici coequalis:
 tertia inter calicem coarctatur: quarta eadez est
 cū prima: quinta: ante calicē protrahit. Per pri
 mam cruce significatur passionis christi diuitur
 nitas: per secundāz integritas: per tertiā acerb
 itas siue intimitas. Diuina em̄ fuit passio xpi.
 Non enim incepit die mortis eius: sed in circūci
 sione quādā arrax dedit redēptionis nostre. Lu
 ce. ij. Et post cōtinue in paupertate et labore vi
 tam ducebat. ps̄. Pauper sum ego: ꝛ in labori
 bus a iuuentute mea. Intēgra fuit: quia totū cor
 pus circūquaꝝ pariebatur. Job. xvi. Circūde
 dit melancēsis suis: conuulneramit lūbos meos.
 H̄c pepercit ꝛ effudit in terra viscera mea. Con
 scidit me vulnere super vulnus. Acerba fuit per
 tingēs vsq; ad interiora ale ꝛ spūs. ps̄. Intrae
 runt aque vsq; ad animā meā. Aque inundatio
 nes penasunt. Per quartā cruce que est infidē
 dimeisionis cū prima: significat sufficētia effica
 cie passionis. Per quintā significat p̄fectō suffi
 ciētie. Sufficiens enim fuit redēptioni omnium
 nō tñ p̄sunt nisi redēptis fidelibus: vt dicit Ber.
 Item

Mar. xv.
Jo. xiv.

1. Pe. ij.

Thres. i.

Mar. xxvi.

Hiero.

Esa. liij.

Ad Phil.

Joan. xij.

Alber.

Questio.

Respon.

Alex.

ps̄.

Job. xvi.

ps̄.

Roma. v.

Co. Itē dū he crucez founāde sunt: sacerdos corpale vel custodia desuper calicē remouet: in signū qd illud qd de xpo fuit significatū: sed clausum: erat in passioe reuelatū. Tunc verificatum fuit illud iherē. xxxi. Cognoscēt me oēs a minimis vsqz ad maximū: in cuius rei signū velū tempore festum est a summo vsqz deorsū. Adat. xxvij. Deinde sacerdos tenet corpus dñi sup calicem: et parū elenato calice cū ambabus manibus dicit. Per oia secula feculor. Et dīcedo. Quomodo reponit eū in loco suo sup corpale. Et dīcēdo. Per oia secla seculor: exaltat vocē interrūpēdo silētiū. Ad literā vt chorus: ppls vel minister audīēs: rēspōdeat. Amen. Quo per mysteriū designat qd rēps clamāo voce magna emisit spm. Vel fm alios: qd ceterū magna voce pñciāuit. Uere filius dei erat iste: qd chorus rēfēdit. Et signū est lamētatiōis mulier: qd xpm seqbant nētes dñm. Deposito rō hostie super pallā corpale: signū est inuolūtiōis corpis dñi de cruce de positi in syndone mūda: facte per nicodemum et ioseph de arimathia: sepe licentes dñm in monumento nouo: in quo nondum quisqz positus fuerat. Deinde tegit calicē corpali vel custodia in signū occultatiōis veritatis qd futura est maxime tempore: antichristi: qd rēsa. vi. figuratū est: vbi legitur: qd duabz alis seraphin velabant caput: et duabz velabāt pedes: et duabz volabāt. In capite principū: in pedibz finis intelligitur. In principio igit ecclesie ante xpi aduētū: relata fuerit que de eo fuerat reuelata. Ale velātes caput: fuerunt figure legis nature: pariter legis scripte: id est moysi. Ale velantes pedes signant qd in fine tpe antichristi erit occultatio credēdo rum et agēdo: qd regnabit error: falsitatis et libido improbitatis. Duabus alis volabāt. In voluntate extēditur: et elongātur a corpore: nec corpus tegunt. Unde volata seraphin significatur processus ad manifestationē: quo significat manifestatione veritatis significatiōis de xpo tēpore medio: id est tēpore passionis. Et tantum de his mysterijs.

Explicit Canon.

Encharistie communitio: et pars secunda expositionis canonis incipit. Lectio. lxi. A

Insuper scrutabilis diuine charitatis altitudo: que et si se nobis peccatoribus manifestare dignata ē fili summi patris incarnatione: qua ad nostra descendit ista: vt nos ad sua sublimia exaltaret. Itā et supra modum benigna ineffabilis trinitas in vna personarum suarū ait Dionysius cap. primo de diuino. Infirmā nostrā integre vērissimēqz suscepit ad seipsam renocans et astringens infirmitatem nostram: simplex iesus eternusqz spiritalis subijt metas: atqz intra nature nostre terminos venit: qui omnem totius nature ordinem excedit. Nam qui origini humane multum dedit: quod nos ad imaginem suā fecit: reparationi nostre longe amplius tribuit: cum feruili fōme ipse se dominus coaptauit. Sic enim ait Leo. In eucharistia ipsa ad peccatores misericordia: ipsa ad errantes veritas: ipsa ad mortuos vita descendit. Hec modo descendit: sed et morte sua quā pro nobis subiit: eterne mortis vincula quibus te-

nebamur: dirupit. Si quidem post illam humane peccationis pūnam et vniuersalem ruinam: et qua per vnum hominem peccatum intravit in hunc mundum: et per peccatum mors: et ita in omnes homines pertransiit: nam in eo omnes peccauerunt: nemo diaboli dñationem nemo vincula dire captiuitatis euaderet. Hec cuiqz aut recedebat ad ventā: aut reditus pariter ad vitam: nisi coeterni patri deo filii: etiā hominis esse dignaretur: filius vniuersis querere et saluare quod perierat: vt sicut iocens per Adā in ita per dñm nostrum iesus xpm esset resurrectio mortuorum: quod manifestissimum nimie dilectionis noscitur esse signum. Maiorem charitatem nemo habet: inquit ipse saluator. Et vt aliam suam ponat quis pro amicis suis. Ioā. xv. Sed maiorem ipse habuit. Comendauit eū charitatem suam deus in nobis: ait apłs: quia cum ad huc inimici essemus: reconciliati sumus deo per mortem filij eius: ad Roma. v. Ecce apertissima summe charitatis exhibitio. Hec tamen factis visus est inexhausto pietatis fontis: vt nostra assumēs frater noster fieret excellens ois creator: lapsorum sufficientissimus reparator: nisi etiam nostra vt ita loquar fieret factura: dū in hoc mirabili sacramento sacerdotū ministerio suā nobis exhibet presentia sub sacramentis specierū symbolis: panis vniqz substantia: in corpore summi et sanguine cōserua: et substantia litera transformatio. **C**o. Vniuersum et admirabile sacramentum quo corporali dei presentia fruimur: quo celi ambitum excederem: lucēqz inaccessibile inhabitatorem beatissima specierū formula colubitu oculis corporeis cōtemplamur. **O** perfectum et per magnificū donū: quo principalē cōcedit munificentiam quo sic se totū nobis effudit: vt nil sibi retineret in corpore a se deitate. Vere eleuata est magnificentia sua sup celos. Nam qdqd in celo fuit glorie et glorie: liberalitate ineffabili cōtribuit. Et hoc quidē donū verbis sacri canonis qd deo dūcē: vt cūqz exposuim: cōsecram: cōficim: cōtractamus: vt liceat dicere illud. i. Joā. i. Quod fuit ab initio: qd audiuim: qd vidim: oculis nostris: qd pspexim: et manū nrē cōtractauerūt de verbo vite: et vita manifesta est: et vidim: et testamur: et annūciam: vobis vitā eternā: qd erat apud patrē: et apparuit nobis. Qd vidim: et audiuim: annūciam: vobis: vt et societas nra habeatis nobiscū: et vt societas nra sit cū pfe et filio eius xpo. Quis fratres tāte charitatis magnificentia nō miret? Quis nō toto hilaritatis affectu suscipiat? Quis ad tante societatis patris et filij confortium nō aspiret? Reuera admirāda: stupēda qz sunt hec excellentissima dei dona. **C**o. Sed si qd superest atretius cōspexerim: quo nos perducet incōprehēnsibilis excellentioris modi donationis admiratio: quo inqz quēso? Nō sufficit summe liberalitati se nobis dedisse in peregrinis nationis comite: et locū nobiscū in hoc eucharistie sacro fm nomē suū oēm in se gām cōtinēte nisi in eo se traderet famescētibz in edulij vegetans ad vitā eternā. In viaticū cōfortans nos ad pñciā huius erlij viā: et in pignr eterne salutis: et ois scitatis: et cōionis sumū. Hoc est qd ppheta post laudes pious domi decantatas expectabat (als expectabat). Adgnificētā glorie tue loquētur (inqz) et mirabilia tua narrabunt. Sed adhuc donū diuini expectans alimēti: addit. **O**culi oīm in te sperāt: dñe tuas illis escā in tēpore opportuno. Aperis tu manum tuam: et impleo oē aīal bñdictione. ps. cxxij. quasi dices

Hiere. xxxi. Adat. xxvij.

Esā. vi.

Dionysij.

Leo.

Joā. xv.

ret: quod hactenus dediti parū est adhuc inedia
 destituti expectamus oēs donec largā manū ma-
 gnificētie apies: nosq; oēs donec adhuc aiales
 dono quo teip̄ dare digner̄ i eā satiādo om-
 ni impleas bñdictiōe. Et ecce factū est. Dispo-
 suit rex noster salomō pacificus mensam cur ci-
 bis: et propositionis panibus: quos videns regi-
 na saba: ecclesie et gentibus collecte figura: ad-
 mirata est: et p̄ stupore nō remāsit in ea spūs. iij.
 Ky. r. r. u. Parat. ix. Hoc cōiuiū grāde qd
 affueris deatitudo nostra: in cōiunctione et the-
 ster q̄ est: ex pp̄lis eleuata: parari iussit super ma-
 gnificum cunctis principibus: et seruis suis: quo
 dedit requiē i vniuersis pronicijs ac dona largit̄
 est: iuxta magnificētia p̄cipalē. Magna eq̄dez
 dona in hoc cōiuiū ecclesie sue ips̄ dedit: cor-
 pus videlz suū in cibum: sanguinē in potū: aiaz
 in precium: deitate in cōdēmctum libera et exhi-
 bendo. ¶ Hoc phafe qd̄ celebrant Ezechias
 rex: ad cuius p̄ficiēdū mysteriū sc̄rificata est sa-
 cerdotū plura multitudo: et ois terra iuda dñm
 fideliter cōstētiū hilaritate p̄fusa est: tā sacerdo-
 tum et leuitar: q̄ vniuersē frequētie que venit ex
 israel. i. tota frequētia xp̄iani pp̄li: cōicās huic
 dono dñi iesu xp̄i. ¶ Hoc cōm panis cōfirmās: vti
 nū letificās cor hoīs: ac cib⁹ ligni vite: quo qui
 dignē vescitur: mortē videre nō poterit in eter-
 nū. Ad cuius sumptionē fructuosissimā q̄ super
 est pars officij disponit. ¶ Postq̄ em̄ sacratis
 simū altaris officij qd̄ missa dicit̄: in prima sui
 parte p̄misit p̄paratōe p̄mittit. In sc̄da cōio
 dicitur missa cathecuminorū. Et in sc̄da que ca-
 non dicitur: subiūnt cōsecratiōe oblatoū. In
 hac tertia parte q̄ cōio recte noiatur: p̄cedit ad
 participationē cōsecratorū. In pia parte pp̄lis
 illuminat et materia idonea altari p̄stat. In
 sc̄da forma traditur qua eucharistia cōficitur et
 summo patri offert. In tertia et finali p̄sumptio-
 nem sacramenti fructus eius cū benedictionis
 plenitudo dñe percipit. Dimidiat aut̄ hec pars fm̄
 Dionysij. Dionysij. c. iij. de ecclesiastica hierar. in tres partes
 In prima ad sacrā eucharistie sumptionē p̄pa-
 ratio cū exhortatione p̄mittit. In sc̄da cōio ip̄a
 sumit et disp̄sat. In tertia cū gr̄az relatiōe finis
 mysterij imponit. Sc̄da ibi. Per. e. d. n. Tertia
 in antiphona: q̄ post cōionē dicit̄: fm̄ officiorum
 diuersitatē variat. Et q̄ ad dignā tanti mysterij
 participationē ex nobis exurgere nō valeamus.
 Dñs em̄ est qui opatur in nobis velle et p̄ficere
 pro bona volūtate. ad Philip. ij. Neq; em̄ suffi-
 cientes sumus cogitare aliqd̄ a nobis quasi ex
 nobis: sed sufficiētia nra ex deo est: qui fecit nos
 idoneos ministros no. te. in huius sacramenti
 institutiōe inchoati. ij. ad Cor. iij. Ideo hanc a
 dñō ofonibus obtinere oportet. P̄mittit iḡ
 ia primis exhortationē ad orandum misericor-
 dem et clemētissimū patrem. Sc̄do ponit ipsam
 orationē: ibi. Pater noster. ¶ Circa primū dicit̄.

Oremus preceptis saluta-
 ribus monit: et diuina institutione formati au-
 demus dicere. ¶ Panē celestiā cōfecto: sc̄as ad
 arā sacerdos altavoce p̄monet oēs petere hūc
 panē dicens. Oremus. Attendes q̄ in patrū des-
 derio ante dudū est desideratus: quāuis nullus
 esset qui esuriētibus dare et frāgere posset. Hinc
 Threnoz. iij. ¶ paruū petierūt panē: et nō erat
 qui frangeret eis. Hinc autē nō speratur a dñi
 benignitate: q̄ suis quidē viribus: sed sacerdot-
 is manibus frangatur: et distribuatur vnicuiq; q̄
 fm̄ q̄ oportet. Et ideo ad excitandū hoc desides-

rium: sacerdos exaltat vocem in hac ofone: duo
 circa hoc faciēs. Excitat em̄ desideratū ad peten-
 dū panē celestē: dicens in cōmū. Orem⁹. Deins
 de ad temeritatis excusationē et p̄sumptiōis al-
 legat salutaria orādi monita et p̄cepta: ac circa
 orādi modū diuine instructionis instituta. Cum
 em̄ vt p̄missum est in p̄hemio: multa requiran-
 tur ad fructuosam hui⁹ celestis alimonie mādu-
 cationē: ne cib⁹ vite cōuertat in cibū mortis: si-
 quidē de eo in prosa canit. Adois est malis: vita
 bonis: opus est vt ozemus: ne cibus vite nobis
 vertat in cibū mortis: et cib⁹ salutaris ppt̄ n̄as
 indispositionē fiat nobis critialis. Indigne em̄
 māducātes iudiciū sibi māducant et bibūt: sc̄ti
 rei corpis et sanguis dñi: vt dicit ap̄ls. i. Cor. xi.
 ¶ Inter requisita ad vigne cōicādū numerat
 o. fo. 3. lec. xij. Ad orādū aut̄ p̄ceptis monemur
 vtriusq; testamētī noui et veteris: euāgelicus et
 ap̄stolicus: ideo iudiciū p̄ceptis. Uñ. ij. Parat. xi.
 Cū igno: em̄ qd̄ agere debeam⁹: hoc solū habe-
 mus residū: vt oculos nostros dirigam⁹ ad te:
 haud dabiū quin in ofone. Jte Tob. iij. Omni-
 tpe bñdic delz: pete ab eo vt vias tuas dirigat
 et oia cōsilia tua in ipso permanēat. et Eccl. xvij.
 Hō impediatis ozare semp̄ qm̄ incres dei ma-
 net in eternū. Monemur et p̄ceptis euāgelicis.
 Luc. xvij. semp̄ ozare et nō deficere. Et ap̄lcis.
 vii. i. Thes. vi. Sine intermissione ozate. Jte
 Heb. iij. Adeam⁹ cū fiducia ad thronū gratie
 dei: vt iniam cōsequamur: et gr̄am inueniamus
 in auxilio opportuno. Totā scripturā huiusmo-
 di p̄ceptis et monitis plena est. ¶ Adiff. Salu-
 tarib⁹. q̄ scripture p̄cepta ad vtilia et ea q̄ salu-
 tis sunt dirigūt. vii. ij. ad Tim. iij. Ois doctri-
 na diuinitus inspirata vtilis est ad docēdū: ad
 arguēdū: ad corripiēdū: ad erudiēdū in iusticia
 vt p̄fectus sit homo dei ad emne opus bonum
 instruct⁹. Salutaria iḡ sunt monita: et vtilia p̄-
 cepta inductia ad orādū: quibus inuigilādū
 est: ne cōstēntes tā salubre exhortationē dei be-
 neficio redamur indigni. iuxta illud beati Grego-
 rij. i. moral. Dignū p̄fecto est vt ab ei⁹ bene-
 ficis quisquis sit extrane⁹: cuius iustionib⁹ nō
 vult esse subiect⁹. ¶ Sed cū monere et precipere
 cōtrarias habet cōditōes: p̄ceptū enim vim
 habet obligatiua: monitio vero tm̄ inductiuam
 et exhortatiua: cur hec simul inuigilatum dicit̄.
 P̄ceptis salutarib⁹ moniti. Kespōder Alex̄.
 parte. iij. q. xxxvij. q̄ doctrina orād et p̄sertim
 huius ofonis ad quā inducimur: chusti est qui
 magister est et dñs. Joā. xij. Vos vocatis me ma-
 gister et domine et bñ dicitis: sum eteñ. Vñ aut̄
 est precipere et instituire. Magistri monere et in-
 struere: vt illa duplex auctoritas in sinuaretur: do-
 minationis sc̄z et magisterij: copulatur hic insti-
 tutio et p̄ceptū et monitio. P̄terea dicit Alex̄.
 Adnotio domini: licet non imponet obligatio-
 nem necessitatis: licet illud quod est p̄ceptum
 simplicit̄: importat tamen obligationem reue-
 rentie: vt licet ob necessitate salutis acq̄rende
 i nēbit exequi id qd̄ p̄ceptū est: sic ob reuerētā
 domini monentis incumbit exequi qd̄ monet.
 Adnotia enim hic dicuntur p̄cepta. ¶ Et Seq̄
 tur. Et diuina institutione formati ideo firmiter
 eruditi: quid sc̄z et qualiter ozare debeam⁹. Hoc
 enim nescit mortalis imbecillitas nisi doceatur
 vnde ad Rom. vij. dicitur. Quid ozemus sicut
 oportet nescimus. Unde et s̄ly zebedei in petiti-
 o ne reprehēsi sunt: q̄ nō recte petierunt: dicente
 eis xp̄o. Hescitis qd̄ petatis. Mat. xx. et Jaco.
 iij. Petitis et non accipitis eo q̄ male petatis.
 Et ap̄pter

Heber. i.

ij. Paralip. 40. 33.

Dionysij.

ad Philip. ij.

ij. Cor. iij.

Threnoz. iij.

3
 2
 Tob. ii.
 Eccl. xvij
 P
 Adheb. iij
 ij. ad Tim. iij.
 Gregorius
 Dubium.
 K̄sio ad Dubium.
 Joā. xij.
 Alexan.
 Ad ro. vij. Jaco. iij.

Et propter disciplinam in petitione errarent: quoniam adierit petentes et quae admodum orandum esset eos institueret dicentes. Domine doce nos orare. Ad. vi. vnde et precibus eorum inclinatus plurimam salutis monita circa orationis modum et formam tradidit dicens. Cum oraueritis non eritis sicut hypocritae: qui amant in synagoga: et angulis platearum stantes orare ut videantur ab hominibus. Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum: et clauso hostio: orata patrem tuum in abscondito. Tradidit et formam orandi dicens. Orationes nolite multum loqui sicut et homines faciunt. Putat enim quod in multis loquendo suum exaudiat. Sic autem orabitur. Pater noster qui etc. Haec diuina similitudo edocet: non nostra presumptio et temeraria. Audemus dicere scientes quidam quo: qualiter orare debemus. Christus autem pariter et doctore: qui ausum prebet orandi salutaribus preceptis fiducia impetrandi exhortationis monitis. Amene amene dico vobis si quod petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. Joa. xvi. Petite et accipietis: quia ubi et inuenietis: pulsate et aperietur vobis. Luc. x. Prebet et doctrinam de precandi diuinis formans institutis. Et secundum Alexam. dicit notanter formati: non informati quo notat quod diuina institutio firmiter nobis inherere debet: sicut forma ei cuius est forma: propter quod signatur de formati potius quam informati: et idem importent. Unde instituta domini debent in corde scribi. Prover. vii. Serua mandata mea et viues: et lege meam quasi pupillam oculi tui. Liga ea in digitis tuis: scribe eas in tabulis cordis tui. Et et quod ad orandum talia salubriter exhortamur: videlicet sunt aliqua de oratione: qua tenus ad vtiliter orandum instructi: eisdem fructuosius incubamus. Quid enim oratione praestatur: quid fructuosius: aut quid magis necessarium? Cuius ex cellentia et his colligitur: ut dicit Hilbel. par. in diuina rhetorica circa principium: quod ois lae crificatio: ois benedictio: ois sacrificium: omnino quod est in cultu diuine honorificatione agit: aut ois est aut oratione proficit. Item et eo quod ois ecclesia sanctorum celestis ac diuina magisterio erudita ac instituta tanta: itaque multiplici celebrata frequentat orationem ut et die noctuque insistat et inuigilet: et eadem vire praestituta tanquam illi secreta et debita partiatur. Cuius rei nulla alia causa vel ratio estimari vel cogitari potest nisi orationis tanta necessitas: tantaque fructuositas: qua tantae frequentationis et instantie continuatae exigat et requirat. Denique sicut omnes virtutes oratione proficiunt: ita nulla vera virtus nisi per orationem obtineri potest. Unde abbas Isaac in sua colla. c. ij. ait. Est virtus et orationis reciproca quae dam inseparabilisque conuictio: inuicem sibi mutua ratione conera. Ita sicut ad orationis perfectionem ois tedit structura virtutum: ita nisi huius culmine beoia virtutum genera fuerint colligata atque compacta: nullo modo firma poterunt vel stabilia permanere. Unde dicitur sunt ergo de oratione nouem in genere. Primum de eius quidditate ac definitione ac cuius potentiae et virtutis sit actus. Secundo ad quem dirigenda sit. Tertio de specie orationis. Quarto de his quae petenda sunt. Quinto cuius sit orare. Sexto de eius qualitate. An vocalis esse debeat an mentalis. Septimo de attentione. Octavo de eius efficacia. Nono de eius merito. Et quantum ad primum recitat Alexam. par. iij. q. lxxv. multas orationis definitiones verbaliter differentes: secundum finem satis concordantes. Dam. lib. iij. ca. xxij. ita definit. Ascensus intellectus ad deum. Cui consonat illa Aug. in ser. de oratione et reuerentia. Pius mentis affectus in deum directus. Et

illa Hugonis. Conuersio in deum per pium et humanum affectum. Item definit Dam. Oratio est petitio deorum a deo. Cui etiam consonat illa Aug. Verum inuisibile inquisitio. Et illa glo. magi. lu per illud. i. Thec. vlti. Sine intermissione orate. Expressio desiderii propter bonum adipsedum: vel malum remouendum in forma perverbum exterius vel interius. Item est expressio petenda: priores expriment potentiam qua petitur. Aliter definit bea. Greg. i. moral. dicens. Orare est amarus in conpunctione gemitus: et non composita verba resonare. Cui similis est illa Hugonis. Deuotio et conpunctione praecedens quae dant secundum statum penitentis. Item beatus Bernardus in quadam epistola. Oratio est hominis deo adherentis affectio: et familiaris quaedam et pia allocutio: et statio illuminatae mentis ad fructum deo. Item dicitur. Cui consonat ista beati Ambrosii. Oratio est cibis mentis placiditas: alimonia suauitatis: quae membra non onerat: sed in ornamenta conuertit. Ornamenta vtiq; motum ac virtutum. Item dicitur dantur secundum statum perfectionis orantis. Item autem diffinitiones diuersas orationis proprietates expriment: et magis quaedam sunt proprietates assignantes et laudes: ut dicit Hilbel. et conuertibiles definitiones. Has pulchre et late profequitur Alex. loco allegato. Et dicitur autem orationem Hilbel. in de diuina rhetorica in sua generalitate sic. Oratio est petitio quae ad deum dirigatur: vel ad personam vel personam propter ipsam. Petitio autem genus est ad orationem: quae generaliter est locutio inclinatio alterius ad bonum praestandum: vel malum remouendum. Et dicitur inclinatio non operatio: quia non est idem optare et petere. Multi enim optant et desiderant: quae non petunt: et multi optant vel desiderant quae omnino habere nolunt sicut viri sancti et sapientes qui multa concupiscunt et desiderant secundum sensu litate: a quibus tamen se abstinent vtiliter et auerunt. Cui autem petit indubitanter ostendit sese vel se obtinere quod petit. Hec Hilbel. Et huius patet quod oratio est actus quidam potentiae rationalis quia relatus ad deum: quod referre in deum soli potentiae rationali conuenit. Sed vtrum sit actus intellectus vel voluntatis. Ita vtrumque videtur definitiones sanctorum asserere. Ut illa ascensus intellectus ad deum. Et illa Aug. Pius mentis affectus in deum directus. Secundum primam videtur quod sit actus intellectus: secundum secundam: quod sit actus voluntatis siue affectus. Item dicitur notat Hilbel. in. iij. dist. xv. q. iij. ar. i. quod oratio dupliciter potest accipi. Uno modo pro desiderio obtinendi aliquid a deo quod desiderans ordinetur in ipsum. Et illo modo est actus voluntatis ut elicientis: et intellectus ut dirigentis. Alio modo oratio est propositio homini desiderii: loquendo deo per modum supplicatuum. Sic dicit Hieronymus: orare est dicere: sic est actus intellectus ut elicientis: et voluntatis ut mouentis. Et illo patet quod oratio siue sit: siue sic accipiatur: semper imponat vtrumque actum intellectus et voluntatis. Uterque enim requiritur ad orationem. Nullum enim petitur obtineri nisi affectu desideretur: et intellectu desiderium exprimitur ei a quo obtineri sperat. Solum enim desiderium obtinendi non est oratio. Ita qui quod desiderat suo ingenio et labore acquirit: non dicitur orare: sed qui hoc ab alio sibi dari petit orat. Requirit ergo expressio petitionis verbo mentali ad minus quandoque etiam verbo signo vel verbo vocali. Sed desiderium homini exprimi non potest: nisi habeatur saltem verbum de oratione vtrumque. Sed quod bonum dicat substratum: et quod fore

Joa. xvi.

Alexan.

prover. vii.

Hilbel. par. i.

Circa orationem videnda.

Diffinitio orationis ex Damasceno.

Gregorius

Bernardus

Ambrosius

Diffinitio orationis ex Hilbel.

Oratio dupliciter potest accipi.

Hieronymus

maliter seu connotative est questio: et sic respōso
 Richar. distinguit: quod utriusque potest dicere secundum aliam
 et aliam acceptationem: pariter tamen refertur: quia deficiente
 connotato: deficit suppositio: ideo uterque actus res
 quiritur ut sit oratio. Quia tamen oratio frequenter
 dicitur petitio: petitio est sine locutione vel menta
 li vel exterior: immo est locutio interior vel exte
 rior: ideo potest dici quod oratio sit actus rationis: ille. s.
 quo loquitur deo mentaliter a quo desiderat opera
 ta obtinere. Quod autem fiat interior locutio habet
 tum est supra lec. xxxi. Inhibet enim aliud est nisi prin
 cipium desiderium mente concipere: ut deus illud
 concedat: et hoc est mentaliter exprimere verbum
 mentale formare. Oratio vero exterior est signum
 aliquod sensibile orationi interiori subordinatum
 Et ita beatus Thomas. ii. q. lxxi. ar. i. tenet orationem
 esse actum rationis. Et hoc idem innuit nomen
 petitio: quod potest proprie genere definiti. **C** Adde
 quod ad deum dirigat quod sola petitio fit ad deum immedia
 te vel immediate per sanctos intercessores: proprie
 oratio dicitur. Ubi tamen in omnibus definitionibus supra
 positis exprimitur deus tanquam is qui petit. **U**bi
 ut dicit beatus Nil. sola petitio que fit ad auctorem prin
 cipaliter potestatis in re que petitur habetur
 est oratio. **H**ic autem est solus deus: in cuius sunt
 ditione cuncta posita. **P**etitio vero que fit ad san
 ctos: quia non fit tanquam ad eos per quos principa
 liter impenditur fit quod petitur: sed tanquam ad media
 tores id a deo fieri impetrantes: pro quanto per
 eos fit ad deum oratio dicitur. **I**deo additum fuit: vel
 ad personam vel personas propter ipsum. **E**a enim
 que petitur sunt: gratia scilicet et gloria: solus deus
 dare potest. **E**t ex quo patet solutio secunde. quod scilicet
 ad quem dirigenda sit oratio: scilicet ad solum deum
 tanquam ad illum qui principaliter habet potestatem
 concedendi. **U**nde etiam colligitur cuius vir
 tutis oratio sit actus. **C**um enim orans oratione deum
 protestatur ipso facto deum esse summum omnium
 principum: omnia in sua habet potestate: exhibet si
 bi honorem patrie: et patet ex dictis. **S**. lec. xli. **O**ra
 do enim petit ab eo tanquam ab eo qui principaliter
 tatem habet potestatis: quod solus dei est: unde sic
 petitur ad oratorem: quia deum quem orat: confitetur
 primum omnium principum: omnia producere
 omnia gubernans: omnia administrans: pertinet
 net igitur oratio ad virtutem patrie. **H**uic defini
 tionem beatus Nil. satis concordat illa Damiani. **O**ratio
 est petitio decentium a deo. **E**t illa magistri. **E**x
 pressio desiderii etc. ita quod addatur. **E**xpressio des
 iderij facta deo propter bonum adipiscendum
 vel malum remouendum formata per verbum in
 terius vel exterius. **E**t hoc deus non indiget expres
 sione ut noscat nostra desideria cuius oculis nu
 da et aperta sunt omnia: tamen orans orando deum
 elicit in se cognitionem desiderij sui: ut deus illud
 compleat: quod est exprimere et loqui deo. **R** **A**d
 tertium: scilicet de speciebus orationis tanta est va
 rietas: ut nisi speciali spiritus sancti illuminatione
 comprehendi non possit. **H**abent tot orationis species assi
 gnari possunt: quot in anima humana: immo in cunctis
 animalibus: status queant qualitatesque generari.
Secundum mensuram namque puritatis in qua mens
 vnaqueque proficit: et qualitate status in quo vel
 ex accidentibus inclinatur vel per suam remouetur
 industriam: ipsa quoque nomen satis singu
 lis reformatur. **I**demque in similes orationes emittit
 semper a nemine posse certissimum est. **A**lter
 enim quisque supplicat cum alacer est: aliter cum tristiter
 desparatis potest pergravis: aliter cum spiritualibus
 successibus vigeat: aliter cum impugnationum mole
 depumit: aliter cum remanet peccator: aliter cum acquisi

sitionem gratie seu cuiuslibet virtutis exposcit: vel cer
 te extinctionem cuiuslibet virtutis deprecatur: aliter cum
 desiderat gehene ac futuri iudicij tione copugnetur:
 aliter cum spe futurorum bonorum desiderioque inflammas
 aliter cum in necessitatibus periculis: aliter cum in
 securitate et tranquillitate versatur: aliter cum saeculorum
 celestium reuelationibus illustratur: aliter cum sterilitate
 et sterilitate ac sensu ariditate cōstringitur: ut dicit ab
 bas Isaac de ordine. c. viij. **S**ed omnes habent in nu
 meras alias diuersitates orationum: immo possunt alie
 et alie species orationum. **P**reterea sunt diuersas orationum
 considerationes ac comparationes nunc ad eum qui
 orat: nunc ad eos per quibus oratur: nunc ad ipsa que
 concedi postulant: aut remoueri petuntur: nunc
 ad radices e quibus orationis affectus oriuntur: nunc ad
 alia quedam varie sumuntur orationum species: quod omnia
 que: est non impediret ingenij obrustitas: prohibet
 tamen digressio in principali materia nimia per
 ligitas. **S**ufficiat vel tertio species illas quod apertus
 i. ad timorem. ii. exaratum. **Q**uatuor itaque orationum
 nis species assignantur apertus cum ait. i. Timor. ii. **O**bscuro
 primum omnium fieri obsecrationes: postula
 tiones: gratificationes per omnibus hominibus. **Q**ue pene
 tot habent interpretes: quot expositores. **I**n colla. pa
 trum collatio. et distinguitur secundum. iij. stat. homo
 minum. **H**abent primo obsecratio ad incipientes peccati
 liari: et tunc. quod adhuc virtutum suorum aculeis et me
 moria remouent. **E**t sunt obsecratio impetratio
 vel petitio. per petis: quia vel per petitur: vel per petri
 tis admissis suis uniusquisque copunctus veniam
 deprecatur. **S**ecunda oratio que ad illos spiritaliter pertinet:
 qui in peccatis iam spiritualiter appetuntur: virtutum
 quadam mentis sublimitate consistunt. **E**st enim oratio
 ut species in aliis distincta: cum aliud aliud offeri
 mus seu uicem deo: ut eius remouentur mundo
 spem cordis in te deo frui: aut cum proponit
 firme virtutum radices fundit: erueret: quod ad pacem
 tes pertinet. **T**ertia species postulatio: eos respicit quod
 perfectionem virtutum suorum omnibus implentes: intercede
 re per alios desiderat fragilitatis eorum et charita
 tis studio puocant. **E**t sunt postulatio supplica
 tio quod ex charitatis seruire per alios fundit. **Q**uar
 ta species gratia actio ad illos respicit: qui iam pena
 lis conscientie spina de cordibus euulsis: secum iam
 misericordiam dei ac miseratōnes: quas vel in pre
 terito tribuit: vel in presentibus largitur: vel parabit in
 futuro: mente purissima retrahentes ad illam igni
 tamque ore hominum nec comprehendi nec exprimi potest: oratio
 non seruissimum corde raptant. **E**t sunt quatuor
 supplicationum species etiam distincta in suis orationibus
 exemplant. **H**abent obsecrationes genitum assumptum
 in horto orant. **P**ater mihi si possibile est: trahatur
 a me calix iste. **U**el illud quod ex eis proferatur.
De deo respice in me que me dereliquisti. **O**ra
 tiones vero cum dicit Jo. viij. **E**go te clarificasti sup
 terram: opus consummavi quod dedisti mihi ut facerem.
Postulationem cum dicit. **P**ater quis dedisti mihi: uolo ut
 ubi sum ego: ipsi sint mecum. **J**o. viij. **I**te cum dicit
 git. **P**ater ignosce eis: quia nesciunt quid faciunt. **X**v. xviij
Beatissimus actionem cum dicit. **C**onfiteor tibi pater de
 celi et terre: quia abscondisti haec a sapientibus et prudentibus:
 et reuelasti ea paruulis: ita patet quomodo sic pla
 citum fuit ante te. **A**dat. xi. **A**nt cum dicit Jo. xi.
Pater gratias ago tibi: quia audisti me: ego autem
 sciebam: quia semper me audis. **P**ossunt tamen omnia illa
 quatuor orationum genera in una supplicatione proprie
 et comprehendi. **Q**uot et declarari possent in oratione
 prolata quam fecit dominus post cenam ultimam
 Jo. viij. **C** **A**d **B**le. or. i. **T**imo. ii. non mul
 tum differunt a predictis uult quod species ille
 seu differentie orationum assignate ab apo
 stolo

Suibel.

Oro quid.

Quatuor species orationum.

Quid postulatio.

Jo. viij. Luc. xij.

Joan. xi.

Solo dicunt differentias orationis fm q oratio
 dicitur: qua exprimuntur petenda fm gradus q
 bus perficitur a statu culpe ad statum glorie. Un
 de obsecratio dicitur adiuratio pro rebus diffici
 libus: vt pro conuersione impij: aut remotioe ma
 li. Oratio est petitio bonoꝝ: vt virtutuꝝ pro ia cō
 nerfis. Postulatio est petitio glie celestis pro iaz
 iustis. Gratia actio est gratiarū relatio genera
 liter pro omnibus. **Brūs Tho. in. iij. dist. xv. r. ij.**
ij. q. lxxij. ar. vlt. quem sequitur p̄terus de alia
co. h̄ycolaus de l̄yca: r alij pleriq; distinguunt di
ctas quatuor species fm ea que requiruntur ad
orationem: non seruat tñ ordinem queꝝ apls po
nit. Unde fm eum ad orationē tria requiruntur.
Quoꝝ p̄imum est orans mente ascendat ad deū
quē orat: quod signatur noie orationis: accipien
do proprie nō cōiter. Nam fm Dam̄. Oratio est
ascensus intellectus in deū. Ascensus dico ad co
gitandū r memoriandū diuinas perfectiones: po
tentiā: sapientiā: bonitatē: r ceteras. Que etiam
ideo verbis exprimūtur: vt per ea mens ad deum
cognitū r amore elenetur: vt cum ecclesia orat.
Omnipotens r misericors deus r: C̄sc̄do req̄
ritur petitio: que significatur nomine postulatio
nis: siue determinate aliquid proponatur: vt illd
Salo. Proverb. xxx. Duo rogami te ne deneges
mibi anteq̄ moriar. Unitatē r verba mendaciū
longe fac a me. Adhuc dicitur r diuitias ne de
deris mibi: quod quidā proprie noiant postula
tionem. Siue indeterminate: vt cum quis gene
raliter petit exaudiri vel iuari: vt in ps. xxx. In
clina ad me aurem tuam: accelera: vt eruas me.
Et illud ps. lxxij. Deus in adiutoriu meū intende
dñe ad adiudicandū me festina. Et hāc noiauit sup
plicationē: siue solū factū narret: vt illud Joā. xi.
Ecce quē amas infirmus: quod vocant insinua
tionē. Tertio requiritur ratio ipetendi qd petit r
hoc vel ex parte dei qui petitur: vel ex parte eius
qui petit. Ratio quidē impetrādī ex parte dei: est
dei sc̄titas r perfectio: propter quā petimus exau
diri: fm illud Daniel. ix. Propter te metipsum in
clina deus meꝝ aurem tuā: r ad hoc pertinet ob
secratio: que est per sacra cōtestatio: sicut cū dici
mus. Per crucē r passionē tuā: libera nos dñe.
Sic pctōꝝ qñ petit pro se a motionē culpe: r si eiꝝ
petitio nō est accepta rōne pctōꝝ: accepta tamē
esse pōt ratione mediatoris per quē se adiuratio
sicut si diceret pctōꝝ. Obsecro te dñe per preciosa
mortem tuam vel per dulcissimā matrē tuā. Ace
ptam em illā orationē faceret intercessio matris
vel inuocarū beneficiū passionis. Sic p̄uenit ec
clesia in orationibus ad patrē factis concludere.
Per dñm n̄m iesum xp̄m: vt supra frequēter expo
sitū est. Sic prestamur deū per sc̄tos qui sibi pla
cuerūt. Sic in letania. Per incarnationem tuam
per natiuitatē tuā r c. li. nos dñe. Ratio hō impe
trādī ex parte pctōꝝ est gratitudo: q̄ de acceptis
beneficijs gr̄as agēdo meremur priora nobis p̄se
ruare: augeri: r accipe portioꝝ. Uias aut ipetrādī
sibi clauditi: qui de acceptis gr̄as non agit. Et vt
dicit B̄lo. haymonis: h̄e q̄tuor sp̄es in officio mis
se inueniunt. Nam obsecrationes sunt que p̄ce
dūt p̄secrationē: in quibꝝ sit memoria xpi: doctri
ne eius: r sc̄toꝝ: r sic quēdā sacra commemoran
tur. Orationes vero sunt ea que in p̄secratioe di
cuntur in qua mēs n̄ra maxime debet elenari in
deū. Postulationes hō sunt: que in sequentiꝝ p̄
petitionibus sequūtur: q̄ eterna bona: r par deter
minate r generalr vniꝝ r mortuis postulantur.
Que vero post cōmunionē dicitur: sunt gratiaz
actiones. Et hec quatuor cōiter in orationibꝝ ec

clesie ac collectis simul inueniuntur: vt in illa ora
 tione. Omnipotens sempiternus deus m̄stoz cō
 solatio: laborantiū fortitudo: perueniāt ad te pre
 ces: de quacūq; tribulatioe clamātiꝝ: vt omnes
 in necessitatibus suis tuā miam sibi gaudeāt as
 fuisse. In qua primū oipotēs sc̄z deus: p̄tinet ad
 orationem: m̄stozum p̄solatio r c. ad gr̄az actio
 nē: quod sequitur: perueniāt ad te p̄ces r c. per
 tinet ad postulationē. Per xp̄m dñm n̄m: perti
 net ad obsecrationē. Et ita est videre penē de ofi
 bus. **Et his aut pater: vt dicit dñs Petrus de**
aliaco: q obsecrationes: ofones: postulationes:
gratiarū actiones: nō sunt partes subiectiue: hoc
est species orationis: propter quod non oportet
q definitio orationis conueniat cuilibet harum
partium. Sed sunt partes integrales r quibus
componitur oratio perfectissima. Constitur tamē
oratio principaliter in ipsa postulatione siue pe
titione vnde bene definita est petitio: que ad deū
dirigitur: vel ad personas: aut personam p̄pter
xp̄m. Vel fm Dam̄. est petitio decentiū a deo me
diatē vel immediatē. Sunt r alie diuisiones san
ctoꝝ: r expositiones p̄fate diuisionis: quas la
te p̄sequitur Alex̄. Sed que dicta sunt sufficit
retigisse. Et h̄c h̄nc videndū est de his que pe
tenda sunt: r de hoc dicitur dicitur fm beatum
Aug. ad probā de orando deum. Que licet de dese
rare: hec licet r petere. Sed fm Rich. b̄: breui distin
ctione absoluitur hec questio. Nam triplicia sūt
que desiderari possunt. Quodam quibus nō pos
sumus male vtī salteꝝ formaliter: vt virtutes: gr̄a
r gloria: r talia determinate r simpliciter peti pōt
sunt in oratione. Sic enim legitimas sc̄tos simplr
petiisse. Ostēde nobis faciē tuā r salui erimꝝ. Itē
dirige me in semita mandatorū tuoz. Et hoc ve
rū est de gr̄a gratū faciēte r glia: illis nemo male
vti pōt: nec formāl: nec obiectiue: q̄ repugnant
omni maloz sui: sc̄z pctōꝝ: sic r ceteras virtutes eba
ritate formatas simpliciter petimus: quia p̄pter
charitatē formantes eas etiā nemo male vtī
obiectiue. Secus de moralibus tñ: id est gr̄a nō
formatis: illis male vtī possumus obiectiue: q̄ de
eis q̄s pōt extolli r sup̄bire: sicut de virtutibꝝ na
turalibus: r nō sunt inter summas: s̄ inter medio
ria bona numerāda. Quēdā sunt bona q̄bꝝ pos
sumꝝ r bene r male vtī: vt bona naturalia: dona
gr̄e gratis date: ac bona tpalia: r illa non sunt de
terminate petēda r p̄ se. i. absolute: esse sub pctō
ne: si deꝝ p̄uidet illa ad salutē nostrā esse vtilia. Al
la vero quibus bene vtī nō possumus ea acceptā
do: vt vindicta de inimicis: victoria in bellis in
iustis: potētia paupes opprimēdi: r sitia: que sine
pctōꝝ adesse nō p̄nt: nullo mō sunt petēda a deo
in ofone vt hec nobis p̄cedant. De hoc latius in
petitionibꝝ dñice ofonis tractādū erit: eo q̄ oia
oranda seu petēda in ipsa cōtinent. C̄ De q̄n
to: sc̄z cuius sit orare. Ad hoc r̄ndet brūs Tho. q.
sallegata ar. r. post Alex̄. q̄ q̄ ofo est actꝝ rōnis
q̄ aliq̄s sup̄iorē deꝝca: sicut iperū est actꝝ sup̄io
ris quo inferior ad aliq̄ ordinat. Illi pp̄ue com
petit orare: q̄ rōnē h̄z r sup̄iorē. Uñ p̄z q̄ omni
rōnali creature r sum rōnis habenti: r soluz tali
conuenit orare: q̄les sunt angeli r hoies. De age
lis bonis manifestū est. Uñ Raphael. Dum oia
bas r c. Ego obtuli orationes tuas dño. Tob. xij.
Offerēdo autē orationes: ip̄e orabat desiderādo
orationē a deo exaudiri. De malis Mat̄.
the. viij. Demones rogabat eū dicētes. Si euis
nos hinc mitte nos in porcos. De hoibus bonis
prophetis r sanctis plena est r̄triusq; testamenti
scriptura. de dānāz Lu. xij. Dines epulo orabat

Tria resiste
ta ad ofo
nē fm sc̄tm
Thomam.

P̄to. xxx.

ps. xxx.
ps. lxxij.

Joan. xi.

Daniel. ix.

Petrus de
aliaco.

Augustinꝝ

Cui compe
tit orare.

Tobie. xij.

Mat. viij.

pater abraha miserere mei: et mitte lazaru etc. Deo vero quod superiorem non habet hoc orata prestare conuenit: et non orare. Neque et eo quod una persona est ab alia: et per hoc eraudire orantem ab ea habet a qua et essentiam. Non tamen propter hoc una est superior alia: sicut origine sit prior. Unde in symbolo athanasij. Tres persone coeternae sibi sunt et coequales: et nulli persone diuine conuenit orare: quod uero christus patrem orasse legitur: non secundum diuinam naturam hoc egit: sed secundum humanam pro nobis assumptam: secundum quam ait. Pater maior me est. Joan. xiiii. Huiusmodi quia ratione carent: orare non conuenit. Et licet dicitur in psalmo. Qui dat in metibus escam ipsorum: et pulis cornuorum inuocantibus eorum. Inuocare capitur ibi pro naturali desiderio quo omnis creatura etiam non cognoscens appetit deo assimilari: ut dicit philosophus. ij. de anima: quod appetit esse et permanere: et ea quibus potest in esse conservari. Sic et omnia dicuntur deo obedire propter naturalem instinctum: quo a deo mouentur. Et Alexander in rander de alis. q. xci. par. iij. latius prosequitur illam questionem de personis in diuinis: de beatis: de uicioribus: de damnatis. De primo dicit. Non potest esse oratio in diuinis: quia oratio de sua ratione repugnat identitati substantie: repugnat etiam equalitati potentie: repugnat fontalis plenitudinis opulencie. Ergo quia in diuinis nulla est substantie diuersitas: ideo nec oratio: quia nullus orat se. Nulla etiam potentie minoritas: igitur nec oratio: quia omnis orans potentem orat: qui aliquid prestare potest quod ipse non potest. Quia etiam in bonis nulla egestas igitur non oratio. Omnis enim orans orat pro alio quo supplendo: quo caret isuel alius pro quo orat quia ergo personarum in diuinis est substantie identitas: potentie equalitas: et eadem fontalis plenitudinis opulencia: non potest ibi esse oratio. Christus autem secundum assumptam naturam optime conuenit orare: tum propter meritum: tum propter exemplum: tum propter ueritatis assumptae nature argumentum: tum propter officium assumptum. exequendum. Congruabat enim ratione sui meriti: quia sua oratione merebatur nobis qui sumus minus idonei ad susceptionem beneficii dei. Ratione exempli: ut discipulos suos et consequenter nos ad orationis exercitium imitaret: in cuius exercitio maxime aduersarius superatur: propter quod dominus dicit. Mat. xxv. Vigilate et orate ut non intretis in tentationem. Unde Ambrosius super Beati immaculati. Ipernotabat in oratione dominus iesus: non indigens petitionis auxilio: sed statutus nobis imitationis exemplum. Orare etiam conuenit christo in argumentum ueritatis assumptae humanitatis: ut se ostenderet uerum hominem: et uere a deo missus. Hinc Joanni dicebat. Pater gratias ago tibi quia audisti me. Ego autem sciebam: quod semper me audis: sed propter populum istum qui circumstat dixi: ut crederet: quod tu me misisti. Ultimo congruebat christo orare ratione officii: quod ipse sacerdotis et pontificis habebat dignitatem. Ut sicut ad officium eius pertinebat sacrificium pro peccatis offerre: ita et pro peccatoribus orare. Ut ad Iherosolymam. v. Omnis pontifex et hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his que sunt ad deum: ut offerat dona et sacrificia pro peccatis. Et sequitur. c. vij. Iesus autem eo permaneat in eternum: semper tantum habet sacerdotium: unde et saluare in perpetuum potest: accedens per semetipsum ad deum: semper uiuens ad interpellandum pro nobis. Dixit: semper uiuens ad interpellandum: quia non tantum dum in humanis uisum adhuc mortale ageret: sed et nunc: et usque ad

generale iudicium interpellat pro nobis ratione humane nature representatione sui ad patrem ea per te qua homo est: et qua parte mediator: noster est: ut dicit glossa supra uerbum allegatum: scilicet semper uiuens ad interpellandum pro nobis. Glossa inter. representatione sui et ea natura qua pontifex. i. humana: quam celis intulit: interpellat pro nobis. Et hoc obuiat predictis quod de spiritu sancto Paulus dicit ad Romanos. vij. Quod oramus sicut oportet nescimus: sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Nam secundum quod exponit beatus Augustinus de bono perseverantiae: intelligendum est causaliter. Postulat pro nobis. i. nos postulare facit. Unde dicit. Quid enim est quod ipse spiritus sanctus interpellat: nisi interpellare facit gemitibus inenarrabilibus: sed ueracibus. Tropo enim illo dicit quod dicimus: letum diem: qui letos facit. Quod uero Damascenus lib. i. ca. x. loquens de spiritu sancto: uocat eum interpellatorem paracletum: dicens. Deprecator et interpellatorem paracletum: et uiciorum deprecationes suscipientem: per omnia similitudinem patri et filio: intelligendum est per quandam appropriationem. Nam preces nostras per quandam appropriationem suscipit. Cum enim actus dei respectu creature: sit totius trinitatis: suscipit preces orantium attribuitur spiritui sancto: sicut et ipsa bonitas secundum quam suscipiuntur preces humiles miserorum. Et per hunc tropum intelligitur de sunt plures auctoritates: in quibus spiritus sanctus dicitur aduocatus noster: et pro delinquentibus interuenire apud iusticiam patris: ut loquitur Gregorius. Quod et ipse exponit dicens. Aduocatus noster dicitur: quia pro errore delinquentium apud iusticiam patris interuenit. Et sequitur. Qui etiam pro delinquentibus orare perhibetur: quomodo eos quos repleuerit: ad postulandum inflammat: et orates facit. Et de beatis angelis et sanctis consequenter prosequitur Alexander. ostendens quod eis conuenit orare. Orant enim pro se et pro nobis. Pro se orant: non pro malis amouendia: quod nullum est in eis malum: sed pro bonis tantum adipiscendis. Orant enim pro bono habito: ut continuetur tam angelis quam anime beate. Unde Gregorius. In i. mora. In ipso deo posite: ab ipso aliquid petere dicuntur. Nam quo mente argenti in heret etiam de ipso accipiunt: ut ab ipso petant que esse facere de ipso nonauerunt. De ipso ergo bibunt: et ab ipso sicut: et modo nobis incomprehensibili in hoc petendo esurunt: prescindo fatiatur. Discordant ergo a uoluntate conditoris: si que esse uident uelle dare: non peterent: et quod minus in hererent: si uolentem dare pigrius pulsarent desiderio. Hic plane dicitur de petitione boni habiti: ut continetur: quod notatur cum dicit. De ipso bibunt quod ab ipso sicut. Et quod dixit de animabus: similiter uerum est de angelis. Animo autem beate etiam orant pro non habito: scilicet pro corporum suorum remedio: a qua in parte deperdet glorie ipsarum perfectio: unde Bernardus in de diligendo deus. Sine corporibus suis (inquit) nec ualent nec uolunt consummari. Et beatus Gregorius. secundo mora. exponens illud Apocalyp. vi. Uidi subtus altare dei animas interfectorum propter uerbum dei et cetera ubi dicit: quod animas uindictam petere: est diem iudicij et resurrectionis corporum extinctorum desiderare. Magnus enim eorum clamor: est magnum eorum desiderium: ac uerba illa eorum sunt desideria. Pro nobis autem orant: et pro bonis adipiscendis et malis remouendis. De quo satis supra dictum reor esse lect.

Joan. xiiii.

Alexan. de Alis.

Mat. xxv. Ambro.

Joan. xi.

Ad Heb. v.

Ad Ro.

Augusti.

Dama.

Grego.

Angelis sanctis conuenit.

Grego.

Bernar.

Grego.

xxx. r. rrr. **C** S Quid vero ob? riatoribus? bonis & malis conuenit orare: p? q? q? diu hic vni? vertibilis est riator ad bonu? & ad malu?. In n? p? uat pot?tia satisfaciendi & meredi. Ideo c?petit et oratio: q? r?ut? h? p?feradi et purgadi. Purgadi: q? salutaris. P?feradi: q? est virtualis. Hec enim duo p?cipue orationi ascribunt. Nam de p?mo dicit Hiero. sup. Mar. c. vi. Oratio pestes sanatur mentis. Ecce purgatio c?tra incetina vitioy. De secundo Hiero. de sum. bo. li. ii. c. vii. frequens oratio vitioy impugnatione extinguit. Ecce p?e seruatio p?tra oia t?tam?ta. Hec obuiat q?tu ad malos illud Eccl. xv. N?d est speciosa laus in ore p?ct?us. Hec illud Jo. ix. Scim? qm? p?ct?es de? n?d audit. Hec illud Chryso. sup. Mar. Qui orat & peccat: n?d orat: s? de? d?cludit. Hec illud Aug. in quod?d? sermone. Quia si d?e postulas q?d promissit deus: si n?d facis q?d iussit de? . P?ius audi mo nitione: & sic exige p?missiones. **C** H?a quoad p?imuz & cetera intelligi possunt autoutates ille de p?ct?ore volente in p?ct?o p?manere: & ita obstinato. Tali in illo statu n?d conuenit orare: cu? oranda ac p?ct?eda a deo n?d affectet. Secus de p?ct?ore n?d obstinato: q? affectat ac p?ponit p?ct?a deserere: et statim insitite induere. Talis em? qm? h?ic effect? et hoc p?positum h? a deo: iam p? illo dono conuenit sibi vox laudis & gratia? actio: q? est laus speciosa. Uel d?e non est speciosa. i. deo grata et accepta laus in ore p?ct?us. Accepta in qua ad p?miu? eterne remunerationis. **C** De secundo. Scim? q? deus p?ct?ores n?d audit: dicit beatus Aug. q? illud verbu? n?d fuit p?p?is? ceca n?d d? plene illuminati. Uel vt supra dictu? est. Deus n?d audit p?ct?ores in p?ct?is p?manere volentes: neq? in his q? male petunt. De talib? eti? peccatorib? loquunt? Chryso. & Aug. in autoritatib? allegatis. **C** De d?natis vero in malo obstinatis dicit: q? n?d conuenit orare licet possint aliqua postulare. Cu? em? ofo p?prie accepta: vt. s. definita est: sic c?nferio ad de? per p?iu? & humil? affectu? : sicq? petitio decentiu? a deo: manifestu? est cu? d?nati nec habeat p?iu? & humil? affectu? in deo: nec decetia petat: quia obstinati in malo: deo ofo p?prie accepta d?natis n?d conuenit. **C** De eti? p?e ex co? p?auitate: ex ofonis dignitate: & ex dei beatitate. Cu? em? continue mouentur per p?ceptu? in deo: n?d p?t in eis esse humil? affectu? : sine quo t?n n?d p?t esse ofo que ad p?iu? . Oratio eti? eleuat p?pui? subiectu? sc? m?tem supra se?m de? : sicut definit Aug. Oratio est p?ius m?ns affectu? in de? directu? . D?nati h?o penitus sunt a deo auersi & in malo depresso: ita vt eleuari supra se non possunt: q?re eis ofonis dignitas n?d conuenit quoad se?m. Deus quoq? summe bonas g?e sue munera n?d valens? p?ficere n?d elargit. Of? aut? inter diuine g?e munera numerat: ideo e? d?natis: q? muneru? g?e capaces n?d sunt: n?d largit. Uer? h? eis n?d conuenit orare p?prie: possunt t? petere aut postulare. Petunt em? sibi laxari man? ad bonoy r?tatione. Sicut diabol? petur p?t?e t?r?di Job. Sic dicit Job. ii. Cox. xii. sup. illud. Ter d?m rogauit. Exaudis diabol? Job p?tes t?r?du? : & n?d exaudis ap?l? p?tes stimulum amouendu?. Et beatus Greg. ij. moia. Tribus modis loquit? diabol? ad de? . Uel cu? rias suas innuat: vel electoy innocetia? criminib? accusat: vel tentada eade? innocetia? postulat. Et ita accipiendo ofonem large: p? qualib? petitione facta ad de? fm? definitione? Huil. eti? demonib? conuenit orare. Sicut? accepisse beatus Tho. cu? dicit. Illi c?p?nit oratio: qui ratione habet et superio rem: & ita large accipitur supra in resp?si?ne ad

dubiu? : cu? dicit? omni rationali creature r?sum rationis habet? conuenit orare. Si autem orare acciperet? stricte: oporteret addere omni rationali creature r?sum r?onis h?it? : n?d obstinate & d?nate. **C** Lectio. lxij. **A**

Altera par
tutio oratio
nis.

Hiero.
Isidorus.
Eccl. xv.
Jo. ix.
Aug.

Damnatis
non conue
nit orare.

Augusti.

Grego.

Beatus
Tho.

nem r? vocis: loci c?gru?ctia? : moia? t?p?is: g?e? & s?itu? corporis. **H**?a de qualitate p?fectionis dicitur in q. viij. de ofonis efficacia. **C** Circa p?imum. In ofo debeat vocaliter p?fici. **P**remittit hic Alex. par. iiii. q. ix. m? . ij. ar. vi. aliqua ofo est pure mentalis: aliqua pure vocalis: aliq? mixta ex vtraq? . **C** Pure mentalis est: dum immotis labiis cor? ad de? loquit? . Quo modo orabar anna: de q. i. Res. g?u. i. d? . Porro anna loquebat? in corde suo: r?nt?m?q? labia ei? mouebant? : r?or penit? n?d audiebat. Et glo. sup. illud p? . Exaudisti d?ne deprecatione? mea? d? clamare ad te. Clam? fit ad deum n?d vocis? cor? : q? multi s?lentes labiis clamauerunt: multi strepentes corde auerfo nihil impetra?e potuerunt. Clama ergo intus vbi de? exaudit. **C** Pure vocalis est: q? vocaliter loquens nihil cogitat de his q? dicit? nec in generali: nec in specias? : sed castra fabricat? in hispania aut h?m?i? : hoc est m?te versat? in ania? & penitus impertinentia. **A**dicta est qua oras m?taliter cogitat? in g?e vel in specie q? vocib? en?riat. **C** Et ofonuz q?d? est publica vel c?dis: alia est puata & singularis. **P**ublica ac c?dis est: q? per ministros ecclesie in p?sona totius fidelis p?p?i deo offert. **H**ec n?d solu? erigit affectu? interiori? : sed & effect? exteriori? : q? illa est exercitativa oim? fideliu? ad bonu? : & fit p? omnibus fidelib? . **E**t licet sacerdos creques orationis officiu? n?d habeat q?icq? affectu? : n?d t?n est sine affectu interiori? : r?dne affectus m?broy q? sunt de ecclesia: q? semp? aliqui sunt in ecclesia qui habent mentis affectu? in de? directu? . **A**lia est oratio singularis & puata q? offert? a singulari p?sona: siue pro se siue p? alio aut aliis orate. **P**ersona singularis dicit? q? n?d gerit? ex officio personaz ecclesie. **C** **T**u? dicit? ad dubium q? oratio publica necessario est vocalis. **O**portet em? q? talis ofo innoret?cat populo p? quo offert? : q? fieri n?d potest nisi s?r? vocalis. **D**ebet naq? se populus in hac ministris ecclesie c?formare: ipsu?m loquens de? fm? modis sibi possibile publice deprecando. **E**t ideo ratio nabiliter statuit ecclesia: vt ministri ecclesie huiusmodi orationes eti? alta voce pronuntient: et ad notitia? omnium possint peruenire. **H**ec hoc tantu? : sed eti? instituit? vt he cu? melo dia cantus perficiant? : vt pater ex c?di ecclesie ritu eti? in re. t?sta. obseruato. **H**am cantus in laude dei fact? cu? intellectu? : aduertit? eoy que cantant? : an?mos cantantiu? exhibat simul & audientiu?. **E**t h?usgat eti? acidi? : q? h? Greg. est queda? tristitia circ

Orationis
sectio.

i. Reg. 4.

P.

Altera par
tutio oratio
nis.

Persona
singularis
que dicat.

Grego.

Jaco. v.

ca bona spiritualia et divina: q̄ prot̄ic̄ imminēt
facienda: vñ d̄ Jac. v. Tristatur aliquis vestrum:
ore et quo alo aut psallat: vbi glosa. Crebra psal-
modie dulcedine nocua tristitia depellat. Et p̄
pheta in ps̄. Exultabit la. mea cū can. tibi. i. ita
repleor interno gaudio cuz cantauero tibi: q̄ in
labijs meis foris apparet abundantia gaudij inte-
rioris. Cantus etiā ad dei laudē ordinatus obles-
cat animū: et ad maiore excitat deuotionē. De
quo beatus Aug. dicit q̄ sebat vberime in hym-
nis et canticis ecclesie in aures cātatis: quod q̄
voces illi influebant in aures eius: et eliquaba-
tar veritas in corde. Et in lib. cōfess. Reminiscor
lachrym as meas quas fudi ad cantū ecclesie tue
dñe in primordijs recuperate fidei mee: et nunc
ipse cōm̄ uocor: nō cantu: sed rebus que cantan-
tur cū liquida voce et cōueniētissima modulatio-
ne. Proficit etiā cātus attēctio: dū animus diu-
tius moratur circa sententiā v̄rb̄ que cātant̄.
Profundius quippe intelligere possunt ea: et ma-
fficare: q̄ si raptim ac celerit sine cantu pferant̄:
ppter qd̄ supra dicit Aug. q̄ voces influebāt in
aures: et veritas eliquabatur in corde eius. Et his
patet q̄ in ecclesia vtiliter et salubriter institutū
est publicas orationes cū cātū exerceri dū illud
agat deuote: honeste et ordinate: refectus nimisi
curiosus: secularib⁹ et lasciuus: fractisq̄ modula-
tionibus: que magis animi distractionem: et va-
niū auditus delectationē operant̄: q̄ deuotionis
excitationē. Magisq̄ v̄rb̄ laudis diuine in-
telligentiā tollunt: nō ppter nimiam artificiosam
vocū fractionē: nō v̄rb̄: sed tñ cantantium so-
nus percipit. Qd̄ vtiq̄ reprehensione dignū nō
dubitat: vnde beatus Aug. in cōfess. ait. Cū mihi
accidit vt̄ amplius me cantas: q̄ res que cantat̄
inueniat: penatiter me peccare confiteor. Et tunc
mallem me nō audire cātantē. Et beatus Hiero-
n. sup̄ epistolā ad Ephe. v. cātantes et psallentes in
cordibus vestris dño: dicit. Audiant hec adole-
scntuli: audiant hi quib⁹ est in ecclesia psallendi
officiū: deū nō voce solū: sed corde cantandū.
Hec in tragediarū modū guntur et fauces lenien-
de sunt medicamine: ne in ecclesia theatralis mo-
duli audiantur et cantica. Hec Hiero. Et habet
dist. xxi. c. cantātes. Et idē intelligendū de omni-
bus corporalib⁹ ceremonijs et actib⁹ qui in eccle-
sia gerunt: que tunc laude digna censent̄: dū tali
modestia ac simplicitate fiunt: vt agentes et in-
spiciētēs: nō solū corpore: sed et mente exerceant̄
tur in laude dei. Caneat pōpa et lasciuia: vt per
exteriora mēs ad interiora cōtēplāda incitet: et
affectiones spirituales in fidelib⁹ circūstantib⁹
generent. C. Secūdo dicit q̄ p̄uate ac singu-
lares orationes v̄rb̄ quo modo fieri possunt: cor-
de tantū aut corde simul et voce: nō autē solū vo-
ce. Prima pars patet per beatū Aug. ad probā.
Adultū precari est deū que precamur: diuturnat̄
cordis pia affectione et excitatiōe pullare. Nam
plurūq̄ hoc negotiū plus gemitib⁹ q̄ sermonib⁹
agit. Itē Aug. dū deū oramus vt ab eo exaudia-
mur: nō indigenus v̄bis multis vel paucis. Nō
enim ambitione precū exaudit nos deus: q̄ sem-
per parat: est nobis dare suā lucē: nō solū visibi-
lem: sed et intelligibilem et spirituale. Patet etiā
ex orationis definitiōib⁹: in quib⁹ habet q̄ ora-
tio est ascensus mentis in deū. Ille autē fieri pōt
solo affectu sine vocū platione. C. Secūda pars
probat: q̄ scy oratio fieri pōt simul corde et voce.
Itā dñs qui est doctor sapientissim⁹ modū oradi
dedit vocalē: p̄cēs. Sic orabit̄. Pater noster q̄
es in celis. P̄terea oratio obsequiū est iustit̄e.

Augusti.

Utiliter et salubriter institutum est in ecclesia publicas orationes cū cātū exerceri dū illud agat deuote: honeste et ordinate: refectus nimisi curiosus: secularib⁹ et lasciuus: fractisq̄ modulationibus: que magis animi distractionem: et vaniū auditus delectationē operant̄: q̄ deuotionis excitationē. Magisq̄ v̄rb̄ laudis diuine intelligentiā tollunt: nō ppter nimiam artificiosam vocū fractionē: nō v̄rb̄: sed tñ cantantium sonus percipit. Qd̄ vtiq̄ reprehensione dignū nō dubitat: vnde beatus Aug. in cōfess. ait. Cū mihi accidit vt̄ amplius me cantas: q̄ res que cantat̄ inueniat: penatiter me peccare confiteor. Et tunc mallem me nō audire cātantē. Et beatus Hiero. n. sup̄ epistolā ad Ephe. v. cātantes et psallentes in cordibus vestris dño: dicit. Audiant hec adole-

Hierony.

Augusti.

Iustū autē est dño nedus interiori cordis affectu:
sed etiā exteriori vocū motu obsequi. C. Et licet
sufficit oratio mētalis quoad deū: qui inspector
est cordis: vtilis tamen est priuata vocalis pro-
pter plures causas q̄ assignant doc. Alex. Tho.
et ceteri post eos. C. Prima est excitatio interio-
ris deuotionis: qua mens orantis et affectus ele-
uetur in deum. Nam per exteriora signa vocū:
sine etiā aliquoz factorū: mouet mens hois fm̄
apprehēsiōnē: et p̄ consequētiā etiā fm̄ affectionē:
vnde Aug. ad probā: dicit: q̄ v̄rb̄ et alijs signis
ad angēdū desiderij sanctū nos ipsos acris ex-
citamus. Et glo. Mar. vi. super illud. Scit enim
pater vester quid opus sit vobis dicit. Cur ergo
scienti loquimur: nō vt̄ nostris faciamus iudiciū
voluntatis: sed vt̄ excitemus obsequiū pie deno-
tionis. C. Secūda est mentis illuminatio. Ver-
bis em̄ instruitur intellectus ad discernendū pe-
tenda: propter quod dñs ap̄ p̄lis quādam modū ora-
rent doceri petentib⁹: orationē vocalē tradidit:
quam cū profert̄ vocaliter intellectus ad ea q̄
petenda sunt a deo illuminaretur: vt̄ vult Beda
super Mar. c. vi. C. Tertia est facilit̄ recordatio
rerū tempore orandi: vnde glo. Mar. vi. sup̄ illud.
Itā apud deū agendū est v̄rb̄: sed rebus: intē-
tione cordis: affectu simplici. Que cū dicim⁹: nō
eū docemus: sed nos tpe orandi recordamur: scy
eorū que petimus. C. Quarta mētis ab euagatio-
ne custodia: vt̄ videlicet inentē ad deuotionē ex-
citamur: v̄rb̄ vocalia in ipsa deuotione et attē-
tione teneat̄: ne euaget ad inutilia et ad orationē
impertinentia. Intētiō nāq̄ mētis nostre nisi ad
aliquid sensibile se teneat: facilius declinat: et ad
alia distrahit. Inuatur autē plurimū vt̄ maneat
circa vnū attēta: si v̄rb̄ vocalia oratis affectui
coningant. C. Quinta est plenior debiti reddi-
tio: vt̄ scy homo seruitiū deo debitum impendat
fm̄ totū illud q̄ a deo habet: hoc est non solum
mēte sed corpore: hoc precipue cōpetit orandi
prout est satisfactoria: vñ d̄. Osee vii. Tollite vo-
bis cum v̄rb̄: et cōuertimini ad dñm: et dicit ei.
Omne auser iniquitatem: et accipe bonum: et redde-
mus vitulos labioꝝ nostrorū. et Dama. lib. iiii. c.
iij. Qd̄ vtiq̄ ait et visibili sum⁹ et inuisibili natu-
ra: duplicē ad orationē creatori cōpetit: quādā
modū et intellectu psallim⁹ et labijs corporalib⁹.
C. Sexta est redūdātia quedā ab ala in corp⁹ et
vehementi affectione ac deuotione: fm̄ illud ps̄.
Letatus est cor meus: et exultauit lingua mea. Se-
pe em̄ mēs orātis deuotione accensū in fletus et
susp̄ria in iubilos et voces in cōsiderare prorum-
pit: vnde Jfido. de sum. bo. li. iij. c. vii. vocalis vtili-
tatem orationis enumerans: ait. Psallendi vtili-
tas tristitia corda cōsolat: gratiores mentes facit:
studiosos oblectat: inertes exsultat: pctōres ad
lamēra inuitat: ad pietatē affectū aios insectit.
C. Septima est instructio primorū: vñ glo. Mar.
vi. Vult de⁹ rogari et venerari: vt̄ bonitas ei⁹ des-
rinet ad plurimos: et stat⁹ iustitie seruē ap̄ sub-
iectos. Hec autē deuotio nō pōt fieri ofone mē-
tali q̄ ab alijs dephēdi nō pōt: opz ergo ad iūge-
re vocalē: vt̄ exēplo sensibili ceteri instruantur.
C. D. Et piemissis factis elici pōt: q̄ in p̄uinitas
ofonib⁹ vocali ex̄p̄siōne vt̄ dū est: et q̄n solo mē-
tali affectu. Itā p̄fecti viri q̄ sic inflamat̄ q̄ totat̄
serf̄i deū: maioris efficacia est mētalis ofo sola:
q̄ vocalis adiūcta. Talis em̄ nō indiget voce exte-
riore ad deuotionē excitādā seu affectū inflāmā-
dū: q̄ iā mēte tot⁹ trāsūt in deū. Immo pot⁹ ex-
sono vocali retardat. C. Alr est de ofone imple-
cti: q̄ cū talis nōdū habet p̄tēs se totaliter in
deum

Osee vii.

Dama.

Ps̄.

Jfido.

deū offerēdi: indiget ex causis premiffis vt voce
 excites: & excitas in deuotione cōferuet. Ideo ge
 neraliter hūmōi uocibus & signis tñ est vtendum
 quantū fufficit ad mētis excitationē & custodiaz.
 Si autē mens per has distrahatur: vel quouis mo
 do impediatur: a talibus est cessandū. Hec autē
 intelligenda sunt de oratione pūmā q̄ sp̄s
 te offertur. Secus si ex debito: puta officio voto
 aut inuncta penitētia: oratio sit dicēda. Sic em̄
 debitum nō solueretur: nisi oratio sola mente perfi
 ceretur. **Tertium** sc̄z q̄ ofo nō solū voce fieri
 debet: probatur: q̄ oratio uocalis ordinatur ad
 mentalē: nō cōsonā. vñ Jfido. vbi supra. Oratio
 cordis est: nō labiorū. Itēq̄ em̄ uerba deprecā
 tis deus attendit solū: sed oratio cor aspicit. Uñ
 mens est cū silentio orare corde: sine sono uocis
 q̄ solis uerbis sine intuitu mentis. Et sequitur.
 Bonum est corde semper orare. Bonū etiā & so
 no uocis deum spiritalibus hymnis glorificare.
 Nihil est sola uoce canere sine cordis intentiōe.
 Sed sicut ait ap̄s. Cantantes in cordib⁹ uestris.
 Hoc est nō solū uocē: sed & corde psallētes. Item
 sicut. s̄. patet: oratio est ascensus in deū. ille autē
 fieri nō potest per uoces: nisi coniuncte sint mē
 ti. Hinc & Chryso. sup. ad Matheū. Nō audit dñs
 uocē sacerdotis: sed fidē cēturonis. & glo. Adat.
 vi. Uerbotenens sine affectiōe uacuas aures dei
 implere malum est: quasi in hoc audiamur. Qui
 bus autē uerbis in oratione vtendū est: an mul
 tis: uel paucis: posterius dū de breuitate oratio
 nis dominice dicendū fuerit: reseruetur. Hec de
 qualitate orationis quantū ad expressiōem uocis
 est. **De qualitate uero loci congruetis:** pres
 supposito q̄ duplex est oratio: publica & pūmā
 de vtraq̄ dico. Est in omnibus locis fieri potest
 oratio tam publica q̄ pūmā: congruentius tñ
 fit in locis: que ad dei cultum consecrata sunt et
 specialiter ordinata. Prima pars huius proposi
 tionis probatur primo de orationib⁹ publicis ex
 communi ecclesie ritu que processionēs insituit
 cū canticis & orationibus per terras & aquas: vt
 de Hrego. ma. legitur. Qui grassante epidimie
 morbo in populo Romano p̄cessionem instituit
 qua etiā iram dñi placant. De pūmā orationi
 bus dñs ait. Tu autē cū oraueris: intra in cubicu
 lum tuū: & clauso ostio: ora patrē tuū in abscondi
 to: & pater tu⁹ qui uidet in abscondito reddet tibi.
 Adat. vi. Que tractas Jfido. iij. de sum. bono. ca.
 vij. dicit. Oratio pūmā locis opportunis fun
 ditur: magisq̄ obtentū impetrat: dum deo tñ te
 ste deponitur. **De vtraq̄ sunt auctoritates**
 multe. Itā. j. Timo. ij. ait ap̄s. Uolo uiros orare
 in omni loco leuantes puras manus sine ira et
 discipatione: sicut & mulieres. vbi glo. In oī loco
 vbiq̄q̄ sunt: nō solū in ecclesia. & Joā. iij. Ueri
 adoratores adorabūt patrē in spiritu & ueritate.
 Glo. Non in templo: nō in monte: sed in in
 timo cordis tēplo & ueritate adorandū est. Item
 ibidē glo. Cū deus sit spūs nō corpus: nō aduer
 tit corporeū locū uel tēplū in quo sc̄z oratur. tps.
 In omni loco dñationis eius benedic aia mea
 dño. vbi glo. Sicuti nō dominat: ibidem nō be
 nedicitur. Cū ergo nulla creatura sit in qua de⁹
 non domine: nullus locus a laude eius excipit.
Secunda pars sc̄z q̄ cōgruentius fit in eccle
 sijs dei consecratis: ostenditur per illud ps̄. In
 ecclesijs benedicite deo. Et dñs. Domus mea do
 mus orationis uocabit̄. vbi glo. Chryso. Ingres
 sus iesus ribe primo tēplū adiit: dans formā reli
 giōis: vt quocūq̄ inus primo ad domū oratiōis
 si ibi est: accedamus: & per orationes deo commē

dati: sic ad agēda negotia secedamus. Itēq̄ em̄
 cōstituta essent ecclesie: nisi orationes essent pres
 eligende. **¶ Quod autem magis congruat in**
 ecclesijs orare: plures a docto. assignantur ratio
 nes. **¶ Prima** solum observatio ac chūsti imita
 tio di. Domus mea domus orationis uocabitur
 Adat. xxi. vbi glo. Augu. In oratorio nemo aliud
 agatur: nisi id ad qd factum est. **¶ Secunda** ppter
 mutā membriozum ad orandū incitationē & faci
 liorē exauditionē. vnde ad Col. iij. Cōmonētes
 uosmetipsos in psalmis & hymnis & canticis spi
 ritualibus. Et quoad facilitē exauditionem di
 cit̄. Adat. xviii. Ubi sunt duo uel tres congregati
 in nōme meo: ibi sum in medio eorū: sc̄z ad exau
 diendū eos. Et ibidem premittit. Si duo er̄ uobis
 confenserint super terram de omni re quācuq̄
 petierint fiet illis a patre meo qui in celis est. In
 ecclesia autē est cōsuetū fidelīū charitatis vincu
 lo cōnectozū: vnde & nomē ecclesie qd sonat cōuo
 catio: sumptum est. **¶ Tertia** ppter maiorem deu
 otionē quā fideles cōcipiūt: ppter ecclesie cō
 secratiōē: illuminatiōē & rñctionē in scriptio
 nē: sacrosanctē eucharistiē & reliquiarū sanctaz
 presentiam: que oia deuotionē tribuunt & augēt.
 Non enim frustra hec in cōsecratiōe exhibent̄
 per manus pontificum: vt deducit bea. Bcrsi. in
 sermo. de uedi. eccle. **¶ Quarta** ppter speciale in
 angelozū presentiaz que figurata est Bc̄. xxviiij.
 Dum iacob in loco quo fundanda esset domus
 dei: uidit angelos ascendentes & descendentes.
 Cui cōsonat illud. Supra muros tuos hierusalē
 constitui custodes: tota die & tota nocte in perpe
 tuū nō tacebūt laudare nomē dñi. Que pulchre
 ad propositum exponit beatus Bernar. vbi 3.
¶ Quinta ppter certiorē exauditiōis sponsionē
 vñ. iij. Reg. viij. & ij. ad orationē salomonis. Res
 pōdit dñs. Exaudi orationē tuā & deprecā
 tiōnē tuā quā deprecatus es corā me: & sc̄tificanti
 domū hāc quā edificasti vt ponerē nomē meum
 ibi in sempiternum: & erunt oculi mei: & cor meū
 ibi cūctis diebus. Deniq̄ dñs p̄ces ecclesie sp̄s
 se sue nō patit esse cassas. In ecclesie autē conse
 cratione deuotissime preces ecclesie oblate sunt
 dño: p̄ eruditionē orationū eorū q̄ in ea fuerint
 dñm deprecatur: in quarū uirtute etiā pūmā ora
 tiones in ecclesia sunt efficaces: q̄ nō illa tñ sin
 gularis p̄sona orās in ecclesia: sed cū ea tota sup
 plicat ecclesia cui⁹ p̄sonā gessit pontifex ecclesie cō
 secrator. **¶ His** ergo de causis ceteris paribus
 efficacior est ecclesia locis ceteris. Hec etiā tan
 tū efficacior: sed quibusdā ofonib⁹ sacralib⁹ sicut est
 misse officii. Sicut horis canonicis est in istōne ec
 clesie publice decādas: nullus tñ locus sp̄mē
 dñs: vbiq̄ dñs orādus est: q̄ vbiq̄ ei⁹ p̄sidio in
 digemus. In domo: i foroz: in mēsa: in lecto: in la
 trina: in palatio. Hec aliq̄s loc⁹ turpiter ofoni
 dū orās mūd⁹ fuerit atq̄ pur⁹. Regis em̄ de serō
 Hreg. vt recitat Alex. de ales: q̄ cū purgaret ven
 trē: & psalmū diceret: apparuit ei diabol⁹ querēs
 qd faceret: R̄ndit. vētrū meū purgo: & deū meū
 laudo. Opera em̄ nature p̄fectis turpia nō uidē
 tur. Hec infernus orandi nō ḡrueret: si in esset
 q̄ orandi affectū haberet. **¶ De** q̄litate uo ora
 tiōis quātū ad tps diurnitatem siue p̄tinuatiōnē
 nē. Aduertēdum qd cōtinuatiō sine diurnitas
 ofonis dupl̄r pōt attendi. Uno mō fm seipsam
 orationē: hoc est orationis actū. Alio mō fm ora
 tionis causam. Causa autē orationis desiderii est
 charitatis. Et illo em̄ p̄cedere debet oratio. Ar
 tēdēdo igitur cōtinuatiōnē orationis fm causaz

Jfido.

Chryso.

Quib⁹ illo
cis fieri de
beat ofo.

Jfido.

Joan. iij.

Ps. cū.

Ps. lxxij.

Chryso.

Rōnes al
q̄ a docto
assignat̄: q̄
re magis cō
gruat orat̄
in ecclesijs.

Adat. xxi.

Ad col. iij.

Adat. xvij.

Esā. lxxij.

Alexan. de
ales.

Diurnitas
sue p̄ti
nuatio ofo
nis dupl̄r
attēdi pōt.

continua debet esse in nobis oratio: et hoc actu: habitur: vel virtute. Debet enim in nobis esse semper charitatis habitus: cuius virtus manet in omnibus operibus: quod ex charitate procedit: omnibus enim illis inest ordinatio eorum ad gloriam dei: secundum illud. 1. Cor. x. Quia in gloria dei facite: quam ordinationem fortiter ex charitatis inclinatione: vult Augustinus ad probandum dicit. In ipsa fide spe et charitate continua et desiderio semper oramus. Attendendo autem orationem secundum finem suum actum orandi: non potest esse continua: quia in alijs operibus occupari necessitas huiusmodi manet infirmitatis compellit. vult ad probandum dicit Augustinus. Ideo per certa intervalla horarum et temporum etiam verba rogamus? deum: ut illis rebus signis nos ipsos ad moneamus: et quantum in hoc desiderio profecerimus nobis ipsis innotescamus: et ad hoc agendum: nos ipsos acius incitemus. Si in universali queritur: quanta esse debeat continuatio: ac divinitas orationis actualis secundum se respodet sanctus Thomas. q. alle. ar. xiiij. q. 2. vniuersali quantitas debet esse proportionata fini: sicut portio nis quanta proportio natur sanitatis. Ideo vtile est quod oratio tam sit diuturna: quantum expediat ad excelsitudinem interioris desiderij feruore. Cum vero hanc mensuram excedit: ita quod sine tedio prolongari non possit: non est vltimus oratio proclaudenda. Et ideo beatus Augustinus vbi supra approbat consuetudinem quorundam fratrum in egypto quod crebras dicunt habere orationes: sed tamen breuissimas et rapim quodammodo iaculatas: nec se per productionem moras euascat deuotio: et pariter euascat intentio. Et per hoc sicut bec intentio non est obvianda: si perdurare non potest: ita si perdurauerit: docet non cito esse abrupenda. Addit quod sicut hoc est attendendum in oratione singulari per comparationem ad intentionem orantis: sic et in oratione communi per comparationem ad deuotionem populi. Et secundum hoc exponendum est illud. Oportet semper orare et non deficere. Luc. xviij. r. i. ad Tessa. v. Sine intermissione orate. Semper et sine intermissione in habitu et virtute: non autem in acta. Vel semper orat et sine intermissione qui debitis et statutis temporibus orat: ut inuit gl. interli. j. Tessa. v. quod dicit. Sine intermissione necertaria horarum. et Aug. lib. de heresibus. Quod dominus dicit. Oportet semper orare et non deficere. Et apostolus sine intermissione orate. sanctissime sic accipitur: ut nulla die intermittant certa tempora orandi. Vel intelliguntur de oratione communissime accepta secundum quod comprehendit omnem actum bonum: sic dicit Augustinus in glo. Luc. xviij. r. i. Tessa. v. Iustus nunquam desinit orare: nisi desinat in status esse. Semper orat qui semper bene agit. Ipsi enim desiderium bonum oratio est: et si continuum est desiderium: continua est oratio. Et sicut supra dictum est de locutione et nunc dicta de orationis spe intelligenda sunt de orationibus voluntariis: non de orationibus ex debito dicendis puta ex institutione ecclesie: ex voto: ex ordine suscepto: ex penitentia in iuncta. Tales enim debent auctoritate singularis persone aliquatenus mutari: prescindi: vel prolongari: propter tedium legitimum: sed integre sunt ecclesie ordinatione aut alia obligatione sunt persolvende. Non enim potest sacerdos horas canonicas: aut penitentia inuncta satisfactione propter suam actum omittit vel mutare. C. l. De qualitate gestus corporis et situs videndum: qua congruentia orat ad orientem genua flectunt: pectora tundunt manum extendunt: etiam prostrationes in terra frequentant. Sicut de saluatore legitur: quod orans ad patrem in faciem procedit: ut habetur mat. xvi. Pro horum solutio notat Alex. parte. iij. q. xciiij. m. b.

ij. q. oratio maxime satisfactio et satisfactoria huius virtute impetrandi et etiam significandi. Ratio impetrandi residet penes orantis deuotionem et feruorem: ratio significandi penes id quod foris apparet. vnde Hugo de sancto victo. lib. ii. de sacra. par. ir. ca. j. Sunt quedam facta in ecclesia: in quibus etiam principaliter salus non consistat: sed ex his salus augetur: in quantum deuotio exercet. Et ex eis quedam constant ex rebus: qualia sunt aque asperisiones: susceptio cinerum: benedictio florum: cereorum et huiusmodi. Aliqua constant in factis: qualia sunt signaculum crucis: exussatio exorcizantis: expansio manuum: incuruatio genuum et huiusmodi. Aliqua in dictis constant sicut est trinitatis inuocatio. Signa ergo corporalia ac gestus que sunt in oratione ad significandum adhibent. Et qui in oratione duo sunt: scilicet qui orat: et qui oratur: duo per huiusmodi signa exteriora designant: scilicet aliquid ex parte dei: aliquid ex parte hominis orantis. Sic versus orans ad orientem: significat quod sicut ex illa parte oritur sol: ita que est nobilissima inter omnes creaturas corporales: sic ad eum qui omnes creaturas excelsit: oratio dirigenda est. vnde Augustinus lib. ii. de ser. dñi in morte: exponens illud. Pater noster qui es in celis: dicit. Cum ad orationem stamus: ad orientem conuertimur vnde celum surgit: non tanquam hic habitet deus: quia si ceteras mundi partes deserens: qui vbiq; locorum presentia est: non locorum spaciis: sed presentia maiestatis: sed ut ad inueniat animas ad naturam excellentiore se conuertere. i. ad deum: cum ipsum corpus quod terreus est: ad corpus celeste excellentius conuertitur. Et Damascenus lib. iij. c. iij. ait. Non simpliciter. i. non sine ratione ad orientem adoramus: sed quod ex inuisibili. i. intelligibili: sensibili copositi sumus: duplicem adorationis conditionem offerimus: que ad modum intellectus psallimus et labijs corporalibus. Et sequitur. Origitur deus iam intellectualem est vel intelligibile: et sol in stitit: et oriens in scripturis nominatur: reponendum est ei oriens in adoratione. Omne enim melius deo reponendum: et quo omne bonum. Insuper deus paradysum non ad occidentem: sed ad orientem vbi hominem plasmanit posuit: que propter transgressionem ad paradysum exiit fecit. Et occidete: igitur antiquam quidem patriam exquirentes ad ipsas respicientes. Et assumptum ad orientem sursum se rebatur: ita apostolus ad orauerunt: et ita venit quod ipsi eum viderunt eum in celum. Ipsum igitur expectantes ad orientem adoramus. vnde Damascenus. Quedam etiam signa sunt ex parte nostra ad significandum in oratione: sicut genuum flexio: vbi significatur vera humilitas ac reuerentia. Et extensus manuum: qua ostendit passivum fides et exhibenda ei obedientia. Tussio pectoris: debita de peccatis penitentia. vnde et ante omnia non sunt tunc de ofonis necessitate: sed de eius congruitate: nisi vbi circa hec ecclesia aliquid ordinauit: aut generalis consuetudo in dicitur maxime in publicis in quibus omnibus vitandum est scandalum: vitanda est pharisaica hypocrisis: in priuato vero orans et in secreto quilibet relinquat sentus suos. C. j. Consequenter inquirendum est de oratione. q. vij. que sit de attentione: que qualisve sit necessaria ad orationis effectum: et ad soluendum orationis debitum. Ad cuius expeditionem supponit hic et repenta habet triplicis attentionis partem supra lect. vi. descripta. scilicet actualis: habitualis et virtualis. Rursus harum quilibet diuiditur: quoniam alia fertur in solas voces et verba: alia in verbum significationis: tertia nec ad hec: nec illa: hoc est nec voces: nec significata: sed ad ofonis sine immediatus vel vltimus: scilicet ad petita: vel ad deum: aut ad alios esse

j. Cog. f.

Augusti.

Sanctus Thomas.

Luce. xvij.

Augusti.

Ad orientem orandum.

Hugo de sancto victo.

Dno in oratione.

Augusti.

Oratio attentio.

Multiple attentio.

ctus bonos vel vitiosos: quem habere p̄fit: etiam
 idiore: nec literas: nec verborū significata scien-
 tes. Ad h̄c est b̄ti Tho. art. xij. q. lxxij. sc̄da sc̄be.
 Et est hec. q. t̄m de oratione vocali: q̄ mentalis
 ab attentione separari n̄ potest. p̄ potest r̄ addi
 tertia distinctio de effectu orationis. Est enim et
 ille triplex. Primus cōmunis est oibus actibus
 charitate informatis: qui est meriti: sc̄ds effect⁹
 orationis proprius est impetrare q̄d petitur: ter-
 tius effectus oratiōis est quē principaliter efficit
 sc̄z quedā spiritualis resectio mētis. Et p̄r addi
 quartus: qui est solutio debiti ad quod orans ten-
 netur. Unde p̄siderandū q̄ duplices sunt oratio-
 nes vocales. Quedā sunt oranti debite: vt p̄ote q̄
 cadūt sub precepto: sicut h̄ore canonice clericis
 beneficiariis aut in sacris constitutis: ac oīones
 pio satisfactiōe inducite: quoz totalis omissio in-
 ducit in mortale peccatū. Alię sunt oratiōes volun-
 tarie assumptę: ad quas orans nullo modo obli-
 gatur. Et de illis manifestū est: qm̄ si p̄mit̄t om̄i-
 ti p̄fit sine pctō: non est mirū q̄ euagatio seu di-
 stractio tollens attentionē n̄ inducat pctm̄: nisi
 forte ad esset cōtempus vel p̄sillorū scandalū.
 Ergitur quātū ad quartū effectū de primi generis
 orationibus t̄m dicenda intelligantur. Quoad
 p̄mos t̄m tres effectus generaliter de quibusli-
 bet oratiōis generibus dicendū p̄ p̄positiōis.
¶ Prima p̄positio. Attentio actualis ofonis
 sine ad verba: siue ad sensum verborū n̄ semper
 requiritur ad ofonis effectū quadruplicē conse-
 quēdū. P̄t̄z primo de quarto: qui est solutio debi-
 ti: q̄ obligatus ad certas orationes: puta horas
 canonicas: dicens illas soluit debiti: h̄ m̄re ad
 alia sit distractio: ita q̄ nec actualiter attendat:
 siue aduertat voces quas p̄fert: nec sensum v̄bo-
 rum: sed cogitet quedam alia sibi incidentia. Sa-
 tisfacit t̄m precepto ecclesie nā preceptum de ora-
 tione ecclesie positū est: r̄ n̄ cadit nisi super vo-
 cum p̄tationē. Preceptū nāq̄ positūum huma-
 num n̄ cadit nisi super ea q̄ subiacent humano
 iudicio: qualia sunt actus exteriores: n̄ interior-
 res. Et ita exercens actū exteriorē: mādatum n̄
 trāsgredit̄: r̄ per hoc etiā a pctō mortali excusat̄:
 simul r̄ ab horarū repetitiōe. Hec tenet talē reū
 mortalis criminis: qd̄ n̄ seruat preceptum ad in-
 tentionē precipientis. H̄ a ecclesia precipiens le-
 gi horas canonicas: intendit qd̄ ille legant ad cō-
 secutionē p̄mij celestis: r̄ per p̄ns deuote r̄ attē-
 te: vnde de cele. mis. ca. dolentes. dicitur de cleri-
 cis r̄ platis. Districte precipientes in virtute obe-
 dientie: vt diuinū officiū r̄ nocturnum pariter et
 diurnū: quantū eis dederit de⁹: studiosē celestis
 pariter r̄ deuote. Quia etiā n̄ ideo peccat mortali-
 ter seruans diuina mādata: si in eozū obseruatio-
 ne n̄ impletur intentio dei precipientis: r̄ finis q̄
 est vt seruentur ex charitate: et finaliter propter
 deum. Alioquin honorans parentes et naturali
 pietate peccaret: r̄ n̄ existens in gratia n̄ occi-
 dedo peccaret: sicut n̄ furando: n̄ cōcupiscendo
 rem alienā. Hec est intentio sancti Tho. i. sc̄be. q.
 c. ar. r. r̄ B̄r̄f. in tracta. de solitudine ecclesie.
 particula. l. ¶ Quantū ad alios tres effect⁹ p̄t̄z:
 q̄ quoad tertius effectū stat p̄ferentem verba et
 assuefactione p̄ cōtēplationē in alia fursum rapi-
 trahi vel versari: q̄ sonat oratiōis sensus vel ver-
 ba: r̄ sic perfectus consequi hunc tertius effectū
 orationis: qui est quedam sp̄s resectio mentis.
 Cum enim finis r̄ virtus oratiōis sit in eleuatio-
 ne mētis in deū p̄ r̄ humilē affectū in cōtē-
 platiōe maxime cōsequit̄ ita h̄c oratiōis fructū
 r̄ affectū. Sic quoad primū effectū qui est meriti

ri: n̄t quoad sc̄m qui est impetrare qd̄ petitur:
 patet qd̄ talis ad cōtēplationē tractus facit actū
 magis gratū deo: q̄ sit attendere ad sensum v̄bo-
 rū aut v̄ba ip̄a: ideo n̄ tollit ratio meriti aut im-
 petratiōis. Vñ Hugo. in lib. de ofone. p̄tra ora-
 tio est cū ex abundātia deuotionis mēs ita accen-
 ditur: vt cū se ad deū postulatura cōuerterit: pie
 amous eius magnitudine: etiam petitionis sue
 obliuiscatur: r̄ sequitur. Hoc genus orandi infor-
 me est: r̄ q̄ p̄t̄ ceteris omnib⁹ vniū: tā est apud
 deū p̄t̄ ceteris oibus preciosis. Patet etiā quod
 ad intentionē ad sensum literę de monialibus: r̄
 multis clericis parum literatis: qui ea q̄ proferūt
 minime intelligunt: r̄ t̄m debitus solunt: alioq̄
 n̄ esset salua ois caro. ¶ Dicitū est notari in
 p̄positione. H̄d̄ semp̄ requirit̄ r̄ qm̄ h̄ p̄ atten-
 tionē: que tollit p̄ distractionē seu euagationem
 inuolūtariā n̄ auferit effect⁹ oratiōis. H̄d̄ quar-
 tus sc̄z solutio debiti. H̄a etiā sic cū distractione
 r̄ sine actuali intentione que vagatio r̄ attentio
 displicet oranti: n̄ tenetur ad repetitionē corū q̄
 sine attentione p̄tulit. Sufficit q̄ dū se sentit di-
 stractū redeat: r̄ pro posse distractionē excludat.
 Hec tollit effect⁹ ofonis p̄mus r̄ sc̄ds: dū alias
 orans fuit in ḡa: et ipsa oratio et gratia p̄cessit.
 Hec tertius in casu statim supradicto. Si t̄m vo-
 luntarie distrahatur: puta volens assumere cogita-
 tiones impertinentes r̄ seculares: nec etiā euaga-
 tionē ac distractionē curat repellere: sed vult pro-
 gredi in distractionē inam nullū horū effectū cō-
 sequi. H̄d̄ quartū: q̄ sic n̄ soluit debiti. H̄on
 em̄ satisfacit precepto: q̄ verba p̄cepti contra
 mentē precipientis tenet. Aliud ap̄pe est p̄cepta
 seruare ad literā p̄ter mētē: vel non fm̄ mētem
 precipientis: hoc est n̄ ad id: vel propter id pro-
 pter qd̄ precipiens p̄cepit. Et aliud seruare literā
 cōtra mētem precipientis. Sc̄m̄ includit cōtem-
 ptū: n̄ p̄mū: ideo sc̄ds peccat: non p̄mū. Et
 ideo q̄ sc̄ds n̄ satisfacit p̄cepto: tenet ad repeti-
 tionē eoz: que sic sine attentione ad v̄ba: sensum
 vel finē cū volūtaria mentis alienatione orant.
 Sententia est Cācel. parrhis. trac. de oratiōe cō-
 si xij. Et beati Tho. in. iij. scrip. dist. xv. q. r̄ r̄ ar.
 iij. in respōsione ad sc̄m̄ argumentū. Hec talis
 cōsequit̄ effectū tertius: manifestū est. H̄ulla enim
 cōsequitur mentis cōsolationē ex oratiōe ad quā
 n̄ attendit. Hec cōsequitur effectū p̄mū vel
 sc̄m̄: q̄ n̄ p̄cedit illa oratio ex charitate: imo si
 inuisset charitas: iam eam perdidit: eo qd̄ volens
 cōtra mentē precipientis agit. ¶ Ad Sed dubita-
 ret aliquis: an meditatio celestis r̄ sp̄sū sit vo-
 luntarie admittenda dū orandū est. r̄ r̄pli causa:
 dicat aliquis. Domine me in iurore tuo arguas
 me: ueq̄ in ira tua corripas. miserere mei r̄c. Et
 occurrat sibi in mēte triplex iudiciū dei. In infer-
 no: in purgatorio: in mundo: r̄ medietur hec vo-
 luntarie et fortiter: vt possit trahi in affectus cor-
 dis: horrendo iudiciū inferni: timendo iudiciū
 purgatorij: querendo iudiciū in hoc mundo: fm̄
 miam dei: dicens. fac me cū fm̄ miam tuam dñe
 r̄ fm̄ iudiciū diligentium nomē tuum. An illa
 aut p̄similis meditatio possit voluntarie assumi
 tpe ofonis. Et d̄i volūtarie: q̄ si fiat ia duertēter
 r̄ absq̄ cōsensu deliberato: cōstat qd̄ n̄ obligat
 ad reiterationem: multominus q̄ vitiosa habi-
 tatio. ¶ Ad hoc dicendū fm̄ Cācella. parrhis. H̄f̄sio ad
 quod si quis orat solus aut cum alio: qui etiā mo-
 ram tolerare paratus est: p̄dest et salubriter cō-
 sulitur suspendere actualem orationis attentio-
 nem simul cū oratione vocali: donec h̄m̄di medi-
 tatio circa alia cesset. Ut dum inter orandum qd̄

Hugo.

Triplex est effect⁹ orationis.

Duplices sūt ofones vocales.

Prima p̄o positio.

Dubitatio

H̄f̄sio ad dubitatio- nem.

sentit vehementer tractum cogitationis bone et honeste: vt predicationis faciente aut hmoi potest oras verbalē orationē intermittere: aliquando diutius: aliqui bicinus: et redire postmodum ad cōtinuationē absq; vlla precedentū iteratio ne verbosū: q; hāte interruptioe act? naturalis: moralis p̄tinuatio manet. Itēq; fructū oratiōis auferit nec meriti. Sicut dicendū: si q̄s exterius ab aliquo alio requiritur super r̄sione sibi faciēda: sine dū rei domesticę vel officij p̄p̄ijs iminens irget vel trahit cōmoditas: vt eide p̄tinus intē datur. Si vero q̄s orationē agere debeat in cōi: vt pote in ecclia seu cōuētū: vbi nō suppetit talis interruptiois actualis intēdiō libertas: q; non ita redire pōt ad passum quē reliq; pcedēte chorō r̄ cōcentū in ofone. Talis interruptio fieri nō debet: sed tutius est q; talis meditatio voluntarie nō admittat tpe ofonis debite: sed vel deseratur: vel in aliud tps reseruet. Suspiretq; talis oras r̄ gemat: q; eā tūc admittere non cōcedat: dicatq; sibi p̄p̄si. Ad hoc est obediētia q̄ v̄ctime meditationū. Pōtes est de reddere vicē in idipsum: et si nō hic: tñ certissime in alio seculo: vbi fiet vox laudis sine p̄turbatione qualibet nostri cordis. De hoc beatus Bernar. ser. xlii. super can. ita ait. Nihil operi dei p̄ponere licet. Et sequitur. Nihil aliud dum p̄fallitis: p̄ter it qd p̄fallitis cogitatis. Nec solas dico vitādas cogitationes vanas r̄ ociosas: vitāde sunt r̄ ille: illa dūtarat hora: et illo loco: quas officiales fratres pro cōi necessitate quasi necessario frequēter admittere compellunt. Sed ne illa quidē p̄fecto recipere tunc p̄sulerē: q̄ forte paulo ante in claustro sedētes in codicib; legeratis: qualia r̄ nūc me vna voce differēte ex hoc auditōio p̄suffanci gratia reportatis. Salubria sunt: s; minime illa salubriter iter p̄salēdum reuoluitis. Spiritus enim sc̄tus illa hora gratum nō recipit: quicquid aliud q̄ debet: neglecto eo qd debet: obruleris. Hec Berni. Pōt tñ in casa pio aut necessario aliquid omitti: vt nō deatur querentis: aut querat aliqd qd tunc ad diuinū cultū: vel als in re familiari necessarium fuerit: vel r̄sum sup q̄sito accipiatur. Et sic omis sum refumendū nō est. Turbare em̄ vel chorus vel ipse omittens in alijs cōtinuādis. Cōsultius est in hoc casu cū quadā cordis p̄ritide p̄gredi. Hā r̄ in foro p̄nie nō op̄ in iūgere formale omis forū repetitionē: vt prima p̄ prima: tertia p̄ tertia r̄c. sed sufficit q; equiales in iūgaf. C. H. Secūda p̄positio. Attētio habitualis tñ: ad sensus verba vel sūt: non sufficit ad orationē ex debito p̄soluēda: nec ad ceteros ofonis effectus cōsequēdos. P̄t; q; stat habētē habitū acq̄sītū ex attēta oratione frequentata orare p̄uersa attētionē: r̄ nolle actualiter attendere: sed voluntaria alia etiā turpia aio d̄sare. In quo casu debitū nō soluit: quinimo ad repetitionē obligat: vt p̄t; ex p̄cedenti p̄positione r̄ eius p̄batione. Et tamen talis habitualiter attendit: q; habitū h; Itēq; cōsēq̄tur sine certū: manifestū est: q; ille p̄supponit attētionē actualē. Nec primū aut secūdam effectus: q; sic oras orādo peccaret mortali: ergo nec meref nec impetrat. C. Tertia prop̄. Virtualis attētio ad verba: sensum: aut fidē ofonis primū vel remorū: nō interrupta p̄ actualē intentionē sibi mortali (als moraliter) cōtrariā sufficit ad debiti solutionē r̄ duoz primoz effectuz consecutionē. Est autē virtualis attentio virtus quedā relicta ex attētionē actuali p̄uia: qua cōtinuaf oratio etiā vbi cor euagat actualiter inaduertēter circa alia multa. P̄t; hec prop̄ quoad

quartū effectū: q; attentio aliqua requirit: alioquin orō nō esset operatio humana: sed casualis r̄ fortuita. Et non requirit actualis continuata ex p̄positione prima: s; requirit in principio. Sine ea nāq; nō esset virtualis. Nec sufficit attētio habitualis ex p̄positione sc̄da: ergo requirit r̄ sufficit attētio virtualis. Consequentia tenet a sufficere diuisione. C. Et illo sequit qd supra dictū est: q; euagatio mētis quā quis patit quiescere nec sentiendo cōsentit: excusat a mortali pctō simul r̄ debito repetēdi orationē quā solvere tenetur. P̄t; q; illa euagatio inuoluntaria stat cū attētionē virtuali q̄ sufficit. Idcirco ait Berni. Hō debet esse super hmoi inaduertētias r̄ distractiones scrupuli formari. Alioquin nunq; poterit orans cor suū quietare: q; nitit ad iposibile sibi p̄ naturā: vel cōplexionem vel cōsuetudinē: vel phātic turbationē: q; nunq; pōt quiescere: sicut nec aer vel mare dū agitaf assiduitate v̄torū. Vñ repetitionē i casu fieri: nedū supuacū est: sed etiā inquietariū: periculosum r̄ nociuū: precipue si in cōuenientib; orat vbi societate cui esset onerosus: inuare tenent. Quoad duos primos effectus s̄t p̄t;: q; illa intētio virtualis sine actuali stat cū charitate: r̄ p̄ p̄s nō tollit rationē meriti nec impetrabilitatis. Nec manet hec intētio virtualis: si actualis nō p̄derat: s; nec rit elicita ex charitate sublata charitate p̄ mortale. C. Tertius hō effectus. s; spūalis respectio mētis: requirit actualē attētionē ad vba sensum vel finē: vt dicit beatus Tho. Si em̄ ois actualis intētio tollit: cedit r̄ respectio mētis spūalis: actualis sc; dulcedo ad cōsolatio seu iocūditas quā pepetit intētio actualis maxime finis. Hā m; quēlibet attētionū verbor;: sensus: r̄ finis: sufficit ad effectus ofonis: vltima tñ q̄ est finis laudabilior est q; sc̄da: r̄ sc̄da laudabilior q; prima: r̄ quia aia nō pōt esse vehemētē intēta ad diuersa: nō prima attētio pōt nocere vt minor sit ofonis fructus: si secūda euacuat: vel sc̄da si tertia oino tollit: s; nō ecōuerso: tñ attētio cōiter accipiendo ad aliquam triū p̄dictarū non nocet: sed p̄ficit: r̄ sufficit ad debitū p̄soluendū. Verū tñ ceteris paribus: ex p̄ditū est affectionē suā exercere iuxta literā q; profertur: p̄pter quatuor rōnes in specialis. Quā est scripture veneratio: in qua sp̄s sc̄tus semp loqui credendus est. Altera est particulario: eruditio circa mysticos sub arido s̄t nucleo clausos sensus. Tertia est suauior assuefactio circa quotidiana nos sensus. Quarta est maior stabilitio circa determinatios affectus: q; circa vagos r̄ iugiter nos. C. O Sed hic surgit dubiū quō cū deū pro nostra vel alioz salute petere volumus: psalmos illos r̄ scripturas: q; nec petitionis verba: nec ad petitionē nostrā pertinētia cōtinere vident: recitamus. Ut dū p̄ pctōz indulgētia orare volum; quid nobis p̄dest si ps. Quare fr̄. gen. aur. De; venerunt gen. sine. Attendite popule meus: vel alium hmoi decātamus. C. Ad qd post venerabilem Hngo. de sc̄to v̄ct. in trac. de ofone r̄ fide. P̄mitto q; cū oratio sit ascēsus mētis indeū peripium r̄ humilem affectū: non est opus verbis qui buscūq; in ofone vt deus instruat. Hāc tñ em̄ pater n̄r qd opus sit nobis anteq; petam;. Adat. vi. Sed verbis vturur vel vt admōniti cōsiderem; qd petim;: vel vt pietatis i nobis excitēt affectū. Sunt affect; hmoi innumeri: q; tñ p̄nt reduci ad tres principales: sc; affect; amous: affect; humilitatis: affectus indignationis. Quoz prim; narratione diuine laudis signis: secūdos cōmēratione nostre miserie exartatur: tertius malicie nostrorum

i. Reg. xv. Eccl. iiii.

Beatus Bernar.

Sc̄da p̄positio.

Tertia p̄positio.

Virtualis attētio qd sit.

Berni.

Dubiū.

P̄t;.

Itē q; ad dubiū.

nostrosi aduersarioꝝ exaggeratione oris. Affectui amoris dei quem laus diuina parit: annectitur affectus admirationis et congratulatio. Nam laudes dei manifestant: mens ad amorem accenditur: et dum in eisde aliqd nouu vel mirandu elicit: mens in admiratione et stupore trahitur. Cumq aliqd acceptabile beneplacitu et gratum deo percipitur: animus quadam congratulatiois hilaritate pfundit. Hos ergo tres affectus sermo diuine laudis generat: quod et commemoratio bonitatis surgit affectus dilectionis. Et commemoratio potentie et fortitudinis surgit affectus admirationis. Et commemoratio alicuius prosperi euctus et sati felicitis: surgit affectus congratulatiois. Affectui humilitatis annectitur affectus doloris et affectus timoris. Ibi et commemoratio infelicitatis et miserie nascuntur. Nam et commemoratio proprie firmitatis: nascitur affectus humilitatis. Et commemoratio maioris presentiu vel preteritorum surgit affectus doloris. Et preuisione futurorum: affectus ebullit timoris. Affectui indignationis: adherescit affectus zelus: et affectus maioris presumptionis de mia dei. Nam cum sit inuectio et accusatio in aduersarios: et ipsa eorum malignitate mens indignata: in eorum odium inflammatur: contra iniuria zelus oritur: quo mens ex amore iustitie ad desideriu vltimis inflamat. propter eorum malitia: affectus bone presumptionis de dei mia oritur: dum mens ex nona aliqua et singulari fiducia plus solito animatur. **Cum ergo scriptura facere: et per quibus inter vota precum et timor: vel narrando laudem dei ad eius amorem nos propiciat: vel nostram miseria commemorando ante spectum eius nos humiliant: vel malitia aduersarioꝝ in eorum exaggeratione vtili nobis sollicitudine et fiducia nobis coram deo presentant ampliore: pro quod non impetretur in nostris orationibus recitant: quibus aliquae earum narratioes petitione non habent: habent tamen omnes affectus virtutum quos in nobis accendunt. Per quos orationes citius desiderata: per petitiones impetrant: quoniam in affectibus pietatis est omnis virtus orandi. Unusquisque ergo cum in oratione psalmos vel alias quascumque scripturas dicat: diligenter consideret cui affectui seruiat: et ad illi effectum cum toto nisu cor suum exercit: ad quem id quod loquitur magis pertinere videt: quod si verborum quod loquitur affectum habuerit: per affectum ipsius magis veritate cognoscet: et per intelligentiam verborum in maiori deuotione affectus accendit. Cui autem psalmi hos vel illos exercit affectus Hugo exemplificat. Et affectu dilectionis cantatur psalmus. Diligite deum deum vestrum. Et affectu admirationis dilecti psalmus. Deus deus noster. Et affectu gratulationis psalmus. Omnes gentes. Et in omnibus est laudatio. Et affectu humilitatis canitur psalmus. In te deus speravi. Et affectu doloris psalmus. Usquequo deus exaltabit inimicus meus super me. Et affectu timoris psalmus. Deus ne in furore. Et in omnibus est mixta grece deprecatio. Et affectu indignationis canitur psalmus. Quid gloriaris in malitia. Et affectu zelus psalmus. Deus ultionum. Et affectu bone presumptionis psalmus. Iudica me deus: quoniam ego in innocentia mea ingressus sum. Nam tunc per totam seriem unius psalmus. Unus tamen affectus preterit: quod si sit transitus de alio affectu in alium: secundum quod metes orantium diuersis modis affici solent. **Cum autem affectus preteritioque deuota: in orationibus nostris quibus ipse expandit: et impetratio reddat: generatur: vtilis valde est ac plurimum profert preparatio sui ad orationem per recollectionem presentia. Que ad quinquaginta premeditata reduci potest: quod si mens oratura prius meditare: et saltem breuiter cogitando in se commemoraretur: fructum plurimum sequeretur: attentaque oraret affectibus pijs plena. Nec autem sunt: et cor****

giter aditiones sui orationis: eorum quos orat: pro quibus orat: quid oratio petat: quibus verbis orat. **Queratur ergo cupiens deuote orare a seipso. Tu quis es? Quis inquam es merito vel demerito: quod professione et statu: quis inuncto ministerio: quod demum largissimo dei beneficio: In primo si recte sapieret: se peccatorem cognoscere: secundum illud. i. Joann. i. Si dixerimus quod peccatum non habemus ipsi nos seducimus: et veritas in nobis non est. Estque incertus an amore vel odio dignus sit: eo quod in futurum seruantur incerta finaliter. **Ecclesi. ix. In seculo seculo cognoscet monachus: sacerdotem aut clericum: et orationi spatium dedicatum. In tertio se intelligit sua sponte intercessio officii assumptis: aut donis beneficiis vel obligationibus ad orandum astrictum esse: seu necessitate aliqua aut charitate paterna impulsus. In quarto se intelligit creaturam rationalem ad dei quem orat imaginem creaturam: ac sanguine christi redemptam: et ideo magna fiducia preces fundet tanquam ad factorum opus suum non repellentem. **Secundo me dicit quis sit: vel qui: quem vel quos orat. Et occurrit in primis deus ipse: cuius potentia nihil superat: sapientia nihil later: indulgentissima bonitatem nulla peccatorum magnitudo aut multitudo superat: cuius iustitia reprobos seuam vltione danat. Occurrent et sancti nostri ad deum mediatorum: vel qui magis deo dignitate et merito sunt vicini: aut oranti familiariori deuotione cogniti: seu speciali subuentionis privilegio dotati: aut sue custodie singulariter deputati. **Adeditabitur tertio ipsa que petenda sunt: non quidem vilia aut modica: sed summa et maxima: secundum saluatoris preceptum. **Primum quod rite regnum dei et iusticia eius. **Mat. vi. Petenda igitur sunt liberatio et danatione mortis perpetue collatio beatitudinis eterne: istius gratie: remissio offense. **Prima duo respiciunt regnum dei. Secunda duo: iusticia eius: quibus petitis: alia specialia adiunctur. **Adeditabitur quarto pro quibus orabit. **Orabit autem in primis pro seipso: secundum illud. **Adferere a se tue placere deo. **Ecclesi. xxx. Deinde pro bonis in purgatorio. **Item pro bonis quorum casus magis scandalizat in hoc seculo. **Demum pro malis et remanant a diabolo. **Adeditabitur quinto quibus verbis orationem perficit. **Sunt enim quedam verba a christo ore proprio expressa: sicut oratio dicitur. **Sunt alia ab apostolis et prophetis spiritus dictate expressa. **Sunt verba ab ecclesia instituta. **Sunt etiam verba propria orationis deuotione formata. **Horum que da privilegia sunt: et etiam ex ipso opere effectum alique sortiantur. **Que secundum auctorum suorum dignitate digne et reuerenter sunt proferenda. **Hac dispositio precedente haud dubium quin attentio diligenter sequatur: et pietatis affectus multiplicior.**

Lectio lxij.

H

Ap estimue
figare
de. viij.
q. v. c. d.
efficacia
ofonia
hoc
est q. re
quiratur
ad
hoc q.
ofonia
petra
ris eius
quod peti

Quod enim aliqua sit impetratoria omniuz que petuntur: probat certissima promissio diuina: qua dicitur Joan. xvi. Amen amen dico vobis: siquid petieritis patrem in nomine meo: dabit vobis. Itē dicit. rri. Oia quecumq; petieritis in oratione credentes: accipietis. Et Joan. xv. Quodcuq; uolueritis petitis: et fiet uobis: et similia multa habentur. Manifestū est autē qd neduz peccatores: sed etiā iusti multa que petuntur non acceperunt. Moyses est petiit ut intraret terrā promissionis et nō exauditur eū dñs. Deut. iij. Paulus ter dñz rogauit: ut stimulus carnis auferretur ab eo: et audiuit. Sufficit tibi gratia mea. ij. ad Cor. xij. Ideo uidentur quod oratio sit impetratoria eius quod petitur. Ad cuius investigationem aduertendum: qd aliud est orationem esse meritoriam: et aliud efficacē ad impetrandum omne quod petitur: ut tradit Alexā. q. rxi. parte. iij. mēbro. iij. Nam ad hoc qd oratio sit meritoria requiritur qd procedat ex charitate: que fidem presupponit et spem: sicut qd dicit Hugo: qd oratio est uersio ad deum fide spe et charitate subnita. sic oratio pauli meritoria fuit: nec tamen qd petiit impetrauit.

Ad hoc autē qd oratio sit impetratoria cuiuslibet qd petiit: requiritur quatuor cōditiones que ponuntur in glo. Luc. xi. super illud. Quis rfm habet amicum: que sunt vt petatur pie: perseveranter: ad salutem: et pro se. Requiritur enim aliquod ad orationem ex parte petentis: aliquid ex parte eius a quo petitur: et aliquid ex parte obiecti qd petitur: et aliquid ex parte eius pro quo postulatur.

Ex parte petentis requiritur qd petat pie. Est autē pie petere religiose petere. Pietas autem est dei cultus: ut dicitur est. s. lec. rxiij. Et religio illa uirtus est: que dirigit potentia circa cultū dei: quatenus recte recolatur deus. Pie ergo petit qd recte quantum est ex parte orantis petit. Et sic sicut bñs Tho. dist. r. quart. q. vlti. Illa conditio pie petere includit oia ex parte petentis ad orationē requisite requisita: ut sunt: qd confidenter petat: humiliter recta intentione: ordinate: attente. Ex parte eius a quo petitur: requiritur: qd petatur perseveranter. Est em pater noster que petimus: qui filiorum curā gerit: sicut illud. j. Petri. v. Omnē sollicitudinez uestrā proyicietes in eū qm ipsi cura est de uobis. ideo semper et perseveranter ad eū oratione rescurrēdū. Ut ait per prophetā. Nūquid obliuisci pot mulier infantē suū: ut nō misereatur filij yteri sui: et si illa oblita fuerit: ego tñ non obliuiscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te. Esa. xlij.

Possent ad idē reduci cōditiones reqsiste ex parte petentis: vt humilitas: confidentia etc. qd illa requiruntur in petere in ordine ad eū qd petiit. Ex parte obiecti. i. rei qd petiit: requirit qd petantur qd sunt ad salutē. Ex parte eius cui: sicut pro quo petiit: requiritur qd oratio fiat pio. Et he quatuor cōditiones tanguntur in uerbis xpi. Joan. xvi. s. allegatis ubi dicit. Amē amē dico uobis: si qd petieritis patre in noie meo: dabit uobis. Pila peditio tāgitur ibi. In noie meo: qd in noie iesu petit qd pie petiit et religiose. Hoc nōm est sup eū nōm ut in nōmie eius oē genua flectat. ad Phis. ij. flecto genuum ad ofonē pnter: qd est actus religionis et pietatis. Scda cōditio tāgitur ibi. Patre: ut patet ex statim declaratis. Tertia peditio tāgitur ibi. Quid: id est aliquid. Sola em qd ad salutē que petentis est: pertinet aliquid qd dicitur possunt respectu eius qd trāsitoriuū est: qd petiit: uerius nihil: qd aliqd dicit pōt. Propter qd esse propiusime deo qui solus imutabilis est: attribuit. Ut Erod. ij. Qui est: misit me. Et ibidē. Ego sum qd sum. Quarta peditio tāgitur:

est dicitur. Dabit uobis. Uobis inquit: nō alteri. De his conditionibus paulo latius professe quamur: qd tamē non ita intelligēde sunt: ut dicit Tho. qd nunq; exaudit ofo nisi adfuit ofis dicte quatuor cōditiones. Nam per ofones iustoz multa impetrantur alijs: tam uiuis: qd defunctis. Propter quod dicit Jacobus. Orate pro inuicē ut saluemini: quia multum ualeat deprecatio iusti assidua. Jaco. vlt. Similiter et nōnūq; ofo extemplo exauditur: ut ibidem apostolus de ofone helie exēplificat: et ita de alijs conditionibus. Exaudit etiam frequēter pctōres: qui tamē nō petunt pie: non quidē ex iustitia eorum. Cui enim pctōres hoc non merētur: sed solum ex pura sua bonitate: et misericordia: potissime quādo oratio pctōris concordat diuino proposito. Quandoq; etiā audit pctōres deus in ira in malum eorum dum petunt illicita. Sic populo israeli male pctētī carnes in deserto concessit quod prebāt: ut idē populus subsequētī pena diceret: qd male ex inordinata concupiscentia contra dei uoluntate pctōsent. Unde in ps. dñ. Adhuc esce erant in ore iporum: et ira dei ascēdit super eos. Ubi Cassiod. Satiati sunt ad eorum ruinam: non ut inderinerent sed potius perirent. Et Aug. super Joan. Si hoc a deo petitur et obtinetur est homo leditur exauditus: magis timendum est: ne quod posset non dare propitius: det iratus. Ita igitur deus aliquas orationes que non habēt has quatuor cōditiones exaudit: sed non omnes. Sed illis conditionibus quatuor exēstribus: semper exauditur oratio: quantum ad omnia que postulat. Cōpositio itaq; conditio est qd oratio fiat pie. i. religiose que ut dictum est: includit omnia que requiruntur ex parte orantis. Hec autem possunt reduci ad ad quinq; scy et fide confidenter. Et cōsideratōe sue imperfectionis humiliter. Recta intentione propter deum finaliter. Ordinate per media congruenter. Attente et aduertēter. Cōpositio igitur primo qd oratio fiat ex fide et confidenter: ut credat dñm oim rectorē et prouisorē posse dare que petiit. Confidat etiā per spē eū uelle dare ex sua bonitate et liberalitate. Unde bñs Jacobus. Si qd indiget sapientia postulet eam a dño qui dat omnibus affluenter et non improperat: et dabitur ei. Hoc quoq; ad primam: et sequit quoad secundū. Postulet autē in fide nihil hesitans. Qui em hesitat similis est fluctu: maris: qd a uēto mouetur et circumfertur. Non ergo existimet hō ille qd accipiet aliqd a dño. Jaco. j. Hinc dñs dicit. Si habueritis fidē et nō hesitaueritis: non solum de ficulnea facietis: sed et si monti huic uixeritis: tolle et iacta te in mare: fiet. Et oia hūc qd petieritis in oratione credentes accipietis. Et dñs dicit. Si qd potes adiuua nos. Respōdit dñs. Si potes credere: oia possibilia sunt credenti. Ubi glo. Hiero. fides cū lachrymis optatayo ta capit. Cōscio opz qd fiat hūiliter ita qd orans ex cōsideratōe sue imperfectionis recognoscat se indignē: seq; sibi nō sufficere: s; oia a deo recipere et expectare. Hęc em ofonē deus respicit: sicut illud ps. Resperit in ofonē hūilium. Superbis enim resistit: humilibus autē dat gratiam Jaco. iij. r. i. Petri. v. Et Greg. x. moral. Iste uerā deo orationem exhibet qui semetipsum: quia puluis est humiliter uidet: qui sibi nihil uirtutis tribuit: qd bona que agit: esse de conditiois misericordia recognoscit. Tertio adfuit recta intētio: qua ea que petiit: petat intētio de uelimi finis qui deus est: ita ut sine uitam eternam petat: sine uirtutes et gratiam

Joan. xvi.
Mar. rxi.
Joan. xv.

Alio ē ofo nē esse meritoria: et aliō efficacez ad impetrādū oē qd petiit

Ofones impetratorie cōditiones.

Pie petere quid sit.

j. Pe. r.

Esa. xlij.

Joan. xvi.

Adph. ij.

Erod. ij.

Thomas

ps. Cassiod.

Augustin.

De cōditionib9 ofonū

Mar. rxi.

Marci. jr.

Hiero.

Gregorius

tiam: siue etiā bona corporis: aut rerū exteriorū
omnia finaliter ac principaliter postulet ppter
deū: vt ex hoc deus glorificet & honoret. Ideo vi
tam eternā petat: vt (quod beatorū est) cōuertat
deo in secula seculorū laudet eū. Cetera vero pe
tat in ordine ac vitā eternā: s̄m illud ap̄li. Om
nia in gloriā dei facite. i. Coz. r. Hanc aut inten
tionē charitas p̄stat: que oia in deū super oia di
lectū ordinat. Sicut spes dat cōsequēdi fiduciā:
& fides potētie ac liberalitatis eius qui petit cre
dulitatē. **C. D.** Et quo sequit̄ q̄ nō petit pie: q̄ nō
petit ex fide: spe: r̄ charitate: s̄m Hugo. qui ora
re dicit adberere deo fide spe et charitate: et quo
sequit̄ secūdo: q̄ existēs in mortali pctō: nō petit
pie. Patet: q̄ caret charitate: r̄ ideo nō semp ob
tinet q̄d petit: vnde d̄r in p̄. Iniquitatē si asperi
in corde meo: nō exaudiet dñs. Si cor nostrū nō
reprehēdit nos fiduciā habem⁹ ad deū: quic
quid petit erimus: accipiem⁹ ab eo. i. Jo. iij. Be
da quoq̄ exponēs illud p̄. Voluntatē timentū
se faciet: r̄ deprecationē eoz exaudiet r̄ saluos fa
ciet eos: in quadā homelia ait. Qui preces suas
deo oblatari prius iussa ei⁹ implere fatagūt: ho
rum cū ipsi clamauerint: orationes exaudiat. Ho
rum cū ad se suspirauerint: pia vota perficiet. Et
sequit̄ ad p̄positū. Sed illi male petūt: qui vocē
dñi iubētis audire obtēperando cōtēnūt: r̄ nibi
lominus dñi sui vocem exaudire miserādō depo
scunt: quos ipse repellēs in euāgelio dicit. Quid
antē vocatis me dñe: r̄ nō facitis que dico? **Mat.
r. de istis dicit per Esa. i.** Et cū exēderitis man⁹
vestras: anertis oculos meos a vobis: r̄ cū multi
plicaueritis orationes nō exaudiā: q̄ manus ve
stre plene sunt sanguine. **C. H.** t̄ tamē ois qui in
mortali orat: orādo sic peccat. **H.** peccator orās
pro remissione pcti nō peccat: vt patet de publi
cano orante Lu. xviij. qui orādo obtinuit sui iu
stificationē: ergo nō peccauit: vs̄ **Eccle. xxi. dicit.**
Sili peccasti: nō adicias iterū: s̄ de pristinis de
precare vt tibi dimittant. **Hec** verū est verbū ce
ci. Jo. ix. scim⁹ q̄ deus peccatores non audir: vs̄
glo. interli. ibi. Adhuc inuictus supple dixit: quia
deus peccatores audire vt publicanū cōstēte⁹:
sicut nec ieiunās aut elemosynā dās in morta
li: peccat. **C. E.** Et dico nō ois: q̄ in trib⁹ casibus
orās: suo modo ieiunās: vel dās elemosynā in
mortali: mortaliter peccat. **P̄m⁹** si orās orādo
peteret illicita. Unde de tali sicut de iuda dicit:
oratio eius fiat in pctm̄. De hoc Beda. Bene
orat qui orādo deū querit: hic a terrenis ad supe
riora progrediēs: virtutē curie superioris ascen
dit: qui vero de diuitijs aut honore: aut certe de
inimici morte sollicitus obsecrat: hic in infimis
iacēs: viles ad deum preces mittit. **Hec** Beda.
C. Secūdus: q̄si oratio p̄cedit et radice vitiosa: fa
puta ex p̄sumptione superba. Sicut dū aliq̄s di
gnitatē se ceteris reputat ad ecclesiasticas digni
tates: r̄ sic ad orandū p̄ populo: q̄r dines: pctōs:
vel de nobilit̄ p̄sapia. Sicut figurat̄ est in facto
Ozee regis qui voluit adolere incensum sup alta
re thymamatis. ij. Paral. xvi. Ideo q̄ p̄cussus
fuit incurabili lepra. Uel si p̄cedit et hypocriti.
Mat. vi. Cū oratis: nō eritis sicut hypocrite: qui
amāt in synagoga: r̄ in angulis platearū stantes
orare: vt videant̄ ab hominibus. Uel si p̄cedit et
auaricia: amoret pecunie. **Matth. xviij.** Ue ro
bis scribe t̄ pharisei hypocrite: q̄ comeditis do
mos viduarū: dōgas orationes orātes r̄. De his
Is̄s. de sum. bo. li. ij. c. viij. Quorūdam oratio in
peccatū fit: sicut de iuda p̄ditore scribit. Qui en
iactāter orat: appetēdo laudē humanā: non solū

eius oratio nō delet peccatū: sed ipsa cōuertit in
peccatū: sicut in dei: heretici: qui licet ieiunare et
orare videant̄: eoz tamē oratio non illis ad pur
gationis meritū: sed mutat potius in peccatū.
C. Tertius casus: cum oratio sit in scādālū: vt in
notorio peccatore orationes publicas et officio
corā populo perficiēt. Exēpli causa. fornicari⁹
publicus officii misse celebrās: aut sacramenta
les orationes in publico perficiēs: de quibus il
lud p̄. intelligit. Peccatori autē dixit de. Quare
tu enarras iustitias meas: r̄ assumis testamētus
meū per os tuū: Et de orationib⁹ in predictis ca
sibus intelligant̄ multe autoritates scripture et
sanctorū: vt illa Breg. in pasto. Cum is qui dispi
cet ad intercedendū mittit: irati animus ad de
teriora pronocat. Non autē pronocat deus nisi
per peccatū. Pronocat autē cōtra mittentē: qui
sciēt̄ mittit indignū: r̄ cōtra iustum: qui scien
ter in mortali suscipit et exercet publice interces
sionis officii. Et illud **Prover. xxvij.** Qui decli
nat a res suas ne audiat legem oratio eius erit
excreabilis: legē sc̄z dimittendo: si habet aliquid
aduersus aliquē: sicut d̄r. **Adar. xi.** Cum stibitis
ad orandū: dimittite si q̄d habetis a duersum ali
quē r̄. ita exponit **Alex. C. f. Quarto** ad pie orā
dum requirit̄ vt petat ordinatē per media con
gruētia ita q̄ nō solū petat: sed etiam media con
grua id quod petit acquirēdi nō omittāt̄: fa
ciatq̄ petēs q̄d humano modo pōt: pro obtinen
do eo q̄d petit. Ut si quis rogat deū pro necessa
rijs vite: nō omittat diligēt̄ laborare. Si p̄ scie
tia: cū hoc q̄d dei auxilij implorat a studio nō de
sistat. Si petit vitā eternā a deo: nō cesset serua
re legē: r̄ opera meritoria perficere r̄ peccata vi
tare. Alioquin si dimissis cōgruis medijs: q̄s pe
tit aliquid a deo: nō videt deū petere: sed tenta
re. In hoc enī reprehēsi sunt filij zebedei: quia pe
terunt sublimitatē p̄m⁹ iuris cōgruis medijs: q̄s pe
terunt. Unde audierūt a dño. Nescitis quid
petatis. **Mat. xx.** Sup quo dicit **Beda.** Nescie
rūt quid peterēt: qui p̄mior sublimitatē prius
q̄ operū perfectionē querebāt. Sed celestis ma
gister quid p̄mū querendū sit in infmans: reno
cat ad viā laboris qua b̄uauim attingi possit re
tributionis. Potestis inquit bibere calicē que
ego bibiturus sum: Calicē dicit passionis amari
tudinē. **Mat.** quicquid hāc humiliter patierēt
pro p̄o suscipit: merito cū illo sublimiter regna
bit. Qu ergo filij zebedei cū ipso sedere desidera
bant: admonet eos p̄mo passionis eius seq̄rē
plaz: ita demū maiestatis eius culmē apperere.
Petierūt etiā dicit filij gloriā sibi dari: r̄ non pe
tierūt preseruari a ruina peccati. Ordinata fuit
seu eoz petitio: si petissent vt dñs daret eis auxi
liū gratie vitāq̄ peccata in hoc seculo. **Uñ** Chry
so. sup **Mat.** Qm̄ in hoc mūdo periculo s̄ssimo
vuiumus quasi in pelago vbi nunq̄ deest tempe
stas: aut si inter dū tēpestas nō est: est tamē semp
timor tēpestatis. Sic in hoc mūdo viuētib⁹ nun
quam deest tēstatio: aut si aliquādo deest: semper
tamē adest tēstationis timor. Ideo orandum no
bis est. Da nobis dñe auxiliū tue gratie in tribu
latione vt vincamus malū: non vincamur a ma
lo. Nos enim in hoc spirituali certamine vinen
tes nō debemus principaliter cogitare qualem
gloriā cōsequamur: sed magis quomodo ruinā
evadamus. Qui vero de gloria cogitat: r̄ nō ma
gis de casu: ille nec infirmitatē carnis tue cogno
scit: nec maliciā huius seculi: nec versutias intel
ligit diaboli. **C. B.** Quinto requirit̄ ad pie peten
dū vt oratio fiat attēter aduertēter. Unde bea

Coz. r.

Beda.

Esa. i.

Eccle. xxi.

Jo. ix.

* Orans: vel suo modo ieiunās vel dās elemosynas in mortali in tribus casibus mortali peccat.

Beda.

Primus casus.

Secundus casus.

Mat. vi.

Mat. xviij.

Tertius casus.

Ps. xlij.

Bregio.

Proverb. xxvij.

Mar. xi.

Mat. xx.

Chryso.

Biego. tus Biego super illud *Thess. xv. q. abiaā abigebat*
volucres sup sacrificiū descendētes: dicit. Illam
 orationē deus nō audit: cur ille qui orat nō arte-
Cypria. dit. Et beatus Cypria. in li. de dñica ofone. Quo
 modo audire te a dño postulas: cū ipse te nō au-
 dit: cū sepe etiā orasti: nescis. Vis esse deū memo-
 rem tui: cum ipse memor tui non sis? Hoc est vi-
 gilare oculis: et corde dormire: cum tamē christia-
 nus debeat oculis dormire et corde vigilare. Qua-
 lis autē attentio requiratur supra in respōsione
 ad. vij. q. in principio huius materie motā latius
 est tractatū. ¶ **¶** Secūda conditio principalis
 orationis impetratorie est petere perseveranter.
 Sepe enim dñs que dare vult differt dare ad ma-
 iorem petētis utilitatem: vt. f. ex dilatione petiti
 orās amplius desideret ipsum: et per hoc ferten-
 tius ad deū se cōuertat: atq; sic plura ac maiora
 bona recipere mereat. Unde Augu. in de verbis
 dñi. Ipse enim dñs que dare vult differt dare vt
 amplius desideres ipsum dilatū: vt desideran-
 do capax inueniaris: vt cū venerit amplius im-
 plearis. Et iterū idē in eodē. Qui nos hortat vt
 petamus: et cui displicet si nō petimus: si aliquā-
 do tardius dat: cōmēdat bona sua: nō negat ea:
 qm̄ diu desiderata dulcius obtinent: data nō ci-
 to: vilescūt. Et ibidē. Qui de xpo quod sentidēz
 est: sentit: ipse in eius nomine petit et accipit qd
 petit. Et subdit ad ppositū. Accipit autē quādo
 debet accipere. Quēdā em̄ nō negant: sed vt con-
 gruo denē tēpore: differunt. ¶ Sed hic queritur.
 Quid est perseverāter petere: nāz impossibile est
 semp stare in actu petēdi. Ad hoc respōdet Alex.
 q. xcvj. parte. iij. mē. iij. ar. v. q. ad perseveranter
 orandū vt hic accipit: quādo est vna quatuor: cō-
 ditionū requisitarū: ad orationis efficaciaz tria
 requirunt. Primū habitualis cōtinuatio deside-
 rij petitor. i. *Thess. v. Sine intermissione orate.*
 Blo. Ipsum desiderij bonū: oratio est: et p̄tinuū
 desiderij: cōtinua est oratio. Secūdu est itera-
 tio seu frequentia orationis: ita vt nō semel tantū
 orat: quasi pro eodē petito orationē nūq̄ resum-
 pturus: sed ita orat q̄si iterū atq; iterū id ipsum
 petiturus. Tertiu est expulsio sine remotio impe-
 dimentū quo impediret efficaciaz impetrandi. Si
 enim internerit impedimentū: puta peccatū:
 seu nō observātia ceterarū cōditionū: non semp
 impetrat. Si enim quis actū orandi cōtinuaret:
 et a pietate recederet: nō necessario impetraret.
 ¶ Oportet ergo cum habituali desiderio petiti: ac
 frequēti orationis iteratione canere impedimē-
 tum: quo petēs redderet indignus recipere peti-
 tarū perseverāter censeat orare. Quod autem ta-
 lis perseverātia orationis requiratur: beatus Bie-
 go. in moralibus docet: vbi ait virtutis pondus
 oratio nō habet: quā nequaquā perseverātia con-
 tinui amoris tenet. Et Chryso. in de cōpunctione
 cor. Ab oratione non recedas: donec accipias si-
 nem postulati: tunc cessa quando acciperis: im-
 mo magis nec tūc cesses: s; tūc persevera agēs
 gratias pro eo qd accipisti: vt perseveret tibi qd
 acciperis. Requirit ergo nō tantū perseverātia
 ofonis q̄tū ad duo p̄ma: habitū sc; desiderij: et
 frequentia act;: s; etiā q̄tū ad habitū charitatis:
 q̄ p̄ditio: nō est dignū grandiri: q; petō: nō est di-
 gnū p̄mio: s; pena. Et hoc est tertiu: impedimēti
 remotio: quoz maximū est peccatū: quo existen-
 tenō petit pie. Sic ergo primū horū principium
 est secūdi. Tertiu complementū est primi et secun-
 di: Si enim internerit impedimentū: vt pecca-
 tum aut aliaz cōditionū defectus: nec continua-
 tio habitualis desiderij: nec actualis iteratio ora-

tionis efficac habere. ¶ **¶** Tertia cōditio prin-
 cipalis ad orationis efficaciaz requisita est: vt pe-
 tatur ad salutē. i. salus ipsa que est regnū celoz:
 et omnia illa per que ad regnū peruenit: vt est in
 stitia generalis: de qua dicitur *Mat. vi. Querite*
 primū regnū dei iustitiam eius. Ut sunt omnia
 corpori necessaria: q; enim cōditio in hoc mundo
 sumus: viatores sumus: et q; viā cōplere non pos-
 sumus: nisi corpore sustentato: nec ad regnū per-
 venire possumus: nisi viā cōplēta: ideo et tempo-
 ralia quecumq; corpori necessaria petunt ad sa-
 lutē. Si tamē tenet regula *Aug. j. de doctri. chri-
 stia.* vt ea que in xpm̄ veniūt ad obtinēdū illud
 quo fruendum est: referant: et petēda ea intentio-
 ne petant: sic et pertinētia ad salutē petit: quisq;
 petit remotionē impedimentoz: et in se et in alijs.
 Sic ordinate peti posset tyrannoz oppressio: tri-
 bulationū amotio: inimicorū coreptio: infirmi-
 tatis ablatio: et similia: quatenus sunt impedimen-
 ta salutis nobis vel proximis. Sic helias oravit
 vt clauderet celū: iterū oravit vt plueret: et cras-
 ditus est. *Jac. v. iij. Reg. xvij. et xvij. et Lu. iij. Jte*
rum oravit et ignis descēdit de celo: et deuoravit
duos quinquagenarios cū suis quinquaginta.
iiij. Reg. i. Licet dici posset: q; helias nō orando
*optavit: sed nuntiavit sicut et ceteri p̄phete ma-
 la temporalia imprecātes idololatris et peccato-*
ribus populis. Dū ergo homo sepe ignorans pe-
tit saluti contraria: ceteris cōditionibus stanti-
bus: a patre misericordiaz qui nostre salutis con-
sult non exandit ad suā voluntatē: sed suam vti-
litatem. Et quando q; nō accipit quod petit: sed
aliud quod vtilius est ac salubrius. Hinc beatus
Aug. homel. xij. super Joan. dicit. Dum petim⁹
simul petamus vt dñs facta oratione non faciat
quod non bene petimus. Hec enim parva ten-
tatio est: si contra tuā causam sit tua petitio. Sic
dñs facta oratione ad patrē pro calicis ablatio-
ne: statim subiūgit. Verū tamen nō sicut ego vo-
lo: sed sicut tu vis: quo nos docuit dum aliqd pe-
timus quod nō est manifeste salutis p̄motiūz:
nec salutis contrariū quatenus illud cōmittam⁹
divine dispositioni: et prouidētie: vt illud cōferat
vel auferat: sicut magis salutis nostre nouit con-
ferret expēdit. Et his patet q; mirandū non est
fidelibus si instāter orātes pro pace ecclesie: aut
alia bona ordinatione ecclesie: nō semp petita
accipiūt: q; deus scit quid magis expedit ad glo-
riam electoz et correctionē peccatoz. Ideo rogā-
mus est conditionaliter deus vt auferat malum
concedat bonū: inquantū est pro honore suo et
expedit salutis nostre: et tunc sic conferat quādo et
quomodo expedit nostre salutis nonit. Que autē
simpliciter sint petēda: et que sub cōditione taci-
ta vel expressa dictū est. 3. lec. lxi. Quarta condi-
tiō est vt orās petat pro se. Cōtingit em̄ q; oratio
facta pro alio: nō impetret aliū petitū etiaz si fiat
pie perseverāter: et de pertinētibus ad salutē: p̄-
pter impedimentū et parte eius p̄ quo petitur:
vnde dicit Alex. q. alleg. ar. iij. mē. iij. Cum quis
orat pro se pro caldubio potest se facere talē cum
diuino adiutorio: vt nō sit aliquid qd impediāt
sue petitionis effectū. Cum autē orat p̄ alio quā-
tūcumq; facit qd in se est pro illo pro quo orat: il-
le tamē p̄ quo orat: si non faciat se talē vt oratio
nō impediāt: immo si obicē ponit: orās pro ipso
non poterit amouere: quādam modū poterit: cum
*orat pro seipso: vnde *Thiere. vij. dicit. Holi orat**
re p̄ populo hoc: nec assumas p̄ eis laudē et ora-
tionē: nec obstitas mibi: q; nō grandia te. Et ibi-
*dem. c. xv. Si steterint *Moyses et samuel coram**
me:

Questio.
 Rñsio ad q̄
 stionem.

Ad oratio-
 nis effica-
 ciā tria re-
 quiruntur.

Biego.

Chryso.

Mat. vi.

Augusti.

Hic. vj.

me nō est aia mea ad pplm istum. ¶ Hic ergo
 quatuor cōditionib⁹ statib⁹: oratio ē impatiua
 oim que petunt. Cui⁹ fm Alexā. triplex est ratio
 scz summa exaudientis liberalitas: summa veri-
 tas: summa amicitia. Quē fm sumeliberalis:
 pōptio: est ad dandū q̄ homo ad recipiendū:
 q̄n hoies dispositū dignū r̄ habile inuenit: sicut
 sol dicitur suā lucē q̄n inuenit suscepiibile. Ita
 est de patre luminū: q̄n inuenit hoīem dispositū
 r̄nccōsundit suā bonitatē. Differētē r̄n: quia
 diffusio patris luminū est volūtaria: diffusio so-
 lis est naturalis. Item quia summe verax est fm
 illud iheri. r̄ij. Hō est deus quasi hō vt me-
 titur: nec vt fil⁹ hoīs vt mutet. Dixit est r̄ nō
 faciet: locutus est r̄ nō implebit. Veritati addit
 promissio: nō q̄ nō posset facere sine pmissio-
 ne: sed vt fidem certā daret de impetrādō. Quia
 deniqz summe amicitia: sicut amor facit q̄ hz
 in p̄tate volūtate amicitia etiā aia sancta habz
 in p̄tate sua quodāmodo volūtate dei ex maria
 vnione eius ad deū: p̄pter qd̄ ioseph cōfusus de
 hac p̄tate quasi precipiēdo dixit soli. Sol ne mo-
 uearis cōtra gabao. Et sequit. Stetitqz sol i me-
 dio celi: r̄ nō cessauit occubere spacio vni⁹ diei
 obediēte dño voci hoīs. Ioseph. r̄. Inde est q̄ do-
 minus nō vult negare homini qd̄ petit r̄nabi-
 liter in orōne. Hec est aliqua ratio ex parte dei
 retrahens a dādo: nō impotētia: nō indigentia:
 nō inuidia. Hec em̄ sunt cause cur sepe numero
 hoīs nō tribūt petita postulātib⁹. Nihil em̄
 nō pōt deus in cuius p̄tate ola sunt posita. He-
 ster. r̄ij. c. Nihil odit eoz etiā que fecit. Sap. xi.
 Hec possessio sua largitione bonoz minuit: eo
 q̄ dādo nihil sue eximit p̄tati: manent sue p̄tati
 subiecti r̄ donum qd̄ largitur: in sui cui donatur.
 ¶ U. Sz forte dicis: quō deus exaudit orationē
 clamātū ad se in oib⁹ que pie: p̄fenerāter: ad-
 salutē r̄ pio sepelant: r̄ tñ inuitiles nō exaudietur:
 vt sunt qui tribulātur: r̄ clamāt vt eruātur:
 nec tñ ab eis liberant: R̄ndet br̄us Aug. Tu tñ
 tenegias eius: r̄ q̄n tribularis: audit te supple
 si nō ad volūtate dādo petiū: tñ ad vtilitatez:
 r̄ sicut magis expedit ad finē oratiōis: qui cē dy-
 salute tua r̄ gloria dei. Quod p̄sequēter declarat
 per duo exempla subdens. Quia deus medicus
 est: ideo adhuc fecit sciendo vnius: r̄ nō tol-
 lit manū nisi secuerit: r̄ quātū ei vixit exp̄dire
 infirmo. Et em̄ medicus ille crudelis est: qui ex-
 audit clamātē hoīem: r̄ parit vulnere in pericu-
 lū vite. Nursus matres q̄n fricat in balneis pne-
 ros: ad salutē: nōne paruuli clamāt inter manus
 earū? Ille ergo crudelis sunt vt nō exaudiat la-
 chrymas infantū? Absit. Monne potius plene
 sunt pietate: r̄ tñ clamāt pueri r̄ nō parit eis.
 Sic deus n̄ plen⁹ est pietate paterna: sed ideo
 videtur hic nō exaudire: vt sanet r̄ vt parcat in-
 perpetuū. Uñ scribitur in ps̄. Clamauerūt iusti
 r̄ dñs exaudiuit eos: r̄ ex oibus tribulationibus
 eoz eripuit eos. Eripuit eos: est nō coisparat:
 tñ sp̄ualiter. Unde idē Aug. Ille q̄ tulit de flam-
 ma tres pueros: nunqd̄ tulit de martyrio septēz
 machabeos. Hōne illi in ignib⁹ hynnizabant
 illesi. Illi martyrio expirabāt. De⁹ triū pueroz:
 nōne ip̄e est r̄ machabeoz? Illos eruit: illos nō
 eruit: immo vtrosqz eruit. Sed tres pueros sic
 eruit: vt carnales cōfunderent. Machabeos au-
 tem nō sic eruit: vt illi q̄ p̄seqbant in penas irēt
 grauiorē: cū se putabāt dei martyres opp̄fuisse.
 r̄ sup eodē ps̄ Cas. iustos clamasse dicit ad dñz
 r̄ semp exauditos. Quid ergo de martirib⁹ dicit
 mus: q̄s de supplicijs tyrānoz minime p̄stat esse

liberatos: R̄ndet. Liberati plane sunt: q̄n sunt
 ad celoz regna p̄ducti: oib⁹ tribulationib⁹ pro-
 banf eruti. Clamor est: infors nō solū ad tp̄alē: s̄
 maxime ad eternā vtilitatez semper a dño exaudi-
 tur. Ex quib⁹ p̄t: q̄ iusti qui tp̄aliter liberari pe-
 tūt a tribulationē: sicut nec paulus a stimulo: ita
 nec illi a tp̄ali malo liberari petētes: petunt ad
 salutē: quos tñ dñs exaudit ad salutē: dū nō peri-
 ta: s̄ q̄ meliora sunt: r̄ vtiliora p̄stat benignus et
 cōcedit. Et tñ de illa q̄d̄. ¶ Ultio questus est
 de merito oratiōis: an sit meritoria. Que qd̄ ex
 iā dictis satis soluta est. Uñ p̄ter effectū sp̄ualē
 lis cōsolationis: quē habet seu effectū sp̄ualē: ad
 huc duos effect⁹: vt ofor: vt dicitū est. Et hoc re-
 spectu futuri. s̄ virtutē merēdi: r̄ virtutē impetrā-
 di qd̄ petit. Et iste virtutes q̄nqz cōiunguntur in
 ofone: q̄nqz separātur. Hā quātū ad v̄tutē me-
 rendi inuitit charitatu: a qua dū p̄cedit debetur
 sibi sicut cuiuslibet actui meritoria p̄missi b̄nifici-
 de cōdigno. Iniquitū impetratoria inuitit gra-
 tiōse volūtati diuine q̄ nos ad orādū incitat: qd̄
 nō faceret nisi dare vellet: vt vult Aug. Cū ergo
 ofo p̄cedit ex charitate est meritoria: etiā si nō ex
 impetrat petiū p̄t defectū alicui⁹ q̄nqz cōdi-
 tionū dicat. Qu nō nō p̄cedit ex charitate: r̄ tñ
 fit p̄fenerāter p̄ se r̄ ad salutē: licet nō pie: q̄ nō ex
 charitate: licet nō semp: q̄nqz tñ: immo frequen-
 ter impetrat petiū: sic ofone impetratur p̄ma
 gra r̄ alia multa dei dona: q̄ de⁹ donat orāti: als
 nō datur? nō tāq̄ digno: s̄ sua liberalissimavo-
 luntate: quoz donoꝝ oratio meritū de p̄gruo
 nō de cōdigno. Qu v̄ro fit oratio fm oēs qua-
 tuor cōditiones: pie: p̄fenerāter: p̄ se: r̄ ad salutē:
 q̄ simul cōcurrat gr̄a: alioquin nō oraret pietūc
 est meritoria vite eterne: r̄ cū hoc impetratoria
 ei⁹ qd̄ sic petit. Uñ ofo vt sit impetratoria: non
 coerigit gr̄a: q̄ nōnūqz impetrat gr̄a. ¶ H. Uñ
 p̄t magna vtilitas ofonis: nō eūc: nisi p̄ ofonē
 etiā nō meritorie: q̄ tñ nō ē salutē. Cui⁹ fruct⁹ r̄
 vtilitate: si dicere laborarē: frustra niterer. Que
 est mala ofonib⁹ repulsa nō sunt: Que bōa aie
 r̄ corpis pie oratiōib⁹ negata sūt: Hā ofo culpas
 deler: q̄ pestes sūt aie. Uñ hier. sup illud Adat.
 r̄ij. Hoc gen⁹ demonioz nō eūc: nisi p̄ ofonē
 r̄ ieiuniū dr̄. Ofō sanat pestes mētis ieiuniū pes-
 tes carnis. Pestis mētis vitia sunt r̄ p̄tā. Uñ r̄
 rogātī seruo dñs omne debitū dimisit: q̄ est ro-
 ganit. Adat. r̄ij. Similiter r̄ dauid postq̄ orā-
 nit: audiuit: transfuit dñs p̄m a te. y. Reg. r̄ij.
 fugat ofo malignos spūs: vt. s̄. allegat. 8. Hoc
 gen⁹ demonioz r̄. Et atōdes quaslibet extinguit
 Uñ Adat. r̄ij. Argilate r̄ orate ne intretis in tē-
 rationē. Uñ r̄ Jhd. iij. li. de sum. bo. c. vij. Hoc ē
 remediū ei⁹ q̄ vitioz tētatōib⁹ crestat: vt quo-
 tēs quolibet tāgruū vitio: toties ad orōnem se
 subdat: q̄ frequēsofo impugnationē extinguit.
 Etiā corpis infirmitates r̄ lāguores cōllit. Jac.
 v. Oratio fidei saluabit infirmū. ¶ O. Valer etiā
 ad impetrādū vniuersa bōa anime r̄ corpis: vt
 te scz plonagationem. p̄t: de Ezechia rege cui
 oranti additi sunt vite sue quēdecim anni. Esa.
 xxxij. iij. Regū. r̄. ij. p̄parat. xxxij. Ad pacis
 r̄ quietis trāquillitatem. i. ad Timo. ij. Obsecro
 p̄mū oim fieri obsecratiōes: oratiōes: postula-
 tiōes: gr̄a: actiones: p̄ oibus hominibus: pro
 regibus: r̄ omnibus qui in sublimitate constitu-
 ti sunt: vt quietaz r̄ tranquillam vitam agamus
 in oi pietate r̄ castitate. Ad tribulatoz r̄ tristituz
 cōsolationē. Jaco. v. Tristat aliqz vestrum: oret
 equo aio r̄ p̄llat. Ad victoriā r̄ inimicorum ex-
 pugnationē. Ego. xvij. Ad oēs orante vincitur

Alexander

Ad. r̄ij.

hester. r̄ij.

Obiectio
R̄sio ad
obiectionē

Augustin⁹

Cassio.

Ofō an sit
meritoria.

Hiero.

Adat. r̄ij.
Fido.
Jacob.

Jaco. v.

Amalech. Et Machabeoz per totū. Ad ale illu
 minatores. ij. Reg. ij. dixit dñs salomoni. Quia
 postulasti sapiētia ad discernēdū iudiciū. Ecce
 feci tibi s̄m sermōes tuos: et dedi tibi cor sapiēs
 et intelligēs. Uñ ap̄s. Si q̄s v̄m indiget sapiē
 tia: postulet eā a deo: q̄ dat oib⁹ affluēt et non
 impropert. Ad gr̄e abūdāriā. Actū. iij. Cum
 orassent sc̄y apli motus est locus in quo erāt cō
 gregati: et repleti sunt oēs sp̄s cōd. Ad celi aper
 tionē. Jaco. v. h̄f q̄ ad ofonē helie apertū est ce
 lū et clausus: q̄ nō solū intelligit de apertide ce
 li quātū ad bñficiū pluuie sed etiam ad salutem
 anime. Uñ statim loquit. Orate pro inuicem vt
 saluemini. Sup̄flū cristimo diuini immolari
 cura ostensum est orationē quatuor dictis cōdi
 tionib⁹ restitū: oia que desiderant et petūt im
 petrant. Quod etiā patet factum per discursum
 vt rurs⁹ testamētū. Ex quo satis p̄t necessitas
 oratiōis ad impetrādū cūcta nobis necessaria:
 que et nobis habere nō ualemus. ¶ Multa
 alia de oratione ad deū faciēda: nō vt ipsam in
 struamus qui oia nouit: aut inclinē⁹ q̄ semper
 inmutabilis existit: habes supra lec. xxxi. Hec
 aut̄ p̄missa de oratione in genere sufficiant ad
 nostri informationē quō orādū est: ne incassum
 oremus: et ad inclinādū aios nros vt orare non
 cōgemus. Oratiōē est laboriose medicare non
 oportet: aut a remotis adducere: ap̄ nos est in
 nra p̄tate cōstituta. Possū⁹ dū uolum⁹ semper
 dñm ofonib⁹ pulsare suo q̄s semper p̄sto est:
 angulo cōcurrēte. Uñ in ps. dicit p̄pheta. Ap̄
 me oratio deo uite mee: que exponēs br̄s Aug.
 ait. Non em̄ vt supplicēs deo cōp̄turus sum de
 transmarinis locis: aut vt exaudiat me de⁹ me⁹
 nauigabo: vt de longinquis asserā thura et aro
 mata: aut de grege adducā uirtulū saginatū. Sz
 apud me est oratio deo uite mee offerenda. Int⁹
 habeo uictimā: quā immolē sibi. Intus habeo
 thura q̄s imponam. Intus habeo sacrificiū: quo
 flectam dñm meū: quia apud me est oratio deo
 uite mee. Que cum ita se habeant: q̄ dignū est et
 salutare oratiōes nras et crebro nos offerre dño
 deo nro: immo q̄ necessarium nobis: vt sic puro
 corde: sincero affectu: mente deuota: cū ceteraz
 cōditionū obseruatiōe ad deū refugietes: in ob
 sus nostris necessitatibus exaudiri mereamur:
 quo salutē nostrā ad quā cōditū sumus finaliter
 cōsequamur. Et tantū de oratione in generali.

Lectio. lxiii.

A

Re
 missa
 quibusdā
 de ofo
 ne i
 generali
 accedē
 dū ē ad
 ofonez
 oficaz
 in sp̄ali
 aliquā
 breuit
 de eius
 excellē
 tia p̄
 mitētēs: et deinde ad ei⁹ expositionē s̄m sc̄toz sen
 tētiarū p̄cedētēs. ¶ Est autē hec ofo ofica alijs
 ofonib⁹ excellētior: s̄m h̄ugonē cardinalē in po
 stilla sup̄ dñat. p̄t ei⁹ dignitate: breuitate: fecū
 ditate. ¶ Est em̄ ofo hec dignior alijs: q̄ ab ip̄o

ip̄o deo q̄ orat: edicta est et edocta: et hoc exan
 dibiliō: q̄ autor ei⁹ est quē cōstituit p̄ media
 torē inter se et nos pctōres. Qui q̄ sicut est p̄fisa
 v̄nigenit⁹ in quo sibi bñ cōplacuit: ipsi⁹ ofonez
 resutare nō p̄t. Ip̄s em̄ p̄cepto audiri a mortali
 bus: dicens. Uic est filius meus dilect⁹ in quo mihi
 bñ cōplacuit: ip̄m audite. Cū ergo ip̄s dixit. Sic
 ergo orabit. Ip̄s n̄r: hebitare nemo poterit quin
 ofo illa sit patri acceptior: q̄ alia h̄c q̄: de hoc
 accipe dictū b̄ti Cypriani. Que em̄ p̄t esse sp̄ia
 h̄o: ofo: q̄ q̄ a ip̄o nobis data ē: a q̄ sp̄s sc̄tus
 nobis missus est: Que apud patrē p̄catio exau
 ditio: q̄ q̄ ab ore filij: qui uitas est: plata credit⁹
 Idē. Qui fecit uiuere docuit et orare: vt dū p̄c
 oratione quā filius docuit apud patrē loq̄mur:
 facillimū utiq̄ exaudimur. H̄ac exaudibilitatē
 ip̄s significauit: ex dicit. Si q̄d petieritis patrē
 in noie meo dabit uobis. Per q̄d aut̄ magis in
 noie ip̄i petere poterim⁹ nisi p̄ ofonē quā nobis
 orādā edidit: ip̄sonaliter infundit: ¶ Est etiam
 eo dignior: ceterisq̄ exaudibilior: q̄ in ipsa sola
 ea que digna sunt et bñ placita deo: ab ip̄o postu
 lant. Christ⁹ em̄ qui uenit nos soluere a pctis: et
 nos deo recōciliare nō nisi nobis uulsiat: saluti
 fera petēda p̄firit: als quō dixisset pater: ip̄m au
 dite: ¶ B̄t Sc̄bo excedit alias in breuitate. Uñ
 ip̄s eā instituit p̄missis. Oītes nolite multuz
 loqui sicut ebriici faciūt: putātes in suo multi
 loquio exaudiri. H̄i em̄ excedēte lingue magis
 operā dār: inquit glo. q̄ mēti mūdande. Ut hoc
 nugatoriū officij gen⁹ etiā ad eā p̄c̄ nectendum
 trāsferāt putātes q̄ sicut orato: iudicē: ita et ip̄i
 deū flectere queāt. Damnat aut̄ multiloquiū de
 infidelitate: s̄ nō multas lachrymas: nō multas
 obsecrationes in cordis puritate: q̄ sc̄tī faciūt.
 Quō r̄ dñs iesus legis fecisse: qui pernoctauit in
 oratiōe. Sed uerbosus sine affectione uacuas
 aures dei implere malū est: quasi in hoc audia
 mur. De hac breuitate Cyprianus in lib. de ofo
 ne ofica ait. Ipsa est ofo quā met deus incarna
 tus mortales orare docuit: q̄ suo magisterio oēs
 p̄cē nostram in uo sermone breuiat: tā q̄ sit
 sermo: de quo dixit Elias. Sermonē breuiat⁹
 faciet dñs in toto orbe terre. ¶ C̄ hui⁹ aut̄ bre
 uitatis multe assignant cause. Una vt ip̄s p̄be
 rer fidelib⁹ fiducia impetrādū q̄ breuit⁹ uerbis
 postulādū demōstrauit: de hoc dicit q̄dā glo. su
 per dñat. Ip̄s inter cetera salutaria monita qui
 bus cōsuluit creditib⁹: fornam orādū p̄pones:
 ofonē cōposuit breuit⁹ h̄bis: vt eēt fiducia cito
 annuēdi: q̄ breuiter uult rogari. ¶ Sc̄da rō: vt
 eo facili⁹ possit memorie cōmēdari: de q̄ beatus
 Cyprianus. Cū dñs noster iesus ip̄s oib⁹ uene
 rit et colligēs doctos pariter et indoctos: oī etati
 p̄cepta salutis ediderit: p̄ceptoz suoz fecit grā
 de cōpēditū: vt i doctrina celesti discētū mēoria
 nō laboraret: sed q̄ eēt simplici fide necessariū
 uelociter disceret. ¶ Tertia vt p̄dētia etiā in
 geniofioz miraret de p̄funditate mysterioz: et
 multiplicitate sniaz in tāta h̄boz paucitate cō
 p̄bēfoz. De quo b̄tus Aug. sup̄ p̄fata h̄ba d̄t.
 Ofō illa paucis h̄bis res multiplicas cōp̄hēdit
 vt sic cito simplices fidei sufficientiā sue salutis
 discerēt. Hoc quoad rōnē sc̄dam tactas. Et pro
 tertia ratione subdit. Et p̄dētia ingeniofioz
 p̄funditate mysterioz obstupesceret. ¶ Quar
 ta: vt eo ip̄o quo breuit⁹ et hoc facili⁹ discat et re
 tineat: sine fastidio frequētaret: et cū maiori atē
 tiōe ac deuotiōe sepi⁹ repeteret. Anim⁹ em̄ no
 ster uolatilis est: et multitudinē h̄boz nonnūq̄
 distrahitis: ita vt ante oratiōis finē: sola lingua lo
 quente

Jacobi. i.

Actū. iij.

Ps. xij.

Augustin⁹

Cypria.

De breuitate orationis ofice.

Cypria.

Cause aliq̄ quot breuitat⁹ orationis ofice.

Cypria.

Augustin⁹

Excellētia ofonis dñi et sup̄ als orationes.

quere tot? effuat: et ad alia impertinentia deflecta-
 tur. Et ideo nisi ex spali cōfōne cōueniat exte-
 di: breuib? verbis et sententiis sps orādum esse
 docuit in institutione breuis breuissime ofonis.
C Quinto ipsam breuiter cōtequit cōtra erro-
 ethnicorū putatiū qd deus verbis persuasibili-
 bus mulceat: vt si abfens sit vocet: aut qd hōiū
 ambagib? qd nefciat doceat. vt bñs Augu-
 ad pbā. Absit in oratōe multa locutio: sed non
 defit multa pcatō si feruēt pferat isētiō. Nā
 multū loqui in oratōe ē rē necessariā in supfluis
 agere verbis. Multū autē precari: est deū quem
 precamur: diuturna et pia cordis excitatio pul-
 sare. Et plerūq; hoc negōcium plus gemitibus:
 q; sermonib? agit: plus fletu q; affatu. Nō enim
 est deus vt hō: q; verborū possit flecti multitudine:
 nec: aut persuasibilib? indignari: vel ad eradiēdus
 passionari sicut gētilēs de suis dīs existimabāt
 vt dicit glo. Contra quos et Chryso. loquit. Qua
 si dormitē dñm accuset: qui orationē suā lōga
 cōtextione prosequit: vel qui orat vt deo quasi
 ignorantū sua necessitatē exponat: q; iter ethnici
 faciūt: et taliter orare nō solum est inutile sed ple-
 riūq; blasphemia. Nō em̄ vt idem dicit: docēd?
 est deus: sed placandus: nō afficiēdus: id est affe-
 ctus in eo excitādus: quasi sit affectione muta-
 bilis: sed qm bonorū largitor: recognoscēdus. Qm
 autem et vsq; quo: quare intentione et vtilitate
 multiplicari possint: dictum est. 3. lec. lxiij. **C** Se-
 cundo breuē instituit oratiōnem: vt de ignorātia
 excusationem nullus aditus presiderere possit
 et quia qd tam breue est: tam facilliter scitur: nō
 nisi culpabiliter ignoratur. Has causas breui
 epilogō recitat Alexan. parte. iij. q. xxxvij. dicens.
A Multiplicē vtilitatē breuitas dñice ofonis pas-
 rit. **O** illi? em̄ breuitates facillius scitur: melius
 retinet: frequētius iterat: min? fastidiū oratōe: cito
 et exaudiri inuenit. Plus affectu q; ore orādū ē
 inueniatur: ignorantē inculcat. **C** Tercio excel-
 lit hęc oratio dñica ceteras in secunditate: et suā
 rum pōderositate. Nō dicit Cyprian? lib. de ofo-
 ne dñica. Magna sunt oratiōis dñice sacramē-
 ta: q; multa et magna breuiter sunt in sermōe col-
 lecta: ita vt nihil pretermisum sit qd nō in p-
 bus et ofonib? nre celestis doctrine cōpēdio cō-
 prehēndat. Hoc etiā ipso petitionū eius nume-
 ro innuat. Septē em̄ petitiōes cōtinet vt dicit
 et septē numerus est vniuersitatis. Nā et vniuer-
 sa que a dño licite desiderari possunt et postula-
 ri: his petitionibus cōtinetur: et extra has nihil
 licite postulat. Vñ bñs Aug. ad pbā. Si recte et
 cōgruēt oramus: nihil aliud petere possimus
 q; qd in ofone dñica positus est. Et post pauca.
 Si oīa sanctay pcatōnū hāc discurras: quātus
 scitimo: nō inuenies qd ista oratio dñica nō cō-
 tineat et includat. Et hoc declarādo subdit. Qui
 em̄ dicit. Clarificare in oībus gētib? sicut clarifi-
 catus es in nobis: vt pphete tui fideles inueniā-
 tur: qd aliud dicit q; sanctificet nomē tuū: Qui
 dicit. Ostēde nobis faciē tuā: et salui erimus: qd
 aliud dicit: q; adueniat regnū tuum: Qui dicit.
 Dirige gressus meos in scinitis tuis: et eloquū
 tuū: vt nō mōdeant vestigia mea: qd aliud dicit
 q; fiat vōlūtas tua: Qui dicit. Dimittas et paup-
 rētes ne dederis mihi: qd aliud dicit: q; panem
 nrm quotidiā dā te: Qui dicit. Memēto dñe da-
 uid et c. Et iterū. Si reddidi retribuentib? mihi
 mala: qd aliud dicit: q; Dimittite nobis debita no-
 stra: sicut et nos et c. Qui dicit. Ausus a me cupi-
 scētias vtrius: qd aliud dicit: q; Et ne nos in dū-
 cas in tērationē: Qui dicit. Erue me de inimicis

meis: qd aliud dicit: q; Sed libera nos a malo:
 Et sic si per oīa scārū pcatōnū hāc discurras:
 nihil inuenies qd in ista ofone dñica nō p-
 tineat. **C** Et si quicqd affectus diuersi: in me
 ro: spes: gaudiū: et c. hōi radit: gemin? a mox dei
 et primi suggerere poterit vt petat: totū verbis
 hōi dñice ofonis cōprehēditur. Nā sententi-
 se tam multiplicib? circūdatū periculis tēratio-
 num: demonis: mūdi: carnis: suāq; imperfectio-
 nem ac resistēdi debilitatē: timorū fūrgēs nō p-
 impellit ad inuocādū dñm nō adiutorū et cla-
 mandū ad deū. Deus in adiutorū meū intēde-
 dñe ad adiudicādū et c. Itē ne proicias me a facie
 tua: et spōsētū tuū ne auferas a me. Hoc ipsum
 orat talis cū dicit. Et ne nos inducas in tēratio-
 nem. Sed libera nos a malo. Si perpēditas pec-
 catorū maliciā q; cōmisit gravissimāq; dāna que
 hōi occasione incidit. (Per hoc em̄ sedei gram-
 et beatitudinē perdidisse: oīa bona merita mor-
 tificasse: penarū inferni reatū cōtraxisse cogno-
 scit.) Vñ dolor et cōtritio animū echemēter affi-
 cit tanq; de maximo malo pscitō: offensa scis dei
 vt clamare cōpellitur. Propitius esto pcatō-
 nis propter nomē scēm tuū. Item. Delicta iuā-
 tatis mee: et ignorātiā meas ne memineris dñe
 Adserere mei deus fm magnā miam tuam. Et
 fm multitudinem et c. Omnes has petitiōes:
 clausula ista cōprehēdit. Dimittite nobis debita
 nostra et c. **C** Cōsiderans quoq; patrie celestis
 claritatem ad quā vocati sumus: diuine vñsōis
 iocūditatem: fruiri dñs dulcedinem: stabilitatis
 securitatē: periculorū omnīū euasione: appeti-
 tus plenissimā satiētatē: omnīū bonorū perfec-
 tionem: et oīs mali exclusionē: tanq; erui et pere-
 grinus tota mēte suspirat ad patriā quā deside-
 rat: orans cū propheta. Situit ala mea deum
 fontem viuū qm veniet et apparebit ante faciē
 dñi. Quid aliud orat q; Adueniat regnū tuum.
C Sic cū filius fidelis celestis patris sentiens
 in sola pace cōsciētie verū cōsistere gaudiū:
 ipsam quoq; pacē aliter haberi nō posse: nisi ex
 cōformitate sue vōlūtatis cū vōlūtate paterna.
 Istō em̄ existēte: gaudiū pscientie nemo tollere
 pōt: fm illud xpi ad discipulos. Tristitia vestra
 vertet in gaudiū. Et sequit. Gaudiū est frui
 meo tollet a vobis. Nō aduersa: nō pspēra: nec
 quecūq; accidētia: cū pter vōlūtates dei nihil
 accidere pōt. Quod nō fm diuinā vōlūtate oc-
 currit: etiā occurrit et acceptat per vōluntatem
 ppriā: vt puta cōformē diuine vōluntati. Exec-
 tionē nō pprie vōlūtatis sequit gaudiū: et gau-
 diū est de assecutiōe eorū q; vōlunt: fm de. Aug.
 g. iij. de civi. dei. c. xv. Ac per hoc nō qrit que sua
 sunt: nō honores: nō tpsales consolationes: non
 cōmoda propria: sed solū placitū diuine vōlū-
 tatis orat ad deū. Ad tē cōfugi dñe: doce me. face-
 re vōlūtate tuā: q; deus meus es tu. Id ipsum pe-
 tit cum dicit. fiat vōlūtas tua sicut in celo et in
 terra. **C** Cōsiderans deniq; diuinā bonitatē oīa
 predicta suis dilectorib? ordinatē: ac amore pfe-
 cto sibi inherere cupiens: ac per hoc dilecti sui
 dei honorē et gloriā pmoneri cūsq; noticiā ad
 oēs dilatari orat. Gloriā regni tui dicens: et potē-
 tiam tuā loquens. Ut notā faciāt filius hominū
 potētā tuā: et gloriā magnificētē regni tui. Nō
 aliud orat cū petit. Scitificet nomē tuū. Memē-
 tū cū agte charitate suūpsus et proximū: qua sibi
 primūsq; vult summa ac celestia bona: ad illud
 quoq; ascedere nō posse humanā infirmitatē:
 nisi fuerit sota ac cōfortata pace celestis edulū:
 pane hōi dei: pane gfe: pane etiā corporalis cibi:

Chryso.

Alexan.

Cypria.

Septē nūc
rus est vni-
uersitatis

Augustin?

Ofo dñica
pmet et in-
cludit oīa
factay pca-
tionū hāc.

Joan. xvj.

Augustin?

quo metis corpisq; pellat inedia: cognoscat: pe-
ter sibi accommodari tres panes pdictos: sacrale
spuale: r corpale. Hi panes filioz nō mittēdi ca-
nibz. Nos petri cū ait. Panē nfm quotidianuz
re. Sic ergo pater: q; oratio dñica cōtinet qdqd
affectus quilibet orare nōs suggerit r impellit.

Dubium.

Uñ manifesta est hui? ofonis excellētia in secū-
ditate r pōdere snariū. **C** S; circa hoc dubi-
tatur: yriū sollyverbis in dñica ofone expressis
vrendū sit in nris ofonibz. Et videt q; sic. Hoc
enī pcepit dñs cum dixit. Sic ergo orabitur: rbi
formā hāc orādi ptestitur. Itē Cyprian? in lib.
de dñica ofone dicit. Aliter orare q; rps docuit:
nō solū ignorātia est: s; r culpa. His motiuis se-
tuct error: vvalde sū asserentiū: q; a nobis nulla
alia verba dici debent: nec oratio nisi ofo dñica
r verba in ea cōstita. Sed error: ille facile repellit
auctoritate scripture. Itā rps r apli alijs verbis
vsi legunt in suis orationibz. Itā oravit rps pa-
trem dicens. Pater mi si possibile est transeat a
me calix iste. Et orans pro petro dixit. Ego roga-
ui pro te petre vt nō deficiat fides tua. Et Joan.
xv. rogat pro discipulis dicens. Pat sancte serua
eos in noie tuo: quos dedisti mihi. Et in cruce.
Pater dimitte illis q; nesciūt quid faciūt. Sitr
apli in electioe matthie orātes dixerūt Tu dñe
qui nosti corda oim: ostēde quē elegeris r. Apo-
stolus quoq; Paul? orat p romanis: pro ephe-
sijs: sicut genpa ad dñm deuz p rez r. Et alijs
multis. Petrus alijs verbis q; his que in ofone
dñica cōtinentur: vt p; per deursum ep larum
suaz. **C** Per hoc ad dubiū respondet per duas
ppositiones. Prima. Itā est necessariū ad effica-
ciam ofonis: vt tamur ofone ofone dñica aut
verbis in ea formaliter positis r expressis. P; hec
ppositio: q; r rps legislator: r apli ab eo imedia-
te instructi: vñ sunt alia orādi forma: etiam post
institutionē dñice ofonis: vt p; ex iam dicitis.

Matth. vi.
Cypria.

Mat. xvi.
Tu. xvi.

Ratio ad
dubiū per
duas ppo-
sitiones.
Prima ppo-
silio.

Augustin?

Postum? ergo in ofonibus alijs r bis: r fin q;
riget necessitas: vt expostulat vtilitas: aut ofm
qd ererem? perigit r requirit. Et hoc est qd dr brūs
Aug. ad probā. Liberū est alijs atq; alijs verbis
ab his q; in ofone dñica ponunt dicere. Et hoc
sue rba illa cōposita sunt: vt psalmi: hymni: col-
lecte r cetera ofones ecclesie publice pferēde: si-
ue verba illa ex pprio effectu sint formata: vt cū
quis verbis suis q; pprius affectus suggerit deo
loquit: cor suū corā eo quā si sensibilibiter presente
effundēs: r necessitates cōquerens: aut pctā sua
confitens: r veniā postulans: seu auxiliū implo-
rans: r ille modus orandi vt plurimum est effica-
cior: r pertinens ac cōgruus orationibus pecu-
liaribus r priuatis. **C** Secda ppositio. nō licet
alia a dño petere q; ea q; cōprehensa sunt in dñi-
ca oratioe. P; q; vt supra habitum est: in ipsa
oratione dñica oia designant q; recte a deo pete-
re possimus: r que eū nobis dare decet. Itā ergo
alia fm rē petere decet: sed eadez alijs r alijs
verbis postulare licet. Unde Augu. post verba
statim allegata addit. Orādū est alijs atq; alijs
verbis ab his q; in ofone dominica posita sunt.
Sed nō debet esse liberam alia fm rem dicere:
id est res alias petere: q; que in oratione domi-
nica petuntur. Sed hec que ibi petūtur pro no-
bis: r p nostris: r p alijs: atq; inimicis sine fru-
ctu dubitationis oranda sunt atq; petenda. Et
in eodem Augu. Quēcūq; verba alia dicamus
que affectus orantis format vt clareat: vel conse-
quenter attendit r crescat: nihil aliud secūdum
rem dicimus: q; qd in oratione dñica positū est:
si recte r cōgruenter oramus. Per hoc ad rōnes

Secda pro-
positio.

Augustin?

in propositione dubij adductas. Ad primam &
q; adverbium: sic nō dicit omnimodam similitu-
dinem verbor: sed rex significat: vt sit sensus
Sic orabitur. i. verbis similitē sententiā importā-
tibus orabitur. Uñ glo. **B**eda **M**atth. vi. Inter
cetera salutaria monita r diuina quibz cōsuluit **B**eda.
credentibz: formā orādi ppositit: disciplinā tra-
didit: vt noster affect? qui cū deo agit: diceret
res quas oraret nō verba que diceret. Unde nō
his solū verbis oratur: sed r alijs cōstitis sub eo-
dem r nō alio sensu: quibz etiā cor nfm accēdit.
Ad auctoritatē Cypriani similiter dēcēdū: q; rbbū
aliter: nō dicit alicatē verbor quibz oratur: sed
alicatē rerum pro quibus oratur.

C Istis sic premittis: de oratione dñica in spāli
sequitur oratio: cuius is est tenor: initialis. **F**

subdit ipsam ofonē: r primo ponit ofonē dñica.
Secda addit eius embolismum qd est ofo super
crescēs: r precedētē ofonē dñica quātū ad ei?
finalē clausulā declarās ibi. **L**ibera nos dñe ab
oibus. **C** Circa primū dicit. Pater noster. **H**āc
antem brūs Greg. super hostiā in altari decāta-
dam instituit: incōgruū asserēs: vt super encha-
ristiam dicat oratio quā Schelasticus. **R**oma-
nus cōposuerat: sicut antiquit? fieri pstatuerat:
q; statim post pdicta dicebatur hec oratio. **L**i-
bera nos quēsum? dñe r. illa omittēbas quāz
dñs r magister noster rps dicitur erat. **I**nstitutū
igitur vt ista cōmunioni pmitteretur: quaten?
virtute ipsius r effica cia prepareretur ad dignaz
tāti sacri mādicationē. **I**n ipsa enī hōa que hac
cōmunionē dignū efficiunt petūtur: r mala que
dignitatem cōmunicantis auferunt remoueri
postulatur. **C** Diuiditur autē hec oratio dñica
in tres partes principales scz in exordium r tra-
ctatum: r conclusionem: in pterum de aliaco.
In prima parte eius quā petunt captiuae bēni-
uolentia. **I**n scda petitionū quas iundim? sub-
iungitur continentia: ibi. **S**ctificet nomē tuū.
In tertia petitionū optat cōfirmario r edificā-
tio: cū concludit Amen. **C** Quo ad primū dicit.
Pater noster. **S**olent quippe homines aliquid
impetrare cupientes: laudibus ipsius que ro-
gaturi sunt: suam ordiri orationē: quatenus euz
reddant beniuolum r attentum: de quo beatus
Ambro. lib. de sacramentis versus sinez inquit.
Uide vnde debes incipere orationē tuam. Dic
mibi si velis hominē rogare: r sic incipias. **D**a
mibi qd peto. **I**honne arrogans videtur oratio
Propter quod sapientes oratores hanc obser-
uant disciplinam: q; incipiunt a iudicis laudi-
bus: vt eum fauorem sibi presentē: r beniuolū
faciant cognitorem. **H**ec quoq; sacre scripture
est cōsuetudo. **H**am r amicus dei **M**oyses hāc
disciplinam

Quod dñica
in tres par-
tes pncipa-
les diuidit

* Beatus
Grego. in-
stituit ofo-
nē dñicam
sup hostiā
in altari de
cantādā

Ofodñica
in tres par-
tes pncipa-
les diuidit

Ambro.

disciplinam non ignoravit. Rogaturus em̄ deſi-
 vt populam iſraeliticam non deſereret: ſed duca-
 tm preſtaret ſalutarem: dei laudes petitioni ſue
 premiſit. Diſtator domine deus miſericors et
 clemens: patiens et multe miſerationis et vcrax.
 Et continuo petitionē ſubiungit. Si inenni gra-
 tiam in conſpectu tuo dñe: obſecro vt gradibus
 nobiſcum. Hanc etiā petendi in diſtiaz prudēs
 illa iudicib obſervauit: dñi pro oratione hoſtiaz
 deum ſignificare voluit. A laudibus em̄ incipiens
 ita ait. Deus exaudi creator aquarum: et dñs tori?
 creature: et audi me miſerā deprecantem: et de tua
 miſia preſumentem. Simile orandi formā plurimi
 prophetarū et patrū obſeruauerunt. Et ita ma-
 giſter noſter xp̄s: pro inſinita ſua ſapientia: et ſu-
 mo magiſterio: nos facere docuit: dum orationē
 inſtituens ipſe premiſit exordium laudis. di. Sic
 autem orabitur. Pater noſter qui es in celis ſcti.
 R Captauis autē hoc exordio beniuolentiaz
 dei: vt nō ipſum ſectam⁹: cū eius volūtas ſit im-
 mutabilis: nec vt ei⁹ beniuolentiā preueniamus: qñ
 ipſe prior dilexit nos. Sed vt in nobiſiſtis de ſua
 beniuolentia certam fiduciam excitemus: quod
 ſit precipue ex quatuor: que in hoc exordio nota
 ſunt: videlicet ex cōſideratione charitatis qua bo-
 nū noſtrū vult: qz pater. Secūdo ex cōſideratione
 ne largitatis: qua ſeipſam vobis donat: qz noſter.
 Tertio ex cōſideratione immutabilitatis qua nos
 immutabiliter predeſtinat: qz vere addit: qz es.
 Quarto ex cōſideratione eius potētie et maiesta-
 tis: qua petita dare poteſt: cum dicitur in celis.
 In his enim verbis deus qui petitur: ex qua-
 tuor cōmendatur. Primo a dilectionis magnitu-
 dine cū dicitur: pater. Secūdo a liberali bonitatis
 ſue diſpoſitione: cū additur: noſter. Tertio ab im-
 mutabilitate perpetuitate: qz ſubiungitur: qz es. Quar-
 to a ſublimitate potētie: cū concludit: in celis.
 Per primū diſſert hoc exordiu a exordijs v-
 te. Illa quidē cōiter exordium accipit a dei dñia-
 tionē et maiestate: vt patet in exp̄ſis iam poſitis.
 Iſtud autē intrinſi capit a dei beniuolentia et pieta-
 te: qz dicitur. Pater nſ. Cuius ratio eſt: qz habitu
 do homi v. e. ſ. ad deū erat vt ſeruoz ad dñs. Il-
 lius em̄ tēporis hoies ſeruiert dño magis timo-
 re qz amore: qz proprie eſt ſeruoz. Unde et lex illa
 lex timoris ab apoſtolo eſt vocata. In nouo autē
 teſto eſt habitudo ſidelium ad deū vt filioz ad pa-
 trē. Iſtē xp̄s em̄ in carnatione: tñ deus humano
 generi deſcendere dignatus eſt: vt eos per ado-
 ptionē grām filios ſuos cōſtitueret. Unde et dixit
 ap̄ſtis xp̄s. Jam nō dicā vos ſeruoz: ſed amicos et
 domesticos dei. Hinc et ap̄ſ legē nouā: legem li-
 bertatis appellauit et amoris. Et de his loquitur
 Aug. li. ij. de ſer. dñi i mōte. Adulta inquit dicta
 ſūt in laudē dei: que per omnes ſctās ſcripturas
 varie lateqz diſſuſa: poterit qui ſqz cōſiderare cū
 legit. Muſqz em̄ inuenit preceptum p̄po iſrl̄ vt ad
 deū diceret: pater nſ: aut oraret patrē deuz. Sed
 ipſe em̄ dñs deus inſinuatus eſt: tanqz ſuſcitibus
 iſtē ſm carnē adhuc viuētibz. Sed p̄po no-
 ni teſtamēti qui vocatur ad eternā hereditatē: vt
 ſit xp̄i coheres: et i adoptionē filioz iſrl̄: venit nō
 ſuis meritis ſed gratia dei: preceptū eſt vt eandē
 ipſam gratiā ad optiois ponat in principio oratio-
 nis vt dicat. Pater noſter qui es in celis. Et in
 cō exordio cum dicit. Pater: cōmendat deus ex
 dilectionis et charitatis magnitudine. Eſt em̄ pa-
 ter nomen amoris et pietatis: qd natura ipſa vo-
 cet in patrē naturali: et fides nſa aſtruit in patrē
 ſp̄ali. Quia em̄ pater naturalis nō de aliena: ſed
 de ſua pp̄ua ſubſtātia filiu generat (propter qd ſi

lius dicitur aliqd eſſe patris) idcirco cū quilibet
 ſe diligit ex naturali quodā inſtinctu: non poteſt
 pater naturā ſuā: quā filio cōcānit: non diligere
 Quod ſciens ſapientiffimus ille Salomon: cū ex
 nulla probatōe exteriorē diſcernere poſſet cuius
 mulieris filius erat infantulus ille: de quo coram
 ipſo litigabatur: ſe ad philoſophiam cōuertit na-
 turalem: que naturales rerū inſtinctus et cōditio-
 nes exp̄licat: et naturam ipſam ſubtiliter interro-
 gans: illam vcrax vni infantis matrem eſſe cō-
 gnouit: que eius occiſionem naturali amore de-
 lerare non poterat: vt paty. iij. Reg. ij. vbi glo. di-
 cit qz ſalomon tentauit naturā parentis: que nō
 potuit ſeipſam vt in filio eſſe: non amare dilectione
 ne naturali: de quo et p̄ſ late tractat. viij. Eſt.
 De patre ſpirituali idipſum fides aſtruit: do-
 cens grām potiorē eſſe qz naturā. Hinc cum filij
 deus eſſentem dei ſm regenerationem per xp̄i
 mortem: vocauit nos in hereditatē eternā: vbi
 nobis preparauit bona que nec oculus vidit: nec
 auris audiuit: et que in cogitōis minime aſcēde-
 runt. Et quis eſt qui neſciat hoc maxime dilectio-
 nis et pietatis eſſe indicia: que in nomine patris
 deſignatur? Reſcuet igitur in primo dñice orationis
 verbulo quod eſt pater: dilectionis charitatisqz
 magnitudo. Sed eſt hic notandum qz no-
 men patris: quod deo attribuitur: dupliciter acci-
 pitur: vt. ſ. lec. xx. exp̄poſitum eſt: notionaliter: ſiue
 personaliter: et eſſentialiter. Notionaliter ac-
 cipitur quando attribuitur deo reſpectu perſo-
 ne diuine: et ſic eſt prima perſona in deitate: qz nō
 ab alia perſona capit eſſe: ſed a ſe immutabiliter ſub-
 ſiſt et eternaliter. Unde dicitur in ſymbolo atha-
 naſij. Pater a nullo eſt factus: nec creat⁹: nec ge-
 nitus. Et ita accipitur a xp̄o cū dicit. Egoz pater
 vnum ſumus. Et ita accipit quociens in ſcriptu-
 ra diſcernitur a perſona filij aut ſp̄itus ſancti.
 Eſſentialiter accipitur quociens attribuitur
 deo reſpectu creature que ab ipſo dependet in eſ-
 ſe: cōſeruari: ſic conuenit oibz trib⁹ perſonis ſi-
 mul: et ſingulr ſingulis. Tota em̄ trinitas pater:
 filij: et ſp̄ſ ſctus: vn⁹ p̄ eſt: ſicut vn⁹ de⁹: vn⁹ dñs
 vnus creator: oim. Et ſingula perſona pater eſt: ſi-
 cut ſingula deus eſt: creator: et dñs: nō ſt tres pa-
 tres: ſz vnus creature p̄. Hinc ad Ep̄. iij. vñ. Un⁹
 deus et p̄ oim. et Deut. xxxij. Nunquid nō ipſe eſt
 p̄ſ tu⁹ qz poſſedit te et ſecit te: creati te: et ſapienter
 tuū. Tu autē p̄ſ quidē ab initio cuncta guber-
 nat. Dicit autē deus p̄ſ multiplici rōne: p̄ter illā
 qz reſpicit eternam gñationem: de qua Eſa. liij.
 Generationem eius qz enarrabit: ſm quā ſoli⁹ ſi-
 lij eſt p̄ſ. Eſt em̄ pater predeſtinatōe. Ep̄. i. Gra-
 tia vobis et pax a deo patre et qz predeſtinat nos
 in adoptionē filioz. Itē pater creatōe. Mala. ij.
 Aliquid nō p̄ vnus omnium noſtrū: Aliquid nō
 deus vnus creauit nos: Itē imaginis participa-
 tōe: vbi. ſ. Deut. xxxij. Aliquid nō ipſe eſt pater
 tuus: qz poſ. te: et ſe. et cre. te: fecit in quā ad imagi-
 nem et ſimilitudinē ſuā. Vbi. i. faciāmus homiem
 ad imaginē et ſimilitudinē noſtrā. Itē redēptione.
 Eſa. liij. Tu dñe pater noſter redemptor noſter
 a ſeculo nōmē tuū. Itē ſacrali regeneratione: ad
 Titij. iij. Per lauacrū regenerationis et renona-
 tionis ſp̄ſ ſcti. i. Pe. i. Hic dicitur de⁹ pater dñi
 noſtri iſu xp̄i: qz ſm miſiam ſuā magnam regene-
 rauit nos in ſp̄m vni⁹. Itē ſidei inſtructione. Ja-
 co. i. Volūtate. i. ſine meritiſ noſtris genuit nos
 in verbo veritatis. i. fidei. Et Jo. i. Dedit eis po-
 teſtatem filios dei fieri: his qui credunt in nomine
 eius. Itē gñe adoptione. Ro. xij. Accepisti ſp̄m
 adoptionis filioz dei in quo clamamus abba p̄

Eco. xxxij.

Judic. ij.

* Hoies
reteris te
ſtamēti ſer-
uierit dño
magis timo-
re qz amore

Joan. xv.

Auguſtin⁹.

Eſaie. lxxij
i. Coz. ij.

Romē pa-
ter dupl̄
accipitur.

Joan. p.

Ad eph. iij
Deut. xxxij
Sap̄. iij

Eſa. liij.

Mala. ij.

Deut. xxxij
Deñ. i.

Eſa. liij.

Joan. i.

Joan. i.

Ad gal. iij. Et ad **Gala. iij.** Misit deus spiritum filii sui in cor
da vestra clamantem abba pater. Ita qz iam non
sed filius: qz si filius: et heres per deū. i.
per opera dei. Omnibus illis modis (preter pu-
num qui respicit eternam genituram) accipitur
essentialiter: et omnibus illis alijsqz pluribus mo-
dis: vt cura: defensione: hereditatis preparatio
est pater noster: vt patitur et allegat. Et ita essen-
tialiter fin omnes dicitur rationes accipitur hic
cum oīamus. Pater noster. Unde **Chryso.** super
Mat. Unde qualiter confestim suscitavit audito
rem: et omnis rememoravit beneficū in phemūs.
Qui enim patrem dixit: et peccatorum dimissio-
nem: et pene destructionem: et iusticiā: et sanctificatio-
nem: et redemptionem: et adoptionem: et hereditatem: et
fraternitatem: que est ad ynigenitum: et spūs lar-
gitionē per vnam hanc cōfessionē est nūcupationē
Et exponit **Alex.** illud quod dicitur: fraternitatem ad
ynigenitum: de fraternitate non naturalis: sed ad
optima: vt valeat ad ynigenitū adoptiuum. Alio-
quin pater nō acciperetur essentialiter: sed perso-
naliter. ¶ **Hic** dicitur asit in oratione dñica postu-
letur beneficium exhibendū a tota trinitate per
nomen pater accepit et sic essentialiter: nihilomi-
nus ratione autoritatis patris: et mediationis ip-
sius filij: frequenter in orationibus specialiter fit
mentio de patre et filio. De patre: vt a quo petif.
De filio: vt per quē postulari obtinere. Vbi ora-
tiones frequenter concluduntur. Per dñm nrm ie-
sum xpm. Et sic dicit **Alber.** in lib. de sacramētis.
Attolle oculum ad patrem: qui p filium teredemit:
et dic pater noster etc. ¶ Quod vero cū oratio hic di-
rigit ad totā trinitatē: non ponitur nomen essen-
tiale fin sermonis proprietates: vt deus vel dñs:
sed nomen pater: qd fin proprietatem suē imposi-
tionis est personale: licet hic accipiatur essentia-
liter scilicet plures assignant rationes. Unat p hoc
celestis magister daret nobis fiduciā impetrādi
petita: et per hoc ad frequenter orandū nos inui-
taret. In patre nanqz attendimus beniuolentiā
et pietatē: et qua sperare poterimus: qz preces no-
stras non abiciat: sed magis ex paterno affectu
ipsas aspiciat et gratiore admitat. Hinc **Chryso.**
Deus patrem se magis qd dñm dici voluit: vt no-
bis varet fiduciā ad petendū et spem magnam ad
impetrandū. Serui em̄ nō semper impetrant qd
petunt: qz plerūqz nō cōsiderāt quid ad honorem
dñi: sed quid ad propriā pertineat vtilitatē. Ecce
uerso alit faciūt veri et legitimi filij: et hoc im-
petrāt qd impetrare pōtūt. Ad idē facit qd dicit
Augustin⁹. Aug. Quedā datur inqz psumptio impetrandi
que petitori sum⁹: cui prius que peteremus tam
magnū donū accipimus vt finamur: imo vt iu-
demur deo dicere pater. Quid enim nō dabit fil-
ijs petētibus quibus hoc ipm ante dedit et filij
eius essent: Et be. Ber. Oratio que paterno dul-
cescit nōle oīm petitionū in eaz impetrandarum
fiduciā mihi prestat. ¶ Secda causa est: vt p hoc
spūs nos inuitaret ad exercitiū plax et virtuosarū
opationū. Cogitare nanqz debemus qd cū deum
patrē nostrū dicimus: nos filios ei⁹ recognoscim⁹:
et per hoc ipsius imitari studeamus. Vile em̄
est et opprobriosus esse filij viri excellētis in virtu-
te et opibitatis honestate: et a moib⁹ eius lectis
et virtutibus degenerare. Sic indignissimum est:
vt homo deum qui omni bonitate excedit inuier
sam creaturā: patrē noier: et nihil suis vita et ope-
ribus ostēdat dignū tanto patre: quo scz deo ali-
quas assimilari possit. Unde xps iudeis gloriā-
tib⁹ se habere deū patrē in celis (cuius tamen
opa nō exercebant) et probabat dicit. Vos ex

patre diabolo estis. Et hoc dicit propter opēra
eorum contraria operibus dei. Et iterū ipsi di-
cētibus se esse filios Abrahe: Si abrahe filij estis:
opera abrahe facite. Hinc bñs **Cyprianus.** Ad
minisse nos debemus et scire: qd quando deū pa-
trem dicimus: et et quasi filij dei operemur: vt sci-
licet simus pū et misericordes: sicut pater noster
qui in celis est. Et beatus **August.** Qui dicit deo
pater: videat ne tāto patre sit indignus: p recessū
scilicet a patre: per inobedientiam morezqz per-
uersos. Dicentes itaqz pater: paternam imagi-
nē vite nostre similitudine imitatur. ¶ **Q** Pro-
quo notāndum qd hominis ad deum triplex est as-
similatio. Una qua receditur a deo. Alia qua ac-
ceditur ad deum. Tertia qua sūstatur in deo. Pri-
ma est multorum qui perierit imitantur deū vo-
lentes deo esse similes: per magnitudinem poten-
tie: per singularitatem reuerentie: permittentes
et appetentes sibi diuinos honores exhiberi: per
infinitatem opulētie et per similia. Tales sic imi-
tando non efficiūt filij dei: nec deo accepti: sed
hac imitatione recedunt a deo: efficiūt itaqz sociū
luciferi qui dicit. In celum cōscendam sup astra
dei et exalabo solum meū: sed ego in monte testa-
menti: in lateribus aqnilonis ascendam sup alti-
tudinem nubū: et similis ero altissimo. Secda si-
militudo est bonorum viatorū: et cōsistit in parti-
cipatione similiū virtutū et virtutibus dei: que sūt
iusticia / misericordia / liberalitas / veritas / chari-
tas: et cetera et virtutes bñdī: que perfectissime in
deo sunt: verius ipse deus sunt: et esse debent par-
ticipatiue in omni rationali creatura: de quo in-
telligitur illud **Aug.** viij. de tri. Non locoqz inter-
uallis: sed similitudine accedit ad deū. Et si disti-
militudine opposita receditur a deo: hac similitu-
dine volens nos accedere ad deū: dicit christ⁹.
Estote misericordes sicut et pater vester miseri-
coris est. **Luce. vi.** Tertia similitudo est beatorū:
de qua. i. **Joan. iij.** Scim⁹ qd cū apparuerit: simili-
les ei erimus: scilicet in gloria eterne visionis et
fruitionis: que est beatitudo perpetua: ad quam
nūc aspiramus: ad eam autē p secundā similitudi-
nem peruenimus: ad quam exhibendam cum di-
cimus pater: exortamur. ¶ Tertia causa cur ma-
gis voluit nos in oratione dicere pater: quaz do-
minus est: et hoc ostendit et qz seruire sibi debe-
mus: non timore pene: sicut serui dominis suis
ministrant: sed sicut boni filij optimo p̄ri ex amo-
re et timore filiali. Debemus enim ad deum tales
habere amoris affectum: qz si verberet: si castiget
si aduersi aliqd admittat: ab eo nō recedam⁹: si-
cut serui faciūt qui a dominis se castigant: b⁹ sa-
giūt. ¶ Quarta causa est: per hoc nos ad se bono-
randam prouocaret. Siquidem honor patri de-
bet. **Mal. i.** Si p̄ ego sum: vbi est honor meus:
¶ Quinta: vta solo deo quod necessariū est po-
stuletur. Cū em̄ ipse est pater ad eum pertinet cu-
ra prouisionis. **Sap. vi.** Equaliter est illi cura de
omnibus. Et. i. **Pe. v.** Omnē solitudinē vestrā
prohicitēs in eum: quonā ipsi cura est de vobis.
Et. iij. **Reg. i.** Nunquid nō est deus in israhel et
etarie ad cōsulēdum beelsēbub deum acaron.
¶ Sunt et alie cause supra taceat ad ostendendū
differentiam filiorū legis gratie. Itē vt dum de fi-
liali adoptiōne cogitamus: ei tanqz patri filiali
affectum rependamus. Item vt timeat orans of-
fensam patris: ne contingat audire graue illud
opprobriū. Audir vñs et ad iracundiam concitatus:
est: quia prouocauerunt eum filij sui et filie.
¶ **P** Noster. Hic secundum captum dei beni-
uolentiā per commendationem eius liberalitas
us amplitudine

Cyprianus
Augustin⁹
Triplex est assimilatio
bol ad deū
Esa. xliij.
Pria assu- milatio.
Secda assu- milatio
officis similitudo.
August. viij. De trinitate.
Tertia simi- tudo.
Dalac.
Sap. vi. iij. Reg. i.
Deut. iii.

tis amplitudine: dicēdo nos: qđ generalitatē: siue vniuersalitatē quādā importat. Adagna qđ pe dei est dignatio: qđ nō solum se patrē cōstituit angelicā virtutū perspicuitate naturē fulgētū. Itē qđ dūtaxat hominū excellētissimoz: in vera religioſitate eminentiū: sed oim generaliter mortaliū quos imaginis sue similitudine insigniuit. Qđs siquē illos paternū dē respicit affectu: vt nō sit hō vniū in terra: qđ se abſcōdat a calore eius. Respicit inquā dū ipsos etiā quos sua inſigniuit imagine: per gratiā in filios qđrū in eo est adoprāt. De quo apłs. Accepistis spm adoprōnis filioz dei in quo clamā? abba pater: qui te stinomiū reddidit spiritui nostro: qđ sum? filij dei. Per qđ vult nos hereditatis sue esse participes. Unde sequit. Si filij v heredes: heredes qđ dē dei: coheredes autē xp̄i. Itē em vult de? moitē peccatoris: vt qđā crudes parētes: qui filios ex termi nāt: ab hereditate p̄scribūt: sed magis vt cōuertant et viuāt: vt pars hereditatis: v regni sui cū ceteris valeāt possidere. Rursus paterne omnes respicit de? dū ne bic in via deſiciāt: panē p̄stat salutiferū: oē delectamētū in se habentē: et omnē saporis suauitatē: quo nutriti et cōfortati: ambulare possint in fortitudine cibi illius vsq ad mōtem dei: altitudinē scy beatificē visionis. Et ne p̄deuia in via mox oberremus: deus piſſimus p̄ spm suū nos erudit ad id qđ est vtile in recipiēdo sc̄ificatiōnē: vt dicit apłs Iheb. xij. Recte igitur oramus ad deū. p̄ fr̄ n̄r. Noster inquā qđ nos generat: pascit: nutrit: corripit et instruit: et alia patris officia circa nos p̄ se non desinit exercere. Cō Sed bis obuiare videt. Nam xp̄s orando dicit. Pater mi si possibile est: trāseat a me calix iste. Qis autē xp̄i actio nostra est instructio: vt dicit Greg. Igit videt qđ nos orantes ad patrē sigillatim debeam? dicere: pater me? et non pater noster. Itē hic cōcordat scriptura: nā ddat vi. dicit xp̄s. Oia patrē tuū in abscōdito: et p̄ tu? qđ videt in abscōdito: reddet tibi. Itē Iher. iij. Amos do voca me: p̄ mens: durē v̄ginitatis mee es tu. Itē p̄sumptionis esse videt dicere: p̄ n̄r: cū p̄ di cit paternitatē adoprōnis: qđ nos in filios adoprāt per gratiā. Nemo autē scit an odio vel amore dignus sit. Ergo p̄sumptio est dicere p̄ n̄r: qđ se significat filiū esse in numero filioz. Unde sufficeret dicere p̄ n̄r: et nō esset necessariū vt videt addere: neq n̄r: neq me? sicut et Luc. xi. facit: di. Cum oratis dicite. p̄ sanctificet nomen tuum. Ad ista rñdet Alex. de ales par. iij. q. xxxij. no tando qđ nemo simpliciter dicere d̄z p̄ me? nisi xp̄s filius dei: ne dicit simpliciter sonet in paternitatē nature: vñ gl. ddat vi. Nemo dicat me? qđ soli xp̄o cōpetit: qđ est fili? naturā. Itē hōi em p̄nomina solēt discretiue poni: et discretiōne seu singularitatē importare: qđ nulli cōuenit nisi qđ singulariter filius est. i. per naturā. Itē hōi domin? scriptura in sinuat se posse dici: meus scy p̄ n̄r: nō tainē simpliciter: s; cū aliqua additione inſinuāte hoc nō singulariter dicit: vt etiā p̄z in v̄bis scripture allegatis. Itay vbi d̄: oia patrē tuū in abscōdito: addit: et p̄ tuus qui videt in abscōdito: reddet tibi. Reddito soli creature cōuenit. Sōli em creature merces reddi: vñ glo. Reddet tibi mercedē fidei. Sicut et dicit Iher. iij. Uoca me p̄ me? addit: et durē v̄ginitatis mee es tu: qđ ducatus soli creature cōuenit: deo em nō conuenit duci: sed ducere in sinuat: qđ dicitur est nō dēbere intelligi de filio simpliciter. i. filio naturali: et ita nec de patre eius naturali. In ofone v̄o dñi ca addit. Qui es in celis: qđ cōuenit p̄i respectu

filij naturalis: ideo si adderet mens: importaret qđ esset p̄ simpliciter. i. naturalis orantis. C. Itē Estō etiā qđ p̄ sequētes particulas. s. dimitte nobis debita n̄ra: cū ceteris fatis innuēret: patrē deū nō esse naturaliter patrē orātis: qđ petit sibi tāqđ deſiciētī creature dimitti debita. Sunt tñ et alie notabiles cause et rōnes cur d̄: n̄r et nō meus. Quarum vna est pacis cōseruatio et cōcordie. Appropriatio em̄ singularitas persepe cause sunt litis et dissidij. Vñ quidā gloriates de suis magistris et doctoz: p̄ appropriatiōnē: cōtētiōnē iunice cōcitarūt: dicente vno ego qđ sum paulus: et altero: ego sum apollo: et alio: ego vero cephe: alio: ego autē xp̄i: vt refert apłs. i. Cor. i. et. iij. Et ergo lis et discordia in ofone tolleret: et nemo sibi filiatōnem vsurparet singulariter: xp̄s voluit orātes dicere p̄ n̄r. De quo bea. Amb. tractans verbū de quo sermo. Attolle inq̄t oculos ad patrē qui te p̄ lauacrū genuit: qđ te per filij redemit: et dic p̄ n̄r. Bona p̄sumptio: s; moderata. Patrē dicitis quia si filij: s; noli tibi aliqd specialiter v̄dicare. Sōlius xp̄i est p̄ specialis: nobis oib? in cōi est p̄: qđ illū soluz genuit: s; nos simul creauit. Illū em̄ p̄ p̄ naturā: s; n̄r est p̄ per gratiā. C. Secūda cā est: vt ad charitatē primi accēderemur. Itay sic cur per verbū p̄: ad summi patris amorē excitamur: ita cū dicim? n̄r: ad fraternā dilectiōnē inſlamamur. Cū em̄ orando nos vñ patrē in celo habere recognitionē: dicētes pater noster: p̄ cōsequens nos in terris esse fratres p̄fitemur: ac p̄ hoc inuicē nobis impedere fraternū amorē ac n̄ delitatē: admonemur. Itay ad hoc natura inclinat: et rō dicitur: vt filij vni? patris tenacius se diligāt: efficacius se inuicē: et sibi mutuo viscerosius cōpatiant: propter illud cōe qđ participat a suo patre. Sicut sibi obsequant. i. mutuo se honorent. ad Ro. xij. In honore inuicē p̄uenientes: vbi glo. Aliter nō esset fraternus amor: nisi mutuo se p̄ueniāt obsequijs. C. Tertia causa est: vt hoc xp̄s nos inuitaret ad humilitatē: et a nobis tollerēt oēm supbie occasionē: ne scy diues super pauperē se extollat: nobilis sup ignobile: superior sup inferior: potēs sup debilē: clericus sup laicū: sed oēs se fratres cognoscerēt: et vni? patris filios: s; illud Adalac. ij. Inquā nō nos p̄ vni? est oim nostrū: Quare ergo despici vni? vsq; vstrū fratē suū? Et bea. Aug. in de sermone dñi in mōte. Admonēt inq̄t: p̄ ofonē dñicā diuites et genere potētes seu nobiles in seculū: nō supere aduersus pauperes et ignobiles: qm̄ omnes simul dicit deo pater noster: immo potius: qđ dicit oēs pater noster: sibi mutuo tāqđ fratres debēt subuenire. Diues pauperi: sanus egrotanti: sapiēs ignorāti: potēs in potētī: aliter infructuose clamant pater noster. Si patris iussa non impleāt: si obediētia filialē trāscēdat: et fraternū amorē in se inuicē nō exerceāt. S; p̄ pudor! nūc inter ch̄istianos supior: opprimūt inferiorē: fortior debilitatē: diues in op̄: miles ciuem: ciues sacerdotē. Efficit sane remediū cōtra supbiā animi tumorē: affectuose renouare nos esse fratres: vñ habere patrē deū: qui non est acceptor personaz. Hoc remediū vñ Boe. iij. de consolat. me. vj. cōtra arrogātes et generis nobilitate dicit. Quid genus? p̄oanos strepitūs? Mortales igitur cūctos. Edidit nobile germē: nā omne hominū gen? in terris. Simili surgit ab ortu. Un? enim rerum pater est. Un? qđ cūcta ministrat. Si primordia vestra. Antecēp̄ deū spectes. Itay lūus degener extat. Itay vitis peiora fouens. p̄o puū deserat ortum. C. Quarta causa: vt inuicem

Ro. viij.

Obiectio.

Dat. xxvi. Diego.

Dat. vi.

Dief. iij.

Luce. xi.

Rñsto ad obiectiōnē

Cui reddat merces.

Dicere. iij.

Onare di-
cas in ora-
tione domi-
nica noster
et nō meus.

Ambro.

Ad ro. xij.

Adalac. ij.

Augusti.

Remediū
cūctaz con-
tra animi
tumorē.
Boetius.

nobis impēdamus orationū suffragia. Quia em̄
 orās ad deū r̄ dicēs: pater noster: nō se tantū: sed
 et alios dei filios pronūtiat: in hoc r̄ p̄ alijs non
 pro se tantū orat: implēs in hoc qđ scribitur Ec-
 cle. xvij. Unicusq̄ mādauit deus de primo suo.
 vnde Cypria. in li. de oratione dñica. Ideo nō di-
 cimus pater me⁹ sed noster: nec da mibi: sed no-
 bis: q̄ vnitatis magister noluit p̄uatiū precēs
 fieri: vt scilicet tantū quis pro se precet. Unū au-
 tem pro omnib⁹ orare voluit: q̄ in vno oēs ipse
 portauit. Et Chry. super Mat. dulci⁹ est oratio
 ante deū: quā nō necessitas trāsmittit: qua quis
 pro se orare cogitur: sed quā charitatis fraternita-
 tis cōmēdat. Idcirco igit frater pro fratre dicē
 do. Pater noster: dimittit nobis debita nostra r̄c.
 Hanc etiā cū pluribus alijs causis tangit idem
 Chry. dicēs. Erudit autē cōmunē pro fratribus
 facere orationē. Non enim dicit: pater me⁹: qui
 in celis es: sed pater noster: pro corpore cōmuni
 deprecationes referēs: r̄ usquā intendēs quod
 est sui⁹ ipsius: sed vbiq̄ qđ est proximī. Adhuc au-
 tem r̄ inimicitia destruit: r̄ elationē comprimit: r̄
 emulationē expellit: r̄ matrem bonorū vniuersorū
 amorem inducit: r̄ inequalitatē humanarū causarū
 exterminat: r̄ multa mōstrat regi ad pauperē ho-
 noris equalitatē. Hec ille. Et per hec solun-
 tur rationes inducunt. Ad primā de christo oran-
 te. Pater mi: dicitur q̄ christus in illa sua oratio-
 ne nobis orādi modū r̄ formā nō prestet: s̄ quia
 ipse filius erat patris per naturā: qđ nulli creatu-
 re cōpetit: idcirco ibi vt persona singularis r̄ na-
 turalis filij dei patris dixit p̄ mi. Vel aliter fm̄
 Alexan. d̄: q̄ ois actio xpi nostra fuit instructio:
 quantum ad substantiā actus: nō quantum ad modū.
 Sicut r̄ ieiunium dñi instructio nostra fuit ad ie-
 iunandū: non tñ eo mō quo dñs ieiunauit oīno
 abstinendo a cibo. Sic oratio xpi nostra fuit in-
 structio: qua instrumur q̄ in nostris necessitati-
 bus oratione recurrere debemus ad deū patrem.
 Ad odū nō orādi nō dedit in suis orationib⁹: sed
 in ea forma quā nobis prestat cū nos docendo
 dixit: sic orabitur. Pater noster. Ad autōrita-
 tē Mat. vi. r̄ l̄ iere. iij. dicendū est: vt. s̄. in pun-
 ctio: huius respōsionis: q̄ r̄trūq̄ dici pōt: pater
 meus: r̄ pater noster: sed differēt: vt ibi dictum
 est. Vel d̄: fm̄ Alexā. q̄ triplex est oratio fm̄ di-
 uerfos status orantium. Petens em̄ aut petit vt
 mēbrū: aut vt cōmēbrū: aut vt p̄eeminens mem-
 brū. Primo mō petit aliqd vt singulari persone
 fm̄ q̄ petebat daniā. Miserere mei deus. r̄ Lu.
 xvij. Deus p̄pitius esto mibi peccōi. Secūdo petit
 aliqd vt cōfictis vinculo p̄fessionis fidei: fm̄ q̄
 Ecclē. xvij. Unicusq̄ mādauit deus de primo
 suo. Tertio petit aliqd ex officio quo qđ ad oran-
 dū p̄ cōmissis astringit. H̄is duob⁹ modis vlti-
 mis petentib⁹ cōuenit dicere pater noster. Orā-
 ti secūdo mō tā p̄fesso christiane religionis: qua
 mēbrū est mystici corporis xpi: oranti tertio mō
 similiter cōuenit dicere p̄ noster: q̄ illoꝝ subdi-
 torū seu cōmissorū vnus est pater: vnde cōtra p̄-
 sumptionē phariseorū dixit dñs discipulis. Un⁹
 est pater vester qui in celis est: vester sc̄ p̄elato-
 rum r̄ subditorū. Hunc ergo Mat. cū dixit. Ora
 patrē tuū in abscondito: loquit t̄q̄ ad mēbrū et
 singularē personā pro se orantē. S̄l̄ r̄ in l̄ iere.
 Cū autē docuit nos orare: docuit nos vt cōmen-
 bra ecclesie: r̄ t̄q̄ eos q̄ ex officio erant perituri:
 quales fuerūt a pl̄i q̄ sp̄cialiter in monte lo-
 quebat. Ad aliud de presumptione d̄: q̄ h̄ hō
 meritis suis erigentib⁹: nō sit filius adoptionis:
 nihilominus q̄tū est ex diuina bonitate: omni-

bus se exhibet patrē: oibus sc̄ offerēdo gratiā
 adoptionis. vñ. i. ad Tim. ij. Vult oēs hoies sal-
 uos fieri. r̄ Jo. i. Illuminat omnē hominē veni-
 tem in hūc mundū. Vñ h̄z nesciat qđ an odio vel
 amore dignus sit: nihilominus cōfīto deū esse
 patrē suū nō presumit: illi attribuēdo beneficiū
 adoptionis: nō sibi ascribendo meritū beneficiū
 electionis. Et cū d̄: sufficeret dicere pater: r̄ non
 addēdo neq̄ meus neq̄ noster. Dicēdū q̄ quia
 deus est pater oim creatione: hois adoptione: si-
 li naturalī generatione. Ut distinguat paterni-
 tas fm̄ gratiā adoptionis: ab illa q̄ est creatōis
 et nature: d̄: noster. Per noster em̄ insinuat que-
 dam cōcatō: qua se deus dat nobis: et nos sibi
 adoptat gratiā infundēdo. Vñ nō sufficiēt: ex-
 pressa esset paternitas dei respectu hois: p̄ hoc
 qđ dicit pater: sicut cū dicit: pater noster. Quod
 vero Lucas nō addit noster sicut Mattheus: ra-
 tionē assignat Alexā. q̄ in Mattheo insinuat
 modus orandi cōueniēs mēbris r̄ excellentibus
 mēbris. Loquit em̄ ap̄lis cū dñs in montē ascen-
 dentib⁹: t̄q̄ p̄fectis. Lucas loquit ad discipulū
 quasi locū tenentē infirmorū: q̄ nō audent dicere
 noster: sicut Lucē. xv. filius p̄dignus dixit. Pater
 peccauit in celū r̄ corā te. Licet posset dici q̄ Lu-
 cas qui posterior scripsit: quod Mattheus p̄-
 nius et sufficienter d̄struit: abbreviauit.

Lectio. lxx.

Vies.

Chic ter-
 tio captur
 benignolētia
 et cōmēda-
 tione a sub-
 sistētia im-
 mutabili et
 perpetua
 te: dicendo.
 Qui es. hoc
 enim cōple-
 rum qui es:
 proprie acce-
 ptū soli deo

est propriū: significans ipsius immutabilē sub-
 sistētia: que tempore non mensuratur: sed om-
 ne tempus transgreditur. Non aut in deo pre-
 teritio aut futuritio est: sed nūc eternitatis semper
 stans: sine fluxu in preteritum: r̄ sine transitu in
 futurum. Hanc immutabilitatem subsistēte vo-
 lens de se tangē de ostēdere christus: iudeis
 dicentibus. Quinquaginta annos nondum ha-
 bēs r̄ abraam vidisti: dixit. Amen amen dico vo-
 bis: antequā abraam fieret ego sum: scilicet fm̄
 diuinitatem: que tempore non subiacet: nec tem-
 pore mēsuratur. Unde nō dixit anteq̄ fieret ego
 fui: sed anteq̄ fieret ego sum: Quis em̄ tēpus su-
 rit: diuinitas tamen semper immutabiliter subsi-
 stit: nō in tempore vt in mēsurā: sed in nunc eter-
 nitatis. Et propter hanc immutabilitatē essendū
 diuinitatis: qua cū tpe nō incipit: cū tpe nō desi-
 nit: in tpe nō labitur: nulli temporali mutatiōi
 subijct: qui es: sine esse proprie acceptū: soli deo
 attribuit: f̄i beat⁹ Aug. sup Jo. tractās illd. H̄i
 si credideritis q̄ ego sum: moriemini in p̄ctis ve-
 stris. Joā. viij. Res inquit: quolibet qualicunq̄
 excellētia fulgēs: si mutabilis est: vere nō est. H̄o
 est em̄ verum esse: vbi est et nō esse. f̄ possibiliter.
 Quicqd em̄ mutari pōt: mutatū nō est qđ erat:
 si nō est qđ erat: mors qđā ibi facta est: q̄ perem-
 ptū est ibi aliquid qđ erat: nō est. Et exp̄liscat.
 H̄igredo

Eccle. xvij. Cypria.

Chryso.

Triplex est oratio.

Lu. xvij.

Eccle. xvij.

Mat. xxij.

Joan. i.

Eccle. ix.

Obiectiua. Responso ad obiectiua nem.

Jo. viij.

Augu.

Joan. viij.

Higredo mortua est in capite albescentis senis. Pulchritudo mortua est in corpore festi et curui senis. Adortue sunt vires in corpore languetis. Adortua est statio in corpore ambulantis. In post pauca. Denique de mortuo quod dicitur: ubi est ille homo? Respondeo: fuit. Ita in omnibus actibus et motibus nostris et in universa profusa agitatione creature: duo tempora invenio: presentium et futurorum. In veritate autem quod manet et presentium et futurorum non invenio: sed solus presentium: et hoc incorruptibiliter: quod in creatura non est. Et quibus verbis presentium creaturas quaslibet esse mutabiles: et presentium non vere esse: et solam veritatem: quod deus est: immutabiliter esse: et ex hoc esse sibi proprium. Et per hoc soluitur quod quaerimus querens et dices. **O**mnis deus noster: quod est quod assistimus credideritis: quod ego sum. Quid enim non est eorum quod fecistis: nunquid non est celum? Nunquid terra non est? Nunquid ea non sunt que sunt in celo: et que in terra sunt? Nunquid homo ipse enim loqueris non est? Si omnia sunt hec que per te facta sunt: quid est quod tibi quoddam proprium tenuisti ipsum esse: quod aliis non dedisti: ut tu solus esses? Illa quomodo audio. Ego sum qui sum: quasi alia non sunt? Qui hanc inquam quod soluit per ea que premissa sunt: quod vere esse esse semper et immutabiliter esse: quod soli deo convenit: hinc et moysi a deo ad liberandum populum israel misso acquerenti. Si dixerit mihi populus quod est nomen eius quod misit te: quod dicit eis? Dixit dominus illi. Ego sum qui sum. Et addidit. Sic dices filiis israel: qui est misit me. Ecce nullum aliud predicatum adiecit deus de se dicendum: quod esse. esse ergo de se dicere iussit: quod soli deo vere et proprie convenit: unde Damasce. **P**rimum et principale eorumque de deo dicuntur nomina: est qui est: sicut et ipse loquens in oraculo moysi ait. Totum in seipso comprehendens velut quoddam pelagus subie infinitum et indeterminatum. Illa ratio (qui) quod est nomen infinitum: significat substantiam infinitam. Ratione (est) quod significat verum actum presentem in nunc immutabilitatis: significat essentiam vel actualitatem semper presentem: et ita et eternam et immutabilem. Sic ergo quod est proprium sine acceptu: significat substantiam infinitam eternam et immutabilem. Talis autem est solus deus. Verbi ergo per complementum qui est: conveniamus deum patrem nostrum et incommutabili subsistentia actuali et eterna: quod nulli creature: esse soli deo convenit. **S**eipso enim quod creature dependet ab alio: scilicet creatore: ab eis realiter et essentialiter distincto in esse: produci et conservari: mutabiles sunt in esse et non eterno. Ad eum igitur qui immutabilis semper perseverat: perfidetur oratione accedimus: quam ipse docuit: certi de exauditione: quia immutabilis es: qui se orare docuit et mandavit et hoc in complexo qui es: in quantum deo proprium esse intelligimus: et intelligendo ad fiduciam sine qua oratio non impetrat excitamur. Sequitur. **I**n celis. **H**ic quarto captatur benivolentia dei ab excessiva mansionis sublimitate: qua potentiam et maiestatem eius qua dare potest: protestamur: cum dicimus in celis. Sunt autem celi corporales: sunt et spirituales: et de utrisque exponitur clausula: in celis. **P**rimo modo in celis. i. in illis corporibus celestibus que supra nos sunt: et supra elementarem regionem. In celis inferioribus mobilibus: et superioribus immobilibus. In illis movendo eos per se et virtutes angelicas: ad nostram et totius universitatis vinentium et corporalium salutem. In istis presentando electorum aspectibus: faciem suam maiestatis. **I**psi et illud mansio dei sunt sedes et habitaculum. Sicut scriptum est. Qui habitas in celis miserere nobis. Et iterum. Celum mihi sedes est: et terra scabellum pedum meorum.

Item in domo patris mei mansiones multe sunt. **I**hos celos stephanus vidit apertos: et ictum statim ad dexteram dei patris. **E**st tamen aduertendum quod dicitur non esse in celo sicut in loco quo circumscribitur sicut corpus: vel quo definitur sicut angelus. Tales enim locabilitatis modi deo non conveniunt: sed dicitur creaturae ratione corporitatis et finitatis essentie. Corpus quidem quod habet partes extra se invicem et situales distantes loco circumscribitur: et ipsi loco commensuratur: et totum sit in toto loco equaliter: et pars in parte sibi commensurabili. Angelus vero qui spiritus est non corpus: quod tamen finite est essentie ac terminata: a loco definitur: cui ita presens est: ut non sit extra illum. **D**eus autem quod substantia est: incorporea: simplicissima: impartibilis: imensa: et infinita: nullo loco concludi potest: circumscribi autem definitur: sed illimitatissime omnem locum: et creaturam omnem respicit. **V**bi hieremias. Celum et terram ego impleo. **Q**uod et propheta regis aduertens ait in psalmo. Quo ibo a spiritu tuo: et quo a facie tua. Si ascende in celum: si descende ad inferos: et Job. Excelsus est celo: profundior inferno: longior terra mensura eius: et latior mari. **Q**uod dicitur quod sonat quasi deus corporeis limitamentis extendat. **I**dem deus celo excelsior: inferno profundior: terra longior: mari latior esse describitur: tanto spiritualiter debet intelligi: quanto de eo nefas est iuxta corporalia limitamenta sentire. **S**ed celo est excelsior: quia in circumscriptione sui spiritus cuncta transcendit. **I**nferno profundior: quia transcendendo oia subiebat. **T**ertia longior: quia creature modum perennitate sue eternitatis excedit. **M**ari latior: quia rerum temporalium fluctus sic regens possidet: ut hos sub oimoda potentie sue presentia coangustat circumdat. **I**dem super Job. **D**eus manet inter oia: ipse est extra oia: ipse super omnia. **S**uperior est per potentiam: inferior per sustentationem: exterior per magnitudinem: interior per subtilitatem. **S**ursum regens: deorum continens: exterius circumdans: intus penetrans. **E**t venerabilis hugo libro de sacra parte. **D**eus sic ubique per cuncta diffusus est: ut non sit qualitas mundi: sed substantia creatrix mundi: sine labore regens: sine onere continens mundum: non tamen per spacia locorum quasi moles diffusa: ita ut in dimidio corpore mundi sit dimidius: et in alio dimidio dimidius: atque ita per totum totus: et in celo solo totus: et in sola terra totus: et in celo et in terra totus: et nullo contentus loco: sed i seipso ubique totus. **E**t infra declarans quod dicitur. **I**deo inquit ubique esse dicitur: quia nulli parti rerum absens est. **I**deo totus: quia non parti rerum partem suam presentem prebet: et alteri parti alteram partem: equalibus: minorum minorum: maioribus maiorum. **S**ed non solum universitati creature: verum etiam dicit totum esse in seipso exponit dicens. **Q**uomodo enim ubique in seipso? **U**bi que: quia nullus est absens. **I**n seipso autem: quia non continetur ab eis quibus presens est: quasi sine ipsis esse non posset. **H**ec hugo. **H**ec sic esse credimus: sed quomodo sic est non intelligimus. **V**nde Chrysostomus super epistolam ad hebreos. vallegat magister dist. viii. primi. **S**icut multa de deo intelligimus: quod penitus loqui non valemus: ita multa loquimur: que intelligere non sumus idonei. **V**erbi gratia: quod ubique deus est: scimus et dicimus: quomodo ubique est: intellectus non capimus. **Q**uoniam autem sic deus sit ubique: et in omnibus creaturis generaliter per essentiam: potentiam et presentiam: ut dicit magister dist. xxxviii. **P**rimi

Esai. lvi
Joan. iiii.
Act. vii.

Hier. xxi.

Job. xi.

Gregorius

Hugo.

Deus quomodo sit ubique.

Deus quomodo dicat esse ubique.

Chrysostomus

Exod. iij.

Damasce.

Celi corporales et celi spirituales.

Quare in scriptura magis frequenter legimus deum esse in celis quam alibi.

Per potentiam quidem: quia sua potentie sunt subiecta. Per potentiam etiam cognoscitur quod indistincte loca sunt. Per essentiam intime penetratio: quia omnibus rebus interioribus immediatus est. Tunc scriptura frequenter hunc commemorat esse in celis: propter maiora: mirabiliora: et sublimiora dei opera in celis pulchritudine: armonia: ordine: ac operatione relucens. Sunt enim celi corpora magne altitudinis: mire latitudinis: ingens luminositatis: motu regularia: syderibus ornata: corpora simplicia virtute stabilia: et incorruptibilia: vitali influxu mirabiliter efficaciter: ac inferioribus mundi regibus cōcorditer ordinata. Propter quod in eis diuina potentia / sapientia bonitas et clemētia magis: quam in alijs mundi corporibus declaratur. Admirationem namque dei potentia: in celis magnitudine et stabilitate. Dei sapientia in ipsorum pulchritudine: ordine et speciositate. Dei bonitas et clemētia in ipsorum fluxu et affluentia. De eorum soliditate dicitur: Job. xxxv. Celi solidissimi quasi ere fuli sunt. De eorum speciositate. Ecclesi. xliij. Spēs celi glia stellarum. Et Job. xxxvi. Spiritus eius orauit celos. De ipsorum causalitate: Job. i. in thebeo. Adūsus ille in inferiori contiguus est latitibus superioribus: ut ois eorum virtus inde gubernet. Adhuc autem dei gloria maxime relucet in celo empyreo: qui locus est sanctorum: in quo se clarē facit ad facie cōtemplandum actu beatifico prebet. In quo summo dono se cōdicat rationali creature: quod excellit longe oia alia sua opera. Nam et propter hoc omnes creaturas producit: et cetera bonitatis sue munera impendit. Ibi ergo de causis summam dei maiestatem frequentius in celis illis corporalibus esse scriptura predicat. Et quod vero christus in sua oratione nos potius dicere voluit: pater noster qui es in celis: quam qui es vbiq;: doctores sancti aliquas rationes assignant. Quarum prima est: ut per hoc nos doceret petere bona celestia permanens: et non caduca: ac terrena: nisi quatenus ad celestia ordinantur. Bonus enim filius pro paterna hereditate debet laborare. vnde Chrysostomus. Christus docuit nos orare ad patrem qui in celis est: ut faciat hoies se habere patrem celestem: et hoc erubescant terreno patri se subferre: hi scilicet qui patrem habent in celis.

Job. xxxij.

Assignat aliquot rationes quare christus voluit dicere quod es in celis quam quod es vbiq;.

Prima ratio.

Chrysostomus.

Secunda ratio.

Tertia ratio.

Job. xxij.

Quarta ratio.

Quinta ratio.

Secunda ratio. Quod vero christus in sua oratione nos potius dicere voluit: pater noster qui es in celis: quam qui es vbiq;: doctores sancti aliquas rationes assignant. Quarum prima est: ut per hoc nos doceret petere bona celestia permanens: et non caduca: ac terrena: nisi quatenus ad celestia ordinantur. Bonus enim filius pro paterna hereditate debet laborare. vnde Chrysostomus. Christus docuit nos orare ad patrem qui in celis est: ut faciat hoies se habere patrem celestem: et hoc erubescant terreno patri se subferre: hi scilicet qui patrem habent in celis. Tercia ratio: ut ostendat immensitatem diuine potentie: qua existens in celis generat nos filios per adoptionem in terris. Cuius corroborari mali senserunt: finem quod Job. xxij. legitur. Quid enim non ait deus? Quasi per caliginem iudicat. Habes latibulum eius: nec nostra cōfide ratio: circa cardines celi perambulata. Quarta ratio est insinuatio peccatorum: per hoc enim insinuat quod celestia simpliciter petenda sunt: vnde Hugo. Si dixisset quod vbiq; es: vex dixisset: ne lepta et inania querita do in te vagemur: dicit quod es in celis: ut in te radicata quod sunt vitia queramus. Quinta ratio:

ut insinuetur distans in istos a peccatoribus. In istis enim sicut in celis habitare dicitur: ut infra dicitur: vnde Hugo. Accomodatissima similitudo est: ut spiritualiter tamen interesse videat inter istos et peccatores: quantum inter celum et terram. Sexta ratio est: ut ostendat quasi per se iustos multiplex beneficii assequi a domino. Sicut enim a celis multiplex beneficii affertur corporalibus creaturis: scilicet lucis / caloris: humoris ac salutaris et fecundantis influentie multiplicis. Sic ab ipso quod in celis existente innocamus: multiplex accipimus beneficii. Omne das tamen optimum et optimum perfectum desursum est descendens a patre luminum. Et Cor. xij. Alii per spiritum datur sermo sapientie: alii sermo scientie etc. Et secundum modo exponitur hec particula in celis moraliter: ut per celos non intelligant corpora spherarum celestium: sed anime sancte: iuste et virtuose: et angeli scilicet: vnde Hugo vbi. In celo maxime habitare dicitur: quoniam sit vbiq;: quod per celos intelligunt angeli et homines iusti: in quibus maxime deus habitare: sicut scriptum est. Alia iusti sedes est sapientie. Sap. ix. In alia translatione. Et Hugo. exponit. Pater noster qui es in celis. in istis et iustis: non enim spacio locorum continetur deus: quod admodum enim terra appellatus est peccatorum: cum dicitur est. Terra es et in terra reuerteris. Sic iustus celum eorum dicitur dici potest. In istis namque speciali modo habitat deus: quo non habitat in ceteris peccatoribus et irrationalibus creaturis. Castas siquidem mentes per gratiam inhabitat: quas illabit et vniuersis illapsis sanctificatio: propter quod apostolus ait. Cor. iij. Inscitis qui templum dei estis: et spiritus dei habitat in vobis. Et sequitur. Templum enim dei sanctum est quod estis vos. Et. ij. Cor. vi. Igitur. Vos estis templum dei vini sicut dicit deus: quoniam habitabo in illis. Et eadem epistola. c. xij. In non cognoscitis vosmetipsos: quod christus iesus in vobis est: nisi reprobi sitis. Tota enim dignatissima trinitas que in hac oratione pater nominat: pius mentes inhabitat: in quibus mirabilia operatur. Nam de patre dicitur Joā. xij. Si quis diligit me sermonem meum seruabit: et pater meus diligit eum: et ad eum veniemus: et mansionem apud eum faciemus. De filio qui est sapientia increata: scribit Sap. viij. In atas sanctas et transferret: a amicis dei et prophetas constituit. et beatus Hugo. iij. de tri. dicit quod de sapientia dei qui filius dei est: dicitur sit. Emitte illa de celis scitis tuis: ut mecum sit. Que et de seipso testimonium perhibet di. Delitiae mee esse cum filiis hominum. De spiritu sancto dicit saluator. Rogabo patrem meum: alium paraclitum dabit vobis: ut maneat vobiscum in eternum. Joā. xij. Et dicunt autem viri sancti celum metaphorice ob quasdam conditiones et proprietates celorum materialem: que in eis per similitudinem spiritualiter inveniuntur. Primum propter ornatum pulchritudinem. Sunt enim celi corpora lucida: sole ac stellarum multitudine ornata: ab oisimuditate cōtatione remota. Ita viri sancti et iusti sunt intellectu liminosi et clari: a vitiorum maculis et seditate purgati: et charitate ac diuersarum virtutum floribus tanquam sole ardentissimo: et stellis fulgidissimis adornati: vnde beatus Bernardus. sup. cātica. Alia scilicet celum est: in quo sol est intellectus: luna scilicet astravirtutes. Et sicut stelle in nocte lucet: in die latent. Sic vera virtus est que in prosperis non apparet: in aduersitatibus emicat. Et de apostolo spiritualiter dicit quod celi sunt: vnde honorius super illud ps. Celi enarrant gloria dei. Celi autem sunt sancti apostoli: in quibus celata sunt secreta celestia dei. Et quibus resplendet sol sapientie: lucet luna scientie: micat stelle virtutum: cōtiscant fulgura signorum: crepant tonitrua predicationum: et manant pluuie scripturarum

Augusti. Septarō. Hugo. B. c. ij. Joā. xij. Sap. viij. Augusti. Viri sancti celi metaphorice. Bernar. Honorius. Celi dicuntur apostoli.

scripturarū. ¶ Scdo: viri scilicet celi dicunt ppter celestis cōuersationis custoditū: vnde ap̄s ad p̄bil. iij. Nostra puerfatio in celis est. peccatorū autē puerfatio circa terrena versat. de quo ps. Oculos suos statuerit declinare in terra. ¶ Tertio viri scilicet dicunt celi: q̄ sicut in celo apparent singularia opa dei: quib⁹ regit inferiorē mundū: ita in sc̄tis relucet singularia opa trinitatis: in quib⁹ appropriata psonarū apparēt: potētia sapientia: bonitas. Potētia patris in soliditate sine firmitate. Sapientia filij in decore et luminositate. Bonitas sp̄s sc̄ti in influētia et causalitate. Ita et in sc̄tis hoib⁹ et virtuosis tota ipsa trinitas diuinarū psonarū singularia: q̄ in ceteris operaf. Pater fortitudinē qua ambulat i lege dñi: vt nō declinet neq; ad dexterā: neq; ad sinistrā: vt non deficiat in aduersis: nec extollat in prosperis. vñ scribit sapiēs p̄ouer. xij. Nō cōtristabit iustum qd̄q; ei acciderit: filius iustitie fidei: et credēdoz cognitio: quo cauere possunt hereses et errores: et loqui sapiētia inter pfectos. vñ promisit xps se sequētis in virtutū operatione lumen vite: me in foueā errorū et tenebrarū caliginē sp̄s sc̄ti tentur: dicēs. Qui sequit me nō ambulat in tenebris: sed habebit lumen vite. Et alibi. Dabo vobis os et sapientia: cui nō poterit resistere et cōtradicere oēs aduersarij vestri. Sp̄s sc̄tus operaf in virtuosis mirabilem iam et influxū ac bonitatis diffusionē. Docēt siquidem sc̄ti verbo vel opere vias dñi: vt impj ad ipsuz conuertant: deriuant quocūq; sua virtuosa opa in quoscūq; alios: vt inde fortificent et roborentur. hinc gloriatus est p̄pheta se participē esse oim timentū dñm et custodiētū mādata. hūc causalē influxū in alios testat se habuisse ap̄s cū dixit. factus suz oibus oia: infirmis infirm⁹: in sapiēs insipientib⁹ et. vt oēs faceret saluos. Uel sc̄ti celuz hz in lumine claritate: in motu singularitate: in virtute rigoritate. Sic et tria opaf in sc̄tis deus: illuminat intellectū remouendo errorē: regulat affectū ordinādo amorē: influit ad pfectuz ministrādo vigorē. ¶ h̄ hūc autē plogū alij distinguūt i tres partes: p quarū primā orās cōfortaf: p sc̄tam dilataf: p tertā eleuaf. vñ venerabilis hugo. Sēptē inq̄t petitionib⁹ premisit prologū tribus verbis cōrētū. In primo cor hois cōfortat: in secūdo dilatat: in tertio eleuat et exaltat. Quisem audiēs se patrē deū habere nō aletur ad sp̄e glie. Pater inq̄t: vt sim? imitatores dei sicut filij charissimi. Subdit noster: vt ad fraternē charitatis amorē dilatemur. Dicit q̄ es in celis: vt mētē in summis radicata q̄ sunt vtilia grām⁹. Itē in celis sp̄s sc̄ti bus: vt ad sp̄alitātē in qua habitat festinare discam⁹: et celestia ab eo petam⁹: vt vult glo. adatt. vi. ¶ Innoē. alr distinguit dicēs. Beniuolētia nō capta a trib⁹ psonis: cognitio: petitoris et assessoris. Cognitio: est de⁹: petitor: est hō: assessor: est angelus. Innuatur psona cognitio: cū d̄ pater: petitoris cū d̄ noster: assessoris cum addit q̄ es in celis. i. in angelis sc̄tis: de quibus dicif. Celi enarrat gloriā dei. ¶ Et p̄ predictis itaq; potest deuote orare cupiens talem formare meditationē ad deuotiōis exercitiū. ¶ O trinitas vn⁹ de⁹. Pater oim qd̄e creatione: hoim redēptio: fidelū adoptio: electoꝝ p̄destinatione. Qui sp̄s rituales filios generas per viuificam charitativā amoris propaginē. Utinam mihi misero sic tue amoris charitatis gemine gratiā infundas: vt fili⁹ rati patris esse merear. ¶ Noster: q̄ te nobis dare nō cessas p largissimā tuē bonitatis diffusionē. Utinā p ardentissimi amoris adhesionē vere

tus esse merear: paternā nobilitatē tuā dignis amorib⁹ imitari: amorēq; fraterno omnibus filiis tuis fratrib⁹ meis in oibus bonis cōicare valeā. p̄p̄ Tu ergo pater excelsus in creatione: suavis in amorē: diues in hereditate: liberalis paterna cōio nē q̄ es celestis: ac filioꝝ gratuita hac sacrali regeneratione: supbiā proximū contemptricē: q̄ indignos celestis patre reddidit: a nobis misericorditer auerte. Ad gratiā adoptiōis et vnionē fraternitatis seruādā nos conuerte: vt paternitas tue gloriā: et filiatio: tua tue gfa: atq; vnionē fraterna semper gaudeamus. ¶ Qui es in celis materialib⁹ admirabilis tue potētē et magnitudinis ostēsiōne. Et in celo supremo empyreo speculam eternitatis: corona iocūditatē: thesaur⁹ felicitatis. In celis quoq; spiritualibus in sc̄tis tuis: p sp̄c tue gratificatiōis lustrationis habitatiōne. Utinā miserabilis aiā mea tibi sit celū clarū et nitidū ac variis virtutuz syderib⁹ adornatū: vt tue sc̄te habitatiōis dign⁹ hospes inueniar. fiatq; omne desiderij cordis mei ad celestia bona obtinēda: cōtēptis oibus trāseūtibus oblectamētis. Sicq; meditādo clauis in his verbis mysteria vtrūq; supra exposita: ad flāmigeros diuine charitatis: ac fraterne dilectiōis affectus magna cū fiducia assurgere pōt: necnō et in odiū sanctum virtioꝝ: se tanta filialis ad optiōis grā indignū reddere conantium. Et t̄m de prologo dñice orationis. ¶ Sequitur.

Lectio lvi.

Anctifice tur no me tuū. ¶ Proxi exordiū seq̄ tra ctat: i. q̄ petitiō nes ad deū fundē cō tinētur. ¶ In: q̄ adhu us ter iūgit. Si in neni gratiā in cōspectu tuo dñe: obsecro vt gradiat no biscū te. ita iudich pu dens illa vi dua laudibus dei ic p̄s dixit. De⁹ celoꝝ creator aq; p̄tēdis. De quo pulchre loquit glo. adatt. vi. affi rū: vñ dñs tu⁹ creature audi me mi serā depcā tē: et tua miā p̄sumē tē. ita magi ster nos ter xps nos fa cere docuit in pncipio

ad p̄bil. iij. ps.

Prouerb. iij.

Joan. viij. Luc. xxj.

1. Cor. ij.

hugo.

ep̄bc. v.

Innoēti⁹.

ofonis quā & petitionib⁹ a fine incipim⁹: ad pfectionē fit or⁹ p nobis in do ascensionis. Si a summis: qd hoc de supernis fituit exor⁹ accepim⁹: fit ordo descēfōis. Sed qz p bec. f. do dūm pmit na nos ab imis ad summa pfurgim⁹: septē beati tēs in q ipz tudines q p eadē dona querim⁹: de imis gradatim ad sumina pueniūt. In precib⁹ ergo est vt im petremus dona: in donis vt operemur mādata: de operatione beatitudines sequuntur. In ec glo. pincendat a quatuor.

C Duplex ergo ordo innuitur. Un⁹ ascēfōis: q in enumeratione beatitudinū seruat. Matt. v. Alius descēfōis q in enumeratione donoz tenet. Esa. xi. Ubi dona hoc ordine recitant. Sapientia/intellect⁹/cōsilium/fortitudo/scia/pietas/timor dñi. Et huic pformat ordo petitionum. Qd aut ali⁹ ordo in britudinib⁹/ali⁹ in petitionibus obseruat: hec est rō p Alex. pre. iij. q. rxxv. Itaz britudo est actus pfect⁹: vt hic loqimur de britudine. Actus aut est in executione: id britudinib⁹ cōgruit ordo executionis: q est ascēfōis a medijs ad finē. Petitiō nō est desiderii seu intēfōis expōfio cui couenit ordo intēfōis: qz quod primo desiderat: primo intendit. Et hic est ordo descēfōis a fide ad media. Primo em desiderat finis: ac deinde media propter finē. Et qz petitionibus imperant dona qb⁹ operari cōualescim⁹: id idē est ordo donoz & petitionū. Et quo satis p⁹: cū petitiones dñice orationis nō incipiunt a remotiōe maloz: vt prius declinat mala: deinde fiat bona: sicut illud Hecy. iij. de pso. Qui vult ingenū ferere agrū pūliberet arua fructibus. Et illud Prouerb. xiiij. Diligenter exerce agrū tuū: & postea edifices domū tuā. Qz ali⁹ esse oꝝ ordo petitiōnū: ali⁹ ordo operationū: & actiōne quib⁹ loquūtur auto. allegare. Qd ordo itaqz petitionū ordinem sequit desideriorū. In ordinato aut desiderio: vt dictū est: prio cadit finis: deinde ordinata ad finē. finis noster deus est: in quē noster affect⁹ dupliater tendit. Uno mō ppter seipsum pout est suumū bonū in se: qd facim⁹ dū p actū charitatis deū in seipso diligim⁹: eiusqz gloriā & pfectionem sup oia volum⁹. Alio mō tendit in eū desideriu nostrū: vt est summū bonū nostrū: dū videlz ipso frui cupim⁹ per actū spei. Primum pertinet ad affectionē iusti. Scdm ad affectionē cōmodi. Illo em modo diligimus dñm vt cōmodū nostrū & ita nos diligim⁹ i deo. Utraqz dilectio bona: sy pfectio: est prima: qz utraqz act⁹ est virtutis theologicę: sed pua virtutis excellētissime. f. charitatis: scda spei. C Ad primū igit ptnet petitiō prima. Scificet nomē tuū: p quā petim⁹ gloriā dei. Ad scdm ptnet scda petitiō. Adueniat regnum tuū: p quā petim⁹ ad gloriā peruenire: qz pstitit in eius clara visione & bñ fruiōne. Et sic iste due petitiones ordinant ad finem: scz ad beatitudinem. Prima ad beatitudinē obiectiua: secunda ad formalē. Obiectiua est deus: formalis est fruiō dei. C Ad finē aut hūc ordinat nos aliqd dupl. Uno mō per se alio mō p accidēs. Per se dirigit bonū qd est rōle ad finē. Et hoc est duplex nā aliqd ordinat nos ad finē directe & pncipalr. meritu quo britudinē mereamur deo obediēdo & qd ad hoc petim⁹. fiat vo. t. si. in ce. xij. ter. Alio mō instrumentalr & quasi coadiuando nos ad merēdū. ad hoc ptnet qd dicim⁹. Panē no. qti. va. no. ho. Siue intelligat de pane xbi dei: siue de pane sacrali: siue de pane copozali. Per accidēs ordinamur ad beatitudinē p remotiōne probibētis. Sunt aut tria q nos phibent a beatitudinis cōsecratione. Primum est pctm: qd directe phibet a regno dei: & quāt ad hoc dī. Et dī. no. debi. nfa. sicut & nos dī. deb. nris: debita. i. pctā. Scdm

phibet & impedit nos tētatio: q retrahit ab obedientia diuine volūtatis: & inclinat seu inducit ad pctm: id petif. Et nenos ind. i. tē. Tertio nos impedit penalitas pñs: id subdit. Sz libe. nos a ma. Hunc ordinē tradit scdus Tho. ij. q. lxxvij. ar. ij. quē imitat dñs. Ipe. de aliaco. **C** D pōt ēt plani⁹ accipi & sufficiētia rōdo petitionū sic. Qz septē iste petitiones omne appetibile & recte desiderabile cōprehēdunt. Qd aut appetibile aut est collatio boni: aut remotio mali. Bonū cui⁹ collatio petif est triplex: bonū celeste/ bonū spūale/ & bonū tpale. Primum est glia/ scdm gfa/ tertiu natura. Bonū celeste duplex est: scilz obiectiuale/ & formale: vt dictū est. Adalum qd pertinet adferri sūtr est triplex: scz pteritū pñs & futurū: ideo petif vt pteritū remittat: pñs tollat: futurū caneat. Quatuor ergo p dicitis bonis cōsiderādis cōstruēt quatuor: pñe petitiones. Trib⁹ malis remouēdis cōrespondēt vltime tres petitiones. C Ut sic pñt ad adhuc plani⁹ distingui & ordinari petitiones ipse. Quid em hac of. one deū tanqz filij patrē celestē hinc dicim⁹: pñ nō qz es i celis. Id ordinate petēs tanqz bon⁹ filij: prio petis ea q respiciūt honorē pñs ad qd pñnet: scificet nomē tuū. Scdm ea q ptnent ad seipm: p primū: hec aut sunt collatio boni & remotio mali. Sunt aut triplex bona: vt tradit Aug. li. i. retra. Magna/ media/ minima. Magna bona/ sunt bona britudinis & glie. Bona media: sunt bona spūalia ad britudinis cōsecutionē necessaria: vt gfa & virtutes/ & meritorie opatiōes. Minima bona sunt q conferūt qdē ad britudinē: nō sunt tñ necessaria: q sine eis britudo conseq pōt: vt bona copis/ sanitas/ robur: &c. Et qdā bona aie min⁹ necessaria: vt ingenij pspicacitas/ scia secularis. Pua bona. f. britudinem ipam petim⁹ cū dicim⁹. Adue. re. t. Itā p regnū intelligit britudinē glia in regno celoꝝ sine fine possidēda. Bona media petim⁹ cū addim⁹. fiat vo. tua &c. Volūtas dei est scificatio nra. Scificamur aut p gratiā: vtutes/ & opa meritoria i mādatoꝝ dei obseruātia: qd credimur digni vita eterna. Infima seu minima bona petim⁹ cū consequēter oram⁹. Panē no. quo. &c. Itā panis nō mine itelligunt oia corpi necessaria: per que corpus spūi subseruare pōt: siue cōcernat corpis sanitatē: siue victū & amictum. Mala etiā remouēda triplicia sunt pñorib⁹ bonis opposita. Ad primū malum est pctm separās nos a summo bono & per hoc ab eterna glia: q separatio est extrema & vltima miseria dānatoꝝ: qd auferri petim⁹: cū dicim⁹. Dī. no. de. Ad media mala sunt pctōꝝ occasiones: q inducūt ad pctm: qles sūt tētatiōes diaboli: carnis & mūdū: q auferri petim⁹: qz subigi mus. Et nenos indu. i. tē. Minima mala sunt dāna copis: & rerū exteriorū vtiliū atqz fame: vt in firmitas copalis/ despectio pfone/ paupras/ & cetera qcūqz icōmoda tpalia rerū: fame & amicōꝝ. Hec em nōnūqz ipedimēta sunt hoi i pfectu ale spūali: q petunt remoueri cū i fine annectit. Sed libe. nos a ma. Que spāliter refert ad mala copozalia pñtia: h extēdi possēt ad oia mala. Sic ergo ordinatissime primo petif qd charitas dei erigit: deinde qd charitas sui & proximi. Et primo collatio maioris boni: deinde minoris: tertio infimi: ac deinde remotio maloz: prio maximoz: scdm mediōꝝ: vltimo minoroz. Et hec sufficiētia et diuisio respicit planissimū sensum literalē: q a simplicibus ac popularib⁹ cōprehēdi pōt rōz. C Beatus nō Aug. li. de xbis dñi: pfund⁹ dñice of. nis cōtinētā dīscarnēs: septenariū numerū petitionū septē donis & britudinib⁹ cōnectit: dicēs.

Triplicia sunt bona.

1. Thes. iij.

Augustinus

Tria sunt q nos probibēt a britudinis psecutiōe.

Sicut

Si timor dei est quo beati sunt pauperes spiritu
 quonia iporum est reg. ce. re. petamus vt in no-
 bis sanctificetur nomen dñi: timore casto perma-
 nente in secu. seculo. Si pietas est qua beati sunt
 mites qm ipsi possi. terram: petamus vt veniat re-
 gnū vel in nos: vt metescamus nec ei resistamus:
 vel de celo in terras in claritate aduentus: vbi le-
 tabimur: sicut dicitur. Venite bñ. pa. mei. Si sciē-
 tia est qua bñ sunt qui lugent: qm ipsi consolabū-
 tur: petamus vt fiat voluntas: vt consentiat caro
 spiritui: q non est luctus nisi quia ista contra se
 configunt: vt cogamur dicere. Infelix ego hō: q̄s
 me liberabit de corpore mortis huius. Si fortitu-
 do est qua beati sunt qui esuriunt: sicut inusti-
 ciam: quonia ipsi saturabuntur: oremus vt detur
 panis quotidianus: quo sicut ad illā satietatez
 perueniamus. Si consiliū est quo beati sunt mi-
 sericordes: qm miam consequuntur: dimittamus
 et nobis dimitti orem. Si intellectus est quo bñ
 sunt mundo corde: qm ipsi deum videbūt: orem?
 non induci in tentatione per aspera vel blanda:
 ne non sit simplex cor: dū non simpliciter bonum
 petat in oibus que agit. Si sapientia est qua bea-
 ti sunt pacifici: quonia filij dei vocabūtur: orem?
 liberari a malo. Liberatio enim facit liberos. i. fi-
 lios: vt dicamus spiritus adoptionis: abba pater.
 Sic his petitionibus petimus dona: per que p-
 uenire possumus ad beatitudinū perfectā opa: et
 per opa perfecta ad premia sempiterna. ¶ **A**lter
 distinguit idem Augu. has petitiones in enchi.
 Sed rescindo propter nimiam prolinitatem. ¶ **S**z
 hic quis dubitare possit: cur lucas orationē dñi
 cam conscribens tñ quinqz ponit petitiōes. Aut
 enim ipse diminue tradidit: aut mattheus sup-
 fluus fit ponens septē dū quinqz sufficiunt. Aut
 em̄ Luc. xi. Pater sanctificet nomen tuū: adue-
 niat reg. tuū: panē nostrū quoti. da no. hodie: et
 dimitte nobis peccata nostra: siquidem et nos di-
 mittimus debitoribus nostris: et ne nos indu. in
 tentationē. Dimittit igitur. fiat voluntas tua: et li-
 bera nos a malo. Ad hoc respondet brūs Augu.
 in enchi. c. clj. Euangelista Lucas in oratiōe dñi
 ca ait: petitiones quinqz non septē: complexus ē.
 Hec ab isto vtiqz discrepauit: (als discrepauit)
 sed quem admodū illa septē sunt intelligenda: ip-
 sa sua breuitate pmonuit. Homē quippe dei san-
 ctificat in spū: dei aut regnum in carnis resurre-
 ctione ventura. ¶ **O**scidens ergo lucas tertij peti-
 tiōē duarū superiorū esse quodāmodo repetiti-
 onē: magis eā dimittendo fecit intelligi. Quia scz
 ad hoc principaliter dei voluntas tēdit: vt eius san-
 ctitas cognoscatur: et cū ipso regnemus. Subdit
 Aug. Deinde tres alias adiungit: de pane quoti-
 dianio: de remissione pctōz: de tēratione. At vero
 qd ille vltimo posuit: s; libera nos a malo: iste nō
 posuit: vt intelligeremus ad illud superius quod
 de tentatione dictū est pertinere: vt sciat vnaq; s;
 qz in eo se liberari a malo: cū non inseratur in ten-
 tationem. Ideo nec Lucas diminue: nec Mat-
 theus superius petitiones posuit: sed qd vn? in-
 tēdit: alius expressius posuisse vtile reputauit.
 Ecclesia aut vtitur eo qd expressius est: qd Mat-
 theus exēplauit. ¶ **I**his pmissis ad diuisiones
 huius partis procedamus: cū ē: in orōne dñica.

Sanctificetur nomen tuum

Hec est scda pars principalis ofonis dñice: in
 qua captata in etordio dei beniuolentia: in ista
 exprimit forma petitionis et modus. Et q omne
 qd a deo petimus: aut est de acquirendis bonis:
 aut de remouendis malis: id hec pars diuiditur

in duas partes principales. In prima petitur bo-
 norū collatio. In secunda petitur malorū exclu-
 sio: ibi. Dimitte nobis. ¶ Prima pars in duas diui-
 ditur. In prima petitur id quod pertinet ad dei
 honorē et reuerentiam. In scda quod pertinet ad
 nostram salutē et indigentia: ibi. Adueniat regnū
 tuū. ¶ Quarta ad partē h̄mā: hec clausula dupli-
 citer exponitur: s; nō multū differant. Uno modo
 vt sanctificatio referatur ad deū seu ad diuinū nois
 sanctificationem: eo modo quo sanctificari pōt
 in se. Scdo modo vt referatur ad nostrā sanctifi-
 cationē: qua nomen dei in nobis intelligitur sancti-
 ficari. Quoad primū dicitur. Sanctificet nomen
 tuū. Quia deus est summū bonū optimū menti-
 bus: de cuius bonitate cetera oia sua bonitate
 participant: idcirco recto ordine ipseus honorē
 et gloria ceteris quibuscūq; est preponenda. Cū er-
 go in oratione dñica multa petituri sumus que
 ad nostrā salutē et profectū pertinent: dignus est
 vt primo circa ipsum reuerentia inlistantur: cete-
 ra oia laudi dei et glorificationi postponam: vñ
 Chryf. Dignū est vt oratione deū depcans: nihil
 petat ante gloriā patris. Hunc ordinē summus
 magister xps saluator noster docuit nos obserua-
 re: cū in prima petitione dicere nos iussit añ alia
 illud glorificationis verbū. Sanctificet nomē tuū.
 ¶ **U**bi est aduertendū: q dupliciter aliqd cō-
 tingit sanctificari. Uno modo per sanctitatis adop-
 tionem: quia scilicet ipm sanctū esse predicatur sine
 declaratur: siue quia sanctitas eius creditur lau-
 datur et amatur. ¶ **P**rimo sanctificantur creature rō-
 nales in via et in patria. In via per susceptionem
 gr̄e sue in sacramentoz: successiōe baptismi aut
 pñie: qua pctm originale vel actuale dimittitur:
 vel etiā sine sacro per contritionē: aut ex spali pri-
 uilegio: sicut quidā in vtero legūtur sanctificari: vt
 hieremias: ioānes bap. s; go glōsa. Vñ sanctificari
 in via: nihil aliud est q̄ gratificari per gratie sus-
 ceptionē vel ei? angmētationē: in tra illud Apo-
 cali. Scitūs sanctificetur ad hoc. Est em̄ gr̄a sancti-
 tas vie. In patria s; sanctificat rōnalis creatura p
 susceptionē glorie in clara deū visione: fruitione:
 et firma tētiōe: q̄ est securitas de glia nō pdena.
 Illo mō de? sanctificari nō pōt: q nec grām recipe-
 re pōt: nec gloriā: nec quodcūq; accidēs: q sim-
 pliciter immutabilis: vt. 3. dictū est in verbo: qui
 es. Hoc ergo intellectū nō oramus: vt nomen ei?
 sanctificetur. ¶ **A**lio mō cōtingit aliqd sanctificari
 p scitatis ostēsiōe seu declarationem: q ipfam
 scitū esse p̄dicat et declarat: siue qz scititas eius cre-
 ditur laudat et diligat reueret honorat. Illo modo
 deus sanctificari pōt a creatura: q ei? sanctitas
 credi pōt: laudari: extolli: predicari et c. Et hoc pe-
 timus: fm vnā expositionē. Scitificet nomen tuū
 id est nota sit tua scititas toti mūdo: vt totus mū-
 dus noscat te solū verū deū esse. Te totus laudet
 vt decet tuam sanctitatē. Iussit nāq; xps orare p
 emēdatiōe totius mundi: qui ante aduentū xpi
 nō recte de dei scititate estimabat: vñ dicit Cirill?
 ¶ **P**enes eos ad quos nondam peruenit fides: no-
 men dei p̄tēnebatur: sed vñ in bar veritatis sup
 eos illuxit: ipfam scitatur scitificat et scitificat.
 Sic ergo fm hāc expositionē petimus deū mun-
 do ita innotescere: vt non existimet aliquid aliud
 deo esse sanctius: sed deū et sanctissimū colat et
 adoret. De hoc glo. Matth. vj. Sanctificetur: id
 est ita vt est sanctum habeatur hominibus: et ita
 innotescat illis de? vt nō reputet aliqd eo sancti?
 Hinc expositioni cōcordare videt brūs hiero. Hiero.

Dubitatio

Luce. xi.

Ratio ad dubitatio nem.

Augustin.

Expositio duplex hui? partice. Sanctificetur nomē tuū.

Chryf.

Duplr p̄ti- git aliquid sanctificari

Apo. vlt.

Cirillus.

super Esa. tractans hanc particulam. Sanctificetur nomen tuum: ita inquit. Subemur a deo pe-
tere ut det vocē virtutis enāgelizantibus: ut per
eorum predicationē et doctrinā apud oēs gentes
sanctitas dei innotescat: et vnus verus et eternus
deus eis manifestetur: ut sic toto orbe conuerso:
fiat vnus pastor: et vnus ouile. Et hec expositio si-
milis est ei quam dat beatus Aug. sup illud Joā.
17. 1. Pater clarifica filium tuum: ut filius tuus clari-
ficet te. Adhuc ait queri potest: quō patrem cla-
rificauerit filius: cum sempiterna claritas patris
nec diminuta fuerat in forma humana: nec auge-
ri poterit in sua perfectione diuina. Respondet
In seipā claritas patris nec augeri nec minui po-
test: apud hoies aut proculdubio minor erat quā
do in iudea tūmodo notus erat. Ad dū a solis or-
tu usq; ad occasum laudabāt nomē dñi. Hoc au-
tem qd per euāgelium xp̄i factū est: ut p̄ filiū pater
innotesceret gentibus: profecto patrē clarificauit
et filius. ¶ Sed hic dubitū outur: quonā est ista
sanctitas dei quā fm hanc expositionē petimus
vt mūdo innotescat. De dei sanctitate late dictū
est lec. xix. in expositione hymni angelici. Sanctus
sc̄tus sc̄tus dñs deus sabaoth. Ideo hic breuiter
rūdetur fm Diony. in de diu. no. c. xi. Sanctitas
quidem est inquit: vt fm nos loquamur omni sce-
lere libera perfectaq; et penitus incoīgnata mū-
ditia. Super quo dicit p̄metator liconiens. Sanctitas
dei vt fm nos est dicere: id est vt possibile ē
dici fm nostram intelligentiam: est puritas libe-
ra ab omni inuidia: cum infrangibili et inscribibi-
li firmitate: rectitudie et ordine bonitatis consistens.
Per hoc quod dicit puritas libera ab omni im-
munditia: excludit p̄ctm̄: per hoc quod additur
cum infrangibilitate inscribibili firmitate: secluditur
potentia siue possibilitas ad peccādū. Et quo p̄t
q̄ solus deus illo modo est sanctus: sicut solus est
bonus et solus altissimus. Omnes enim creature
rationales et intellectuales quēcūq; fuerint suis
viribus derelictę possunt ab interiori libera vo-
luntate ad peccandū declinare: et ab exteriori
impulsu ad malum flecti: vnde dicitur Job. iiii.
Ecce qui seruiunt ei non sunt stabiles: et in ange-
lis suis reperit prauitatem: quanto magis qui in-
habitāt domos luteas: que terrenum habēt fun-
damentum: cōsumuntur velut a tinea: Et hoc est
qd dicit Hiero. in tract. de filio prodigo. Solus
deus est in quem non potest cadere peccatum: et
hoc ex propria natura et perfectione. Hāc est bea-
tus in patria peccare non possunt: hoc tamen non
est ex ipsorum natura: sed gratiosa dei voluntate
vnde Aug. contra maximū. Cuiusq; rationa-
li creature prestat ut peccare non possit: nō est
hoc nature proprie: sed dei gratie. Solus autē de-
us est qd a rectitudine obliquari nō p̄t: qd solus ipse
perfectiones oīm supergreditur: solus igitur san-
ctus: vti Orige. super Leui. sup illo verbo. Sancti-
ficet te: quia ego sanctus sum. Quid est inquit qd
ego sanctus sum: nisi qd ego segregatus sum: et lo-
ge separatus ab oībus q̄ colūtur: siue in celo siue
in terra: imense et ipropositionabiliter oīa transcē-
dēs in omni perfectionis et dignitatis conditio-
ne: Est igitur fm hoc dei sanctitas: infinita dei p̄-
fectio: ipsius omnipotentia: inflexibilis firmitas
a rectitudine: omnimoda puritas ab omni im-
munitia: cui nec aliqua immūditia in quocūq; pla-
cere p̄t: ipsius infinita sapientia: equissima iusti-
cia: immensa liberalitas et misericordia: et quēcū-
q; alia ipsius perfectio. Alia dico fm nomen: qd
fm rem ipsam: oīa que dicta sunt: nō multe p̄fe-
ctiones: sed vna sunt p̄fectio ipsius: sc̄z infinita: in-

diuidua et simplicissima essentia: quoniam illa in-
finitum distat a quolibet: quod in terra siue in ce-
lo perfectum et dignum reperitur. Secundū hoc
igitur petimus vt nomen dei sanctificetur: id est
vt vere ipse cognoscatur fm summas illas p̄fe-
ctiones in ipso solo reperibiles: et quicquid p̄fe-
ctionis est: et dignitatis et excellentie ac honoris
ipsi attribuat: vt in toto orbe ipse nominetur
altissimus: potentissimus: iustissimus: sapientis-
simus: ac pater misericordissimus. Et sic recte co-
gnitus et solus deus veneret: magnificetur et di-
ligatur. Et hoc est quod dicit beatus Aug. ad pbā. Augustin.
Cum dicimus sanctificet nomen tuum: nos admo-
nemur desiderare vt nomen eius qd semper sc̄tm̄
est: etiā apud hoies sanctum habeatur: hoc est qd
non cōtēnatur (quod non deo: sed hominibus p̄-
dest) nihil nāq; sanctitatis deo accrescit per no-
stram sanctificationem qui ante secula sanctus
fuit: et sanctus permanet immutabiliter in eternum.
¶ Petimus etiam secundū dicit sanctificetur no-
men tuum: non in se sed in nobis: vnde glo. Mat-
thei. vi. In spiritu sapientie oramus: nea sancti-
ficatione nominis in aliquo discrepemus: sed pa-
tris nomen in filiis vita et moribus ostendatur.
Et glo. alia. In nomen patris in nobis est qui filij
dicimur: quod petimus sanctificari: non vt ipse
sanctior fiat: sed vt in nobis operetur augmentū
sue sanctificationis: nam sanctificatio filiorum
nomini eius attribuitur. Tunc autem in nobis
sanctificatur: vt Chrys. ait: quando scientes ip-
sum sanctum tinemus: et solliciti vigilam? ne for-
te in nobis ipm violemus. Uiolemus inquit non
sua natura: sed in nobis: ne ipsum contēnamus:
et ei nō obediāmus per opera mala. Tunc igitur
sanctificatur in nobis: cum fm predicta corde re-
cte de ipso sentimus et credimus: quia scilicet mū-
di est creator et gubernator: bonorum remunerato-
r: et malorum retributor. Tūc in nobis sanctifi-
catur: cum voluntatem nostram sue conforma-
mus rectissime et inobliquabili voluntati: suis pa-
rendo p̄ceptis et mandatis: tanq̄ summi domini
et sup̄mi. Cūq; exterioribus signis reuerentia-
bus: vt genuflexionibus: prostrationibus: pecto-
ris tūfionibus et silibus ipm reueremur tanq̄ vni-
uersalē et sapientū dñm: p̄stantes ritibus exteri-
oribus fidē quā interi⁹ in corde tenemus: de ip̄s
summa sc̄titate p̄fectione in ecclesiis: oratoribus
in nois sui inuocatio: in suoq; verborū reuerenti
pnūciatio: et silibus. Sicq; in nobis sc̄tificat: qd
in hoc nos sc̄ti efficiamur: et a p̄ctis emundamur.
Ita dicit Anselm. Ut sc̄tificat quidē deprecamur.
Opus est nobis est cōtinua satisfactio: vt q̄ q̄ti
die delinquimus delicta n̄ra cōtinua satisfactio
purgem. ¶ Sc̄tificat autē dei nomē in nobis
tripliciter fm Alex. fm triplicē statū sc̄tificandoz
incipiētū: proficiētū et p̄fectoz. Sc̄tificatur in
incipiētibus per sc̄ritatis aduentū. In proficiētibus
p̄ sc̄ritatis augmentū. In p̄fectis per sc̄ritatis cōple-
mētū. Quoad primum dicit ap̄t. i. ad Thesi. iiii.
Hec est voluntas dei sc̄tificatio v̄sa. Quoad sc̄m
Apoca. xxi. Sc̄tus sc̄tificetur ad huc. Quoad ter-
tiū dicit beatus Amb. Tūc nomen dei p̄fecte sc̄tifi-
catur: cū bonā vitā bonis operibus terminamur.
Et sc̄t. xxxv. Percutiat cum eis sedes pacis: pa-
ctū sempiternū erit illis: et dabo sanctificationē
meā in medio eoz impetū. Hec et tria notat bea-
tus Cyprian⁹ dicens. Cū sc̄tificari petimur: vt in no-
bis perueniat sc̄tificatio oramus: ecce primum.
Cū vero sanctus rogat vt sit sanctus: id est vt ro-
gat vt sc̄tus perueniat: ecce sc̄m. Cū hoc vtiq;
petūt vt in eis perseuerēt bonis q̄ se accepisse no-
uerūt:

Augustin⁹

Dubium.

Rissio ad
dubium.

Job. iiii.

Hiero.

Augustin⁹.

Leui. xx.
Origenes.

Augustin.

Chrys.

Anselmus.

Triplex sta-
tus sc̄tifi-
catorum.

Ambro.

Cyprian⁹

nerint: ecce tertiu. Petis in hac petiide obtine
 duz: vt in tpe qtu ad incipietes: p sciētes: qz in
 hoc tpe aduenit nobis sanctificatio: r argumēta
 in nobis: s; in eternitate qtu ad cōplemētū r cō
 summationē: vñ gl. Aug. In eterna vita triū pri
 maz petitiōnū impetratiōes sūt: s; h; incipiāt.
 Et est bti Augu. in enchir. c. cxiij. vbi dicit. Apud
 euāgelistā mattheū septē petitiōes dñici oīo cō
 tinere vident: quaz tribus eterna poscunt. In reli
 quis quatuor tpalia: qz sūt ppter eterna cōsequē
 da sunt necessaria. Hāc qd dicim? scificet nomē
 tuū: aduc. reg. t. fiat v. tra sicut in ce. r. in ter. qd
 nō absurde qdā intellexerūt: in spū r corpore om
 nino retinēda sunt sine fine. Et hic lchoata quā
 tūcūq; pscim? augen? in nobis. Perfecta vero
 qd in alia vita sperādū est semp possidebuntur.
 Qd s; dicim? panē nostrū quoti. da no. hodie: r
 di. no. de. no. sicut r nos di. deb. no. Et ne nos in
 du. in tē. s; li. nos a ma. Quis nō videat ad pscn
 tis vite indigentā pterire: In illa vtiq; vita eter
 na: vbi nos semp speram? futurus: r nos dei san
 ctificatio: r regnū ei: r volūtas ei: in nfo spū et
 corpore perfecte atq; immortaliter pmanebunt.
 Panis nō quotidian? ideo dicit? est qz hic est ne
 cessari?: quat? aie carnis? tribuēdos est: sine spi
 ritualiter: sine carnaliter: sine vtroq; intelligatur
 mō. Hic est etiā quā poscim? remissio vbi est ois
 cōmissio pctōr: hic tētatōes q nos ad pctū vel
 allicūt vel impellūt: hic deniq; malū vñ cupim?
 liberari: illic aut nihil est. hōc Aug. Et q
 etiā possēt accipi alia sufficiētia r diuisio petiti
 o. S; q superi? posite sunt sufficiāt. Hōc aut
 pctētes conemur etiā p posse ad habēdū sancti
 tatē: vt sic in nobis nomē dñi scificet. C. M. S; q
 hic forte qris: qd est hec sanctitas: q in nobis esse
 dz r in nobis dei nomē scificet? Licet sancti
 tatis nomē. s. lec. xij. expositū est: tñ nō piget ali
 qua hic addere seu repetere. Vñ fm Origē. San
 ctus nō mō tñ d; quasi sancter. i. sine terra: r sic
 sanct? hō appellat? si qd se deuonerit deo. Si qd
 nullis terrenis ac secularib? negotijs se implica
 nerit vt ei placeat etiā se pbauit. Hōc Aug. Et ad
 tē separat? suis actib? a reliq; holbus carnali
 ter viuētib?: ac mūdānis obligatis negotijs: nō
 querēs ea q sup terrā: s; ea q in celis sunt. Et ad
 talē loquēs Origē. Separa te inq; a terrenis acti
 bus: separa te a cōcupiscētij mundi: r cū separa
 neris te ab his oib? deuone te deo: vt nō operef
 per te pctū: nec iugū tibi imponat malicia: r so
 lius tēpli r sibi? r dei ministeri vaca. Et sic segre
 gat? in dei lege meditare die ac nocte: r eris san
 ctus. Hōc Origē. Ad hāc ergo scitātē habendā
 conari debem?: qz qto illo mō sanctiores sum?
 tāto magis deū dignificare opscim?: qto em li
 beriores sum? a terrenis: tanto liberius eleuare
 possum? animū ad diuinā r celestia meditāda: r
 qto terrenis magis implicamur: tāto min? deū
 sanctificam?: qz tāto minus diuinā cogitam?: p
 pter qd dñs dicit. Hōmo pōt duobus dñis serui
 re. Alio mō sanct? d; sine terra. i. incoinq; nā. i.
 mūdus: r ita mēs humana sancta est q diuinis r
 sublimiorib? cogitatione inheret: deo sc; r cele
 stib?. Si quidē res qlibet ex cōmixtione viliois
 seideficit r impura d;. Sic autē ex cōmixtione ar
 gēt: argētū ex cōmixtione plūbi d; impurū. Pa
 risoimter mēs humana dū inferioribus r terre
 nis immergē reb?: inquinat? r sancta nō est: r ta
 lis deo inherere nō pōt. Hecesse igit est r ab in
 ferioib? abstrahat? r superiorib? r diuinis iūgi
 possit. Hōc em pōt mēs sine mūdiciā r sanctitate
 deo: qni sanctus sanctor? est: pfecte iūgi: fm illud

Heb. pē. Pacē sequimini cū oibus r sanctimo
 niā: sine qua memoridebit deū. Et illud Ieri. xx.
 Sanctificamini r estote sancti: qz ego sanct? sum
 dñs de? r est. Hōc etymologie nois consonat
 etiā illa qua d; sanct? i. sanguine tinctus: sic san
 ctus est q rpi sanguine mūdatus est: fm illud ad
 Ephe. i. habem? redēptionē p sanguinē ei: res
 missionēq; pctōr. Dicit quoq; sanctus a sancto
 sanctis qd est firmare: qm quoz in fide r mādato
 rum dei ac consilioz obseruātia. C. M. Dicitēs
 itaq; Sanctificet no. tuū: petim? vt p nō qui est
 in celis: nō oib? det vt expediti terrenis actib?: mō
 di ab infimis cogitationib? sanguine rpi filij sui
 dñi r redēptōis nri loti: tincti et ornati: firmi in
 fide r mādatoz suoz obseruātia: in tota vita no
 stra r singulis aie nse portionib? sibi inhercam?
 ipsū bñdicam? r glorificam?: fm illud ps. Bñ
 dicā mea dñio: r oia que intra me sunt nomini
 sancto ei: vt int? in corde in eū credam?: ac bñfi
 cia sua r pfectiones iugiter intelligam? ac mē
 temur: atq; firmā teneam? memoria: affectu pfe
 cta dilectiōe cōstringam?: oze p dīcem?: opere de
 mōstrem?: ac sic sue sanctitati testimonijz perbi
 beam?: cognoscatq; mūd? sanctū esse deū: quā tā
 sanctos h; famulos. C. M. S; qz qrcer. Cū mal
 ta sint noia dei: quod nomē sanctificādū est: Ad
 hoc r hēf: qz cū nomē a notamine d;: quicqd nō
 tificat nobis deū: eiusq; perfectiones: nomē dei
 est: vñ Hugo. Nomē dei nō est sonus trāsitorie
 vocis: s; notitia spiritualis. Oportet autē tria de
 deo nosse. Prīmū qz est. Hōc n. Credere opz ac
 cedentē ad deū qz est. Itē opz scire qd non est: vñ
 Aug. Si nō cōprehēderis qd sit deus: multū com
 prehēdis si scis qd nō sit deus. Hugo: Si nemo
 possit explicare digne de deo qd sit: gradus tñ est
 effect? scire qd nō sit: de quo j. Jo. iij. Videbim?
 eū sicuti est. Prīma notitia est notitia fidei: scēda
 da est doni intellect? tertia est glorie. Prīma libe
 rat nos ab insipitia brutal: de qua nō dixit
 insipies in corde suo nō est de? Secūda ab idō
 lolatria stulta. Stultē em est qd s; fidit in sculprili:
 qz scriptū est: pars eius cinis est: r insipiens ado
 rauerit illud. Tertia liberat nos a morte scēda: qz
 est vita eterna. Hōc est vita eterna: vt cognoscāt
 te solū verū deū: quē misisti iesum xpm. Hōc no
 titia est nominis sanctificatio: q hic petis: vt dis
 cit Alex. Qz ergo quicquid notificat nobis deū:
 nomē eius est oia ei? nomina sanctificam? gene
 raliter: qm deū solū vnuerfaliter perfectū credi
 mus: r vt talē sup oia diligim? r colim?. Vñ nos
 men de? sanctificam?: dū deū summaz naturam
 (qua melior cogitari nō pōt) corde: ore et opere
 pscitemur. Hōmē creator sanctificam?: dū deum
 omnū rerū originē r principū a quo omnia des
 pēdēt: quī omnib? esse dedit r viuere credim?
 atq; vt talē adoram?. Hōmē redēptōis sanctifi
 camus: si nos ei? esse nō nostrū turis cognosce
 tes: gratias agere: ipsū glouificare: ei; seruire
 nō cessam?: fm illud apli. i. Cor. vi. Hōc estis ve
 stri. Empti em estis pto magno: glorificatēz por
 tate deū in corpore vstro. Hōmē iesus sanctifi
 camus: si in nullo alio saluari speram?: scītes q
 nō est aliud nomē sub celo datū hominibus: in
 quo oporteat nos saluos fieri. Hōmē xps sancti
 ficamus a quo dicimur xpiani: si illū in vita nra
 fideliter imitari: suis pceptis r doctrinis act? nō
 stros regulare: r in ipso sicut noiē: vita r vite cō
 formitate manere satagim?: fm illud. i. Joan. ij. i. Joan. ij.
 Qui dicit se in xpo manere: bz sicut ille ambulā
 uit: r ipse ambulare: alioqn q dicit se nosse eū: et
 mādatus d; nō custodit: mēdax est: r vitas in eo

Augusti.

Leui. 17.

Ad ephe. j.

Questio. Expositio nois sanctus. Responso.

Questio. Responso ad qonem.

Augu. Hugo.

Sap. xv.

Jo. xvij.

Alex.

Origē.

Mat. vi. Luc. xvi.

Actū. iij.

Mens humana terre nis immer sa seta non est.

i. Joan. ij.

nō est. Sic suo mō de alijs dei nobis intelligat.
¶ Specialiter tñ nomē illd q̄ se in hac ofone
 nōfari docuit q̄d est nomē p̄ris sc̄ificādū nob̄
 est s̄m glo. 3. alleg. 7 glo. interi. **H**omē q̄ filij dei
 dicimur: hoc est nomē p̄ris: suū nomē nobis cōis
 cās. De hoc Alb. in de of. mis. **H**omē q̄d hic fan
 ctificari petim? hoc nomen est q̄d in nobis gene
 rat tātus p̄r: nā p̄r hō generat hominē: et genito
 dat vt hōrocef 7 sit. Ita p̄r de⁹ generat deū: 7 ip̄a
 gñatione dat nato vt sit de⁹. **H** generat aut nos p
 gratiā dādo nobis suā deitatē. **H**ui⁹ gñationis
 semē est v̄bū in intellectu 7 charitas in affectu: q̄
 participes sūt 7 oformes imaginis filij sui natu
 ralis: vñ ad **Ro. viij.** Quos p̄sciuit 7 p̄destinavit
 cōfomes fieri imaginis filij sui: hos 7 vocavit: 7
 q̄d vocavit: hos 7 iustificavit: 7 **Jo. x.** **H**ōne scri
 ptū est in lege v̄a. Ego dixi dii estis. Si illos di
 rit deos ad q̄s sermo dei fact⁹ est: 7 non pōt solui
 scripturas: q̄s di. q̄ nō pōt solui scriptura: q̄s v̄bi
 sui femine p̄r gñavit: 7 p̄ gratiā adoptavit: **H**e fi
 lij dei sunt: p̄ oformitatē silitudinis filij sui natu
 ralis: vt sit ipse p̄mogenit⁹ in multis fratribus.
Quō magnificē nobis cōmēdavit dilect⁹ x̄pi disci
 pul⁹ iōānes. Videte inq̄: qualē charitatē nobis
 dedit p̄r: vt filij dei nominemur 7 sim⁹. **P**remisit
 aut. **Q**uā iust⁹ est: scitote qm̄ 7 ois q̄ facit iustitiā
 ex ipso nato est. **H**oc ergo nomē q̄ dii 7 dei p̄ris s̄
 lij noiāmur: p̄pter cui⁹ participationē nobis da
 tam p̄r nō est: hoc in quā nomen petim? sc̄ificari
 in nobis: vt sit in nobis firmum: sit sanguine filij
 sui ab oi macula purgati: sit sine terra: sit mūdū
 7 null⁹ secularis vanitatis 7 agione pollutū: ne
 cui⁹ indignis tāto noīe audire p̄ingat: illud **Ma
 lac. i.** **A**dagnū est nomē meū in gētib⁹: 7 vos pol
 luistis illd. **E**t illd **Esa. liij.** **I**ugiter tota die nomē
 meū blasphemaf. **C. Q.** **S**idē pollūt nomē q̄
 eūq̄ in vanū illud in os suū sumūt. **Q**ui in locu
 tionib⁹ suis cū leuitate q̄dā ex p̄nūpensione no
 minis dei irādō: 7 q̄sq̄ deū in teste falsitatis af
 sumēdo. **H**ec nō q̄ ad auditū noīs tremende ma
 iestatis dōi: nullū honorē exhibēt: nullā reueren
 tiā. **H**ec subiectōis signū aliq̄d corporis gestu
 ostēdūt. **E**t si ore dicat sc̄ificet no. t. ope dñi fa
 cere p̄nūcūt. **Q**uis locut⁹? **P**ncipi ceremonias
 p̄ncipi debitas seruādō: honorē ac reuerentiā nō
 exhibet: **Q**uic⁹ in ei⁹ p̄ntia nomen ipsius leuiter
 absq̄ ceruicis aut corporis inclinatioē p̄fert et re
 petit: **S**tudio si hui⁹ mūdane v̄banitatis (ver⁹
 curiositatis) reperunt plurimi: q̄ pollutis mēte
 7 labijs: iudicēz localiter deū nomināt: 7 audito
 ei⁹ in diuinis officijs noīe: neq̄ assurgere: nec sal
 tem capitis inclinatioē venerant 7 sc̄ificāt. **C**o
 ram baal genua flectūt. **D**eo s̄o vino 7 vni hono
 rē nullū impēdūt: erecti velut statua salis immo
 biles 7 rigidi deo loquunt: 7 ab alijs ecclie mini
 stris nomē gloriofuz audiūt. **T**erigit olim oia ar
 cam dñi min⁹ reuerētē calcitrātib⁹ bob⁹: 7 p̄cu
 sus a dño interiit. **T**agūt illi p̄tiosum dñi nomē:
 aurib⁹ audiēdo: lingua p̄ferēdo irreuerētē: 7 dei
 iudiciū nō metuūt. **S**z 7 nomē dei p̄ris nō sc̄ifi
 cāt: q̄ potētie ei⁹ detrahūt: diuinis ordinationib⁹
 ac regimini remurmurāt: 7 q̄ summa dei p̄uiden
 tia gerunt: casui 7 fato attribūt. **H**omē filij pol
 lutū: q̄ redēptōis mysterio ingrati: ip̄m p̄nūpē
 dūt aut discredit. **Q**ui quēris creplis 7 pdictis mo
 rib⁹ religionē xp̄ianā maculat x̄pi sanguine sc̄ifi
 cāt 7 firmatā: p̄bētes se exteris 7 in delib⁹ la
 pidē offēnsōis 7 petrā scādāline ad x̄pi legē cō
 fluāt: t̄mētib⁹ magis ip̄i⁹ p̄fessōe: eorūq̄ cōfor
 tio maculari: q̄ sc̄ificari. **H**omen sp̄ss̄cti in bo
 noiat q̄ cū pelagianis errātib⁹ gratiā sp̄ss̄cti

necessariā nō existimāt: ideoq̄ de se p̄sumētēs s̄
 bi q̄d dei est: attribuit: suā nō dei gloriā querūt.
Quic⁹ de dei miā desperātes: aut nimīū p̄sumen
 tes vitā suā non corrigūt: aut pctōz veniā posse
 cōfēq̄ desperāt: aut sola sp̄ss̄cti miā sine meritis
 saluari p̄sumūt. **I**lli seuerū hūc astruunt sine cle
 mentia: isti misericordē sine iustitia. **I**lli cam fra
 tricidā emulaf dicētēs. **A**daior: est iniquitas mea:
 q̄ vt veniā merear. **I**sti vane in facinor⁹ perseue
 rātia. p̄phete filij v̄bis blādium: dicētēs. **A**dise
 ricors de⁹ nō p̄nebit in ira sua miās suas: et il
 lud. **A**dia ei⁹ sup oia opa eius. **C. R.** **H**oy oim 7
 quozūcunq̄z diuinū nomē contēntiū blasphemias
 horētēs: vt nomē dei oib⁹ p̄p̄positis mo
 dis: in se sc̄titatis sue manifestatione: 7 in nobis
 imaginis sue v̄tuosa exornatione: in p̄mis vt s̄
 lij chariffimi p̄ris gliaz diligētēs ozem⁹. **P**f n̄ q̄
 es in ce. san. no. t. vt tali bonoz filioz pietate 7 af
 fectu flagrem⁹: vt iā nō p̄ n̄fisytilitatib⁹: s̄z p̄ n̄fī
 p̄ris gloriā totū impēdam⁹ affectū: sitq̄z nostruz
 desiderū: nostrū gaudiū: gloria n̄fī p̄ris. **S**it no
 mē tuuz semp memorie n̄fē impressum: sit mel in
 ore: eitbara in aure: imbil⁹ in corde. **S**it noīs tui
 gloriā in n̄fo intellectu p̄verā cognitionē: in affe
 ctu p̄ sanctā dilectionē: in mēoria p̄ firmā adhe
 sionē: in ore p̄ publicā cōfessionē 7 ope p̄ fidelē
 imitationē. **S**icq̄ sc̄ificet: p̄ benivolētiā in cor
 de: p̄ reuerentiā in ore: p̄ p̄fuerentiā i ope. **T**u esto
 nostrū gaudiū qui es futurū p̄mū. **S**it in te n̄fa
 gloriā p̄ cūcta pie s̄cla. **S**c̄ificet etiā nomē tuū:
 vt sanctificatio tua n̄fa sit p̄fectio. **T**ales nos p̄
 ozam⁹ facito: vt sp̄s sapiētie 7 timoris et amoris
 tui: carnalis 7 cupisctie flāmas extingvere valea
 mus: q̄ten⁹ p̄ p̄nticte gratiā pacē interius exte
 riuq̄z tenentes: filij tui vocari 7 esse mereamur.
Sitq̄z p̄nū nomē tuū in nobis tāta venerationē
 sc̄ificatū: vt nulla terreni pulueris quersatione
 polluat. **S**it nomē filij eterne tue sapiētie in no
 bis purgatū 7 darū: vt nullā erroris nebula obs
 fuscef. **S**itq̄z semp sanguine iesu tinctū: vt salutē
 eiusdē sanguinis p̄ticio acq̄sitam desiderātes
 ingiter sequamur. **S**it nomē sancti sp̄s firmū
 vt in bonis grē p̄fuerātes 7 operib⁹ sc̄tis: sic lu
 ceāt opera n̄fa corā hoib⁹: vt glouificēt te patrez
 nostrū qui es in celis sup oia benedictus. **A**mē.

Alber.

Ad ro. viij.

Jo. x.

Jo. liij.

Mal. i.

Esa. liij.

ij. Reg. vi.

Lectio lxxij.

A

Dueniat regnuz
 tuum.
Hec
 est secū
 dā par
 ticula se
 cunde
 partis
 p̄ncipa
 lis peti
 tionam
 domini
 ce oia
 tiōis: in
 qua postq̄
 in petitione prima petītū est id quod
 pertinet ad dei honorem et reuerentiam: in par
 te illa petitur illud quod pertinet ad nostram sa
 lutem 7 indigetiam. **E**t diuidit hec in tres s̄m q̄
 triplicia bona petimus in sequentibus trib⁹ pe
 titionib⁹. **I**n prima petim⁹ bonū celeste 7 glie q̄
 in p̄fia btificamur. **I**n sc̄da bonū sp̄uale 7 glie q̄
 in via ad beatitudinē p̄mēdā puocamur: ibi
 fiat

intelligit diuino eloquio. **N**ext in dei ceteri infideles ignorant tenebris obuiamur: velut ceci in fouea cecorum precipitemur: utq; non audiamus illud xpi imperium. Erratis nescitis scripturas. Hec est expositio beati Ambrosii. De tertio regno ecclesie exponitur. Adueniat regnum tuum. i. regnum ecclesie veniat per sui seculi dilatione et exaltatione vt i pfona numero et merito augeat: vt infideles ecclesie membra efficiatur: conuersi in fide et charitate proficiat: vt regnum signa gogoe et anti xpi necno et diaboli infirmes et diffipetur. Vel regnum tuum quod est ecclesia militans: adueniat. i. veniat ad regnum triumphans: vt eis fiat vnu ouile et vnus pastor ouium. Vel sic. Adue. re. tuum: id est prelibatio et pugnatio dulcedinis patrie et regni triumphantis veniat ad regnum ecclesie: vt gustato ipse triumphans ois caro. i. carnalis concupiscentia: quatenus pugnauerit et credat per fide: quod est in regno triumphantis per speciem: vt sic dicere possit: allelecta pugnationis dulcedine: nostra conuersatio in celis est. De quarto regno scilicet glorie. Adueniat regnum tuum. i. ad nos veniat gratia tua: vt illa in nobis regnet: et destruat corpus peccati et malicie: vt per ipsam pareamur preceptis tuis et concilio filij: vt ita non solum sis rex nosse poteris: sed in nobis regnes et participeris gratia faciente gratia. Quippe aliud est esse regem: aliud regnare. Deus enim naturaliter rex est omnium: nec tamen in omnibus regnat: quia nec ois eius facultate voluntate. In iniquis non deus sed diabolus regnat cuius faciunt voluntatem. Quibus etenim ois in parte sunt dei: quia tamen esse nolunt sub deo: non habent in se regnum dei. Duo quidem sunt regna in mundo commixta. dei scilicet et diaboli: quae sunt beati Augustini. de ciuitate dei: dicuntur due civitates que constituntur duo amores. Regnum dei siue ciuitate celeste constituitur amor dei vsque ad contemptum sui. Ciuitatem terrenam amor sui vsque ad contemptum dei: ista in seipso illa in deo gloriatur. Primum regnum finit Chrysostomus super Mat petimus tolli de misericordia: regnum scilicet diaboli: cum dicimus. Adueniat regnum tuum. i. fac vt iniqui qui sunt de regno diaboli: insufficientes et fiant membra et ciues tui regni. Et hoc est quod dicit beatus Hieronymus. Generaliter pro totius mundi petimus regno: vt scilicet diabolus in mundo regnare desinat: et in quocumque regnet deus et non regnet petimus in hoc mortali corpore. De hoc et isaac abbas: vt recitat Cassianus colla. xiiii. ait. Petitis mentis purissime aduenire iamque regnum sui patris exoptat. Vel istud scilicet quo ipse regnat in sanctis. Quod ita fit cum diaboli imperio per extinctionem fetentis vitioque de nostris cordibus expulsio: deus in nobis per virtutum flagrantiam ceperit digne: vt dum denicata fornicatione castitas superato furore tractuque calcata superbia humilitas in nostra metit regnet. De quinto regno quod est regnum glorie essentialis scilicet formalis beatitudinis eterne: exponitur. Adueniat regnum tuum. i. intra nos veniat eterna beatitudo: que est clara dei visio post huius vite fide. Perfecta eius fruitio post imperfectam charitatem firma tenio post spei iam peregrinationis anchora. Petimus ergo vt post transitum huius vite: intra nos veniat beatitudo hec que consistit in actibus interioribus potestatem ac nobilissimas: respectu summi et nobilissimi obiecti: quos comitari gaudio et interminabilis exultatione. Ex qua reducat gloria corporis per resurrectionem aere uniti: per que satias ois huius appetitus. Rationalis in peccatis magna possessio obiecti benefici omnibus modis quibus poterit possideri. Sensitivus et naturalis in votibus corporis: qua satietatem

Chryso.

Hierony.

prestare non possunt sine deo ois creature teste beato Augustino. i. cōsol. In fine inquit fecisti me ad te inquietu est cor meu donec quiescat in te. Et propheta in ps. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Hec beatitudo vere dei regni est: quam facit omnes beatus regnare cum deo in eternum: per plenissimam voluntatem concordiam: per quam quicquid voluerit poterunt in celo et in terra: et in omnibus creaturis. Inimicum quoque ois dei voluntas: etiam eorum est voluntas. Nec aliquid velle poterunt nisi quod deus velle cognoscunt: quem seipsis et per ois alii efficaciter complectunt. Huius expositio consonat illud beati Cyrilli. Regnum petimus aduenire nobis a deo repromissum et xpi sanguine acquisitum: vt qui in hoc seculo ei seruumus: postmodum cum ipso regnare regnemus. Vel certe illud regnum petimus aduenire: quod presertim tempore omnibus profectus ac dei filius specialiter est repromissus. Ad quod recipiendum a seculo inuitatur ipso dicente. Venite bene. pater mei: pater. reg. quod vos. pater. est ab origine mundi. Adueniat petimus timus: ac si dicamus: potestatem potest et mole corporis pregruati ad id ascendere non valemus. Veniat igitur ad nos vt nos hinc absumat: et quo a peccatis et futura miseria liberemur. Sed quomodo petimus nobis hoc aduenire: cum potestatem nos vadamus ad ipsa? Rursus non possumus venire ad hoc regnum: nisi ipsum prius ad nos veniat. Beatitudo enim que per regnum illud intelligitur: quis finis vltimatus sit hominis: non tamen finis hominis naturalis: quem scilicet attingere possit homo naturalis sua virtute et perfectione: sed est finis supernaturalis quem non nisi ex dei beneficio consequi poterit et gratia spali. Petimus igitur vt nobis adueniat et dei misericordia: quia ad ipsum venire non possumus ex nostra natura. Item tamen ad ipsum in hac via per madatores dei observantiam: ac per bona virtuosaque opera. Sed ad ipsum non peruenimus nisi in patria: hoc est dei tamen bonitate et misericordia. Idem enim ex operibus iusticie que fecimus nos: sed finem saluacionis non fecit. Et in ps. Exultabit et gloria deus. Adueniat petimus et tuum: non regnum temporale et terrenum de quo in li. regum legitur: quod talis rex tempore totis annis regnauit et mortuus est: sed regnum tuum celeste et perpetuum nullo vnquam terminandum: sed in Babuel culogio ad regnum. Et regnum eius non erit finis. Et in ps. clv. Regnabit deus in secula deorum tuorum: non in ordinatione et generatione. Sic ergo regnum illud petimus aduenire: vt regnum quo tu modo regnas in nobis per fide: potestatem ad regnum quo tu in nobis regnabis per spem. i. regnum fidei ad regnum transseat spem: in quo regno requiescut anime scilicet: vbi gaudium sine merore: leticia sine tristitia: requies sine labore: dignitas sine tremore: vbi nihil deest quod appetitur: nihil adest quod fastiditur: nulla turbat aduersitas: nulla molestat iniquitas: dulcescit in ois charitas. De sexto regno beatorum dicitur scilicet loco: sic exponitur. Adue. re. tuum. i. ad nos veniat: non per translationem finis loci: sed vt fiat nostra habitatio regnum tuum locum scilicet domum patris: in quo constitutis sunt multe mansiones lucidissime: in quibus requiescut scilicet anime in pulchritudine pacis et requie opulenta. In cuius atrijs melior est dies vna quam alibi decem milia. Hoc regnum propheta sibi aduenire petiit cum orauit. Unam petii a domino hanc reqra: vt in habitate domo domini ois diebus vite mee. Hec edemus transmitti plebs domini: ciuitas que non eget sole: quia claritas dei illuminabit eam et lucerna eius erit agnitionis: cuius porte non clauduntur nocte: quia non ultra non erit: et ois maledictum non erit apli: sed sedes dei et agni

Augustinus

Psalms.

Cyprianus

Mat. iii.

Questio.

Rsiho.

Ad tyt. iij

Tucc. i.

Esa. lxxxv.

agni in illa erūt: et serui eius seruierūt ei: et videbūt faciē eius: nomē eius in frontib⁹ eor⁹: ubi illa minabūtur a dño: et regnabūt in secula seculor⁹. Apo. penul. 2. vlti. De laude huius regni ciuitatis sancte hierl⁹ multa scribit bñs Aug. in suis meditatiōib⁹. c. xxxiij. et xxxv. iter cetera ita dicēs. Aduri tui et lapidib⁹ p̄ciosis: porte tue ex margaritis optimis: platee tue ex auro purissimo. In quib⁹ iocūdū alla sine intermissione p̄cinif. Sequitur. Speciosa facta es et suavis in hierl⁹ Et in. c. xxxv. Itā quis p̄mat inuicē pacis quāta sit leticia: ubi ex viuis margaritis surgunt edificia. Auro celsa micāt recta: radiāt tridinia. Solis gēmis p̄ciosis hac structura necitur: auro mūdo tanq̄ vitrorū visia sternit. Absc̄ lim⁹: deest simus: inuis nulla cernit. H⁹ yems horrens estas torrens: illic nūq̄ seruit. flos p̄petu⁹ rosas ver agit p̄petuū. Cādēt lilia: rubescit crocus: sudat balsamū. Uirē prata: vernāt fata: riuū mellis in fluūt. P̄gimētoz spirat odor: liquor: et aromatz p̄dēt poma floridor⁹: nō lapsura nemoz. Non alternat luna vices: sol vel cursus sydez. Agnus est felicit⁹ v̄bis lumē innocidū. H⁹ orz t̄ps de sunt: e: diē fert p̄nnū. Et sequit. In de statū sem per idē creūtes capiūt. Clari v̄niūd iocūdi nullis patēt casib⁹. Absint morbi semp fanis: scēcus iuuenib⁹. Hic p̄enne tenēt cēnam trāsire trāsīt. In de vigē: v̄rēt: floret: corruptela corruit: immortalitatis v̄rēt: mortis v̄m abforbuit.

C B De septio regno qd̄ est t̄ps expōit. Adue. re. tuū. i. xpi qd̄ est rex regū magn⁹ sup̄ om̄ terrā. Cui⁹ fm̄ l̄ngonē triplex est regnū: scz regnū potentie: regnū sapie: regnū bonitatis et leticie. Veniat igitur regnū potētie ad nos debiles et infirmos roborādos. Veniat regnū sapiētie: ad nos insensatos et insipientes illuminādos. Veniat regnū bonitatis et leticie ad nos fiebles et afflictos cōsolādos. Hic expositiōne tāgit beatus Cyprianus dicēs. P̄dēt fratres dilectissimi et ipse xps eē regnuz dei qd̄ venire quotidie cupimus. Cuius aduēt⁹ vt cito nobis p̄sentetur optam⁹. Itā cū resurrectio ipse n̄ra sit: qd̄ in ip̄o resurgim⁹ et regnū dei p̄t̄ ip̄e intelligit: qd̄ in illo regnaturi sumus. Ur autē regna adueniant dñi oriamus: ne cesse est etiā pro eoz affectiōe totis nos quib⁹ possum⁹ viribus laborare: et ad hec medijs v̄ijs: et modis debitis ad hoc ordinatis toto conatu tendere per obseruatiā mādatoz: per cōtēptum mūdanoz: per seruēs desiderij eternoz. Ad p̄mā roboret vera dilectio dei qd̄ fm̄ Greg. magna operatur si est: scz in homine: si opari desistit nō est. Itā charitatis p̄batio opis est exhibitio. Ad sequētia duo inducit vera opōndē cognitio. Itō em̄ mūdū diligere p̄t̄ qui sedula cogitatiōe meditat: qd̄ b̄venia vana et instabilis est hui⁹ mundi gloria: qd̄ impure eius delicia et amara sunt gaudia: qd̄ infirma et ad p̄standū qd̄ p̄mittit: impotētia: qd̄ caduca sunt terrenaz diuitiaz apparatus: qd̄ deniqz terribilis et tremēdus est finis eoz ad quē ducūt: inferni: scz cruciat⁹ et interminabilis pena. Hec sine dubio si diligēt et sedulo meditata fuerint et mēorie cōmēdāte: regnum mūdi nō appetēdū ostēdūt: s; p̄tēdū. Sic e re gide eternoz desiderij in nobis accēdit ineplicabilis gloria: iocunditas gaudiosa: summi boni possessio: et vniuersoz desiderabilium satians abundantia fideli mente frequentius ruminata illius regni celestis qd̄ ab origine mundi preparatum est omnibus illud pio corde et opere querentib⁹ qd̄ et nos petim⁹ cū orantes dicimus ad ue. reg. tuū. **C B** Circa istā clausulā occurrunt

duo dubia. Primum vtrū quilibet viator fidelis possit exaudibiliter hanc orationem fundere ad deum. Adue. reg. tuū: Quod sic: nā xps veritatis magister om̄s mortales fideles docuit sic orare nec eius doctrina est inutilis aut inefficax: ergo quilibet p̄t̄ vtiliter hāc oratiōez fundere. fundere aut inutiliter: si nō exaudiret: ergo pars dñi bñ affirmatiua est vera. In opp̄n arguit. Adulti viatorz fideliū sunt p̄sciti: et nullus p̄scitus vtiliter orat hāc oratiōe: ergo maior supponitur: qd̄ multi sunt vocati: p̄bati electi. Admōz p̄baf: qd̄ inutiliter orat qd̄ inefficax orat: tales sunt p̄sciti. Inefficaciter em̄ orat p̄scit⁹. Adue. reg. tu. qd̄ nūq̄ cōse quetur regnū. i. britudine. Sic em̄ capz regnuz in dubio p̄ quo orat. **C B** Pro solutiōe aduertēdū qd̄ exaudiri oratē in hac oratiōe p̄t̄ intelligi dupliciter. Uno mō p̄ seip̄o. Alio mō p̄ alijs. Pro alijs quidē p̄t̄ exaudiri: p̄t̄ em̄ illam petitionē deo porrigere qd̄libet fidelis in p̄sona totiq̄ ecclie aut in p̄sona fidelitū saluādoz: et ita p̄ illis exaudiri. Concessit em̄ hoc dei benignitas: vt v̄salteri grāz impetrare possit: et ita mediāte grāy itā eterna. Immediāte tñ null⁹ q̄ntū cūqz deo grātus impetrare p̄t̄ alteri aduētū regni glie et britudinis. Quia statuit de⁹ nulli dare britudine propter merita alteri⁹ s; vel p̄pter merita xpi: vt nō uiter baptizatis statim decedētib⁹: vel p̄t̄ merita pp̄ia: vt. s. de oratiōib⁹ sc̄toz lec. lvi. lat⁹ est ostēdum. Pro seip̄o autē oras maiorē v̄ h̄e diffcultatē p̄pter p̄scitos: de qd̄ est argumētum in opp̄n. Et de hoc d̄ qd̄ p̄scit⁹ p̄t̄ saluari: qd̄ p̄t̄ nō esse p̄scit⁹: cū sit cōtingēt p̄scit⁹: lapz nūq̄ saluabitur. P̄scitiā em̄ dei nō necessitat liberuz p̄sciti arbitriū: Alioq̄n p̄scit⁹ peccare nō posset: qd̄ in eo qd̄ nō subest libere voluntati: bō nō p̄t̄ pctō actuali peccare. P̄t̄ ergo p̄scitus pctm̄ cauere cooperāte grā dei: qd̄ ei nō subtrahit nisi uoluntarie eā abiciat: imo p̄t̄ finaliter in grā permanere: sicut p̄t̄ saluari: s; nō p̄ueuerat. **C B** Si querit an p̄scit⁹ efficaciter oret p̄ se. Adueniat regnū tuū. Dicedū qd̄ nō loquēdū de regno britudinis. Itō em̄ impetrat qd̄ petit: ergo oratio sua nō est inefficax: qd̄ nō orat p̄ueuerat: finaliter em̄ cadit in mortale: et sic orat nō orat pie. Si dicis pono qd̄ oret p̄ueuerat. R̄s̄detur qd̄ casus repugnat priori: scz qd̄ sit p̄scitus: et orat pie et p̄ueuerat. Itā si est p̄scit⁹: finaliter peccabit mortaliter: et in illo pctō moriet⁹: ideo nō stat qd̄ orat pie et p̄ueuerat. Si autē per regnū dei intelligatur regnū grē: nō ē dubiū quin possit efficaciter petere: adue. reg. tuū: et exaudiri. Itā p̄scitus in illo tpe quo est in via p̄t̄ stare in grā: sicut p̄t̄ de saule et traditore iuda. Itāz de saule d̄. i. Reg. ix. qd̄ fuit electus et bonus: et nō erat vir de israel melior: eo: et tñ tadē reproboz effect⁹. Itā de eo d̄. Adortuus est saul propter iniquitates suas. P̄bitonissaz cōsuluit nec sperauit in dño: propter qd̄ interfecit eū. Sic in das ex discipulo factus est traditor. Sicut p̄scit⁹ p̄scit⁹ pot̄ per multū vite sue t̄ps stare in pctō: vt p̄t̄ de latrone conuerso in cruce. Et paulo prius p̄secutore: postea egregio gētū doctore. P̄dēt ergo p̄scitus cōuertit et agere penitētiā et cōsequi grām: ac per eam esse grātus et accept⁹ deo: et efficaciter p̄ se et alijs orare: s; grām finaliter nō custodiet. Et per hoc p̄t̄ ad dubiū r̄s̄io affirmatiua: qd̄ quilibet viator p̄t̄ hanc petitionē efficaciter et vtiliter fundere: nō autem omnes sic faciunt. Itā p̄scit⁹ nō p̄ueuerat in grā: quia nō diuina p̄destinatione necessitante: sed sua libertate auertuntur a deo: finaliter morientes in mortali culpa.

Augustin⁹

Ad. xx.

R̄s̄io ad dubium

Questio.

R̄s̄io.

Gregorius

i. Reg. ix. i. Para. 7.

Dubium primum.

Luc. xxiij.

Sunt ergo apostoli apud deū & vident claritates eius: & eadē ratione ceteri electi a corpore separati nullum impedimentū habentes. Item Luc. xxiij. dixit xps ad latronē. Amen dico tibi: hodie mecum eris in paradiso. Per paradysum intelligitur beatitudo regni celestis: que non sine visione est. Et qđ de tali paradiso. i. visione intellexit xps: patet ex serie textus evangelici. Nam latrone dicente ad dñm. Dñe memento mei cū veneris in regnū tuū. Rñdit dñs. Amen dico tibi: hodie mecum eris in paradiso. Et quibus datur intelligi qđ idem intellexit xps per paradysum: quod latro intellexit per xpi regnū: latro autē intellexit per regnū gloriā xpi: que non est sine clara visione dei. Unde hic est sensus. Hodie mecum eris in paradiso. i. beatitudine sicut ego: seu in gloria sicut ego: alioquin quō esset secum? Non enim erat latro cū dño in paradiso sumpto pro loco corporalī: sicut terrestri: sive celesti: cum ibi non erat xps. Non dñm em̄ ascendit in celum: nec infernus in quo alia xpi die illa futura erat: nec sepulcrum: quo corpus xpi claudens dum erat: paradysus vocari potest ante regnū xpi: ergo paradysus quod regnū xpi est: est xpi gloria: & eius beatitudo. Latro autem non erat futurus hodie cum xpo fm̄ corpus: quia non fuit refuscitatus illa die a mortuis: ergo fm̄ animā a corpore solutā. Assumptus autem est in paradysum fm̄ animā tñ: quia fm̄ illā consecutus est eandē beatitudinis gloriā. Et qđ latroni tunc promissum est & datum fm̄ animā: similiter oibus a tabus datur post mortem nō habentibus aliqd qđ purgatur. Item apostolus. ij. ad Cor. v. dicit. Scientes qđ dñm sumus in hoc corpore: peregrinamur a dño. Per fidem em̄ ambulamus & non per spem. Audemus autē: & bonā voluntatē habemus magis peregrinari a corpore: p̄sentes esse ad dñm: & ideo cōtinuimus sine absentis: sive p̄sentes placere illi. Ex quibus verbis primo habetur qđ dum peregrinamur a dño: scz dum sumus in hoc corpore: ambulamus per fidem. Dum autē ambulamus a corpore: ambulamus p̄ speciez: verius nō ambulamus: sed p̄sentes sumus dño per speciez. Ambulare autē vel magis p̄sentem esse per speciez: est deū cognoscere faciali: intuitu et beatificare: ipso teste. i. Cor. xij. Videmus nūc per speculum & in enigmate: tunc autē facie ad faciem. Hūc cognosco ex parte: tunc autē cognosca sicut & cognoscius sum. Hec est cognitio per speciez: qđ tūc sicut nūc per fidem. Scđo qđ ap̄s peregrinari cupiunt a corpore: esse deo p̄sentes: vt cū deo existens non ambularet per fidē sed per speciez. Sicut cū alibi dicit. Cupio dissolui & esse cum xpo. Voluit ergo p̄sentes esse dño: vt per speciez. i. facie ad facie cognosceret: que peregrinus a dño cognovit per fidē. Sed qñ hoc cupiunt aī iudiciū vel post? Rñdet ipse ap̄s. Voluntatē habemus inqđ peregrinari a corpore & p̄sentes esse ad dñm: ergo tūc qñ peregrinatur a corpore. Post iudiciū autē nō peregrinatur a corpore cōpleta iā resurrectione: ergo ante iudiciū post mortē corporis: tūc em̄ solū peregrinat a corpore. Itē idē ap̄s in raptu non plus vidit aut cognovit qđ modo fm̄ animā: sed tūc vidit diuinā substantiā facie ad facie: nō in enigmate & speculo: sed p̄ p̄p̄riā sp̄m sicut est: ergo & nūc videt eodem modo deū: & p̄ p̄sentes beatificē. Cōsequētia nota: & maior videt certa: qđ nūc corpore qđ cōiūctū p̄sente aiam: nō impedit minus qđ tūc: cū se raptū nouerat: nesciens an in corpore vel extra corpus: vt dicit ij. Cor. xij. Adinor patet per glo. in loco nunc alio legato: que expresse dicit repetitis vicibz & diuersis verbis supra positis. Unde exponit tertiu cel-

ij. Cor. v.

ij. Cor. xij.

Philip. j.

lum i. visionem qua deus videtur facie ad facie. Item gl. Aug. tertium celum intellectualis est visio: ad quā raptus est apostolus vt ipsum deum in se non in figura aliqua videret. Item glo. Dionys. In tertio celo throni cherubin seraphin: quoru tertius vicinius deū contemplatur: ad quoru similitudinē ap̄s vidisse deū dicitur. Itē glo. August. ad tertiu celū quod nō per corpus videtur: nec imaginabiliter: sed proprie ea visione que superat oēs: & i. hoc est tertiu celum: vbi deus videt facie ad faciem. Item glo. p̄mū celum aerem: fm̄ firmamentū: tertiu spiritualerbi angeli & sancte anime deo fruūt in contemplatione: qđ glo. expresse animas sanctas copulat angelis in dei fructione & contemplatione. Certum est angelos beatifice frui deo eniqz cōtemplari: ergo & animas. Item vt. s. allegatuz est Apoc. vi. a tabus sub altari vindictā petentibus datur tñ singule strole albe. Glo. interli. beatitudo aie etiā fm̄ Beati. bine stole sunt glia aie & gloria corporis. Itē bea. Ambro. in de bono mortis ait. As: purgate post corporum clausuras: visione spiritali que est per speciez vident deū. Visio per speciez distinguitur a visione enigmatica que est fidei. Item Aug. li. meditationū. c. xxiij. loquens ad sanctos ait. Per ipsum vos rogo de cuius pulchritudine iam satia sumini: de cuius beatissima visione semper gaudentis: sola beatifica visio cō fructione satiat. Et c. sequenti. Ibi deus est omnia in oibus: quem sc̄i ap̄s prophete & ceteri sine fine vidēt: & semper videdō in eiz amore ardent amat & laudāt. Itē ca. xxy. Et p̄sentē veritatis p̄replant sp̄m. Itē Aug. in de vtilitate credē. expresse dicit alias a suis corporibus separatas in possessiōe illa plena p̄sente: qua deū videt nō p̄ speculū: s; faciali: Quis in primo retractionū hoc videt in dubiū renocaret. Et bea. Greg. in. iij. lib. dial. p̄ longum. C. ad p̄dēt etiā ad hoc adduci p̄suasio vna fundata in euāgelio. Deū p̄rior est ad miserēdū: qđ ad puniēdū: vt vult Aug. & fundat in illo Exo. xx. Ego sum dñs deus tuus fortis zelotes: visitās iniquitates patrū in filios vsqz ad tertiu & quartā generationē eoz qui oderunt me: & facies misericordiaz in milia his qui diligunt me. Deus autem punit qđdam animas in inferno ante finale iudiciū. Unde dicit Job. xxi. Ducunt in bonis dies suos: & in puncto ad inferna descendūt. & Lu. xvi. scribis qđ mortuū est diues & sepultus in inferno. Qui cum esset in tormentis clamās dicit. Pater abraā misere mei: & mitte lazaro vt intingat extremū digiti sui in aquā: vt refrigeret linguā meā: qđ crucior in hac flāma. Qđ si ita est: a fortiore aie p̄miantur statim post exitū a corpore: quōd nihil est purgabile in celo. Et ambo illa tāgit bñs Greg. lib. allega. vbi in p̄sona petri ait. Hā esse velum si nūc ante resurrectionē corporū in celo recipi valeant aie iustoz. Respōdet dicens. Hōc nec de oibus iuste facteri possumus: neqz negare de oibz. Et. s. Si sanctorū aias in celo esse sacri eloquiū attestat: de credidisti: opz vt p̄ oia iniquoz aias esse credas in inferno. Hā sicut electos beatitudo letificat: ita credi necesse est: qđ a die xpi sui ignis reproborum extirpat. Ipo ista veritate est facit qđ scribit Innoc. iij. in ca. cū marthe. de celeb. missa. vbi ad q̄stionem archiep̄i Lugdunēsis q̄rentis qualiter fuerit multitudo qđ in secreta beati leonis in veteribus codicibz cōtinetur sic. Annue nobis qđ dñe: vt aie famuli tui leonis hec p̄sit oblatio: cum in modernis sacramentariis habeatur. Annue nobis qđ dñe: vt intercessiōe bñi leonis hec nobis p̄sit oblatio. Rñdet Inñ. qđ cū sacre scripture dicat antoz

Ambro.

Augustin?

Job. xxi.
Luc. xvi.

Gregorius

Innocen.

tas: q̄ iniuriam facit martiri qui orat pro martyre: idem est consimili ratione de alijs sc̄tis senties dum q̄ orationibus nostris non indigeant. p̄ eo q̄ cum sint perfecte beati: omnia ad vota eis succedunt (alias succurrunt.) Ecce dicit Inno. Aniam sancti leonis et aliorum sanctorum esse perfecte beatas. Perfecta autem beatitudo visionē dei faciem includit. ¶ In isto intellectu autēz aut oritur in oppositū adductarum est notandum q̄ s̄z Ockam (parte sc̄da sui dialogi: in qua materiam hanc late prosequitur cōtra Joannem xxi. quem asserit oppositē opinionis fuisse. c. v.) Beatitudinis nomē multipliciter accipit. Uno modo pro beatitudine patrie. Alio modo pro beatitudine vie. Utrōq; modo accipitur dupliciter.

Suif. ockā

Homē bti tudis accipit mltipliciter

¶ Nam pro beatitudine patrie. Uno modo. p̄ operatione intellectuā optima s̄m speciem: qua sc̄z obiectum beatificum diuina essentia: nude et immediate ac perfecte attingitur: siue illa sit visio clara diuine essentie: siue fructio. Non em̄ ab invicem separantur: et sic b̄tus est quicūq; clare et inmitine videt deum. Aliter accipit beatitudo patrie p̄ statu huius intellectualis nature optimo s̄m specie omne bonū tā essentialē q̄ accidentale: ad quā vñq; eadē natura intellectualis perueniret includente. Ista beatitudo excludit desiderū ad vltiorē rem perfectionē: delectationē et gaudiū etiā de aliquo citra deū attingendum. Sic dicit beatitudo s̄z Boetius. Status oīz bonoz aggregatio perfectus: cui sc̄z nihil deest de oībus bonis que talis natura intellectualis vñq; habebit. Et hanc quidā vocant beatitudinē consummatā siue integrā. Beatitudo vie etiā dupl̄ accipit. Uno modo pro operatione seu dispositione perfecta: qua quis disponitur in via ad beatitudinē patrie p̄secutionē: sic dicit Jaco. i. B̄tus vir qui suffert tentationē: qm̄ cū probatus fuerit accipiet coronā vite. Adar. v. B̄ti patres sp̄s etc. Sc̄do modo accipit beatitudo vie pro mundana ac tpali prosperitate: s̄z quā b̄tū dixerūt pp̄m cui hec sunt: vt habetur in ps. cxliij.

Boetius.

Beatitudo vie dupl̄ accipitur.

Jaco. i. Adar. v.

¶ Prima beatitudo omnē molestiā: anxietatē: penāz afflictionē nunc de facto excludit: patitur tñ desiderii maioris perfectionis: aut alicui? cōmodi acq̄rēdi. Sc̄da sine oīni molestia pena et afflictione: etiā desiderii maioris perfectionis et cōmodi excludit: et oīa bona essentialia et accidentalia tali nature cōgrua includit. Tertia beatitudo nec desiderii maioris cōmodi aut perfectionis: nec afflictionē et penā: s̄z tñ future beatitudinis patrie impedimentā: puta peccāta mortalia excludit. Quarta beatitudo tñ apparēs est et falsa: et ideo noīe beatitudinis indigna. De beatitudine vie nihil ad propositū. Primo igit modo accipiēdo beatitudinē: aie sc̄toꝝ ante diē iudicij sunt b̄tē: q̄ clare vident diuinā essentia: ea q̄ perfecte fruūtur s̄m predicta. Non autē sc̄do modo: q̄ non carēt oīni expectatione ac desiderio delectationis future quā nondū h̄nt: q̄ expectat̄ refuscitationē corpōꝝ impletionē ciuitatis eterne: de quib; fant gaudiū non modicū habitare: vnde quāuis habeāt stolā aie stolā tamen corpis nondū habent. De hoc dicit b̄tus Hier. In ipsa carne gaudebant in qua cruciatus et dolores pro dño pertulerūt: hinc et scriptū est. Date sunt illis singule stole albe. i. singulis singule visiones diuine essentie s̄m glo. Dicitū q̄ est eis: et req̄serēt tēpus adhuc modicū: donec impletur nūerus p̄seruoz et fratru suoz. Tunc dēdē et ipse corpōꝝ resurēt: in quibus et ipse cum alijs letabūt. Quod fiet in extremo iudicio: cū et ipsi resurēt corpōꝝ: et in terra sua duplicia possidebūt: q̄ tūc stolas b̄nas. i. cū gloria aiarū: quā

Lib. iij. dialogo.

solam habent ante iudicium: etiam gloriam corpōꝝ recipient: et in vtroq; simul gloriabuntur. ¶ Et per hoc ad rationes in contrarium. Ad primam inducit q̄ beatitudo et regnum celozum promissē sunt toti supposito hominis nō anime. Respōdetur q̄ merces que includit gloriam anime et corpōꝝ: soli supposito: hoc est homini in tergo ex aīa et corpore cōposito. p̄mittitur: que non datur de cōi lege ante diē iudicij generalis. Ad res autē que includit gloriam anime tantum: s̄z visionem et fruitionem dei p̄mittitur anime: et nullis animabus datur etiā a corpore separatis: et ita ante diē iudicij. Multa autem in diuersis scripturis p̄mittuntur: aliqua anime: aliqua corpōꝝ: aliqua vtriq; p̄unctim simul: ac etiāz aie separate: ideo oportet cōsiderare quid cui promissū est. Quod enim anime p̄mittitur requies: manifestū est Apocalip. vi. vt. s̄. allegatum est. Item frequēter in vtroq; testamento anime salus p̄mittitur. vt Ezechiel. xxiij. Si se custodierit: animā suam saluabit. Et in nono. Qui perdidit animā suāz propter me et euangelium: saluam faciet eam. Et similia multa. Salus autem visionem dei includit: sed more scripture frequēter pars pro toto: et e conuerso totum pro parte accipitur. Unde cum homini toti aliquid p̄mittitur: q̄ aie separate p̄uenit: in hoc q̄ toti p̄mittitur: intelligitur anime p̄missum: et sic q̄ anime p̄mittitur: et etiā toti p̄uenit: vtriq; toti supposito et anime itelligit̄ promissum. Et ita p̄t q̄ falsum est q̄ nullibi beatitudo p̄mittatur aie separate. Itā dū p̄mittit̄ toti: promittit̄ et aie cōiuncte et separate: eo q̄ p̄t p̄uenire ei vtroq; mō. Et quīs aliq̄ auctoritates allegare respiciat̄ totū suppositū: nō aīam separatā: nō tñ ideo sequit̄ q̄ nō alibi sen per alias scripturas nō p̄mittatur salus aie separate. Unde posset argumentum hoc validius cōtra eum retorqueri: q̄ arguit sic. Nullibi legitur in scriptura: q̄ aie sancte post mortē ante iudicium non sint b̄tē: nec ista negatiua ex aliquib; scripturis elici p̄t: ergo nō est illud negatiua: maxime cum ista negatiua nec diuinā misericordiam et clementiam magnificet: nec iusticiā eius cōmendet: nec anime sancte dignitatē extollat: q̄ facit eius opposita affirmatiua. Ad sc̄dōm de iudicio dicitur: q̄ licet anime sanctorū nunc sint beate: et accepterunt stolam glorie sue: non tamen idē frustrā fiet iudiciū: quia per illud beatitudo consummata toti supposito donatur. Et etiā ipsi anime que ante iudicium desiderabat gloriā corpōꝝ: quem ante non habuit. Et plura alta gaudia accidentalia consequetur p̄ iudicij vniuersale: quibus ante p̄iuata fuerat. Et itā s̄m aliquos post iudiciū periclitatur beatitudo essentialis anime: ita q̄ post clariorē videbit diuinam essentiam q̄ ante: sed hoc dubium est. Patet ergo q̄ extremū iudicium non frustra fiet: et quoad animas et quoad corpōꝝ. Sunt tñ et alie rationes et congruente extremi iudicij futuri: de quo magis alibi videndū est. Ad tertium de corona aplo reposita in illum dicim: dicit q̄ per diē illum potest intelligi vel dies extremi iudicij: vel dies sue resolutionis: de qua ibi loquitur: ait em̄. Ego iam deliboz: et tempus resolutionis mee instat. Item corona iusticie: que et depositum est: est fiet frustra ipsa beatitudo: vel anime vel totius suppositi. i. includens vtrāq; stolam: vel alteram scilz anime tantum. Si ergo diem dicit resolutionis: corona et depositum dicere debet beatitudinem anime tantum. Si diē iudicij: tūc corona capi debet pro beatitudine consummata duplici stola. Et ita patet vtro dicit̄ Pauli concors respōsio: quā aut

Marci. iij.

Extremum iudiciū nō fiet frustra: quoad animam et quoad corpus.

gnis aut aia beati Pauli nūc habeat stolā suāz
gloriā: videatq; deū r cognoscat: sicut cognitus
est: n̄ beat⁹ paul⁹ integer ex aia r corpore cōpo-
situs: nūc nō videt deū: q; nūc non est. Tōrigif
corona r b̄tudo refecturaf in illū dī extreme iu-
dicij. ¶ Ad quartū de additis habitaculis q̄
ponit b̄tās Ang. in enchi. r magf dist. xlv. li. iij.
R̄s̄idet beat⁹ Tho. q; inter illa habitacula de q̄
bus beat⁹ Angu. loquit etiā sunt cōputādī infer-
nus r paradisus: in q̄b⁹ aie aliq̄ue ante resurre-
ctionē p̄tinent: s; iō distiguit tps̄ aī resurreccio-
nē r post: q; aī resurreccionē sunt ibi sine corpo-
re: post aut erūt ibi cōrpe: r q; in aliquibus re-
ceptaculis nūc sunt aliq̄ue aīe. s̄ nōdū plene pur-
gate: in quib⁹ post resurreccionē nō erūt. Et ne-
gef q; illa habitacula nō possunt intelligi infern⁹
r celū quātū ad multas aias: dānatas scz r ple-
ne purgatas: s; i illis sint etiā post iudiciū. Hec
ideo distinctio est p̄ nihilo: q; aliter sunt in illis
habitaculis ante iudiciū: alr post. Ad quintū de
glo. ps̄. s; q; glo. illa expōit seipfam. Itaz cū di-
cerat q; post hāc vitā sc̄ti nō erūt ibi: vbi sc̄ti qui
bus dicef. Venite b̄ndicti r c. erūt: statim subdit:
nō habebūt geminā stolā: quā habebūt sc̄ti post
resurreccionē. Hec Tho. Uel s; q; glo. loquit de
sc̄tis aī r̄p̄i passionē ad huc i limbo b̄ctis. Hec
em̄ sunt verba glo. Post istā vitā paruas nōdum
eris: vbi erūt sc̄ti quib⁹ dicef. Venite b̄ndicti. S; z
poteris esse in illa requie in qua dices lazariū vi-
dit: in qua secur⁹ expectes diē iudicij: q; recepto
corpore angelis equaberis. S; quō lazarus fuit
in requie cū nōdū esset missa hostia: In spe r̄o
to in rē partim: q; nec ignē materialem: nec ver-
mē corrodētē sensit. Itz ergo q; loquit de lim-
bo aī oblationē hostie q̄ est r̄p̄s. Ad sextū de b̄tō
Berf. s; primo q; beat⁹ Ber. nunq; negavit q;
aī sc̄te vidēt essentia diuinā aī diē iudicij in ce-
lo: s; negavit a sc̄tis ante diē iudicij b̄titudinē cō-
summata sc̄do nō supra posito acceptā: nā in ser-
mone de sc̄to Malachie ep̄o ait. Itūquid nō vi-
uit: scz aīa Malachie: R̄s̄idet: r̄t̄o: q; et b̄tē. Et ad
eū verba s̄tes addit. Hec itā in fide ambulāz: s; z
in specie regnas. Malachias ille ep̄s fuit biber-
nie apud eū in Claraualle defunctus. Ecce dicit
eū fm̄ annū b̄m̄ et regnare in specie: q̄ nō est
sine clara dei visione. Itē sermone vltimo de om-
nib⁹ sc̄tis (loquēs de sc̄tis quos venerat nūc ec-
clesia ante diē iudicij.) Itō in q̄t acquiesco exper-
tes glie credere sc̄tos: marite. p̄pter illd q̄d apo-
stol⁹ ait. Qd̄ in p̄nti est momentaneū r leue tribu-
latiois nostre: supra modū in sublimitate eternū
glorie p̄dus operat in nobis. Et p̄pheta. Uisi-
ta nos in salutari tuo ad vidēdū in bonitate ele-
ctorū tuor. Itē in eodē sermone aliquāntū ante
finē loquēs de iustis a corpe assumptis: et iustis
in terra adhuc mortalib⁹: r tractans hūc versicu-
lū ps̄. Iusti epulēt in cōspectu dei r delecentur
in letitia. Iusti inq̄t q; iā cōspectū meruerit: non
q; adhuc viuūt ex fide: nimirū q; ait d̄s. Cū ipso
sum in tribulatione: ad eū p̄ncip̄ q; ex fide ambu-
lat: nō autē etiā q; iā p̄uenit. Et q̄dēz v̄r̄isq;
est caput v̄nū: s; nō vno mō mēbus oib⁹ exhibe-
tur. Quibusdā ostendit caput b̄r̄tū sp̄inis: in-
clinatū in cruce: vt humiliter pariter et cōpū-
gātur. Quibusdāz gloriosum apparere: vt ab ipso
glorificer: vt i ipso glouent quē vidēt sicuti est.
Hoc ergo secūdū desiderij: q̄d ex sanctorū cōme-
moratione flagrat in nobis: vt sic nobis etiā r̄p̄s
appareat vitā n̄ra: vt nos quosq; cū ipso appa-
reā in gloria: interim nempe nō sicut est: sed si-
cut p̄ nobis factus est caput nostrū nobis p̄sen-

tat r c. Ecce dicit sc̄tos nūc non esse expertes glo-
rie: ipsoq; p̄uenisse ad faciē: r q; eis caput q̄d de⁹
est: apparet gloriosum: q; ab ipso glorificant: r vi-
dent eū sicuti est. ¶ Q̄d autē etiā beatus Berf.
distingueret tres stat⁹ aīaz sanctorū in sermo. iij.
de oib⁹ sanctis. r. iij. Primum est existētū in cor-
pore mortali. Secūds sine corpore. Tertius in
corpore glouificato r immortal. Prim⁹ est in mi-
litiā. Secūds in requie r securitatē: q̄ est animaz sepa-
rataz ante diē iudicij: in quo nōdū p̄uenerunt
ad vltimū gradū beatitudinis: q; nōdū stolam
corpore cōsecute sunt: s; in stola prima q̄ est glo-
ria anime glouant. ¶ Tertij in domo est: in glo-
ria p̄summata corpore et aīe tāta q; maiorē vel
aliā nō percipiet. Et hec volēs exprimere variis
verbia v̄t. Adde q; in tabernaculis est gemit⁹
penitētie. In atrijs gustus letitie. In domo s̄tie
tas glie scz p̄summate. Et ad hoc inducit illd su-
pra allegatū de aiabus sub altari. Que sunt aīe
sc̄ti stat⁹ b̄tē quidē r diuinā essentia vidētes: nō
r̄t̄i quātū ad omne desiderij fatiate: q; expectat
secūdā stolā: r q̄dā gaudia accidētia: vt s̄. di-
ctū est. Unde de aiab⁹ secūdij stat⁹ dicit. Accep-
rūt tam singulas stolas: s; nō restitit duplicib⁹
donec vestiamur et nos. Stola p̄ma ip̄sa est quā
dicimus felicitatis: r requies animaz. Sc̄da est
immortalitas r glia corpore: quā desiderātes vi-
cūt. Usquequo nō vindicas r c. q; clamor est desi-
derij future resurrectionis r glie corpore: vt ibi
cōsequēter declarat. Et q; p̄z fm̄ eū q; nō recepe-
rūt gloriā aīe: quā nō expectat: r p̄sequēs visio-
nē diuine essentie. Hec em̄ est gloria anime. Con-
sequenter declarat q; anime sancte sunt sine ma-
cula: s; nō sine ruga: q; nō toto affectu libere per-
gūt in deū: s; p̄trabit quodā mō: r rugā facit duz
inclinat ad corp⁹ desiderio carnis resuscitande.
Et post subdit. Qd̄ nō sequunt agnū quocunq;
ierit. i. nō in vniuersalē in omnib⁹ delectationēz.
Itō ergo inuenit dixisse q; ante iudiciū nō vi-
deat beatificē deū: sed illā visionē primo post iu-
diciū assequatur. Qd̄ ergo dicit annas nunc
esse sub altari futuras: nihil aliud est: nisi q; eorū
b̄tudo nūc abscondita est: nō a ciuib⁹ s; p̄nis: s; z
ab existētib⁹ in inferno in purgatorū in terris.
S; in extremo iudicio erūt sup̄ altare: q; tūc ma-
nifesta erit eorū p̄fecta glia in corpore: r aīa oib⁹
enidēter vidētib⁹ eos ascēdere in celū etiā deno-
nib⁹ r dānatis. Sic em̄ sub dicit absconditē: r su-
per manifestationē: fm̄ illud. Itō p̄t abscondi ci-
uitas supra montē posita. Itē q; accendit lucer-
nā r ponit eā sub modio r c. Quāvis terr⁹ non
habet: q; post iudiciū erūt iuxta vel supra alta-
re: immo si esse sub altari: intelligit esse sub prote-
ctione r dñio r̄p̄i q; intelligit q; altare: ita post iu-
diciū v̄nū corpus v̄nū in cōsummata gloria sunt
sub altari sicut ante: q; in eternū agnas reger il-
los. Et hoc p̄z quōd fm̄ mentē b̄r̄i Ber. nūc sunt
sub altari: post iudiciū sup̄ altare. Quod sequi-
tur in argumento: r ostēdet s̄m̄t̄ipsum filius et
pater r spiritus sanctus. Verum est: sed nō primo
aiabus: q; v̄nū primo totis suppositis. Hec aliū
dicit Berf. ¶ R̄ Ad illud quō sequit vbi dicit: q;
anime erūt nō statim admittunt ad gloriam re-
gni. Dicit q; h̄c intelligit de gloria p̄summata:
nō de gloria regni: primo mō dicta. Alioq; quō

Beatus
Thomas
aquinas.

Beatus
Berf.
ii. Cor. iij.
p̄a. cr.

Tres stat⁹
animarū
sanctarū.

Matth. v.

Apoc. vii.

baptismu? aperiret regnu? baptizantis aliter q? cir-
cūcisio: si nō statim post mortē cessante impedie-
mēto cōsequerent regnū: cōtra determinationē
ecclesie in. c. maiores: de baptismo et ei? effectū.
Et ad illud qd sequitur: qd ostendēs quib? gaudijs
erultēt ante iudiciū. r. dicitur verū est qd de istis
ibi annumeratis gaudēt. Non autē loquitur ex-
classine. i. nō tm de istis: sed multo plus gaudēt
de beatifica visione nūc p̄sente. Illud enim gau-
dium est essentialē: cetera ibi annumerata perti-
nent ad beatitudinē accidentiālem. Sed diceres.

Questio. Cur autē beatus Ber. nō facit mētionem illius
gaudiū de visione: cū sit mains et principale gau-
dium? **Respōsio.** qd beatus Ber. illa posuit in
quo est distinctio illius status secundi a tertio.
Hūc autē nō distinguunt anime secūdi status ab
aiab? tertij status in gaudiū beatitudinis essen-
tiali: sed tantū accidentali. Id ēm in visione bea-
tificā distinguunt: qd illa est vtrōiq? sed in his
tantū que nō veniūt vtriq? statui. Ad septimū.

Acta. xvij. **Respōdet** sanctus Tho. qd hoies fm corpus ha-
bent quādā cōtinnitatē ad invicē: qd fm est verū
est qd d. Act. xvij. qd de? ex vno homine fecit om-
ne hominū genus: sed ahas sigillatim finxit. Uñ
nō est tāta congruētia: vt oēs hoies simul glouifi-
cent in aia: sicut qd simul glouificent in corpore.
Itē gloria corporis nō est ita essentialis sicut glo-
ria aie: vnde maius detrimentū esset sc̄tis: si glo-
ria aie differret sicut gloria corporis: nec posset
hoc detrimentū glorie cōp̄sari per amplitudinē
gandiū singulorū de eōi gaudiū: p̄ter ergo qd conse-
quētia a sibi in p̄posito nō valet. Ad octauū. **Rñ**
der bea. **Sieg.** li. iij. dial. Si inq̄: nūc in celo sūt
ale sc̄torū: qd est qd in die iudiciū p̄ iustitie sue re-
tributione recipiūt: Et rñder: hoc eis nimirū ac-
crescit in iudicio: qd nunc ale sola sue glorie retri-
butione letant. Postmodū rñ et iā corpōz bitu-
dine p̄sunt: vt in ipsa qz carne gaudeāt in qua
dolores p̄ dño cruciatulq? p̄tulerūt. **P̄ter** ergo
qd illud qd in iudicio reddat: scz glia corporis et
totius s̄p̄positi: illud nō precedit iudiciū: s̄p̄is
gloria solius aie p̄cedat. Et tantū de illo dubio.

Sieg. **Recolligentes** igit qd dicta sunt: eleuato
mētis desiderio oramus. **P̄ter** noster qd es in ce-
lis. **Adueniat** regnū tuū vniuersale: adueniat iu-
diciū finale: qd tuū regnū: tua maiestas et p̄tās: in
celo et in terra: in bonis et malis p̄ facti euidentiaz
oib? apparebit: cū cōtrusus in infernalis baratri-
gnē p̄petuū inimicis: pax qd omnē sensum eripe-
rat: tuos ieterna beatitudine suscipiat electos.
In oib? euacuata oī p̄tate principatū et virtute:
tu solus pater n̄ regnabis tuos b̄tificās in eter-
nū. In quib? vt numerari possim? adueniat reg-
nū scripture. **Regnet** oramus in nobis veritas
tua: omnē de nostris cordibus erroris nebulā lō-
ge faciēs: ne vnq? truculētis suis fraudib? regnet
in nobis diabolus mēdaq̄ p̄ et p̄nceps tenebra-
rū. Quaten? eius regno: regnoq? senagege et an-
tichristi: cui? mysteriū iniquitatis tā opat in diffi-
dēte filijs disturbato: dilate? regnū: ecclesie tue
sc̄te numero et merito filiorū: vt in p̄sti tue dulce-
dinis p̄gustationis triūphātis ecclie regno iun-
gan? et gustato spiritu despiciat oīs caro. Cognos-
scat qz oēs et singuli qd magna multitudo dulce-
dinis tue: quā absco disti timētib? te. Quia p̄egu-
statione cor nostrū dilate? ad currendū via man-
datoꝝ tuoꝝ indefesse. Qd vt possim? precamur:
o pater qd es in celis. **Adueniat** regnū ḡte tue: re-
gnūz charitatis tue: qd totos nos possideat: qua
te sup oia et in oib? diligētes: ceteras virtutes
tuas cōsequamur: vt non regnet pctm̄ in nostro

Attēde hec
quia digna
sunt nota
m.

mortali corpore: sed destruat corp? pcti tritorū.
Unca? supbia? humilitas. **Et** triper auaritiā lar-
gitas. **Pellat** inuidiā benignitas. **Superet** furo-
rem trāq̄litas. **Eliminet** fornicationē castitas.
Moderet gastrimargiā frugalitas. **Excitet** aci-
diā seruēs mētis viuacitas. **Triūphet** in oib?us
excellētissima charitas: quatenus iniqui qd sunt
de regno diaboli iustificen? et flāt mēbra ecclesie
et ciues regni tui. **Adueniat** tādē pater n̄ qd es in
celis: regnū bitudinis eterne: post fratiz? hui?
vite mortalit? et miserici? quo oīs human? fatiaz
appetitas. **Rōnalis** qdē in perfecta summi boni
possessioe. **Sēsitus** in p̄stia humanitatis x̄pi
eiusq? p̄fecta apprehensioe. **Maternalis** in dotib?
glie vbi vere regnabunt tecū electi tui: p̄ plenissi-
mā volūtatis p̄cordiā: quo fiet vt nihil adfit mo-
lestū: nihil ablit caputiz? qd tu dñs pater n̄ fr̄is
ibi oia in oib?us. **Adueniat** qd ne pctōzū pōdere
pressi cū imp̄s in deis olim regni tui filijs eijcia-
mur foras in tenebris exterioris: vbi erit s̄ctus
et stridor dētū sempiternus. Qd qd in solo empy-
reo celo p̄stet regulariter: adueniat precamur
ad regnū illud habitacionis et eterne: regnum do-
mus tue oib? bonis plene. **Ciuitas** sc̄ta hierusa-
lē patria nostra qd sole nō eger: cui? lucerna agn?
cui? portaz? seras p̄fortastiz? vt perpetua securita-
te ciues eius firmi: nullo electionis timore trepi-
dēt: qm̄ posuisti fines ei? pacē imp̄turbabilē sine
fine. **Que** vt in futuro cōsequamur: oram? vt ad-
ueniat regnū tuū qd est x̄ps: virga directiois:
virga regni tui: adueniat qd est nūc in p̄senti: qd
nisi nūc regnet in nobis: ad regnū eternū perue-
nire non possumus. **Et** tngat in nobis regni ter-
reni desiderium: vt mundus hic immandus nos
bis cū omnibus suis cōcupiscētis vilescat: qua-
tenus maiores mundo facti: sola celestia affecte-
m? **Regnet** in nobis x̄ps sua potētia ad nos in-
firmos ac debiles roborādus: sua sapia ad nos
in sp̄itibus illuminādus: sua bonitate ad nos fle-
biles et afflictos cōsolādus. **C** **H**āc petitionē
de quadruplici regno breuiter exponit dñs **P̄-**
trus de aliaco. **Adueniat.** i. ad nos veniat regnū
tuū. i. sacre scripture per verā cognitionē: vt de-
struat regnū erroris et ignoratiōis. **Regnū** diuine
gratie per sp̄ituaie inhabitacionē: vt destruat
regnū pcti et malitie. **Regnū** vniuersalis ecclesie
per xp̄iane fidei declarationē et exaltationem: vt
destruat regnū antichristi et false synagoge.
Regnum celestis glorie per eternam p̄miatio-
nem: vt destruat regnū p̄sētis et future mis-
erie. **Et** tantum de illa petitione.

Petrus de
Aliaco.

C Lectio. lxxij.

Fiat vo?

untas tua.
Postq̄ peti-
tū est bonū cele-
stis glorie: quo
in patria beati-
ficamur in p̄e-
cedenti petiti-
one sc̄da: sequit̄
nūc petitiō ter-
tia: qua petitur
bonū sp̄ituaie
glie: quo in
via ad promerē-
dam celestē glouā p̄paramur. **Preparamur** autē
ad hāc p̄merēda per gratiā nostrā volūtate di-
uine volūtati p̄formate in via. **H**āc ergo petim?
cū subiungim? fiat volūtas tua. **Et** primo peti-
tio hec

tio hec simpliciter pponit. Sedo eius perfectio specificatur: eū additur. Sicut in celo: et in terra. Sed priusq̄ ad expositionē huius petitionis procedat: explicada est significatio huius termini voluntas dei: q̄ diuersimode accipit in scriptura. Uñ Maḡi lib. i. dist. xlv. c. vii. Sacra scriptura inquit de voluntate dei varijs modis loquit̄: q̄ in ipso est: et ipius essentia est. Et hec vna est: hec multiplicata recipit. Itec maḡ. Unde solo hec voluntas dei distinguit̄. Primo in voluntate beneplaciti: et in voluntate signi. Voluntas beneplaciti duplex est. scilicet voluntas antecedens et sequens. Voluntas signi quadruplex est. scilicet prohibiti/ceptū/psilitū/impetio/sive opatio/et pmissio. Illa ergo distinctio non declarat. Quia in suo primo distinctio. q. i. non est alicui⁹ qd̄ est realiter in deo: q̄ in deo nō est aliquo nō multiplex voluntas sicut nec multiplex essentia. Itā in deo nō distinguit̄ voluntas ab essentia. Sed ille distinctiones sunt vocabulorū seu nominū q̄ significant diuinā voluntatem que deus est: ita qd̄ hoc verbū: vult velle: q̄ in sacra scriptura attribuit̄ deo: diuersimode accipitur: vt q̄ dicitur deus hoc velle: q̄ vult: q̄ vult i. deus hoc precipit: vel cōsultat: vel operatur: vel permittit: quandoq; dicitur hoc velle qd̄ sua voluntate efficit: qd̄ vt sic fiat placet. ¶ Est ergo voluntas beneplaciti ipsa diuina essentia sibi in aliquo cōplacens vt sic vel fiat: de qua ap̄s. Ut probetis que sit voluntas dei bona et beneplacens et perfecta. ubi glo. Voluntas dei dicitur vel qua vult que in deo est: sive id qd̄ vult. Itec accipitur dei voluntas qua vult: que beneplacitum dei sine dispositione dei appellatur. Itec glo. Itec voluntas dei vt ait Augustinus. iij. de trinit. cap. iij. et alij capitulis: vt Magister colligit dist. qua supra: est prima et summa causa omnīū specierū atq; motionū. Itec em̄ fit quod non de interiori atq; intelligibili aula summi imperatoris egrediat̄: s̄ in ineffabili iustitia. Ubi em̄ non operatur quod vult dei omnipotentis sapientia que p̄tingit a sine vsq; ad sine fortiter: et disponit oia sua: viter: et nō solū facit ea q̄ perseverantia consueta diuis admirationē nō admittunt: sed etiam ea q̄ propter raritatem et insolitū euentū mira videntur quorū nihil sit sine voluntate dei: licet pleriq; nō apparet. Itaq; nō nisi dei voluntas causa prima est sanitatis et egritudinis: premiorū atq; penarū gratia et retributionū. Itec sola est vnde oris est quicquid est: et ipsa oia nō est: sed eterna. Quod vero hec voluntas beneplaciti distinguit̄ in antecedentem et sequentē: nō sic intelligendū est qd̄ sicut in nobis est vna voluptas seu volitio preceps actū: ita sit in deo. Non em̄ est talis multiplicitas in deo: sed quicquid est ibi: est oibus modis essentia vel relatio: aut constitutū et bis. Et ideo hec multiplicitas est nois: vt dictū est. Unde eadem voluntas in deo est antecedens et consequens. Dicit̄ tñ nunc antecedens: nūc consequens respectu alterius et alterius. ¶ C Voluntas beneplaciti antecedens est voluntas diuina dans alicui antecedentia: vnde p̄r cōsequi aliquid vel operari parata coagere si ille velit cū p̄cepto vel cōsilio ereq̄nēdi. Et sic dicitur antecedēt velle aliquid quando ad id agendum: vel consequendum dat alicui necessario requisita paratus illi coagere et c. Gratia exempli. Diuina voluntas antecedēt vult petri mereri: quando dat petro libere atq;

bitriū atq; gratiā. Addit etiā p̄ceptū aut cōsiliū vt mereatur: paratus sibi cooperari ad actus meritorij: in hoc enim diuina voluntas nō quasi per se et immediate fertur super operationē meritoria: sed quasi mediatē et antecedentē: q̄ immediate fertur in ea antecedētia meritoria donādo ea sine quibus non meretur: vel ordinatā ad meritum: vt sunt liberū arbitriū: gratia: p̄ceptū: aut cōsiliū. Dicuntur ergo operatōes meritorie a deo vulte antecedentē etiā prius q̄ fiant: immo etiā si non fiant: ex eo solū quod efficaciter vult ea que antecedunt actū meritorij. Per hoc qd̄ dicitur voluntas diuina (qd̄ proprie accipitur pro actu diuine voluntatis) qd̄ est realiter essentia diuina et deus) excluditur voluntas signi. Dicitur dans alicui antecedentia: per hoc excluditur voluntas beneplaciti cōsequens. Licet enim voluntas tam antecedens q̄ cōsequens est voluntas beneplaciti: ita diuina essentia: ipsa tñ nō dicitur absolute voluntas: sed in ordine ad aliquod volitū immediate aut mediate. Respectu voliti immediate est voluntas cōsequens: respectu voliti mediate antecedēs. Unde in casu posito essentia diuina dicitur voluntas beneplaciti cōsequens respectu li. arbi. petri ac gratie sibi ifuse: et p̄cepti aut cōsiliij de agendo meritorij: sed respectu act⁹ meritorij nondum in esse positi dicitur voluntas antecedens. Dicitur cum cōsilio vel p̄cepto: ad excludendū operationes vitiosas: et peccata: que deus non vult antecedēt: licet dedit libe. arbi. naturalia et potentias quibus periclitantur: quia non adiecit p̄ceptū vel cōsiliū de agendo male aut peccando: sed magis de opposito. i. non peccando. Ideo illas operationes malas nō vult voluntate beneplaciti antecedēt. Dicitur vltimo parata coagere si velit: per hoc excluditur factus ab iā: quia dñs vult eum offerre sibi filium antecedēt: licet id preceperat ei: et dedit ei naturalia: quibus posset filium immolare: q̄ non paratus fuit ei cooperari. Toco cuius particule quidam dicunt: sine manifestatiōe oppositi eius: q̄ p̄cepti: et redit in idē. ¶ D Voluntas beneplaciti cōsequens est voluntas diuina sibi efficaciter in esse alicuius cōplacens: ipsam diligendo esse: aut producendo seu conferendo. Dicitur ipsam diligendo esse: propter voluntatem diuinā respectu suū et personarum in diuinis. Non em̄ voluntas que est essentia diuina: oibus modis se ipsam vel personas producit: aut conseruat: licet seipsam vel personas velit. Dicit̄ produciens aut conseruans propter voluntatē diuinā consequētē respectu creature: qm̄ volendo oīm creaturam in esse producit: aut productam conseruat. Itac voluntate immediate fertur in volitum. Et sic d̄: deus velle omne positium. Sine hac voluntate nihil fieri potest in mūdo: quia vt dictum est: ipse est prima et summa causa omnium causalium. Itec etiā voluntas beneplaciti consequens semper impletur. De hac em̄ dicitur in ps. Omnia quecumq; voluit dominus fecit in celo et in terra. Quod etiam ratione ostenditur: nam q̄ aliquis effectus non fit ab aliqua causa hoc contingit. Aut q̄ causa illa non habet sufficientem potētā ad producendū illum effectum: sicut homo non potest producere angelū: q̄ ad hoc nō h̄ virtutē actiua. Aut q̄ ab alio impeditur in causando: sicut ignis nō comburit stipam propter obstaculi prohibentis interpositionem. Aut depēdet in agendo ab alia causa requisita ad agendum: que secum non cōcurrit: sicut ignis in camino ignis non egit in pueros: quia deus subtraxit suam

Distinctio voluntatis dei.

Que sit voluntas beneplaciti.

Ro. xij.

Augusti.

Eadem voluntas in deo antecedens et consequens.

Que dicat voluntas beneplaciti antecedens.

Quid sit voluntas beneplaciti cōsequens.

Psalmus.

causalitatis: que requiritur in actione cuiuslibet creature. Aut qz causa ipsa mutatur in se anteqz producat effectus: sicut hōd non semper facit que facere instituit: quia anteqz faciat mutat propozitū faciendi. In nullo horū modozū impediri pōt diuina volūtas: quin fiat id qd facere vult. Ipsa enim est cā vere olpotens: quapropter nulla pōt ei deesse causalitas: requisita ad fieri cuiuscūqz. Si em̄ aliqua talis deesset: iā nō esset omnipotens. Similiter ex eodē: nulla causa potest impediri quin agat qd efficaciter agere vult. Nā quia olpotens: potest tollere omne impedimētū si esset. Si enim nō posset: deesset sibi potentia ad tollēdum obstaculum. Et eodē impediri non pōt per defectū cause coagētis: quia quāuis cum deo in multis actionibus cōcurrant cause secūde: sicut sol ad illuminandū aeren: ignis ad producendū calorem. Potest tñ sua omnipotentia sine omni causa secunda producere quelibet effectus: alioquin sibi deficeret potentia supplendi causalitatem cause secunde. Itēc propter quartum omittitur qd vult fieri: qz est simpliciter immutabilis: quapropter quicquid vult pro tpe ab eterno voluit: ideo pro tpe pro quo fieri vult: immutabiliter fit. Simili modo deduci potest qd quicquid non vult fieri: non fit adiuncto qd est causa mere libera in agendo: z causa vniuersalissima cōcurrēns ad productionem omniū productozū. Eas propter nulla creatura pōt aliquē effectū producere: nisi dei voluntas adsit z concurrat libere in agendo. Hunc concursum cum subtrahit qd facere pōt dū vult: quia libera in agendo nihil fieri pōt a creatura: z per cōsequens nō fit qd deus nō vult fieri. Non autē sic est de volūtate dei beneplaciti antecedēte. Illa enim nō semp adimpletur: nam manifestū est qd deus dat cui libet naturalia quibus potest facere actum meritorizū. Similiter z gratia si non ponit obicem: paratus est etiam coagere cui libet ad actum meritorizū. Dat etiam pceptū z cōsiliū vt equeat: z tñ non qui libet facit actū meritorizū. Sed multi eliciūt actū demeritorios contra volūtatē diuinam antecedentē. ¶ Et Volūtas signi est creatura aliqua: siue effectus diuine voluntatis significās vel manifestās nobis diuinā volūtatē. Sepe em̄ signa nominantur nominibus signatorizū: sicut elemosy na impēsa pauperi: vocatur misericordia vel pietas. Unde dicimus ille fecit magnam misericordiam vel pietatem huic pauperi: quia elemosyna ceterior pauperi data signū est misericordie z pietatis in animo dantis: sic testamētū siue cōditiūm vocamus vltimam volūtatē: qz signū est volūtatē vltimē testatoris. Unde Magf vbi ē. Aliquando fm quandā figuram dicendi: volūtas dei vocatur qd proprie nō est voluntas eius: vt pceptio/ phibitio/ cōsiliū/ pmissio/ z operatio. Ideoqz pluraliter aliqz volūtatē dei pronūciat vt in ps. Adagna opa dñi exquīsita in oēs volūtatē eius: cū nō sit nisi vna volūtas dei: que ipse est. Ita etiam idem propheta propter multos effectus mie z iustitie pluraliter dicit. Mas dñi in eternū cantabo. Et alibi. Iustitie dñi recte letificātes corda. Cū tñ in deo vna sit mia: vna iusticia: z vna eadēqz sit misericordia: que iustitia: sci licet diuina vna. i. essentia. Ideo autē pceptio phibitio zc. cum sint multa: vñ quodqz tamē eorum dicitur voluntas: qz sunt signa diuine voluntatis. Quemadmodum signa ire dicūtur ira/ z signa dilectiōis dilectio appellātur. Et in hac figuram dicendi non est fallum quod dicitur. Sciz qz qd dicitur sub tropo nullo obumbratur:

et secundum hos tropos diuerse voluntates dicuntur: quia diuersa sunt illa que per tropum voluntates dei dicuntur. Hec magister. ¶ Et hęc autem voluntas signi etiam non semper impletur: maxime illa que est pceptio: phibitio: z cōsiliū. Itaqz deus pcepit omnibus seruare legē. Constat autem multos contra legem ambulare: z violare pcepta: nec tamen ex hoc arguitur impotentia in dei voluntate: qz non vult dominus efficaciter vt omnes suis mandatis obtemperēt: qz si sic vellet indubitanter omnes mandata eius obseruaret. Sed fm hoc velle dicitur: quia illud fieri pceptis: determinans se cooperaturum omnibus id facere volentibus: neminem tñ cogit ad id faciēdum. Et fm hoc nihil aliud est dicere voluntatē dei signi non adimpleri: nisi qd dei pcepta non adimplentur. Et si nihil aliud est dicere aliquid fieri contra voluntatem dei: nisi qz aliqd fit contra phibitionē dei: sed cōtra voluntatem signi: q est operatio vel pmissio: nihil fit. Nam eo ipso q operatio est ipsa operatio impletur. Si tñ eo ipso q est pmissio impletur: z fit qd pmissio titur. Si enim non fieret: nec diceretur operatio dei nec pmissio: et ita nec voluntas dei. Et fm hoc exponitur z intelligi debent scripture: sicut illud apli. Deus vult oēs homines saluos fieri z ad agnitionem veritatis venire: qd intelligitur est voluntate antecedente: qd est dictū. Deū vult oēs homines saluos fieri antecedente: quia dicit omnibz hominibus liberā voluntates: quia se vertere possunt in bonū. Adicē legem z cōsilia vt fm illas regularent suas operationes paratū dare oibus suam gratiam: vt efficaces sint in bene z meritorie operando: z potentes resistere malis inclinationibus ac suggestionibus: quibz omnibus homines ordinant ad salutem. Vult ergo oēs homines saluos fieri antecedente: pro quāto facit qd in se est: dirigendo homines ad salutē. Sic exponit Damascē. libro. ii. ca. penult. Hūs vero Aug. ait qz apls non vult dicere qz deus vult oēs saluari: sed qd nullus hominum saluatur nisi per dei voluntatē. Et est talis modus loquēdi: sicut si in vna ciuitate esset tantū vnus magister: qui doceret pueros illiū ciuitatis: tñc dicit posset qz magister talis doceret omnes pueros ciuitatis. Itaqz quia oēs pueri a tali magistro docerentur: sed qz nullus doceretur nisi per eum. Eandem suam ponit brūs Aug. in epla ad vitalē di. Sicut illud qd dicitur est: omnes in christo viuificabuntur: cū tñ multi eterna morte puniuntur: ideo dicitur est: qz quicūqz vitam eternā pēpitiū nō pēpitiū nisi in christo. Ita qd dictum est omnes homines saluos fieri: ideo dicitur est quia omnes homines qui salui sunt: nisi christo volente salui non sunt. Sunt z alie expositiones: sed iste sufficiant. ¶ Itis premisis procedo ad expositionem huius petitionis. fiat volūtas tua: primo de voluntate beneplaciti: deinde de volūtate signi. Quoad primū hac petitione: vt dicit beati Cyprianus: non petimus vt deus faciat qd vult: sed vt nos facere possimus qd deus vult: supple nos velle. Nam quis obstitit quo minz quod vult faciat: sed quia nobis diabolus obstitit/ quominus per omnia nosser animus atqz actus deo obsequatur: oramus z petimus: vt fiat in nobis volūtas dei: que vt fiat in nobis: opus est dei voluntate. i. ope z eius protectione: quia nemo suis viribus fortis est: sed deo indulgentia z mia tuā est. Et recte post petitionē regni dei: qd est finis nosser: petimus nosser voluntatis conformitatē tanqz mediū ad hūc finē petuēdiē: qz tñ hac

Quid fit volūtas signi.

Signa sepe nolanf nominibz signatorizū.

i. Tib. 4

Augustin

Cyprian.

habentibus

habentibus pat regni nunciatur ab angelis. In hac sacratissima natiuitate qua hec scribitur an no. MD. CCC. X. canebit. Et in terra pat hominibus bone voluntatis. Bona est nostra voluntas: dum fuerit cōformis diuine voluntati. Quia est diuina voluntas ex seipsa recta est: et superius regu la: qm̄ summa est: et eterna: nec regulā huius se cōformet vt sit recta: superiorē aut priorē: ipsa et sui et ois rectitudinis ac iustitie regula est: ideo obli qua et non recta esse nō pōt. De hoc venerabilis hugo de sero victo. lib. i. pte. iij. c. i. ita ait. Pū ma rerū oim̄ causa voluntas est creatoris: quam nulla pcedens causa mouit: q̄ eterna est: nec sub sequens aliqua confirmat: q̄ semetipsa iusta est. Itaq; ideo iustū voluit: q̄ iustū iustū fuit qd̄ voluit: sed qd̄ voluit ideo iustū fuit: q̄ ipse voluit. Suum enim ac propriū voluntatis eius est iustū esse qd̄ est: et ex eo qd̄ in eo est iustū: iustū est: qd̄ ex eo est iustū: qm̄ finem iustum est qd̄ iustū est: qd̄ vtiq; iustū nō esset: si finem eam nō esset. Cū ergo querit: quare iustū est qd̄ iustum est: conue nientissime rñdetur: qm̄ finem voluntatē dei est q̄ iusta est. Cū ergo querit: quare et ipsa dei voluntas ius ta est. Hoc sanius rñdet: qm̄ pūme cause nulla causa est cui se esse esse qd̄ est. Itē enim sola est vnde ortum est quicquid est: et ipsa non est orta: sed eterna. Itē hugo. Cū ois ergo iustitia et rectitudo rōnalis creature cōsistit in cōformitate ipsius ad dei voluntatem. Obliquitas et in iustitia creature rōnalis ex difformitate voluntatē eius ad voluntatē diuinā plurgit: sicut docet be. Aug. sup. sup. ps. di. Ipsi sunt recti corde: q̄ in hac vita sequunt voluntatē dei. Volūtas dei est aliqñ vt san? hō: aliqñ vt egrotus. Si qñ sanus es: duli cis est tibi voluntas dei: et qñ egrotas: amara est ti bi: nō es rectus corde: q̄ nō vis voluntatē tuā di rigere ad dei voluntatē: sed vis dei voluntatē cur tare ad tuam. Illa recta est: tua curua: tua dirigē da est ad illā vt ad regulā non illa curuāda est ad tuā. Iustitia ergo nostra in hoc cōsistit vt nostra voluntas infirma de se nō recta: cōformet diuine voluntatē tanq̄ sue regulę: cui cōuenit essentialit ter esse rectā. Itē hic q̄ angeli qd̄ de se difformarūt: deieci sunt a loco voluptatis: lucis: letitie: et ame nitatū ad loca penarū miserie et tenebrarū. Ideo ne et nobis ab hac inobliquabili voluntate decli nātibus pareat locus caliginis et gehenna: orā mus. fiat voluntas tua. Quia vero ceteri ange loz diuinā voluntatē: eiusq; beneplacitū intuen tes: se illi libere pformarūt: ne ab illa curuari pos sent: sed in ipsa ppetuo solidarent: cōfirmati sunt et stabiliti in beatorū p̄ia. Id q̄ et nos in illaz ve nire cupimus: post petitū regnū qd̄ est sanctorūz patria: orātes subingimus. fiat voluntas tua. Hūc orādi modum nedū verbo magister noster docuit: sed facto suo exemplauit. Unde b̄tus Cy prianus. Deus infirmitatem boīs quā portabat ostēdit ait. Pater si fieri pōt: transeat a me calix iste. Et creplū discipulis suis tribuens: vt non vo luntatē suā: sed dei faciāt addidit dices. Uerūta men nō qd̄ ego volo: sed qd̄ tu. Et alio loco dicit. Hō descēdi de celo vt facerē voluntatē meā: sed eius qui me misit. Qd̄ si fili? obediu? vt faceret patris voluntatem: quāto magis seruus obedire d̄ vt faciat voluntatē dei: sicut i. ep̄la sua Joānes quoq; ad faciendū dei voluntatē hortat et instruit: dices. Nolite diligrere mūdū etc. Et sequit. Mū dū trāsit et cōcupiscētia ei. Qui aut fecerit vo luntatē dei: manet in eternū: quō de? manet eter nū. Qui ergo l eternū manere volum? dei q̄ eter nus est: voluntatē facere debem? Itē Cy prianus

Si ergo filius cui? voluntas curuari non potuit: vt puta cōfirmata et impeccabilis orauit. Pater non mea: sed tua voluntas fiat: quid faciet miser peccator? cuius voluntas instabilis et peccabilis multiq; retiaculis pctōū inuoluta: quā trahit mundus: suggerit diabolus: cōcupiscētia incli nat ad se difformandū diuine rectissime voluntate: Nihil certe vili? vel fructuosius fieri poterit: q̄ tota mente a lo et corde ad patrē orare q̄ in cele sti residet gloria. fiat voluntas tua: vt qd̄ tu nos vis facere faciam? qd̄ tu p̄hibes: cauēamus: qd̄ tu consulis impleamus: qd̄ tu vis: velimus. Sic tue voluntati iustissime semper et in omnib; nos conformem? Cū Sed p̄ plenioribus petitiō nis intellectu querit. Vtrū teneamus nostrā vo luntatez diuine voluntati in oibus conformare. Et videt q̄ nō: q̄ non tenemur intellectu nostrū diuino intellectui conformare: alioquin habens op̄mionem fallaz: peccaret: qd̄ discōdaret ab in tellectu diuino qui in nullo errare pōt: ergo a sili nec tenemur voluntatem nostrā diuine voluntati conformare. Ad oppositum. Volūtas creata te netur se conformare sue regulę: sed voluntas di uina est regula cuiuslibet voluntatis create: ergo quelibet voluntas creata tenet se cōformare vo luntati diuine. Ad hoc dubiū doctores varie respondent: vt recitat Alex. de alexsparte. i. q. xij. et post eum sanctus Bona. q. vlti. p̄mi senten. p̄ in modo loquēdi q̄ re ipsa differēt. Ideo p̄mitto quasdam distinctiones: fm̄ quas ponētur cōclusiue rñsiones. Cū Notandū igit q̄ voluntas nostra pōt conformari voluntati diuine. In voli to: volendi actū: volendi modo. In volito: quan do vult rem illam seu opus quam vel quod vult deus. In volendi actu: qñ vult illud qd̄ deus vult eam velle: qñ se; h; actū p̄formē actū diuine vo lūtatē: h; nō illud velle qd̄ deus vult. Bona et p̄ pli. De? vult bonū filiū honorare patrem: quē ta men deus non vult honorari. Vult enim de? filiū velle necessitate patris releuare: vt puta infirmi tate? vel paupertate? h; deus patrē velle esse infirmū et pauperē. Si? deus vult quelibet diligrere oim̄ proximū suum volendo sibi vitā eternā: qd̄ tñ de? non velle illi proximo. s. p̄scitō vitā eternā. Diligēs ergo sic proximū: conformat fe voluntati diuine nō in volito: q̄ nō in vita eterna: h; in actu vo lendi: quia habet actū cōformē actū diuine volū tatis: vult em̄: sicut de? vult eū velle. In modo vo lendi: qñ vult ex sili eharitate: et p̄pter eandē fi nem quo deus vult. Sic qui vult aliqd̄ qd̄ deus vult: et qd̄ de? vult eū velle: nō tñ p̄pter eandē fi nem. i. nō p̄pter deum. Itā p̄pter seipsum deus vniuersa operat: vt b; Proverb. xvi. cōformat fe diuine voluntati in volito: et in actu volendi: non tamen in volendi modo. Cū Sed notandum qd̄ quelibet dicarū voluntatum pōt esse actualis vel habitualis. Actualis: vt qui elicit actū: se; velle id qd̄ de? vult: velle qd̄ deus vult eā velle: aut cū circūstātia et eo mō cū quib; et quō de? vult. Ita habitualis: qñ actu nō elicit velle vel nolle: h; tñ in se habitū inclināntē ad eliciendum. Et ille habi tus inclinare potest mediate vel immediate. Im̄ mediate: sicut habitus genitus et particularib; actibus volendi hoc vel illud. Sicut et actibus volēdi abstinere a sup̄fluis frequentatis: general habitus tēperantie: qui immediate inclināt ad volendum vniere tēperate tanq̄ ad actū p̄pū. Mediate autem habitus inclināt: qui inclināt me diante actu p̄pū. Sicut habitus principū me diante actu proprio inclināt intellectum ad actū conclusionis: vt est habitus quo generaliter cō

hugo de sero victo.

Augustin?

Cyprian?

Perutilis questio.

Rñsio ad q̄nē.

Proverb. xvi.

Voluntas actualis qñ sit: et qñ habitualis.

placet voluntati quicquid cōplacet volūtatī dī-
vine. Hic em̄ non inclinat immediate ad omne
volūtū a deo. p̄supponit em̄ cognitionem qua
sciatur hoc esse volūtū a deo: r̄ mediāte illa incli-
nat ad actū volendi volūtū tale a deo. Nā ille ha-
bit? primo inclinat ad volēdū generaliter omne
volūtū a deo tanq̄ ad actum proprium. Iste autē
actus volēdi omne volūtū a deo: p̄currente cogni-
tōe: q̄ hoc p̄ticulare est volūtū a deo: inclinat ad
volēdum illud particulare quia volūtū a deo.

Prima pro-
positio.

Consequens est p̄positio prima. Hō op̄
voluntatē viatoris se cōformare diuine voluntati
in omni volito: volendo quodlibet volūtū a
deo a cūaliter: immo q̄q̄ tenetur se nō p̄forma-
re. Prima pars p̄t̄: q̄ non semper tenet scire vo-
luntatem dei beneplaciti cōsequenter. Hec est
em̄ voluntas dei quod ad volūtū: dicente ap̄lo. ad
Rom. ii. Quis cognouit sensum dñi? Qd̄ autē nō
tenetur scire: non tenetur velle: cū velle p̄suppo-
nat cognoscere: immo potest q̄q̄q̄ meritorie op̄-
positū velle. i. hoc velle qd̄ deus non vult. Sicut
de dauid legit. ii. Reg. vii. quod voluit edificare
templū dñi: qd̄ dñs nō vult p̄ ipsum: sed per fi-
lium suū salomonē edificare: r̄ tñ volūtas dauid
bona fuit r̄ recta. Uñ. ii. Regū. xii. habet. Dixit
dñs ad dauid: q̄ cogitasti in corde tuo edificare
domū nomini meo: benefecisti: hoc ipsum mente
pertractans. Verūtū tñ non edificabis mihi do-
mū: sed filius tuus. Itē beatus Aug. in enchi. ca.
c. Aliq̄ bona volūtate hō vult aliqd̄ qd̄ deus nō
vult: etiā ipse bona multo amplius multoq̄ cer-
tius volūtate: tanq̄ si bon? filius patrem velit vi-
uere: quē deus bona volūtate vult mori. Et rur-
sus hoc fieri pōt: vt hoc velit homo volūtate ma-
la qd̄ deus vult bona: velut si malus filius vellet
mori patrem: velit hoc etiā deus. Et sequit. Hāc
deus quasdam voluntates suas bonas implet p̄
malōrū hominū voluntates malas: sicut per in-
deos malitiosos bona voluntate patris xp̄i pro
nobis occisus est. P̄terea si deus precipiat ali-
cui vt nō velit ab eo volūtū: vt si deus velit patrē
meum mori: r̄ precipiat mihi vt velim patrē meū
viuere. In hoc casu q̄ impossibilis nō est: teneor
me p̄formare diuino p̄cepto: non diuino volito:
vt infra patebit: etiā si p̄tat mihi de volito. Scda
pars patet: q̄ stat q̄ deus precipiat homini ali-
quid velle qd̄ ipse non vult: quo modo p̄cepit
diligere proximum volendo sibi salutem: quē p̄e-
scit ad dānationē. In quo casu homo tenetur
velle salutem proximo: in qua voluntate nō con-
format se volito diuino: ergo tenet se nō confor-
mare diuino volito in casu. **C** Ad Ex illa pro-
positione sequitur q̄ diuina voluntas beneplaci-
ti nō est regula sua conformare nostram volunta-
tem regulans vt sit bona. p̄t̄ per bea. Aug. vbi
supra in enchi. Bone voluntati dei pietas po-
tius cōsonat: quā alicuius volētis q̄ huius idē vo-
lentis: impietas tantū interest qd̄ velle homini:
quid deo p̄gruat: r̄ ad quē finē suā quisq̄ referat
voluntatem: vt aut probetur / aut improbetur.

Ad Ro. ii.

Hic aperte ostēdit Aug. q̄ nō semp probat volū-
tas hoīs cōformis voluntati dei in volito: neq̄
reprobat semp voluntas disformis: q̄ q̄q̄ ali-
qd̄ cōgruit velle deo: r̄ aliud cōgruit velle homi-
ni. Sicut in eodē volito a deo r̄ hoīs: q̄q̄q̄ in aliis
finē referē hōi volūtū a deo: in aliis ad hoīe: pro-
pter qd̄ q̄q̄q̄ volūtas cōformis diuine voluntati
reprobata est: r̄ disformis iusta. Itē in habentibus
intellectū r̄ voluntatē vñ non regulat aliud: nisi
in quātum imponit vel p̄ponit sibi qd̄ r̄ qualiter
velle r̄ agere debeat. Scda voluntas diuina bñpla-

citi p̄t̄: cū nō semp nobis innotescat: etiā dñm
innotescit: non semp imponit nobis qd̄ velle vel
agere oportet: ergo nō est regula / nostrā volun-
tatē regulās. Illa ergo volūtas dei nostrā volūta-
tē regulat: qua nobis innotescit quid r̄ qualiter
nos velle op̄. Et hec est p̄ceptū / vel cōsiliū quo
nobis innotescit qd̄ r̄ qualiter nos velle deus ve-
lit. Tūc em̄ recta est nostrā voluntas: q̄ id et tali-
ter volūm? quod r̄ qualiter deus vult nos velle.
Et conformitatē ad hanc dei volūtatem denotat
Aug. in de lib. arbi. cū dicit: q̄ etiā lex naturalis
et hoc recta est: q̄ cōformat se diuine voluntati.
Sic enim oīs iustitia r̄ oīs rectitudo legū huma-
narū descendit a prima rectitudine: que est volū-
tas dei: r̄ cōsistit in conformitate sua ad diuinam
voluntatē: dū sc̄ est talis: qualē eā vult esse diui-
na voluntas. **C** Scda p̄positio. Hō tenet volun-
tatē viatoris se cōformare habitualiter immediate
volūtati diuine in volito. p̄t̄ p̄positio sicut p̄e-
dēs: q̄ habitus immediate inclinās ad volēdū
aliquid: p̄supponit cognitionē volēdi. Hō au-
tem tenetur homo cognoscere volūtā diuinā: er-
go nec tenetur habere habitū inclinātē particu-
lariter r̄ immediate ad illā volūtā. P̄terea pōt
habere actū cōtrariū volūtatis: vt deductum est
meritorie alicuius voluti a deo: ergo etiā habitus
cōtrariū: r̄ per p̄sequēs non habere habitū con-
formē: cū contraria simul stare nō possunt: r̄ qui-
cūq̄ pōt habere vñ cōtrariū sine pctō: nō te-
net habere reliquū. **C** Tercia p̄positio. Volū-
tas cuiuslibet viatoris ad aliqualem dei noticiā
attingere potētis: rōnis vñm habentis: tenet
se conformare habitualiter mediate voluntati di-
uine beneplaciti quātū ad volūtā per ipsam. Pa-
tet: q̄ in omni homine vñm ratiōis habentē: d̄
esse talis voluntas habitualis: qua sibi in genere
quicquid deo placet: licet in particulari nec sciat
quid deo placeat: ergo p̄positio vera. Cōsequē-
tia nota. Antecedens p̄bat. Hāc quilibet hoīm
tenetur habere cor: nō priuū: sed rectum. Cor au-
tē rectum est cor volens oīa que vult deus. Unde
Aug. super illud ps. Hō adhefit mihi cor priuū:
ait. Cor priuū est cor non rectum. Rectum autē
cor hoīs d̄: qui oīa que vult deus r̄ ipse. Et glos.
super eodē vbo dicit. Cor priuū cor tortū: qd̄ ha-
bet qui non vult oīa que vult deus. Hoc aut non
potest intelligi de voluntate actuali aut habitu-
li immediate inclinante ad volēdum quod deus
vult: vt patet ex duab? p̄cedentibus p̄positioni-
bus: ergo intelligit de volūtate habituali media-
te inclināte. **C** Quarta p̄positio. Volūtas viatoris
tenet se cōformare volūtati diuine bñplaciti
in particulari cognite: nisi reuelatio aut p̄ceptū
dei ipsam ad oppositū obligaret. Probatur illa
p̄positio: q̄ impossibile est voluntatē velle aīis / r̄
nō velle aīis scitū esse tale: cū nō possit opposita
simul velle. Oppositum autē p̄sequētis semper
repugnat p̄t̄dictione antecedenti. S̄z volēs ha-
bitualit̄ oē volūtū a deo: vult aīis ad quodlibet
particulare volūtū: cū q̄libet vniuersalis inferat suā
particulare: ergo volēs vniuersalē: omne sc̄z volū-
tū a deo vult etiā hoc volūtū a deo scitū esse tale.
C Et nota q̄ habit? r̄ habitualiter nō accipitur
hic pp̄ie p̄ qualitate genita ex actibus frequen-
tatis: sed largius pro oī dispositione volūtatis /
q̄ parata est velle actualit̄ obiectū sibi sufficiētē
presentatū. Nā volūtas anteq̄ habuisset actum
volēdi oīa qd̄ deus vult sine hoc particulare volūtū
deus: tenet habitualiter hoc velle: r̄ tamen non te-
netur habere qualitatē ex actibus genita: cū nul-
lus actus p̄cessit. **C** Dicis notāter in p̄positione

Voluntas
iīa q̄ d̄
se recta.

Augustino

Scda p̄-
positio.

Tercia p̄-
positio.

Augustino

Quarta p̄-
positio.

Augustino

non actualiter: qz possit voluntas apprehenso aliquo a deo volito non esse deliberata aut distra-
cta circa alia. Possit etiam suspendere actū suū
z precipere intellectui: vt magis deliberaret. Itā
actus penitētes deliberationem non sunt in
hōis potestate: ideo ad illorū moderatiōē subitā
homo nō obligatur. ¶ Cōcessum est est hu-
mane infirmitati: vt dicitur doctorēs: si euenit ali-
quid triste: z penale motu quasi subito z natura-
li: illud nolle z quasi disconueniens refugere. Cū
aut ratio accedit: z qz hōi diuinitas causa est di-
uina voluntas attendit: tunc voluntate talem deli-
deratā cognitiōē sequente: tenetur se pformare
voluntati dei volendo illud triste z penale. Unde
brūs Aug. Si qui recto sunt corde: quando qz cor-
de mortali priuati aliquid velint qd sue cause ne-
gocio vel phti necessitati conuenit: tñ qz cito lre-
lexerint aut cognouerint deū aliud velle: prepo-
nūt voluntatē omnipotētis siue volūtati infirmis:
z voluntatē dei voluntati hōis. Unde hō ip̄s ofi-
dit quandā priuatā hōis voluntatē pfi: dicens.
Si fieri potest: transeat a me calix iste. Hec hōia
na volūtas erat propiū aliquid z priuate volēs.
Sed qz rectū corde voluit esse hominē: z quicqd
in eo aliquantulū curū esset: dirigere ad deū: q
semper rectus est: subdit. Verūtamen nō qd ego
volo: sed quod tu vis pater. ¶ Dicitur etiam nisi
reuelatio aut preceptū dei zc. quia possit deus re-
uelare petro qz nō vellet euz velle mozi patrē: quē
tñ deus ip̄s vellet mozi. In quo casu teneretur pe-
trus velle patrē suū nō mozi: licet sciret deū ip̄s
velle mozi. ¶ Dicitur notanter in particulari co-
gnitōe: qz vt. dicitur est: pōt boni filius patrē suū
velle mori: quē deus vult mozi: dum ignorat hōc
dei voluntatē. Unde licet pater grauissima labo-
ret ac desperata infirmitate: adhuc filius potest
velle patrē viuere. Pōt etiā vite remedia querere
medicorū opere: z alijs licitis vijs: tum qz nulla in-
firmitas est euidēs signū qd deū velit p̄m mozi:
qz pōt etiā mortuos resuscitare: z vocat ea que nō
sunt sicut ea qz sunt. Semp em dubitare pōt fili:
an deū velit patrē suū mozi ad min⁹ pro illo: vel
isto instanti. Jō donec mozi nō fuerit: remedia
lōgiorū vite licite q̄ere pōt. Et sic suo mō in alijs
pōt q̄libet q̄ere defensionē ac refugium p̄tra in si-
diantes: oppugnantēs: opprimētēs: hōs deus velit
eū sic tētari: z dānificari: q̄dū ignorat vtrū deus
hoc velit: aut q̄dū z vsqz quōqz hoc velit: semp tñ
manere d̄z habitualis illa conformitas volūtatis
mediata: de q̄ loquitur propositio tertia: vt semp sit
parat⁹ alo patiētē ferre: si nosset deū hoc simpli-
citer velle. ¶ Sed hic q̄ri pōt: qd nobis ino-
tescere pōt volūtas dei bñ placiti z p̄ns. Itā dicitur
qz dnobis modis possum⁹ certe cognoscere deū
aliquid velle nunc esse vel fuisse vel futurū fore.
Unus est diuina reuelatio. Sic certe p̄p̄bete no-
uerūt p̄terita p̄sentia z futura. Sic moyses nouit
mūdi creatiōē: quā postēris descriptis: qz longe
sunt p̄terita. Sic petr⁹ nouit p̄cium qd fraudauit
anania z senterice sabbaya. Sic helisē: p̄p̄ba no-
uit giesi tenere vestes q̄s naama dederat z munē-
ra. iij. Reg. v. Sic nos certe credimus futurū iudi-
ciū: antip̄i persecutionē: z mortuorū resurrectiō-
nem. Alio mō cognoscatur hec diuina voluntas
ip̄so facto aut operatione. Cū em diuina volun-
tas oim rerū existentūz est autor: nihil omnino
fieri pōt ea nolēte: eo ip̄so qd aliquid sit: vel factū
est: certe noscimus deū hoc fieri: vel factū esse vo-
luisse. Et hec notitia tñ extēdit se ad p̄terita et
existentia: nō ad futura. Uñ certū sumus qz quēcū-
qz circa nos sunt: siue prospera: siue aduersa: vt

abundantia temporalium in frumento z vino: di-
nitiam affluētia: corporum sanitates: bonorū
sublimationes. Similiter z hominū clades: guer-
re: pestes: terrarū depopulationes: paupertates:
erūne: amicorū interitus z similia: omnia deo vo-
lente z faciente hec sunt: vt s̄ tactū est. ¶ Cō-
quō sequitur qz in omnibus supra dictis ita tene-
mur nostrā voluntatē diuine conformare volūta-
ti: vt omnia hec dum sūt: seu accidit: nobis plas-
ceant: ea qz sic fieri velimus tanq̄ volūta a deo sua
rectissima z iustissima voluntate. Hoc etiam doc-
emur Eccl. xxxij. Bñ dicitur dñm in operib⁹ suis
Et dicitis in cōfessione. Opera dñi inmerita bo-
na valde. Opera enim dñi exquisita sunt in oīs
voluntates eius. Et iterum in ps. Benedicam
dñm in omni tpe: semper solus ei⁹ in ore meo. Su-
per quo Aug. Itā quid solum q̄ tibi beneficit:
quando abundant temporalia: multum frumen-
ti vini z olei: auri: z argenti: pecorum: domorum:
tūc benedices? Non: sed in omni tpe: ergo: tunc
q̄ illa s̄m tempus z s̄m flagellum dei turbantur:
auferūtur: z minus nascūtur: z iam nata dilabun-
tur: z em de sequitur egestas: dñi: z dolor: ac tri-
bulatio: tunc q̄ caritas: benedicam domo in om-
ni tpe: bñ dicitur quādō illa dat: z q̄ illa tollit: quia
ille dat: z ille tollit: sed seipsum a benedicente nō
tollit. De illis vero qui se non pformāt diuine vo-
luntati dicit propheta. Constitabit tibi cum bñ
feceris ei: super quo glo. i. laudabit te o deus cuz
benefeceris ei: z solus in prosperis: z blasphemat
in aduersis. Non dicit qui talis est: vt sc̄rus Job.
Si bona suscepimus de manu dñi: mala cur non
sustineamus? Et itc. Dñs dedit: dñs abstulit: si-
cut dñs placuit ita factū est: sit nomen dñi bñ dī-
ctum. ¶ Sed dicitur ergo placere debet incen-
dium: z ita non erit extinguendus: dum in domo
vel in ecclesia oritur: nec muniendus est locus cō-
tra hostiū insultus: nec defendenda patria: s̄ nec
instituende profectiones: ac oratiōes publicæ ad
deum fundēde sunt tpe pestilētie z guerrarū: qd
est contra vsum ecclesie. Si em tenemur illa velle
nō sunt nolenda: z ita nec etiā ne sint orandū est
aut agendū. Itē sic debent nobis placere p̄ta:
homicidia: adulteria: furta: comestiones: ebrie-
tates: spudicitie: z cetera maleficia z p̄ta. Quā il-
la sicut cetera supradicta nō nisi deo volente sūt
si em fieri nollēt: fieri non possent. Ad primum v-
qz supradicta penalia z aduersa dum hunt aut fa-
cta sunt: placere debent tanq̄ a deo iusta volūta-
te facta. Sed quia dubium nobis est quādū dñs
velit vt maneat: possumus velle vt cessent. Vult
em q̄nqz dñs inciditū oriri: z non cōtinuari. Vult
etiā q̄nqz hostes insurgere: z conari aduersum in-
stos z nō nocere: sed ab eis quib⁹ nocere molun-
tur: repelli. Et ideo munēda sunt loca: instituen-
de p̄cessiōes: extinguēda incendia: nō vt nō sint or-
ta: frustra em hec fierēt: cū p̄teritum reuocari nō
possit: vt nō fuerit: nec qd est: cauērit nō sit: cum
oē qd est: q̄n est: necesse sit esse: in sensu cōposito.
Sed agendū est z orandū: vt ea tollant: vt non per-
maneat: hoc em an deus velit qz nobis incogni-
tū est: orandus est vt velit: qz forte id oriri voluit
vt ad ofonem nos excitaret: z nos exauditiōē. nō
bis suā charitatē ostēderet: z p̄ hoc dilectionē in
nobis ad se bñ dī excitaret. Qd eū fecisse in nume-
re scripturē testantur. Sic in dicitur p̄bara onē
vt potentiam suam populo liberandō ostēderet: et
eos p̄sequi p̄misit: qz ad mare rubrū: vt eos mi-
rabiliter liberatos: ad sui cognitiōē z amorem
erudiret: vt bñ in Exo. Et p̄ hoc p̄z qz si oritur in cē-
diū laborandū est ad extinguitiōē: ne p̄manēdo ab-

Augustin⁹.

Eccl. xxxij

Rom. iij.

Ps. xlvij.

Questio.
Itā ad
questionē.
Actum. v.

sumat: licet nō sit volendū vt nō sit ortum: q̄ hoc ipsum q̄ ortum est: certum est deum voluisse: non aut certū q̄ deus ipsum velit p̄manere: augeri: v̄ ad nōndū incensa protendi. Si aut certum foret p̄ reuelationem aliquā: deū velle totā ciuitatē incinerari: aut ab hostibus capi: nequa q̄ resistendum foret ne laborandū ad ignis extinctionem: aut hostium repulsionem aut orandū pro pestilētie ablatione &c. Sic peccauerunt inde nolentes ciuitatē hierlm̄ & seipios tradere regi Babucho: donosor ad denunciationē hieremie: vt h̄b̄ i. h̄c. xxxiiij. ¶ Ad secundum respondebitur infra cum docebitur de voluntate signi quod est permissio. Sed diceret qd si deus venisset alicui p̄scito: q̄ dānāzōnes essent: nūquid talis p̄scitus vel le deberet suā perpetuā dānationē? Hoc enim esset contra legem dilectionis: qua tenetur seipsū diligere ad salutem. Ad hoc r̄spondet Grego. de arimino. q. vlt. i. sniarum. Suppositio inquit: q̄ talis reuelatio a deo possit fieri (q̄ est satis dubium.) Dicendū videretur q̄ nisi deus velle t̄ h̄mōi hominē non velle suam dānationē & hoc sibi constaret: ipse sciens dei voluntatē: deberet p̄tentari: et velle q̄ cum deo dānaret: ex quo sic esset placitū. Deo: hic actus procederet ex maxima dilectione dei: nec esset culpabilis: sed laudabilis. Et vltari⁹ videtur dicendū: q̄ in tali casu non esset sibi licitum pro finali salute sua orare: sed simpliciter de diuino iudicio deberet cōtēteri. Et huic fauet dictū beati Aug. xxi. de ciuitate dei. c. xliij. Ubi ei⁹ snia est: q̄ pro nullo viuentē finaliter reprobatō ecclesia oraret vt saluaretur: si de eius reprobatōe esset certa. Aut em̄. Si de aliquibus ita ecclesia certa esset: vt qui sint illi nocet: qui licet ad huc in hac vita sint constituti: t̄ p̄destinati sūt in eternā ignē ire cum diabolo tam pro ip̄s nō oraret q̄ nec pro seip̄s: hoc leatē declarat ibidē. Et intelligendū est qd dictum est: in casu in quo quis esset certus deū sic absolute: & non solū conditionaliter velle. ¶ Illa aut̄ propositio quarta quibusdā videtur dura. Unde arguit̄ p̄tra eā. Voluntas nō tenetur oīa velle que de⁹ vult: etiā que nouit deū velle: ergo propositio illa est moderanda: & nō sicut iacet est vera. Antecedēs probatur: q̄ si teneret oīa velle q̄ nouit deum velle: aut hoc est ex naturā volōis a deo: aut ex p̄cepto: si cut em̄ nihil est malū nisi fm̄ se: v̄ ex p̄hibitione superioris: per p̄sequēs et se cauēdū: vel ex p̄hibitione: sic nihil est necessarium volendū: nisi ex se vel ex p̄cepto superioris in proposito vel ex p̄cepto dei: sed rē volūtā a deo non semp̄ tenemur velle ex natura rei: puta dānationē patris: q̄ sic tenemur eā velle: etiā si deus eaz̄ per impossibile velle nō tanq̄ rē per se bonā: q̄ est absurdū: neq̄ ex p̄cepto id tenemur: quia nūq̄ legitimus tale p̄ceptū. P̄terea si tenemur conformare volūtātē nostrā volūtati diuine: sic subiectus tenetur voluntatē suā p̄formare volūtati sui p̄lati: i. his in quib⁹ est sibi subditus: sed ille non tenetur facere vel velle id qd p̄latus vult fieri et eo solo: q̄ p̄latus vult hoc fieri: sed et hoc q̄ p̄latus vult subditum hoc velle vel facere. Ita videtur in proposito. Illud t̄m̄ tenetur voluntas hominis velle quod deus vult cum velle: & nō vniuersaliter qd quid deus vult. ¶ Huius sententia est Durand⁹ circa primū sniaz̄: videt cōsentire b̄t̄s Thōm. i. ii. q. xix. ar. x. Et allegatur ad idē Ansel. ii. de istitudinibus dicens nō debere nos velle semper qd deus vult: sed velle quod deus vult nos velle. Itē Aug. in enchir. Deū cōgruit aliqd velle: quod nō congruit hoīs volūtati velle. Et allegat idē magi

ster disti. vlti. p̄mi. Et fm̄ hoc dicunt: q̄ si deus alicui absolute reuelaret suā dānationē: nō teneretur talis velle suā dānationē. Quia licet sibi innotesceret: q̄ deus velle suam dānationē: nō tamen ex hoc innotesceret deum velle q̄ dānāzōnes velle suam dānationē. Et fm̄ illos loco p̄ positionis quartē sup̄a posite: ponitur hec p̄positio que etiam apud priorē opinionem vera est. ¶ Voluntas hominis viatoris ita tenetur se conformare diuine voluntati in volito: q̄ non debet remurmurare oppositū volendo simpliciter & deliberate ei: quod scit deum velle: secus ex conditione. Probatur conclusio: quia voluntas viatoris volendo sciens iniustum: peccat: & est iniusta. Sed voluntas volens oppositum ei quod iustum est: sciens vult iniustū: ergo est iniusta. Ultra. Omnia voluntas volens oppositū ei quod vult deus: vult quod scit vel scire debet esse iniustum: ergo est iniusta. Antecedēs patet: quia omne quod deus vult: eo q̄ vult: iustum est: ergo ei⁹ oppositū iniustū. Item quilibet viator tenet deū super omnia diligere: ergo tenetur velle q̄ nouit dominum deū velle: & ita non remurmurare. Cōsequētia tenet: quia fm̄ Tullium: Amicitia est idem velle & idem nolle in rebus honestis. Omnia aut̄ que deus vult iusta sūt & honesta. Et hec ratio etiam probat priorē propositionem. Itē volens p̄trarium ei quod deus vult sciens & de liberate: repugnat diuine iusticie: hoc autem nō licet: ergo antecedēs pro prima p̄cepto. Volens contra diuinam voluntatē: vult contra legem eternā: & ita repugnat diuine iusticie: que est fm̄ legem eternā: per consequēs peccat. Consequētia illa simul cum antecedente patet p̄ beatorum Augustinum lib. xxi. Contra faustū: qui dīfīniens p̄t̄m̄ ait: Peccatum est dicitur: factum: vel concupitum contra eternam legem. Et declarando subdit. Eterna lex ratio est vel volūtas dei. Item volens aliquid non esse quod deus vult videtur quantum in se est a deo tollere omnipotentiam. In eo enim q̄ vult oppositum: vult diuinam voluntatē non esse efficacē: & ita nō esse omnipotentē. ¶ Dicitur notanter simpliciter: quia ex conditione posset oppositum velle: vt potest velle non pati certos aduersitates: si non demerissent talē vel talē tribulationē: q̄ eā non paterent. Sic & virgo gloriosa: & sancti noluerunt passionē christi sub conditione si non peccasset homo: quā t̄m̄ voluerūt propter humani generis redemptionē. Cetera conditiones patent. ¶ Verum volens seruare primā opinionē que est sancti Bonanē. Gregorij de ar. Ockam & aliorū plurimum: facillē responderet ad rationes in cōtrariū factas. Ad primā diceret: q̄ voluntas viatoris tenet velle quicquid nouit deum velle ex p̄cepto dei: quod p̄ceptum est diligere deum super oīa. In hoc p̄cepto tenet etiā velle omnia que deus vult: cū diligentius sit idē velle & nolle. ¶ Ad secundam diceret: q̄ nō est simile de subdito respectu sui p̄lati & subdito dei: quia non tenetur subditus suum p̄latū p̄ seip̄o diligere: scit tenemur deum diligere. Et iā p̄latus habet superioritatem in corpore t̄m̄: nō in animā: ideo sufficit ibi exterior & corporalis obedientia. Sed deus habet plenū dominū in animā & corpora: qui magis requirit interiora mentis obsequia: q̄ corporis exteriora. Hec autē maxime consistunt in conformitate voluntatis viatoris cum diuina in volito: vt idem velit et nolit. De se cuncta conformitate in volendi actu: hoc est quod licet quicquid deus vult cum velle. Dicendum est sicut de voluntate signi: quia nō aliter potest hoc

Obiectio.

Rfio Grego. de arimino.

Augustin⁹.

Tullius.

Augustin⁹.

Bt̄s Anselmus. Augustin⁹.

nobis innotescere quid deus velit nos velle: nisi per signa: scilicet precepta: prohibitiones: aut consilia. Ideo simul tractabitur cum voluntate signi lectione sequenti. De voluntate antecederet si veniret: quod viator non tenet se conformare illi nisi esset preceptum deivole: do illud quod deus tali voluntate deivelle. Ita est plerumque. Voluntas antecederet vult omnes saluos fieri: vult et omnes homines perfectos esse: quod ad vultur dat antecedentia arbitrium liberum et gratiam. Sed primo addit preceptum: secundum consilium. Ideo primum tenemur velle: non secundum: sicut infra dicitur de voluntate signi.

Lectio. lxix.

A

Sten fortium quod quod admodum voluntatem nostram operari vult beneplaciti consuequenti: quod est se conformare

re voluntati dei in voluto: consequenter videndum quod nostra voluntas de conformari voluntati signi. Quo etiam patet quod debemus nos conformare voluntati diuine beneplaciti in actu. In eo quod vult nos velle. Ita conformando nos preceptis et consiliis: hoc volumus quod ipse vult nos velle. Quicquid enim vult nos velle: per eius precepta et consilia: nobis innotescit. Sicut quod vult nos velle: non velle: per eius prohibitiones manifestat. Sed hic statim occurrit dubium. Vbi nobis innotescunt dei precepta prohibitiones et consilia. Ad quod respondetur quod multis modis hoc nobis insinuatur. Primo per naturalis rationis dictamen et iudicium. Hoc enim est lex naturalis et regula in se voluntatis: non discordans a regula diuine rationis: quantum ad prima agendorum et vitandorum principia practica. Hac enim deo constituit homini: ut semper ad optima dispiciat. Vnde et apostolus ad Romanos. Cum genes quod leges scripte: non habent: naturaliter ea quod legis sunt faciunt: eiusmodi legem non habentes ipsi sibi sunt leges: quod ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis. Vnius enim legis naturalis principia sunt immutabilis rectitudinis a deo: ut contra ipsa nulla alia lex statuta ab homine recta esse potest. Quod utique verum non esset: nisi esset conformis rectitudinis diuine voluntatis: Recta itaque ratio a deo nobis indita suo dictamine et iudicio nobis insinuat diuina precepta et consilia. Concor dat enim per omnia diuine voluntati et rationi. Vult enim deus nos illi obtemperare. Eterna enim lex naturalis ordine seruare iubet: perturbari vetat: ut dicit Augustinus. Contra factum. Hic ordo est ut omnes actiones iustas: homines sunt rationi subiecte. Unde et Augustinus. De libere arbitrio. Hic ordo rectus vel ordinis appellatur: est ubi deterioribus meliora subiunguntur. Et sequitur. Ratio irrationabiles aie motus regit: sed diuina in hunc cuius diuinitate lege debetur: et eterna lege operemur. Dictamen igitur recte rationis manifestatio: elegit diuine. **Secundo** nobis notificat diuina lex precepta consilia: prohibitiones et consilia: per scripturam sacram. Hec enim pandit quod deus precipit: prohibet et consulat. Unde

Hieronymus in epistola ad demetriadem virginem. Diuinas scripturas sepius lege: immo non de manibus tuis sacra lectio deponat. Scio in factis scripturis per quas solas poteris plane dei voluntate intelligere: quedam prohiberi: quedam precipi: quedam concedi: aliqua suaderi. Et beatus Hieronymus in moralibus. Si delinam mentes per scripturam sacram os dei intuentur: quod deus per eas loquitur: quod vult ab ore eius fieri manifestum. Et Chrysostomus super Mattheum. In sacra scriptura inuenit ignorans quid dicitur: contumax quod timeat. Tertio innotescit dei voluntas per consuetudines rationabiles: institutiones et traditiones vniuersalis ecclesie: cuius scilicet ecclesie in apostolis missus est spiritus sanctus ut ipsam doceret omnem veritatem: quapropter in his quod credenda proponit et agenda precipit: non creditur a diuina lege errare. Kuriosus non solum ex traditionibus vniuersalis ecclesie: sed et preceptis et constitutionibus: etiam patrum et ecclesie platorum: quorum est diuino habere scientiam et voluntatem et legem explicare. Vnde et dominus de lege sua heretantes remissit ad sacerdotes dei. Si aliquid ambigunt fuerit in lege aut difficile: venies ad sacerdotes leuitici generis: queres ab eis: quod indicabunt tibi iudicium veritatem: et facies quecumque dixerint quod presunt loco quem elegerit dominus: et docuerint te iuxta legem eius. Sequitur sententia eorum: nec declinabis ad dexteram: nec ad sinistram. Deuteronomio. xvij. Et alibi. Tabernaculum sacerdotis custodiunt scientiam: et legem edent ex ore eius. Vnde et ipse saluator iussit audire illos quod cathedras tenent: et ceteris presunt. Omnia inquit quecumque dixerint vobis: seruare et facite quasi. Ipsi doceant et sciatis dei voluntatem. Quarto etiam quicquid cognoscit dei voluntatem et lex per effectum dei: quod per hoc quod deus punit aliquos actus: hominum quicquid quod hominem sic agere sibi displicet. Et per hoc quod aliqui tales premiant bona conferendo: cognoscit quod actus illi deo placuerunt. Ita displicet deo numeratio populi facta per dauid: per quo grauiter punitus legitur. Regum. Placuit domino zelus phineas: propter quod sibi constituit sacerdotium sempiternum: et toti populo repropitatus est: ut habet in numero. xxv. Quinto vniuersis premissis sequuntur alique propositiones ostendentes quod nostra voluntas tenet esse conformis voluntati diuine signi. Et hoc est positio prima. Voluntas signi cognite: quod est preceptio et prohibitio: tenet viator suam voluntatem conformare: ut velit in illis modis quibus precepta sunt perficere et prohibita cauere. Patet propositio per illud. Si vis a deo vitare ingredi serua mandata. Item quilibet viator tenet deus diligere ex toto corde et super omnia. Sed hoc est charitas dei et mandata eius custodiamus. Et quod habet mandata meam seruat ea: ille est qui diligit me. Dicitur cognite: quod si inuincibili ignorantia laboraret excusari posset. Dicit etiam modis quibus precepta sunt: quod aliter precepta sunt affirmatiua: aliter negatiua. Ita affirmatiua precipiunt pro loco et tempore. Negatiua prohibent per semper: hoc est ita tenet viator: se conformare voluntati signi precepti: ut velit quod precepta sunt perficere omnia: pro illo tempore et loco et modo quo precepta sunt. Sed ea quod prohibent simpliciter pro omni loco et tempore cauere. Et si ubi hic aliquid. Deus precepit aliqua que tamen non vult fieri neque antecederet neque post. Similiter quicquid prohibet aliqua que vult fieri: ergo videtur quod non tenemur illa facere quod precipit: nec ea vitare que prohibet. Primum patet de Abia: cui precipit quod filium suum immolaret: quod tamen fieri noluit ut docuit effectus. Secundum patet: quia Christus curans surdum et mutum: precepit assistentibus non cui diceret: quanto plus precipiebat: tanto magis illi predicabant: in quo prohibuit publicationem missi

Hiero.
Grego.
Chryso.

Dubium. Responso ad dubium.

Ad ro. ij.

Augusti.

Malac. ij.

Mat. xij.

Prima propositio.

Mat. xij.

Jo. v. Jo. xij.

Aliter sunt precepta affirmatiua aliter negatiua. Obiectio.

Bene. xij.

Mat. vij.

Ratio ad obiectum.

raculi: et tñ ipsam voluit: vt factū docuit: cñ mī
 raculū publicatē nō arguat vt pceptū trasgres
 sores. Rñ dēf eōcedēdo q̄ res a deo pcepta non
 est semp volita volūtate bñplaciti: res prohibi
 ta nō est semp ab ipso nolita. volūtate bñplaciti:
 ⁊ res nolita: vt dicitur est lectioe pcedēte. Sed ni
 bilomin⁹ teneb hō velle qd̄ p̄cipit: ⁊ nolle qd̄ p̄
 hibet: q̄ quis nō semper velit sua pcepta adim
 pleri volūtate cōsequēte: tñ vult nos semper ad
 pcepta obligari: hoc est vult nos obligari ad vo
 lendū ea q̄ p̄cepit. Et hoc p̄sertim dū nō p̄stat de
 volūtate bñplaciti cōsequēte opposita. ¶ D Et
 si iterū replicat: tñ illa pcepta q̄ vult non obser
 nari essent signa falsa. Sicut signa intellect⁹ non
 sunt vera: nisi sic sit in resicut ipsa significāt. Ex
 eo em̄ q̄ res est vel nō est: oratio vera vel falsa dī.
 Sicut et videt de signis volūtatis: q̄ illa pcepta
 facta sint: q̄ p̄cipiēs nō vult obseruari seu imple
 ri. Qui enim indicat se velle qd̄ nō vult: fictus vi
 det: qd̄ deo nō cōuenit. Ad hoc rñ dēf fm aliq̄s:
 q̄ pcepta dei etiā illa que generaliter omnibus
 data sunt: vt pcepta decalogi: nō sic sunt signa
 volūtatis diuine: q̄ res pcepta sit simpliciter vo
 lita voluntate consequente. Sicut enim oia p̄ce
 pta ab obis seruarent: sicut generaliter volun
 tas beneplaciti cōsequēs semp adimpleret. Sed
 sufficit q̄ res pcepta sit volita voluntate ante
 cedente. Sicut em̄ dedit mandatum de dilectione
 sui: quā vult voluntate antecedente: quia omni
 bus dedit naturalia dona et auxilia: quibus fieri
 possant in deū dilectione quā p̄cepit. Et ita
 in pposito dicit de mādato abrae specialiter fa
 cto: qd̄ de⁹ nō voluit immolationē filij eius volū
 tate consequente: q̄ quis ipsam voluit voluntate
 antecedente. Et ex hoc secluditur fictio a p̄ce
 pto ⁊ p̄cipiēte: q̄ vult vult qd̄ p̄cipit: est non sp
 ercutine: tñ antecedēte. Sed tenedo fm supra
 dicta q̄ de⁹ noluit immolationē isaac voluntate
 antecedēte. Dicit dū q̄ adhuc non est p̄ceptū fieri
 nec p̄cepto: fict⁹: q̄ hoc p̄ceptū non est signū vo
 lūtatis dei: q̄s de⁹ velit rē quā p̄ceptū significat
 s; est signū obligatiōis: quo vult obligari subdit
 tum ad faciendū illud qd̄ p̄cipit. Et fm hoc abraā
 exhibuit suā obediētā volēdo filij suū immola
 re. ¶ Et hoc plani⁹ pōt fieri p̄mi. In p̄cepto da
 to abrae est attendere h̄ba p̄cipiētis: ⁊ intētiōē
 p̄cipiētis. P̄ceptū illud fm mētē p̄cipiētis pre
 tēdebat obediētā abrae fieri notā ceteris in cre
 plū ⁊ nō immolationē filij quā p̄ceptū h̄ba signifi
 cabāt. Quāmodū ⁊ p̄lat⁹ religiosus q̄s p̄ci
 pit fratri suo aliq̄s ⁊ dū qd̄ tñ per ipm nō vult
 adimpleri: vt experia obediētā fratris: vñ cū vi
 derit fratrem velle p̄ceptū adimplere: renocat p̄ce
 ptū. Nec tñ in hoc p̄lat⁹ p̄cipiēs est fictus: q̄
 qd̄ intēdit p̄ceptū: s; probationē et meritū fra
 tris: vere execut⁹ est: nec p̄ceptū fictū et inutile
 est: q̄ p̄pter fratris obediētā cedit fratri in me
 ritū: licet renocatus nō equeat. Et si tam large
 acciperet fingere. i. valeret tantū dare signum q̄
 aliq̄s aliquid velit fieri (qd̄ tñ dans signum non
 vult fieri) in vtilitate ⁊ p̄fectū eius: cui fit signū
 nō repugnat diuine sapientie ac iustitie fingere:
 immo sic fingere sepius bonū est ⁊ vtile. Et in p
 positio hec fictio multū profuit abrae quantū ad
 obediētā quā ostēdit: quā per hoc p̄ceptum
 dñs puocauit. Sicut ⁊ xps finit se longius ire: ad
 ercitantū charitatem et opus misericordie disci
 puloz quib⁹ loquebat. De scdo qd̄ inductum est
 de surdo ⁊ muto cui⁹ curationē miraculosam ⁊ ne
 pmulgaret p̄cepta: aliter dicit dū. Itā illos qui
 bus p̄cepit: ne cui dicerent: noluit obligari ad

nō faciendū qd̄ p̄hibuerat: seu ad volendam nō
 facere sicut voluit obligare abraā p̄ p̄ceptū sibi
 datū. Tūc em̄ fuissent hi: qui rāto ampli⁹ clama
 bant: bene oia fecit surdos: fecit audire ⁊ muto
 loqui: q̄to xps p̄cipiebat ne diceret: transgresso
 res. S; vt dicit Durād⁹ illō p̄ponebat magis vt
 documentū: q̄ vt p̄ceptū: vt p̄ glo. Aug. Unde
 per hoc instruit beneficiat⁹: vt ex bñficien
 tia nō querat gloriā mūdi. Instruit ⁊ bñficia
 ti: vt nō sint ingrati. Et hoc xps figurabat in se:
 et in alijs quib⁹ loquebat: vt se fuga sit proprie
 glorie in beneficiat⁹: et fuga ingratiū mīs in
 beneficiat⁹. Et sic sermo verus est sine fictione:
 ⁊ hoc mō figurat⁹. Et si diceret. Cū filius sit p̄
 latio h̄boz quib⁹ hic p̄cepit ne cui diceret: ⁊ eoꝝ
 per que discipulis eoz quib⁹ transfiguratus est in
 mōte p̄ceperat: ne visione quā viderat: cui⁹ di
 cerent: donec illi⁹ hois a mortuis resurgere: per
 qd̄ illi intellexerūt h̄ba p̄ceptiua nō esse p̄ce
 ptū: isti filia suscipere vt p̄ceptū. p̄ dicit: q̄
 dñs qui loquebat foris: illuminabat mētēs vtro
 rūq̄ ad intelligēdū qua intētiōe ac quo intelle
 ctu hec illa protulerit. hoc quo ad tē p̄sentēs
 xpo loquēti. Quo ad nos p̄pter quos scriptū est
 intellectu colligimus ex his q̄ circūstant scriptu
 rā: sicut dicit Aug. li. lxxii. q. lxx. Solent circū
 stantes scripturā illuminare sententiā ⁊c. vt. s.
 allegatū est lec. xxxij. Cū em̄ illa ad verbū xpi p̄o
 hibētis ampli⁹ laudabant dñm: ipi p̄ceptū ad li
 terā seruabant: ⁊ vterq̄ commendat: colligimus
 vtroq̄ intellexisse intētiōē dñi p̄cipiētis. ¶ S
 scda p̄positio. Volūtati signi qd̄ cōsiliū dī: vo
 lūtas vtiōis cōformare se tenet: nō vt p̄ficiat:
 s; ne p̄tēnat. p̄mi p̄: qd̄ de his dicit dñs. Qui
 pōt capere capiat. q. d. nō obligo ad perficiendū
 sed cōsulo vt qui pōt seipsum vincere faciat. Itā
 em̄ p̄silia euāgelica obligant: alioq̄n ⁊ ipsa p̄ce
 pta essent: sed viā p̄fectiōis tāq̄ magis expeditā
 ostēdunt. Vñ ait dñs. Si vis p̄fectus esse: vade
 vēde oia q̄ habes ⁊ da pauperib⁹: ⁊ habebis the
 saurū in celo: et veni sequere me. Qd̄ verū est: ni
 si quis voto se astrinxerit sicut clerici in sacris
 religiosi ad cōtinentiā: quib⁹ propter votū spon
 te emissum: cōsiliū factū est p̄ceptū: fm illud.
 Vouete et reddite: p̄mū cōsiliū: scdm est p̄ceptū.
 Scdm patet: q̄ tenemur non spernere: s; ample
 cti tanq̄ vtilia ⁊ expeditā ad bñfudinis p̄secu
 tiōē. Qui em̄ spernit cōsiliū: spernit cōsulentē.
 Et q̄ indicat aliq̄s cōsiliū inutile et vanū: aut re
 putat cōsulentē multiofium: aut insipientē: que
 nefas est cogitare. ¶ Tertia p̄positio. Eisdem
 modis quibus tenemur nos cōformare volunta
 ti cōsequēti diuini beneplaciti: tenemur nos frāz
 volūtate conformare diuine operationi: q̄ dī vo
 lūtas signi. Patet: q̄ opatio diuina certū signū
 est volūtatis diuini beneplaciti: vt. s. habitū est.
 Quicqd̄ em̄ deus operat: illud est ab eo volūtaz:
 volūtate beneplaciti consequēte. Si quidē nihil
 operat nolēs aut ignoūs. ¶ Quarta p̄positio.
 Volūtati signi q̄ est permissio: cōformari nō de
 bernus ⁊ eadē faciamus: aut in alijs similia per
 mittamus. p̄z hoc p̄positio: q̄ illa q̄ deus p̄mit
 tit (vt p̄missio est signū distinctū ab alijs diuine
 volūtatis signis) mala sunt q̄ deus nō impedit.
 Mala aut nec facere debemus: nec p̄mittere in
 alijs: saltē oia vniuersaliter. Alioq̄n deberemus
 velle p̄tā ⁊ diuinam offensāz. hoc em̄ permittit
 de⁹. Vñ hugo. li. de sacramētis parte. iiii. De⁹
 permittit mala: ⁊ malus non est: quia malum ad
 bonū et decore vniuersi nouit optime reforma
 re. Rep̄ aut et p̄lat⁹ malus censend⁹ est: si sine
 periculo

Durādus.

Augusti.

Secunda p̄positio. Dat. p̄.

Ibidem.

Tertia p̄positio.

Quarta p̄positio.

Hugo.

Ince. vlti.

periculo maioris mali malū fieri non phibet et impedit: sed permittit. Tenemur tamē & obligamur cōtra dei permissionem nō murmurare: q̄ iustissima & sapientissime permittit iuxta sua occultissima iudicia: & abyssum sue patientie inspicite. In signum cuius & filius israel cōtra dominum murmurātibz pena grauis nūciatur. Uñ nūc. xliij. Des qui nūerati estis a vigesimo anno & supra: & murmurastis contra me: nō intrabitur terram super quā lenaui manū meā: vt habitare vos facerē. Uñ & ap̄s hortat. Itēq; murmuraueritis sicut quidā eorum murmurauerūt & perierunt ab exterminatore. Et tñ de primis modis p̄formandi se dicitur voluntati: sc̄z inuolito & in uolēdi actū: q̄ in eo q̄ vult nos uelle: que suar uoluntas nobis innotescit per signa sue uoluntatis. ¶ De tertia nō cōformacione: q̄ est in modo uolēdi: vt sc̄z ea que uolumus ex simili charitate: & p̄pter eundem finem uelimus: ex qua & p̄pter que deus uult hoc est ex charitate & principaliter & finaliter p̄pter deū logiorem tractātū requirit. Sed hoc sufficit p̄nunc: q̄ quotiens aliquid merito uolēdi est: necesse est vt n̄ram uoluntatē diuine cōformemus: modis supradictis: & ita hec etiā in modo uolēdi: ita vt hec ex charitate uelimus & principaliter & finaliter p̄pter deū. Et q̄ nō semper tenemur mereri: nō tenemur nos semper conformare diuine uoluntati in modo uolēdi: quāuis nihil utilius sit uiuati: nisi ille cōueniens cōprehensio: q̄ sic se cōformare summe uolūtati. In hoc em̄ consistit omne meritū uiuati: & fructio cōprehensiois. Uñ breuiter ad illā cōformitatē tenemur: q̄ n̄cū q̄ deū super oīa diligere actualiter obligamur. Et hec de ista cōformitate sufficiant. Et per hoc ad rationes in principio huius q̄n̄is p̄cedēti lēc. adductas r̄ndetur. Ad primā: q̄ arguit q̄ nō tenemur nos conformare diuino intellectui intelligendo: ergo nec uoluntati uolēdo. Dicit q̄ nō peccamus assentēdo falso diuinit̄er diuino intellectui: r̄ aut semper: q̄ defectus ille quo intellectus noster assentit falso nō est semper: ut his que sunt in n̄ra p̄tate. Cogitur enim q̄n̄q; falsis & sophisticis rōnibz quas intellectus solue re deprehēdendo defectus earū nō p̄t. Uñ in his nullū p̄ctm̄ cōmittit: sed tñ intellectus ligat. Et ita nō est in p̄tate intellectus semper se cōformare diuino intellectui. Defectus aut̄ uolūtatis quominus n̄ra uolūtās se cōformat uolūtati diuine est in n̄ra p̄tate: q̄ in nullo n̄ra uolūtās cogitur ad uolēdū sine uolēdū quod cūq; p̄pter sui libertatē. Ex ap̄tō dū se nō cōformat diuine uolūtati: dū & tibi tenet s̄z p̄missa iuste ad p̄ctm̄ sibi impu- ras. Hinc & de intellectu quātū ad ea que fidei sūt: & necessaria ad salutē: si se disformauerit diuino intellectui: p̄ctm̄ in foribz est: q̄ hec credere est in n̄ra p̄tate. Hō em̄ credit nisi uolens: ait bea. Aug. Ad s̄z opp̄m̄ patuit q̄ & quō diuina uoluntās est reglā n̄re uolūtatis: & p̄ hoc q̄ in his in quibz est reglā uolūtās n̄ra se cōformare obligat. ¶ In sc̄m̄ oēs itaq; hos modos: quibus n̄ra uolūtās diuine d̄z cōformari uolūtati: petimus vt fiat uolūtās dei in nobis: dicentes. fiat uolūtās tua. Penm̄ em̄ hec dicentes gr̄am dei: per quā sua uolūtās nedū b̄n̄placiti de quo supra s̄z signi in nobis fiat: vt per gr̄az tuā uinera la p̄cepta tua intelligamus sine errore: m̄cōuiter teneam̄ sine obliuione: ope erēdm̄ sine t̄p̄e: s̄z & prohibita diligenter caueamus: ac cōsilia non spernētes seruēt̄er amplectamur: uniuersa eius opa collaudē: & in donis suis ac p̄sp̄itatibus

gratias agamus. In aduersis patientiam seruemus. In omnibz nosmetipsos exhibentes sicut dei ministros: per arma iusticie a dextris & sinistris. Ut quoq; in tuis promissionibus nō presumamus nosipsos atq; nobis cōmissos negligentes: ac tua patientia abutentes: it̄ elaurigemus nobis iram in die ire & reuelatiōis iusti iudicij dei. Sed nec tibi in malorum prosperitatibus quodlibet remurmuremus. Sed in omnibus tue uolūtatis signis: in sanctissimā uolūtatem tuā & iustissimā cōuersemur. fiat uo. tua in nobis & in mō uolēdi: vt quecūq; uolum? fm̄ te et p̄pter te: & in te qui d̄ns noster es & pater: p̄ncipaliter & finaliter ordinem? fm̄ apli tui sententiam. Sine manducem? siue bibam? siue aliqd̄ aliud faciamus oīa in gloriā tuā faciam?. Et sic tua in nobis uolūtās fiat: vt tibi uicines & morientes illis iugamur in celis in quibus uolūtās tua semp̄ & feliciter adimpletur. Uel fm̄ dominū Alb. petimus q̄ in p̄. d̄. Adagna opa domini exquiritā in oēs uolūtates eius. Dū p̄ceptum implemus: p̄hibitionē cauemus: cōsiliū amplectimur: rogationē tanq̄ exemplū sequimur: & in permissione bonum nobis fieri permittitur. In permissione em̄ quis nō uelit p̄ctm̄ q̄ permittit: tamē uult bonū q̄ ex ordinatione illius mali in alio p̄uenit. Sicut nō uoluit crudelitates decij & aliorū tyrānox: tñ uoluit ex hoc elucecere cunctis in exemplum patientiā laurēij & aliorū constantiā martyū. Hec dum nobis fieri oīamur: corde ore & opere conemur perficere: probantes fm̄ apli exhortationē. Que sit uoluntās dei bona bene placens & perfecta. Bona quidē in p̄ceptis & prohibitionibus. B̄n̄eplacens in cōsiliis: & exemplaribus operationibus. Perfecta autem in bono: quod in nobis de p̄missis in alijs malis elicitur. Hec est uoluntas dei de qua dicitur. Hec est uoluntas dei sanctificatio uestra. Sanctificamur dum sic quintuplici dei uoluntati conformamur. Tunc em̄ benigne nobiscū facit deus pater noster qui es in celis: q̄n̄ nostram uoluntatem sue uoluntati conformat: vt edificentur muri iherusalem: qui de uinis et uoluntatem dei facientibus lapidibus instauratur. Hec Albertus. ¶ Sequitur.

Sicut in celo et in terra.

Proposita petitione simpliciter. fiat uoluntas tua: eius perfectio specificat cū addit. Sicut in celo & in terra. Res em̄ p̄fecta & magna peti: cū ita uolūtās fieri optat in terra sicut in celo p̄fici- tur. Uñ Cassian? ait col. ix. Non p̄t̄ maior: esse oīo q̄ optare vt terrena mereant celestibus con- equari. ¶ Exponit aut̄ hec particula pluribus modis fm̄ diuersas celi & terre acceptiones. Accipit em̄ celū uel p̄ celestis patriciocolis: p̄ superiorū portū rōnis: p̄ sanctis hoibus & iustis: p̄ superiorū mundi spheris. De quo? etiā. 3. dictum est. lec. lxx. Primo mō exponitur. fiat uolūtās tua sicut in celo & in terra. fiat uolūtās tua: ut sint homines similes angelis: & sicut uolūtās dei ab illis impletur in celo: ita etiaz hi qui sunt in terris: non suam sed eius uniuersā faciāt uoluntatē. Hinc expositioni consonat bea? Aug. Petitur inquit vt sicut dei uoluntas fit in angelis: qui celi sunt: qui ipso p̄fruantur: nullo errore obnubilante ipsorum sapientiam: nulla in serua impediēte eorum beatitudinem: ita etiaz fiat in terra in factis. i. hoibz in factis q̄ sunt in terra & de terra quātū ad corp? facti. Sicut tñ nō dicit oīmo: dā similitudinē fm̄ p̄portabile equitatē

Abc. xliij.

i. Coz. r.

i. Coz. vi.

Roma. ij.

i. Coz. r.

Albertus.

Rom. xij.

i. Thes. iij.

ostendit

Augustin?

Cassianus

Augustin?

Fin q̄ conuenit uoluntatibus & peregrinis. Hinc sanctus Theophilus. Petimus ut sicut celi ciues cōsumant uolūtate suā uolūtati diuine: ita ut factat hoies in hitatiōe terrēstri. **C** Sēdo mō fm gl. Adat. vi. exponitur de spū & carne: siue supior & inferioi portione. Sic ergo petim⁹ obediētā carnis ad spm: ut caro spū nō rebellet: s; perfecte obediāt. **U**ñ dicit fm spm: celum sumus fm carnē terra. **O**ramus igit ut sicut in celo. i. in spū: sic in terra idest in carne: fiat uolūtas tua: ut sic caro & spūs sint unus homo spūalis: & simul serātur in deū: quōd p̄pha se totū dicit in deo inuississe. **C**or meū inq̄t: & caro mea exultauerūt in deū uiuū. **P**etimus igitur fm hoc: qd spūs sine ratio: que est superior pars hois (& ppter hoc celū d̄) suadet: & dicitat fm illud quo ad optima de p̄ca: illi & caro idest sensualitas: que est pars inferior hois: & iō terra nūcupata: & que aduersus spm cōcupiscit: cōsentiat: ut sic sublata distensionē rita & aduersitate q̄ est inter carnē & spm: caro obediāt spūi: & rō hō diuino b̄nplacito cōformet. **S**ic exponit b̄tūs Cypria. fieri petim⁹ uolūtate dei sicut in celo & in terra: qd utruq; ad cōsummationem nostre uolūtatis pertinet & salutis. **I**hā cū corp⁹ & terra: & spm possideamus & celo: ipsi terra & celum sumus: & in corp⁹ & in coepe & spū: ut dei uolūtas fiat oram⁹. **E**st em̄ inter carnē & spm collicitatio & discordātib⁹ aduersus se inuicē quotidiana cōgressio: ut nō que uolūmus ipsa faciamus: dū spūs celestia & diuina querit: caro terrena & secularia cōcupiscit: deo petim⁹ impēse inter ista duo ope & auxilio dei cōcordiam fieri: ut dū & spū & carne uolūtas geritur: q̄ per eū renata est aia seruetur. **E**t seq̄tur quotidianis im mō cōtinuis oratiōib⁹ hoc precamur: sicut in celo & in terra uolūtate dei circa nos fieri: q̄ hec est uolūtas dei ut terrena celestib⁹ cedat: & spūalia & diuina preualeat. **H**ec Cypria. **T**ertio modo exponitur de hoib⁹ iustis & p̄tōrib⁹: ita q̄ per celū intelligatur ecclesia iustorū: seu fidelium fm legē celi uinentiū: & per terram congregatio p̄tōrū terrena querētū: pio quoq; cōuersione et iustificatione orare debemus ex charitate ut ad dei fidē cultū & agnitionē ueniam: & ita celi fiant **D**e hoc bea. Aug. in ser. de oratione d̄tica dicit **H**uius petitiōis est ali⁹ sensus p̄⁹ valde. **A**dorniti em̄ sumus orare pro inimicis n̄s: qui celi sunt: quasi dicam⁹. **C**redat inimici nostri sicut & nos in te credimus. **T**erra sunt: ideo uobis aduersantur. **C**eli h̄at: & nobiscū erunt. **H**ūc etiam intellectū tangit b̄tūs Cypria. ut recitat beatus Aug. in li. de dono perseverantiē di. **U**idit & aliu⁹ in his uerbis sensum beatus martyr Cypria. ut scy pro infidelibus qui sunt adhuc in terra terrenum tantū hoiem portantes: orare intelligant fideles: qui celesti homine inducti nō immerito celi noie intelliguntur. **U**nde sensus est fm euz. fiat uolūtas tua in infidelib⁹ sicut in fidelib⁹. **E**t post subdit. **N**on tm̄ pro fidelibus ut augeat in eis uel perseueret fides: verū etiam pro infidelibus: ut habere incipiāt: sancta ecclesia orat: ut qui adhuc sunt p̄ua naturate terreni: incipiāt esse celestes ex aqua & spū nati. **U**ñc concordat etiam b̄tūs Chryso. super Adat. di. **H**inc domin⁹ pro orbē terrarū orationē cauibet nostrum inu⁹ sit. **H**ecq; em̄ dixit. fiat uolūtas tua in me uel in nobis: sed ybicūq; terrarum: ut soluatur: error: plantetur ueritas: & expellatur nequicia: uniuersa: & renentatur uirtus: ut in nullo laz differat celum a terra. **S**i em̄ hoc fiat nihil distabunt: que inferni sunt ab his q̄ superius: & si natura diue

rant angelos aliter terra nobis ostēdere. **H**ec dicit: quia homines sic celestē in terris uitā agētes similes erunt angelis nō natura terrestri: s; cōuersione celesti. **Q**uarto modo exponit: intelligendo per celum hoc materiale celum: et per terram homines i terra constitutos: ut sit sensus. fiat uolūtas tua sicut in celo. & in terra. i. sicut illa que in celo materiali sunt tue parent uolūtati: ita & homines hoc ipsum ostēdant. **I**lla em̄ que ibi in celestibus spheris sunt: dei ordinatione in nequaq; transgrediūtur. **S**ol em̄ iuxta dei constitutum continue mouetur de oriente in occidentem: & ad dei nutum contra cursum naturalem diuino beneplacito obedit: stando tempore iohne: retrocedendo tempore ezechie. **C**etere quoq; stelle spherē & planete dei ordinationi in suo cursu obediunt. **I**ta & in nobis petimus: ut nihil dei preceptis contrarium inueniatur: s; ut perfecte illi obediāmus. **H**unc currendo de uirtute in uirtute: nunc stando perseveranter ac fortiter cōtra omnes xpi inimicos in bono: nūc retrocedendo pro cōuersione a uita peruersa: & perditis moribus. **U**el sic. fiat uolūtas tua in celo. & in terra. i. si in celo est fertilitas fm diuinū beneplacitum & institutū causaliter scy: & in terra idipsum ab hominibus acceptetur: ut cōtra prouidentiam diuinam nō remurmurent: neq; cōtra ipsius sapientissimā ordinationē. **U**ñ est tm̄ in hac clausula notandū q̄ fm Chry. hec particula. **S**icut in celo & in terra: referri debet ad oēs predicatas petitiōes: scy Sanctificet nomen tuū. **A**dne. re. tuū. fiat uolūtas tua. **E**t sic erit sensus. **P**ater noster qui es in celo. sanctificetur nomen tuū sicut in celo. & in terra. i. sicut sancti in celo te perfecte sanctificāt: q̄ uidentē clare & facialiter tuā maiestatem & imēsam p̄fectionē: te diligūt: honorant & laudāt sine intermissione & fastidio eternaliter: **I**ta da nobis ut adhuc in terra manentes sanctificemus nomē tuū fm nostre fragilitatis possibilitatē: ut uite huius cursus finit ac p̄mirerit. **R**ursus. **P**ater noster qui es in celis. **A**dne. reg. tuū sicut in celo & in terra. i. sicut in celo existitibus regnum glorie me iam aduenit: eternā scy beatitudo: ita cōcedē & nobis in terra morantib⁹: ut post huius uite cursum eterna beati tudo cōseruetur. **D**emum pater noster qui es in celis. fiat uolūtas tua sicut in celo. & in terra. i. sicut celi ciues conformes sunt tue uolūtati: perfecte: scy sine quātalibet declinatiōe. **I**ta dona nobis terrogenis: ut nō nostrā: sed tuam uolūtatem persiciamus. **U**t uelim⁹ yninersa que te nos uelle cognoscim⁹: implem⁹ q̄ p̄cepisti: angim⁹ q̄ p̄hibuisti: affectem⁹ q̄ p̄misiisti: amplectamur q̄ p̄sulauisti: opa tua magnificem⁹: ac te in oibus b̄ndicamus. **E**t sicut celi ciues in tue uolūtatis p̄formitate sunt stabili: ut ab illa declinare nequeant: ita & n̄a in ea p̄formitate q̄ est dicta: fortiter perseueret. **C** Ad Sed circa hāc particulā dubitatur **U**trū b̄t in celo possint se diuine uolūtati difformare. **E**t q̄ sic arguitur per illū Job. in. **E**cce q̄ seruiūt ei nō sunt stabiles: & in angelis suis reperit p̄uauitate. **P**̄uauitas aut nō est sine recessu a diuina uolūtate: q̄ si semel facta est in celis nō uidet in futurū impossibilis. **I**n oppositū uidef q̄ in illo regno b̄titudinis nihil pōt esse iniquum. **D**eclineat aut a diuina uolūtate magna est iniquitas: q̄ sibi pōt cōmitti: & cōmittētes a regno illo expelli: quōd diceret scriptura. **E**t qui bona egerūt ibūt in uitā eternā. **N**on em̄ est illa uita eterna a qua ppter peccatum expellit. **P**̄uauitas mo respondebit de facto. **S**ēdo de possibilitate.

Dubitatio

Responsum

Cyprianus

Chryso.

Quoad

Quo ad p̄mū dīcēdū: q̄ beati in celo perfecte cōformati se diuine volūtati: nec n̄q̄ se illi disformabūt volēdo cōtrariū eius q̄ d̄ vult. Cuius em̄ magnū sp̄s iussit viator: osare vt fiat in eis volūtas dei sicut in beatis i celis: si illi sicut nos a bono ad malū possent declinare: v̄ disformes fieri diuine volūtati: parū prestātor: esset ip̄soꝝ cōditio: si illā quā adepti sunt britudinē: per prauam volūtātē possent amittere: cū nil melius nihil sit miserius q̄ meminisse se fuisse felicem. Admo: est cruciatus bonū imperfecte cognituz q̄ ad ip̄sificā a possessio cū gaudio ⁊ exultatōe exulare. Sic igit adepti sunt britudinē: ⁊ in eterū p̄mū illa nō p̄uabunt. P̄uarent autē si se diuine volūtati disformarent. Si nāq̄ hui⁹ sp̄s homines indigni sūt de gra cū de volūtati adnerant: nō obitate ip̄soꝝ fragilitate: ⁊ multipliciter ad peccādū impellūtur: nūc a carne pp̄ta: nūc a demōib⁹: nūc a falsis fratrib⁹: quāto magis iā glorificatos necesse foret a britudine excidere: si nullo impetu perurgēte diuine volūtati conarētur repugnare: hoc ergo p̄cul est a cui⁹⁹ ⁊ incolis regni celoz: q̄ ad britudinē nō momētanea ⁊ trāsitōiā: s̄ stabile ⁊ p̄petua sunt inuitati dicēte sp̄o. Venite b̄ndicti patris mei: possideteparatū vobis regnū a p̄stitutiōe mūdi. Et sequit. Ibi h̄i in suppliciu eternū. Iustū autē inuitam eternā ⁊ eterna autē hec vita ⁊ britudo nō esset si p̄ p̄ctm̄ ⁊ disformitatē a dei volūtate interrūperet. Uñ si cut d̄anati nō p̄formabunt se diuine volūtati: q̄ ipsa volūtas mala ⁊ superba ascendit sepe: vt dicit p̄p̄ta: ita cōuerso b̄ri disformāt se diuino b̄p̄lacito: sed neq̄ vnq̄ se illi disformabunt propter: q̄ idē de ip̄s ait. In sc̄ta sc̄loꝝ laudabunt te. Hic Aug. li. iij. de tri. c. vij. Hui⁹ v̄olet male v̄nq̄ in illa felicitate: aut v̄olet aliq̄d q̄ deerit aut deerit q̄ voluerit: q̄c̄d amabit aderit: nec desiderabit q̄ nō aderit. Q̄ q̄ ibi erit: bonum erit: ⁊ summ⁹ d̄ summ⁹ bonū erit: atq̄ ad fructū amātib⁹ p̄sto erit. Et sequit ad p̄posituz. Et q̄ est oino b̄ri similitudo sp̄ forte certuz erit. Ecce d̄ b̄ri Aug. q̄ certū erit b̄ri: q̄ ab illa britudine nūq̄ segregabunt: s̄ felices eternalr p̄manebūt captopter suas volūtates diuine volūtati non disformabūt: quia hoc sine p̄cto fieri nō possent. P̄ctm̄ autē in eis locū nō h̄. Uñ idē ḡt in ench. Sicut nūc aia n̄a nō h̄z nolle infelicitatē: sic et nolle inq̄tatē semp habibituz est: in vita sc̄z b̄ri: p̄pter q̄ ⁊ describes britudinē v̄bi. s̄. d̄. B̄rius est qui habet quicq̄d vult: ⁊ nihil male vult. Disformare autē se diuine volūtati: malū est etiam in viatoribus: quare in beatis minime reperit: q̄ per hoc beatitudine p̄uarentur. Si em̄ peccatam ante adeptā britudinem hoies repellit a beatitudine: q̄ malib̄dicit saluator. Ibiunt h̄i in suppliciu eternū: quāto magis si b̄ri peccaret: a britudine pelleret: ⁊ ita b̄ri fieret miser: ⁊ sic britudo nō esset p̄petua: q̄ est contra statim allegata. Et idē Aug. iij. de tri. c. vij. Nullo mō igit esse poterit ita veraciter b̄ri: nisi fuerit sempiterna. C. in Quo ad sc̄m̄: sc̄z possibilitatem. Utrū sc̄z beati possint se diuine volūtati disformare: accipiedo illā p̄positionē in sensu diuiso sicut de rigore h̄oꝝ accipit: p̄d̄ tripl̄ intelligi. Primo v̄tū beati ex naturali cōditiōe sue nature possint peccare: aut potentiā habeant ad disformādū se diuine volūtati: Sc̄o v̄trum per aliq̄d sibi inherens tollat ab eis posse peccare: qualiter in igne caliditas tollit potētā frigeas: cū d̄: Tertio an aliqua cā extrinseca impediāt b̄toꝝ: ne se disformare possint diuine volūtati.

Quātrū ad p̄mū intellectū: dicēdū q̄ conside-rando naturas b̄toꝝ s̄m se ⁊ naturales pp̄uata res: nō videt ip̄s deesse potētā ad peccādum. Nulla em̄ creatura ex natura pp̄ua ē simplr̄ in peccabilis: s̄ quilibet deficere p̄t a rectitudine diuine volūtatis: v̄t An̄. in lib. cur deus homo. R̄ndes discipulo q̄rētī ab eo: cur nō potuit de⁹ facere creaturā rōnalē i peccabilē? R̄ndet q̄ nō potuit ip̄az facere deū. Itē b̄ri Aug. s̄ maritū Cui⁹q̄ rōnali creature p̄staf̄t peccare nō possit: nō est hoc nature pp̄ue: s̄ diuine gratie. Ex quib⁹ cōclūditur beatos ex pp̄ua natura non esse i peccabiles. Et pro illo arguit a posteriori. Nā angeli beati ante adeptiōē beatitudinis fuerūt in via: sive in statu vie in quo poterāt bene ⁊ male agere: q̄ ostendit effectus: q̄m̄ aliqui peccauerunt ⁊ d̄anati sunt: alii stando meruerūt britudinē: ⁊ cōfirmati sunt. Cum ergo in v̄triusq̄ naturalia manserūt integra: neq̄ substāntialiter fuerūt mutata: igit quātū est ex parte nature: remansit in eis potētā ad oē id ad q̄d pius potētes erititū. Et s̄m hoc accipi debet dictū beati Hiero. in trac. de filio prodigo. Solus de⁹ est in quē p̄ctm̄ cadere nō p̄tēs: s̄ pp̄ue sue nature p̄fectiōe. C. Quārū ad s̄m intellectū videt posse cōcedi b̄toꝝ peccare nō posse. H̄bēt em̄ intra actū beatificū ⁊ gra: q̄ miserā culpe feci nō cōparant. H̄bent autē nō sicut nos: in hac mortali vita habemus gratiam: a qua frequēter per p̄ctm̄ excidimus: iterū per penitētiā recuperamus: s̄ h̄bēt inamissibiliter: nec est in eoz p̄tate se ab illis nudare. Britudo em̄ sicut ⁊ gra a solo deo est: ita vt b̄ri britudinē nō eliciat: s̄ dūtarat eam a deo recipiat: quā p̄pter nō est in sua p̄tate vt eā se remoueat. Quāuis em̄ possibile est b̄m̄ cessare ab oē actu quē causat ex sua libertate: nō t̄m̄ est possibile vt destruat q̄m̄ se habet per actiōē sup̄ioris agētis maxime dei q̄ prestātor: est in cōseruādo suū effectū: q̄ sit creatura ip̄m abijciēdo. Utrū q̄ beatitudo ⁊ gratia accidēs est per accidens. i. contingētē inherētēs beato: nec b̄rius has naturaliter sibi determinat: sicut ignis calid⁹ a quo naturaliter separari nō p̄t: sed tota inseparabilitas est ex beneplacito diuine volūtatis. Idcirco melius reducitur in peccabilitas b̄toꝝ in deum tanq̄m in causam ex trinsecā: s̄m tertiū intellectū premissuz: q̄ in causam formale s̄m intellectū sc̄m̄. Uñ s̄m hoc dicēdū q̄ b̄ri se nō possunt diuine volūtati disformare: q̄ ita sunt in bono cōfirmati: q̄ ad malū declinare nō possunt. Consistit autē hec cōfirmatio in vno positio: ⁊ in vno quasi p̄uatiuo seu negatiuo. Positiuū est q̄ de cōseruatiōe sine interruptiōe actū b̄ificū in b̄to: qui est maximum bonum cui⁹ natura intellectualis capax est: ⁊ deo eā creatura remouere nō p̄t. Dei em̄ volūtati quis resistit? Negatiuū est: q̄ statuit de⁹ nō velle coagere b̄to ad actū britudini formaliter vel virtualiter repugnātē: quā p̄pter b̄rius ex virtute sua actiua nullū talē p̄t elicere: quo demeret britudinē perdere: q̄ causalitas dei requirit ad p̄ductionē cuiuslibet effectus positivi: quā sp̄sa nulla creatura p̄t quicq̄ elicere. C. Et his duob⁹ simul beati sunt in beatitudine perpetuo cōfirmati: sc̄z ex eo q̄ deus perpetuo conseruat in eis actum: sc̄z clare visionis: ⁊ perfecte fructiōis: in quib⁹ est essentialis beatitudo. Et sc̄o sunt in defectibiles: q̄ p̄pter subtractionē diuine causalitatis b̄re non possunt volubiles cogitātiōes circa britudinē: nec elicere p̄t act⁹ britudini qualiter: q̄ cōtrariō: s̄ nec omite

Ansel.

Augustin⁹

Datt. rrr.

p̄. lxxij

p̄. lxxij. Augustin⁹

Detri. lib. iij. c. v.

Rom. ij.

re actū ad quē tenent: actū scy diuine ac fruitiue dilectionis: quo inuēssime r sag oia diligūt deū: qz ille cōseruat a deo cui repugnat ois inordinatus act⁹: r omisso inordinata. Et fm hoc intell⁹ gr pōt dictū bti Aug. 3. allegatū: scz nō posse peccare nō cōpēnt illis ex natura: s; grā. i. gratiosa deivolutate. Et ex reuelatione horz duoz: bti sunt securi de sua btiudie: qz de reuelant eis qvult semp btiudine in ipsis cōseruare: r ipsis nō cogere ad actū malū sibi displicētē: r sic p̄ inuellectus alteri⁹ qd addit Aug. 1. q. btiudine ē ita semper fore certū erit. s. p. reuelationē dei. Ad argumētū in oppm. Nō dēf q in angelis repta est prauitas aū btiudie eoz: dū adhuc erāt rīa eozes. S; post adeptā btiudine null⁹ cecidit de statu btiudinis: qz in ipsa cōfirmati btiudinez s; ipsa deo ppetuo cōseruāt. Et tñ de illo dubio. Cōsumādo igit q dicta sunt: deuor⁹ orator hāc petitiōnē pferēs ita meditatiois sue attētiōnē vobis accōmodet vt dicēs. fiat volū. tua: cū affectu mētis credat deū: vt abbas p̄sa ac ait: oia que vident vel aduersa vel p̄spera p̄ n̄s vtilitātib⁹ disp̄sare. Ad hui⁹ qz eū p̄ suoz salutz r cōmodis p̄uidū atq; sollicitū q̄ nos ipos eē p nobis. Hoc credēs affectuose petat. fiat vo. tua sicut i ce. r i terra Da pater n̄r q̄ es in ce. spm̄ boni cōsiliij: quo misericordes effecti tuā volūtātē in terris impleam⁹. p̄ modulo v̄sicut implex in celo p̄ modulo p̄sue auaricia religata. Dona p̄ n̄r grāz tuā: per quā n̄s volūtās terrā despiciēs eē incipiat deificōis. Hec em̄ est volūtās tua: naz volūtās tua salū n̄s ē: quavis oīs saluos faluos fieri: r ad v̄tatis agnitiōnē venire. i. Tim. ij. Voluntas tua feticatio n̄s est: vt mūdāt r t̄ctificati in terra: illuc introire possim⁹: quo nihil cōinquinatū poterit introire. Volūtās tua est: vt nō mouat̄ p̄cōs: s; cōuertat r viuat. Volūtās tua est o p̄ n̄r: quā r̄p̄s v̄ngēnitus tu⁹ de celo in terra missus r fecit r docuit. Hec est hūilitas in cōuērsatiōe: stabilitas in fide: r ecclūdia i v̄bis in factis iusticia: in opib⁹ m̄ia: in morib⁹ disciplina In iuriā facere nō nosse: factā tolerare: posse cuz fratrib⁹ pacē tenere: deū toto corde diligere amare in illo qd p̄ f̄ est: timere qd dñs est. Christo nihil oīno p̄ponere: qz nec nobis ille quicq; sp̄s suis: charitati eī inseparabiliter adherere: cruci eius foriter ac f̄dēter ad̄sistere. Qd de eī⁹ noie r honore certamē est: ex bibere in sermōe cōstantiā qua cōstemur: in qdōne fiducia qua cōgredimur: in morte patiētā qua coronamur. Hoc est coheredē xp̄i velle esse: hoc est p̄ceptū dei facere hoc est volūtātē p̄s adimplere. fiat igit o pat volūtās tua: in p̄cōs cōuērsiōe op⁹ penitētie. In cōuērsiōe sc̄rificatiōe p̄ mun⁹ grē. In sc̄rificatiōe p̄ saluatiōe per bonū p̄seueratiōe. In saluatiōe perpetua clarificatiōe per donum glie. fiat in quā sicut in celo r in terra: sicut in angelis: sic in hominib⁹: sicut in iustis: sic in peccatoribus et aduersis. Sicut in positione superioris mētis: sic in sensaualitate carnis. Sicut in xp̄o capite q̄ venit de celis: sic in ecclia eī⁹ corpē que peregrinat in terris: fiat vt p̄fecta cōsummatie tue sanctissime voluntati cōsentiamus: quatenus omnia tibi placita approbemus: salutis antecedentia apphendamus: p̄ceptis: prohibitiōibus consilijs obtemperem⁹: in omnib⁹ donis r opib⁹ te b̄ndicamus. In permissiōib⁹ tuā misericordē patientiam agnoscamus. Nec aliud velle r nō te cōcupiscamus: nisi qd te patē nostrum qui in celis es: nos velle nominis r nolle. Sicq; nos p̄seuerātes in tua sola bona semper r optima

voluntate: nunc in terris temporaliter: r dehinc in celis viuere eternā r valcam⁹. Cetero. lxx. 3

Al-
nē n̄m
quoti
diann⁹
danob⁹
hodie.
C̄p̄s
m̄tis
petitiō
busq;ni
bus p̄io
bonis
maris:
scz gl̄a
regniac
pro me

dijs scz grā qua ad regnū puenit deū p̄m ora-
mus: sequitur petitiō quarta qua pro bonis in-
finis: bonis scz corpous r p̄alibus ac fortune pa-
trem obsecramus. Et h; ad literā petitiō illa de
bonis ad corpis sustentationē p̄tinētibus: r per
panē quotidianū intellectis exponat: in b̄n̄ditiō-
nis per sc̄tōs r doctores eī⁹ c̄p̄positio ad ea qui
bus nutritur ala: extēditur fm̄ multiplicē panis
mysticā significatiōnē. Est em̄ panis naturalis
sustentationis p̄nē r laboris: intelligētē illumi-
nantis: grē viuificātis: eucharisticē p̄fort: tis: de
uotōis sursum agētis: glie cōsummātis. P̄n̄s
tñ q̄ de mysticis tractet: p̄sequamur ad l̄m̄ de
panē corp⁹ sustētate. Ubi in p̄m̄is aduertēdū
q; h; fm̄ ap̄t doctrinā p̄hibeam⁹ carnis curam
agere in desiderijs: possum⁹ tñ curā eī⁹ gerēt
his q̄ saluti eī⁹ sunt necessaria: r q̄ ad naturales
eī⁹ subsistētā requirūt. Pro his em̄ obrinēdis
docuit nos xp̄s orare r dicere. Panē n̄m quoti-
da no. ho. Uoluit autē xp̄s nos qui filij sum⁹ dei
quoz pater celestis p̄uidētā gerit speciale: ab
eodē patre quotidianū panē r victū req̄rere: vt
ip̄m p̄m̄ nostrā recognoscerem⁹ p̄ h̄terem⁹ r qz
nos ip̄s p̄uidētā indigere. Qd marie b̄n̄diti p̄e
ostēdim⁹. Hāc q̄ ab alio petim⁹ in indigētiam: r
in alio beniuolētā attestat. Petēdo itaq; n̄s
indigētā cōstemur. Sum⁹ em̄ cōpositi ex dua-
bus substātijs: corpē scz r aia: quaz q̄libet iuxta
nature sue cōditionē indiget refectionē: defensio-
ne: cōseruatiōe r varijs quoq; adiutorijs r susten-
tamētis: p̄ quib⁹ habem⁹ deū iugiter implora-
re. Petim⁹ autē ea q̄ ad salutē aīe p̄tinēt: dū ora-
mus vt in nobis dei nomē sc̄rificet: vt nobis re-
gnū glie adueniat: vt per grām n̄s amolūtatem
diuine volūtati cōformem⁹. Cōsequētē nūc req̄-
rimus inuamētā qd corp⁹ reficiamus dicētes.
Panē no. quoti. da no. ho. Noie aut panis oia
intelligēda sunt: qd h̄ h̄iani corpis fragilitas ad
sui famitatē r cōseruatiōe idigētē vt sint p̄ueniēs
cib⁹ r pot⁹: restit⁹: habitatio rē. vt b̄n̄. r viij.
dixit ia cob p̄ archa. Si dñs dederit mibi panē
ad vescēdū: r estimētū ad iduēdū: erit mibi dñs
i deū. Ubi p̄ panē (sicut i p̄s̄f̄ qz alij scripture
loq; intelligit v̄tē necessaria ad aīas vite sustēta-
tiōnē. Et hoc ē qd d̄ bea. Aug. ad p̄bā. Dicētes
Panē no. qti. da no. ho. sufficiētā v̄re illā nois
panis significam⁹. C̄b̄ fecit aut dñs mētione
de solo panē: nō docuit nos c̄p̄p̄se petere car-
nes: pisces: vinū rē. cū tñ hoies his indigēant p̄
cōpētē ac salubri sua sustentatione: vt ex mō lo-
quēdi nob; s̄innaret: vt quātū omōde possum⁹
paucis p̄cti sum⁹: r cib⁹ ad v̄ictū necessarijs: n̄
dicit

i. Tim. ij.

Sec. xxxij

Et duab⁹
substantijs
sum⁹ r possi-
ti.

Sec. xxxij

Augustin⁹

Coroso. dicit Chryso. Xps soli panem petendum docuit: vt haberes altiterna: r quibus tegamur: his contēti sumus: inuincis q̄ soli petere habem⁹ necessaria non delicata nec superflua. Ideo postulatā sunt nobis necessaria vite: non ciborum diuersitates: r vina odouifera zc. que delectant guttur: onerāt ventrem: r mētem perturbant: sed panis qui potest substantia corporis sustentare. Unde sapiētissimus salomon nō pro superfluis: sed pro necessarijs orauit ad dominū dicens. Ad iudicandū r diuitias ne dederis mihi: sed tñ tribue victui meo necessaria: ne fore satiatus illiciar ad negandū r perdicā: quis est dñs: aut egestate cōpulsus: furer r perditur nomen dei mei. puer. xxx. Que aut sunt necessaria vite: expumitur. Eccl. xxix. Inuitū vite hols aqua r panis r vestimentū: r domus protegens r turpitudinē. Idem. xxxix. C Sumpti aut er hęc particula quorundā error: occasione dicitū: q̄ fideles soluz solliciti pñt petere a dño ea q̄ ad victum tenuissimū spectant panem follicet et aquā: q̄ q̄ peccent omnes qui se lautius r largi⁹ reficiunt: q̄ vite tenuissimū: quo natura ne deficiat valeat sustentari. * Sed huius erroris falsitas patet per apostolū. i. ad Tim. iiii. vbi p̄tra q̄sdam erroneos doctores loquens dicit. Tales q̄ bibent nabere: quasi scs malū sit r precipiunt abstinere a cibis q̄s deus creauit ad percipiendum cū gratiarū actioe fidelibus: r his qui cognouerunt veritatē: quia omnis creatura dei bona est: r nihil reiiciendum quod cum gratiarū actione percipitur: tanq̄ prohibitam a cerimonijs velle. qm̄ cerimonie ille cessauerūt: q̄s tamen sic docentes astruxerūt. Aut tanq̄ a deo tenebray creatū: aut legali obseruantia cōe r immūdū. Preterea xps ap̄tis quos docuit hęc orationē: dū eos mites teret ad predicandum hols fidem nō precepit comedere solū panem r bibere aquā. Sed in quā cunq; domū intraueritis ait: in eadē manete edētes r bibentes que apud eos sunt. Non est tamē verissimū q̄ sepis recepti sint ab his qui etiā lautos cibos preparauerūt. Preterea xps in conuictioe nuptiali quo aquā conuertit in vinum: nec ipse tunc aquā bibisse legitur: r alius vinum ministrasse. Itē cum ipse dñs magnā multitudinē refecit in deserto: nō solū panem: sed r pisces multiplicauit. Et dñs ipse quamq̄ homo fuerit sobrius ac temperatissimus in nullo virtutis mediū excedēs: tñ sic cū hols r r sitatis cibus vescebatur: vt quidā phariseoz polluto ore ipsam voratores carniū r potatorum vini appellauerint. Preterea xps in euāgelio p̄tra phariseos: qui cibos disceruebant: r circa ipsos cerimonias obseruabāt dñs nescias dicit. Audite r intelligite: nō quod intrat in os: coimquat hoiem: sed q̄ procedit ex ore: hoc coimquat hoiem: sequitur. Om̄e q̄ intrat in os r in ventrē vadit: in secessum emittit: non coimquat hoiem: quere ro de ore procedit: de cor loquitur. xi. de ereūtē: ea sunt q̄ coimquant hoies. Ad idē facit q̄s dixit dñs ad noe post diluuiū. Om̄es pisces maris manui vře traditi sunt: r omne q̄ mouet r viuit erit vobis in cibū. Quasi olera virentia tradidi vobis omnia: excepto q̄ carne cū sanguine nō tur p̄uētū comedetis. Et q̄bus sanis vides q̄ licitū est hoib⁹ alijs cibus q̄ ad q̄ pane siue tenuissimo victu vti: firmitatis: ex peccatione beuioletē dei crepō xpi r apozoz. sed dolent. Quapropter p̄o his possumus licite orare. C. D. alit se non posse sustinere. Panē nō. quo. da nō. possunt hęc petitiones referre ad hoīū serualoz multipliciū donationē.

Conspōndetur q̄ cibi preparati delicate fm̄ medicinā aut cocorum artem: de se mali non sunt: s; res indifferentes ad bonum r ad malū. Dicitur autem boni r mali occasionalis: ex ipsoz bono et malo vsu: qui ex ordinato aut p̄uero hoīs appetitu cibum fumentis pcedit. Unde brūs Grego. iij. moral. Non cibus: sed appetitus est in vitio. Unde lautiores cibos q̄ ad oq; sine cōpa sumim⁹ r abiectiones non sine reatu conscientie degustamus: r exemplificat. Esau primatum per lentiam perdidit: r helias in eremo virtutem corporis carnem edendo seruauit. Unde r antiqu⁹ hoīis primū sibi hoiem non carnesed pomo subdidit: r fm̄ non carne: sed pane tentauit. C. Et quo apparet: q̄ nec cibus cōis et grossus de se bonus est: quin aliquis ipso possit abuti. Unde patet q̄ cibi r potus delicati et ceteres temporales tales sunt: qualis est animus vřtēti. Ut si quis vřtati cibo r potu delicato bono fine: temperata sobrietate: r recta intentione: vt sanior: viuacior: ac robustior: ad officiiū suū excedendū reddatur: aut cū gratiarum actione: q̄ cibi tales dati r cōcessi sunt humano vsui: boni censentur. Si vero quis grossioribus vřtatur ex cupiditate inanis glorie: vt appareat sanctior: aut temperatior: aut vt vřtatis iugulētem expleat: cibus grossus malus iudicatur. Et hoc est quod dicit beatus Aug. si fieri potest vt sine aliquis vitio turpitudinis r voracitatis preciosissimo cibo vřtatur sapiēs. In sapiēs autem sedissima gule flamma in vřtissimum cibū inardescat. C. Uerum pro particularioi r sio ne sunt tria attendenda. Primum conditio vřtēti. Vtrū scilicet sit persona in dignitate constituta vt plebeia: ignobilis vel generosa: seculari r religiosa: docta vel rustica: tenera aut robusta: sana aut infirma. Hos em̄ non similibus cibus debeat reficere: sed alijs r alijs iuxta statū r conditionē et officioz atq; exercitioz diuersitatē. Grossioub⁹ siquidē indigent corporalibus insudatē laboribus: melioioub⁹ vřtates studio aut exercitio rōnis. Sic nobiles p̄sidentes: diuites: infirmi: subtrilioioub⁹ cibus indigēt. Melioiores siquidē cibi r potus sanguinē vt cōiter generat melioiē. C. Et ipso nam⁹ q̄ subtriliores spūs vitales sentitū generantur: q̄ multū faciūt ad acūm ingenij et intelligibilia iudicij: ad viuacitatē sensuū: q̄ p̄sidentib⁹ ac doctis multū fore vřtū iudicant. Q̄ deniq; tales plurioub⁹ sollicitudinib⁹ fatigant: spūs alib⁹ marcescūt laborib⁹: poterūt pre ceteris indulgētis cibus: r talibus: q̄ ad corporis sanitatē conferunt licentius vti. Etia alio respectu nobiles potētes r prelati magnificentiam facere pñt sup̄ alios: vt in ipsis dignitas cononetur: potētia nō ledat: et reuerētia debita tribuat: q̄ crebro his subtrahūtur dū q̄ ad exteriorē apparatū attinet: ab eisde omittūtur: que plus in experitētia q̄ in codicib⁹ addiscūtur. In iure r beatus Aug. disponit in regula: vt aliter tractet delicatus ex mūdo cōsuetas aliter grossius plebeius ante introitū in paupertate degens. Et huius dicit rationabilitas trahi videt ex factis in primitiua ecclesia: vbi quīs si delibus oia erant cōta: tñ dñs iubebat singulis put vnicuiq; opus erati: iuxta vřz fidelitū statū et cōditionē. Sicut de infirmis: q̄ delicatius nutiri debet: vt manifeste patrū regule docent. De teneris r delicate nutritis scilicet brūs Aug. in de verbis dñi. Utant diuites cōsuetudine infirmitatis fuer: debeat se aliter nō posse. Nō ertollit pauper mendicitatē: nō q̄ extollit de infirmitate: Utere cibus electis r preciosis sicut plucuisi: qz alr non potes: qz si plucuitudinē mutas: egrotas.

vtant sup̄ fluit: dēt it opibus vřtū. Hęc au gu. Et enī panis substantia: q̄ sc̄ ad substantie cōseruationē necessarius est: vt cibustenuis sufficiens ad vite sustentatio nē: vt nō deficiat tāti. Et r panis sup̄substantia: q̄ cor polis vita p̄seruat cū lba corporis mētoz r vřtū vřtū tūdie q̄ rē q̄ rē ad exercitium opā tionū p̄fectū sc̄bētū. Et r panis sup̄fluis q̄ sc̄ p̄ter p̄dicitay voluptates multiplicitat: pro p̄s duob⁹ periculis nullatenus orare possumus.

Cœdatur tibi uti necessarijs: da pauperibus superflua: vtere preciosis: da pauperibus vilia. Sic igitur diuersa vrentium conditio magnam facit differentiam in cibis et potibus cõmunibus et delicatis. ¶ **S**ecõm considerandum est consuetudo regionum et mos cõiuuentiũ. Habet quidem regio vna cibos delicatioses et alia: etiam quantũ ad substantiã edibilitũ: habet et mos hominum certarum terrarum cibos delicatioses et exquisitioses et alios preparare: cui consuetudini licite potest quis se conformare edendo et potãdo: absq; hoc q; medium creat virtutis. Unde dicit brũs Aug. Quid loco tempore et personis conueniat diligenter attendendũ: ne timere flagitia ubi nõ sunt deprehendatur: qui parcius cibo vtitur q; mos habeat quibus conuiuit: aut intemperas est aut superstitiosus. Et quod minus videtur de bñ olentibus siue odoriferis bonisq; odoribus: q; licite quis vti his possit q; cibis delicatis: asserit idem de se loquens. De illecebra inquit odoris non nimis sat ago: dũ defunt non requiro: dũ adfunt nõ renno: paratus sum carere eis. Et quid mirum si iuxta consuetudines regionum: et hoim mores: liceat quem lautius et delicatius refici q; suus mos habeat: cui consuetudo patrie et hoim ritus alieni licentiam tribuat cõcedẽ: ubi alias sibi fuerat ieiunandũ et cibis simplr abstinendũ. Sic respondet brũs Ambro. brõ Aug. querenti: an sibi et matri cum mediolani existerent ieiunandũ fore sabbato: iuxta mores vite ciuitatis: in ecclesie mediolani. more prændendũ: Quid aliud ait Ambro. huic dicere possis: q; quod ipse facio: Et subdit. Quando hic sum tunc non ieiuno sabbato: quando Rome sum ieiuno. Et amplius eos instruens subdit. Ad quamcuq; ecclesiam veneritis eius morem seruate si pati scandalũ non vultis aut facere. Hec August. in epla de ieiunio sabbati. ¶ **T**ertium est intentio vrentiũ: quo scilicet sine cibos exquisite sibi præparent. Aliũ ppter iactantiã aut inanẽ gloriã: vt liberales predicetur: aut inordinatos in se motus excitent: vt potentes sint in malo: et ita nemini licet vti delicatis cibis. Sed neq; sic licet vti cõibus ad finẽ inordinatũ. Nam ois actus etiã de genere bono ordinatus in finẽ culpabile et malũ: culpabilis est et malus: q; a fine iustum est singula denotari. Et in moralib; circumstantia finis est potissima: penes quã ardeatur actus bonitas malitiare. Aut hmoi delicata ciborum preparatio sit intentione delectationis gustũ consequentis in cibo et potũ sumptide. Et tũc aut fit intra limites legis christiane: puta q; sic delectari querens nullũ preceptũ violat vere vel interpretatiue: paratus omittere si deus vel ecclesia sic delectari prohiberet: et tunc aut nullum aut leue pctm est aut veniale: qd aqua benedicta abluit. aut fit hmoi delicata preparatio citra legem: puta q; et tanta libidine querit delectari in cibo et potũ: vt postponat deũ: non curãdo vtruz et hoc impediat in opationib; spũalib;: et an per hoc preceptũ dei vel ecclesie transgrediat. Hicq; parat est cessare si prohiberet: tunc nõ est sine malitia et mortali pctõ: si oia hec adfunt. Huius similitudine ponit in delectatiõne actus singularis: q; si queritur intra leges matrimonij: nullũ aut veniale est pctm. Si aut citra sine extra limites iugũ: paratus hoc idem facere si coniunx non esset: pctm est mortale. Qui ergo sic querunt cibos delicatos: sunt hi quoq; des vtere est: qui in spãrãdis cibis: vt Hugo ait in de claustro ale. studiũ adhibet: infinita decoctionũ fructu et condimentoz genera excogitãtes: modo mollia: modo dura: modo

calida: modo frigida: modo dura: modo aspa: modo pipere: modo allium: modo sale condita: fm cõ fuerit in pregantium mulierum desiderantes. Horum etiam palatum per seruolum multiplicitationem et variã preparationes seducitur: q; varietas fastidium tollit: et cum iam stomachus cerebri ructibus repletum se indicat: non dũ tamen curiositas satiatur. ¶ **E**st et alia infectio: quis cibũ et potũ delicatum querit: dum quis nõ in eis finẽ statuit: querẽs vtitur delectari: sed assumit ipsos tanq; ad minicula: quibus duccitur in finem altiore et meliorem vt in se vires exciter: quatenus in se corporis valitudo conferretur: et sensum proportionata vnicitas ad exercitium spũalium operũ anime: vt aptior inueniatur in his que ad salutem cõferunt: siue illud sit studiũ literarum: siue modulatio psalmodum: siue meditatiõ diuinorum: aut instructio fidelium: siue quodcuq; aliud habens ordinẽ ad salutem. Ad hunc quippe finem non modo licet vti cibis subtilioribus: s; sepe meritorũ est: dũ tamen modus seruetur in quanto pariter et in quali: fm exigentiã persone tps: et laborũ et incũbentũ ex officio aut pãria deuotione. ¶ **H** Et ois sic corpus nutrimenta necessaria et accõmoda panis noie sunt intelligenda in petitione dñice orationis. Et tã panis et cibis tenuis sustentatione vite sufficiant: qm modicis contenta est natura vt in esse saluetur: quia tamen refectio lautior quatenus valet fm predicta ad sensum integritate: et eam corporis valitudinem que subserrare potest spiritui: licite a nobis peti potest: propter q; vbi nos dicimus. Panẽ nõ. quoti. vt Lucas scribit. Adat. vnt. Panẽ nrm supsubstantialẽ. Est em panis subalis: e panis supsubstantialis: et est panis superflus. Panis substantialis est victus tenuis sufficiens ad corporalis vite sustentationẽ vt non deficiat tantũ. Qui ideo substantialis dicitur: quia ad substantie conseruationem necessarius est et requiritur. Panis supersubstantialis est quo corporalis vita cõseruatur: cum bona corporis membrorum vtriusq; valitudine: que sufficit ad operationum persone incũbentũ ordinatã executionẽ. Panis superflus est q; preter predicta voluptates multiplices: et sensuales delectationes parit: q; nõ ad finẽ hois q; est ale salus promouet: magis autẽ impedit. Pro primis duob; panib; hoc est substantia: et supsubstantiali petimus. Pro tertio nullatenus licite orare possumus. Ita tñ panẽ nobis dari petamus a dño: vt in eis finẽ nõ ponam;: sed ea petere debem; tanq; quedã ad minicula: qd; ad finẽ qui est bñtudo anime adiuuemur. Cũ enim vita nostra tẽporalis: ad acquirẽdũ eternam ordinata est: intantũ huius vite nobis querenda sunt necessaria: inquantũ ad hunc finẽ conferuntur cõducunt. Hinc brũs Aug. ad probã. Sufficienciã vite nõ indeceter vult quicũq; eã vult et non amplius: que nõ appetit. ppter semetipsam: sed propter salutẽ corporis: et ppter congruentẽ habitũ persone hois vt nõ sit inconueniens cum quibus viuendũ est. Illa ergo cũ habentur: teneant: cum non habentur: orandũ est vt habeant. De hoc etiã Alexã. par. iiii. q. xxxv. ait. Panis corporalis nõ est petendus: vt illud quod principaliter intendit obtinere oratione ista: sed vt ad minicula illi quod principaliter postulat. Petit em panis materialis ad sustentandũ corpus: ne succubat in exercitio operationis inficite: sed cooperet spiritui: vt assequat qd; intẽdit: vnde petatur vt adiectum: non vt principaliter intentum. Hinc glo. Luce. xi. Quia et si panis materialis hic petatur nõ petitur

In doct.
christia.

Ambro.

Hugo de
claustro ale

Beatus
Augustinus.

Alexã.

* no
vt
tu
bu
lat
cit
fra
pr
fir
ne
mi
vt
tel
no
de
us
re
sol
eti
fir
me
a
se
de
de
re
fir

non petitur vt primo et principaliter intentū et petendū: sed vt adiectū et posterius intentū. **F**

Hostrum. nemo sibi temporalia p sua dūtat vt alitate appropiet: sed ea que a deo p cipimus alius prouidigentiā et necessitas expro stulat impertiamur. vnde dicit Chrys. Omnia q nobis orantibz dñs dat: siue militantibus: non nobis solū dat: sed et alijs per nos: vt de eo quod percipimus a deo: partē impotentibus faciamz. Item sicut natura cibū per stomachū assumptū edicat oibus mēbris: sic et nos qui multa mēbra sumus vnus corporis mystici: debemus petere hunc panē nō solū pro nobis petētibz: sed pro omnibz nobiscū participantibus. Secūdo dicimus nostrū: vt nemo aliena bona sibi vt suar sur per: de quo Chrys. Qui de iustitia panē acquisitū manducat: suū panē māducat: qui autē cū peccato alienū: sūm hoc igit petimus panē nostrū. i. panem sine victū cū iustitia acquirere: nō cū peccato vt iustitia panē cuiuscunqz vturpare. Tertio dicit nostrū: nō tuū: quia panis illius sit qui daturus est eū: qui est deus dominor proprietar: tamē noster est ex eius munere. Itē noster refectio et causalitate. Hostrā em indigentā com memoramus vt humiliemur. Hos quoz sumus ppter quos panis ille nedū corporalīs: sed et sacramentalis et spiritualis ac doctrinalis paratus est: ac ministrat sub ratiōe panis: hoc est in quā tum est reparatiuus indigētē. Licet ergo dei sit proprietate: noster est vtilitate ac finis causalitate. Sic ergo oramus deum vt nobis de sua benignitate panē tribuat: qui noster sit et eius panis scy acceptioe: vtilitate et refectioe. i. ad nostrā vtilitate et refectioe: vt vult Alex. de ales. Dicit et nostrū quarto: vt nemo pro se solo: sed etiaz p alijs oret. *Unde bea. Cypria. li. de oratione dominica: non longe post principium. Ante omnia inquit: pacis doctor: vnitatis magister sigillatim noluit et priuatiū precē fieri: vt quis cū precat: pro se tantū precet. Non dicimus pater meū qui in celis es. Hec panē meū da mihi hodie: nec dimitti sibi tantū vnusquisqz delicta postulat. Aut vt in tentationē nō inducat: atqz a malo liberet. pro se solo rogat: publica est nobis et cōis oratio. Et quādo oramus non pro vno: sed pro populo toto oramus: qz totus populū vnū sumus. Deus pacis: et cōcordie magister: qui docuit vnitatem: sic orare vniū pro oibus voluit: quomodo in vno oēs ipse portauit. Hec ille. Sequitur.

Quotidianum. Loco huius nominis quotidianum: quod In. ponit ca. xi. Ad mattheus ponit supstāiale. Sed cū ecclesia in oratione dhica in oibus alijs sequit verba Adat. euāg. cur in hoc verbo mutauit nomē supersubstāiale in quotidianū? Respondet hic Alex. primo ppter hoc: qz quid sit supersubstāiale pauci intelligūt: quid quotidianum a multis capit. Cum autē Adat. orationem dhicā scripsit vt perfectis cōueniebat. Lucas vt perfectis et imperfectis. Ideo vt oēs capere possent orationē dhicā: que ab omnibz dici debet: ecclesia decreuit loco supersubstāiale poni debere quotidianū. Secūdo qz generalis exprimum tur petēda per nomē quotidianū: qz per nomē supersubstāiale. Nam accipēdo ppiūssimē supersubstāiale importat panē sacramentalē: scilicet chūstū. Nam de ille et proprie sup oēs substāias est: qui qm panis noster esse dignatus est: p pue dicit panis supersubstāialis. Quotidianū vero continet et panē quotidie sumendū: siue sit

corporalis: siue spiritualis: siue doctrinalis: siue sacramentalis. Verūtamē pro eodē accipit supersubstāiale et quotidianū: et idem sunt. Unde Damasc. Panē nostrū supersubstāiale da nobis hodie: hoc est panē nostrū quotidianū. Similiter Adat. vi. glo. supersubstāiale vel quotidianum. Exponit autē supersubstāiale dupliciter. Uno modo vt sunt due dictiones. Alio vt est vnica. Primo modo ppiē de chūsto exponit vt dicitur est. Supersubstāiale. i. chūstū qui sup oēs substāias est. Secūdo modo taz de chūsto qz de pane materiali: vt sit sensus. Panē nostrū supersubstāiale da no. ho. i. petimus vt sup panē nostre sub stentationi necessariū: oēs nobis et panem sacramentalē: et victū necessariū additū ad substantie sub stentationē: hoc est. Da nobis vtrūqz panem: mentis et corporis. Quomodo autē panis supersubstāialis differat a pane substāiali et pane suo perfuso: statim supra dictū est. Oramus autē pro pane quotidiano fm ecclesie ordinationē. i. pro pane quotidiano nobis necessario. Ihunc autē panem quotidianū docet nos petere chūstus fm Chrys. vt luxuriosos cibos cōpesceret. Ut disceremus māducare qm naturalis ratio exigit: nō quantū carnalis lasciuia impellit. Si enim tu p lasciuia in vno cōmūo tantū expēdis: qm sufficere potest: verbi gratia centū hominibus moderate vinentibus: aut tibi ipsi centū diebus disciplinate vincti: iam quotidianū cibū nō manducas: sed multoz dierū. Itē tamē sic mandauit deus orare panē quotidianum nobis donari qm illicitū iudicauerit hominē chūstianū plus habere qz panē quotidianū. Oramus secūdo nobis dari pa. quo. et chūsti infinitū: vt sic docere mur sollicitudinē de tēporalibz abijcere: qm hec dum mentē imbuert: de spiritualibus et diuinis vt cogitare permittit. Hanc et a cordibus suorū dñs discipuloz auelleret: nolite dixit esse solliciti in crastinū. Et hic nos orare docuit: et petere panem quotidianū. Sed cōtra hoc arguit bea. Aug. in de ser. dñi in mōte di. Cur oramus pro his adipiscēdis: qz buerit sunt necessaria: veluti est victus et vestimentū: cū ipse dñs dicit. Nolite solliciti esse quid manducetis vel quid induamini? An potest quis qz de ea re non sollicitus esse: p qua adipiscēda cū tanta attētiōe animi oratio dirigenda sit: vt ad hoc totū illud referat qd de claudendis cubiculis dicitur est. Per hoc innuit Aug. qz si panis petat in oratione dhica: cū sollicitudine petitur: qz tanta diligentia (de qua dicitur. Cum oraueris intra in cubiculū tuū etc.) non potest esse sine sollicitudine. Itē sup illud. Querite primū regnū dei etc. Et hec omnia adijcient vobis: hec omnia vtēda in via. Non inquit Ang. querite primū regnū dei: deinde ista querite: sed hec omnia inquit apponent vobis. s. etiā nō qz tibus. Quomodo autē recte dicat nō querere aliū quis: quod vt accipiat intētissime deū deprecatur: nescio vtrūz inueniri queat. Per hoc videt velle Aug. qz panis corporalis: vel aliud tēporale non sit petendū in oratione dhica. Et Ad illa dicens: in verbis allegatis sollicitudine prohibentibus: nō prohibet omnis sollicitudo: sed sollicitudo immoderata. Nam qz moderata sollicitudo concedat: innuit in hoc qz non docuit nos dñs orare panē nostrū hodiernum da nobis hodie: quasi sua esset intentio vt peteremus panem vnus diei solū in omni sollicitudine pronissima pro futuro: sed vt peteremus panē multoz dierū sibi vnicē succedentū: que succedenti dicit quotidianū. Non ergo prohibet immoderata et oppor-

Dama.

Expositio duplex huius nominis super substantialem.

Chrys.

*Hostrum non menz: et non tantum de nobis partim lariter solliciti sumus: sed etiam p fratribus et primis nostris petere necessaria intēdam? et igitur in telligamus non tantum de nobis: priuatis debere nos esse sollicitos: etiam p nostris proximis simul necessaria a nobis esse petenda: docuit orādo nos debere dicere panē nostrum.

*Dupliciter sollicitudo est: vna moderata: et ista non prohibet: immoderata est necessaria homini in hac vita mortali: vna vincti: et est prudentia profutura: siquidem licitum est curam pro futuris habere: et pro tempore abundante colligere: et provisione pro tempore futuro facere: alia est immoderata sollicitudo

do que im-
pedit homi-
nem a spiri-
tualibus:
perflua: anxia: finalis querendi causa. Super-
querendis: flua est: que impedit animam a spiritualibus que
qua sollicitudo: vnde dicitur. Veda super verbo allegato. Sol-
licitudinem illam amputandam docuit: ob quam
implicatus: spiritualia negligunt & postponunt. Item super
vt postpositis reb? sa-
lutaribus: omni die et
festo cogi-
tatio de tem-
poralib? co-
gregandis: qua homo
sine fine: si-
ne termino
sine mensu-
ra semp cogi-
tat con-
gregare: et
querit qua
si sempervi-
turus es-
set: et hic p-
petuo man-
surus quaz
ita anxius
est: qd nihil
aliquid cogi-
tat: et diffi-
dentiā ha-
bet de diu-
na p-
uisione:
ne: quasi. f.
terra nō sit
futuris ani-
mis germi-
natura.
Hanc solli-
citudinem
phibet do-
minus.
Dan. xlii.
ii. He. xviij.
Sardana-
palus asy-
riorum rex
viam volu-
ptuosam
egit.

ipsis faciant pro alio tempore: ne ob defectū eo-
rūdem: defectū vite necessariū patiant. Sic ioseph
pauis: egypti laudabiliter pacasse legitur. ne. tñ. dum in annis fertilibus fructus ad corpo-
ralis vite sustentationem necesarios industria
se conseruauit: quo populū egypti a superuentu
ra & dira famis necessitate: que p̄inebat ceteros:
preseruauit. Itaq; hec superflua sollicitudo dicē-
da est: sed industria & prudentia promissa. Hoc
enim est de ratione rationalis: quod naturaliter
arte & prudentia viuere debet. Unde Seneca
in libello de quatuor virtutibus. Si prudēs esse
cupis inquit in futurū prospectū intende: et que
possunt contingere animo tuo prepone. Et beatus
Aug. in ser. domini in monte. Cum viderim? aliquid
seruum dei prouidere: ne huius vite necessa-
ria sibi desint: aut his quibus cura sibi commissa
sa est: vehementer cauendum est: vt non iudicemus
eum de crastino sollicitum esse. Nam ipse
dominus propter exemplum ne quis postea scā-
dalum pateretur: cum aliquem seruū dei aduer-
teret ista necessaria procurare: loculos habere di-
gnatus est. Et in actibus apostolorum scriptum
est: ea que ad victum sunt necessaria procurata
esse in futurum propter imminētē famē. Hinc
prudentissimus Salomon huius prouisionē pru-
dentie detestans in hominibus defectum: remittit
pigros contra humani status conditionē im-
prouidos ad animalia irrationalia: vt dicitur ab
eis prudentiam & rationale industrium de cras-
tino prouide cogitare. Aut enim Prouer. vi. Na-
de ad formicam o piger: considera vias eius et dis-
ce sapientiam. Que cum non habeat ducem:
nec preceptorem: nec principē: parat in estate ci-
bum sibi: & congregat in messe quod comedat in
hyeme. Et per hoc patet que sollicitudo sit chris-
tiano prohibita: que concessa. Sed hic instat
Chryso. Uidentur hec verba sonare prima facie:
vt qui dicant. Panem nostram quotidianam da
nobis hodie: quasi nihil habeant in crastinum:
aut post crastinum. Quod si habent preparatum
in crastinum: aut in quing. aut decem dies: quo
modo possunt dicere. Panem nostrū quotidianam
num da nobis hodie. Illud namq; petitur quod
non habetur. Quod iam possident vt quid ad-
huc requirunt. Quod si ita est: oratio aut paucis
aut nullis conuenire potest. Quis enim ita fide-
lis: vt cū possit amplius habere: tamen amplius
sibi non seruat qd panem quotidianum. Quoti-
dianus victus forsitan pater solis conueniebat
apostolis: qui docendi gratia per singulas ciui-
tates omni tempore vagabantur: ipsa vagatio
amplius quotidiano victu possidere non pote-
rat. Respondet. Ita debemus aptare christi do-
ctrinam vt omnes in ea proficiant: ne forte com-
munis medicina iustitie: que ad salutem omnium
est preparata: dum aut paucis aut nullis profes-
ser: inueniretur superflua. Intelligendum igitur
est quia non solum oramus deum panem quoti-
dianum dare vt manducemus: sed vt quem mā-
ducamus: de manu dñi accipiam?. Habere qui-
dem ad manducandum cōmune est iustis: et im-
iustis: & frequentior habent amplius peccatores
qd māducant: qd iusti. De manu autem dei acci-
peret: tantum est iustorum. Preparare igitur prou-
uidere non verant hec verba: tamen cū pctō pre-
parare verat. Hā qui cuz iustitia pparat: illi deo
dat panē quē manducatur: qui cū peccato pparat:
illi nō deo dat: sed diabolus. Itaq; q̄uis omnia a
deo creant: nō tamen oia a deo ministrant. Ita
bētes igitur panem paratum apud se: qui ipse
sufficit

Seneca.

Augusti.

Actū. ii.

Prouer. vi

Obiectio. Chryso.

Ratio ad obiectio- nem.

fafficit in plurimos dies: adhuc petere habet panem quotidianum: sic panem quem dedit dñs possessive etiam det vsue: vt scilicet ipsi ex benignitate eius bene vtantur pane concessio: deo ad laudem et sibi ad corporis animeque salutem. Difficillimum enim est homini exteriora iuste possidere: recte dispensare: et eis bene vtari ad dei laudem: et ad propria: ac altorum vtilitatem et salutem. Ad hoc enim indiget homo maiori dei auxilio: q̄ vt talia acquirat: idco necesse est vt etiam abundans in temporaliibus a domino petat panem quotidianum: quem habet in possessione: sibi dari vsu conueniente: vt cum apostolo sibi donetur: scire abũ dare et satiari et esurire et penuriam pati. Hec parui p̄dendũ est scire abundare. Nam vt dicit glosa ad Phil. iij. Qui acceptis rebus non extollitur: qui eas ad vsu vanę glorie non intorquet: q̄ solus non possidet quod accepit: sed cum indiget tibus misericorditer diuidit: scit abundare. Qui acceptis ali mentis non ad vegetationes ventris vitur: sed ad preparationem virtutis: nec plus carni tribuit q̄ necessitas petit / scit satiari. Qui alimentorum inopiam sine murmuratione tolerat: nec pro necessitate victus agit aliquid vnde anima peccati laqueum incurrat: scit esurire. Hec glo. Unde ne diabolus per cibũ et potũ nos in gula tentet immoderato eorum sumptu: petimus a deo: vt det nobis moderatum: et salubrem vsu eorum: et que nunc habemus et que habituri sumus. Ideo commendabilis est deuotio: et fidelium consuetudo: priusq̄ comedant deũ orare: vt panem et reliquum cibum eis sanctificet. Sanctificatur enim cibus per verbum dei et orationem. i. Timoth. iij. vbi glo. Sanctus sit cibus et salubris nõ nocens anime vel corpori. Verbum sanctificat: oratio impetrat: diabolus vero per cibum tentat. Sequitur.

Da. scilicet tu pater celestis: q̄ das escã omnĩ carni. Qui aperis manũ tuam: et imple omnẽ animal benedictione. Da liberaliter: quia tu es deus vn̄uersorum: qm̄ tui sunt celi: et tua est terra: et ois plenitudo eius. Da: non vende: quia nihil habemus quo a te emamus q̄ a te nõ accipimus. Quid habes dicit ap̄s: q̄ nõ accepisti. Da: non mutua: quia non inuenimus p̄ter tua dona quod restitamus. Da igit simpliciter gratiose: sine spe lucri: precij: aut muneris: q̄ bonoꝝ nostroꝝum non indiges. Ex hoc autem elicitur: q̄ non solum bonoꝝũ spiritualũ est largitor: sed et bonoꝝũ temporalũ distributor. Hec enim ab illo petere r̄p̄s nos docuit: per q̄ cõfutatur error quorũdã gentilium putantium provisionẽ bonoꝝũ temporalũ ad diuersos deos pertinere: quos intuitu temporalis prosperitatis et affluentie colendos astruebant. Sequitur.

Hobis qui sum? tui filij: capropter te patrem vt tibus interpellamus: et nobis a te donari petimus: q̄ ex nobis ipsum habere nõ possumus. Dicitur etiam nobis pluraliter: et non mihi: eadeq̄ ratione quã dicitur est: nõ pater meus: sed pater noster: et quia petimus: patrem non meum: sed nostrum: vt statim supradictum est. Ut non pro nobis tantus: sed etiam pro proximis: panẽ quotidianũ a cõi patre oium posstemus. Unde p̄t etia diuitias hoc respectu quãtũcumq̄ abundant panibus recte petere: panẽ dari nobis: qm̄ etsi ipsi nõ indigant: sunt tñ pauperes plurimi qui egent panibus p̄ quib9 omnib9 petendũ est: vt panẽ recipiat quotidianũ.

Hodie. Cum premissum sit q̄dianũ: cur addidit hodie. Nam i. Hobo quotidianũ

num: includit verbũ hodie. Dum enĩ petitur dari panẽ quotidianũ: petitur dari hodiernũ: et ita hodie et cras et p̄ter. Hinc dicit Ale. de ales par. iij. q. xxvij. Hic superflue apponitur hodie: q̄ h̄ panis quotidianus cõprehendat hodiernũ: non tñ petendo panẽ quotidianum nobis dari: petim9 hodie nobis dari. Hodie enĩ tẽpus determinat: seu qñ ipsius dandi: q̄ non exprimit (quotidianum) sed magis qualiter: sine substantiam rei dande. Unde sensus est. Da nobis panem quotidianũ: id est da nobis panẽ qui est quotidianus: id est quo q̄dide debemus refici: panẽ sc̄z necessarĩe et frugalis refectionis: nõ lasciuie et superfluitatis. Hodie vero tẽpus exprimit quo id dari petimus: quo s̄m Chryf. innuitur: vt nõ sollicitudine grauemur. Unde ait. Pro pane iussit solũ orationẽ facere: et pro pane quotidiano: vt nõ solliciti simus pro crastino: neq̄ hoc sufficit verbo: s̄ et aliud post hoc appositũ dicens. Da nobis hodie: vt nõ cõteramus nos ipsos sollicitudine superuentis diei. Cuius enim diei spaciũ te vsurur nescis: quã ob causam in illius sollicitudine torqueris. Uel etiã hodie id est omni hora et toto tẽpore vite: vt dicit Augu. ad probam. Quõ etiam loquitur Ap̄s in epla ad Heb. dicens. Hodie si vocẽ eius audieritis. i. toto tẽpore vite: quod nõ est nisi vnum hodie: scilicet vnus dies: sc̄z inuentus t̄is et senectutis: iuxta illud Gen. i. factum est vespere et mane dies vnus. Mane sc̄z inuentus: et vespere senectus. Sunt et alie cause cur apponitur hodie: allegorice timorales: de quibus postea dicitur. Unde et omnibus premissis elicitur talis sensus huius petitionis quãtũ ad panem materiale. Panem nostrũ quotidianũ da nobis hodie. i. tu pater celestis da nobis panẽ: id est bona temporalia pro huius mortalis vite cursu necessaria: et ea mensura: eoq̄ vtendi modo: quibus nobis vtilia sunt: et ad vitam immortale quo tendim9 p̄futura. Hec de pila panis acceptio. Sequitur circa expositionem qua nomine panis intelligit: totum q̄d pertinet ad humanum victum. Dubitatur vtrum q̄s recta ratione possit a deo petere diuitias tpales. Qd non videt: q̄ q̄d r̄p̄s docuit cõtenere: nõ recte a deo p̄t peti. Christus autem docuit diuitias contēnere exempto et verbo. fuit enĩ in persona pauperrimus: ita vt eleemosynas reciperet: dicẽte Adat̄s. Mulieres multe sc̄quebant illũ: et de facultatibus suis ei ministrabant. fuit tante paupertatis q̄ proprio careret hospitio: ipso attestante Luc. ix. Vulpes foucas habet et volucres celi nidus: filius autem hominis non habet vbi caput suũ reclinet. Super quo Hiero. in persona christi. Quid me propter diuitias et luera seculi sequi cupis: quã nec hospitũ habeam et tecto vtor: non meo. Id ipsum verbo docuit: cum suis discipulis charissimis possessionem auri et argenti interdixit. Nolite inquit possidere aurũ et argentũ: neq̄ pecuniã in zonis vestris. Et iterũ. Nam si quis renũciauerit omnib9 que possidet: non potest meus esse discipulus. Item. facilius est camelũ per forã meã acus transire q̄ diuitẽ in regnũ celoz. Adat. ix. et silia in multis alijs passibus a x̄po dicta legunt. Cõpositum videtur: quia q̄d licet possidere sine dei offensione: licet etiam a deo petere. Diuitias autẽ tẽporales possidere licitum est: vt patet in exemplis pluribus. Nam Job plurimis diuitijs pollebat oniam: cameloz: boum: asinozum: et familie multe nimis ita vt magnus esset inter omnes orientales. Cui tamẽ de iustitia: nõ homo: non angelus: sed dñs ipse testimonij p̄hibuit. Sic abraa: Isaac: iacob:

ad Phil. iij.

i. Coz. iij.

*Error: manicheoz r̄u dicẽtũ bona terre na nõ a deo excelsõ: sed a deo tenẽre. b̄iarũ descẽdere.

Obiectiua. R̄fisso ad obiectiua culam.

Chryfosto.

Hodie capif poi tpe vite nostre.

Heb. iij.

Gene. i.

Dubitatio

Adat. xxij

Luca. ix.

Hierony.

Adat. x. Luca. xij.

Ratio ad ad dubitationē. **O**pes et diuitie dupliciter considerari possunt. Uno modo quoad se. Alio modo quoad appetitum hominis. Primo modo de res sunt quedā a deo condite bone et non male. Hinc bonitate naturaliter de qua res tunc participat quātū participat de entitate. Hinc ens et bonum cōuertuntur: unde Basilus super illud. Uide oia q̄ habes et da pauperibus. Hic docet inquit: dñs facultates videri: eo q̄ naturaliter sint prae: ne: alias creature dei non essent: nec eas docet abijcere tanq̄ malas: sed disponere monuit. Cōparādo autē diuitias ad appetitū hominis: quādā habēt indifferentiā ad bonum et ad malum: hoc est: quod possunt bene appeti et male: unde Bern. lib. de cōs. Aurū et argētū et cetera huiusmodi quātū ad animi bonū spectat: nec bona sunt: nec mala. Ufus tamē eorū bonus et abusus malus. Ad idē Chryf. Item ait quedā bone: quedā male: quedā medie. Bone sunt castitas: humilitas et ceterae virtutes quas cū hō elegit bonus est. Mala sunt his bonis opposita: vt luxuria: superbia: quas cū hō male elegit malus fit. Medie sunt diuitie q̄ q̄q̄ ad bonū: q̄q̄q̄ ad malū ordinantur fm affectū vītium. Idē Ougenes super epistolam ad Rom. li. iij. tractans illud apli. Hō solū autē hoc: s; in tribulationibus gloriatur. Oia dicit q̄ sunt vel aguntur: aut bona sunt aut mala: aut indifferentia. Bona illa certum est pprie dici: q̄ ad virtutes animi pertinent: et mala sola ea q̄ ad maliciā pertinent: et cōtra legē dei agunt. Cetera hō indifferentia esse: neq; bona neq; mala nōtanda: vt sunt diuitie speciei corporis: s; fortitudines: peritas: atq; ea que corporis vsib; feruūt. Amb. Dicitur diuites nō in facultatibus criminē haberi: sed in his quibus vti nesciūt. Hinc diuitie vt sunt impedimēta improbis: ita bonis sunt adiūmēta virtutis. Item bñs Greg. Vidimus quosdā diuites qui et opes et gloria sine culpa habere potuissent: si haberent animi humilitatē voluissent. Ecce diuitie et honores possunt sine culpa teneri si sit hūilitas animi. Et subdit. Sed nunc extollunt rebus: insulantur honoribus: oedignantur ceteros qui sine vītē fiducia in ipsa abundantia rerū ponūt: q̄ sine culpa nō est. Itē Amb. sup lucā. In pecuniarū copijs pleraq; sunt iuamina peccatorū: pleraq; incēntia virtutū. Et infra. Hō census: sed affectus in crimine est. Hiero. Diues cū depoueret sarcinā peccatorū: et totius corporis prauitatem intrare pōt per angustā portā et arctā viam q̄ ducit ad vitam. Non dicit Hiero. cū depouerit diuitias: sed cū depouerit sarcinā peccatorum. et bñs Basilus. Cōdēnatur diues nō q; diuitias possidet: sed q; eis abusus est. p;eterea bñs August. super illud ps. Diuitie si affluāt nolite cor apponere. Non dicit inquit diuitias nolite habere sed nolite cor apponere. Hō dānat diuitias vnde meremur celū: sed cor oppositū: quod sc; non expēdit sed recōndit. Cui cōcordat Chryf. Non prohibet dñs ditari: sed opibus famulari. Vult enim vt in necessarijs eis vtamur: non vt custodiamus. Hinc famuli est custodire eas: et domini dispesare. Q. Et quibus omnibus satis deditur: q̄ diuitie non sunt de se prae: quoniā possunt in bonū vsum ordinari. Hic sunt de se bonae: quoniam appetitus circa eas pōt deprauari. Contingit enim ipsis bene vti. Cōtingit et cis male vti: vt iosef. Contingit quem esse diuites et deo gratū Contingit et alium ab eodem propter eorū abusum esse reprobaturum. Quomodo autē quādo et qualiter hoc contingat generali regula definitur

ri non pōt quātū ad circūstāntias particulares. Potest tñ aliquatenus colligi ex cōditionib; eorū diuitū: q̄ in scripturis sunt reprobati: et eorū rursus qui in scripturis sunt cōmendati. Legim; Luc. xij. de diuitie epulone i inferno sepulto: quō suis diuitijs abusus sit: et ad pompā et superbiam: quia induebatur purpura et bysso. Ad lasciuia et gulam: et epulabatur quotidie splendide. Ad pbis largitiā et auaritiā: et tenaciter eas possedit: nec pauperi lazaro micas cadētes desideranti impermissus fuit. Legim; etiā Luc. xij. q̄ hominis cuiusdam diuitis ager vberes fructus attulit: et cogitabat intra se dicens. Quid faciā? qm non habeo quo cōgregem fructus eius: et dixit. Destruā hōrea mea et maiora facia: illuc congregabo oia q̄ nata sunt mihi et bona mea: et dicam anime mee. Anima mea habes multa bona reposita in annos plurimos: requiesce/ comede/ bibe/ epulare. Dixit autē illi dēns. Stulte: haec nocte repetent aiam tua et res: sed demones: que aū paraisti: cui? erūt? Repetet propter abusum diuitiarum. Abusus quippe fuerat in acquisitione cū nimis sollicitudine: et cogitabat intra se sc; sollicitus. In retentiōne cū nimio eorū amore: q; dixit congregabo: cū deberet dispergere. In custodia cū stulta fiducia: q; dixit aie sine: nūc quiesce: q; hec tibi sufficiūt: q; nec alijs indiges. In mala intēdiōis ordinatiōe: quia ordinabat eas ad crapulā et carnis delicias quia dixit: comede/ bibe/ epulare. Abusus sunt insuper diuitijs quibus dñs vte imprecat di. Ue vobis diuitibus qui habetis nunc cōsolationē vestram. Ue vobis q̄ saturati estis: quia esurietis. Ue vobis qui ridetis nunc: q; iugebitis et flebitis. Baticudinē suā et mercedem suā in diuitijs ponentes. Deniq; et illi de quibus in sua canonica Jaco. v. Agite nunc diuites: plorate et ulanates in miserijs vsis: post. Epulati estis sup terrā: et in luxurijs enutristis corda vestra. Itē illi de quibus Amos ppheta. c. vi. Ue vobis qui opulēti estis in sion: et cōfidistis in monte sarmarie. Qui dormitis in lectis eburneis: et lasciuia in stratis vsis: spē scilicet suam in eis ponentes: tomnes per eas carnis sue concupiscentias consummantes. Sic ediuerso legim; nōnullos diuitias landabiliter possedisse: eas virtuose in vsum propriū et aliorū necessitatē expēdisse: sicut abraam vsaac et iacob quorū se specialiter dñs deū dignatus est nominare: vt dicit apls ad Heb. xij. Non confunditur deus eorū deus nominari. Sic enim frequenter se nominat: deus abraam: deus isaac: deus iacob. Sic ioseph cū quo dominus fuit in captiuitate: in seruitute et regno diues erat: et nominabatur in vniuersa terra egypti. Bene. xlv. Sic Job: Judith: Dauid: Ezechias: Josias: et ceteri plures diuites a deo electi: et diuitijs suis dominates: ad virtutum exercitium eis vsi sunt. B. In nono quoq; testamēto de pluribus legitur. De zacheo qui christum hospitio suo recepit: a quo et singulariter meruit commendari. Item de Cornelio de quo legitur Act. x. quod erat vir religiosus et timens deum cum ot domo sua: faciens elemosinas multas: ppter q̄ meruit angelica visitatiōe honorari. Item ioseph ab arimathia qui fuit diues: nobilis et iustus. De quo dicit Ihaba. quod magne dignitatis fuit apud seculū: sed maioris meriti apud deum. Quia non erat diues diuitiarum amore: sed tantum possessione: ideo non exclusus a discipulatu Christi: quia non pecunie amator: sed ipse liberalis et religiosus distributor. Similiter et de complurib; alijs extra canonē in chonicijs et pbatis historicis legitur: qui magnis

Luc. vi. Jaco. v. Ad heb. ij. Luc. ij. Ihaba.

lius est camelū p foramē acus trāsire: & diuitem intrare in regnū celorū. Respondet q intellectū huius dicit dñs ipse referant ad ar. r. Itā cū dicitur: qd difficile qui pecunias habēt in regnum dei introiūnt: & discipuli obstupuisse: quasi declarando rursus ait. Silioli qd difficile est confidētes in pecunijs in regnum dei introire. Ecce quod non loquitur de omni diuite: sed de illo qui confidit i pecunia. Aliter dici solet vt tangit gl'os. quedam extraordinaria: minus tamē autētica: vt recitat Hugo postillator: sic qd hierosolymis erat quedā porta q̄ vocabat foramē acus: per quā camelū ire nō poterant: nisi onere deposito & genibus flexis: fm hoc xps significare voluit: qd sic nec diuites trāsire pnt p viā ducentē ad bñtudinē: nisi depositis pctōy onerib⁹: que diuitias vt plurimū comitant. Et tm̄ de illo dubio. Sequit' oppositio hui⁹ peritiosis de pane sacramentali.

¶ Lectio. lxxi.

Eū do expo nit hec petitio de pane sacrali: sacrosācta scily eucharistiā: propter hoc enim sacerdos hāc orationē dicit

voce pronūciat fm Alber. vt piemoneat populū ad presentis eucharistie desiderū. Sic & beatus Aug. ad probā exponit de sacramēto fidelitū: qd in hoc tpe nobis est necessarium ad eternā felicitatē cōsequēdā. Unde q̄ per peccatū sumus vulnerati: necesse est vt nostris vulnerib⁹ medicinā adhibeam⁹. Ad medicina summa venerabile est sacramētum corporis & sanguinis domini: de quo beatus Bernar. Qui vulnus habet medicinā querit: vulnus habemus dñi sub peccato sumus. Ad medicina est sacramētum: quotidie accipe: quotidie curaberis. Hec medicina xps est sub sacro contētus: qui non tantum medicina est curans morbum: sed & cibus anime & nutrimentū a morte secunda pseruās: & ad vitam eternam perducat. Ego sum inquit: panis viuus: quē qui manducauit nō morietur in eternū. Est autē xps panis non fm veritatem rei: sed fm similitudinē tropi: non vnā tantum sed multas: propter qd varijs metaphorice modis per panem in scripturis describitur. Hic enim panis est verus qui de celo descendit: quia vere reficiendo cor hominis spiritualē confortat. Christus enim sub sacramento animam digne fumentis reficit & confortat: non fm suam substantiam propriam: sed gratiam quē confertur digne hunc panem manducanti. Scdm substantiam quidem propriam sumitur et manducatur: sed gratia est quam digne fumentis confert: quā anima vegetatur: & ad perficienda opera vite ac virtutis confortatur. Idinc in ps. canitur. Et panis cor hominis confirmat. Hic est panis vtilis & delectans: olum desiderio seruans. Sap. xvi. Panē de celo prestisti eis sine labore: omne delectamētum in se habētem: et omnē saporis suauitatem. Dulcedinem em̄ tuam

Augusti.

Bernar.

Joan. vi.

Sap. xvi.

quā in filios habebas: ostendebat: & deseruiens vniuscuiq; eorū voluntati: ad qd volebat conuertebat. Delectabilis quidē: q̄ cōditus pinguedine deitatis. B. ch. xlii. Aser pinguis panis eius & prebebit delicias regibus. Hoc est fortissimam prebēs & tute & viaticū: vt via meriti qua itur ad deū: pfiatur. iij. Reg. xii. comedit Helias & bibit: & ambulauit in fortitudine cibi illius. xl. diebus & xl. noctib⁹ vsq; ad montē dei oreb. Panis hic submericus describitur. Itā panis hic manu sapientie dei factus: sub cinere humilitatis: humane carnes sunt in vtero virginis decoctē: q̄ est mulier illa benedicta: ad quam abraham B. ch. x. iij. accelera inq̄: tria sata sile farie p̄misce: hoc ē puritate corporis & anime dicitatis: & fac submericus panes azymos sine omni corruptione. Ad cuius summatione ap̄s nescit horitatur. Pascha nostruz immolatus est xps: epulemur nō in fermento veteri: neq; in fermento malicie & neq̄ ties: sed in azymis sinceritatis et veritatis. i. Cor. v. hoc est omni benedictione copiosus. Esa. xxx. Panis frugum terre tue erit vberim⁹ & pinguis hoc est sanctus: quem non licet nisi sanctis: in loco sancto comedere. i. Regū. xxi. Non habes panes laicos: sed tm̄ panem sanctum. Si mūdi sunt pueri maxime a mulierib⁹: māducat. B. hic panis noster est: qui nobis datus est & parat⁹ spiritualibus: scs filijs non canibus. Non em̄ est bonum ait xps: fumere panē filiorum & mittere canibus. Hinc Cyprianus. Panis vite xps est: et panis hic omnium non est. Et quō dicimus pater noster: quia intelligentium et credentium pater est: sic & panē nostrū vocamus: q̄ xps noster qui corp⁹ eius contingim⁹: panis est. Uel dicitur nostruz vt dicit glo. Mat. vi. quia xps noster est factus: & deus pater cū xpo omnia nobis donauit. Ideo oramus: vt qd nostrū est per donū: quotidie deatur per effectum. Hic panis quotidianus est: vt Lucas dicit: et super substantialis fm Adat. Quotidianus quia ipso quotidie indigemus ad spiritualis vite conseruationē. Sicut em̄ corpus indiget continuo alimento: ne resoluatur: & pereat fm esse suum naturale: ita ala eget cibo spirituas li ne deficiat in esse gratie. Hic autē cibus panis est eucharistie: qui non vadit in corpus: sed anime substantiā fulcit: de quo bea. Amb. de consec. dist. ij. c. nō iste. Hō iste panis est q̄ vadit in corpus: sed panis vite eterne: qui anime nostre substantiā fulcit. Iste panis quotidianus est: accipe quotidie vt quotidie tibi proffit. Sic viuere quotidie merearis accipere. Dicitur et panis super substantialis. i. egregius precipuus aut peculiaris. Unde dicit beatus Hiero. super Adat. qd in euāgelio greco vnde illud translatum est: non habetur in hoc loco: panē quotidianū: sed panes epinon: quod latine sonat super substantialis. Subdit: vbi cūq; septuaginta interpretes hoc nomen epinon posuerunt transferendo verus testamentū in grecū: in hebreo habetur fogulla: qd sonat precipiū egregiū vel peculiare: qd maxime corpori xpi siue christo sub sacramento attribuitur: q̄ panis est singularissimus: panis celestis: panis vite qui de celo descendit: panis angelorū habēs in se omne delectamētū: & eis saporis suauitātē: prebens virtutē fortissimam: vt via meriti qua itur ad deū: pfiatur. Uel dicitur panis super substantialis: q̄ est supra nostrā substantiā. Panis em̄ materialis & cibus quēcūq; sumim⁹: conuertitur & trāsit in nostrā substantiā. Hic vero panis nō sic sed comedētē inuitat i se: vt frequēter supra & Augustinus allegatū est. Cibus sum grandius & vel

Esa. xxx.

Mat. vi.

Cyprianus

Ambrosi

Hieron.

Uel tertio dicitur cibus super substantialis: quia panis substantialis dici potest qui sustentat naturam hominis infirmam: scilicet corpus. Iste autem ex quo sustentat naturam supereminens scilicet anima: merito super substantialis dici potest. Hinc Prover. xiiij. Justus comedit: et replet animam suam. Uel quarto dicitur super substantialis: quia sicut accidentia cedunt in nihilum: nisi suppositarentur a substantia. (Et ideo dicitur substantia: quia substantia accidentibus) sic nisi a christo suppositarentur substantie et accidentia: cederent in nihilum. Ideo dicitur super substantialis: quia non substantia accidentibus: sicut tantum sicut substantia: sed accidentibus et substantiis: vniuersaliter omnibus creaturis. ad Iheb. i. Postquam omnia verbo virtutis sue. Uel quinto dicitur panis super substantialis: quia est super omnem substantiam corporalem anima eius super omnem substantiam spiritualem: deitas simpliciter super omnia. Ideo digne dicitur super substantialis: sicut super bonus: super misericors etc. fin Dio. et Damasc. C Sed replicatur hic aliquis quomodo panis ille super substantialis spiritus: qui et sacramentalis: dicitur quotidianus: cum a paucis de ecclesia quotidie recipiatur: quia a solis sacerdotibus? Respondet hic Alex. parte. iij. q. xxxvij. quod quilibet existens extra mortale illo pane reficitur. Cibus enim intrans per os alicuius corporis non tamen reficit ipsum os: sed omnia comembra sua. Ecclesia autem tota vnus corpus est. i. Cor. xij. Omnes nos in vnus corpus baptizati sumus. Huius corporis caput spiritus est. Col. i. Huius capitis os prelatos esse sacrosacerdos. Hier. xv. Si separaueris preciosum a villi: quasi os meum eris. Separare preciosum: id est animam a villi. i. peccato quo nihil vilius: proprium sacerdotum est: quibus dicitur. Quorum remissionis peccata: remittitur eis etc. Joa. x. Iste igitur panis: quia quotidie ab aliquo sacerdote manducatur: quod est totum corpus: quod est ecclesia: illo pane reficitur. Ite quod est vnus membrum: propter membrorum vnionem: etiam alterius esse dicitur: et lingua dicit se habere anulum quem habet manus: et calciamento quia illud pes habet. Ita propter vnionem membrorum ecclesie: quod est vnus membrum: esse omnium membrorum. Sacerdos autem coicatus quotidie membrum ecclesie est: ideo panem illum quotidie manducant omnia membra ecclesie. Unde quodlibet ecclesie membrum: dicere potest illud ps. Particeps ego sum omnium timentium te etc. * Dicitur. Da nobis hodie. Da gratis liberaliter sine argento: et absque vlla commutatione: quia nullo precio estimari potest. Da nobis hodie: ne aliquo delicto cogente: a corpore christi separemur. Vbi beatus Cyrilianus post eum Aug. de bono perseverantia. Hunc panem sacramentale: dari nobis quotidie postulamus: ne qui a christo sumus: et eucharistiam quotidie ad cibum salutis accipimus: in tercedente aliquo grauioze delicto: dum absentibus (alias abstemus. i. abstinetes) et non coicantes a celesti pane prohibemur: a christi corpore separemur: Mac igitur ipso predicante et momento. Ego sum panis viuus qui de celo descendit. Si quis ederit de meo pane viuat in eternum. Panem autem ego dederi: caro mea est pro seculi vita. Qui ergo dicit in eternum viuere si quis ederit de eius pane: vni manifestum est eos viuere qui corpus eius attingunt: et eucharistiam iure communicationis accipiunt. Ita contra timendum est et orandum: ne dum quis abstinet separetur a corpore christi procul remaneat a salute: ipse iociter dicente. Nisi ederitis carnem filij hominis: et biberitis sanguinem eius non habebitis vitam in vobis. Et ideo panem nostrum: id est christum dari nobis quotidie petimus. Ut qui in christo manemus et viuimus: a sanctificatione et corpore eius non recedamus. Hec Cyrilianus. C D Petimus et hunc panem nobis dari hodie: vt per hoc intelligatur quod panis iste die gratie: non nocere peccati sit accipiendus: ne indigne accipientes corporis et sanguinis rei efficiamur. i. ad Corinth. xij. Item da hodie: id est pro cursu huius vite: quia nisi quis eum percipit pro ista vita: eius particeps fieri non potest pro futura vita: vt dicit Isaac in collationibus patrum. Debet ergo quilibet christianus quasi pauper et mendicus coram diuitibus et benigno patre procumbere: et inopia sua ostendens: humiliter flagitare hunc panem sibi dari: quo in vita spirituali roboretur: consoletur et sustentetur: vt potens fiat et efficiat ad exercitium spiritualium virtuosorum operationum: vt quod sibi viaticum: in cuius fortitudine ambulare possit vsque ad montem Oreb: eterne glorificationis: et ibi frui pane illo cum angelis sine fastidio: quia hic in nubilo sub velamine pregressus est. Et ita dicit Glo. Hodie: id est semper presenti vita existente: vnde August. Hodie id est quamdiu viuatur: hodie: id est in hac temporali vita. Vnde Joan. vi. Domine da nobis semper panem hunc. C Obiectio. Sed quis diceret. Cum panis sacramentalis non ministratur post prandium: ergo oratio illa quantum ad hanc particulam: post prandium dici non debet: cum ea petantur que illa die dari non debent. Hoc autem inconueniens est: cum beatus August. in ser. domini in monte dicat. Quis est qui audeat dicere semel tantum nos orare debere orationem dominicam: aut certe etiam si iterum et tertio vsque ad eam tamen horam quo corpus domini communicamus: post vero non sit orandum per reliquas partes diei? Non enim petere poterimus: da nobis hodie: quod iam accepimus. Aut poterit quisque cogere vt etiam vltima diei parte sacramentum illud celebremus? Respondet Alexan. vbi supra. Dicunt aliqui quod cum multiplex sit panis quotidianus: ecclesia orans ante prandium. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: potest petere indifferenter vnum illorum sibi dari. Post prandium vero potest petere panem corporalem vel doctrinam spirituales: non autem sacramentales. Uel aliter dici potest: quod ecclesia per totum orbem dilatatur: ideo frequenter dicitur orbis terre. Quando autem in vno hemispherio est hora post prandium vel mer: in alio est hora ante prandium vel dies. Ideo semper quilibet hora consecrari potest corpus christi: et ab aliquibus communicari: ratione cuius ab omnibus membris ecclesie participare sumi. Uel quod per totam ecclesiam multi sunt infirmi: qui qualis diet horam coicari possunt: et sic tota ecclesia per illos: non tamen licet conficere nisi ante prandium. C Uel aliter et melius panis sacramentalis qui christus esse petitur dari non tantum sacramentaliter: sed et spiritualiter. Hic enim panis assidue per fides et charitatem interior reficere debet. Nam sine eo viuere nemo potest. Nemo vti que sine eo conservate simplicitate viuere aut esse potest. Etiam nemo sine eo reficentem per fide et charitatem spiritualiter viuere potest per gratiam. Eius etiam refectio assidue crescere potest: quia et fides et charitas in via augmentabiles sunt in quolibet fidelis: fin illud Eccl. xxxij. Qui edunt me adhuc esuriunt: quoniam hic panis etiam satiatur: non sine fastidio: ideo esuri non extinguunt. Potest igitur fidelis semper orare et petere sibi dari panem hunc sacramentalem: quantum ad effectus sui conseruationem: et

prover. xiiij.

ad heb. i.

Obiectio
Rfio ad
obiectione

Diere. xv.

Joan. xx.

ps.
* pot etiam
dici quod iste
panis sacra
mentalis qui
die a bonis
spiritibus ac
cipitur et si non
sacra spiri
tualis est: non
facit et facer
dos in missa
loquitur in
plesti pane prohibemur: a christi corpore separemur: Mac igitur ipso predicante et momento. Ego sum panis viuus qui de celo descendit. Si quis ederit de meo pane viuat in eternum. Panem autem ego dederi: caro mea est pro seculi vita. Qui ergo dicit in eternum viuere si quis ederit de eius pane: vni manifestum est eos viuere qui corpus eius attingunt: et eucharistiam iure communicationis accipiunt. Ita contra timendum est et orandum: ne dum quis abstinet separetur a corpore christi procul remaneat a salute: ipse iociter dicente. Nisi ederitis carnem filij hominis: et biberitis sanguinem eius non habebitis vitam in vobis. Et ideo panem nostrum: id est christum dari nobis quotidie petimus. Ut qui in christo manemus et viuimus: a sanctificatione et corpore eius non recedamus. Hec Cyrilianus. C D Petimus et hunc panem nobis dari hodie: vt per hoc intelligatur quod panis iste die gratie: non nocere peccati sit accipiendus: ne indigne accipientes corporis et sanguinis rei efficiamur. i. ad Corinth. xij. Item da hodie: id est pro cursu huius vite: quia nisi quis eum percipit pro ista vita: eius particeps fieri non potest pro futura vita: vt dicit Isaac in collationibus patrum. Debet ergo quilibet christianus quasi pauper et mendicus coram diuitibus et benigno patre procumbere: et inopia sua ostendens: humiliter flagitare hunc panem sibi dari: quo in vita spirituali roboretur: consoletur et sustentetur: vt potens fiat et efficiat ad exercitium spiritualium virtuosorum operationum: vt quod sibi viaticum: in cuius fortitudine ambulare possit vsque ad montem Oreb: eterne glorificationis: et ibi frui pane illo cum angelis sine fastidio: quia hic in nubilo sub velamine pregressus est. Et ita dicit Glo. Hodie: id est semper presenti vita existente: vnde August. Hodie id est quamdiu viuatur: hodie: id est in hac temporali vita. Vnde Joan. vi. Domine da nobis semper panem hunc. C Obiectio. Sed quis diceret. Cum panis sacramentalis non ministratur post prandium: ergo oratio illa quantum ad hanc particulam: post prandium dici non debet: cum ea petantur que illa die dari non debent. Hoc autem inconueniens est: cum beatus August. in ser. domini in monte dicat. Quis est qui audeat dicere semel tantum nos orare debere orationem dominicam: aut certe etiam si iterum et tertio vsque ad eam tamen horam quo corpus domini communicamus: post vero non sit orandum per reliquas partes diei? Non enim petere poterimus: da nobis hodie: quod iam accepimus. Aut poterit quisque cogere vt etiam vltima diei parte sacramentum illud celebremus? Respondet Alexan. vbi supra. Dicunt aliqui quod cum multiplex sit panis quotidianus: ecclesia orans ante prandium. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: potest petere indifferenter vnum illorum sibi dari. Post prandium vero potest petere panem corporalem vel doctrinam spirituales: non autem sacramentales. Uel aliter dici potest: quod ecclesia per totum orbem dilatatur: ideo frequenter dicitur orbis terre. Quando autem in vno hemispherio est hora post prandium vel mer: in alio est hora ante prandium vel dies. Ideo semper quilibet hora consecrari potest corpus christi: et ab aliquibus communicari: ratione cuius ab omnibus membris ecclesie participare sumi. Uel quod per totam ecclesiam multi sunt infirmi: qui qualis diet horam coicari possunt: et sic tota ecclesia per illos: non tamen licet conficere nisi ante prandium. C Uel aliter et melius panis sacramentalis qui christus esse petitur dari non tantum sacramentaliter: sed et spiritualiter. Hic enim panis assidue per fides et charitatem interior reficere debet. Nam sine eo viuere nemo potest. Nemo vti que sine eo conservate simplicitate viuere aut esse potest. Etiam nemo sine eo reficentem per fide et charitatem spiritualiter viuere potest per gratiam. Eius etiam refectio assidue crescere potest: quia et fides et charitas in via augmentabiles sunt in quolibet fidelis: fin illud Eccl. xxxij. Qui edunt me adhuc esuriunt: quoniam hic panis etiam satiatur: non sine fastidio: ideo esuri non extinguunt. Potest igitur fidelis semper orare et petere sibi dari panem hunc sacramentalem: quantum ad effectus sui conseruationem: et

Obiectio.

Augustin. 2.

Rfio ad
obiectione

Eccl. xxxij

augmentū gratie: licet nō vt detur semp quantū ad sacramentalem sumptionem. itā qui datum conferat vel augmentat dare censetur. ¶ **Col** ligitur ergo hic sensus quantum ad panem sacramentalem: Panem nostrum quotidianum da nobis bodic. i. tu pater celestis: da panem illuz celestem t sacramentale: qui sub speciebus panis nobis tuo dono proponitur digne vel sacramentaliter vel spiritualiter participare in continuo desiderū fidei t charitatis cremo: t per oblationē sacerdotum: illū pro se t tota ecclesia tibi offerentū: vt in nobis reformetur deuotio: feruorq; charitatis magis assequatur: t non per terrenorū occupationē t venialiu peccatorū frequentiam tepescat: vel penitē extinguat. Et sicut petēdo panē corporale: petimus oīa corporalia vite necessaria: sū premissa: ita petendo panē sacramentale: petimus oīa alia sacramenta spūali vite ale necessaria sū bea. Tho. q; oīa alia etiam ad panē illū principale ordinant: vt etiā vult Hiero. de lēra. ¶ **B** Tertio exponitur petitio de pane intelligenti illuminantis: qui est verbus dei auditum: lectū: meditatū: seu contemplatū: nos illuminans ad intelligentiā scripturarū: fidei bonorū promissorū: que sunt eterne felicitatis gaudia: t malorū cōminatōrum in dānatione perpetua. Illo nāq; panē etiam mēs spiritualiter reficitur: ac spirituali vita educatur. Unde scribitur. Non in solo pane viuūt homo: sed in omni verbo qd procedit de ore dei. i. scriptura sacra: que sū beatum Greg. est tanq; os dei: quia per eā loquitur dñs oīa que vult a nobis fieri. Per verbum quod procedit de ore dei: intelligitur omnis veritatis instructio: oīs consolatio: oīs exhortatio: oīs deuotio q; ad auditionē: lectionē: meditatōē ac pteplationē diuinorū eloquiorū procedit: sine quo non pōt hōi uerē vita spirituali. Unde dicit Raban⁹ Si quis nō reficitur verbo dei: ille nō viuūt: q; sicut corpus humanū non viuūt sine cibo terreno: ita nec aīa viuere poterit sine dei verbo. Quapropter dicit bea. Aug. i. q. i. interrogo. Quid vobis pte esse videtur: verbum dei an corp⁹ chisti. Si vultis verū respondere: hoc dicere debetis q nō minus sit dei verbum q; chisti corpus. Ita nāq; mente reficitur sicut corpus spū. Verbu etē dei: sacra scriptura: que ab ore dei procedit: ipsius indicat voluntatem: sine cuius agnitione nemo recte viuere potest. In hac discimus quantum: deo ap propinquamus: t quantum a deo elongamur. Ipa vt dicit Grego. ij. moral. §. i. mentis oculis quasi speculum quoddā opponitur: vt interna nostra facies videatur. Ibi feda: ibi pulchra nostra spūcinus: ibi sentimus quantum proficimus: quantum ve a profectis longe distamus. Quō ergo aīa hominis viuere possit vite iusticie t gratie: nisi cognoscatur dei voluntate: t ea que sū hanc iusta sunt vel iniusta: que agenda t que fugienda: que amanda t que cōtēnenda: que timenda t que ad dēda: t que credenda t que sperāda: t cetera nfe salutari necessaria: que omnia sola docet sacra scriptura. Omnium em̄ sacrorū librorū series: ait August. l. de salutaribus documētis: ad nostras salutē scripta est: et anribus nostris maxime innat ea que nostre proficiunt salutē. Iterum atq; iterū replicat quid sit homini cauendum: quid se querendum. Per illos sacre scripture libros nobis ipsemet deus: qui est veritas: qui infallibilis loquitur: pie nobis voluntatis sue demonstrat affectū. Itē inc. ij. ad Timo. iij. Omnis scriptura diuinitus inspirata utilis est ad docendū scz nescientes: ad arguendū negligentēs: ad corripiendū:

idest dure increpandum in malo persistēs: t ad erudiendum in iusticia scz iusticiam diligentes: vt perfectus sit homo dei ad omne bonū instructus. ¶ **H**unc igitur panem studiosius requirere debemus: s; plus est verbi dei pabulo victuram imperpetuum mentem reficere: q; ventrem morture carnis terreno cibo satiare: vt dicit Greg. in quadam homelia. Hic panis t cibus ē t pot⁹. Cibus in locis obscurioribus: quia in his quasi exponendo frangitur t manducando glufit. Pot⁹ est in locis apertioribus: quia ita absorbetur sicut inuenitur: vt ait Greg. i. moralium. §. xliij. Hunc panem diligenter tenere debem⁹: toto aīo t corde integro verfare: vt eius succus per omnia anime venas se diffundat: a quo dum studiose sumitur: cibus terrenus vilescit: t velut insipidus estimatur. De quo bea. Amb. in quodam sermōe. ¶ **A**mbio. ne. Quisquis verbo dei pascitur: terrenum pabulum non requirit. Nec em̄ potest pabulum feculi capere: qui pane reficitur saluatoris. Negligit famem corporis: qui pabulo lectionis intendit: nec ventris curam habere poterit: qui alimentū verbi celestis requirit. Et sū hoc sensus huius petitionis erit. Panē nostrum quotidianū da nobis bodic: id est da nobis in hac tenebrosā caligine t loco miserie degentibus refici pane doctrine: pane scripture sacre: quo reficisti illum: de quo scriptura ait. Cibauit illum pane vite et intellectu. Hic da nobis: vt illo ab amore mūdi rapiamur a noxijs t venosis inimici suggestionibus preseruemur: ad omne opus bonū roboremur: t tandem illo degustato ad panem glorie percipiendū audimus excitemur. ¶ **S**ed plurimi nedom panem hunc petere negligunt: sed oblatum renuūt t quasi infructuosum paruipendunt: qui lectiones fugiunt: predicationes negligunt: aut si quādo accedunt: magis ad detrahendum: q; ad seipsos emendandum animos conuertunt. Et cum per hęc viam veritatis t iusticie noscere possent negligendo indicant: quia scire nolunt. Hi sunt qui domino dicunt. Recede a nobis: scientiā viam tuarum nolimus. Quis est oipotens: vt feruamus ei: aut quid proderit nobis si orauerim⁹ illum: Job. xli. Sunt t alij qui torpent ocio: aut terreno amore capti: euascent inanimiter in reb⁹ mundanis ac curiosis: nihil vel modicum salutē conferentibus. Non sine culpa discere negligūt que nesciūt t scire possent que statū suo pgruūt t necessaria sunt salutē. Quos dure reprehendit Chryso. super Mat. dicens. Non potest esse cōdemnationis excusatio ignorantia veritatis: qui bus fuit inueniendi facultas: si fuisset querendi voluntas. Et subdit. Si velles ingredi veritatem nunc peteres orationibus: nūc ei placeres in scripturis: nūc pulsares bonis operibus: interrogares sacerdotes: nūc hos: nunc illos. Sed illa non sunt: quia verbo dei non creditur: nec promissio beatitudinis desideratur: nec pēdemnationis iudicium formidatur. Sūt t presumptuosi qui sine scripture studio se sibi sufficere putant: qui quid propria phantasia excogitat deo placere putant qd id ptingit qd ad Demetriād btūs Hier. scribit: q; in eo displicet deo: in quo ei placere putat. Uñ ait bea. Hier. Ipa fidelis cura: p̄mū studij sit scire vltatē dñi sui: t qd ei placeat: quid ve di splicear diligenter inquirere: vt sū aplm: rōnabile deo reddat obsequiū: totūq; vitę sue cursuz ex ei⁹ possit ordiare sūa. Impossibile ē em̄ ei que placere: cui qd placeat ignorat: fieriq; pōt t ē obsequiū dī oro offendar: cui quō obsequiū debeat p̄s t qd didicit. Et sicut mai⁹ est voluntatem dñi facere q; nosse:

Deut. viij.
Mat. iij.

Luc. iij.

Rabanus.

Augustin⁹.

Gregorius

Augustin⁹.

ii. Ad Tim.
14.

Ambio.

Eccli. fr.

Chryf.

Hier.

nosse: ita prius est nosse: & facere. Illud em̄ meri-
to p̄cepit hoc ordine. Unde p̄pheta. Et tu israel
noli ignorare. Et beatus ap̄s. Qui aut̄ ignorat:
ignorabit. Idem alibi. Propterea nolite fieri ini-
pudētes: sed intelligētēs q̄ sit voluntas dei. In-
tuum obediētē est q̄d p̄cipia velle cognoscere:
& pars est obsequij didicisse q̄d facias. Nec autē
in scripturis sacris discunt: per quas solas ple-
nā deū intelligere possunt volūtātē. Quisquis
ergo cibū hūc mētis reijcit: ly ingenio fulgeat: ly
statu emineat: ly dinitijs tēporalibus affluat: nil
mirum si fame pereat: si pabuli salutaris inedia
moriat. Nil tam mortis est indicij: nil tam veri-
ta facit desperare q̄ alimēta nō sumere: aut sum-
pta nō tenere. Et tantū de expositione huius pe-
titionis. f. de pane intelligitē illuminātis: q̄d est
verbū dei lectū: auditū: inspiratū vel meditatū.
Ad quē reducit panis deuotionis spiritū sursum
agētis. hūc em̄ p̄stat panis verbi deuote susce-
ptus: ac diligētē masticatus. **¶ R. De pane pe-
nitēte r̄ laboris:** de quo p̄pheta in ps̄. lxxix. Ciba-
bis nos pane lachrymar: & potū dabis nobis in
lachrymis in mētura. Et in ps̄. c. Sicut cineres
panē māducabā: r̄ poculū meū cū fletu miscebā.
hūc panē petere saluberrimū est peccatori. Sy-
q̄: coincidit cū sequēti petitione. Non enim pe-
nitētētia nisi p̄pter peccatorū deletionē perfe-
ctam: ideo ad eā referret: in qua peccatorū dimis-
sio postulat. Panis vero diuine gratie peti-
tio in petitione tertia. Per hūc em̄ deī volūtas per-
ficat a nobis. Et in petitione secūda: vbi petitur
aduentus regni gl̄e r̄ glorie. Et ideo de his qua-
tuor panib: f. penitēte r̄ laboris: de pane gratie
r̄ iustificātis: de pane deuotionis mentem sursum
agētis: ac de pane glorie cōsummātis particula-
rius differere superfedo. **¶ A. Recolligēdo** igif
que dicta sunt: p̄or deuotior affectus oratoris sic
petitionē hāc ad deū patrē sūdere. O pater no-
ster qui es in celis: r̄ creata oia conseruas / et gu-
bernas: q̄ aperis manū tuā: r̄ imple omne ani-
mal benedictione: r̄ das escā omni carni. Tu pa-
ter largissimē: panē corporālē nostrū p̄pter nos
a te creati: panē quotidianū vite s̄plētis susten-
tationē: ac nutrimentā nō superflua corporis con-
ditioni: sed r̄ statui necessaria: da nobis tuis mā-
cipijs p̄ioso filij tui sanguine emptis. Da nobis
ad temperatā refectiōnē cōgruā corporalis vite
sustētationē: quo caro non lasciuat: sed modera-
te sustentata spiritui subferriat. Da nobis pater
hodie: tota die huius mortalis vite: ne tempora-
liū curiosa sollicitudine mens n̄ra a te distracta:
seculi caris absopta: que tua sunt negligat: in iu-
ste peritura querat. Da aut̄ pater benignissime:
vt ea tuo dono iuste acquiramus: a te cessā agno-
scamus: iuste accepta bene dispēsemus: cōcessis
tēperate vtamur: nō ad vētris ingluuiem: nō ad
voluptatis fomitē: nō ad mūdi pōpā: sed ad con-
gruā corporis vegetationē virtutis p̄fectū et pau-
perū tuor cōsolationē. Da r̄ pater liberalissime
panē nostrū super substantialē iustificati tuo sacro
sancti corporis r̄ sanguinis mysterij sacramēta
liter r̄ spiritualiter digne participare. h̄ nostrum
vtiq̄: q̄ nobis paratū: nobis incarnatū: nobis
natū: nobis datū: nobis in cruce igne diuini amo-
ris coctū: nobis sub sacramētali b̄ speciebus oc-
cultatū. Da aut̄ pater nobis hūc panē hodie in
die gratie nō in nocte tenebrosē r̄ obscuro pecca-
trici cōscitētie. Da quotidie ad quotidianū spi-
ritualis vite nutrimentū: virtutis et gl̄e fomentū:
vntiui amoris incrementū: torporis acidiē r̄ vni-
uersorū morborū medicamentū: totius p̄fectionis

complementū: trāsitū? nostri cōfortiās viaticū: et
celestiū delictiā: initialē gustū. Da insuper p̄ ce-
lestis panē illuminātis intelligentie: doctrinalis
& vbi tui cibuz in quo viuūt spiritualis homo. Da
autē nobis per sermos tuos quos cōstitisti sup
familiā tuā: dare illis in t̄p̄triciā mēsurā fidelis-
ter r̄ prudētē. fideliter quidē ad te deū: vt scy cū
tanta fide: tāto timore: tāta instātia: tāta diligen-
tia quantū sibi cōmissum est verbū tuum dispen-
sent. Prudētē vero quātū ad nos famelicos: vt
fm̄ capacitatē vniuscuiusq̄ singulos erudiāt: et
spiritualiter enutriāt. Tu p̄ in spira cis: pietatis
scy r̄ ecclesie tue doctoribus: vt veritatē tuam no-
bis studeāt fideliter r̄ prudētē dispensare: vt te
deū deorū valeam? cognoscere: perfectiōes tuas
meditari: beneficiā a te nobis im̄p̄fectis gratiarū
yices reddere: immobiliter in te credere: credita
intelligere: p̄missa sperare: recte sanimū bonū sup
oia diligere: peritura temporalia contēnere: eter-
na cupere: ad torrentē voluptatis domus tue to-
to desiderio anbelare. Quod si illi panē istū ver-
bi tui frāgere negligāt: aut contēnāt: tu ipse p̄
qui tuor filiorū curā habes: da nobis: r̄ nos pa-
sce per occultā spiritus sancti inspirationē: vt in-
tus per te capiam? panē: quo exteri? fraudamur
per ipsoz taciturnitatē: ne moriant parvuli: r̄ fa-
me pereāt esce tui filij: eo q̄ nō sit qui frangat eis
panē fidei: r̄ spūaliter eos reficiat verbo dei. Da
nobis tandē p̄ clementissimē panē deuotionis:
feruoris et gratie: quo anima pinguescit et vege-
tatur: infirma curant: solidant: contracta: fortifi-
cant: debilia: famelica demū satiant in cōsecratio-
ne panis gl̄ie: in vita sempiterna. Itaq̄: pater q̄
per filij tuū septē panibus quatuor: milia homi-
nū satiasti: cūctis fidelibus per quadris di oibis
climata dispersis: da panē septuplicem vniuerse
bonitatis: panē scy nature ad sustentationē indi-
gētē vite corporalis. Da panē penitētiē ad rele-
uationē lāguoris. Da panem gratie: ad vitifica-
tionē hois interioris. Da panē intelligentie: cō-
tra famē ignorantie r̄ erroris. Da panē eucharis-
ticē: ad impinguationē amoris: r̄ memoriā salu-
berrime passiōis. Da panē deuotionis seruide:
ad depulsionē teporis. Quo septuplici pane forti-
sp̄m fortitudinis cōsequamur: cui? virtute tristi-
tiā simul r̄ letitiā mūdi: vere delectatōis deside-
rio pellētēs: sic in p̄titi iustitia regni esuriamus:
vt cū apparuerit gl̄ia tua: septio pane gl̄ie in ple-
nitudine diuini saporis satiari mereamur. Amē.

Lectio. lxxii.

Dimitte

nobis debita nostra.

¶ Ista est. sc̄da pars
secūde partis p̄nci-
palis oratiōis
in qua post petitionē
collationis bonorū
perit ablatio malorū.
Sunt autē triplicia
mala a quibus libera-
ri petimus: scy p̄teri-
ta: p̄sentia r̄ futura. Vel uelins maxima: media:
et minima: quoz quilibet esse possunt p̄sentia: p̄te-
rita r̄ futura. Ad tria mala sunt mala culpe: q̄ se
parāt nos a summo bono fm̄ illud Esa. lix. Inis sunt mala
quitates v̄re diuiserūt inter vos r̄ deū vestruz: et a quibus li-
pectā v̄ra abscōderūt faciē ei? a vobis. Mala me berari peti-
dia sunt peccatorū occasiones: que inducūt ac p̄-
cipitāt in mala culpe: quales sunt tēta tiones de
Esa. lix.
mouis: mundi vel carnis. Tertia sunt mala pene

corporis vel anime afflictina: vt doloz et tristitia
 z cetera afflictina. De quibz s. lec. lxxi. dictu est.
 Et fm hoc pars illa diuidit in tres partes: q
 sunt tres petitiones: vltimo pro ablatione aut ex
 clusione tripliciu maloz ditoru. Prima petim?
 peccati deletionem. Secunda oramus occasiois ad
 culpā inducētis: tertiā oramus vt exclusionem: ibi.
 Et ne nos inducas. Tertia postulamus nostrā a
 malis pene liberationē: ibi. S; libera nos a ma
 lo. Circa primū primo ponit petitiōis forma:
 cū dicit. Dimittē nobis debita nostra. Secūdo
 subdit modificatiōnis clausula: cū adiungitur.
 Sicut z nos di. de. no. Circa autē post petitiōnē
 cōferendoz: petis remotio maloz: cū tamē neces
 se sit euellere pri? mala: vt locuz habeat cōtraria
 bona: fatidicū est lec. lxxi. vbi ratio ordinis de
 clarata est petitiōnis officio orationis: ideo hic
 trāseō. Ad tertiu accedēs. Et di. no. de. no. In
 primis occurrit questio. Cur ista petitiō piungit
 prioz per cōiunctiōnē copulatiuā z ac similiter
 sequēs petitiō huic vltima sequēti: z prime tres
 petitiones nō sic sibi cōiungant. Ad hoc respon
 det Alex. q. xxxv. par. iiii. duas rōnes assignās.
 Prima qz prime tres petitiones ita cōnere sunt:
 quantū ad ea que principaliter in eis petuntur:
 hoc est quantū ad ea creata bona: que obtinēda
 sunt in patria: qz vnu sine aliā obtineri nō pōt.
 Non enim potest perfecte nomē patris sanctifi
 cari in filiis: nisi adueniat regnum: quo in posses
 sionē mittant filij paterne hereditatis: s; nec he
 reditas eterna possideri: nisi fuerit perfectatio
 volūtātū patris z filioz: cū hereditas illa nō sint
 bona aliqua externa: sed pater ipse ad diuina es
 sentia que nō possidet nisi obiectiue per amozē
 fructiū qui est perfecta vniō volūtātū. Nō autē
 sic est in petitionibz vltimis: vbi vnu petitiū sine
 alio obtineri possidet: ideo necessaria fuit hec co
 pulatio magis qz in primis. Secūda ratio: quia
 prime tres petitiones pertinet ad statū beatitudi
 nis: vbi deus erit oia in obz: vnde idē increas
 tum petis obiectiue in illis: qz ergo copulatio cō
 iunctiōnis signū est diuersitatis copulatoz: ma
 gis cōgruebat expressa copulatio vltimarū peti
 tiōnū: qz triū primarū. Circa B. Petimus autē hac
 petitione nobis dimitti debita nra. Debita hec
 nō census sunt aut pecunie: vt dicit beat? Aug.
 sed pctā nra qz in deū cōmissim? vñ An. xi. expres
 sus di. Dimittē nobis pctā nra: siquidem z nos
 dimittim? debitoribz nostris. Et beat? Aug. in
 de ser. dñi in monte. Debita peccata dici manife
 stum est: iuxta illud qd ait dñs Adat. v. Amen di
 co tibi: nō eris inde donec reddas nouissimum
 quadrātē. Glo. i. minima pctā: qz nihil remanet
 in punitū. Itē An. xii. Putatis qz ipsi debitores
 fuerint: pter oēs hoies habitātes in hierusalē. Ibi
 debitores dicunt peccatores: vñ gl. Isti hieroso
 lymite nō soli peccatores fuerūt: sed in terrorem
 reliquoz puniti sunt. Requirit dñs de his. xviij.
 hominibz: quos turris cadēs in syloe oppresse
 rat. Hec autē quotidie nobis dimitti instrumur
 vt nos quasi mūdōs coram diuina maiestate cri
 stimemus: z de mūdicia nocētes plus peccem?
 vnde beat? Cypria. Quā necessē: qz pūde z salu
 briter admonemur: qz peccatores sum? qui pro
 pctis rogare cōpellimur. Ut dū indulgētia a deo.
 petis: cōsciētie sue anim? recordet: ne qz sibi qñ
 innocēs placeat: z se extollendo plus peccat: in
 struat et doceat peccare quotidie: dū quotidie pro
 pctis ineb orare. Vita emē hec mortalis et in fr
 ma vit aut nūqz ducit sine pctis saltē venialibz:
 vnde beat? Jo. Si dixerim? (inquit) qm peccatū

nō habem?: ipsi nos seducimus: z veritas in no
 bis nō est. Si cōfiteamur pctā nostra: fidelis est
 et iustus dñs qz nobis pctā dimittit. In ep̄la sua
 ait Cypria. vtrūqz cōplexus est: qz rogare p pec
 catis debeamus: z qz impetremus indulgentiam
 cū rogamus. Ideo z fidelis dixit dñm ad dimittē
 dū pctā: fidē supplicatiōnis sue referantē: qz q
 orare nos pro debitis z peccatis docuit: paternā
 miam promisit z veniā securatū. Hec ille. Hec p
 venialiū pctōz remissione ab orōne cessandū est
 et qz sibi de mortali conscius nō est: qz licet hic di
 cant inimica: non tñ sunt negligenda. Ipsa nāqz
 cumalata ad mortalia hominem disponunt: in
 clinant: vnde beatus Ang. in li. de decem choribz.
 Holite (ait) cōtinere venialia qz minima sunt: s;
 time: qz pla sunt. Plerōqz emē bestie minutē
 te necāt. Itē qd minutissima sunt grana arene:
 s; si arena apli? i nauē mittat: mergit illā vt peat:
 qz minute gutte pluuie nōne flamma iplēt: z do
 mos deiciūt: Timēda est ergo ruina: nō inō ma
 gnitudinis: sed z multitudinis: vnde sapiēs. Qui
 minima negligit: als qui spernit modica: paula
 tum decidit. Eccle. xij. Circa Petimus igit primō.
 Dimittē no. de. no. i. peccata ista venialia z quo
 tidiana ad que delēda singulariter oratio illa es
 ficaciā habet. Per hāc enim cū pia cordis inten
 tione sepius repetitā: quotidianoz peccatoz ve
 niā cōsequimur: z a reatu pene misericorditer li
 beramur: de quo beatus Aug. in enchir. c. viij. De
 quotidianis (inquit) leuibusqz peccatis: sine qui
 bus hec vita nō ducit: quotidiana oratio satisfacit.
 Eoz enim est dicere. Pater noster qz es in ces
 lis: qui iam regenerati sunt et aqua z spiritu san
 cto. Deler oino hec oia minima z quotidiana
 pctā: delet z illa a quibz vita fidelīū scelerate etiā
 gesta: sed penitēdo in melius mutata: discedit: si
 quē admodū veraciter dicit: dimittē nobis debi
 ta nra (qm non desunt que dimittant) ita veraci
 ter dicat: sicut nos di. de. no. Et quid miruz hec
 fieri per oratiōnē dñicā a saluatore xpo dicitā
 z institutam: cum z aliaz oratiōnū intuitu multū
 ti qd pmissis legnū consecuti: Un seruo petentē
 dñm vt debitū sibi remitteret: misertus: ait dñs
 omne debitū sibi condonauit. Adat. xvij. Et pu
 blican? ille percutiēs pecc? suū oīas pctōz suoz
 remissionē obtinuit: et iustificatus abscessit. Lu.
 xvij. Circa Kurfus oram?. Dimittē no. de. no. i. oia
 pctā nra gñaliter: qz oia z singula impedimentū
 prestāt ad introitū regni dei: qd supra nobis pe
 titim? aduenire: vñ apls. i. Cor. vi. Holite erra
 re: neqz fornicari: neqz idolis seruientes: neqz
 adulteri: neqz molles: neqz masculoz concubito
 res: neqz fures: neqz auari: neqz ebriosi: neqz ma
 ledici: neqz rapaces regnū dei possidebunt. Pe
 titimus igit oia peccata nobis dimitti: ne a regnō
 beatitudinis excludamur: dicētes ex saluatoris
 doctrina. Dimittē no. de. no. Circa Petim? autē te p
 celestis: qz habes ptatē pctā dimittendi: qz nisi tu
 dimiseris: nemo ea delere poterit. Si iniquitate
 obseruaueris dñe (dicit ppheta) dñe quis susti
 nebit? Ad illū emē pertinet pcti dimissio: qui pctā
 offendit: qualis est de? qz pctis nris iuste irascit
 ipsa aut imputat aut dimittit. Qd z iudei agno
 scentes: cū xps paralytico dixisset. Dimittant ti
 bi pctā tua. Surrexerūt. Quis ē hic qz pctā dimittit:
 sciētes opus esse solius dei. Dimittē igit: hoc est
 parce vel indulge. f. ad nostrā petitionem z gemi
 tum: quo petim? dolem? et gemimus qz pctis te
 offendim?. Si emē te petētibz veniā pctōz suoz
 cōcedere p pphētā pmisisti di. Eze. xxxij. Impie
 tas impū nō nocebit ei: in quōqz die: puerus fue
 rit.

Questio.

Respon ad
questionē.

Augusti.

Adat. v.

Luce. xiiij.

i. Joan. i.

Cypria.

Augusti.

Eccle. xij.

Augusti.

Luce. xvij.
Deus pro
pitiis esto
mibi pecca
torū.

Adat. ij.
Luce. v.

rit. Et beatus Ber. tractans illud. Hodie mecum eris in paradiso: d. H. d. arcatur: nō clauditur sine nullas h̄y ineras diuina clemētia. Sit qui inuocet: erit qui exaudiet: sit q̄ peniteat: nō deērit q̄ indulgeat. Perim⁹ igit cū pct̄ā d̄i p̄nia. Dimittite nobis debita n̄ra. ¶ D. Et q̄ potēs est deus nobis nō rogātib⁹ debita n̄ra remitte: reficunt quotidie dimittit paruulis in baptisimi satisfactione. Sicut quoq; dimisit paralytico ad fidē portantiū pct̄ā sua dicens. Cōfide fili: dimittunt tibi pct̄ā tua. Mar. ij. Vult tñ deus vt pct̄ā dimittat: a nobis peti ⁊ rogari: iuxta parabolas de debēte decē milia talēta q̄ vt a debitis libera: retrax: p̄cidit rogās d̄m dicens. Patientia habe in me: ⁊ oīa reddā tibi. Cui d̄s. Omne debitum dimisi tibi: qm̄ rogasti me. Mat. xviij. vbi Chry. Qd̄ d̄s p̄ccū inſtātia visceraliter cōmotus ab solū eū: ⁊ mutū ei dimisit: volebat em̄ d̄s ⁊ a principio dare: sed nolebat suū esse donū solum sed ⁊ serui supplicatū: vt nō incozonat⁹ abscederet. Vñ videre est cām dimissionis: eū rogāte eo: v̄scerib⁹ mot⁹ ei debitum dimisit. Et ex quo apparet q̄ deus cōiter vult rogari a nobis: vt pct̄ā n̄ra dimittat: p̄pter hoc vt cōagentes quodā mō ad n̄roz pct̄oz remissionē meritū nostrū auget: vñ ⁊ ait b̄t̄s Augu. Qui creauit te sine te nō iustificabit te sine te: hoc est nisi tu coopereris: ⁊ hoc de cōi cursu. Et propter x̄ps̄ vt pater celestis nobis dimittet n̄ra pct̄ā: iussit nos et orare ⁊ petere eum fiducia. Dimittite nobis debita nostra. ¶ Sed queris. Quō pct̄ā nostra dicunt debita n̄ra: cum nullo iure nobis debeant: s̄ nec alicui creature rōnabile: immo opposite virtutes et iusticie sunt nobis debite: ⁊ pct̄ā nobis penitus indebita: Recte siquidem reprehendit oīs qui pct̄ā h̄y aut tenet. Et ob hoc etiam videtur q̄ pct̄ā nō sint nostra: qm̄ ipsa tenere iuste prohibemur. H. d. ergo pct̄ā tenemur deo: sed timorē: sed amorē: sed seruitutē: sed obedientiam: sed imitationē. Hec quidē tenemur deo s̄ in illō Deuf. r. Et nūc israel quid d̄s deus tuus petit a te: nisi vt timeas d̄m deū tuū: ⁊ ambules in v̄ijs ei⁹: ⁊ diligas eū: ⁊ ac seruias d̄no deo tuo in toto corde tuo: ⁊ in tota aīa tua: ⁊ castidiasq; mandata d̄i: ⁊ in qua autoritate moysi quinq; iam facta exprimūtur. Unde quia deus d̄s est vn̄i uersoz celi ⁊ terre: ineffabilis ⁊ tremēdē maiestatis: debetur sibi timor rēnerentialis: q̄ liberalissimus est ⁊ optimus immense bonitatis: debetur sibi amor: amicitie filialis: quia est creator: singuloz inſinite portē: debetur sibi seruitus latric: qui est cultus diuinalis: q̄ supremus est rector: vn̄i uersais inestimabilis sapientie: debetur ei obedientia ḡnialis: quia iustus est ⁊ inobliquabilis equitatis ⁊ regule: debet sibi imitatio certitudinalis. Si hec q̄nq; deo reddim⁹: soluemus que debem⁹: si nō solum⁹ pct̄ōres efficiemur: ⁊ eorū cōstitui mur debitores. Peccat p̄fecto q̄ nō reddidit qd̄ d̄s: nec tñ peccādo a debito soluit: alio q̄n de pct̄ō cōmodū reportaret. Cū ergo peccamus deo debitū subtrahim⁹: p̄pter qd̄ a deo ad penā obligamur. ¶ Et per hoc ergo d̄s: q̄ pct̄ā dupliciter debita nō iant: nō quidē formaliter: s̄ effecrine. Vno mō: q̄ peccādo debitū soluere recusam⁹ debitū quo deo tenemur. s̄ obedientiam ⁊ amorē. Peccamus em̄ cōmittendo: omittere cōmittēdo. s̄ malū: ⁊ omittere bonū. Puta si fornicamur: si occidim⁹: si furamur: cōmittim⁹ mala: ⁊ agim⁹ p̄tra diuina p̄cepta: ⁊ per hoc subtrahimus sibi debitā obedientia: seruitutē ⁊ timorē. Si deum super oīa nō diligim⁹: si parentes non

honoramus: si bona debita omitimus: iterum deo debitum subtrahimus: dilectionem seruitutem ⁊c. Sed peccata dicuntur debita nostra: quia nos debitores pene faciunt. Quicūq; em̄ cōtra deum peccat: reus efficitur pene gēnialis: quā soluere tenetur: nisi a deo remittatur. Tenetur soluere nō agendo aut alteri infligendo: sed patiendo penā dāni ⁊ sensus. Peccans nāq; cōtra deum auertit se a deo incommutabile bono et cōuertit se ad creaturaz cōmutabile: efficiturq; dei cōtempior: vere vel interpretatiue. Quia enim auertit se a deo: iustum est ⁊ rōnabile vt deus in retributione auerrat se ab eo: suāq; essentiam ei nō ostendat nuda: ac beatifice: in cuius uisionis carentia pena dāni consistit. Rursus q̄ cōuertit se ad creaturam efficitur debitor pene sensus: vt ita in se sentiat acerbitate pene: qui p̄ q̄siuit delectari in creatura inordinate. Sic ergo dicuntur pct̄ā debita nostra: nō quidē debita nobis inesse quō iusticia (qua p̄uāt) nobis inesse est debita: sed debita ab effectu: quia cōstituant nos debitores pene: ad quā sustinendam propter pct̄ā iuste obligamur. ¶ Et d̄ dicunt etiā nostra: nō sicut spalia a nobis iuste possessa: sed nostra sunt: q̄ nullam aliam causam habent q̄ voluntatem nostram. Deus enim qui ad omne posituum cauſandū concurrat vt causa prima nō est peccati autor: s̄ in rōnez peccati: s̄ est pct̄i punitor: vt vult Aug. Hāc ⁊ si actū pct̄i: q̄ natura quidē est: ⁊ cns positū cōproduxit: nō tñ ipse in hoc peccat: q̄ nō facit qd̄ tenet nō facere. Hōstra aut volūtas peccat: dū vel facit qd̄ nō debet aut omitterit qd̄ d̄. Vñ per Oseas dominus dicit. Perditio tua israel ex te: immō in me auxilium tuū. Hec res alia a deo in cā est homini vt peccet: q̄ s̄m Aug. xij de ciu. dī. c. vi. Cū voluntas relicto superiore ad inferiora se cōuertit: efficitur mala: nō q̄ malū est quo se cōuertit: s̄ q̄ uersa est ipsa cōuersio. Idcirco nō res inferior: volūtatē malā facit: sed ipsa (cō q̄ rez inferiorē plane ⁊ inordinate appetit) se pct̄ō maculat. Et hoc cre plariter ostēdit. Si duo aliqui equaliter affecti: animo ⁊ corpe videāt vnus corporis pulchritudinem: quā visa vn⁹ illoz ad illucite fruendū moueatur: ⁊ alter in volūtare pudica stabili perseueret: quid putamus esse cause: vt in illo fiat volūntas mala preter ipam: non v̄si corporis pulchritudo q̄ equaliter obijcit amob⁹. Ceteraq; sunt paria: vt positū est quātū ad naturalia. Et vt oīs inequalitas tollatur: sit equa maligni suggestio in vtroq; equaliterq; ab eo remittat: nulla alia rō assignari p̄t: cur vnus male cōcupiscēdo peccet: nō alius: nisi arbitri libertas potens oib⁹ equaliter se habētib⁹ dimerisimode se sistere vel mouere. Propria ergo volūtas est qua peccamus: que deniciēdo a iusticia peccat: idē vt cre n̄ra sunt pct̄ā: q̄ p̄ua ⁊ libera volūtate admittit. Vñ Aug. sup illud ps̄. H. d. decl. cor. me. iii. ver. ma. ad excu. excusa. in pct̄is loquēs cōtra excu. sanctes pct̄ā suat: causas pct̄ō: nō sibi: sed alijs imputādo dicētes. O si deus hoc nō vellet: hoc nō facerē: hoc voluit fati⁹: hoc voluit fortuna: ⁊ ita fratres mei videte quātū defensio nō solum indoctor: sed etiā doctoz. Sedent ⁊ computāt sedera interualla: cursus: status: mor⁹: intendūt ⁊ post modū. Etis adulter: q̄ sic habes uenerē. eris homicida: q̄ sic habes matē. mors ergo homicida: nō tu: ven⁹ ⁊ adultera: nō tu: vide ne p̄ matre ⁊ uenerē tu dāncris. Et p̄n loq̄ns de manicheis dicentib⁹: q̄ ideo homines peccabant. q̄ vna alia eoz erat de gente tenebrarū. Contra

Ber.

Mar. ij.

Mat. xviij Chryso.

Augustin⁹

Deut. r.

Pct̄ā d̄s p̄t̄er debita nō iantur.

Osee. xij.

Augustin⁹

q̄ Aug. Si posset gēs tenebrarū quā fingis: tibi diceret. Quid me accusas: potui aliquid face- re deo tuo: an nō potui: si potui: fortior ego suz: si nō potui: quōd quippiā verterē & abstraherē a deo lucis ad tenebras pctōz: Et subdit. Si vis defendere te de pctō tuo: laudare nō potes deū. Trāsi igit ad vituperationē tuā & laudabis. Re- di igit ad h̄ba p̄s. Ego dixi dñe miserere mei: sa- na aliam meā q̄ pct. ti. Ego dixi: ego peccavi: nō natura: nō fortuna: nō fatū: nō consellatio: non- gens tenebrarū me peccare coegit: sed meum ar- bitrium me pctōdē cōstituit. Itā ergo cōfessio pec- cato tuo: vide quō laudet deus: q̄ iustus est cū te punit p̄senarētē: & misericors est cū te liberat cōsentē. Quia igitur volūtate n̄sa libere pecca- mus: per quā & dñi sumus nostrarū operationū idcirco vere pctā nostra nobis & nullis alijs im- putant. Ideo veritatis magister x̄ps volēs hoc suis fidelibus insinuare dixit eis. Sic orabit. Pater noster &c. & di. no. debi. n̄sa. **T**ertio pōt hec petitio exponi de pctis n̄sis quātum ad reatum pene: sic. Dimitte tu pat̄ celestis nobis debi. no. i. penas illas: quarū peccādo efficiamur debitorēs. **P**ro quo notādū q̄ cū hō peccat mor- taliter: statim fit reus dānationis: & a deo ad eter- nam dānationē obligatur. Qd̄ significatū est in parabola in seruo isto nequā: qui cōserui sui no- luit misereri: ob q̄ iratus dñs tradidit eū torto- ribus quousq; redderet vniuersum debitum: i. puniendum eternaliter. **A**d. r̄. x̄. i. & eiusdē ca. x̄. i. Insuper rex eum qui v̄stem nō habuit inuptia- lem (gracias videlicet que peccatis opponitur) ligari manibus & pedib;: & mitti in tenebras ex- teriores: vt ibidem eternaliter puniretur: quod etiam clarius significauit x̄ps cū dixit. **I**būt isti scy pctōdes in ignē eternū: qd̄ pertractat Augu. **E**t de ciui. dei. c. xxxiij. di. **H**imie presumptionis est di cere cuiq; eoz eternum supplicium nō su- rum: quos deus dixit ituros in supplicium eternum. **H**as penas petimus dimitti: dū oran- tes dicimus. Dimitte no. debi. no. quasi dicere- mus. Tu pater noster qui solus habes clauēs vite & mortis: deducis ad inferos & reducis. **N**ulla etēsi creaturarū eternis penis p̄nē autē tēte cruciari: sed tu solus iustissime in te infinitū bo- num & eternū peccātes: illi pene ad iudicās. **A**d te igitur solum recurrimus: humiliter petendo confisi de tua misericordia: vicētes. Dimitte no- bis de. no. i. relaxa eternas penas quas merui- mus: quas sicut sup̄uenus iudex solus habes in- fligere: ita & solus habes relaxare. Siquidem in- fenor sup̄ioris snias relaxare nō pōt. **U**el dimit- te no. debi. no. i. cōmuta penas illas eternas in- tēporales tua pietate hic in ista vita mortali sol- uendas: q̄ nihil terribili; nostris aurib; inenti- tur: q̄ delinquentes eternis penis cruciantur sine spe venie in loco caliginis: in m̄sione tene- brarū: vbi nec torquentes fatigātur: nec q̄ torquē- tur: aliq̄ mouētur. **C**ōmuta igitur misericordi- te penas istas eternas in tēporales: q̄ tua iusticia pctm̄ nō dimittit impunitū. **H**ic igitur v̄re: hic seca: orauit Aug. vt in eternum parcas. Ita & no- bis indulget: vt p̄ pctis hic satisfaciām; per p̄nie deloiz: per hūilitatis gemitū: p̄ cōtriti cordis sa- crificiū: qd̄ facere quēlibet hortat Aug. in de vri- litate agende p̄nie di. **Q**ui inultū nō d̄ esse pctm̄ p̄nias a te: ne tu puniaris p̄o illo: pctm̄ tuum iudicē te habeat: nō patronū. **E**t ibidē. **I**n tribu- nal mētis tue ascēde cōtra te: & rēu te p̄stue aſ- te. **H**oli te ponere post te: ne deus te ponat ante se. **C**ui cōsonat & aplica exhortatio: q̄ in nosmet-

iplos indicarem; nō vtiq; iudicaremur a dño. Dum aut iudicamur a dño corripimur: vt nō cū hoc mūdo dānemur. **C** **H**ic dicitur occurunt tria dubia. **P**rimū. Cū dimittere malū impuni- tum est cōtra diuinā iusticiā: & p̄tra iusticiā dei: que est ei; perfectio sicut bonitas: sicut mīa &c. nō h̄ dimissionē pcti petere: hoc em̄ petere esset velle a deo remouere iusticiā: & deū esse imperfe- ctum: & per p̄nis deū nō esse deū: quōd igit licet pe- tere pctōz remissionē quātū ad penam eis debi- tam? **Q**d aut dimittere: n̄ alū impunitū sit cōtra iusticiam p̄tr; q̄ cōtra cōtra iusticiā est meritum nō premiare: ita est cōtra iusticiā malū nō puni- re: p̄p̄ter qd̄ d̄ Job. ij. **U**erebar oīa opa mea: sciens q̄ nō parceres delinquenti. **U**bi glo. **E**t si penitentes ad p̄niam vocat: t̄i pctm̄ nunq; sine vitione p̄terit: vel hō punit: vel deus punit. **Q**d nō est p̄tra iusticiā: est cōtra deū qui est summa iusticia: quā si deus negaret nō puniēdo: seipm̄ negaret: qd̄ est impossibile: vt habet. ij. **T**im. ij. fidelis p̄manet: seipm̄ negare non pōt. **A**d h̄c r̄idet Alex. q̄ dimittere pctm̄ sine pena quacūq; contritionis vel afflictionis est p̄tra iusticiam: que statim nullū pctm̄ remittere sine qua cuiq; pena: saltē attritionē erigit pctōis. **H**ic aut pe- titur in hac petitione talis remissio pcti sine om- ni pena: sed petit vt dimittat quātū ad penā in parte: vt si sit infinita pena debita culpe: q̄ mu- tetur in tēporalē: si aut finita: q̄ mutet in minorem & hoc petere: nō est petere p̄tra dei iusticiam. **E**t sic etiā intelligēdū est illud. **H**ic parceres delin- quētī. s. de oīmoda indulgētia. **U**nde sensus est. **S**ciēs q̄ nō parceres delinquenti: hoc ē nō oīno parceres. i. nō sine quacūq; pena displicētē vel contritōis. **v̄n** Augu. **H**emo nisi peniteat vite veterē: poterit nonā vitā inchoare. **C** **S**z p̄tra sicut iusticia dei pctō d̄terminat penā: ita huic pctō hanc & illi illā: puta mortali eternā: veniali pctō tēporalē: ergo erit cōtra iusticiā dei petere re- laxationē pene cuiuscūq; pctō debite. **A**d illud r̄idet q̄ aliqd̄ esse vel fieri d̄: in stū dupl. **U**no mō: q̄ ei; cōtrariū est iniustū: sic diligere primū est iustū: cōtrariū. s. odire primū est iniustū: & nō occidere innocētē: iustū: q̄ occidere talē ē in- iustū. **E**t loquēdo f̄m potētā absolutā dei nulla actio diuina est iniusta: q̄ nihil agit de; ad extra quin eius oppm̄ possit agere nō iniuste. **H**ihil em̄ extra deū est necessario iniustū: ita q̄ oppm̄ ei; sit necessario iniustū: cū oīs res actio p̄ fāto est iusta q̄ a deo volita: & nō volita: q̄ iniusta. **U**olū- tas em̄ dei ē p̄ta regula oīs iusticie vt vult Aug. ij. de tri. **C** **A**lio mō d̄: res vel actio iusta: q̄ eaz sic fieri ē a deo ordinatē aut p̄ceptū. **E**t illo mō verū est: q̄ in stū ē pctm̄ nō remitti sine pena de- terminata solūēda: aut per pctōdē ipm̄ vel aliu pro ip̄o. **E**t cōsequētē d̄: q̄ v̄x est q̄ deus deter- minat singulo pctō penā singulā: nō aut oī mo- tali penā eternā: s̄ cū solū in quo pctō: impeni- tēs p̄seuerat. **O**m̄i aut pctō mortali d̄terminat penā eternā vel tēporalē cū p̄nia. i. p̄tritiōe cordis solūēda: a pctōe p̄ se vel ab alio p̄ pctōdē. **E**t q̄ cōdignā tēporalē pctō: facere nō pōt: p̄ se misit filiū suū v̄nigētū vt pctā n̄sa ip̄e portaret sup lignū crucis: cuius inuēre & vulnerē b̄nos sanaremur: v̄s d̄ p̄. **P**ropter scelus ppli mei p̄cussi eū. **H**ā posuit p̄f in eo iniquitates oīm n̄m: ip̄e vulnera- tus est: p̄pter iniquitates n̄sas: attritus est: p̄t scelera n̄sa. **D**isciplina pacis nostre super eum. **v̄n**. **U**ere lāguores n̄fos ip̄e tulit: & dolores n̄fos ip̄e portauit: v̄n ad Ro. viij. **D**eus filium suum mittēs in similitudinē carnis pcti: q̄ i carne passi-

p̄s.

Hō cū pec- cat mortā- liter statim fit reus dā- nationis.

Augustin⁹

i. Cor. ij. Primum dubium.

Job. ij.

Responso Alexan. ad dubium.

Augustin⁹

Obiectio

R̄sio ad obiectiōes.

Aliqd̄ d̄: et vel fieri in stū dupl.

i. P̄ct. ij.

Esa. liij.

Ad Ro. viij.

Sec- ubi

R̄sio

130

pro- in q̄ term

Aug

i. Co.

bill: de pctō dānauit pctm̄. i. de hostia p pctō no
stro: quā spūs obtulit: dānauit. i. delectū vel des
structū (sm glo.) pctm̄ nfm̄: hāc hostiā xp̄i. s. mor
tē tanq̄ satisfactiōē recipiēs pro pctō nfo. Uti
2. y. Coz. v. Eū qui nō nonerat pctm̄. f. xp̄i: pctm̄
fecit. i. hostiā vel satisfactiōē pro pctō nostro. f.
vt nos efficiemur iusticia dei in ipso. Et hec est
copiosa redēptio apud dnm̄: q̄ sufficiens ⁊ valde
sufficiens fuit pena xp̄i innoctis: vt ppter eam
pater dimitteret etiā sine alia pena peccata oim̄
sp̄o cōiunctor: que etiā sola operatur remissio
nē pctōz in baptisimate paruuloz. Hāz passio
nē xp̄i pater acceptauit vt cōdignā satisfactiōē
pro oim̄ delictis. Hec autē pena cōdignā ē: ⁊ suf
ficiens p pctis abolēdis: quā vt talē pater acce
ptat. Uti oram̄ nobis pctā dimitti: nō cōtra deū
iusticiā: nō sine cōdignā satisfactiōē: sed vt sa
tisfactio filij nobis applicet: nosq; xp̄o incorpo
remur: quaten⁹ satisfactio capitis delectat omnia
pctā in nobis suis mēbris. ¶ H̄ S̄ cōm̄ dubium
q̄ dicit bea. Aug. cū dicim⁹. Dimitte no. de. no.
manifestam⁹ nos habere pctā nobis dimittat: er
go vides q̄ is q̄ p tpe quo sibi nō est conficius de
pctō: nō debeat dicere ofonē dñicā: vel saltē hāc
eius particulā. Di. no. de. no. R̄s̄ dēf. q̄ vita ista
mortalis de cōmuni lege vix duci pōt a mortali
bus sine pctis: ad min⁹ venialib⁹: vñ dicit disci
pulus ille quē diligebat iesus: cur ⁊ ob puritates
mētis: ⁊ cordis mūdiciā: matrē cōmēdauit. Fra
tres si dixerimus q̄ pctm̄ nō habemus ipsi nos
seducimus: ⁊ veritas in nobis nō est. Uti ⁊ si oēs
sancti quotquot sunt vel fuerunt a primo iusto
vsq; ad vltimū simul essent: nihil aliū dicerēt (vi
dit Aug.) q̄ di. no. de. no. excepta beata virgine:
de qua dū de pctis loqm̄r: nullā p̄ofus habere
re volamus mētionē. Hinc ait sapiens. Quis
pōt dicere: mūdum est cor meū: pur⁹ suz a pctō:
⁊ Eccl̄s. vij. H̄ d̄ est homo iust⁹: q̄ faciat bonū
⁊ nō peccet. Et ppter hoc bea. Aug. tractās h̄ba
presentis petitionis ait. Quis hic viuit in car
ne: ⁊ nō habz debita pctōz: quis est h̄ seruiēs:
vt ei ista oratio nō sit necessaria: Inflare se pōt
homo: manifestare se nō potest. Et subdit. Cōsi
derate fratres: hic sp̄s docuit orare discipulos
suos: illos magnos p̄imos apostolos suos: arie
tes nostros. Si igitur pro pctis suis dimittēdis
arietes orant: agni quid faciēt: de quib⁹ scriptū
est. Afferte dño filios arietū. Cū igitur xp̄s ofo
nē dñicā apostolis ⁊ discipulis p̄fectissimis dice
dam in dicit: ⁊ per eos nobis xp̄i fidelib⁹ oib⁹
videt cōcludi posse: neminē de cōmuni lege sine
quibuscūq; peccatis vitā istā mortalē trāsgre
re. Quō ⁊ amplius declarat idē Aug. sup illō ps̄.
H̄ d̄ iustificabilis in conspectu tuo ois viuēs. Hic
inquis viuēs in carne viuēs: mortuus viuēs
de adā natus ex hoib⁹: ois ita viuens iustificari
forte pōt corā se. nō tñ corā te. quō coram se sibi
placēs: tibi displicēs: Et pot modicum. Quā
tūcunq; em̄ rectus mihi videar: producis tu de
thesauro tuo regulā coaptās me ad eā prauns
inuenio: qui regula esse putabam: qd em̄ apli:
quid arietes ipi: de quoz prole d̄. Afferte filios
arietum: Certe ipi didicerant orare qd oramus:
ipsis data est regula postulandi pro pctis a xp̄o
iurisperito celesti: sic orabitis iniquiēti. Di. no.
de. no. Hec est q̄ nobis de pctis cōsū nō simus:
ppter hoc tñ sine pctis nō existim⁹: vñ d̄ apls.
Nihil mihi cōsciū sum: sed in hoc iustificatus
nō sum: vñ stat hominē pctm̄ suū ignorare: et
deuz ipm̄ vt pctōz rēprobare. Hinc ⁊ orauit p
p̄bta. Ab occultis meis mūda me dñe: qñ di. a

pctis meis q̄ nō video: q̄ tibi tñ sunt manifesta:
mūda me. Uti q̄ h̄ d̄ certitudinali reuideret scia
re nō pōt (vt sapiēs ait) an odiole amore dign⁹
sit: semp d̄z eē pauid⁹: ⁊ summi iudicis formida
re sniam: p̄fūdo sua etiā q̄ ignorat pctā: ⁊ ptes
re. Di. no. de. no. ¶ Et dato q̄ per reuelatōē
alicui cōfiter: q̄ inunus sit a q̄mzq; pctō: adhuc
tñ orare h̄z. Di. no. de. no. ⁊ hoc in p̄sona eccl̄ie:
cui⁹ q̄libet fidelis xp̄ian⁹ mēbrū ē. Item et si ec
clesia sit semp deo grata ⁊ accepta: multi tñ i ec
clesia sunt pctōres: indigētes pctōz suor pec
ca: pro his ergo q̄libz vt a pctis solua: orare habz.
Di. no. de. no. Sic em̄ videm⁹ in naturali corpe
vnū mēbrū alteri quātū pōt salutes pcurare: si
cut nō sibi tñ ocul⁹: s̄ toti corpi videt: ⁊ stoma
chus p singlos saluate mēbroz cibū digerit. Sic
saluator n̄ xp̄s qui pctm̄ nō fecit: nec inuēt⁹ est
dolus in ore ei⁹: in p̄sona mēbroz suor pctā. co
rā patre miarū per p̄bta confitē di. Delicta
mea a te nō sunt abscondita. Et in alio ps̄. Deus
deus meus respice in me q̄re me dereliquisti longe
a salute mea h̄ba delictoz meoz: vbi glo. Aug.
H̄ba delicta sua facit vt suā iusticiā faceret n̄bz
Ita ⁊ nos p inuicē orare debem⁹: vt nobis pctā
remittant: vñ hortat Jaco. Orate p inuicē vt sal
uemini. Et ppter xp̄s nos orare docuit. Di. no.
de. no. nō mihi: q̄ ad oēs cōiter spectat p̄his ofo
H̄ d̄ ergo mētitur etiā innoctēs dicendo. Di. no.
de. no. ¶ Ad Dubitat tertio: vtrū pctm̄ origina
le dici debeat debitū nostrū siue pctm̄ nostrum.
¶ Pro solutione notandū: q̄ aliquid esse pctm̄ no
strum dupliciter pōt intelligi. Uno mō: quia in
nobis est ac nos pctōres cōstituit. Secō mō: q̄
ex nobis est. Primo mō pctm̄ originale nostrum
est: q̄ in nobis a prima n̄a origine reperit: vñ
dicit ap̄lo: q̄ oēs nascimur filij ire. Et p̄pheta.
Ecce em̄ in iniquitatib⁹ conceptus suz: ⁊ in pec
catis cōcepit me mater mea. Adā quidē primus
h̄z: ex liberalitate dei accepit quoddā donū sup
naturale: qd cōiter noiaf originalis iusticia. Ac
cepit aut donū hoc nō solū p sua p̄sona: s̄ p to
ta sua posteritate: hoc est p oib⁹ ab eo descēsur
sm legē naturalis ppagationis: ita q̄ si in inno
ctia in qua creatus fuerat: p̄stiterit: cōtulisset
regulariter de⁹ hoc donū oib⁹ ab ipso descēdēti
bus: sicut de⁹ regulariter infundit aiam rōnalē
corpi p̄fecte organisato. Et p hoc dicit de⁹ (yo
lūtate qdāmō ascendēte) hāc originalē iusticiā
oib⁹ hoib⁹: dādo eā ad e. quātū in se fuit: ita
dedit: vt p̄r daret cuilibz sue pli: impedimēto ces
sante. Et ita fuit hec iusticia oib⁹ ad e filijs debi
ta: siquidē oēs eā h̄e debuerāt. Quapropter cū
per pctm̄ suū adā ipsa: pdidit: nō solū p se pdi
dit: sed p tora sua posteritate eā amisit: p qua ⁊
eā liberaliter accepit: pdidim⁹ ergo eā ⁊ nos in
adā: sicut ⁊ ipam in eo accepim⁹. H̄ d̄ quidē per
pp̄iū nfm̄ actū ⁊ pctm̄: s̄ per pctm̄ ad e: vñ dicit
mur oēs in adā peccasse: q̄ suū pctm̄ oib⁹ impu
taf: ⁊ in oēs ab ipso genitos transfundit: p quā
to oēs ab eo geniti debitores sunt illius iusticie
qua carēt. Hinc ad R̄o. v. Ipervnū hoimē pctm̄
in hūc mūdū intrauit: in quo oēs peccauerunt.
Et ppter hoc dicit bea. Aug. in d̄ b. ad pe. c. r̄iij.
firmisimē tenere ⁊ nullaten⁹ dubitare: oēs hoimē
q̄ p cōcubitū maris ⁊ semie p̄cipit: cū pctō origi
nali nasci: impierati subdit⁹: mortiq; sabietū.
Scōm hoc igit d̄ pctm̄ hoc nostrū: q̄ in nobis
ab origine reperit: p quāto generamur sine ori
ginali iusticia nobis debita: cū i⁹ fic debite carē
tia est pctm̄: sicut carētia iusticie actualis debite
in esse est pctm̄ actualē. Cur em̄ occidens primū

Secundum
dubium.

Responsio

Joan. i.

moner. r̄.
In quodaz
sermone.

Augustin⁹

Coz. iij.

Eccl̄s. ij.

Augustin⁹

Jaco. v.

Tertium
dubium
R̄f̄s̄io ad
dubium

Dupl̄ in
telligi pōt
aliquid eē
pctm̄ nfm̄.
Ep̄he. ij.

Ad rom̄. v.

Augustin⁹

peccati nisi qz caret iusticia actuali: q inesse deberet occidēti: q iusticia est cōformitas act⁹ oēs cōsionis ad oēs circūstātiās: quas rō recta fide illuminata dicitur debere inesse primū occidēti: q si inesset primū occidēdo nō peccaret. Quia propt̄ adulti nō dū baptizati: dū baptismi factū volūt suscipere: debēt hoc pctm̄ sicut suū agnoscere: vt valeāt ab illo sicut ab alijs liberari: de hoc dicit brūs Aug. de ofone dñica loquens: de cathecumini volētib⁹ ad baptismū cōsolare. Debēt (inquit) tales cognoscere z cōfiteri: nō solū pctā actualia q volūtarie cōmiserūt: s; etiā pctm̄ originale qd a parētib⁹ traxerūt. N; enī illud ppriū volūtate nō sit vctū: s; volūtate adā: in quo oēs peccauerūt: sic vctū est natura: vt oēs q ab eo per rōnē feminālē pcesserunt de cōi lege: accipiūt z vitiū z pctm̄. ¶ **I**A Scdo modo pctm̄ originale nō est pctm̄ nfr: qsi scz a nobis sit cōmissum. Tūc em̄ nō diceret originale: s; actualē: quā admodū alia pctā: quoz voluntas nra est causa: hoc aut falsum est: qz inest volūtati ante oēm suū actū. In instanti em̄ aiatōnis: aia tali pctō maculat: pro quo tñ instanti nullū actū bz aut elicere pōt: sicut neqz rō. Ufr. b. Aug. vbi. s. c. xxiij. firmissime tene z nullaten⁹ dubites parvulos qui sine baptismatis factō de hoc seculo trāseūt: ignis eterni supplicio puniēdos: qz etsi pctm̄ pprie actiōis nō habuerūt: tñ peccati originalis dñatione: carnali cōceptiōe ex necessitate cōtraxerūt. Ecce (d̄ brūs Augu.) hoc pctm̄ nō esse nfr per actionē pprie volūtatis. Qd nō dicit parvulos ignis eterni supplicio puniēdos: nō est intelligēdū q sint arsurī in igne: cuz pena eoz sit lenissima penarū dñatorū: vt idē dicit in Ench. c. xxiij. z ardo: ignis sit pena sensus grauis sima. S; puniunt supplicio eterno ignis. i. sup plicio qd est in illo igne. q. d. supplicio aliquo qd patiūtur existētes in igne: illi puniunt. Hoc aut est pena dāni: carētia. i. diuine visionis: sine tñ sensibili dolore z carnis: z pena incarcerationis ac vilitatē loci. Detinent em̄ in limbo: quī loc⁹ prim⁹ est dñatorū in inferno pro culpa actuali de quo lat⁹ dispensari solet in. ij. sentē. dist. xxxij.

Lectio. lxxiii. A

sequit̄ modificatiōis clausula. Noluit ei celestis magister nos pctōz remissionē simplr petere sicut cetera: q in sua ofone quā nobis tradidit: petim⁹: qm̄ puidētia diuine bōitatis fuit cū diceret hāc orādi formā: vt ofo sufficiētissima in se r effi caciissima apd deū eēt fructuosissima nobis. Et id nō solū docuit qd orādū sit: s; etiā qd coagen dū a petēte: ne inefficax fiat apud deū ofo: z p̄fir nobis infructuosa. Quid aut coagēdū est: in sima. cōditōe apposita. i. Sicut z nos di. debi.

no. Dimissio aut̄ hñōi reddit hāc petitionem. Dimitte. no. de. no. deo eraudibilib⁹ Eccl. xxvij. ¶ **R**elinque primo tuo nocētē te: tūc debēt tibi pctā soluentē: de hoc abbas Isaac coll. ij. ait. O ineffabilis dei clemētia: qua nō solum nobis ofonis tradidit formā: z acceptabilē sibi i nobis mox nostrorū instituit disciplinā ac per necessitatem tradidit formulē: qua se precipit a nobis semp orari: ire piter z tristitie enellit radices: s; etiā occasione rogantibus tribuit: eisqz referat vtiā: qua clemēs z piū probēt erga se dei iudiciū promulgari z pdire. Et quodāmō ptātē tribuit qua iudiciū nri possum⁹ iniam tēperare ad veniā delictorū nostrorū: erēpō eū nre remissionis coarctātes: dum dicim⁹. Dimitte nobis sicut et nos di. hec Cassio. Docendo itaqz nos orare. Dimitte no. de. no. sicut z nos di. de. no. regulaz nobis imposuit: q si volum⁹ nobis dimitti pctā nra: nos etiā dimittam⁹ proximis nostris pctā eoz in nos cōmissa. Ufr si nō dimiserimus eis q nos offenderūt ea quib⁹ offenderit sum⁹: nec pater celestis dimittet nobis debita nostra. Qd clare docuit xps: cū statim post orationē dñicā subiūrit. Si dimiseritis hoib⁹ peccata eoz: dimittet z vobis pater vester celestis delicta vestra. Si autē nō dimiseritis hoibus: nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. Qui igitur vult miām z remissionem pctōz suorū impetrare a deo: necesse bz vt exhibeat miām prim⁹: de hoc be. Cyrius. ait. Qui orare nos pro debitis z pctis docuit: ad iungit planē z addidit legē: certa nos conditiōe z spōsione cōstringens: vt sic nobis dimitti debita: fm̄ q z ipsi debitoribus nostris dimittim⁹ sciētes impetrari nō posse qd pro pctis petim⁹: nisi r ipsi circa debitorē nros paria fecerimus. Idcirco z alio loco dicit. In qua mensura mensi fueritis: in ea remetiet vobis. Et seru⁹ qui post remissam sibi a dño omne debitū: cōferno suo noluit ipse dimittere: in carcere ligat⁹: qz indulgere pseruo suo noluit qd sibi a dño indult⁹ fuerat: amisit: q ad huc fort⁹ xps in preceptis suis maiore cōsure sue vigore pdixit. Cū steritis (inquit) ad ofonē: remittite hñ q habetis aduersus aliquē: vt r pater vfr q in celis est: remittat pctā vobis. Excusatio tibi nulla in die iudiciū superest: cū fm̄ tuā iniam iudicetis qd feceris ipse patiaris. ¶ **P**acificos em̄ z cōcordes atqz inanimēs eēt in domo sua de⁹ precepit: z quales nos fecit na tiuitate scda: tales vult renatos pseruare: vt q filij dei esse cepim⁹: in pace maneamus: z quib⁹ spūs vn⁹ est: vn⁹ sit z animus z sensus. hec ille. ¶ **E**cce reglaz nobis datā: de qua bea. Ang. Ex oib⁹ his sentētijis qb⁹ nos dñs orare pcepit: eā potissimū cōmēdādā eē indicauit: q petet ad remissionē pctōz: in qua nos misericordes esse voluit. Et hoc ē vnū p̄siliū miserias euadēdi. Nā vt idē d̄t̄ ench. c. lxxij. Qui rogati pcti sui vtiā z petēti ex corde nō dimittit: nullo mō existimet a dño sua pctā dimitti: qm̄ mētri vtiā nō pōt: iō subdit dñs. Si autē nō dimiseritis hoib⁹: nec p̄r vester dimittet vobis pctā vfrā. Ad tā magnū tonitruū q nō ergo sic: nō docuit: s; motus est et tñ motuos suscitare potēs est ille. hec Aug. Et tūs Breg. Bonū q a deo cōpūci petim⁹: hoc ipm̄ piō primis faciam⁹. Quapropter nō docuit nos xps p̄r petere pctōz remissionē tpo steri⁹ pctā dimittē alijs: s; simul petere. Dimitte no. de. no. si. z nos di. de. no. De quo be. Chry. Nō dicit xps vt pi⁹ dimittat nobis debita nostra: z nos p̄rca dimittam⁹ debitorib⁹ nostris. Scit nāqz de⁹ hoies esse mēdaces: qm̄ si receperunt

In quodam sermone.

Eccl. xxvij

Cassio.

Adat. vi.

Cyprianus

Augustin

Bregio.

Chryso.

rint remissionē sui peccati: ipsi suis debitorib⁹ non remitterent. Sed docuit et prius remittam⁹ debitorib⁹ nostris: ita dimitti nobis debita oremus. Attendant igitur peccatores: considerēt orationē quā deo pro abluendis peccis offerunt. Auscultent et quid postulando. pponūt: ne ppria eorū sententia indicētur. Recordētur de quod quē dñs sua ppria feruit: sicut que ab ipso fuerat pro mulgata. Postulat a deo et ipsi dimittat sua peccata: sicut et ipsi dimittūt aliena. Cōtra se diuinā sniam pronocāt: si ex corde suis debitorib⁹ nō dimittūt: et cō q̄ ipsi debuit esse salubris: sit nōtia si maligno pposito detinet aliena. Cui cōcordat Aug. Si debitoribus istis q̄ in nos peccat nō dimittimus: ipsi nostra ofone inculpamur: et deum aduersum nos in iracundiā excitamus: et ipsi supra nos inducimus maledictionē: potius q̄ bñs dictionē: peccata nostra que minuire debum⁹ orando augemus. Ad idē Chrys. Qui inimicitia in corde et in ore feruat aduersus ledentē: nō deū orat: sed irritat: apud deū gratiā non obtinet: sed eternam damnationē sibi postulat. Item alibi. Cum qua spe orat qui inimicitias feruat aduersus alterum a quo solitan lesus est: sicut est ipse orans mentitur. Dicit enim: remitto: et non remittit: sic a deo petit indulgentiā: et non indulgetur. Inde est q̄ ait. Bēnī. Venia dei pctōis nō datur cuius cor rancore inuidie aut liuore afficitur. Si igitur vis ut tibi peccata a deo dimittatur: ois rā cor et discordia a corde tuo euellatur. Et iterum. Eccl. xxviii. Homo homini referuat irā: et a deo querit medelā. In hoīem simile sibi nō habet misericordiā: et de pctis suis deprecatur altissimū. Ipse cum caro sit referuat irā: et ppitiationē petit a deo: quis exorabit pro pctis illius. Admento nō uisim⁹ et desine inimicari. Sed qui benigni eē iubemur in offensas nostras: nō equo animo toreremus diuinas: de quo et Cassian⁹ col. sepe allegata inquit. Securus huius oratiōis fiducia de suis ad missis veniam postulat: quisquis remiss⁹ erga suos dūtarat: non erga dñi sui debitorē ex titerit. Solemus nōnulli (quod est deterius) erga illā q̄dē que admittūt ad iniurias dei: quibus magnos sint criminum: placidos nos et clementissimos exhibere: erga nostrarū vero vel parnis simarū offensionū debita exa crores immites atq; inezorabiles inueniri. Quisq; ergo in se delinquenti fratri nō ex corde dimittat: nō indulgentiā: sed pdenationē depcationē hac sibi met impe trahit: suaq; professione semetipsuz pofcet duri⁹ iudicari: dicens. Remitte mihi sicut et ego remitto. Quō cū illi fm suā petitionē fuerit repensatus: q̄d aliud subseq̄tur: q̄ vt exēplo suo iplacabili ira et irremissibili snia puniat. Ideoq; si clemēter uolimus iudicari: nos quoq; erga illos qui in nos deliquerunt oportet esse clemētes. Tantū enim remittet nobis: quantum nos remissem⁹ eis q̄ nobis q̄ cūq; malignitate nocuerunt. Ecce quantis testimonijs ostensum est: indulgentiā et nōis peccaminū hē nos nō posse a deo: nisi ex corde dimittamus q̄ cōtra nos pmissa sunt a proximo. Et CS. di. cū pctm remittere opus sit solius dei: quō hic exigitur pctā in nos deliquentibus indulgere. Itā debita q̄ nostris debitoribus dimittere debemus: nō sunt pecunie seu q̄ pecunia pmensuratur sed in iurie et pctā fm Aug. Nōdē q̄ dimitti pctā intelligit tripliciter. Uno mō principaliter et ppua auctoritate. Alio mō ministratiter et cōmissione. Tertio modo ex debito et ex fraternali charitate. Et primo mō solus deus remittit pctā q̄ ipsius solius est pctm ad penā autē tice nō nū-

putare: vñ in ps. Beatus vir cui non imputauit pctm. Et cum deus pctm ad penam non imputat: semper in pctōe dimittitur: quia nō est in illo peccatū: quem deus non ordinat ad penam. Et secō modo quilibet sacerdos rite ordinatus fm clauēs ecclesie remittit pctm suis subditis penitentibus: pro quanto facit aliquē actū: pferendo uerba scy. Absoluo te a pctis tuis quibus regulariter adhsit deus: vt anto: principalis pctā confitentium relaxando. Et tertio modo quilibz fidelis remittit peccata in se peccantibus: quando in corde suo non tenet odium vel rancorē contra proximū ipm offendentē: uolēs nihilominus ipm fieri bñm: et eterna pena nō damari. Siquis dem pctm quantum in se est: dimittit: q̄ non optat nec uult q̄ ppter offensionē qua se offendit: a regno beatitudinis et sanctoq; confortio excludaf. Quāuis quādoq; uelit: vt fm regulas iustitie tēporali pena puniretur in sui emendationē et salutē: ita nō solum dimittimus pctā nostris debitoribus: sed etiā alienis quibuscūq; uia toribus: sed omnes tales ex charitate diligimus salutē ipōiū et possumus pcurando. Et cui pctm sic dimittit: et hoc ipso a pctō non absoluit. Quamuis enim homo ex fraterna charitate (quantū in se est) peccatū peccanti remittit: tñ deus pctōe reū tenet: nisi aliud eōcurrat unde a pctō absoluit. Et hoc modo exponit hāc petitionē cancellari⁹ parthib⁹ sicut Joā. de gersono uolens ostēdere particulatim in quo cōsistat hec remissio debitorū: dicens. Ego in primis sic dimitto oib⁹ debitorib⁹ meis uel alienis: dū sunt uia tores: q̄ nullo mō uellē eos damari: immo salutē eorū desidero te donāte et inspirate hoc q̄d petim⁹: rectumq; est. Sic dimitte mihi et tu pater noster: hoc satis est mihi: etiam si nihil aliud prestiteris: qm cum ista dimissio tua et desiderio salutis mee nō dānarer: sed saluaret. In hoc aut stat desiderio: meoz totus cardo. Et kurfus sic dimitto oibus debitorib⁹ meis uel alienis: q̄ uellē eos esse bonos uiros et modestos tēperatos: et ab oi malitia corectos seu puerfos p tuā ineffabile pietate. Sicq; pinde nec sibi nocerēt: nec alijs: s; pdesent et nullā deinceps penā mererentur: vt scy saluaret psona: et defineret culpa. Sic dimitte mihi pater noster: vt in mansuetudine me corrigas: et in uiguentorum sanitate uulnera mea linias: et infundas gratiam suauitatis. Et amplius uero ego sic dimitto debitoribus meis: q̄ ubi nō corrigerent a uitijs suis prius p mansuetudinē remissionis: corrigan⁹ in chamo et freno ac flagellis: ne deteriora semp cōmittentes et alijs nocētes: et cūtes post priuata tē cordis sui in adiuentionibus suis damnabilibus moriant. Sic dimitte mihi pater noster debita mea: sic uie: sic seca in p̄senti: ne damner in futuro. Ita tamen vt in mia et miserationibus flagellis me sicut et p̄dixi me desiderare meis debitoribus q̄ buscūq; Et ego sic dimitto debitoribus meis q̄ licet sensualitas offensa ex dicitur vel factis eorū remurmure: et in iudicium eparat: et nihilominus desidero fm iudicium superioris rōnis eterne legi inmitentis: q̄ pacatio: esset hmoi sensualitas: et q̄ i tranquillitate et pace mimicos suos sicut amicos sustineret. Patienter q̄d et benigne sicut charitas sine qua nemo tibi placet: patiens est et benigna: neq; irritat. Sic dimitte mihi p̄ nō: vt nihil aduersus me uelis agere: nisi misericorditer et benigne: qm si taliter uoluer⁹ fieri: itaq; eū subdit eū uolueris: posse. Deniq; sic dimitto debitoribus meis q̄ te inspirate et donate ego in eorū punitionē laborare uel consentire nollem aio deliberato

Augustin⁹

Chrys.

Bernar.

Eccl. xxviii

Cassianus.

Joā. de gersono.

Obiectio
 Rāso ad
 obiectiōne
 Remitti
 pctā tripliciter
 intelligitur

verbis factio: et contra regulas iusticie tue: scilicet te dixisse. Adhibe vindictam. Hanc autem aliquando facis sine medio: aliquando per iudices a te constitutos in terra: quibus dum desertur aut relinquitur executio iusticie contra malos: illa proxtibi relinquatur et desertur. In his limitibus stando et desiderando vindictam: supioritas tue iurisdictionis nequaquam violatur. Ueruntamen tale desiderium vindicte eis quibus iudicandi potestas a domino tradita non est: tutum non est: ne si tale iudicium deus vellet exercere contra nos: proxtinus in infernum nos deturbaret. Unde quia nobis dimitti curamus debita nostra in misericordia misericordibus: ita discamus et dimittere nostris debitoribus. **¶** Recolligendo autem predictos modos: ita dimittamus nostris debitoribus debita: ut in nos commisso: nulla vindicta eterna vel temporalis desideremus: sed magis eorum proxi emendatione: qua conuersi nec sibi nec alieno nocentes: damnatione euadant: quam pia emendatione si contenerent: saltem paternis erudiatur flagellis in tempore: ut eis parcat in eternitate. Quod si nostra sensualitas quasi contra nostros iniuriatores in vindictam accendatur: tamen rationem legis eterne (sensualitatis motu detestantes) patienter et benigne (quod charitatis est) sufferamus: sicut et a nobis nostra debita dimitti a domino exoramus. **¶** Pro plurius tamen intellectu quemadmodum debita proximo dimitti oporteat: in hac dimissione tria considerari possunt. Primum est offensa dei: siue culpa quae proximo nobis iniuriando incurrit. Secundum offensa nostra: odium: rancor vel ira: quam nos concipimus aduersus iniuriantem. Tertium est iniuria nobis facta: seu damnum vel lesio nobis a proximo iniuste illata vel illata: in corpore rebus aut fama. Primum: scilicet offensa dei. Nam nemo potest proximo iniuste ledere sine dei offensa. Nam quando cum quis proximum ledit iniuste: siue auferendo bona nature: siue fame: siue fortunae: hoc faciendo agat contra dei voluntatem: quia preceptum dei transgreditur quo proximum sicut seipsum diligere tenetur: et ita deum offendit et culpam incurrit. Et dicitur contra dei voluntatem: quod nisi pro dei voluntate proximum damnificaret: non peccaret: nec iniuste lederet. Unde iudei non ledit iniuste maiestatem dei: si pro eum sine lege ferat iustam mortis sententiam. Nec iudei iniuste leserunt egyptios eos spoliando auro: argenteo: vestibus et denodijs ad iustitiam dei: in id non peccauerunt. Qui vero pro dei voluntate proximum ledit: offensam dei incurrit. Pro hac offensa proximi in deum orare possumus: et iube mur: eam autem dimittere non possumus: quod solius dei est peccata dimittere penitenti. Et quantum ad hanc offensam uelle ac desiderare tenemur ut deus eam dimittere dignetur: ut ea non reseruet iniuriam ad sui perpetuam damnationem. Hinc precipit dominus: Diligite et inimicos vestros: benedicite his qui oderunt vos: et orate pro persecutoribus et calumniatoribus: ut sitis sicut filii patris vestri: qui in celis est: qui solus suum omnia facit super bonos et malos: pluit super iustos et iniustos: ubi glo. Contra ecclesiam pugnat tribus modis. **¶** Quid: verbis cruciatus corporis. Ecclesia contra diligit: beneficia orat. hoc est non mandatum: hoc de filiis ire facit filios dei: qui ad opto filiorum sola charitate acquirunt. Et sic facientes sepe dimissionem peti debitoribus nostris impetramus: et ita modo quod ad nos dimittimus: dum ad nosam offensionem suam offensam remittit. Hec enim remissio fit per peccatum iustificationem que per gratiam. Ita autem donum supernaturale est: a solo deo creabile. Hic dicit Augustinus: quod facilius est mundum creare: quam impiu iustificare. Creare autem

mundum nemo potuit: nisi infinita dei potentia ut ex parte quare nec iustificare et dimittere peccata. Unde et baptista loquens de christo de uerbo et patris filio. Ecce (inquit) agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi. Et magister. iiii. sen. dist. xviij. Solus igitur deus hominem intus mundat a macula peccati: et a debito eterne pene soluit. **¶** Et secundum scilicet offensionem nostram que est odium rancor vel ira quam concipimus aduersus nos ledentes uerbis factis aut signis: dimittere possumus et dimittere obligamur. Unde dicit beatus Hieronymus tractans illud. Si peccauerit in te frater tuus. Si peccauerit in nos frater noster: et in qualiter causa nos leserit: dimittendi habemus potestatem: immo necessitatem: quia dominus precepit ut debitoribus nostris debita dimittamus. Et subdit pro confirmatio de peccatis dicti. Si autem in deum quis peccauerit: non est nostri arbitri scilicet dimittere hoc peccatum. Dimittere autem sic offensam nostram: non est aliquid quod dimittere odium inimicitiam iram seu rancorem: quem concipimus aduersus proximum nos ledentem. Vel saltem non admittere odium vel rancorem contra proximum iniuste mala nobis inferentem. Unde quia quilibet proximum tenetur diligere sicut seipsum: et proximus est quilibet uiator: siue amicus siue inimicus: sequitur quod tenetur non illi inimicari nec odire quemcumque: quod et de inimico dominus expressit precipit. Ego autem dico uobis: diligite inimicos uestros. Tenetur igitur quilibet ignoscere in se peccanti non solum uerbo: sed corde et animo: unde Augustinus in de uerbo dei. Hic dicat in lingua ignosce: et corde differas. Non item cui dicas: uocem tuam bomo audit: conscientiam tuam deus inspicit. Omnes igitur rancorem tenetur a corde repellere: siue nocens aut ledens petat: siue non. Hoc autem ignoscere nihil aliud uidetur nisi si uerbum est: ut non uelit ei malum: siue damnationem eternam: siue damnatum in bonis gratie: quod si nature: rerum secundarum (as suas) aut fame. Nec uelle ab eo vindictam erigere iniuste propria autoritate. Et sic dimittere eum libet iniurianti tenetur quilibet de necessitate salutis. Et ad sic dimittimus dominus Augustinus hortatur dicens. fratres mei exercete uos in quantum potestis ad exercendum manus: tunc in: etiam erga inimicos. frenate iram que uos stimulat ad vindictam. Si vindicare te vis de inimico tuo: ad ipsam iram te perverte: quod ipsa est inimicitia tua que occidit animam tuam. Oraturus es deus: uetura est hora ut dicas pater noster: ueturus es ad illu uersum. Dimitte nobis. Quid sequitur? Sicut et nos dimittimus te. Ibi illa inimica stat contra te: septem uia ofoni tue: muru erigit: non quia trahat. Bene dixisti totu pater noster: occurrit dimitte nobis. Et quid postea? Sicut et nos dimittimus te. Si ipsa aduersaria dicit: qualis inimica fratres qui dicit: Sicut et nos te. Hic sentias contra inimicum tuum. In ista sentias. Adhuc est qui vincit iram: qui capit ciuitatem. Non potes illu interimere: potes illa repimere: si fortis es: iram uincet: parce ciuitati. **¶** Sunt autem multa que nos ad tantam necessariam nostre salutis dimissionem inducere debent. Primum. Consideratio peccatorum nostrorum quibus non ipsi deum offendimus. Qui cum paratus est nobis dimittere debita nostra: debemus et nos esse parati dimittere debitoribus nostris. Qui enim se cognoscit debitorem: debenti sibi facilius veniam concedit: de hoc beatus Gregorius. Patienter iniuriam illatam tolerat: qui pie meminit quo ad huc in se habeat in quo debet ipse tolerari. Erubescit enim peccato non parcere: quod vel deo vel proximo sepe recoluit se parcenda peccasse. **¶** Secundo

*Iniurias passas pot ab aliq dāni satisfactio nē repa nē erigere: p: quia ad hoc statute sūt leges tā diuē q̄ hu mane r de putari iudicē q̄ ppele re hnt iniuria faciētes aut in bōis aut alij rle sis faciāt rē cōpensatio nē: petere ei iusticias nō est iniustuz ne hoc tm sed etiā agi pōt ad eorū punitiones hoc est non solū pōt q̄ agere ad re strationes ablati: s; et agere p̄ ad punitiones dānus inferēris: saluta tū sp charitate r debita intentio nē: r ut appetitū p̄ uictā sātietē s; pōt agere ad penā

ph
ur
re
ras
no
sis
mi
uū

An

Bi

pe
ra

Bi

An

An

An

An

An

nos mouere

charitati: nos mouere debet: qz qui facilliter et prompte par
phibita di
nina lege
Leu. xix.
Hon que
ras vltio
nem: et non
sis memo
in iurie ci
uili tuoz.

de verbis dñi ita ait. Dicit deus Dimitte et dimit
tes tibi. Si ego prior dimisi tibi: dimitte vel post
ea. Nā si nō dimiseris: reuocabo te: et quicquid di
miserā: replicabo tibi. Itē cōtra donatistas. Re
dire dimissa peccā: vbi fraterna charitas non est:
apertissime dñs in euāgelio docet in illo sermo a
quo dñs dimissam debitū repetit: eo q ille cou
seruo suo nollet misereri: vnde tradidit euz dñs
tormentoribus etc. Cui cōcordat Greg. dicens. Si hoc
quō dñs delinquit: et corde nō dimittamus: et
id rursum erigit quō nobis iam per penitentia dō
missum fuisse gaudebamus. Quomodo autē hoc
verū sit remitto ad doctorū scripta sup dist. xxiij.
quarti sen. Sexto mouere nos dicitur factuz nostri
saluatoris: qui tam liberaliter vt dicitur. ait: omne
dimisit iniuriā: vel eam nec dānaret vliscendo:
nec cōfunderet improperādo: nec minus dilige
ret imputando. Hinc dicit Chryso. Nihil illa te
deo simile facit: sicut iniuriā tibi facitū dimitte
re. Magna enim virtus est: si non ledis a quo les
sus es. Magna est gloria: si cui nocere potuisti
parcas. Mobile genus vindicte ignoscere victo:
ait Iñs. in soliloquis. Cōtra nō dimittēs pers
fecte ait dicitur. Sunt aliqui sic donātes iniuriam
vt nō vliscant: et tamē sepius improperāt. Sunt
aliq̄ qui licet fileāt: manet tamē alta mente reposi
tum: et rācorē tenēt in animo: quoz neutrius ple
na est indulgētia. Vtge ab his est benignissima
dignitatis natura. Libet tē ait ignoscit plenarie:
ita q nō ppter fiducia peccator: sed penitentū:
vbi abūdauit delictum: soler et gratia abundare.
C. Si Tertiu cōsiderādū in pctō primi ptra nos
iniuste cōmissio: est iniuria nobis illata: sine dam
num in corpore est? vel fama a primo. De cui9
remissione necessaria ad salutē aduertendē sunt
propositiones que sequunt. Prima ppositio.
Non tenet passus iniuriā eaz ita remittere: quo
minus iniuriā ne iniurias cōtinuet: sibi et fa
ctis possit obistere. Probaf: qz potest quilibet p
ximū impedire: ne iniuriā inferat: cū moderami
ne inculpate tutele. Vni enim vi repellere oīs le
ges: et omnia iura permittunt: de homicidio. Si
gnificasti. ij. Id tamē dicit fieri cū moderamine in
culpate tutele: vt tibi dicit. Non ad fumēdā vin
dictā: sed ad iniuriā pfulandā. Seruaf est mo
deramē: si illad tantū fiat: quo omisso: violentia
repelli nō possit. Unde etiā licitū est occidere in
sistantē: et eū qui vult occidere: si aliter nō potest
quis manus ei9 enadere: vt in. c. Si furiosus: in
clēm. de homicidio. Et si vis seu iniuria sit in p
sona: tūc potest repelli anteq̄ sit illata. Si autē
quis post vim illatā persone fuerit percutiat: nō
videt repulsiō iniurie: s; vindicta que omnibus
prohibet: vt in. d. c. Significasti. in ter. et in glo. et
ideo tenet (nisi viderit iniuriā ante paratū enuio
percutere) vim nō repellere et repellere. Si vis
inferri rebus: tūc et illatā et inferendā licet repelle
re: sed post illatā incontinenti q̄ citius fieri pōt:
purs. s. q̄ diuertat ad alios actus: vel q̄ citi9 sci
nerit et poterit collectis amicis. C. Dicitū est in p
positione: quo minus possit: non dicit: quo mi
nus nō dicit obistere: qz nullus tenet repellere vim
sibi aut rebus suis illatā: immo perfectissus est
iniuriā patiēter sustinere: seruādo cōsiliū euāge
licū. Si quis te percuferit in dexterā maxilla: pre
be ei et alterā: et si voluerit tollere tunicā tuā: di
mitte ei et palliū. Quōd verū est nisi hec tolerātia di
set reipublice: vel iniuriarū notia. Nam si pas
sim ab oibus toleraret iniuriā quilibet: magna
hoc cōfusiōne et perturbatione gigneret in com
munitatibus et politijs. Si cui libet liberum esset

Augusti.
de vita et regula clericorum. Vites aut nullas ha
beatis: aut q̄ celerissime finiatis. Neq̄ ita crescat
in odiū vt trabē faciat de festuca: et anūā faciat
homicidā. Sic em legitis: qui fratrem suum odit:
homicida est. Quarto nos mouere dicit ad par
cendū nos ledentibus: qz si ipsi eoz debita non
dimittim9: neq̄ nobis pctā nostra dimittuntur.
Unde dicit xps. Si autē nō dimiseritis etc. vt su
pra. Que verba tractās beatus Hiero. C. Formi
dulae sentētia. Si parua fratrib9 nō dimittim9:
magna nobis a deo nō dimittuntur. Hinc hortaf
Ipe. de Kanenna in quodā sermone di. Homo si
sine peccato esse nō potes: et vis semp dimitti ti
bi: totū dimitte semp: et quantū vis dimitti: tan
tum dimitte. Quoties vis dimitti tibi: toties tu
dimitte: immo qz vis totū dimitti tibi: totum re
mitte. Hec intellige qz remittēdo aliū: tibi veniā
tu dedisti. Et nō semel aut bis aut certis vicibus
est peccātib9 ignoscendum: sed quoties eos in
nos cōtingit delinquere. Unde Hiero. sup illad
Mat. xviij. Nō dico tibi vsq̄ septies: sed vsq̄ se
ptuagies septies. I. quadringētis nonaginta vi
cibus: vt scilicet toties peccāti fratri dimitteret
in die: quoties ipse peccare nō possit. Et beatus
Aug. in de verbis dñi. Audiuisi formam: septua
gies septies Xps pctā tibi donauit. Si vsqz huc
ignouit: vltra negat: pone et tu limitē: vltra nō
li ignoscere. Quē egregie obseruauit Theodosi9
imperator: de cuius obitu scribēs beatus Amb.
ait. Beneficiū se parabat accepisse auguste me
morie Theodosi9: cū rogaret ignoscere: et tūc p
rior erat venie cū fuisset cōnotio maior iracun
die: et optabat in eo qd timebat in alius vt irasce
ret: hoc erat remediū reoz: qui cū haberet pote
statē sup oēs quasi parens postulari malebat: q̄
quasi iudex punire. Equitatis iudex nō pene ar
diter: qui nūq̄ veniā petēti denegauit. C. Quin
to mouere nos dicit ad ignoscēdū alijs: qz si offē
dentibus nō dimittimus: tūc debita prius dimis
sa dñs repetit quousqz reddamus vsqz ad nouis
simū quadrantē. Hoc significatū est in parabō
la de seruo debētē decē milia talēta: cui dñs cum
nō exhiberet misericordiā suo pseruauit. Seru
ue nequaz omne debitum dimisit tibi qm̄ rogasti
me. Nonne ergo oportuit te misereri conferui
tati: sicut et ego tui miseratus sum? Et iratus dñs
eius tradidit eū tormentorib9: quousqz redderet vni
uersum debitū. Et subdit. Sic et pater meus cele
stis faciet vobis: si nō remiseritis vnusquisqz fra
tri suo de cordibus vestris. De hoc bea. Aug. in

Hiero.
Petrus de
Kanenna
Hiero.

Augusti.
Ambro.

Dat. xviij.

Augusti.

Sup cast.
Chryso.

Sup cast.

Uim vi res
pellere le
ges omnes
permittūt.

Datth. v.

madiā a pastoribus defensauit: cū tñ nec sup puel-
 las: nec super pastores iurisdictionē habuit. Ita
 ras: exploratores: petrus tñm discipuli paulū:
 quē in sporta submiserunt: ceteri plurimi proxi-
 mos laudabiler defendere sunt conati. Et qui-
 bus oibus pty veritas illi? ppositionis. **C** Dicif
 aut notāter in ppositione: in casu urgentis neces-
 sitatis: q? extra casum necessitatis nō est pceptū:
 sed consiliū: sicut cetera mie opera extra casum
 necessitatis nō cadunt sub pcepto. Additur: dū
 non apparet in pcepto alii? tē. q? si ad fuerit qui
 vult r pōt defendere: reliq? excusant. Sed si adf-
 set qui posset r nollet: aut q? veller r nō posset: tūc
 alius qui posset minime ab obligatione defendē-
 di liberat. **C** Dicif: nisi mains immincat pericu-
 lū: q? maior periculo magis est occurrendum: r
 hoc est verū: qñ minus periculū est certū: vt si ex
 defensione vnus multi periret: q? alius nō pas-
 teret effugū. De primo habet. ij. Reg. xx. q? sybā
 filiū bochi: q? ad ciuitatē abela cōfugit: ac ppter
 eum ciuitas obsessa capieda? erat: ciues tradidit
 derūt hostib?: vt per hoc ciuitas ab obsidiōe libe-
 raret: q? tñ fieri nō debuisset: nisi ipse tradi deme-
 risset. Siquidē innocētē tradere in nullo casu li-
 cet. Sed aliud est tradere ad interitum: aliud de-
 fensionē subtrahere. De secō scribit beatus Au-
 gustinus ad bonificiū comitē innuēs: q? vn? etiā inuis-
 tus liberandus est a certo mortis periculo: licet
 multi ei? liberationi resistētes: ppter hoc se iteri-
 merē: r habet. xxiii. q. iij. ipsa pietas. **C** Dicif
 nis naturaliter possibilibus r cōgruentibus sibi modis.
 Itā multis modis pōt q? alii defendere: q? sicut
 non sunt oēs oibus possibilis: ita nec oēs oibus
 cōgruūt. Pōt em? defensio fieri qñq? armis violē-
 te resistēdo. Alio mō q? bñs exhortatorius: pcepto-
 rius: phibitorius impugnare volētes a violentia
 repubendo. Alio mō occultādo vel nō prodēdo:
 aut in domū vel locū tutū recipiēdo: aliq? mo-
 dis q? plurimis: quos longū esset enarrare cōtin-
 gir aliquē defendere. Quilibet itaq? sūm modum
 sibi cōgruentē r possibilē: tenet proximū desen-
 dere. **C** Tertia ppositio. Inmuriā passus ab
 alio: dāni satisfactionē exigere poterit (salua cha-
 ritate) iudicij officio. Probaf: q? ad hoc statute
 sunt leges tā diuine q? humane ac deputati iudi-
 ces quoz officio cōpelli possunt in qui dānū itu-
 lerunt in corpe rebus aut fama. Petere aut iusti-
 tiā non est iniustū: ergo. Antecedens est manifes-
 tū ex legalibus libris moysi r iudicij: r cōstitu-
 tionib? ecclesie ac imperatorū. Itē hoc tñ: sed
 etiā agi pōt ad reopunitionē: hoc est nō solū p-
 rest q? agere ad restōnem ablati: r refusionē dāni
 accepti: vt iuste agere pōt ad punitionē dā-
 nū inferentis: salua tñ charitate r debita intētiō-
 ne: vt scy hoc nō faciat in malū pximi animo vin-
 dicandi: r appetitū vindicte satiendo. Sic enim
 agere ad penā: pmet ad rācorē tuoz r odiū: q? a
 quolibet hōie semora esse debēt: sed pōt agere ad
 penā: vt ex punitionē aliq? bonū proueniat: pnta
 honor dei: pfect? fidei: emēdatiō fratris: sal? p-
 ximi iniuriantis: r alioz cohibitiō a pctis: pacis
 quozq? cōitatus: aut publice iusticie cōseruatiō:
 aut aliud bonū quodcūq?. Ita pōt q? hodie ad
 malefici interreptionē: ac latronum extirpationē.
 (Nisi id sit aliquid spāliter iterdictū: q? d? ppter
 clericos: q? nō dnt in mortē cuiuscūq? nocētis ma-
 chinarī: ppterq? fratres de ordine minor: q? non
 dnt cū iudicij strepitu cū suis pcuratorib? dānas
 eleemosynas diminuēt? r certare: ne aliqd tā-
 q? sue cōitati ppiū appropiēt: recedere q? videā-
 tur ab ea: quā pssu fuit altissima paupertate.) Itē

solū licitū est r iustū agere ad penā iniuriatū ac
 dānicantū: imo hoc nō facere nōnunq? maluz
 est r vitiosum: vbi. s. per hozū omissionē daret au-
 dacia malis peruersis hōibus opprimēdi simpli-
 ces: quoz tñ malicie occurri posset sine periculo
 p penas r disciplinas iuxta leges iustas. Illos em?
 sufferre est laudabile: nec ex discreta paciētia pro-
 ueniret: s? ex fatuitate r insipitiā. Ad hoc em? fa-
 cit q? supra allegatū est. Cui licētia iniq?itatis rā-
 pif: vtiliter vincitur: q? nihil est infelicius felicitate
 peccatiū: qua penalīs nātiritur impietas: r ma-
 la volūtas iterior roboret. Ita cōpescēdi sunt he-
 retici: ceteriq? infideles fidē nostrā qūolibet blas-
 phemātes inferētes dāna: r iniurias tpo suisq?
 mēbus. De q? b? btūs Augu. in epla ad Vinctē di-
 cit. Istos atroces quondā inimicos nros: pacē r
 quietē nostrā varijs violentiarū r insidiarū generi-
 bus grauiter infestātes: si licē cōtēnerem? r tolera-
 remus: vt nihil oīno q? ad eos terrendos r corri-
 gendos valere posset: excogitaretur? r ageretur a
 nobis: vere malū p malo redderetur. Si em? q? q?
 inimicū suū piculo sis febuz? phreneticū factum
 currere videret in precipitiū: nōne tūc potius ma-
 lum p malo redderet: si cū sic perire pmitteret: q?
 si eū corripiendū ligandūq? curaret: r tñ tunc ei
 aduersissimus r molestissim? videret: q? vtilissi-
 mus r misericordissimus extitisset. Sed plane sa-
 lute reparata: tanto liberi? ei gratias ageret quā
 to sibi eū minus pepercisse sensisset. Et subdit. O
 stibi possem ostēdere certū genus hōim quōdā
 hereticorū: quos multos iam catholicos manife-
 stos habemus: dānātes suā pūstā vitā r misere-
 rabile errorē: quo se arbitrabant pō ecclesia dei sa-
 cere: quicqd iniqua temeritate faciebāt: qui tñ
 ad hāc sanitatē nō perdurerēt: nisi legū istarū: q?
 tibi displicēt: vinculus tanq? phrenetici ligarent.
 Et post modicū. Quā multi ex ipsis nūc nobiscū
 gaudent: pūstā pondus pncipioz operis ac-
 cūsant: r fatetur nos sibi molestos esse debuisse:
 ne tanq? mortifero somno: ita morbo veterno se
 consuetudinis interirent. Et post multa. Itā oīs
 qui parit amicus est: nec omnis q? verberat ino-
 micus est. Adliora sunt vulnera amici q? fraudū
 lenta oscula inimici. Adli? est cū seueritate dili-
 gere q? cū lenitate decipere. Utilius decipiētī pa-
 nis tollit: q? de cibo securus iustitiā negligebat: q?
 esuriētī frāgit: vt iniustitie seductus acquiescat.
C U Ex quibus satis deduci videt: q? ad vilitate
 tē iniuriantū r fidelīū pacē: expedit qñq? ad eoz
 punitionē agere: ita tñ q? intētiō r inferētis penā
 r ipsam apud iudices requirētū: semp feratur in
 aliq? bonū: ad qd intendat p talē punitionē vel
 accūsationē puenire. Ex pcepto namq? diuino te-
 nemur oēs diligere. Si ergo aliq? nob? iniuriat?
 nemur nihilominus eos diligere corde: r ex fra-
 terna charitate ab eis panes exigere: si tamē spe-
 ratat: quod eis vel alijs sit hmoi punitio saluta-
 ris. Si autē cognoscimus hmoi punitionem eis
 nō pficere: nec aliud bonū per hoc pcurari: s? ve-
 rissimā malū inde puenire: tūc tenemur ex ea-
 dē charitate totū dimittere: q? vt dicit Aug. Ille
 vincit in bono malū: qui sūm q? videt salutē aie in
 iniuriantis prodesse: paratus est corrigere: parat?
 est r indulgere. Et super illo adact. xvij. Sic r p-
 meus celestis faciet vobis: si nō remisistis vnus
 quisq? fratri suo de co: dibus vris. dicit Aug. Si
 per charitatē impositis disciplinā lenitas de cor-
 de nō recedat. Dat exemplū de chirurgo. Quid
 enim inquit: tā piū q? q? medicus ferens ferra-
 mentū seuit in vuln? r homo sanctur. Qd si vul-
 nus palpatur. i. solū blande tractatur: pdis hō.

Augustin?

Dicit mo-
dis q? pōt
aut defen-
dere.

Augusti.

Sic ergo semp offense remissio in corde: etiam si aliqui (nō ad vindictā aut malū alterius: sed ad correctionē primi) sit asperitas in voce vel ope. Uti hec regula in hōidī seruāda est: vt repetēs sua aut recipere volēs dāna: vel punire iniuriatē: faciat hoc ordine iuris: bona in iudicio: ita q̄ nequaquā malū primi: aut vindictā intēdat. Ista em̄ intētio semp mala est. Et q̄ ista intētiō penā infert: aut p̄ iudicē cōpetētē inferre p̄curat: semper peccat. Hec em̄ intētiō rep̄gnat charitati: et p̄hibita est diuina lege. Tenit. xij. Hō d̄ q̄ras vltio nē: et nō memoret̄ in re cūiū tuoz. ¶ Quarta p̄positio. Licet pro illatis iniuriis et dānis poterit satisfactioē q̄s perere: tenef tñ animū ad illa et maiora p̄pter deū: et primi salutē sustinēdūz intus paratū habere. ¶ Probat p̄ illud. Si quis te percussit in dextera maxilla p̄bebe ei et alterā. Et Qui vult tecū in iudicio cōtēdere: tunicā tuam tollere: dimitte ei et palliū. Et Quicunq̄ te angariauerit mille passus: et de cū illo talia dno. Hec precepta cū ad aliqua obligat̄ nō ad factū extērius: vt litera sonat: ergo intelligēda sunt fm̄ animi p̄parationē: q̄ alij intellectus dari nō pōt. Hō em̄ ad literā obligat̄: vt qdā heretici nō recte intelligētes: dixerūt: hōies ad opus extērius fm̄ planā verborū significatiōē obligari. Uti et dicit̄: q̄ p̄i doctrina atq̄ p̄dicatio reipublice moribus nulla ex parte cōueniat. Quis em̄ inquit: tolli sibi ab hoste etiā: aliq̄d patiat. Vel p̄uincie p̄donib⁹ nō mala velit ire belli repēdere? Cōtra quos beat⁹ Aug. in ep̄la ad Alarcellū: in quo dā sermone de puero cēturiōis: ostēdit hec p̄i p̄cepta nō esse intelligēda fm̄ factum et opus extērius: vt quotiens q̄s fuerit percussus in vna maxilla: statim offerat percutiendā (que nec autoz legit̄ p̄s fecit: nec ap̄s eius Paulus: vt. s. dictum est.) Sed intelligēda sunt fm̄ animi p̄parationē: ita scy vt quilibet fidelis sic in aīo sit disposit⁹: q̄ vbi ex iterata sua percussione fides p̄i augetur: hono: dei et salus proximi procuraret: vellet ipse ampliores iniurias tolerare. Aut si ex resistantia irrogate iniurie timeref sal⁹ p̄i impediri: aut mains malū vel scādālū p̄uillorū succrescere: ac oriri putaret: tū camp⁹ malo resistere nō vellet: sed ad lucrandū primū: aut ad vitandū scādālū: patiet̄ quātas cūq̄ iniurias sustinere. ¶ H. Uti dicit̄ Augu. xiiij. q. i. paratus. Paratus debet esse homo iustus et pius: patienter eoz maliciā sustinere: quos fieri bonos q̄rit: vt numerus poti⁹ crescat bonorū: nō vt pari maliciā sequis numero addat malorū. Deniq̄ illa precepta magis sunt ad p̄parationē cordis q̄ int⁹ est: q̄ ad op⁹ quod in aperto fit: vt teneat in secreto cū patientia: cū benivolentia. In manifesto aut̄ id fiat: qd̄ eis videt̄ prodessē: quib⁹ bene velle debemus. Et adducit exemplū p̄i etiā supra allegatum dicēs. Vnicuique ostēdit: qd̄ ip̄e dñs iesus exempl⁹ singulariter patientie cū percuteret̄ i facie: r̄ndit. Si male locutus sum: exp̄obia me de malo: si aut̄ bene quid me cedis: h̄c aqua q̄ igit̄ p̄ceptum summi si verba intueamur) impleuit. Hecq̄ em̄ p̄beuit percipienti alterā partē: sed potius prohibuit ne faceret: et iniuriā augetet: et tñ parat⁹ aduenerat: non solū percuti in facie: verūet̄ pro his a q̄bus hoc patiebat̄: crucifixus occidi. Pro quibus ait in cruce pedēs. Pater ignosce illis: q̄ nesciūt quid faciunt. Ad dicit̄ exemplū ap̄i supra positū. Et sequit̄. Sunt ergo ista p̄cepta patientie semp in cordis p̄parationē: et retinēda. ¶ Ista quoq̄ benivolentia: ne reddat malū p̄ malo semp in voluntate cōplenda. Agenda autē sunt multa et cū iniuris

quādā benigna asperitate plectendis: quoz potius vtilitati cōsulēdū est q̄ volūtati. Hanc etiā p̄parationē cordis ad iniurias quas cūq̄ in casu nostro a proximo sustinendas implicat p̄ceptū diligēdo proximi: quē et si nō tenemur diligere supta nos: hoc est plus q̄ nos ipsos: tñ tenemur euz diligere: sicut nos ipsos: et plus q̄ corpus nostrum aut q̄ quicūq̄ bona nra exteriōra: s̄z b̄tm̄ Aug. i. de doctrina xpi. ponentē ordinē inter ea q̄ a nobis sunt diligenda. Hō aut̄ diligit̄ primū plus q̄ corp⁹ suū: aut bona sua q̄ ob salutē aie ei⁹ non est parat⁹: quascūq̄ iniurias sine in corpore: sine in bonis sustinere. Qui vero sic in animo disposit⁹ est: vt magis velit cauere dānū p̄xiū corpis et rerū suarū: q̄ dānū salutis primi: plus diligit̄ corpus suū: et res suas q̄ primū. Plus em̄ eū amat: cui⁹ malū magis cauet̄ s̄ndet: et bonū plus procurare. ¶ C. Cū igitur fm̄ p̄dicta plus q̄libet diligere tenet̄ primū: q̄ corp⁹ suū: et q̄ bona sua exteriōra: sequit̄ q̄ quilibet fm̄ animi p̄parationē tenet̄ magis velle q̄cūq̄ mala p̄ferre in p̄prio corpore: q̄ salutē velle in proximo negligere. Tenef quoq̄ magis velle sustinere quācūq̄ in cūctaz in reb⁹ suis: q̄ salutē primi frustrari. Et vbi necessitas et vtilitas id exproceret: nō satis foret illā habere p̄p̄tudinē in aīo ad illa mala p̄ferēda: sed necesse esset ad salutē hāc animi p̄p̄tudinē in opere exteriōri exhibere: etiā vsq̄ ad amissionē vite corporalis. Sicut docet̄ p̄s de bono pastore q̄ tpe persecutionis: cū viderit malū ouib⁹ suis imminere: ponit aīam suā p̄ ouib⁹ saluandis: et ita de quolibet alio hōie particulari in cā necessitatis ad saluandū proximū. Unde si vigeat sarcenus petrus vt abneget̄ xpm̄: et p̄fens sit alius xpian⁹ potēs illū in fide roborare per verbū: aut doctrinā: aut per animi fortitudinē: ad tolerantiā penarū pro xpo inflictarū: tenetur ille ex charitate quā habere debet ad proximū: plus eligere sustinere mortem q̄ cessare a doctrina: vt aliū in fide saluet. Hec si sic mouit: mouit dūtaxat pro salute proximi: sed etiā pro xpo. Elegit siquidem plus mori tp̄aliter: q̄ fidem Christi in se aut̄ alio periclitari: et fm̄ hoc dicit̄ ap̄s. Corde credidit̄ iustitiam: ore aut̄ p̄fessio fit ad salutē. Cōfessio scy fidei ad salutē necessaria. ¶ H. De re p̄s exemplarū in p̄sona p̄p̄ia: plus eligit̄ mori q̄ deserere iustitiam. Et quo reprehēdit scribas et phariseos p̄populi salutē p̄curant. Hōc fecerūt ap̄i et martyres q̄ patienter et sponte ignes et ferrā: et quas cūq̄ alias penas immanissimas subierūt ad robur et dilatationē fidei p̄secutūp̄ salute proximo: vt scy lucrifacerent xpo animas plurimas p̄ constantem suā p̄dicationē et passiones. Citra aut̄ et extra casum necessitatis: q̄ opus sit magne perfectionis patientie et supererogationis p̄ferre iniurias sine murmure: et retributione pene et vindicte: fm̄ illud Cassio. Patientia est q̄ oīa vincit aduersa: nō colluctat̄: sed iufferēdo: non murmure: sed gr̄as agendo: nō tñ hoc simplr̄ est necessariū ad salutem. Unde et in veteri lege statutum fuit: vt dens pro dente: oculus pro oculo: et perderetur: vt deductum est propositione p̄cedētī. ¶ Sed hic querere possit quis. Utrum quilibet teneatur dimittere debita suis debitoibus in sua malicia permanētibus: nec se recognoscētib⁹ in nos peccasse: nec etiā veniā a nobis poscētib⁹. R̄ndetur fm̄ p̄dicta: q̄ quilibet tenetur nō admittere iodiū vel r̄corē cōtra qualiter quōnem: cūq̄ se ledentē: sive offendēs perat sine nō. Hōc exigit̄ fraternā charitas: qua quilibet tenet̄ quilibet proximū diligere: sive amicum: sive inimicum.

Tenit. xij.

Matth. v.

Augustin⁹

Christi precepta qualiter intelligenda.

Precepta patientie semp in cordis p̄parationē retinēda.

Joan. p.

Cassiodo.

Questio.

Rassio ad

De cor.

20

DE
C
V
B
Y
S
N
B
I
M
I
T
O
M
I
C
O
D
G
N
A
C
O
I
C
U
C

Que

telligitur de veniali: et preceptum de mortali. Itē
 anacletus papa. xliij. q. ij. tam sacerdotes: ait.
 Tam sacerdotes q̄ reliqui fideles omnes summā
 habere debent curā de his q̄ perierūt: quaten⁹ eos
 r̄ redarguone corrigant a pctis: aut si in corri
 gibiles apparerūt: ab ecclia separerūt. Hec est cō
 tra q̄d̄ thero. ait. Sacerdotes studeāt adimple
 re illud euāgelij. Si peccauerit in te frater tu⁹: vt
 hf̄ di. xij. s; illud. Hō em̄ intēdit thero. dicere q̄
 soli sacerdotes seu plati teneant ad illd̄: s; q; ma
 gis illi q̄ ceteri: vt vult. b. Tho. ¶ Itē Aug. in de
 v̄bis dñi. Si neglexeris corrigere: peior effectus
 es eo q̄ peccauit: s; hoc nō esset: nisi hui⁹ negligē
 tie p̄cepto dānaret: r̄ mortale pctm̄ eēt. Itēq; em̄
 peior: si eret nō corrigendus eo q̄ peccauit mortali
 talis em̄ tū corrigendus est: nisi r̄ ipse correptio
 nē negligendo mortali peccaret. ¶ Hāc rationē
 pōderat p̄anoz. in. c. nouit. de iudicijs. Ad idem
 facit glo. d̄at. xliij. Ita peccat qui vidēs fratres
 peccare: tacet: sicut q̄ penitētī nō indulget. Hāc q̄
 dixit. Si penitent indulget. p̄m̄isit si peccauerit
 increpa. Sed indulgere penitētī cadit sub p̄cepto:
 vt. s. patuit: ergo etiā correptio fratris. Et beat⁹
 Greg. Sicut non est ab ofone cessandū p̄ his q̄s
 corrigi volum⁹: etiā c̄si nullo hōie orante p̄ Pe
 tro dñs respicit eū: r̄ fecit suū flere pctm̄. Ita non
 est negligēda correctio: q̄uis de⁹ q̄s voluerit: nō
 correctos facit esse correctos. Tunc autē ex corre
 ctidē. p̄ficat hō: cū miseret de⁹ atq; adiuuat: qui
 facit q̄s voluerit: etiā sine correctidē p̄ficere. Et
 q̄b⁹ fatis p̄t̄ correctio nē fraternā cadere sub p̄
 cepto. hoc etiā expresse tenet sc̄tus Tho. ij. q. q.
 xliij. ar. ij. r̄ Hugo postillator. Richar. in. iij. di.
 xij. r̄ cōditer doc. ¶ C. S. q; hoc ē p̄ceptū affirma
 tiuū: nō obligās p̄ semp; s; p̄ loco r̄ tpe: cōsidera
 re opz: q̄n obligat. Hāc q̄ oēs obligat iā declara
 tū est: r̄ ampli⁹ declarabit. Dicēdū ergo q̄d̄ trib⁹
 cōcurrentib⁹ ex pte corripit̄: r̄ trib⁹ ex pte cor
 riptidē: simul obligat: cōsidē q̄ tūc nō corripit: trās
 gressor est huius mādati: r̄ per p̄his mortali pec
 cat. ¶ Ex pte corripit̄. P̄lo requiritur certa
 pcti cognitio. Hō sufficit suspitio: aut q̄cūq; rela
 tio: sed cognitio certa q̄d̄ peccauit: vt̄ Eccl. vi.
 ¶ Quāq; interrogos ne vituperes quēq;: r̄ cū iter
 rogaueris corripe iuste. ¶ C. S. q; requir̄ in corri
 piētē māfuerit: q; corripit̄ cū austeritate ma
 gis ad peius puocat q̄ corrigat: vt̄ apls. Scrū
 dei opz māfuerit esse: cū modestia corripit̄ eos
 q̄ resistunt veritati. Tertio requir̄ q; corripit̄
 nō sit similis maior pctō notorie obnoxij. Di
 cit em̄ apls. In quo alterū indicas: teipm̄ condē
 nas. Sibi em̄ dici pōt illud puerbiū. Medice cu
 ra teipm̄. Un̄ r̄ Jfido. de sum. bo. Hō dy aliorū vi
 tia corrigere: q̄ vitij ē sabiect⁹. ¶ Propterea dicit
 p̄pheta. In s̄ corripiet me: q̄si diceret: nō peccas
 tor. Q; nō est dign⁹ corrigere aliena: q̄ p̄p̄is de
 tine. ¶ C. S. q; peccator ex pctō p̄cedēti indignus
 redditor: vt̄ alij corrigat maxime de minorū vel
 equali pctō. Un̄ sup̄ illud. Quid vides festucā r̄.
 dicit bea. thero. De his loquitur: q̄ cuz mortali
 crimine tenent obnoxij: minora pctā fratrib⁹ nō
 concedūt. ¶ C. S. q; reddidit indebita p̄pter scāda
 lū q̄d̄ sequit̄ ex tali correctione: si pctm̄ corripit̄
 sit manifestum. Q; vt̄ q̄ ille q̄ corripit nō mouea
 tur ex charitate: sed q̄ corripit ad ostērationē.
 Unde super illud d̄at. Quid dicit frater tu⁹ r̄.
 Beat⁹ Chyso. dicit. Quo p̄posito: puta ex chari
 tate: vt̄ salues primū tuū: Hō q; teipsum ante sal
 uares. Vis ergo nō alios saluare: sed p̄ bonā do

ctrinā malos actus eclare: r̄ scie landē ab hōib⁹
 querere. ¶ Tertio p̄pter sup̄biam corrigētis: in
 quantū sc; aliq; p̄p̄ia pctā parupendēs: seipm̄
 preferi p̄mo suo in corde suo: pctā p̄mi anstē
 ra seueritate d̄iudicās: ac si ipse esset iust⁹: vnde
 Aug. in de ser. dñi in mōte. Accusare vitia officij
 est bonorum: q̄d̄ cū mali agūt: alienas partes fa
 ciūt. Hō tñ absoluit peccator simplr ab hoc p̄
 cepto: vt̄ dicit sc̄tus Tho. Corruptio delinquentis
 pertinet ad aliq̄: inquantū viget in eo rectum
 iudiciū r̄ōnis: id aut manere pōt in pctō: quia
 pctm̄ nō tollit bonū nature: s; vulneret: id peccas
 tor: nō absoluit simplr ab hoc p̄cepto: alioq̄n de
 suo pctō reportaret cōmodū. Sicut nec absoluit
 a p̄mi dilectidē: i qua fundat p̄ceptū correptio
 nis fraterne: tñ corripit̄ peccat ex causis tactis:
 pro quanto scandalizat: ac se extollit: ac sua pctā
 palliat. Hec tñ est perplexus: q; p̄t̄ sibi via cas
 dēdi pctm̄ r̄ obediēdi p̄cepto: vt̄. i. p̄ius seipsum
 emēdet de suo pctō penitēdo: r̄ sic humiliter cor
 riptat simul ingemiscēdo. Sic em̄ iam nō est pec
 cator: nec ingemiscēs se extollit. Un̄ beat⁹ Aug.
 vbi. s. Cogitem⁹ cum aliq̄ reprehēdere necessi
 tas nos cogit: vt̄ r̄ talis sit vitij q̄ n̄n q̄s habui
 mus: r̄ tūc cogitem⁹ nos hōies esse: r̄ nos habere
 potuisse. Vel q̄d̄ habuim⁹: r̄ nūc nō habemus: et
 sic tūc gat memorā cōis fragilitas: vt̄ illā corre
 ptionē nō odiū: sed mīa p̄cedat. Si autēz inuēni
 mus nos in eodē vitio esse: nō oburgem⁹: sed si
 mul cōgemiscamus: r̄ ad p̄nam inuicem finis
 mus. Sic ergo cum peccator cū humilitatē corri
 pit delinquentē: nō peccat: nec per hoc nouā dāna
 tionē acquirit. ¶ C. S. q; ex parte peccatis p̄lo requi
 ritur q̄d̄ sit spes p̄abilis de emendatione fratris
 r̄ non timor p̄abilis de peioratione. Et sine cū
 regulariter debet ea q̄ sunt ad finē. finis autem cor
 reptionis: est emendatio fratris. Qui finis si non
 speratur: frustra ad eū consequēdum media assu
 muntur. Un̄ p̄noerb. ij. Noli arguere derisorie:
 ne oderit te. Ubi glo. Hō est timēdū ne tibi deri
 sor cū arguit: cōtumeliā inferat: s; hoc pot⁹ p̄
 dēdū: ne tractus ad odiū inde peiorat. Un̄ ces
 sandū est a correptidē fraterna: dū timetur nec ex
 hac delinquentē fiat deterio. Et Tullij ad Sallu
 stiū. frustra nitit: r̄ nibil aliud q̄ odiū q̄rere exte
 rne demētice est: r̄. Qui arguit impiū: ipse sibi ma
 culā generat. ¶ C. S. q; requiritur q̄d̄ pctm̄ suum sit
 mortale: nō tñ veniale. Qd̄ p̄t̄: q; correptio p̄
 cipit: vt̄ frater lucet r̄. Un̄ de veniali nō ligat p̄
 ceptū. ¶ Uerū duplicia sunt venialia. Quedam
 em̄ disponunt de p̄p̄ino ad mortale: r̄ quedaz
 a remotis. A remotis: vt̄ verbū ociosum: leuitas
 risus: aspect⁹ vel audit⁹ curios⁹ non itatū: et simi
 lia. De p̄p̄ino: vel rōne multitudinis: vt̄ dum
 assidue: sine numero hec cōmittunt. Vel ratione
 magnitudinis: vt̄ sunt aliqua mēdacia multum
 scādalizātia: r̄ alique detractiones. Vel ratiōe cō
 nexionis cū mortali: sicut sunt colloquia impudi
 ca: visus fixus in mulierē: tact⁹ impudici: vt̄ oscu
 la r̄ hōi. Sicut ergo aliq; vidēs aliū incidētēz
 per viā: credēs q; in ea statim incideret periculū
 mortis: peccaret nisi retraheret eū. Ita pōt aliq; peccare mortali: nisi corrigat frater de hōi ven
 nialibus: q̄ sunt dispositio p̄p̄ina ad mortale.
 Tenemur itaq; q̄nq; iterdū ad correptionē deve
 malib⁹: nō tñ venialia: sed inquantū ad mortalia
 inducūt. In alijs hō venialib⁹ corripere delinque
 tē: Quis sit charitatis (q̄ inde sperat vntas)
 nō tñ omittit illud q; negligētia ē mortale. Hec
 th̄ber⁹ in expōne regule b̄i Aug. ¶ Tertio q̄d̄
 nō sit spes de maiori opportunitate: vel t̄pis ad
 corripēdum

Grego.

Eccl. xi.

ij. Tim. ij.

Rom. ij.

Jfido.

Correctio pctōis red dif minus fructuosa p̄pter tria.

Chyso.

Augustin

Beatus Thomas.

Augustin

Prover. ij.

Venialia sunt duplicia.

20

On nec noi m

20

corripiedū: vel etiam persone alterius magis ad
 corripiedū idonee. Nam tempus oportunitus
 expectari potest: vñ Aug. in de pñi. virt. vñitōiū
 Aptum tempus expectās peccantē arguā: et eius
 delicta 3 facie eius statuā. Item in de ciui. dei li.
 i. c. ix. dicit. Si propterea quisq; oburgādis et cor
 ripiendis male agentibus parci: quia oportunitū
 tempus inquiri: vel eisdem ipsis metui ne dete
 riores ex hoc efficiantur: vel ad bonā vitā et piā
 erudiendos impediānt alios infirmos: et preināt
 atq; auertant a fide: non videtur esse cupiditatis
 occasio: sed consilium charitatis. Sic si quis cer
 nit alios ad corripiedū fratrem magis idoneos
 vt puta se meliores: aut corripiedo magis fami
 liares: seu prelatos ipsius quibus constat pecca
 tū fratris: propter quod probabiliter credere pos
 test: q; aliquis illoz in quibus est equalis vel ma
 ior aptitudo ad corripiedū: fratrem corripiat: et
 maxime hoc de prelato presūmēdum est. Ad em̄
 debz credere q; prelatos in tali casu sit immemor
 salutis sue. Quod vtiq; esset si negligeret subditū
 corripere: cuius pctā non ignoraret. Hñi prela
 tus ita solet dissolutus: q; inordinata sua vita ce
 ris esset lapis offensionis et petra scandali. Dum
 ergo probabiliter credit alium magis idoneum
 fore: qui velit fratrem corripere: ipse precepto illo
 assinnatino non ligatur. Si vero certum habz q;
 oēs corripere negligeret: tunc tenetur corripere
 alijs th pditionibus cōcurrentibus: quod si omi
 sent: precepti trāsgressor est: et peccat mortaliter.
 ¶ **¶** Ex quibus elicitur: q; omissio fratere chari
 tatis tripliciter cōtingere pōt. Quādoq; cū meri
 to omitteris: q; hq; cum pctō veniali: q; hq; cum
 pctō mortali: vt ponit beatus Tho. ar. q. xxxij.
 par. ij. summe sue. Et Rich. in. iij. dist. xij. **¶** De
 ritoze qñ aliquis ex charitate omitteri: quia expe
 ctat horā et locū magis congruentes: aut parci
 peccanti: ne peior fiat. Vel similem causam habz
 ordinatā ad fratris vel ceteroz vtilitatem. Cum
 peccato veniali: qñ timor vel cupiditas tardiorē
 faciūt hoiem ad corrigendū delicta fratris. Item
 th ita q; si ei p̄staret: q; fratrem posset a pctō retra
 here: ppter timorē vel cupiditatem dimitteret:
 quibus in alio suo preponit charitatē fraternā: et
 hoc mō quādoq; viri sc̄ti negligunt corripere de
 liquentes. Vñ brūs Aug. in de ciui. dei li. i. c. ix.
 ait. q; non solum inferiores: verum etiā hi q; supe
 riores vite gradū tenent: ab aliorum resp̄sioe
 se abstinet ppter quādā cupiditatis maculā: nō
 ppter officia charitatis. **¶** Cū pctō mortali con
 tingit omittere fratrem ad correptionem: qñ (vt ibi
 dicit Aug.) formidatur iudiciū vulgi: et carnis ex
 cruciatio vel peremptio. Dū th hec ita dominan
 tur in aīo: q; fratere charitati postponunt. Qd
 tuncy p̄niger: qñ aliq; p̄sumit de aliq; delinq̄
 re p̄babiliter: q; posset eum a pctō retrahere: et th
 propter timorē cruciatūs aut pditionis vite: aut
 ppter cupiditatē perdēdi tēporalia: omitterit corre
 ptiōē fratris: vt si q; p̄babiliter crederet: se pos
 se aduiterā fraternā correptionē retrahere ab ad
 ultero: timet aduiterā ne ab eo occidat: q; potēs
 est aut tyannus: et metu moris occidit peccat mor
 taliter: sic in s̄tibz. Cui⁹ rō manifesta est: q; p̄po
 nit vitā corpale salutē et ale fratris: cum th teneat
 plus diligere aīaz fr̄is: q; p̄pū corp⁹. Et illis p;
 q; fraternā correptio cadit sub p̄cepto: q; q; eius
 trāsgressio culpa est mortalis: atētis th modera
 tionibz supradictis. **¶** **¶** Ite de sc̄do scz cui p̄
 ceptū est: q; p̄m ex p̄missis p; sed th p̄o maiori
 eius elucidatō ē dī: q; oibz p̄ceptū est: quibz mā
 datū est habere dilectionē dei et p̄m̄i: q; oīsum

est hoc p̄ceptū fratere correptionis fundari in
 charitate dei et proximi. Cum omnes tenentur
 diligere deū et proximi: omnes tenentur fratere
 corrigere fratrem. Omnes ergo in cōi rationis vñ
 habentes tenentur ad fraternā correptionē. Deui
 q; quicūq; hz fratrem ad eius tenet correptionē ex
 p̄cepto dñi. Si peccauerit in te frater tu⁹. Sz oēs
 fideles sūt fratres (vt. 3. declaratū est) ergo oibz
 fidelibz dicitū est. Si peccauerit in te frater tu⁹.
 Oēs itaq; tenent fratrem quem errare vidēt: corri
 piendo reducere: q; ex simili ostēditur. Itā in cor
 pore hūano recto ordine nature: non solū caput
 influir in mēbra: et mēbra obediūt capiti: imo et p
 seinnicē mēbra sollicita sunt: singula singulis sub
 ueniendo et aduersantia repellendo: ita in corpe
 ecclesie mystico: cuius caput xps est: et singuli fi
 deles mēbra: vt vult ap̄s. Debent ergo singula
 mēbra: cū mēbris suis erratibus: et in pericu
 lo pctōz constitutis: fraterna admonitio succur
 rere: sic cōmouit dñs verbo pariter et exēplo: dū
 loris discipuloz pedibz dixit. Et vos debetis ab
 ter alterius lauare pedes. Quid aliud est lauare
 pedes q; coopari mandati affectionē a corde
 pcti: Itā pedes animi affectiones ei⁹ sunt: quibz
 fertur quocūq; serf. Nec cooperatio nullo actu tā
 efficaciter fieri potest q; fraterna correptione. Itē
 sile habemus in exercitiū: in quo nō solū dux tenē
 tur exercitū ad gubernationē: et ille ad obediē
 tiā: sed etiā quilibet de exercitu tenet ad defensionē
 ne: promotionē: et adiutoriū: ad eōm victoriā ob
 tinendā. Cū ergo nō minor: immo maior sit vni⁹
 et charitas mēbroz ecclesie ad seinnicē: tenet qñ
 ber aliū corripere: et illud q; est malū et cōis finis
 qui est bitudo: impeditiū postferendus amonere
¶ **¶** De tertio scz respectu cui⁹ fieri d; hoc cor
 rectio: cui⁹ scz hois: et respectu cui⁹ pcti: hoc ē d; q;
 a nobis d; fratere corrigi: et p quali pctō. De p
 mo d;: q; ois frater q; i nos peccauit. Si inqt dō
 minus peccauerit i te frater tu⁹: ergo ois pctō:
 p̄m⁹ sine sup̄io: sine inferio: sine par nobis sine
 rit. De parit̄ inferio: dubiū nō hz. Sed q; ē inferio
 res tenent sup̄iores fratere corrigere: dū eos co
 gnouerint errare: p; ex radice supra tacta: q; tenē
 tur eos diligere: cū sint primi eorū: q; beneficiōz
 eoz capaces: iuxta parabolā Luce. x. incidētis in
 latrones. Proxim⁹ iudicat: q; miam impēdit. Est
 aut̄ prim⁹ primo primus. Sunt et fratres: sc̄m
 illud saluatoris. Oēs vos fr̄es estis. Est th hic ad
 nertendū q; quadrupl̄ contingit aliquē compe
 re. f. amicablem: sed obsecra vt patrē. B. lo. senio
 rem erate vel moribus. Tertio est senioz ad inue
 nes: ita th q; increpationis aspere māfuetudo sup
 ueniat: sic q; pio sero vulnus aperiat: et postea
 emplastrū mitigatiū apponat. Quarto est supe
 rioz respectu subditoz: in quos habet coercionē
 p̄tā: de quo dicit dñs. Dic ecclesie. Si ecclesiaz nō
 audierit: sit tibi sicut ethnicus et publicanus. In
 q; sūdat ex dīcādi autoritas. Itac ergo correptione
 ne iudiciali inferioris sup̄iores congere non de
 bēt: nisi manifeste erraret in fide. Tunc em̄ si non
 adessent sup̄iores vindicatas: vel nollet: tūc per
 inferiores possant puniri: q; herchs reddēt herē
 ticū omni catholico inferiorē: non tantū in so
 ro interiori: sed et in foro exteriori: vt dicit Rich.
 dist. xij. quarti. Unde brūs Greg. Januario ep̄o.

Augustin⁹.

Omissa: si
ne charita
nupl̄r cō
ngere pōt

Augustin⁹.

i. Cor. xij.

Joan. xij.

Mat. xij.

ij. Tes. iij.
i. Tes. v.

Gregorius

Paulus dicit. Seniores ne increpaneris. S; hec
 e; regula tunc est obseruanda: cū culpa senioris
 suo exemplo nō trahit ad iteritum corda iunio-
 rum. Ubi autem senior iuuenibus exemplum ad
 iteritum preberit: ibi districta increpatione feriē-
 dns est. Ita scriptum est. Quaeuis iuuenū om-
 nes vos. Et rursus. Maledictus puer centū an-
 noy: r habetur. ij. q. viij. Paulus dicit. Et beatus
 Tho. ij. q. rxiij. ar. iij. Ubi iminet piculū fidei
 etiam publice essent prelati a subditis arguendi.
 Unde r paulus qui erat sub petro propter immi-
 nens periculum scandali citra fidem petrum pu-
 blice arguit. Et sicut glo. Augu. dicit: ipse petrus
 exēplū maioribus p̄buit: vt sicubi forte rectū tra-
 mitem relinquerent: non dedignarentur etiā a po-
 rerioribus argui. Quamuis aliqui dicant q; licet
 paulus faceret inferiori petro officio et dignitate:
 fuit tamen ei par fidei defensione. Unde Hiero-
 saper epistolam ad Gal. Paulus petrum respē-
 dit: quod non auderet: nisi se nō imparem sciret.
 Sed hoc non de officio ecclesiasticæ dignitatis: s; de
 puritate vite: r sanctitate conuersationis intel-
 ligitur. Solus enim petrus inter aplos p̄matū
 gerebat. ita habetur. ij. q. viij. Paulus petrū. ¶
 Potestatis ergo correctione inferiori superiorē
 corripere non debet: sed correctione fraterna: q; ē
 actus zeli elicitus ex dilectione: inferiorē debet
 r tenentur superiores corrigere loco r tempore p̄
 peccatis morum: non arrogātē r imperiose: sed
 reuerenter cum humilitate. Est enim prelati su-
 perioris officio: pater beneficio: frater fide r religio-
 ne: ac nature conformitate. Potest quoq; eē pec-
 cator: ex opere vel omissione. Quia autem prela-
 tus est superior: debet ei subditus reuerentiam r
 honorem. Quia pater: debet ei amorē. Quia fra-
 ter: debet ei adiutorium. Nam frater qui adiuna-
 tur a fratre quasi ciuitas firma. Quia peccator:
 subditus ei r correptionem. Debent autē sub-
 diti suis superioribus fraternam correptionem
 tanto magis: quanto magis indigent: velut exis-
 stētes in periculoso statu. Etia quāto peccā eoy
 sunt magis nocua subditis: r eoy correptio vti-
 lior r magis exemplaris. De p̄lo dicit bea. Aug.
 in regula. Nō solū v̄s: s; etiā ip̄s. i. plati misere-
 mini: q; inter vos quāto in loco sapiores: tāto in pi-
 culo maiore v̄satur. De sc̄do r tertio habetur. ij.
 q. viij. c. sicut. ij. Sicut inquit laudabile discretū
 q; est reuerentiā r honorē p̄ioribus exhibere: ita
 rectitudinis r dei timoris est: si q; in eis indigent
 correctione nulla dissimulatione postponāt. He-
 totū (q; absit) corpus moribus in adat: si lāguor
 nō fuerit curat: in capite. Et b̄tus Hier. Scire p̄-
 lati debēt q; si perueria v̄s q; perpetrant: tot mor-
 tibus digni sunt: quot ad subditos suos p̄ditio-
 nis exēpla transmittūt. Uñ necesse est vt tanto se-
 canti? a culpa custodiāt: quāto p̄ plana q; faciūt
 nō soli mouant. Magis ergo r plus ceteris corre-
 ptione indigēt: p̄ quāto illa plurib; p̄dest: r p̄se-
 uerāta i peccis nō eis solū nocet: s; subiectis. Hec
 obstat q; d̄. Exo. xij. Bestia q; tetigerit montē la-
 pidabit. Et illō. ij. Reg. vi. q; oza p̄cussus ē a d̄no
 q; tetigit arcā d̄ni. Ubi per montē r arcā intelligit
 tar prelati. Qui bestialiter. i. irreuerētē ac p̄se-
 sumptuose superiores corrigūt penā merent. Pro-
 pter hoc d̄no. etiā redarguit demophylū mona-
 chū: q; sacerdotē irreuerētē correxerat eum per-
 cussit: r de ecclesia eiciēs. ¶ Et b̄tus pater q; p̄re-
 ceptū de fratris correctione obligat quemlibet re-
 spectu cuiuslibet fratris. ¶ R̄ Non tamē p̄pter
 hoc tenentur querere quos corrigam: nec relin-
 quēda sunt monasteria a monachis: vt cogantur

carrere per seculum: r querere quos corrigant: ne
 precepti huius transgressores fiant. Unde Tho. Thomas
 q. alleg. ar. ij. in sola. vl. arg. dat regulam talem. ¶
 lud quod debetur alicui determinate r certe per-
 sone: siue sit bonum corporale siue spirituale: opz
 q; ei impendamus: non expectantes: quid nobis
 occurrat: sed debitā sollicitudinē habētes vt eum
 inquiramus. Unde sicut ille q; debet pecuniā cre-
 ditori: debet eum requirere cum tempus fuerit vt
 ei debitum reddat: ita quilibet sp̄ualiter curā ali-
 cuius habens: debet eum querere ad hoc vt eum
 corrigat de peccato. Sed illa beneficia que nō de-
 bentur certe persone: sed cōter omnibus p̄mis
 siue sint corporalia: siue sp̄itualia: non opz que-
 rere quibus impendamus: sed sufficit q; impēda-
 mus eis quādo nobis occurrunt. Hoc cōm quasi
 pio quādā sorte habendum: vt Aug. dicit lib. i. de
 doctri. christia. ¶ Et propter hoc in de verbis d̄ni
 idem ait q; admonet nos d̄ns noster: nō negligē-
 re inuicem peccata nostra: non querēdo quid res-
 p̄hendās: sed videndo quid corrigas: alioquin
 efficeremur expro:atores vite alioy: p̄ra id quod
 dicitur Prover. xxiij. Ne q̄ras impietātē in do-
 mo iusti: neq; vastes requiem eius. Unde patz q;
 nec religiosus tenetur exire claustrum vt corrigat
 delinquentes. Hec Tho. ¶ Sed de quo pctō
 quia corripit debet seruata forma euangelica: q; s;
 fuit sc̄dm subdiuisionis membrū: An scy p̄ceptū
 illō de fraterna correptōe intelligi debeat de om-
 ni pctō: tam occulto q; manifesto: est aduertēdū
 q; peccatū dicitur tripliciter occultum. Primo i
 lud quod solus deus nouit: vel homo tantuz per
 confessionem. Et de pctō sic occulto non dat hoc
 preceptum. Quia nullū pctm̄ tñ in cōfessione non
 tum detegendū est corā testibus vel ecclesia: vt in
 forma huius p̄cepti p̄inet. Et si in deū peccant:
 solo deo sciente: nō est nostri arbitriū. Uñ dicitur
 si in te peccauerit: hoc est te sciente. Sc̄do mō di-
 citur occultū: q; s; solus nouit. i. nō cū alio: nec
 alijs: nouit tñ extra confessionem. Et de pctō isto
 mō occulto datur hoc preceptū p̄o loco r tpe vt
 dictū est: r mō q; statim seq̄tur. Tertio mō dicitur
 occultū: q; s; solus nouit cū paucis alijs: nō cū
 multis. Et de hoc similit̄ preceptum illud datur.
 ¶ Et per oppositū pctm̄ dicitur publicū. Uel q;
 notū est hoi extra p̄fessionē. Uel q; notū ē aliqui-
 bus: sed paucis. Uel q; notū est plurimis: et pene
 oib;. ¶ Datū est ergo p̄ceptū tā de pctō occulto
 sc̄do et tertio modis: q; de publico primo secun-
 do modo. Nam de publico tertio modo: quo iaz
 pctōi facta est frōs meretricis vt erubescere nos-
 lit: sed pctm̄ suum quasi sodoma predicat: non est
 spes correptionis: datū nō est: maxie q; talis prela-
 tum nouit scire suū pctm̄: nec timet ei? correctio-
 nem iudicalem. De illis ait ap̄ls. Peccātes corā
 omnibus arguet: vt ceteri timorem habeantry de
 Aug. in homel. de penitentia. Que peccant corā
 omnibus: corā oib; arguēda sūt. Que peccant
 secretis: corrigenda sunt secretis. Distingue
 tpa r p̄cordibus scripturas. Hec est sententiā san-
 cti Tho. Richardi: r ceteroy. Uerū si esset p̄babi-
 lis spes emendationis: (nā nemo oino desperādus
 est in hac vita) tūc ligat hoc preceptū etiam in pu-
 blicis: p̄sertim quoad primā eius partem. Licet
 forte non quoad alias partes: scilz testium in d̄-
 ctionē: r ecclesie denūciationē: cū pctm̄ sic publi-
 ce notū sit ecclesie: ita frustra denūciaretur. Ue-
 ruz si pctm̄ publicum non esset notum ecclesie. i.
 prelato denūciandū erit: p̄missa secreta ad mo-
 nitionē: r testiū iudiciō: est nō ad p̄bandū crimē
 q; publicū est: tñ ad p̄bandū secretā cōmonitō-

Esa. rii.
Esa. lxx.

Ad Gal. ij.

puer. rxiij.

Augustin.

In pastor.

Exo. xij.

Thomas

Augustin.

puer. rxiij

Pctm̄ tri-
p̄ctō: occultum.

Hiere. iij.
Esa. iij.

i. Tim. v.

Augustin.

nem preuat. Quid aut de his pectis intelligit prece
 pti: satis p3 et forma pcepti. Nam dicit: corripe
 eu inter te et ipm solu: ergo de occultis scdo mo
 do locu h3. Quid etiã addit de inductione testinz:
 locu h3 in occultis tertio mo. vt. I. patebit: et oc
 cultra scdo aut tertio m3 sunt publica pmo et scdu
 do m3. p3 etiã rone: qz in ob3 his locu h3 r3 et fi
 nis pcepti: qd est enedatio fratris. ¶ Ad huc de
 quarto pncipali: sc3 de m3 correctionis et eius or
 dine dicend3: vbi maior est difficultas: et exposito
 rum diuersitas maxime quoad testiu inductione
 nem et ecclie denuntiatione. Nam videt nonnullis:
 q in pectis occultis scdo m3: sc3 q sol9 nonisti tes
 tes inducendi n3 sunt: qz sic pctm occultu pdere
 tur: et fama pximi q est magnu bonu: lederef. Te
 dere aut pximu: est 3 fraternã charitatẽ: et 3 na
 ture legẽ. Nemo em vult famã suã ledẽ: ergo nec
 alteri? d3. Adducit ad hoc illud Aug. in homel.
 de pnia: et habet. y. q. i. si peccauerit. Quare inter
 te et ipm solu: qz in te peccauit. Quid est in te pec
 cauit? Tu scis qz peccauit: qz etiã secretu fuit qd
 in te peccauit. Secretu h3re cu corrigis qd pecca
 uit in te. Nam si solus nosti qz peccauit in te: et en3
 vis corã ob3 arguere: n3 eris corrector et oris:
 s3 pditor. Et sequit. H3 pdimus: s3 in secreto ar
 guim9: vt vbi cõtingit malu: vbi moriaf. Unde di
 cõt: qz ordo ille correctiois intelligẽdus est de oc
 culto tertio mo: sc3 qz etiã alijs: s3 paucis notum
 est qtuã ad testiu inductione: s3 pma pars pcepti
 etiã respicit occultu scdo m3. Vñ dicunt. Si fra
 tre peccãt sol9 n3 cu alio (extra th cõfessionẽ) so
 lus sine alio vidi: vel certitudinaliter noui pec
 casse: debeo ipm pmo fm formã euãgelicã corrip
 ere inter me et ip3 solu: n3 cu aliquo alio. Si tũc
 me audierit lucrãt sum fratrẽ meũ. Si vero me
 n3 audierit: possum et debeo mecuã adhibere vñ
 testẽ non duos. Qd vñ testẽ possum assumere:
 pater qz disũctiuã dñs in euãgelio ponit dicẽs:
 Adhibe tecũ vñ vel duos testes. Ergo cu de dis
 iũctiuã possum vnã partẽ sine alia adimplere si
 ne trãsgressione: sequit qz possum tm vñ mecuã
 adhibere sine pluralitate testiu et sine trãsgressio
 ne. Qd etiã in illo casu n3 solu possum: sed debeã
 tm vñ adhibere: p3: qz si duos testes vocarẽ: qd
 solus pctm fratris scire: sibi videri posset: qz sub
 testimonio plariũ eu capere vellẽ in verbis: et de
 occulto pctõ facere pctm publicũ: si fateref corã
 testib9. Similiter hoc esset in meũ periculũ: qz si
 tale pctm sibi obijcerẽ: posset negare: et me corã
 iudice p illos duos testes p me adductos cõuin
 cere: qz pctm ei imposuissẽ qd pbare n3 potui:
 et ipm a me fore diffamatũ: nec mihi euangeliz
 succurreret: cu disũctiuẽ loquit. H3 credẽdũ
 est: qz dñs iesus autor pietatis voluerit: qz duos
 testes sup pctõ sic occulto adducerẽ: cuz hoc esse
 posset in fratris scãdalũ et meũ periculũ: et maxi
 me cu vnus sol9 testis cu psona pncipali corri
 piẽte sufficiat ad intẽtionẽ xpi psequendã. Nam
 si duos vocarẽ: pctm n3 maneret sic occultũ. Si
 autẽ nec sic te audierit: dei ecclie. i. plato ecclie
 tamẽ occulte: qz pdesse pot in occulto: et obesse n3
 d3. Nam si dicerẽ multitudini ecclie nihil vale
 rez: pbare n3 possum: immo mihi nocerẽ defo
 ciẽs in pbatione. Sufficit ergo tũc soli plato oc
 culte dicere et non alijs: ita qz sufficit qz primo post
 correptionẽ ei9 qz erat inter me et ipm solu: dicat
 statim: si cõtrãdixerit: soli plato ecclie occulte.
 Quin ideo v3 ecclie: qz pdesf ecclie: et illi tunc
 occulte sufficit dicere. Unde Aug. in regula. Su
 per pctõ primo d3 in secreto corrip: deinde si cõ
 tradixerit: plato ostẽdi. ¶ Ad Alij dixerũt vt reci

tat beat? Tho. q. allegata. ar. viii in responzione
 ad pñm articulu: qz ordo fraterne correctionis
 sic esset seruãdus: qz pmo frater sit in secreto cor
 ripiẽdus: et si audierit: bene quidẽ: si autẽ non au
 dierit: et pctm sit oino occultu: dicebãt non vltra
 esse pcedẽdũ. Si incipit iam ad notitiã plurimũ
 deuenire: ex quibusdã iudicijs: debet vlteri9 pce
 dere: fm qz dñs mãdat. In pctõ vero occulto ter
 tio mo: qd qd nouit cu paucis alijs: n3 th mult3:
 seruãda est forma euãgelica vt primo inter te et
 ip3 solu: et si audierit te: lucrãt es fratrẽ tuũ. Si
 te n3 audierit: adhibe tecũ vnũ vel duos testes
 indifferẽter de his q tecũ sciu: n3 alios q n3 no
 uerũt: et hoc studio corrigẽdũ vel cõuincẽdũ quod
 peccauit: et se ad tuã correptionẽ non emẽdauit.
 Si autẽ nec te nec illos audierit: dic ecclie: id est
 plato in quãtu h3det ecclie: vt corrigat ad tuã
 denũtiationẽ et illoz q viderunt testimoniu sicut
 nouerit expedire. Iste opinionẽs quãtum ad ali
 qua veritatẽ cõtinẽt: n3 tamẽ quãtu ad ola. Nam
 in eo qz cõseruationẽ fame delinquentis astruit
 omitti debere testiu inductione et denũtiatione:
 vt vult scãda opinio: et ita qz fama pferri d3 fratris
 emẽdationi: reprobat a bño Tho. ij. ij. q. xxxij. ar
 ti. viij. et Richar. in. iij. di. xix. ac ceteris doctorib9
 bas cõiter. Unde qz pceptũ hoc concernit nedũ
 fratris delinquentis emẽdatione: sed et corripie
 tiũ cõsuetiã: ad veritatis indagatiõẽ pmit
 to quẽdã quasi posinãta. i. dignitates seu pnci
 pia ex quib9 veritas eliquescit. ¶ O pñmũ. Om
 nis lex interpretãda est et accipiẽda fm intẽtio
 nem legislãtoris: que est sine colligãt institutiõis
 legis. Lex em nihil aliud est: qz manifestatio que
 dam intẽtionis legislãtoris. Intẽtio h3o est volũ
 tio finis per media congrua in ipsum ordinãta.
 Hinc est: qz ea q sunt ad finẽ: regulari debet fm
 qz exigit r3 finis: vt patet. i. Et hi in plogo de ar
 te architectonica q ordinat inferiores: eo qz infe
 riores in eã tanqz in finẽ ordinant. Taliter ergo
 ordinãda sunt media quocirca magis cõducunt
 ad finis cõsecutiõẽ. Cõcordat Tho. vbi. s. arti.
 ij. z. vi. ¶ Scdm: finis pcepti de fraterna core
 ctione est bonũ fratris delinquentis: et sc3 emen
 datio. Sic em ghaliter oia pcepta ad progimũ
 nos ordinãta intendũt bonũ pximi tanqz finẽ
 immediãtũ. Sũt em explicatiua actuũ fraterne
 charitatis. Sicut pcepta ad deũ ordinãta intẽ
 dũt diuinũ bonorẽ: gloriã ac magnificentiã: tan
 quã finẽ immediãtũ: ad quẽ oia pcepta: et actus
 nri ordinari debet tanqz ad finẽ vltimũ: fm illud
 apli. Nemo nostrũ sibi viuũ: et nemo sibi mouf.
 Si viuimus: dño viuimus: si morimur: dñi su
 mus. Et illud. Sine mãducatis: sine bibitis: sine
 aliud qd facitis: oia in gloriã dei facite. frater
 na aut coreptio act9 est charitatis sicut potesta
 tiua coreptio est actus iustitie fm Tho. et sui ses
 quaces. ¶ Tertiu: charitas fraterna: q vult bo
 nũ fratri pponit mains bonũ minoi bono: et
 remotionẽ peioris mali: remotioni minoris ma
 li. Nam remotio mali bonũ quoddã est. ¶ Pater.
 Nam si pponeret min9 bonũ maiorũ iam n3 bo
 nũ: sed malu vellef fratri: qz min9 bonũ cõpara
 tum maiorũ: h3 rone mali. Hinc sequit qz ppter
 maius bonũ acquirẽdũ: negligẽdũ est min9 bo
 nũ: et ppter remotionẽ maioris mali: negligẽ
 dum est min9 malu: dũ et vbi simul stare non pos
 sunt. Dũ aut simul stare possunt: neutru est ne
 gligẽdũ: sed vtrũqz volẽdũ: habitũqz diligẽt9 cu
 stodiendũ. ¶ Quartũ: charitas fraterna semper
 bonũ cõmune pfert bono puato: et remotionẽ
 mali reipublice: remotioni mali puatoe psonẽ

Lex omnis fm intẽtio nem legisãtoris interpretãda est et accipie da.

Ro. xiiij. i. Cor. i.

Augusti.

q: fm philosophū in politicis. Bonū igitur com-
munius: ratio diuini. Sicq: ars docet et natu-
ra salutē totius pferri salutē partit: et perit? medi-
cus putridū refecat mēbrū vt corpus conferuet.
¶ Quintum: charitas ita vult fratri bona maio-
ra: vt tamē nō destruat minora: nisi sint in cōpos-
sibilia. ¶ Præ et declaratione tertie ppositiois. Et
q: maius bonū est bonū maius cū minore: q: so-
lum maius: ideo cū pferat maius minori vt unq:
vult fratri. ¶ Sextū: bonū spirituale anime ma-
ius est bono temporalī corporis: sicut ala melior
est corpore. Et eadē rōne malū spirituale peius
est malo corporali. Maximū autē bonum anime
est charitas et gra. Et inter mala peius est pec-
catū. Itā rō mali est pūatio boni. Itā autē pec-
catū maximū bonū pūat: scz gratiā charitatē:
et per cōsequēs gloriā. Itā gloriā gra est consum-
mata. Itā autē gra et gloriā nullū aliud malū pū-
at. Itā colligit ordo bonoz fratris et primi.
¶ Prīmū locū tenēt bona aie: inter que magnū bo-
nū est emēdatio fratris. Per hanc em recuperat
gra q: est maximū aie bonū. Deinde fm locuz re-
nēt bona corporis: vt vita prensus corporis inte-
gritas et valitudo. Tertiu locū fama boni nois: q:
preferēda est tēporalibz diuitiis: fm illud. Meli-
or est nomē bonū q: diuitie multe. Et illud. Curam
habe de bono noie: hoc em magis pmanebit tū-
bi q: mille thesauri pūosi et magni. Itē. Melius
est nomē bonū q: vnguēta pūiosa. Ubiz fama
pferat diuitiis non corpori. Verū Ric. et Hico. de
vra vident famā pferre corpori. Usi dicit Ric.
¶ Prædictus qd est inter tpaia: Sed pōt dici q: p
talia intelligit bona exteriora. s. bona fortune:
nō bona corporis: que sunt bona naturalia. Vy-
ra dicit. fama cōputat inter maiora bona hois
citra vntes. Verū nō dicit: pferat oibz citra vntes
s: cōputat inter. Quartū locū tenēt diuitie tē-
porales: ac bona fortune. In quolibet autē gene-
re bonoz possunt plures gradz signari. ¶ Quid
illius pncipis cōcludunt euidētē tres conclusio-
nes sine correlariū. ¶ Prīmū. In fraterna corre-
ctione: bonū cōitatis pponendū est bono pūa-
to corrigēdi fratris maxime eiusdēz gnis. ¶ Se-
cūdu. In fraterna correptione bonū fratris spi-
rituale: vtputa bonū cōsciētie: pponendū est bono
labilis et trasfūctis fame. Parent ambo et pncipi-
pū. iij. r. vi. q: maius bonū minore pponen-
dum est: et bonū cōe maius est bono pūato: et bo-
num cōsciētie maius est bono fame. ¶ Tertium
correlariū. Ita fieri d: fratris correptio: vt si fe-
ri pōt: caueat fame lesio. Si nō fieri nō pōt: ad fi-
nem: q: est emēdatio fratris sine lesione fame: ne-
gligēda est fama vt recuperet emēdatiois gra.
Sequit hoc correlariū ex pncipio. iij. q. vi. q: ma-
ius est bonū cōsciētie bono fame. Illud cor-
relariū q: tuz ad ambas partes est bñ Tho. ij. q. iij. q.
xxij. ar. vj. qui post q: ostēdit primā huius cor-
relariū partē: et post fame cōmēdatioē addit. Sed
q: cōsciētia pferēda est fame: voluit dñs vt saltez
cū dispēdio fame fratris cōsciētia per publicam
denūciationē a pctō liberet. Ric. de mcd. vii. in
tū. di. xij. q. iij. ar. i. ait. Si possum sine detrimen-
to spūalis boni illius: quē corrogo et cōitatis: cu-
stodire famā fratris: teneo et pcepto dei famam
ipsi nō ledere. Et pmissit. Magis cauedū est de-
trimētū boni corporalis et spūalis reipublice: q:
fame ipsius pctōis. Itē Hico. de ly. sup. ad. c.
xxij. exponens illud. Si peccauerit in te et. assu-
gnādo rōnē cur primo debes corrigere fratrē in-
ter te et ipm solū: dicit. Cuius rō. Sicut em medi-
cus corporalis (si debito mō pcedat) nitit indy-

cere sanitate cū minori dispēdio corporis: vt si-
ne mēbrū abscissione: et si nō possit: abscindit mē-
brū minus nobile: vt cōseruet magis nobile vel
totū corp. Sic ille q: fratrē occulte peccantē cha-
ritatiue corripit: d: tētare si possit fratrē emēda-
re absq: derrimēto sue fame. Et sequit. Ergo de-
bitus pcessus est in correptione charitativa: vt
homo corrigit fratrē sū inter se et ipsum solū: vt
sic possit cū saluare cū oimoda integritate sue fa-
me. Et hoc est qd sequit. Si te audierit: lucratus
es fratrē tuū cū scz in integritate fame reducens-
do. Si autē te nō audierit adhibe tecum vnū vel
duos et. Quia em fama est minus bona: q: sit bona
vita: si nō possit seruari bona vita fratris sine de-
trimētō fame: tūc pcedendū est ad salutē bone vi-
te: cū aliquali lesione sue fame: et ideo addūcēd?
est vnus alius vel duo ad sciendū scz fratris deli-
ctū: et vt coraz eis arguat. Et si se non correxerit:
tūc simpliciter cōtēnēda est ei? fama: vt cōseruet
bona vita vel saltē ordo instituti ad terroē alioz.
¶ Hec lya. Cōcordat et postillator Hugo cardina-
lis sup eadē locū: ubi post varias declarationes
ordinis fraterne charitatis dicit. Hunc ordinē
d: seruare quicunq: vult corripere. Hoc modo.
Si tu scis pctm illi: debes ipsum pmo corripere
inter te et ipm solū amicablem. Si te audierit: lu-
cratus es illū. Si autē te nō audierit: siste ibi do-
nec habeas aliā viā pcedēti. Potest etiā haberi
alia viā dupliciter: q: illud pctm aut est iterabi-
le: aut nō. Si est iterabile: debes aliquibz bonis
dicere: q: cū deprehēderit tecū: corripit eū. Si
nō nō est iterabile: nihilominz debes dicere ali-
cui vel aliquibz qui possunt pdesse non obesse: et
corā illis corripere eū. Si te audierit bene est: si te
nō audierit: nūta plato eius: vt admoneat eū: et
sic liberabis animā tuā. Nec es proditor criminis:
si hoc mō reueles tū. Hec Hugo. Cōcordat
summissit. Jo. in sum. cōf. pisanus: dñs Anton-
ninus par. ij. tit. ij. c. vi. §. vij. Ecce quot testimo-
nia pbat q: emēdatio fratris q: est bonū cōscien-
tie: d: pponi bono fame: si vtrag non possunt si-
mul stare. ¶ Ric. Et quibz elicit ver? huius pcepti
intellectus: picipit fraterne correptione: cui?
finit est correptio fratris: q: ita accipiēdus est: vt
magis seruiat ad emēdatioē fratris: sine maio-
ri periculo aut fratris aut ceterorum. Unde colli-
gitur aliqui casus in quibz ordo ille ad literā po-
test nō seruari: aut etiā d: non obseruari: sed ma-
gis intētio: in quibz. s. obseruatio huius ordinis
vel emēdatio fratris: vel reipublice: aut aliis pri-
mis nō cōueniret: aut etiā obesser. ¶ Prīmus ca-
sus est. Si pctā sunt publica: nō oportet tūc ob-
seruare hūc ordinē: s: statim pōt denūciari. Itā
de tali pctō daf pceptū. Pctō em publico frater
nō peccat in te: sed in te et alios quos scādalizat.
Unde in te: dupliciter exponitur fm Hug. fm q:
pōt esse ablatiui casus vel accusatiui. In te. i. te
sciētē: vel in te. i. cōtra te iniuriis et cōtumelijs af-
ficiēdo: vel cōtra te malo suo exēplo: te quātū in
se est corripēdo ac scādalizādo: et hūc casum plu-
res ponit: de quo etiā supra. ¶ Secundus casus
est: q: peccatū nō est criminale: sed veniale: nam
per huiusmodi publicationē fama nō ledit. Ut
religiosi in capitulo se pclamāt pretermissa ad-
monitione: q: illa pro quibz inuicē se pclamant:
sunt venialia: in quibus non bz locū pceptū fra-
terne correptionis. Si tamē esset aliq: criminā-
le in quo frater diffamaret: contra pceptū age-
ret: qui per hunc modum non pcedēte secreta
correptione fratrē infamaret. Unde quādo pre-
latus in visitatione vel alio precipit quod sibi die
catur

7. Cor. xij. r. vj. in fi.

Prouer. xij. Eccle. xli. Ecclo. vij.

Hico. de vya.

Beatus Tho. Ricard. de media vil. Nicolaus de vya.

Hugo card. dinalis. Dat. xij.

bt fill

* gni cog pot rep rti

catat quicquid sciverit corrigēdū / intelligēdū
est saluo ordine fraterne correctionis: siue p̄ce
ptū fiat ad oēs: siue ad aliquē specialiter. Quō si
platus preciperet ep̄isse cōtra hūc ordinē a dño
constitūto: et ipse peccaret precipiēdo: et frater
obediēdo: nō ambo cōtra p̄ceptū dñi agerēt
Uñ plato in hoc casu dicēdū esset. Oporet deo
plus obedire q̄ hōibz. Occultor em̄ p̄elat? nō
est inder: sed deus. Uñ nō hz platus potestatem
aliquid precipiēdi in occultis: nisi in quantum
per aliqua iudicia manifestant: vt per infamiaz
vel per aliquas suspitiōes: in q̄bz? casibz? p̄t pla
tus p̄cipere: et eodē mō sicut inder secularis vel ec
clesiasticus exigere iuramentū de veritate dicē
da: vt vult beatus Tho. ar. viij. Uñ et Urban⁹ pa
pa. De manifestis loquimur: occultorum em̄ co
gnitor: et inder est deus. xxxij. dist. erubescā. ¶ S
tertius casus: qñ p̄ctm̄ occultū vergit in nocu
mentū sp̄iale vel corporale reipublice: aut pro
ximoz. Uñ si q̄ tractaret occulte: quōd civitas
hostibus traderet: aut occulte hōies auerteret a
morbis vel a fide: aut esset infectiuus pximoz
et periculū esset in mora: tunc statim esset denū
ciandū p̄elato sine p̄uēia correctione secreta:
vt gregi suo caueat. Quia bonū multoz bono
vniuz p̄poni d̄z: et magis canendū est detrimē
tū reipublice tā sp̄iale q̄ corpale. ¶ Quartus
p̄ctōis. Concordat Tho. et Rich. Dictū est et pe
riculū esset in mora: qñ si quis firmiter existima
ret: q̄ h̄mōi malū per secretā correctionē cauere
posset: et mora nō eēt p̄iculosa: neqz correctio se
creta nocina: tunc p̄mittēda esset secreta cor
rectio. Si autē p̄ctm̄ fratris vergat in dānuz cor
porale alterius seu tēporale: d̄z fieri cōparatio
da m̄i t̄p̄alis alterius ad dānuz fame illius: et ei
q̄ p̄ponderat: magis obuiādū erit. ¶ Quartus
si ex signis p̄babilibz? credis secretā correctionē
nō p̄ficere apud fratrem: s̄z per eā fratrem magis ex
asperari: aut p̄monituz subterfugia querere: vt
corrigi nō possit: nō opz p̄cedere secretā corre
ptionē: s̄z illa diuina denūciādus eēt suo plato:
vt dicit Rich. Cōcordat Hugo postillator. Cor
reptoz (inquit) d̄z attendere qualis est qui corrip
d̄z: et vtrū vtilis sit ei sua correctio. Signa autēz
quibus p̄babiliter credi p̄t: vtrū correctio sit
vtilis an nō: ponit Antonin⁹ post Rich. P̄uta
an p̄babiliter expectari possit fratris emēdatio
an nō: h̄o cōquidē p̄dēdi p̄t: ex cōditione pec
cantis et ex reiteratione actus. Utruz aliquis ex
electiōe vel passione. i. ex malicia vel infirmita
te: aut etiā ignoz tā peccauerit: qz si aliq̄ fre
quēter et sine freno in aliquod p̄ctm̄ lapsus est: si
gnum est q̄ ex malicia peccat et nō facile emēda
bitur. Si autē semel ablata actiōe in p̄ctm̄ ruit: et
postea tristitiam et verecūdiāz de p̄ctō ostendit
signū est q̄ peccauit ex passione: et q̄ de facili emē
datur. Et tuncqz p̄cedere secreta monitio vel
correctio: et differri denūciatio: quousqz videat
tur admonitionis effectus: maxime si spondet
emēdatiōē ad monituz. Uñ in predicto casu
agendū est correptoz sicut chirurgus min⁹ pe
rto: sed fidelis: qui inspecto vulnere de cura ei⁹
per se et alios sibi similes desperat: et in mora pe
riculū imminet: dimissis suis medicamentis: d̄z
statim superiori artis sue magistro denunciare:
qui vulnus curet vel mēbrū amputet. Sic frater
qñ nō sperat fratrem per se vel p̄ restes corrigere:
sed magis timet illū ex sua correctioe peiorari:
vel si in mora timet periculū: nisi statim fiat de
nūciatio: vt in casu p̄to: p̄t et d̄z dimissa se
creta admonitioe et testibz? statim ecclesie pla

to denūciare: qui admonēdo vel puniēdo fm̄ q̄
visuz fuerit expedire: d̄z remediū adhibere. Nec
sic facit cōtra ordinē euāgelice legis: seruatis
intentiōē legislatoris: et sine attingit legis ab ip̄o
intēru: dicit em̄ bea. Aug. ad inacedentiū. Sine
plectēdo: siue ignoscendo hoc bñ agitur: vt vita
holim corrigat. ¶ Quintus casus: qñ ex ma
nifesta denūciatione vel correctione publici cari
litas verisimiliter resularet. Sic p̄t? p̄ctm̄ oēs
cultū ananie et saphyre coniugis sue manifesta
uit: ip̄os publice sine alia admonitione redar
guendo de fraude peccati agri venditi: qz sciebat
ex dicta correptione et tiltatē publicā resultere.
Uñ et ibidē d̄z: q̄ dicti anania et saphyra a petro
redarguti: statim mortui sunt: et quo magnus ti
mor factus est in oī ecclesia et in oibz? qui audie
runt. S cōm bea. Aug. aut in lib. cōtra mēdaciū
Ex gestis sc̄d̄z possum⁹ agnoscere: qualiter p̄ce
pta diuine scripture sunt intelligēda. ¶ Sext⁹
casus: qñ p̄elato nō vt iudici: s̄z vt singulari per
sone: qui p̄t et d̄z velle magis p̄desse q̄ alū: fra
tris p̄ctm̄ ostēdit. Tunc em̄ ostēsiō delicti p̄ce
dere d̄z adductionē testis. Sic dicit bea. Augu.
in regula. Postq̄ locus est de testibz? adducen
dis secreta admonito et nō emēdato subiungit.
S̄z a h̄q̄ alijs demonstrat per quos cōuincēd⁹ est
si negauerit. s. testibz? prius p̄posito d̄z ostēdit:
si admonitus neglexerit corrigi. Que exponens
Hugo dicit. Patri monasterij d̄z indicari: vt et
ip̄se frater secreta corrigat: quaten⁹ culpa q̄ ad
huc latēs est: si forte secreti⁹ corrigi poterit: non
oimibz? innotescat. Et ne frater sic p̄ctm̄ fratris
secretū timeat indicare quasi p̄ditoz secreti cri
minis: dicit bea. Augu. Nec vos existimate esse
maluolos patri dum hęc indicatis: magis q̄
pe innocētes nō estis: si fratres vestros quos in
dicando corrigere potestis: tacendo perire per
mittitis. Si em̄ frater tuus vulnus habet in cor
pore: q̄ vult occultari cum timet secari: nōne a
te crudeliter silebitur: et misericorditer indicare
tur: Quanto ergo potius debes manifestare: ne
deterius putrescat in corde? Que exponēs vene
ra. Hugo. Si crudelis est qui vuln⁹ in corpore
fratris celat: multo magis crudelis est qui pec
cati vulnus in aīa fratris nō indicat: et remouit
illius existit: quē tacēdo perire permittit. Sicut
em̄ ille ex opere: ita iste dānat ex taciturnitate.
Quō si ille crudelis est qui culpā nō detegit: con
tra ille misericors est qui eā nō abscondit: nec ma
torem p̄t erga miserū agere mīaz: q̄ pereūti p̄e
stare vitā. Uñ. Qui conuertit fecerit peccatōem ab
errore vie sue: saluabit aīaz suam a morte: et ope
rit multitudinē peccatōum. ¶ U Bñs tñ Tho.
in. xi. quodlt. ar. xij. vbi querit. Utrū sc̄is p̄ctm̄
proximi et referens illud statim p̄elato suo ante
factam admonitiōē secretā: peccet mortaliter:
eo q̄ contra ordinē a xpo de fraterna correctioe
datum agit. Ita r̄s̄d̄t q̄ in his distinguēdū est
de cōditione subditi et p̄elati. Nam si scio q̄ fra
ter p̄ me corrigere: tūc nō debeo denūciare p̄e
lato. Si autē hoc meli⁹ fiat per p̄elatu: et p̄elatus
nihilomin⁹ sit pius et discretus et sp̄ialis: nō ha
bens odiū vel rancorē ad illū subditū: tunc p̄t
denūciare sibi: nec hoc faciēs dicit ecclesie: quia
nō dicit ei vt plato ecclesie: s̄z vt p̄imate p̄sone p̄
ficiēti ad correctionē proximi et eius emēda
tionem. Sed p̄pter cōditiones diuersas platoz
et subditozum non potest in hoc dari iudicium
generale: vel quia p̄elatus mouetur ad odiū
aduersus subditū: vel quia subditus nō bñ reci
peret h̄ba plati. ¶ Et ideo in oibz? his hoc est

Augustin⁹

Act. v.

Hugo.

Augustin⁹

Hugo.

Fac.icano. ca. v.

Questio. b. Thome.

R̄s̄sio.

Hugo postillator.

Definiōnis h̄buz cognosci p̄t an correctio sit vtilis an nō.

tenendū pro regula: q̄ in his seruāda est charitas: r̄ q̄ melius r̄ magis expedire videtur. Et si hoc intendat. s̄ emendatione fratris vel cantelaz in futurū: r̄ seruat quātū p̄t bonū charitatis: nō peccat denūciando. Si aut̄ de nūcia r̄ vel peccat: vel amicos suos: vel cuiuscūq; ex malicia vt cōfundatur r̄ depumaf prim⁹: peccat mortaliter. Si aut̄ ex incantela alicui dixit: ita tñ q̄ inde nō aliud vel diffamia vel vituperiū eueniat delinquenti: nō est mortale: s̄ incaute agat. Hec Tho. Et nota q̄ frater delinquent nō tñ denūciandus est: ut p̄tate persone vt emendetur: sed etiaz emendatus vt preseruetur a recidua: ideo s̄ dicit Tho. Si intendat emendatione fratris: vel cantelaz in futurum. Uti in iij. distin. xij. dicit Rich. Propter fratris correctionem factā p̄ admonitione secretā: non tenetur desistere a secreta denunciatione prelati sc̄da: q̄ valet ad peccandum fratri a recidua: nec est in fame fratris peiudiciuz: si talis est platus qualis esse d̄. Si tñ p̄ signa valde probabilia: p̄sumptiones valde violentas crederetur: q̄ ex illa denūciatione: frater correctū infamare vellet: tūc crimē occultum fratris iā veraciter correcti: sibi denūciari nō deberet. Hec Rich. r̄ p̄dēret singula verba. C̄ Septim⁹ casus dū admonitio fit in generali: ita q̄ crimē quidē specifi cas nō persona. Sic domin⁹ discipulis de iuda i vltima cena dixit. Un⁹ vestrum me traditurus est. Hec tñ legitur pius indā in secreto corripuisse: nō tñ p̄sonā inde manifestauit. Hoc mō fr̄quenter vsus est beatus Ber. ad fratres suos: q̄s de certo crimine p̄sona nō specificata admonuit ac corripuit: vt patuit i finomb⁹ d̄ dedica tione ecclesie: r̄ alibi. C̄ Hugo cardinalis i postilla super Adat. xviij. addit adhuc duos casus: in quib⁹ non tñ ordo: s̄ ipsa correctio fraterna omitti p̄t p̄ter illos septē supra positos. Prim⁹ r̄ in ordie priorū octauus cū multitudo vel prās ē in culpa: vbi correctio pl⁹ noceret q̄ prodesset ecclesie. Quatuor enim de bent attendi in fraterna correptione. s̄ discretio: lenitas: cha ritas: r̄ utilitas. Discretio vt sciat q̄s quē r̄ quō corripere d̄. Lenitas vt nō per asperā oburgationē corripiat: r̄ magis ad odiū fratris. Emendationē cōditet. Uti ad Gal. vi. fratres r̄ si p̄occupat⁹ fuerit hō i aliquo delicto: vos qui sp̄uales estis: h̄mōi infruite in spiritu lenitatis Charitas vt ex cōpassione corripiat intēdēs emēdationē fratris: nō ex odio cōfundēdo vel irridē sicut cham patrem suum noce irrisit. Utilitas vt peccat corripiens (air hugo) si inutiliter corripiat. Quid sit quādo scienter corripit incorrigibilem vel multitudine vel potestate: vbi magis nocet q̄ prosit correctio: quia corrector d̄ attēdere qualis sit qui corripit d̄: et vtrum utilis sit eius correctio: salua pace. vnde Angu. Adali est dissimulanda correptio pro pace ecclesie. C̄ Secundus siue nonus: cū aliquis meliori operi vel ad minus equo bono vacat. Qd̄ intelligendum puto pro tempore illo quo intendit operi meliori sed expedito opere tenetur: qm̄ nō absoluitur per opus melius cui intēdit: simpliciter a frater ne correptionis debito: s̄ ad tempus aptius differatur: tempus aptius tam ex parte correctoris q̄ ex parte corripienti: q̄ si tempus aptū habere non possit. absolueretur simpliciter a p̄cepti obligatione. C̄ Sc̄m̄ p̄dictos itaq; casus mōderādū est r̄ intelligēdū p̄ceptū xp̄i de fraterna correctione cū ait. Si peccauerit in te frater tu⁹ r̄c. Hā eius intellectus ita accipiendus est: quo magis seruit fini r̄ p̄cipiēt̄ intentioni: q̄ est vt fra

ter emēdet: r̄ cū aia dño acquirat: absq; tñ maiori periculo salutis ceterorum. Hā p̄cipiēs vult nō tñ vni: sed oēs hoies saluos fieri: r̄ ad agnitionem veritatis peruenire. ad Tim. ij. Et vbi ille finis fratris. s̄ emēdatio sine cetero: maiori periculo sequi nō p̄t: p̄ceptū nō obligat: q̄ nūq; p̄ceptum obligat contra p̄cipiētis intentionem. Qsi aut̄ hoc fieri nō p̄t casus p̄missi ostendunt. Extra ergo hos casus intelligēdum est hoc p̄ceptum. C̄ V Recolligenduz igitur q̄ de ordine seruādo in fraterna correptione scripta sunt: r̄ opinioniones illas ad quoddā medium reducēdo: cōclusiue dicēdū de p̄cto occulto: quia de manifestis factis dictum est. In p̄cto occulto siue notū sit vni soli sine pluribus paucis: quod probari p̄t extra p̄dictos casus: plane seruādus est ordo euāgelicus sicut iacet: q̄ primo frater corripendus est inter te r̄ ipm̄ solum. Si te nō audierit: adhibēdus est vnus: vel adhibēdi duo. Quos si nō audierit denūciandum est ecclesie. Ita tñ q̄ lesio fame caneat quantum fieri p̄t: qm̄ utilis est fama. p̄mo quidē ipsi peccati: nō solum in tp̄alib⁹ in quib⁹ quātum ad multa hō patit in tp̄alib⁹ detrimētū amissa fama: sed etiā quātū ad sp̄ualia: q̄ ex timore infamie multo a p̄cto retrahunt. Uti q̄s se infamatos conspiciunt irrefrenate peccāt: r̄ tō h̄tero. St. Corripiedus est solus frater ne: si semel pudore aut verecūdiā amiserit: p̄maneat in p̄cto. Sc̄do: q̄ vno infamato: alij quodāmodō infamant: s̄m̄ ill⁹ Ang. ad plebē hipponēsēs. Cū de aliq̄b⁹ q̄ sc̄m̄ nomē p̄fiteri: aliqd̄ criminis vel falsi nois insonuerit vel veri patuerit: instant: fatagūt: ambiūt: vt de oib⁹ hoc credatur. Tertio: q̄ ex peccato vnus publicatioris: alij puocātur ad peccandū. Quibuscūq; itaq; modis fame parci p̄t s̄m̄ supra dicta: vt min⁹ ledat: siue p̄mo vnū testē solum: r̄ deinde si nō audierit vnus: addant plures: siue testes adhibiti sint ex illis quib⁹ crimē est notū: q̄ r̄tiq; si haberi possunt: ceteris p̄ferendi sunt: siue alij qui ipm̄ nescierūt: ita tñ q̄ fame cōseruatio emēdationi fratris nō p̄ponat. Sed etiā dū crimen fratris soli corrector cognitū est: si ad ei⁹ secretam admonitionē nō emēdat: ad ducat vnū vel duos corā q̄b⁹ eū corripiat: si forte verecūdus corā illis audiat. Si nō: tūc denūciat ecclesie: habēs testes p̄missis admonitionis: non obstat q̄ sic fama ei⁹ ledat: vt. s̄ dictū est. Et dico notāter dū p̄bari p̄t: p̄t em̄ p̄bari: q̄s etiā dū vnus solus nouit: nō d̄ p̄ testes: p̄ s̄ euidētia signa: vt pote p̄ r̄ in iuste ablata apud surē innetū aut per scriptū: in quo autor sceleris se fecisse notifi care nitit̄ alieni cōplici: q̄ scriptū ad man⁹ denūciatoris puenit: aut alias circūstātiās h̄mōi euidēter factū p̄bātes. Si hō delictū p̄bare nō p̄t: siue solus sciat: sine cū alijs. D̄ q̄ d̄ secreto admonere fr̄m̄ in se peccatē: si forte audiat ita eū lucrē. Si ei volēt se p̄cipita: debes si potes phibere: s̄ sol⁹ sis: vt vult Ang. ad bonificiū: et habet. xxiij. c. iij. ipa pietas r̄ c. displicet. Adulterio forti⁹ debes obuiare p̄cto: s̄ sol⁹ scias. Et si te nō audierit: ole Plato: nō denūciādo: s̄ secrete intimando tanq̄ ei qui magis in secreto p̄dese p̄t: pro eo orādo: aut secrete admonēdo: r̄ ad p̄nam quātū in se est inducēdo. Hec tunc in d̄cendi sunt testes: neq; vnus: neq; duo: q̄ frustra inducerentur. C̄ 3 Sunt eniz tres cause cur inducuntur testes s̄m̄ beātū Tho. r̄ Richar. Cna ad efficacit⁹ ostendēdū q̄ illud fit p̄ctm̄: et eū reuocandū. Sc̄do ad cōmūcēdū de actu si act⁹ reciteret. Tertio ad probandū ipsam secretā ad-

Richard.

Adat. xviij.

Hugo car.

Ad gal. vi.

Bene. ix.

Augustin⁹

¶ C̄ fama utilis est: q̄ cōditet d̄: q̄ meli⁹ ē nomē bonū: d̄mitte multo: r̄ plan. Et q̄ p̄ctm̄ ē periculo quē cōis fama denūciat.

Augustin⁹

Tres sunt cause quā inducunt testes.

30.

monitione: q̄ precedere debet publicā denūcia-
tionē regulariter: r sic ad ostēdēdū q̄ frater fecit
q̄d in se est. It̄c ergo in casu quo crimen p̄bati
nō p̄t: r secreto corrept⁹ neget crimē: nō est ve-
risimile q̄d corā testib⁹ cōfiteat q̄d corā solo ne-
ganit: aut ad secretā admōitionē emēdare nos-
luit. Nec p̄pter sc̄b⁹: quia si testes inducant ad
testificādū actū iteratū: quē testificari possunt:
tam nō sumus in casu n̄fo: q̄d casus noster est: q̄
crimē p̄bati non possit. Nec p̄pter tertiu⁹: quia
in casu isto denūciatio publica fieri non p̄t: q̄
nō p̄t p̄bati crimē: r ita nō conuincit: r per hoc
nō p̄t ab ecclesia haberi vt ethnicus r publica-
nus. Deniq̄ inductio testiu⁹ est periculosa cor-
ruptiō: q̄ possit corrept⁹ agere cōtra corripiens-
tem sup̄ diffamā: q̄ eū diffamant corā testib⁹: r
hoc p̄bati per inductos testes: etiā si vn⁹ sol⁹
inducit: vt vult p̄ia opinio: saltē cū illo possit
p̄bare presumptionē: vt deserret iuramentū cor-
reptorū: r ita oib⁹ modis esset in periculo: nō em̄
sibi denūciati credidit etiā si eps esset. Vt in cōci-
lio Variensi sic definitū est: Si eps alieni scele-
ris se cōsciū nouerit: q̄d in p̄bare non p̄t: nihil
p̄ferat: s̄z cū ipso ad cōpunctiones eius secretis
correptionib⁹ elaborer: r habet. v. q. ij. c. si tm̄. r
in. c. placuit. Et br̄s Aug. in homel. de p̄nia. ij.
q. v. p̄lerūq̄. P̄lerūq̄ inq̄: boni viri p̄pterea
sufferūt aliorū p̄ctā r tacent: q̄ sepe deserunt pub-
licis documētis quib⁹ ea q̄ ipsi sciūt: iudicib⁹
p̄bare nō p̄t. Et ita in casu isto p̄ceptū imple-
t sine inductiōe testiu⁹: q̄ sine illis intētio p̄cipiēs-
tis obseruat melius dum in secreto corripit: r si
nō audierit secreta plāto nūciet. Sic em̄ magis
eius emēdatio p̄curat. Nec ē in̄ia Panor. in. c.
nouit. de iudicijs. hāc materiā lati⁹ cōrrectātis.
In hoc dīstata p̄cedētib⁹ discrepat: q̄ d̄t q̄ dū
crimē p̄bati nō p̄t: nō est omīteda denūciatio
p̄t hoc ne frater deterior fiat: q̄ per hoc nō ces-
sat effect⁹ denūciatiōis: q̄ saltē p̄ptery recūdiā
suā aliq̄ arcerent a sibi⁹: r ne ali⁹ efficiant auda-
ciores ad p̄ctm̄ cōmittēdū: q̄ facilitas venie an-
sum p̄bet delinquēdi. Et per hoc ad rōnes opi-
nionis recitate: q̄ opinio induob⁹ deficit. P̄mū
q̄ rōne nō inducēdi dnos testes assignat: ne les-
deret fama: q̄ nō sufficit: est fm̄ p̄dicta fama cō-
tēnēda est: vbi emēdatio seq̄ p̄t: nec sic cōtēnēs
famā fratris malū facit fratris: q̄ bonū: q̄ vt mi-
nus bonū p̄curet: negligit minus in cōpōssibile.
Sed cā nō inducēdi testes est: q̄ frustra diffama-
ref: r corripiēs in piculo cōstitueret. Et p̄t idē
nō est inducēd⁹ vnus solus: q̄ ē fm̄ in qua opi-
nio illa deficit: in alijs cōfirmat p̄positū. C̄
cūda opinio etiā in duob⁹ deficit. P̄mū: q̄ d̄t
simpt̄: q̄ dū p̄ctm̄ est occultū: ita q̄ vn⁹ sol⁹ no-
nit: tūc testes nō sunt inducēdi: q̄ nō est vtr̄ ve-
rū: sed tūc tm̄ cū p̄bati nō p̄t. Sc̄dm̄ etiā si p̄-
bati nō p̄t: nō est ibi sistēdū: sed secreta est p̄-
lato iurimandū. C̄ Et p̄dictis elicio duo cor-
relaria. P̄mū q̄ cōfites nō peccat de cōdēdo: cō-
fessorī p̄sonā cū qua peccauit: dū p̄fessor p̄dese
p̄t r nō obesse: r hoc si illa intētiōe facit vt emē-
detur. Sc̄dm̄ q̄ nō peccat: q̄ p̄ctm̄ occultū fra-
tris ad hūc finē alicui honesto viro reuelat: qui
p̄desse p̄t nō obesse: vt per eū frater errans cō-
gruētius reducat. Ambo correlaria patēt: q̄
eadē est rō de eis: sicut de plāto cui in secreto est
iatimādus. De quinto principali satis p̄t ex di-
ctis: q̄ effectus in fraterna correctiōe intēt⁹ est
emēdatio fratris: a motio scādali: r timor ceter⁹
incuss⁹: dū ad denūciationē publicā vētū fuerit
ne ipsi sint faciles ad peccādū. De hoc nō plura.

Lectio. lxxv.

Actus est de

fraterna correptione
quā non excludit ne-
cessitas dimittēdi de
bita n̄fis debitorib⁹:
dicēdum breuiter de
correptione iudiciali
sen potestatis: quo
debito excedēda sit a
mūdi p̄tib⁹: de q̄ est
pp̄o sexta. C̄ Utraq̄
p̄tās secularis r ecclesiastica: tenetur suis debi-
torib⁹ debita dimittere: nec tm̄ min⁹ obligatur
in publice delinquētes in legē ven: cōgrua coer-
sione ad aduertere. Nec p̄positio quo ad primā
partē patet. It̄c dimittere debitorib⁹ debita om-
nibus p̄ceptū est: qui se dei filios: heredes pa-
tris r coheredes xp̄i eē gaudent: q̄ dicere p̄fit deo.
Pater noster q̄ es in celis. Tales sūt etiā fidelius
p̄tates: igit. Illatio est bona r syllogistica: r vtra-
q̄z p̄missarū ex supra declaratis est manifesta.
Nec min⁹ dubia est sc̄da ei⁹ pars: quātū ad p̄-
tēs ecclesiasticas: quib⁹ fulminādi ecclie cēsuras
cōcessa est autoritas. De p̄tib⁹ aut secularib⁹
nōnulli forte in dubiū verterēt dicētes: ad secu-
lares p̄tates p̄tinere: nisi regimē reipublice quā-
tū ad tpalē pacē p̄curādā r conferuādā. Crimi-
num nō correptionē ad solos p̄latos ecclesia-
sticos pertinere: q̄ni pluribus motiuis se muni-
re vidētur. P̄mū: q̄ vt d̄t in. c. nouit ille: de iudicijs:
ad officiū pape spectat de quocūq̄z mor-
tali p̄ctō quēlibet corrigere xp̄ianū: r si correctio
nē contēpserit: per districtiōē ecclesiasticā co-
ercere: r per cōsequēs p̄ctōz correctio nō p̄tici-
net ad secularē p̄tate: alioquin si eiusdem corre-
ctio ad diuersas spectaret p̄tates: possit p̄tes
stas p̄tate impedire: r ita iudicia cōfundi: r ca-
tholica par conturbari: dū quelibet p̄tās eūdez
pro eodē crimine nitere p̄tinere. P̄terea Hico-
laus pa. xvi. di. c. deniq̄z. ita ait. Hi quib⁹ tātū
humanis reb⁹: nō diuinis reb⁹ p̄cesse p̄missum
est: quō de his p̄ q̄ diuina ministrant indicare p̄t
sumūt: penitus ignoramus. Correctio aut p̄tō-
rum ex his est: per q̄ diuina ministrant: quare ad
secularē p̄tate nō p̄tinere. Itē crimē ecclesiasticū
ad secularē iudicē minime spectat: vt satis p̄bat
dist. x. imperiū: vbi d̄t Hicolaus pa. Imperium
vestrū suis publicis: quotidianisq̄z administrā-
tionib⁹ v̄z esse cōtētum. Et bea. Cypria. in iano
ep̄o scribit. Quā idē mediator dei r homin⁹: homo
xp̄s iesus sic actib⁹ p̄prijz r dignitatib⁹ distin-
ctis: officia p̄tatis vtriusq̄z discreuit p̄pria: volēs
medicinali hūilitate homin⁹ corda sursum efferrē:
non hūana sup̄bia rursus in inferiora demergi:
vt etiā xp̄iani impatores p̄ eterna vita p̄nifici-
bus indigerēt: r p̄nifices p̄ cursu tpalī tīmō-
rerūt: tpalib⁹ legib⁹ vtr̄erūt: quatenus sp̄tialis
actio a carnalib⁹ distaret incurib⁹: r deo militās
minime secularib⁹ negocijs se implicaret: ac vicis-
sum nec ille reb⁹ diuinis p̄sidere videret: q̄ esset
secularib⁹ negocijs implicat⁹. It̄c aut crimina
inquātū crimina: r cōtra deū sunt: crimina sunt
ecclesiastica: r per p̄tēs de illis secularis p̄tās se in-
tromittere nō h̄z. P̄terea ad distinctas p̄tates
iudiciales spectat distincte cause: vt p̄t ex anto.
Cypriani iā allegata. Sz ad iudiciaria p̄tate ec-
clesiasticā spectat indicare de p̄ctis: r corrigere
p̄ctm̄: vt dictū est: igit nō p̄tiner ad p̄tate sc̄larē
cū ille p̄tates sunt distincte. Itē nemo b̄n indicat

Augustin⁹

Cypria.

Veni. xiiij.

de his q̄ discernere. nō pōt: sine quoꝝ discretio ad eū nō p̄ner. Discernere aut̄ inter lep̄iam et nō lep̄at̄ solis ecclesiasticis cōmissum est: ut habetur Veni. xiiij. et seq. c. ergo discretio lep̄e nō lep̄e. i. p̄ci a nō p̄ci: ad solos ecclesiasticos pertinet et per p̄is r̄correctio. Demū in cā que spectat ad iudices seculares secularib⁹ legib⁹ v̄rēdum est. S; q̄ vnaqueq; cā terminanda est per leges sibi illius ad que spectat: s; diuina offensa nō legib⁹ hūanis: sed diuinis p̄ceptis estimāda est: et iō nō iudicāda per leges seculares. His et aliis multis ostenderē voluit: q̄ seculares potestas solū ordinata est ad cōseruationē reipublice: et ad cōseruāda pacē tp̄ale: ergo qui hanc turbant: corrigere p̄nt. Et nō q̄ diuina respiciūt offensam: eoz ptatē minime cōcernūt: et si hec corrigere nituntur: fallē mittunt in messem alienam. Quō etiā sic ostēdere voluit: q̄ iudices seculares nō aliam ptatē habēt iudiciariā q̄ iudices pagani. Itā impatores xp̄iani successerunt imperatorib⁹ paganis: et reges xp̄iani regibus paganis: successores aut̄ eoz iure et ptatē gaudent: quā predecessores: ergo seculares potestates nō habēt aliā potestātē q̄ pagani habuerunt. Sed transgressio diuinarū legū nullatenus pertinet ad iudices gentiles verū deum ignorātes: ergo spectat ad xp̄ianos eozū successores. ¶ Sed illis nō obstantib⁹ probat̄ p̄positio quantū ad illam partē seculare ptatē cōcernente multiplici rōne et auctoritate. It̄ ad sumptā ex parte originis ptatis: ex parte finis regiminis: ex parte persone principātis. ¶ Ex parte originis veteruz cōceptis: itā ois ptas ab alia superiore auctoritate exerceri debet ad vtilitatem et honorez eius qui tribuit ptatē: et hoc maxime eius in quo primo reidet illa ptas: sed omnis ptas in terris est accepta a deo: ergo exerceri debet ad vtilitatem et honorez dei. Cōsequētia illa est syllogistica. Ad auct̄ videtur nota. Itā superioris datus potestatem inferiori: nō dat eā cōtra se: alioquin regimē in se dimissus quō staret: et arguit r̄ps p̄tra iudeos se blasphemātes. Ad auct̄. xij. et l. u. xi. Quō nō ois terrena ptas sit a deo: q̄ est minor ratio nis multiplici p̄ auctoritate scripture legi v̄triusq; testamētī. Itā Deut. xviij. ait moyses legiflatoꝝ. Regē cōstitues quē dñs deus tuus elegerit de numero frat̄ tuoz. It̄ ois potestas alteri⁹ gentis hominē regē facere: qui nō sit frater tuus. It̄ Prover. xiiij. Per me reges regnāt: et legū conditores iusta decernūt. It̄ ec mirū: q̄ cor regis in manu dei est. Prover. xxi. et Sap. vi. Audite reges et intelligite: discite indices finiu terre. Prebete aures vos q̄ cōtinētis multitudines: et placetis vobis in tribub⁹ nationum: quā data est a dño ptas vobis: et v̄rē ab altissimo: q̄ interrogabit opa v̄ra: et cogitatōes scrutabit: quā cū essetis ministri regni illius: nō recte iudicastis: nec custodistis legē iusticie: neq; s̄m volūtatem dei abulastis. Ecce nō solū a deo ea ptas regni: sed etiā dñi est regnū: et ois reges et iudices ministri sunt regni dei: quare regere tenent ad honorem dñi dei sui: et p̄ his cauere et punire offensas dei. It̄ probat̄ auctoritate noui testamētī. Uñ Jo. xij. It̄ ois haberes ptatē aduersum me v̄llā nisi tibi datā esset desup. glo. i. a deo. Quō clare apostolo nis ad Ro. xiiij. testat̄. Ois aia ptatib⁹ subditorib⁹ subdita sit. It̄ ois est em ptas nisi a deo. Et se quis. Principes nō sunt timori boni opis: s; mali. Uñ aut̄ nō timere ptatē: bonū facere habebis laudē ex illa. Dei em minister est tibi in bonum. Stant male feceris: et me. It̄ ois em sine causa gla-

diū portat. Dei em minister est videri in irā ei q̄ male agit. Ubi glo. Principes p̄pter corrigēda vitā et p̄hibēda aduersa creantur. Dati sunt rectores ne mala fiat: ministri dei sunt: et boni laudetur: mali puniantur. Et quib⁹ n̄bis ptas: nēdū potestas est a deo: sed etiā q̄ ad vindicandū iram dei in malos ptatis ministeriū acceperūt. Unde manifestus est: q̄ ea tenent vindicare. i. punire: vñ ira dei puocat: hec aut̄ sola sunt ptas: ad hoc ergo principes q̄ gladiū nō frustra portāt: insti tuti sunt: et pctōres qui irā dei merentur: coercēat. De hoc aut̄ magis innotet. Ad idem est illud 3̄sido. li. iij. de sum. bo. c. xiiij. et habet. xiiij. q. v. 3̄sido. Principes. Principes (in q̄) scilicet nōnunq; intra ecclesiā ptatis ad epte culminia tenent: et per eā dē ptatē disciplinā ecclesiasticā maniant. Ceterū intra ecclesiā ptates necessarie nō essent: nisi vt q̄ nō p̄ualent sacerdotēs efficere per doctore sermonē: ptas hoc imperet p̄ discipline terroꝝ. Sepe per regnū terrenū celeste regnum proficit vt qui intra ecclesiā positū p̄tra fidē et disciplinā agūt: rigore principū cōterant: ipsamq; disciplinam quā vtilitas eccleie exercere nō p̄ualent: ceruicib⁹ superboꝝ ptas principalis imponat: et venerationē mereatur virtutē ptatis impertiat. Et sequit̄ ad p̄positū. Cognoscat̄ principes seculi deo se debere esse reddituros rōnē p̄pter ecclesiam: quā xp̄o tuendā suscipiūt. Itā hinc angeas par et disciplina ecclesie per fideles p̄ncipes: siue soluatur: ille ab eis rōnē exigit qui eoz ptati suā ecclesiaz tradidit. Et ce aperte habes ecclesiam ptati principū traditā a xp̄o. Et quib⁹ hec ratio formari p̄t. Ab illo est ptas secularis principibus tradita: cui rōv̄sus ptatis est reddēda: sed hōi est deus: ergo a deo est ptas secularis principibus tradita. Cōsequētia nota: cum maior: q̄ ei soli reddenda est ratio de re aliqua: quo res ipsa est cōmissa. Ad idem p̄bat̄ per illud 3̄no. xiiij. q. iiij. que sitū. Ademerant a deo ptates esse cōcessas: et p̄pter vindictā noꝝtoꝝ gladiū fuisse p̄missus: et in ministerio esse datū in hōid v̄ indices. Quō igitur reprehenderent factū: q̄ auct̄o dñi videtur esse cōcessus: Quō nō a deo cōcessum est: ita cōcessus est: vt suo tempore qui acceperat: rationē deo reddat: s̄m parabola talē toꝝ seruus a dño cōmissos. Ad auct̄. xij. 3̄e Augustin⁹ super Joā. Adirant blasphemū: q̄ communetur ptates xp̄iane cōtra dissipatores ecclesie detestādos. Si nō cōmouerent: quō redderēt rōnē deo de imperio suo: Intēdat charitas vestra q̄ dicitur: q̄ hoc pertinet ad reges xp̄ianos vt temporibus suis pacatā velint matrē suam ecclesiam habere: vnde sp̄ualiter nati sunt. Et p̄dictis a t̄is probatū relinquit: q̄ potestas secularis (q̄ a deo est) exerceri debet ad honorem dei: ad correctionem multoz deū offendentū. ¶ C̄ Secūdo probatur idem ex parte finis regiminis. Est aut̄ finis regiminis duplex. Unus principalis: qui est finis simpliciter vltimus: qui est beatitudo eterna. De quo bea. 3̄sido. lib. iij. sententiā suaz. c. xiiij. dicit. Boni indices iusticiā ad solam obtinēda vitam eternā suscipiūt. Vñ enim finis esse debet oim humanoz actū bonoz et meritoroz. Uñ et p̄dictis subiicit 3̄sido. It̄ ec eas iusticiā munerib⁹ acceptis destruit: vt dū de iustō iudicio tp̄alia lucra nō appetūt: s̄mio et no ditenf. Ali⁹ ē mediāt⁹ finis ad vltimū finem relatus: qui est pax terrena. Ad vtrūq; finem obtinēdū necessaria est correctio pctōꝝ populū. Si quidē pctā ab vtroq; sine impediat: et tam pacē eternā q̄ tp̄ale tollunt. Quō eterna manifestum est:

Deut. xviij. proner. xiiij.

Joā. xij.

ad Ro. xiiij.

Augustin⁹

finis regiminis duplex.

3̄sido.

hoc
lmit

Aug

3̄e

cep

3̄e
corr.
viti

It̄

sum est: quia beatitudo eterna non conferret nisi in
 stis ab omni peccato immunibus. Nihil enim iniq-
 uatum intrabit in illud. Quod etiam peccata non cor-
 recta tollit pacem palem: quia propter peccata ho-
 minus inducit deus gladium et pestes varias. Ut
 Lecti. xx. Homo de filius israel et de aduenis qui
 habitabit in israel: si quis dederit de femine suo ido-
 lo adoloch moite moiaz: ppls terre lapidabit
 eum. Et sequitur. Quod si negligens populus terre: et quod
 si parvipendens imperium meum: desiderit hominem qui
 dederit de femine suo adoloch: nec voluerit eum
 occidere: ponam faciem meam super hominem illum: et cognationem
 eius: succidamque ipsum et omnes qui confen-
 serunt ei: et fornicarentur cum idolo adoloch de me-
 dio populi sui. Denique quid aliud loquitur ma-
 ledictiones capitulosque preceptorum domini. Deut.
 xxv. l. xxvii. transgressiones et punitiones prophetarum:
 nisi quod uniuersae plage dei in populum deserviant: eo quod
 peccata impunita relinquuntur: Item bea. Aug. xxvii.
 q. iij. si ea. Si ea inquit de quibus deus reuocem
 ter offenditur insequi vel vlcisci differimus: ad ira-
 scendum: itaque diuinitatis patientiam precamur?
 Hone Achor filius zare preterit mandatum domini: et
 super omnem populum israel ira eius incubuit: et ille erat
 vnus ho. Vtina solus perisset in scelere suo. Item
 bea. Greg. ad Hunschild reginam francorum. Si
 quos igitur violentos: si quos adulteros: si quos
 fures vel alius prauis actibus studere cognoscitis
 deum decum correctione placare festinate: vt
 per vos flagellum perdat gentium: quod quantum
 videmus ad multam nationum vindictam excita-
 tum est: non inducat. Hec si quod non credimus? diu-
 ne vltionis iracundia sceleratorum fuerit actione
 comota: belli pestis interimat: quos delinquentes
 ad rectitudinem via dei precepta non reuocat. Item
 bea. Cypria. et habetur. xxij. q. v. si audieris. Si au-
 dieris aut in vna et ciuitatibus quas dominus deus da-
 bit tibi inhabitare illis dicentes. Eamus et serui-
 mus deis alienis: quos deos non nouimus: interfe-
 cimus necabis omnes qui sunt in ciuitate cede gla-
 dii: et incendes ciuitate igni: et erit sine habitaculo:
 et in eternum non reedificabitur. Etiam nunc et
 auertatur deus ab indignatione ire sue: et dabit
 misericordiam tibi: et miserebitur tui: et multiplicabit te si
 audieris vocem domini dei tui: et obseraueris precep-
 ta eius. Cuius precepti et rigoris memio: mata-
 thias interfecit eum qui ad aram sacrificaturus ac-
 cesserat. Quod si ante aduentum christi circa deum col-
 lendum: et idola spernenda hec precepta seruata sunt
 quanto magis post aduentum christi seruanda sunt: quia
 ille veniens non tantum verbis nos hortatus est: sed
 etiam factis. Et ex quibus patet inanis est des-
 sentio: armorum reipsum non correctis vitis in plebe:
 quibus correctis hand dubium deus est qui pugnat
 pro nobis. Nam sicut negligentia et correctionis
 dissimulatione ira precatur diuina: ita eorum cor-
 rectione debita dei mitescit ira. Sic mitissimus
 moyses vindicatio idololatricam peccatum in populo oc-
 cisit. xxij. milibus iram domini a cetera amouit mul-
 titudine. Exo. xxxij. Sic phineas filius eleazari
 per vindictam stuprum domini placauit populo: et sa-
 cerdotium premeruit: vt habetur Numeri. xxv. vbi
 habetur. Dixit dominus ad moysen. Phineas filius eleaza-
 ri filij aaron sacerdotis auertit iram meam a filijs
 israel: quia zelo meo commotus est contra eos: vt non
 ipse deleteret filios israel in zelo meo. Et ibi premis-
 sum est. Fratrus dominus ait ad moysen. Tolle cunctos
 principes populi: et suspende eos contra solem in pati-
 bulis: vt auertatur furor meus ab israel. Sic mata-
 thias volens congregare populum prauis vindicauit
 vindictam domini in iudeis idolis sacrificantibus: et nu-
 cium

regis ad id repellentes: vt rosqz truncando super
 altare. i. Mach. ij. Et filius eius indas acturus
 lia populi: prius egit prelium domini. Nam persecu-
 tus est iniquos: persecrabat eos qui perturbabant
 populum eius: et perambulabat ciuitates iuda: et per-
 didit impios: et auertit iram ab israel. Et sic
 post peccatorum vindictam induit feruore bellico ad
 pugnam contra gentes: et gloriosissimus potius
 est triumphus domini sibi assistente: vt habetur. Mach.
 ij. et per totum librum. Multa ad id colligi pos-
 sent ex libris iudicum et regum. Et o vtina hec attē-
 derent principes nostri ad bella processuri: imo
 bella preuenturi: prius mucrones sue correctionis
 eracuerent in transgressionibus publicas diuino
 mandatorum per penalia statuta: ipsa quoque exequerentur.
 Sic paucis: immo pene nullis expensis imo
 cum lucro populum sibi subiectum a peccatis libera-
 rent: ac sibi placato domino bella que non sine mari-
 mis sumptibus ac populi iactura agi possent cauenter
 Non sunt hi negligentes principes in corrigendo
 peccata: veri pacis defensores: sed magis pas-
 cis turbatores: correctionis negligentia iram et fla-
 gellum contra se et populum precantes. Nec minus
 detestandum est: quod ad bella processuri: non prius
 se per confessionem ac penitentie sacramentum deo
 reconcilient: sed turpissimos bellatores actu deum
 sine intermissione ludis: fornicationibus: furtis:
 adulterijs: ceteris criminibus offendentes: non
 attendentes aut forte non credentes: quod non in ho-
 ium fortitudine aut multitudine: sed duntaxat de celo
 victoria est. Et tunc illam de celo sperare possunt: qui
 deum celi tam grauiter offendunt: Ut ergo preces
 seculares pacem eternam et pacem adipisci valeant:
 contra peccata subiecti populi dimittent. Nam circa pu-
 nitionem peccatorum eorum prius principaliter exerceret
 deus. Ut Deut. xij. de non solum sacerdotibus: sed gra-
 liter omnibus in prete constitutis. factor summorum
 volens ad idololatriam traherent: aut a deo non auer-
 tere: statim interficiat. Simile habet Deut. xvij.
 ca. Item ille qui est minister regni dei: scilicet habet
 iudicare ac punire peccata que subditi sui committunt
 in deum: reges aut sunt ministri regni dei: qui
 bus deus Sap. vi. Cum essent ministri regni illius:
 non recte iudicatis etc. Maior patet: qui minister re-
 gni huius punire ea que subditi sui committunt contra re-
 gem et regnum: talia aut sunt peccata. Item ad reges pri-
 us dissipare omne malum suum illud Prover. xx. Rex qui
 sedet in solio iudicij: dissipat omne malum intuitu
 suo. Sed nihil est magis malum quam peccatum. Pertinet
 ergo ad regis officium dissipare condigna vltio-
 ne peccatum. Item non minore irasfactione habent re-
 ges in nouo testamento quam habuerunt reges in ve-
 teri testamento. Ad reges ante veteris testamēti
 pertinebat punire idololatras et blasphemos. Nam
 de rege asa legitur. iij. Reg. xv. quod fecit rectum et spe-
 ctum domini sicut dauid pater eius: et abstulit effematos
 de terra: purgavitque in ueris assordes idolorum que
 fecerat patres eius: et naacham matrem suam amouit:
 ne esset princeps in sacris puapri: et subuertit spe-
 cum eius: et profregit simulachrum turpissimum: et abussit
 in torrente cedron. Sic iehou oēs prophetas baal
 occidit. iij. Reg. x. Ergo non minus pertinet ad re-
 ges noui testamēti vindicare omnes fasces. Ut et
 preceptum est regi. Deut. xvij. et postquam sedert i so-
 lio regni sui: describat sibi Deuteronomium legis
 in volumine: legatque illud omnibus diebus vite sue: et
 vt sic discat timere deum deum suum: et custodire ver-
 barum certimonias eius que in lege precepta sunt etc. Et que
 hoc nisi vt sciat quod remuneret: et quis legis transgre-
 siones puniat. Et ad id sunt auctoritates san-
 ctorum. Nam beatus Cyprianus in de reg. ab usio.

poca. xxi.
Lecti. sp.

Augustin.

Gregorius

Cyprianus

Attendere
correctioe
vitorum.

Ric. xxx.

ij. Mach. ij.

Deut. xvij.

Sap. vi.

Prover. xx.

Cyprianus

ait. Rex debet furta cohibere: adulteria punire: impios de terra perdere: perituros non sincere uerere: filios suos non sinere impie agere. Item De lagius papa. Hoc diuine et humane leges statuunt: vt ab ecclesie uoluntate diuersi: et eius pacem iniquissime perturbantes: a secularibus etiam potestatibus comprimantur: nec quicquam maius est: unde deo sacrificium possitis offerre: qd si id ordinetis: vt hi qui in suam et aliorum perniciem debacchantur competenti debeant rigore compesci: et habetur. xxiij. q. v. quali nos. Item brūs Chryf. Sicut sacerdos debitor est: vt ueritate quā audinit a deo licite predicet: sic laicus debitor est: vt ueritatem quam audinit a sacerdotibus in scripturis esse probatam defendat. Quod si non fecerit perdidit (als prodit) ueritatem: et habetur. p. q. iij. nolite. Item Aug. super ps. lxxxi. Ostendit propheta nec illos immunes esse a scelere qui permiserunt xp̄m p̄ncipibus occidere: cum pie multitudinem timerent: et possent illos a sacro et se a cōsensu liberare. Qui desinit obulare peruersis cum potest: consentit: vt ps. lxxxiij. dist. c. error. cū. ij. ca. seq. et dist. lxxxiij. culpa. als incipit: facietis culpā. et xxiij. q. iij. qui potest. Tenebantur ergo prohibere pontifices et principes ne occiderent xp̄m: ergo ad laicum spectat prohibere crimina cum potest. Itaq; minus tenetur laicus in deum iniuriam dei repellere: qm in iuriam socij. Sed vt dicit Amb. lib. i. de offi. fortitudo que bello tuetur patriam a barbaris: uel domi defendit infirmos: uel a latronibus socios: plena iusticia est. Item Aug. ad Cresconium grāmaticum obuietatem ei. Quisquis christianus inimicum persequitur: xp̄i est inimicus. Redit Aug. Verum dicit: si non persequitur hoc in illo quod xp̄o est inimicum. Itaq; enim dicit in seruo: pater in filio: maritus in coniuge: cum sunt utriusq; xp̄iani: non debent persequi uitia xp̄iane cōtraria ueritatis. An uero si non persequatur non rei negligentie merito teneatur? Unde debet homo (vt idem dicit ad macedonium) diligere proximum suum sicut seipsum: vt quem potuerit hominem beneficentia consolatione: uel informatione doctrinæ: uel discipline coercionem adducat ad colendum dñm. Nam mali sunt prohibendi a malo: et cogendi ad bonū: vt idē Aug. ait ad donatū presbyterem. ¶ Idē in libro psalmoz: et allegatur. xxiij. q. iij. c. duo ista. Duo ista uoia cum dicimus: hō pctōr: non utiq; frustra dicuntur: qz pctōr: est corripere: qz hō miserere: nec omnino liberabis hoīem nisi persecutus fueris pctōres. Hunc officio nois laigile disciplina: sicut cuiq; regenti apta et accōmodata est: non solum episcopo regenti plebem suā: sed etiā pauperi regenti domū suā: diuiti regenti familiā suā: marito regenti coniugē suā: patri regenti prole suā: iudici regenti puiciā suā: regi regenti gentē suā. Et paulopost. Ita nulli hoī claudenda est iniuria: nulli pctōri relaxanda est impunitas. Et post. Ad ergo suscipiam? pctōres ppter qd sunt pctōres: sed tñ eos ipsos qz hoīes sunt: humana consideratione tractemus. Persequamur in eis ppriā iniquitatem: misereamur cōmunē naturam. ¶ Et ex illo arguit. Non minorem iurisdictionem hz ptās secularis in sibi subditos: qz pater familias in suā familiam: qz pater in filiū: qz maritus in coniugē: sed oēs illi pnt et tenent regere suos: et cogere ad obseruantia mandatorū dei: et honestate uite ergo etc. Itē magis spectat ad principes cōstitutum a deo a quo est ois legitima ptās: uelici sci iniuriā dei qz suo est ois legitima ptās: uelici inferunt dño: ergo magis spectat ad deum ultio peccati qz ultio iniurie debitōri: et tñ ad secūda

tenetur: ergo multo magis ad primā. ¶ Idē probatur tertio ex parte persone principatis. In qua duo considerantur. scilicet homo est: et in potestate est: vt dicit Aug. ad bonifaciū. Alter dño fertur: qz homo est: alter: qz rex est. Quia homo est fertur uiuendo fideliter: qz rex est fertur leges iustas precipientes: et contraria prohibentes: conuenienti rigore sanciendo. In quantum igitur homo fraterna correptione habet proximū admonere vt precedenti lectione monstratum est: atq; cauere ne malis societur. Sed s̄m prophete admonitionem a malis recedere inde exire et immundum non tangere: contactu cordis non corporis. Uñ Aug. sup Joannē tractans uerba predicta. Quid est (inquit) tangere immundū: nisi cōsentire peccatis? Quid est autē exire inde: nisi facere quod pertinet ad correctionē malorum: quantum pro uisus cuiusq; gradu atq; persona a salua pace fieri potest. Et paulopost. Ergo fratres mei quotquot habetis inter uos: qui adhuc amore seculi p̄grauantur auaros: perituros: adulteros: inspectatores: res nugarum: consultores mathematicorum: augurum: aruspicum: ebriosos: quicquid inter uos malorum esse nostis: quantum potestis improbate: vt corde recedatis: et redarguite: exeat inde: et nolite cōsentire: vt immundū non tangatis. Et lib. ij. contra peremianum. Quisquis quod p̄t arguendo corrigit: uel quod corrigere nō potest saluo pacis uinculo excludit: uel qd saluo pacis uinculo excludere nō potest equitate improbat: firmitate supportat: hic est pacificus: et ab illo male dicit immundū: de quo scriptura dicit. Ue bis qd dicitur nequā bonū: qz bonum est nequam. Ita plane sociat quis malis: si mali aliquid cōmittit aut p̄mittitibus fauet. Si autē neutrum facit: nullo mō sociat. Porro si addat tertiu: vt non sit uindicado piger: s; corripiat iustus in msa et arguat et hoc cū dilectione corrigēdi nō cū odio psequendi faciat: plenissimū officiu castissimi innocentie implent. Hec cōgruū ptone in ptate constitute vt hōi: qz cōueniūt oī homini. Sed aliqd plus requirit ad ei? psonā vt regi. i. vt regenti. Sic em ei cōuenit vt leges iustas et edicta penalia cōtra pctā statuat: vt transgressores corrigēdo puniat. De primo dicit Aug. ad Bonifaciū: vt. s. allegatū est: qz rex est leges iustas precipientes: et contraria prohibentes uenienti rigore sanciendo. ¶ Ad idē loquit beatus Aug. Quonia imperatores ueritate tenent: et p ista cōtra errorē inbent: quisquis cōtempserit: ipse sibi iudiciū acquirit. Idē Aug. ad Uincentiū. xxiij. q. iij. nō inuenit. Quis enim uestru nō laudat leges imperatorū uas aduersus sacrificia paganorū? Et ad bonifaciū loquēs de imperatoribus ait dist. ix. c. j. Qsi pro ueritate cōtra falsitatem cōstituerint bonas leges: terrentur sentientes et corriguntur intelligentes. Quicūq; uero legibus imperatorū qz pro dei ueritate ferūtur obrepere non uult grādē acqrit supplicii. Idē ad Bonifaciū. xxiij. q. iij. Si ecclesia loquēs ad hereticos ait. Qd autē scz heretici dicunt: qz ptas suas impietates leges iustas infirmi nolūt: nō perisse a regibus terre a p̄s talia nō cōsiderat aliqd fuisse tūc tps in oia suis conuenire t̄pibus. Quis em tunc in xp̄m crederat imperator? quis enim pro pietate p̄tra impietate leges serendo sciret? Tunc em adhuc illud propheticū nō implebatur Quare fremuerunt gentes et populi meditati sūt inania. Astiterunt reges terre et principes conuenierunt in unum aduersus dominū et aduersus christum eius. Nōndum em agebat quod paulopost in eodem ps. d. Et nunc reges intelligite crudimini: qui

Delagius papa.

Chryf.

Augustin?

Ambro.

Augustin?

Esay.

D:

H:

An

So nel gre cent qui per

ii. c.

1.3

An

erndimini q̄ iudicatis terrā. Servite dño in timore: z erutate ei cum tremore. Quid ergo reges dño servitū in timore: nisi ea que cōtra dñi iussa fuerint religiosa seueritate p̄hibēdo atq; plectēdo? Et sequit̄ qd̄ s̄ allegatū est. Aliter em̄ seruit: q̄ homo est: aliter etiā q̄ rex est. Q̄ homo est: seruit vidēdo fideliter. Q̄ rex est: seruit leges iusta p̄cipiētes: z cōtraria p̄hibētes cōueniēti rigore sanciēdo. ¶ Q̄ cōtra etiā exēptis ostēdit. Nam reges infideles leges p̄ fide laudabiliter ediderūt. Nam Nabuchodonosor legē edidit p̄ fidei veritate. xliij. q̄. iij. q̄. vult. Q̄ vt legit̄ Daniel. iij. ait. A me positū est d̄: cretū hoc: vt ois popul⁹ tri bus z lingua quecūq; locuta fuerit blasphemias cōtra deū sidrach: misit: z ab d̄nago: disperat: z domus ei⁹ vastet. Reges em̄ est alius de⁹ q̄ possit ita saluare. Rex etiā Artaxerxes. Iheres vt. le gem edidit dicēs. Iheres edictū qd̄ nūc mittim⁹ in cūctis vr̄ib⁹ p̄pona: vt liceat cūctis iudeis vti legib⁹ suis. Reges etiā fideles leges pro veritate fidei cōdiderūt. Qd̄ etiā testat̄ Augu. in epistola ad Timotheū: vbi corrigit seipsum: eo q̄ prius in opinione erat q̄ null⁹ ad veritatē xp̄i cogendus esset. Sed illā inurat allegas ad hoc dicēs. Cui⁹ tas mea q̄ cū tota esset in parte donati: ad vnica tem catholicā legū imperialium timore cōuersa: quā nūc videmus ita animositatis vestre perniciē detestari: vt in eo nunq̄ fuisse credatur. Hoc etiā rō p̄bat. Nam ille p̄t leges p̄ fide statuere: qui nō solū p̄ cōreplatione hominū s; etiā p̄ conreplatione dei p̄t ius cōdere: hoc autē competit laicali potestati: ergo. Ad ino: p̄t dist. i. ius ciuile: vbi dicit. Ius ciuile est qd̄ quisq; p̄p̄s vel quecūq; ciuitas sibi p̄p̄iū humana diuināq; causa cōstituit: i. ex cōreplatione dei z hominū fm̄ glo. ibidē. Itē ois persona vel cōitas iurisdictionē habēs cōactiua: p̄t leges statuere de his ad q̄ alias tenent: z ad ea obseruāda p̄t subditos pena rātionali obligare: sed ois fidelis tenet legē diuinā z eius p̄cepta seruare: ergo p̄t ad ea seruāda habens iurisdictionē: subditos sub certis penis rātionabilib⁹ obligare. Sic habēs iurisdictionē potest p̄ leges suas subditos suos ad ea obligare: q̄ pacē z tranquillitatē eorū cōseruat: ea p̄hibere q̄ pacem turbāt. Sola autē diuine legis trāsgressio tranquillitatē z pacē turbat: vt ex p̄dictis p̄: ergo p̄t has p̄hibere sub moderatis penis. Et ex illis arguit. Qui h̄ cōdere legē: h̄ ea defendere: et trāsgressores punire: z secularis potestas p̄t legē cōdere de obseruādis diuinis p̄ceptis: ergo trāsgressores sibi subditos punire. ¶ H̄ S; hic dicit̄ hereticis z ceteri hoies mouē: p̄ diti: q̄ ne mo cogēdus est ad fidē: neq; ad bonū. Nam ne mo ad id cogēdus est ad qd̄ inutiliter cogit. Ad bonū autē qd̄ inutiliter cogit: cū de a spernet coacta seruitia. Unde ap̄t cum corinthios ad elee mosynas hortaret̄. ait. Unusquisq; det put desti nauit in corde suo: non ex tristitia aut necessitate. Hilarē etiā datore diligēt de⁹. An datur intelli gi: q̄ q̄ inuit⁹ dat: z rē p̄dit z meritū. Itē ad Philemonē ait. Ne velut ex necessitate bonū tuū es ser: s; volūtariū. Itē. i. Jo. iij. Timor nō est in charitate: sed p̄fecta charitas foras mittit timorem. Qui autē cogit: timore illo dicit̄ qm̄ nō est in charitate. Sine charitate autē nihil dño placet z acceptat ad premiū sempiternū. H̄is fridet beat⁹ Aug. ostēdēs q̄ mali cōpellēdi sunt ad bonum. Unde Donato p̄feyte. ait. xliij. q̄. iij. displicet. Displicet (in q̄) tibi q̄ traheris ad salutē dei: cū tamē multos nros ad perniciem traxeris. Quid em̄ voluimus: nisi te cōp̄hēdā z p̄sentari: serua

ri ne percas? Sed neq; hoc tibi fieri debuisse putas: q̄ neminē cristianus cogēdū ad bonū. Arten de qd̄ dixerit ap̄t: qui episcopatū desiderat: bonum opus desiderat: z tamē multi vt episcopatū suscipiāt: tenent: perducunt: includuntur: patiunt inuiti mala q̄ nolūt: donec eis adit volūtas sustinēdi (als suscipiēdi) opis boni. Quāto magis vos ab errore pernitioso in quo nobis inimici estis: trahēdi estis: perducēdi ad veritatem: vel cognoscēdā vel eligēdā: nō solū vt bonorē salubriter habeatis: sed etiā nequissime perca tis? Sequit̄. ¶ J̄ Dicit̄ dñm dedisse liberū arbitriū: ideo nō debere hominē cogi ad bonū. Quare ergo illi de quib⁹. s̄. dixim⁹: cogunt ad bonū? At tēde ergo z cōsidera qd̄ nō ideo volūtas bona misericorditer impēdit: nec mala volūtas hoīs diliga. Nam qd̄ nesciat: nec dānari homines nisi merito male volūtatis: nec liberari nisi bona habuerit volūtate: nō tñ ideo q̄ diligit: male sue volūtati impune et crudeliter permittendi sunt. Sed vbi potestas dat a malo p̄hibēdā ad bonū sunt cogēdi. Nam si volūtas mala semp̄ per mittēda est libertati: quare israelite recusantes remurmurātes: tā duris flagellis a malo p̄hibebant: z ad terrā p̄missionis cōpellebant? Si volūtas mala sue permittēda est libertati: quare Paulus nō est permittus vti sua pessima voluntate: qua persequebat ecclesiam: sed prostratus est vt cecaret: cecar⁹ est vt mutaret: mutatus est vt mitteret: missus est vt qualia fecerat in errore: talia in veritate pateret. Si volūtas mala semp̄ sue permittēda est libertati: quare monē pater in scripturis sanctis filiū dñi nō solūm verbis corripere: sed etiā latera eius tūdere: vt ad bonā disciplinā coactus ad domitius dirigat? Un̄ idē Salomō dicit. Tu percutis eū virga: animā autē eius liberas a morte. Si autē mala volūtas semp̄ sue permittēda est libertati: quare corripim⁹ ne gligētes pastores: z vbi eis. Errantem nō reuocasti: p̄ditū nō inquisisti? Et vos oues xp̄i estis characterē dñici portatis in sacramēto qd̄ accepisti: sed erratis z peritis. Nō ideo vobis displi ceamus: q̄ reuocamus errātes: z querimus perditos. Ad hūc em̄ facimus volūtate dñi inueni tis: vt vos ad ouile ei⁹ redire cogamus: q̄ cōsentiamus volūtati errātū: vt perire vos permittamus. Nō ergo iā dicere qd̄ assidue audio te dixisse. Sic volo errare: sic volo perire. Ad hūc hoc omnino perire nō permittimus q̄rū possimus modo: Sequitur. Qd̄ te in puteū quo moreris misisti: vtiq; libera voluntate fecisti: q̄ crudeles essent serui dei: si huic male volūtati tue te p̄mit terēt: z nō te de illa morte liberarēt: quis eos nō merito culparet: qd̄ impios nō recte indicaret: z tamē tu te volens in aquā misisti vt moreris: illi te nolentē leuauerunt de aq̄ ne moreris. Tu fecisti fm̄ volūtate tuā: sed in pernitē tuā: illi cōtra volūtate tuā: sed cōtra mortē tuā. Si ergo salus illa corporalis sic cōtra dōdēda est: vt etiam in nolentib⁹ ab eis q̄ eos diligūt seruet: quāto magis illa spiritualis in cuius desinatione mors eterna metuit? Et sequit̄. Repetis sicut audio: quod in enāgelio scriptū est: recessisse a dño septuaginta discipulos: z arbitrio sue male z impie discissionis fuisse permittos: ceterisq; duodecim q̄ per manserāt fuisse respōsum. Nunq̄d et vos vultis abire? Et nō attēdis: q̄ tūc ecclesia nouello gerimine pullulabat: nō dūq; cōpleta fuit illa p̄phetia. Et adorabūt eū oēs reges terre: oēs gentes seruiēt ei. Quod vtiq; quāto magis implet: tāto maiorē vtiq; ecclesia potestas: vt nō solū inuitet

Danie. iij.

Iheres vi.

Augusti.

Sola diuine legis trāsgressio pacem et tranquillitatē turbat.

ii. Cor. ij.

i. Joan. iij.

Augusti.

Salomon.

sed etiā cogat ad bonū. Hoc dñs significare volēbat: q̄ q̄nis haberet magnā potestate: p̄ r̄ tamēn elegit cōmēdare humilitatē. Hoc etiā in illa cōmūi similitudine satis euidenter ostendit: ubi misit ad inuitatos r̄ venire noluerūt. Et ait seruo. Et cito in vias r̄ plateas et r̄icos ciuitatis: r̄ pauperes ac debiles: r̄ cecos: r̄ claudos introduc huc. Et ait dñs seruo. factū est vt imperator ad huc locus est. Et ait dñs seruo. Et in vias r̄ sep̄es: r̄ cōpelle intrare vt impleat domus mea. Vide nūc quē ad modū de eis qui p̄more r̄ rancore dicitur est: intro duc eos: tūc dicitur est: cōpelle. Ita significata sunt ecclesie primordia adhuc crescentis: vt essent viri etiā cōpelli. Et itē idē Augusti. xxiij. q. iij. q̄s nos. Quis nos (inquit) p̄t amplius amare q̄ r̄ps: qui animā suā posuit pro omnib⁹ suis: Et cū p̄trū r̄ alios apostolos verbo solo vocasset: paulū ecclesie sue postea magnum edificatorē: sed horrendū antea vastatorē nō solum voce cōpescuit: vt etiā potestate p̄strauit: atq̄ infidelitatis tenebris seuiētē: ad desiderādū lūmē cordis vt surgeret p̄r̄ cecitate corporis percussit. Si pena illa nō esset nō ab ea postmodū sanaret. Et q̄ ap̄is oculis nihil videbat: si eos saluos haberet: nō ad l̄positionē manus ananie: vt eoz aperiret intuitus tanq̄ squāmas q̄b⁹ clausus fuerat: inde cecidisse scriptura narrat. Ubi est: ubi est q̄ illi clamare cōsueuerūt: liberū est credere vel nō credere: Cui vin r̄ps intulit: quē cogit: Ecce habet Paulū apostolum. Agnoscat p̄r̄ in eo cogentē r̄p̄m: r̄ postea docēt: r̄m: p̄ius ferientē r̄ postea consolantē. Ad iram est em̄: quomodo ille q̄ pena corporis ad euangelii coact⁹ intravit: plus illis ob⁹: q̄ solo v̄bo vocati sunt: in euāgelio laborant. Et quē maior timor cōpulsit ad charitatis: ei⁹ perfecta charitatis foris mittit timorē. Cur ergo nō cogere ecclesia perditos filios vt redirent: Et his r̄ alijs multis que b̄nitas omittit sua det: satis p̄ etiam malos ad bonū cogēdos esse. Et per hoc ad replicas p̄tra hoc inductas simul respōdet: q̄ si bonum ad q̄d mali cogunt: semp̄ inuiti tolerarēt: r̄ nunq̄ volūtarij seruirent: inuiti r̄ cogentē ad illud: hoc quātū ad seip̄os: nō inutiliter quātū ad alios h̄ndi pena terrores: r̄ a malo cōhibitos. Sed q̄ h̄niane nature est: ea que in desuetudinē veniūt abhorere: r̄ cōsuetā velle magna custodia diligere: flagellis tribulationū malarisunt cōhibēdi a maiorē p̄uocandi ad bonū: vt v̄bz timore pene malū in desuetudinē ducit: abhorreatur: bonū vero et cōsuetudine dulcescat. Unde Aug. in ps̄. cxxij. Cū per timorē gebenne cōtinet se homo a peccō: fit cōsuetudo iustitie: et incipit (q̄d durū erat) amari: et incipit timor excludi a charitate: r̄ succedit timor castus: quo timemus ne tardet: ne discedat: ne eo careamus. Ille vtilis: sed nō p̄manet in eternū: vt iste. Et p̄ hoc p̄ solutio p̄m̄e r̄ v̄ltime replicē. Ad apostolum corinthiis r̄ p̄hilemoni scribentē: vt bonuz eoz nō necessariū sit: sed volūtariū. Dicendū: q̄ ap̄ls loquit de operib⁹ m̄ic: q̄ extra casum necessitatis sunt opera supererogationis: r̄ ad illa ne mo d̄ cognō: cū nō sint de necessitate salutis: neq̄ p̄cepti: r̄ quantū ad illa homo stat suo li. ar. Secus de his q̄ precepta sunt: quozū trāsgressio inducit mortē sempiternā. Et Quarto p̄bat propositio principalis ex̄plis veterū potestatuz seculariū tam fidelīū q̄ gentīliū. Et quidē de gentīlibus nabuchodonosor: r̄ asuero iam. S. dicitur est: q̄ laudabiliter leges cōsiderūt contra blasphemos r̄ pro cultu dei veri. Quib⁹ addi p̄t Cyrus

rex persarū: vt habet. i. Esdre: r̄ Darinus successor: Cui: qui plures leges statuerūt p̄ edificatiōe templi hierusalē r̄ cultu dei: imp̄f̄as etiam dederūt: ac impediētēs corripiebāt: vt liber Esdre r̄ Reemie clare docēt. Deniq̄ ob quam causam principes romani ac ceteri tyrianni tā crudeliter seniebant in apostolos ac martyres: qui fuerunt viri pacifici: nihil cōtra rēpublicā molētes: nec temporalia cuiuscūq̄ diripiētēs: q̄ oīa contēperūt: nec pacē cōmūne turbātes: nemini nocētēs: omnibus beneficētēs: r̄ infirmos curantes. Nihil enim bono statui reipublice contrariū: eis tanq̄ maleficis obiectū est: dūtā r̄ q̄ idolis sacrificare contēperūt: ip̄s q̄ cōtēnēda populū docuerunt: ideo cōtra eos tyrianni tanq̄ deoz suozum falsoz zelatores: in eoz idē vindictaz exarserunt. Quid putatis egissent: si verū deū cognouissent pro eius cultu cōseruādū? Docuit ex̄plo Constantinus de tyriāide r̄ idololatra ad fidē r̄ veri dei cognitionē p̄uersus. Deniq̄ ad fideles vt r̄ insq̄ test. principes rediēs: quantū pro angēdo dei veri cultu: quantum cōtra trāsgressores r̄ idololātras egere Dauid: iosaphat: esebias: delias p̄pheta: iosias: ceteriq̄ plurimi qui legitima potestate freti: leges sanctas pro obseruatione diuinoz mandatorū statuerūt: r̄ trāsgressores ad eoz emendationē r̄ ceteroz terrorē: penis huiusmodi statuti affligerūt: vt satis declarat libi regū. Paral. immo tota vete. test. historia. In nouo autem testamēto quod lex est amoris: non timor: in quo nō sicut in p̄tiori testamēto ex maiori parte seruientes timore p̄remebant: sed maxime dilectione nutriebant: licet rarior: nō tamē omnino defuerunt tales vindictē. xxiij. q. iij. ea vindicta. Nam r̄ in principio nascētis ecclesie verbis beati p̄tri apostoli ananias r̄ v̄tor eius: sicut Act. v. legitur: exanimē ceciderūt: nec resuscitati: sed sepulti sunt: vt dicit Aug. in li. de ser. dñi in monte: r̄ contra faustū. xxiij. q. iij. quid crudele. Sic plane. r̄ apostolos nō crudeliter: q̄ amicabiliter tradidit hominē sathane in interitum carnis. i. Cor. v. vt spiritus eius saluus sit in die dñi nostri iesu christi. Tradidit r̄ alios vt dicerent non blasphemare: correcti scilicet demonis veratione. Quid dicā de religiosis ac sanctis christiani regni imperatoribus regib⁹q̄: sancto Karolo magno: sancto Andonico: Iustiniano: ceterisq̄ legum conditoribus: quanta statuerūt pro fide catholica: quanta contra hereticos: blasphemos: ac ceteros mandatorum dei trāsgressores: quas suas leges non inaniter statuerunt: sed fideliter exēcuti sunt: Quoꝝ edicta imperialiū legum codicibus inscripta sunt: r̄ vsq̄ in hodiernum diem: r̄ in vniuersitatibus publice legunt: r̄ in secularibus iudicijs practicantur. Et ex his omnibus satis existimo probatam propositiōis scete partem secundam: qua dicitur: q̄ secularis potestas teneat in publice delinquentes in legem dei cōgrua coercionē animaduertere. Et Ad 3. in his correctionibus ministrandis duo diligenter attendenda sunt. Primum: ne modum peccati correctionis modus excedat. Secundū: vt nō vindictē appetit: sed charitatis instinctu fiat. De primo loquitur bea. Angu. cōtra perilianuz. xxiij. qd. iij. qui peccat. Qui peccat (inquit) non peccat legis auctoritate: sed contra legis auctoritatem. Quia vero interrogas que sit ratio peccandi vicissim te interrogo: cui⁹ sit vox in ps̄. ps̄. c. dicētis. Detrahētē secreto primo suo hūc persequebar. Quere itaq̄ causā r̄ modū p̄secutiōis: r̄ noli tāta imperitia maloz generaliter p̄secutione

Augusti.

Nonū te
stamētum
lex amoris
est.

Actū. v.

Augusti.

tionem reprehendere. **N**ō em̄ persequimur vos: ni si quē admodū veritas persequitur falsitatem. Sed petilian⁹ dixit. Si ap̄li p̄secuti sunt aliquem: aut aliquem tradidit xp̄s? **A**ngu. r̄idet. **P**ossum q̄dē dicere ipsam sathanam oibus malis hoibus esse peiorē: cui t̄m tradidit ap̄s hoīem ad interitū carnis: vt ip̄s salu⁹ sit in die d̄ni nostri iesu xp̄i. **I**tē r̄ alios de quib⁹ dicit: quos tradidi sathane: vt dīcāt nō blasphemare. **E**t d̄ns flagellatos expulit de tēplo improbos mercatores: vbi etiā cōnecrū est testimoniū scripturę dicentis. **Z**elus domus tue comedit me. **E**cce inuenimus ap̄m traditorē: xp̄m persecutorē: quare per violentissimas turbas et vltro ip̄robi estis ecclesij catholicis? **U**bi poteritis aduertere q̄ innumerabilib⁹ exēp̄ plis: res ipsa indicat. **S**ed dicitis vos loca vestra defendere: r̄ resistitis seditibus r̄ cedibus quibus cunq⁹ poteritis: quare non audistis vocē d̄ni dei dicentis? **E**go autē dico vobis non resistere malo: aut si fieri p̄t̄: q̄ aliqui recte per vim corporalem resistatur violentis: nō ideo p̄ceptū violatur: q̄d audimus a d̄no. **E**go autē dico vobis nō resistere malo. **C**ur nō etiā hoc fieri p̄t̄ ordinatas et legitimas potestates de sedibus q̄ illicite vsurpatur: vel ad iniuriā dei rennetur: vt pius expellat impiū: iustus iniustū? **I**teq⁹ em̄ eodē mō passi sunt pseudo p̄phete ab helia: quo ip̄e helias a rege nequissimo: scz achab. **A**ut q̄ flagellat⁹ est dominus a p̄secutorib⁹: passionib⁹ eius cōparandi sunt: quos ip̄s de tēplo flagellatos eiecit. **R**estat igit vt nihil aliud requirendū esse fateamini nisi an infestus impi feceritis. **N**ō miremini si non desunt ministri deo: per quos flagellamini: q̄ p̄secutionē patimini nō a nobis: sed sicut scriptū est ab ipsis factis vsis. **E**t infra. **D**e persecutione vsa querela sedabit: si cogiteris prius: r̄ intelligatis nō oīm p̄secutionē esse culpabilē: alioqn̄ vero nō laudabiliter diceretur. **D**etrabant secreto proximo suo hunc persequēbar. **I**ta quotidie videmus: r̄ filiū de patre tanq̄ de p̄secutore suo conquerit: cōiugem de marito: r̄ seruum de d̄no: r̄ colonū de possessore: r̄ reū de iudice: r̄ milite vel p̄uinciale de duce vel rege. **C**ū illi plerunq⁹ ordinatissima p̄tate hoies sibi subditos per terrores leuium penarū a grauioribus malis prohibeant atq⁹ cōpescant. **P**lerūq⁹ autē a bona vita r̄ bonis factis mimando r̄ feruendo detraunt. **S**ed cū a malo r̄ illicito phibeant: correctores: r̄ cōsultores sunt. **C**ū autē a bono r̄ licito: persecutores et oppresores sunt. **S**ed culpant etiā q̄ prohibent a malo: si modū pcti modis correctionis excedat. **E**cce q̄ excessus correctio in vitio est corrigentis. **A**moderata igit r̄ tēperata debet esse correctio. **C** **H** De seō scz q̄ nō vindicte appetitu: scz charitatis affectu correctio fiat: loquit̄ bt̄us **A**ngu. ad **V**incentiū donatistā (et allegat. **iiij.** q. **iiij.** c. **nimiū**) dicit. **I**miū sunt inquieti: quos per ordinatas a d̄no p̄tates seculares: cohoberi atq⁹ corrigi mihi nō videtur inutile. **I**ta de multorum iam correctione gaudemus. **E**t sequitur. **S**i em̄ q̄m inimicum periculosus se habens p̄hencitū factū currere videret in precipitiū: nonne tunc potius malū pro malo redderet: si sic eū ire pmitteret? **E**t si corrigendū curandūq⁹ ligaret: r̄ t̄m tunc ei mō lestissimū r̄ aduersissimū videret: q̄n̄ vtilissimū r̄ misericordissimū cecidisset. **S**ed plane salute reparata tāto ei vberī⁹ gr̄as ageret: quātom̄ sibi pepercisse sensisset. **E**t post pauca. **A**t quibusdam ista nō p̄sunt. **I**unq̄d̄ id negligēda est medicia: q̄ nonnullorū insanabilis est pestilentia: **E**t sequit̄. **N**on oīs q̄ parci amicus est: nec oīs q̄ verberat

inimicus. **A**delioza sunt vulnera amici: q̄ blāda oscula inimici. **A**delius est cū ferocitate diligere: q̄ cū lenitate decipere. **U**tili⁹ esuriētī panis tollitur: si de cibo securus iustitiā negligit: q̄ esuriētī panis frangit: vt iniustitie seductus acq̄escat. **E**t infra. **P**utas neminem debere cogi ad iustitiā: cū legas patrēfamilias dixisse seruīs: quo cunq⁹ inueneritis cogite intrare: **C**ū legas ipsam pio saulū: postea paulū: ad veritatē cognoscēdā r̄ te nēdā: magna violentia xp̄i cogētis esse cōpulsū. **E**t infra. **N**oueritis sarē aliq̄ auctētis pecoris bus pabulū spargere: r̄ aliquādo pastorē flagello errantia pecora renocare. **E**t post pauca. **A**liq̄ r̄ q̄ p̄secutionem patitur iniustus est: r̄ qui eā facit: iustus est. **S**ed plane sepe r̄ mali persecuti sūt bonos: r̄ boni malos. **I**lli necōdō p̄ iniustitiā. **I**sti p̄saledo p̄ disciplinā. **I**lli in aniter: isti tēperater. **I**lli senietes cupiditate: isti charitate. **I**ta q̄ trucidat nō considerat quēadmodū laniet. **Q**ui autē curat: cōsiderat quēadmodū fecerit. **I**lle p̄sequi sanita rem: iste putredinē. **O**cciderunt impij p̄phetas: occiderūt impios r̄ p̄phete. **F**lagellauerunt iudei xp̄m: **I**udeos flagellauit r̄ xp̄s. **T**raditi sunt ap̄li ab hominibus humane p̄tati: tradiderūt ap̄li hoies sathane. **I**n his oibus q̄d artem dī: nisi q̄s eorū p̄ veritate: q̄s p̄ iniquitate: q̄s nocendi causa: quis em̄cādā spū seniat? **I**ta ergo vindicte appetit: sed affectu diligentis sibi subditos corrigere debet secularis p̄tates. **C** **E**t p̄ hoc fidēdū est ad rōnes in principio huius lectionis motas. **A**d primā q̄d arguit: q̄d ad papā spectat de quocūq⁹ mortali crimine corrigere xp̄ianum r̄c. **D**icit vno mō q̄d ad ecclesiā spectat duplex punitio seu correctio. **U**na in foro penitentiāli. **A**lia in foro cōsentitio. **P**rima spectat ad iudicē ecclesiasticū respectu cuiuslibet xp̄iani p̄ quocūq⁹ pctō. **S**cda correctio nō semper spectat ad iudicē ecclesiasticū: p̄sertim in criminibus secularibus: sed in certis casibus: vt q̄n̄ criminosi ēt tp̄ali iurisdictioni ecclesiasticorū sunt subiecti. **S**istrū non est iudex secularis: aut dum negligēs fuerit faciēdo iudiciū: r̄ iniustia vel crimia puniēdo. **A**ut q̄n̄ iudex secularis nō p̄t delinq̄uētī penam inferre: vt q̄n̄ crimē est manifestum: r̄ t̄m criminosis later: r̄ forte in alijs casib⁹ quos ponūt canoniste. **P**ropter quā duplicē correctionē caute attendendū est: de qua loquūt̄r autoritates sanctorū r̄ canonis que videntur superficialitē cōtrarie. **E**t cōsequenter negetur consequentia: q̄d peccatorū correctio nō pertineat ad iudicē secularē: alioqn̄ supprimeretur oīs p̄tās puniēdi q̄ cunq⁹ crimina secularia p̄tātū seculariū: q̄d manifeste sacris canonib⁹ aduersat: vt in codē allegato ca. **R**ouit. **ptz.** vbi dicit. **N**ō puter aliq⁹ q̄d illustris regis frācorū iurisdictionē p̄turbare aut minuire intēdamus: cū ip̄e iurisdictionem nrām nec velit: nec debeat impedire. **E**t sequit̄. **N**ō em̄ intēdim⁹ indicare de seō em̄ ad ip̄s spectat iudicium. **A**d probationes cōsequētē. **A**liquin si eiusdem pcti correctio r̄c. **D**icit q̄ eiusdē pcti correctio in diuerso foro potest ad diuersos spectare: r̄ diuersis corrigi: absq⁹ p̄turbatiōe catholice pacis: dū pene illate se nō impediunt: nec foris forum: sicut est videre in multis criminib⁹ q̄ a iudice ecclesiastico puniunt̄ pena excoicatiōis r̄ a seculari pena mortis: vt crimen heresis: p̄sb̄ytericidij: sacrilegij r̄c. **S**i etiam in diuersis casibus eiusdem criminis correctio ad diuersos spectare potest absq⁹ pacis p̄turbatiōe: et hoc eiusdem in numero vel in specie. **S**ic dum pena a diuersis vnus fori contemnitur: suppletur per penam corrigi.

Duplex punitio seu correctio spectat ad ecclesiam.

Eiusdē peccati correctio in diuerso foro potest ad diuersos spectare: et in numero vel in specie.

alteri? fori: que ab oibus timetur. Et per hoc nō cōtingit aliquē publice pena sufficienti conteri: cōtra illud: nō punit dñs bis in idipsum. Qz pena totalis et proportionalis peccato qñq; intergratur et pluribus penis partialibus eisdē fori vel plurium. Sed quādo in vno foro delictū sufficiter punitū esset: cessare debet pena alteri? fori.

¶ Ad secundā q; arguit q; ptas secularis non hz se intrromittere de spūalibus q; ad eā nō pertinet: ad qd etiā multe autoutates canonū adduci possunt. ¶ Ideo pro solutione illius r sequentiū est aduertendū: q; rē aliquā ad aliqū pertine re duplr pōt contingere. Pmo mō res aliqua ad aliqū pertinet tanq; in ptate eius aliquo modo existēs: vt scz de ea si sibi placuerit (nō tamē ptra dñm r rōnem rectaz: vel leges iustas seu cōsuetudines laudabiles) valeat ordinare. Et illo modo spūalia r diuina res etiā ecclesiasticæ: ac dignitates ecclesie nō pertinet ad ptates secularē: nisi in aliquo casu spūali. Alio mō res aliq; pertinet ad aliquem tanq; defendendē ab eo. Et isto modo res ecclesiarū pertinet ad laicos. Sic etiā fides spectat ad laicos: q; eā viriliter r potēter defendere tenent. Et honorem dei tanq; veri xpiani tueri: r offensas eius cohibere. Et per hoc pnt laici statuere actus suos subditos obligādo: ne personas ecclesiasticas: aut res earū offendant vel molestent iniuste: r cōtrariū facientes penis debitis coercere. Et multo magis ne deū offendant: sidē psequantur r impugnet: sacramētis insultēt: sacrificia cōmittant: r similia: sub certis penis rōnabilibus pibere. Licet hmoi eorum statuta non se extendant: nisi ad suos subditos laicos: non ad clericos: neq; hmoi penis sic p eos statuta possunt personas a sua iurisdictione exēptas castigare: possunt tñ licite sibi subiectos statuta penis cohibere. Et fm hoc oēs autoutates exponende sunt: q; videntur a laicis tollere autoritātē se quous modo indo intrromittendī de spūalibus r ecclesiasticis: scz pmo modō ab eis ordinādī r. nō scdo mō. Quis em papa non cōmendaret legē impatoris statuentis summū pontificē nō deberi in suo regimine perturbari: nullū laicū res ecclesiasticas cōtingere: aut ecclesias spūalē r. Et p hoc correctio pctōr: sine tñ impedimento ecclesiasticæ iurisdictionis: q; tū ad pctōres laicos in foro cōtēntioso pōt pnti laici conuenire. ¶ Ad tertiam que arguit de criminibus ecclesiasticis: q; nō pntent ad iudicem secularē. Dicendū q; crimēdi uersimodē d; ecclesiasticū r secularē. Qñq; rōne persone cōmittentis: q; ecclesiastica vel secularis. Uel rōne cognitōis: q; eius cognitio spectat ad clericum in sacris literis eruditus: vt crimina in sacra matrimonij ac cetera pmissa. Uel rōne obiecti: q; immediate in deum: sacra: vel res ecclesie admittit: vt heresis: blasphemia: sacrilegiū. Uel ratione punitōis seu penē infligēde. Secūdū quōiū diuersitatē modorū: idē pctm pōt nūc dici ecclesiasticū: nunc secularē. Et per hoc vario modo rñdendū erit. Tamē quantū nūc sufficit: dicif qd crimē ecclesiasticū primis duobus modis regulariter et principalr nō spectat ad potestates seculares. Licet in casu etiā vtroq; modo ad laicos possit spectare crimē ecclesiasticū: vt derici in eorum punitōne essent negligentes: aut etiā maliciose errarēt i acturam fidei: vt si manifestā heresim foverent. Crimen vero ecclesiasticū tertio r quarto modis: etiā ad potestatem seculares pertinet. Possunt etiā laici punire in suis subditis crimina i deū cōmissa: r in res ecclesiasticas. In oi em secta reges etiā distincti a sacerdotibus

Hanc. i. fz aliā trās lationem.

Rē aliquā ad aliqū pertinere dupl pliciter pōt cōtingere.

Crimen di uersimodē d; ecclesiasticū r secularē.

punierūt illa crimina: que putauerūt in deū vel deos suos: r ptra religionē suā cōmissa: vt. s. b. abbitū est. Sic christiani principes licite puniūt et occidūt occisores sacerdotum: fures rerū ecclia sticarū: in cōdiarios eccliarū: effusores sacramēti eucharistici: r vasorū ei? r aptores: etiā nō requi siti ad hoc p ecclesie pntos. Ideo multo magis r puniūt crimina in deū cōmissa: q; in sacerdotē r res ecclesiasticas: teste brō Aug. xxiij. q. v. si propterea. Si ppterea (in qd) psecutor nō fuit nabuchodonosor: rex: q; scelus in sanctū Danicē cōmissum vindicauit iustissime: quō vindicandum est a regibus: q; xpi sacra exustulant: Si pphete mēbra q; in piculū missa sūt sic vindicari meruerunt. Hō ergo vniuersaliter cause ecclesiasticæ: vt puta causa fidei r dei ad seculares ptates non pntent. Sicut r defensio fidei nō ad solos clericos pertinet: sed ad oēs fideles. Hō em clericorū est tantū de? imo etiā de? est r laicorū: sicut fides equa est laicorū r clericorū: alioq; laici nec fidem defendere tenerent: nec fidē psequētes opprimere. ¶ Itē si iudex secularis sibi subditos p crimine heresis (q; ecclesiasticū est: q; immediate in deū r fidē catholicā) punire nō possit: nec in causa illa eos iudicare: quō pater filiu p crimine heresis coercere possit. Hecq; etiā iudex laic? clericorū ab ecclesia p heresi cōdenatum: i suo foro traditum: iudicare possit. ¶ Hecq; vt quidā dicere vident iudex secularis in tali casu est merus exceptor: sine iudicij ecclesiasticū. Q; sic nō possit ei infligere nisi penā ab ecclesiastico iudice taxatā. Qz falsum est: q; puniūt eū fm leges suas infligendo penā mortis: pro secularibus leges taxatā. Sicut ergo facit in clericico fue curie tradito: nō minus facere pōt de laico heretico sibi a iudice ecclesiastico cōno tradito. Q; laicus nō minus est semp de foro suo: q; clericus pūilegijs clericali bus cūctus r per hoc suo foro relictus. Et ptra hāc solutionē nō militat canō nicolai pape allegat? neq; beacypriani: q; impator: corrigendo crimina neq; in suis subditis: limites sue administrationis non exiit: nec reb? diuinis aut ecclesiasticis ordinādis vel disponēdis: q; defendēdis r iniurijs vindicādis se impli car: sicut nec pater filiu: aut maritus cōingē pro talib? emēdando in leges ecclesiasticas impingūt. ¶ Ad quartā per idē d; qd ad distinctas ptates spectat cause distincte: nō quātū ad oia: sed quātū ad aliqua. Hā eadem causa spectat ad diuersas ptates: vt. s. patuit de causa heresis que pertinet ad iudiciū ecclesiasticū quātū ad cognitōnē qua aliquis iudicatur heretic? fm cōmūnem cōsuetudinē: r tñ quātū ad punitōnem exterminantem non spectat ad ptatem ecclesiasticam: sed dumtaxat secularem. ¶ Preterea distincte potestates possunt de eadem causa iudicare. Sicut ptas ecclesiastica iudicat cās seculares propter negligentā iudicū secularium. Sic etiā ptas secularis facere possit in causa ecclesiastica dū negligentia clericorū in graue preiudiciū fidei vergeret. ¶ Ad quintam verum est est quādo per se quis iudicat: r per alios veritas tē discernere sufficites. Aliqñ necesse foret papam esse peritissimum. theologum r canonistaz: imo r legistā: cū ad ipsam oēs cause in casu sunt referēde. Similiter r epōs: cuius oppositum iure quēter videmus. ¶ Item possunt laici etiam esse vtriusq; iuris periti scilicet derici. Possunt deniq; vti iuris peritorum cōsilio: sicut in secularibus iudicijs frequēter cōtingit: dū monetarij ac ceteri artifices cōrēdāt de aliquo suas artes cōtingentē: quarū peritiā iudex ipse nō habet: r peritorū in illis ci.

Augustinus

* Iudex laicus non possit derici cū ab ecclesia p heresi cōdenatū i suo foro traditū ad iudicare.

Eadem causa spectat ad diuersas ptates.

Distincte ptates possunt de eadem cā iudicare.

Laici pnt eē vtriusq; iuris periti sicut derici in illis ci.

Cōti neri cen i vel fi sa vt fis le

Ad a nes i tot q ad q neb: nilis

Sic

AD

culari fidelium. Sic nec Innocentius voluit iurisdictionem seculari potestati minueret vel turbaret. In principio. e. dicit. Licet sibi pueniat de quolibet mortali iudicare in foro priali: non in foro contentioso de seculari: nisi in casu quo scilicet peccatis esset de iurisdictione episcopi ecclesie: aut quo potestas secularis esset negligens in corrigendo: aut dum peccatum quod notum est: persona vero ignota: quod quocumque excoicac quisque commisit hoc futurum: sed sur ignoicet. Et in aliis casibus ad hoc reducibilibus: vt. s. dicitur est. **C** P Ad auctoritatem beati Pauli. i. ad Cor. vi. s. quod apostolus prohibet fideles causas contra alios fideles agere coram infidelibus iudicibus: non coram secularibus fidelibus. Neque tamen interdicere corinthios in omni casu apostolus infideles iudicari: neque quod soli fideles debet secularia iudicare. Sic enim tam nobis quod factis esset similitudinis. Sed illos solummodo reprehendit: quod in discrete maliciose et cum scadalo apostolus infideles et iniquos iudicari volebat. Nec facit ad propositum: quod non reprehendit iudicium secularium: sed infidelium. Vbi dicit. Secularia iudicia si habueritis: coruptibiles que sunt in ecclesia: illos pertinet ad indicandum. Corruptibiles illos non existimo clericos fuisse: qui altioris laicis gradum in ecclesia sortiuntur. Hanc materiam late et profunde persequitur venerabilis Neoham. Okam in suo dial. lib. vi. partis prime: et parte. ii. tract. ii. lib. ii. Et tamen de illa materia.

Lectio. lxxvi.

Ste

so quo l iuriant b nobis dimittenda sunt debita: vt nra quo qz nobis a deo dimittant restat ali qua du bia bre uiter dis solueda.

Dubium primum.
Gregorius
Augustinus
i. Jo. iiij.
ad Matt. v.

Primum vtriusque offensus teneat offendenti exterioris dilectionis effectus et signa exhibere: et vtriusque sic. Nam offensus teneat offendente diligere: vt. s. dicitur est. Sed dilectio vera non est sine opere: sicut illud beati Gregorius in homel. iij. Amor dei otiosus esse non potest magna enim operas si est: aut si operari desinit: amor non est. Vbi probatio dilectionis: exhibitio est operis. Et tamen nullus debet habere simulatam dilectionem: sicut illud Augustinus. Simulata equitas duplex est immitas. Sed dilectio sine opere vera non est: sicut simulata. Vbi. i. Jo. iiij. Nam diligam? Sed neque lingua: sed opere et veritate. Hinc ad Matt. v. s. Diligite inimicos vestros: et benefacite his qui oderunt vos: et orate pro persecutoribus et calumniatoribus vestros: vt sitis filii patris vestri: quod solum dicitur fieri super bonos et malos: et pluit super iustos et iniustos. Vbi ipse assertioni addidit operam: et cum hoc exemplum celestis patris quod imitari oportet. Et hoc. xiiij. Si occurreris boni inimici tui aut asino erranti: reduce ad eum. Si videris asinum odientem te tacete sub onere: non praesidis: sed fublenabis cum eo. Ecce non tamen precepit dominus dilectionem: sed etiam opus exterius. Item abnegare homini signa familiaritatis et sua beneficia: quedam vindicta est. Homo autem teneat non vindicare: vt dicitur est. et hoc. xij. c. Nam vosmetipsos defendentes: charissimi: sed date locum ire. et Venit. xij. Nam quos

Venit. xij.

rationem: nec memor eris iniurie civium tuorum. Sed in oppositum est quod dicit Augustinus et allegat magister in. iij. dist. xxx. Magnus est erga eum quod tibi nihil mali fecit: esse benivolus et beneficus. Illud multo grandius et magnificenter bonitatis est: vt tuum inimicum diligas: et ei qui tibi malum vult: si potest facit: tu semper bonus velis: faciasque cum possis. Et sequitur. Tunc quod hoc tam magnus bonus tate multitudinis non est: quanta credimus grandiri cum oratione. Dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Proculdubio verba huius positionis implent: si hoc nondum ita profecit vt et diligat inimicum: tamen quod rogat ab hoste quod peccavit in eum: vt ei dimittat: dimittat ei ex corde: qui etiam sibi rogati vult dimitti cum orat et dicit. Dimittite nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Vbi vt velle Augustinus. quod non teneat quod dimittit inimicum non potest. Si autem remissionem inimici perierit: iam non est inimicus sed amicus: vt ibidem subdit Augustinus. Item glo. ad Mat. v. dicit. Benefacere inimicis et orare pro eis est: cumulus pro feceritis. Ad illa autem quod profecio nis sunt non oes tenent. **C** B Ad dubium dicitur post Seco. in. iij. dist. xxx. Quia dilectionis inimici preceptum est affirmatum: ideo magis obligat ne contrarium eius fiat: quod actus positus circa inimicum eliciat. Nam quoad primum habet vim precepti negatiui: ideo obligat pro semper. Sed quoad secundum obligat pro tempore et loco etc. Vbi quoad primum obligat semper et pro semper: ne inimicus odiat: et ne quis nolit inimico suo eternam salutem: bona spiritualia ad hoc ordinantia. Nam est stat cum dilectione charitativa nolle deum diligere ab alio cuius amicitia nescitur ei displicere: hoc condiligere: sicut in ratione boni honesti scilicet propter deum: sicut in ratione boni commodi diligentis: quod nolle esset nolle inimico salutem. Et pari ratione non stat quod dilectione dei nolle inimico illa bona pro que inducit ac pro mouet ad diligendum deum: et pro hoc ad consequendum salutem. Cetera bona indifferetia possunt quocumque nolle inimico: pro quanto ea sunt impeditiva ad bona spiritualia: aut boni commodi preponendi bono spirituali: quanto etiam quilibet subipsi potest illa nolle: et de hoc latius supra lectione. lxxij. Sed quantum ad actum positum dicitur: extra casum necessitatis non tenetur elicere actum dilectionis etiam interioris circa inimicum: quod nec tenet cogitare de inimico. In casu vero necessitatis: puta quo sine eo habere non posset necessaria sibi ad attingendum ad dilectionem dei: puta si est ignarus: et sine eius doctrina non posset conuerti ad deum et veritatis cognitionem: aut si est malus: et sine eius correctione non posset conuerti ad bonum et similibus: tunc enim teneat aliquid non solum velle bonum finale inimico sicut cultibet. primum: sed etiam bonum necessaria ei ad consequendum salutem: et non solum velle voluntate interiore: sed etiam prosequendi voluntate efficacia et exteriori operatione: si adest facultas. Et idem de bonis exterioribus sine quibus non potest consequi vitam eternam. Unde in extrema necessitate constituto tenetur ministrare alimenta: et a periculo mortis eruere si potest: dum illa fuerint necessaria ad salutem. Unde in proverb. xxv. et ad hoc. xij. Si furie rit inimicus tuus cibi illi: si sitis: potum da illi: intelligendum est in necessitate. Extra autem casum necessitatis: non tenet ad beneficia inimico exhibenda: sicut nec amico. **C** Et illis sequuntur aliqua correlaria: quibus particularibus patet solutio dubij moti. Primum. A coribus orationibus quod fuit pro ecclesia inimicus excludi non debet. Patet: nam qui sic excluderet: nollet ei bona salutaria: quod est.

Augustinus

Cor fm Bc

Ratio ad primum dubium.

Cor fert

Et

Correlariu primum.

quod est contra negativum in hoc precepto inclusum. In illa enim ofense tenet ea velle valere oculibus et bono et malo ad bonum spirituale. Sicut est malus stomachus: qui nollet sustentatione valere sustentationi manus. Ita non est bonum membrum in ecclesia quod nollet bonum actu pro se et pro tota ecclesia dei: et ita omnibus membris ecclesie valere pro quanto deus illud acceptat pro quanto potest sibi et alijs valere. **Secundum correlarium.** Effectus et signa exteriora dilectionis que in coram omnibus exhibentur: inimico negari non debent. Hoc probat beatus Thome. ij. ij. q. xxx. ar. ix. Quia effectus et signa charitatis que ex interiori dilectione procedunt proportionari debent interiori dilectioni. Dilectio autem interior ad inimicum in coram omnibus de necessitate precepti absolute. In spali autem non absolute: sed secundum preparationem animi: et hoc secundum moderationem supradictam. Sunt autem quedam signa et beneficia dilectionis que exhibentur proximis in coram omnibus: et cum aliquod beneficium impendit alijs toti communitati: et talia beneficia vel signa dilectionis: inimicis exhibere est de necessitate salutis et precepti. Hoc enim non exhibere inimicis: pertinet ad limorem vindicte. **Hec Thome.** Et illo videtur sequi quod coram omnibus salutatio que omnibus fidelibus occurrentibus optatur inimicis occurrentibus non est subtrahenda: nisi inimicis et his deteriorari timeretur. Et hoc forte existimo de necessitate salutis: si verisimiliter presumeret quis per hoc inimicis sui officio lucrari: aut scandalum pusillorum ex subtractione signorum charitatis removere. Quod ex supradictis de fraterna correptione ostendi potest. **Tertium correlarium.** Specialia familiaritatis signa et beneficium effectus non tenetur quis impendere inimico: nisi secundum preparationem animi: ut exhibeantur in casu necessitatis. Nam illa extra casum necessitatis exhiberi: pertinet ad perfectionem charitatis tanquam opus supererogationis. Patet: quod illi effectus procedunt ex mera liberalitate: non ex precepti necessitate: etiam quo ad amicos: ergo multo minus quo ad inimicos. Illa sunt de intentione Alex. de ales parte. ij. q. lxxij. et Bonavent. in. ij. dist. xxx. Per hoc ad rationes ante oppositum dicitur quod omnes loquuntur in casu necessitatis. Nam dilectio operatur ubi est: nec est otiosa: sicut ficta qua preparatur animus ad opus et terius non semper exhibendum: sed dum oportet: hoc est in articulo necessitatis. Uel loquuntur quantum ad communia beneficia charitatis: ad quod facit exemplum patris celestis qui facit solem suum oriri super bonos et malos etc. Multa tamen specialia et gratuita dona infundit bonis: que non infundit malis. Sic subtractio communium beneficiorum pertinere possent ad vindictam: non autem beneficiorum particularium: que nonnunquam amicis subtrahuntur. **Ad rationes post oppositum.** Ad illud beati Augustini. dicitur quod loquitur de dilectione affectiva et effectiva: medum in tempore necessitatis: sed etiam quotiens oportunitas occurrat. Ubi ait. Et si tibi malus vult esse poterit facere tamen semper bonum velis factusque curis possis. Et hoc non est omnium in beneficium existantium: sed tantum perfectorum. Sicut ad gl. dicitur quod beneficere inimicis extra casum necessitatis et in beneficijs particularibus pertinet ad cumulum perfectionis: non autem in casu necessitatis: sed in beneficijs communibus. Uel dicitur quod est perfectio necessitatis si ne necessaria ad salutem: que consistit in observantia preceptorum. (Et est perfectio supererogationis que consistit in observantia preceptorum cum preceptis.) Ad cumulum prime perfectionis pertinet beneficere effectus in necessarijs ad salutem et etiam in communibus. In particularibus autem benefacere pertinet ad cumulum

multum perfectionis secundo modo dicte. **Et secundum** dubium est. Utrum offendens alterum tenetur petere veniam ab offenso ut sibi ignoscat: et in sui amicitiam resumatur. Et videtur quod sic per illud saluatoris. Si offers minus tuium ad altare: et recoz datus fueris: quia frater tuus habet aliquid aduer sum te: scilicet quia eum lesisti: relinque ibi minus tuum ante altare: et vade prius reconciliari fratri tuo: et tunc veniens offers minus tuum. Et quibus clare sequi videtur quod necessario precedat fratris reconciliatio: ut opus bonum deo oblatum placeat deo. Quilibet autem tenetur offerre deo minus bone voluntatis: secundum illud Prover. xiiij. fili prebe mibi cor tuum. Cor ponitur pro voluntate ergo tenetur reconciliari fratri quez lesit iniuste. **In oppositum:** illud esset periculosum: et verge re posset in periculum vite eius qui veniam peteret atque fame. Ut si quis furto aliquid subtraxisset: si veniam pro furto commisso peteret: posset offensus cum accusare: et ad interitum eius agere: et eum publice diffamare. Quilibet autem tenetur vitam suam sustentare famam suam dum per hoc aliquid in fama non iniuste leditur: clare ac conservare. **Ad hoc dubium videtur sub distinctione respondendum:** quia aut offensa est offenso nota simul cum offendente: aut offendens est incognitus. Si secundum sic non tenetur offendens vocaliter et aperte veniam petere ac reconciliari offenso sicut non est aperte offensus: aperte dico quantum ad personas offendentem que sibi incognita est: licet offensus sit nota. Sufficit enim tunc offendenti ad salutem: quod doleat corde: quod proximis iniuste et contra deum offendit: illud quoque tempore opportuno velit corrigi: et omne damnum illatum proximo qualecunque fuerit in anima corpore fama aut rebus fortune quantum citius facultas ad erit refundere modis possibilibus et congruis. frustra enim offendens se publicaret offenso in periculum virtutis. Offensio: quod per hoc ad indignationem et iram aut invidiam accendi posset. Et sui offendens: fame scilicet et vite: et argutum est post oppositum. Et huic concordat gl. super tertium allegato. Si ergo offers. Secundum litterarum inquit hoc absurdum est. Est ergo in interiori templo altare. i. fides: cui quodlibet munus. i. psalmus: hymnus: oratio: et huiusmodi nisi sit iniustum: non est deo placitum. Et ibi. i. cum in corde quod est templum interius tale munus oblatum: es: si in mentes venerit quod frater tuus habet aliquid aduer sum te: que tu lesisti. Si enim ipse te lesit: non ipse: sed tu habes aduer sum eum: nec tunc opus te veniam petere sed dare: sicut vis tibi dimitti. Sequitur. Uade non pedibus: sed alio humiliato te prosternas in conspectu illius cui oblatum es. Et premisit. Non enim munus repellit scilicet deus: sed charitate proximi querit: sine qua nemo ad charitatem dei pervenit. Prius charitatem proximo excolat: quod munus suum deo placere optat. Ecce quomodo tota reconciliatio ista fieri poterit intus in corde offendentis coram deo. Si vero offendens notus est offenso: aut est pphise offenso: aut non. Si non est pphise: nec eius pphisa commode haberi poterit: sufficit reconciliatio interior que dicta est. Si vero pphise fuerit: etiam vocaliter veniam ab eo petedo sibi reconciliari. Et hoc vult etiam gl. allegata que premissa addidit: vel petedo veniam si presens est. Idem vult Hugo Cardinalis et Hieronimo de Leyra. super eodem textu dicens. Hoc scilicet vade prius reconciliari etc. potest intelligi dupliciter. Uno modo pedibus corporis: et hoc debet fieri: si commode possit haberi fratris offensio presentia. Si autem non possit: sufficit ire ad eum pedibus mentis: quod fit quod habet propositum satisfaciendi loco et tempore competenti

Dubium
Mat. v.
Puer. xliij.
Rficio ad fm dubij.
Cor e tēpiū interioris.
Hico. de Leyra.

Correlariū fm.

Bea Tho.

Correlariū tertium.

Augustin.

Ab. ad

Dubiu ter
tium.

Ratio ad
dubiu ter
tium.

Bona.

Jo. chryso.

Abbas
Isaac.

Et hoc nō vris ecclesia romana: que reū p̄sentē
absolutē sibi satisfactionē lēso faciendā iponit.
Hec lra. Et p hoc p̄t solutio rōnū ante et post
oppositū inductā. ¶ T̄t̄ Tertiu dubiu. Utrum
qui odiū sen rancoī in mēte seruat p̄ primū: dī
cēdo ofonē dīca: dicere debeat hanc q̄ntā p̄ticu
lā. Dimitte nobis debita nra sicut et nos dī. debi
nris. ¶ R̄s̄ f̄idel q̄ talio f̄rastra petit quo ad se pcti
sui remissionē q̄ nō dimittit ali: vt pat̄ ex verbis
christi supra allegatis: immo nocina sibi videtur
hec petitio si p̄ se illā p̄rigat patri celesti: pro
quāto mendacio inniti videt̄ dicens se dimittere
suis debitorib: cū t̄i cōtra eos odiū seruat et ran
coī. Pro quo satisfaciūt antoitates supra posi
te. lec. lxxij. Hec t̄i p̄pter hoc ab hac oratiōe de
bet abstinere s̄m sc̄m Bonauē. q̄ ex hoc ampli⁹
pcti sui aggrauare arcedo se ab illis saluberris
mis petitionibus: quas ip̄met d̄s̄ docuit et nos
orare monuit. Unde orare eam debet in persona
ecclesie. Et sic eā orando in p̄sona ecclesie: nō mēti
tur: q̄ illa vt pia mater suis p̄secutoribus et debi
torib⁹ libet̄ ignoscit: imo vt de⁹ ignoscat: f̄deli
ter orat dicens. Orem⁹ pro p̄sequētib⁹ et calūniā
tib⁹ nos. Sed nec orādo dīca ofonē: hanc parti
culā. Sicut et nos dimittimus debi. nostris: omit
tere dī. H̄auius em̄ peccaret si ofonē a p̄so l̄stia
tā: et nobis traditaz restringeret: s̄ncoparet: aut
quolibet mutaret. Vt contra tales bea. Jo. chry
so. sup mat. ait. Multi nolētes dare veniam in se
peccantib⁹: refugiūt illā ofonē dicere. Et subdit.
Stulti sunt: q̄ q̄ nō sic orat vt x̄ps docuit: non est
x̄pi discipulus. Hec etiā pater celestis libet̄ au
dit ofonē quā filius nō victant. Cognoscit em̄
pater filiū sui sentis et verba: nec suscipit q̄ hūana
vsurpatione cogitant: sed q̄ x̄pi sapientia exposuit.
Et abbas Isaac col. ix. de eodē loquens ait. Jo qz
si clemēt̄er volumus iudicari: nos quoqz erga il
los q̄ in nos deliquerūt: opz esse clemēt̄es. Tm̄ em̄
remittet nobis: quātū nos remiserimus eis: q̄ no
bis quacūqz malignitate nocuerūt: q̄ formidan
tes nōnulli cū in ecclesia hec oratio ab vniuersa
plebe p̄cinnitur: hūc locū taciti p̄termittūt: ne
se semetip̄sos obligare possit⁹ q̄ excusare sua pro
fessione iudicent. Nō intelligēt̄es q̄ frustra cauil
lationes has iudici oim̄ p̄cedere molliāt̄ur: qui
quē admodū iudicantur sit supplicibus suis vo
luit deū d̄strare. Dū em̄ erga nos nō vult imitis
atqz inexorabilis inueniri: formā sui iudiciū desi
gnauit: vt quē admodū nos ab illo iudicari cupi
mus: ita n̄os s̄s̄es si qd̄ in nos deliq̄rint: iudice
mus: q̄ iudiciū sine mīa fiet ei: q̄ nō fecit mīam.
Hec ibi. Necessariū est itaqz vnicuiqz vt nō reti
neat fraternū odium: q̄tenus hec dīca oratio ad
se fortiaz effectū: alioquin deo mentis dī. Sicut et
nos dimitt. debi. nris. Qz si indurata odium ser
uare statuit: et in eo p̄tinaciter p̄sistere: orationez
dīca nō mutet̄: nec in p̄sona sua: sed ecclesie eā dic
cat. Sic em̄ sibi inutiliter orat petendo pcti sui
remissionē quo ipse carere nō vult: sed in eo p̄ma
nere: t̄i vitat pctm̄ in eadē dīcendo. Sicut et nos
dimit. debi. nris. Qz s̄ ipse non dimittat: ecclesia
t̄i in caris p̄sona loquit̄ debitorib⁹ suis libenter
ignoscit: vt dicit̄ est. ¶ H̄ Et his omnibus dīcēs
hāc ofonē et alio ita mēt̄is affectū formet. Pater
n̄ clemēt̄issime: q̄ es in cedis dominantissima ma
iestate et in terris oibus in tua dīcōe positis: qui
clauē habes dauid: claudis et nemo aperit: apis et
nemo claudit. Solus quippe pctā dimittis: dimitt
te nobis miseris debita nostra: oia et singula: qui
bas venialiter criminaliterqz quot̄ idie super are
nā maris p̄pna et temeraria volūtate maiestates

tuā offendimus. Dimitte inquit: et quantū ad rea
tū culpe: q̄ irā tuā p̄uocantim⁹: et quo ad reatū pe
neque te p̄uocādo incidim⁹: nec solnere possum⁹
neqz satisfacere. Auserat ergo atqz deiecit reat⁹
oīm̄ magna ac sufficiēt̄issima vniuenti tui satisf
factio: sacrificiū sc̄z vespertin⁹ in cruce pro oim̄
pctis oblatū. Sic quoqz inflexibile iustitie me r̄i
gorē nimia tua charitas: qua sic mundū dilexisti
vt filiū tuū vniuenti dares: in quo quoqz vt nos
bis parcere nō pepercisti: sed pro nobis in mo
tē tradidisti: tēperet: vt oi debito p̄pato nos p̄
ditos n̄is p̄ntē opibus et equo r̄ndere nō potui
tes: plene tibi recōciet: et grām restituat angmē
tataz. Et qz tu pater: princeps pacis domesticos
tuos pacificos p̄cides tyrannicos in domo tua
q̄ est ecclesia: esse p̄cipis: vt qd̄ filiū dei esse ceperit in
dei pace p̄maneat: et q̄bus sp̄s vn⁹ est: vnus sit et
anim⁹ et sensus: vti et oīadī hāc regulā nobis tra
didisti: qua custodita ofo nra regulā non pate
ret. Quatenus sicut nobis debita nra a te dimit
ti volumus: ita et nos n̄is debitorib⁹ dimittam⁹
Oram⁹ te p̄ n̄ largissime: da verā cordibus n̄is
cū oibus pacē et dilectionē: vt per te et p̄pter tene
dū oib⁹ iniurias nobis irrogātib⁹ iniurias ip̄as
dimittamus: vindictā nullā appetendo. Sed eos
nō minus diligamus: cūctā ad salutē eis profutu
ra pro nostra facultate impēdēdo: beneficijs tra
bendo: precibus iuuādo: instruēdo exēplis: mo
nitionibus corripiendo fraternis: debita coertio
ne resistēdo a nobis eorū malignis: quatenus id
ipsum nobis a te misericorditer impēdatur: quo
dimissis antea pctis male pctis: a futuris p̄seruari
mereamur criminibus: et delictis. Dimitte quēsu
mus o pater mīaz q̄ cōmissim⁹: quatenus ip̄s̄cti
eruditione p̄docti: rubiginē inuidie charitatis
ignē p̄stantes: p̄ctā nra hūiliter agnoscento: et
aliena fidelē ignoscēdo: sic vtraqz iugam⁹ t̄pa
liter: vt eterna p̄solatiōe p̄ter gaudeamus. Amē.

Rectio. lxxvii.

Tenos

ducas in tentationez.
Postq̄ orationem est
pro ablatione magni
mali: qd̄ est culpe rea
tus: in hac petitione fe
rta petitur ablatio me
diocris mali in magi
mū inducentis: qd̄ est
tētatio ad peccandū:
que est occasio recidi
ui lapsus. Et quidem congrue et necessario p̄mis
se petitioni: qua nobis peccata dimittit postulan
mus: hec sequens de p̄seruatione et tentatione
ad peccatū inducente: subnectitur: quoniā a deo
vita nostra fragilitate mutabilitatiqz subiecta ē:
vt nunq̄ in eodez statu permaneat: sicut et qz di
uersarum tentationū impulsibus huc illucqz agi
tata. Sunt enim in hoc inari magno et spaciofo
reptilia quorum non est numerus: et animalia pu
silla cum magnis. i. varia et multiplicia tenta
tionum genera: quibus quasi quibudam faniculis
et retibus infirma aia quotidie queritur irretiri.
Hinc recte petitā debitorum remissione: optimo
ordine ad potentissimū patrem recurrim⁹ in
stanter petētes p̄ humilē ofonē. Me nos iducas
in tētationē: ne sc̄z purgata domo nostra a pctoz
fordibus: rursus tētatione victi: in eadē aut ma
iora recidantes: nouissimā nostrā stant p̄uio
bus peiora. Undiqz em̄ nobis parantur insidie
vndiqz tela iaciunt. Inurgit p̄tra nos caro: tra
bit

Ps. cii.

15.

Or sag bo

12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

hit mūdus: infidias diabolus. Suggestit caro voluptatē: mūdus vanitatē: diabolus iniquitatē. Caro mollis: mandus inania: diabolus mortifera. Caro infestat per lascivia desideria: mūdus per prospera: aduersa: diabolus per turpitudines et vitia. Quosdam nos vertunt: tērationum laqueos ad capiēdas alas inuenim⁹. Insidiant nobis hi nostri inimici: et vndiq; nos deicere festinat. In esca et potu: in opere et vobis: in vigilia et somno: in cogitatu: et delectatione: in diuitiis et paupertate. In sciētia et humilitate. In cōtinētia et paritate. In patiētia et rigore: et in oi nobis materia occur rente. De quo beatus Hier. in de miseria hoīs ita inquit. Inimici animā meā circūdederūt: corp⁹ mūdus: et diabolus. Corp⁹ fugere nō possum nec fugare: circūferre id necesse est: qm alligatum est mihi. Perimere nō licet: insistere cogor: cū illud impingno: hostē aduersum me nutrio. Si em fas tis comedo: et illud robustū fuerit: sanitas ei⁹ mihi aduersat. Mūdus nō circūcinxit me vndiq;: ac per quinq; sensus corporis mei quasi per portas sagittis suis vulnerat me: et mox intrat per nestrās meas. Respicit oculus: et mentis sensum auertit. Audit auris: et intētionē cordis insēctit. odorat⁹ cogitationē bonā impedit. Quis loquit et fallit. Ardor libidinis parua occasione excitatur: et nisi subito respiciat: statim totū corp⁹ occupat et estuat: vit et incēdit. Primo carnē tactā titillat: deinde mētē meā maculat turpi delectatione: et ad extremū per cōsensū planitatis sibi mētem subingat. Porro diabol⁹ (quē videre nō valeo: et ideo minus cauere possum) ipse tēdit arcum suum: et in eo parauit sagittas suas: vt sagittet me in auro et argēto: et in omnib⁹ his q̄b⁹ adu timur: cum illis male delectamur. His illaqueamur. Hec solū laqueū posuit: sed et viciū. Uiscus est amor possessionis: affect⁹ cognitionis: cupiditas honoris: voluptas carnis: quib⁹ aia inuisca et irretit: ne p̄nis cōtēplationis per plateas superne sion discurrere possit. Sagitte diaboli sunt ira: inuidia: Invidia: et cetera vitia: quib⁹ aia vulnerat. Et q̄s est qui iacula ei⁹ ignea possit extinguere: Proh dolor: his telis vulnerat sepe fidelis aia. Ibi mihi misero: vndiq; mihi bella: vndiq; volat tela: vndiq; tētatē: vndiq; pericula. Caro suggestit mollia: mūdus vana: diabolus amara. Quoties carnalis tēratio mētē meā in portune pulsat de cibo potu et somno: ceterisq; si milib⁹ ad curā carnis pertinētib⁹: caro mihi loquit. Cū vero de ambitione seculi: de iactātia: de arrogātia: cogitatio mala versat in corde: de mūdo est. Quādo autē ad irā et animi amaritudines: puoco suggestio diabolica est: cui non aliter q̄ ipsi diabolo resistendū est. Caro mea de luto est: ideo lutofas et volupuosas cogitationes ex illa habeo: vana et curiosas de mūdo: amaras et malitiosas a diabolo. Isti tres inimici me ipnāt et persequunt: nūc occulte: nūc aperte: semp autē malitiose. Cōsiderātes igit q̄ non est par in vītā ista: q̄ plena est tērationib⁹: et adeo plena vt non immerito tēratio debeat appellari: vidētesq; delectū nostrū et virtū nostrarū paruitatē: cōfugere nos docuit christus ad patrē celestē: et petere: ne nos inducas in tērationē. **B** Et qm sicut in ceteris q̄ oramus: nō sufficit ad impetrādum q̄ petim⁹ solū vba fundere: sed etiā ad obtinendū petita p̄ vrb⁹ laborare. **A** Ita et in hac sexta petitione cū dicim⁹. Et ne nos inducas in tēratione: etiā deo a quo petim⁹ p̄seruari: collaborandum est sagaciter et industrie: ne decepti tērationib⁹ peruertamur. Unde necessariū est nobis

tentationū modos: ac tērationū fraudes nō ignorare. Pro quoz aliquali apertione quatuor vidēda sunt. Primo qd nōle tērationis accipit: ac de eius descriptione. Secōdo de tērationū generalib⁹ modis et eius diuisione. Tertio de specialib⁹ diaboli astutijs et tērationum fraude. Quarto de remedioz inq̄sitione. Per que redeūtes ad tertū: huius petitionis intellexit clarior aperiet. Ad dicitis quibusdā dubijs p̄ fundamentaliu dicens: dox cognitione. **Q**uātū ad primū: aduertēdū tētare vt dicit doc. circa dist. xxi. li. ij. sen. nihil aliud est q̄ pbare aliqd sen experimentū sumere vt aliquid de aliquo sciat. Unde tētare sm Tho. par. i. q. cxiiij. ar. ij. attribuit deo: homini et diabolo pprie. Attribuit etiā (si minus vbi) carni et mūdo. Unde glo. Cassi. sup illud ps. xxi. **P**robatio est tēta me: dicit. Tētare dē vt erudit⁹: homo vt sciat. Et diabolus vt seducat: de tēratione carnis et mūdi dicit Jac. i. Unusquisq; tētatur a sua cōcupiscētia abstract⁹ et illectus. Cōcupiscētia vtiq; carnis vel oculo: que simul ad carnē et mūdū ptinet: dicit Joāne. Quomē qd est in mūdo: cōcupiscētia carnis est: vel cōcupiscētia oculo: vel superbia vite. Et scilicet. Mūdus trāsit et cōcupiscētia ei⁹. Unde sub hac generalitate pōt sic describi. Tentare est experimētale notitiā aliquid in se vel in alio causare principaliter vel occasionaliter. **D**icit experimētale notitiā: quia sm Alex. de ales. par. ij. q. cxvij. et sancti Tho. par. te. i. q. cxiiij. Tentare est experiri. Unde notitiā q̄ per rationē acquiri nō acquiri tēratioē. **D**icit aliquid: scz nō taliter notū. Unde scis aliqd p̄ rationē vel fidē: nihilominus tētādo pōt illud sciri per experitiā. **D**icit in se: ppter hominē et demonē tētantē: qui tētādo experimētalem notitiā ei⁹ de quo tētat in se acq̄rit. **D**icitur vel in alio: ppter deū tētantē: quia deus tētādo nō causat notitiā in se. Siquidem nihil de nono cognoscit deus: q̄ notitiā dei incausabilis est et eterna: est em immutabilis diuina essentia. Causat autē notitiā experimētalem in illo quē tētat: vel in alijs quos scire facit de tētato qd nesciebant. **E**t fm hoc intelligēda est ois scriptura qua deus dicitur tētare vt aliqd sciat: nō qd de nono aliqd sciat qd nō nouit: vt nunc aduertat quod prius nō aduertit: cū oia immutabiliter eterna: liter sciat anteqm fiat: sed qd aliqui tētarū vel alios de tētato experimētali scire faciat: sicut est illud Gen. xxiij. Tētauit deus abrahā. Et sequitur. Hanc cognoui q̄ timeas dñm. i. cognoscere te feci. **D**icit principaliter ppter deū hominē vel diabolu: qui ex intētionē cognoscēdi aliquid de aliquo in se vel in alio tētat. **D**icit vel occasionaliter ppter carnē q̄ tētare dicit: inquantū cognosci pōt per carnē pulsantē: vel mūdū aduersis repellentē: aut p̄peris allicietem: q̄lis sit homo: an virtute cōstans: an mobilis. Et talib⁹: carne scz et mūdo frequēter vti diabol⁹: tāq̄ instrumentis ad tētādū. **E**t hoc p̄ q̄ immediat⁹ finis tērationis est sciētia experimētalis. Verum q̄ ille finis vt plurimū ordinat in aliū finē bonū vel malū. Vti vt dicit sanct⁹ Bon. Quis tētat⁹ intēdit pbare vel approbare: aut pbatū ostēdere. Hoc modo tētat dē: vt tētatū scire faciat et experimētali cognoscere seipsum. Sic dicitur Deut. xiiij. Tētat vobis dñs dē vester: vt palā fiat vtrū diligatis euz an non ex toto corde et in tota anima vestra. Et Sap. iij. Deus tētat⁹ eos: et inuenit eos dignos se. Tang⁹ autē in fōmace pbauit illos. Inuenit eos. i. inueniri et cognosci fecit illos a seipsis et alijs dignos se. Sic nōnūq; ten

simpliciter non tentes mur: sed ne idē camur in tēratione; ille em inducitur in tēratione; qui supera tur et capi tur vt p̄ scis in re: tbi: christ⁹ em fuit tentatus: sed non in tēratione: nē dicitur. Cassio. Jaco. i. i. Joan. ij. Describit quid sit tentare. **B**en. xxiij. Immedia tus finis tērationis qd sit. Sanctus Bonan. Deute. xiiij. Sap. iij.

Beatus Bernar.

Que sunt sagitte diaboli.

AD D³ 730. In hac petitione nō petim⁹ vt

tat magister discipulū in cōspectu aliorum de eo
 qđ nouit discipulum scire: vt sic eius sciētia alijs
 fiat nota. Tentat etiā quādoq; homo se vel aliū:
 vt sciat quid in eo sit. i. Reg. xvij. de damid dicit.
 Cepit tentare si armatus posset incedere. Et. iij.
 Reg. r. Uenit regina saba tētare Salomonem in
 enigmatibꝫ. Sic nōnnulli tentant dñm: qui quasi
 incerti experiri uolunt dei virtutē. Sic filij israel
 deū frequēter tentauerūt in deserto: vt dicit Ihu
 me. iij. Tentauerūt me iam per decē rices. Con
 tra quos dicit. Nō tētabis dñm tuū. Deut.
 vi. Tentās etiā qñq; intēdit vt tentatū reprobuz
 faciat ⁊ seducat. Sic tētat diabolus vt ad pecca
 tum inducat. Sic dicitur. Spirit. Act. v. Cur tentauit
 cor tuū sathanas mētri. Ipsi i sancto ⁊ fraudā
 ri de pterio agri? Etiā quādoq; licet pulsans nō
 intēdat: tamē ad eius pulsationem sequit̃ appro
 batio vel reprobatio hominis. Sic caro tentat:
 qz ad eiꝫ trillationē probat̃ homo si resistit: aut
 reprobat̃ si cōsentit. Sic dicitur de carne. Jac. i.
 Unnquisq; tentat a sua cōcupiscētia abstractꝫ
 ⁊ illectus. Et de mōdo habetur ad Iheb. xi. Lapi
 dati sunt: facti sunt: tētati sunt. Hec enim sancti
 a tyranis huius seculi passi sunt. Et Sap. xiiij.
 Creature dei facte sunt in odinꝫ: ⁊ in tētationem
 anime hominū ⁊ in musculū pedibus insipien
 tiū. ¶ Quāuis autē tētari sic indifferēter ac
 cipit in bono ⁊ malo: accipit tamē sepe tantū in
 malo. Sic accipit a beato Jac. in sua ca. c. i. Me
 mo cū tentat dicit: qñm a deo tētat. Et sequitur.
 Deus em̃ intētator: maloz est: ipse autē neminem
 tentat. Et illo modo capiēdo in malo tētationez
 definit Cassia. Tentatio est assimilatio boni ad
 fallendū. Et de tali tētatione bicloquimur. Nō
 em̃ petimus nō induci in tētationē: nisi quatenꝫ
 tentamur ad malū. Et sic accipiēdo tentare: est
 officiū propriū diaboli: sicut dicit glo. interli. i.
 Thef. iij. sup illud. Ne forte tētet uos is qui ten
 tat. i. solus diabolus cuius officiū est tētare. Nā
 etsi homo aliquādo sic tētat: hoc agit inquantū
 est minister diaboli. Quod rētinā diligēter atten
 derēt q; sibi: factis: ⁊ estim: natibꝫ ⁊ signis alios
 sollicitat ad turpia mala ⁊ peccata: cuius in hoc
 sunt ministri: cuius vicarij: cognoscerentꝫ se in
 hoc agere ⁊ gerere p̃p̃iū diaboli officiū: sicut si
 nō timore: tamē p̃dore ⁊ vilissime seruitutis re
 traherent̃ ab opere ⁊ moribꝫ tam peruersis. Sic
 etiā ad malū tentat homo ab obiecto delectabi
 li vel tristabili presente: se vel in pbāta sia: qđ tra
 hit ⁊ mouet sensualitatē sibi naturaliter affectā:
 et per sensualitatē allicet ipsam uolūtātē ad con
 sensam inordinatū fruēdi eo cōtra dictamēn re
 cte rationis. Et ita tentat hominē diuitie: hono
 res: cetera obiecta delectabilia: etiā quādoq; ter
 ribilia ad incutiēdū inordinatū timore: licet hoc
 obiecta nō intēdāt: sunt tamē diaboli instrumē
 ta: qui per bec intēdit hominē decipere ⁊ induce
 re ad peccandū. ¶ E Quantū ad secūdū h; plu
 rime ponant tētationū species ⁊ distinctiones a
 sanctis: quas collegit Alex. de ales loco allegato
 ⁊ diffusē prosequit̃: s̃m diuersa causarū genera
 sufficiat tamē hic tangere eas q; sumunt a causa
 efficiēte ⁊ formali. Nam de fine iam dictū est: qđ
 quedā tētatio fiat nude ad experitendū scientiaz
 tentati: que fit per quēstiones ⁊ argumenta ⁊ so
 phistrias. Alia ad pbandū uitā ⁊ mores. Tertia
 ad seducendū: de qua solū in pposito. ¶ Quan
 tum ergo ad causam efficiēte ponit magister in
 ij. di. xij. duplicē tētationē: exteriorē ⁊ interiorē.
 Exterior est quādo nobis exterius malū sensibī
 liter suggerit verbo vel signo: vt ad peccati cons

sensum tētatus inclinatur. Que nihil aliud est qđ
 ostētio allicatus obiecti sensibilis a virtute exte
 riorē: vt apprehēdēs ad peccandū alliciat. Tēta
 tio interior: est motio hoīs ad pctā p̃sensum orta
 ab aliqua virtute interiorē siue sensibilē exteriorē
 re: vt cū ipa orit̃ ex imaginatiua memoria autyri
 tute motiua. Et illa qñq; fit ab hoste qñq; a car
 ne. Qñq; em̃ imaginatiua n̄a mouetur ab hoste
 mouēte species vel habitꝫ in memoria sensitiua
 vel intellectiua reseruat̃as: per illas cognitiuam
 ad cogitationes impuras blasphemias aut fordi
 das: vt affectiua moueat ad consensum. A carne
 spū. ppter somitis infectionē rebellatē: dū quos
 dam bestiales motus ac illicitos in sensualitate
 excitat: ⁊ facile ad cōsensum uolūtatem inclināt.
 Et bec qñq; fit a carne sola: qñq; simul ab hoste
 carnē mouēte. Sicut dicit apostolus. Datus est
 mihi stimulus carnis angelus sathanē vt me co
 laphizet. ij. Cor. xij. Et fm̃ hoc nō quelibet homi
 nū tētationes ⁊ pctā sunt a demone tanq; a cau
 sa directā ⁊ immediata: nec oia pctā cōmittūt
 diabolo imediate instigante. Quippe multa sūt
 a libero arbitrio: et a carnis coruptione. Unde
 dicit in ecclesiasticis dogmatibꝫ. Non oēs cogi
 tationes n̄e male a diabolo excitant̃: sed aliquo
 tiens ex arbitrii nostri motu emergunt. Et Ori
 ge. Etiā si diabolus nō esset: hoīs haberent̃ ap
 petitū ciboz: ⁊ uenereozū. Circa q; multa in ordi
 natio cōtingit: nisi p̃ rōnē talis appetitus refren
 nes. Refrenare autē et ordinare h̄mōi appetitum
 subiacet libero arbitrio. Quare ex sola arbitrii
 negligētia in refrenādō sine speciali ⁊ immedia
 ta instigatiōe diaboli cōtingere pōt pctm̃. Verū
 tamē oē pctm̃ hoīs mediate vel imediate orit̃
 ex tētatione demōnis. Ipse em̃ instigauit primū
 hominē ad peccādū: ex cuiꝫ pctō in toto gē h̄
 mano secuta est quedā p̃nitas ad peccādū. Etiā
 omē pctm̃ orit̃ ex tētatione aliqua. Nemo em̃ ad
 malū aspiciēs operat̃: fm̃ Dionꝫ. Ois autē tenta
 tio est a demone vel carne: ⁊ tētatio a carne etiā
 est a demone tanq; a mouente primo vel media
 to: qz tētatio carnis est ex eius coruptione: que
 orta est ex prima demōnis tētatione. Et fm̃ hoc
 intelligēda est autontas beati Hier. sup illō ps.
 Declina a malo ⁊ fac bonū. Mala oia ⁊ instin
 ctu diaboli pcedūt: sicut bona ab instinctu dei.
 Ibi tñ (sicut) non dicit omnimodā similitudinē: qz
 bona oia pcedūt a deo imediate. Est em̃ deus
 cā imediate oim positioez effectū. Mala ye
 ro pcedūt ex instinctu diaboli nō oia imediate
 sed qdā tñ mediate. Similiter et illa Dionꝫ
 ca. iij. de diuinis no. Multitudo demōnū est cā
 oim maloz sibi ⁊ alijs. Et illud Dama. Malitia
 et ois immūdia a diabolo exogitate sunt. Et
 ad illā distinctionē etiā reducit illa: qđ ois tenta
 tio est ab hoste vel a carne. Qu per tētationez ab
 hoste: intelligit ois tētatio exterior: illa enim fit
 ab hoste qui exterioribꝫ vt fit sicut suis instrumē
 tis. Non est tñ ita p̄ca sicut prior: qz mēbra ma
 gis coincidūt: cū etiā tentatio a carne nōnunq;
 procedit ab hoste carnē ac sensualitatez mouēte
 vt dictū est. ¶ De diuisione tētationis qđ sumi
 tur a cā formali. i. a mō tentādi: p̄fir aduertendū
 qđ ois tētatio tendēs inducere ad pctm̃ potest (a
 quocūq; fiat) ad duos reduci modos: qz aut fit
 per blāda ⁊ cōcupiscibilia: aut per tristitia ⁊ timē
 da. Unde beatus Aug. sup illud ps. lxxij. Incensa
 igni et suffosa ab increpatione vultus tui peribū
 rūt: dicit. Oia pctā dñe res faciūt in hoie: sc; cu
 piditas: i. amor inordinatus creaturarum rerum:
 et timor. Subdit. Et videt̃ vt trun possunt esse
 peccata

i. Reg. xvij.
ii. Reg. r.

An. xiiij.

Actu. r.

Jaco. i.
Ad he. xi.

Sap. xiiij.

Tentatio
nis definitio.

Tētatio in
terior: quid
fit.

ij. Cor. xij.

Origen.

Peccatum
unde oriat̃.

Hiero.

Dionꝫ.

Damasc.

Augusti.

Ad
Lu

fo
lig

A

Q

H

T

T

pecta nisi aut cupido. s. delectabilia: aut timens do tristia. s. z aspera. Et ponit exemplū. Vult ali quis vt dicas falsum testimoniu: forte pro illo pmittit munera. Attendis deū z dicis in animo tuo. Quid pdest homini si vniuersa mundi lucra: aie nō sūc detrimentū patia: Sunt non abducatur lucro vt perdā aiām mēā. Ideo ille tentans cōterit se ad metu: lucro plicere nō potuit: incipit mirari dānū: expulsiōe: cedes: fortassis z mouet: vt si cupiditas nō valuit: fortassis timor ille valebit vt pecces. Et infra. Que sunt pctā succensa igni: z q suffossa: R hider q fecerat amor: malus tanq igne accēderat: z q fecerat timor: mal' tāq effoderat. Et de hoc glossa sup eodem ps. ait. Incensa. i. pctā: s. ignis glōsā facit cupiditas amēs. Suffossa q timor male iacens. Et hec sunt oia pctā: qia sunt ppter cupiditatem vt incipit. Quē nō capit cupiditas: vincit timor. Sic ecōtra: amor dei z timor: ei' ducit ad omnē bonū. Ut bñ tibi fit: times. He male tibi fit: hoc age in deo nō in seculo. Ut qz amor incēdit: vt qz timor hūiliat: de bono dī. fodiam circa illā z mittā stercoza. fossa significat piam humilitatē timētis. Stercoza vtiles sordes pmitētis. De igne autē boni amoris dī. Ignē vni mittere in terram: z qd volo nisi vt ardeat: hēc b' lo. z aut bis duob' modis tētatio agit: nullus tñ timore vincit: nisi amore capiat. Qui em timet dāna: mirari vel inolestias: deo timet: qz seipm amat: z q se amat: deo molestias sustinere detrectat. Idcirco ois tētatio siue fiat p blāda: siue per aduersa z aspera: finaliter vincit per blāda z amabilia: nō q tētans offit. s. q tētāt diligit z pdere timet. Si quidē pparatē non timet: neq: eriliū aut morte: nisi q diuitias diligit patriā z vitā. Uñ Ang. nemo frangit aduersarū rerū molestia qui pperax delectatiōe nō capitur. ¶ Si forte quis si duo eque intēse z tētāte tētaret ad lapsus ad idē pctm: yn' p tristitia z aspera: alter per delectabilia z blāda. Cui illaz tētationū esset difficil' resistere: R hēd q quātū ad multa pctā: difficil' esset resistere tētationi per blāda. h' ac cōsideratiōe: qz v' tētatio dat intellectū: z cōpellet v' xatū auxiliū dei querere. Uoluptas z blādicias exccat mētis oculum: et obliuiscit facit dei z bñficiorum suoz: iuxta illud Deut. xxxij. Incrassat' est dilectus z recalcitrauit. Impingnat' z dilatat' dereliquit deū sacrorem suū: z obligat' est dñi creatoris sui. Et Tullius li. i. de officijs dicit. In p'speris p'cipue caudā sunt supbia: fastidiū: arrogantia: z ne p'pūo vtamur cōsilio: z ne adulatorib' de nobis credamus. Ista em vitia per p'spera hoīem surripit p'pūqz hō aduertat. Id magis cōmēdat. Hoe. lib. ij. de cōso. p'fa. viij. fortunā aduersam qz prosperā: eo q illa sagax est z puida: ista ceca z sui semper ignara. ¶ h' fit aut vt supra tētatio tri p' f'm h' reg. in hoīem. sup illō d'at. iij. Dicit' est ielus in desertū. s. suggestio: delectatiōe z cōsensu. Suggestio fit ab extrinseco. s. diabolo vel ab hoīe p'uerso: aut delectabili iustitabili obiecto foris oblatō: vel etiā interiori imaginatō: et rōtū illud genus tētatiōis est extra tentatus: qñ hōndū sentit cōcupiscentie motū ad cōcupiscēdū hōmōi de foris oblatō ac suggestū. Quo gñe tētationis etiā diabolus p'pū tentauit: quia extrinseca iustitia: s. iustis in xpi aia nulla omnino orta est maleficus cōcupiscentia. ¶ Secūdū genus tētationis est: qñ per suggestiōe dicto modo factā sensualitas mouet: tā in re illa de qua tentat bestialiter delectat: tunc delectatio

iam intrat exteriorē hōiem. Quicqd em habemus in aīo cōe cū bestijs: dī ad exteriorē hōiem pertinere: s. m. be. Ang. xij. de trinitate. c. i. Et hec tētatio ad hūc nō cōmūnat hōiem culpabiliter nisi p'cipat in interiorē hōiem per cōsensum. Et tūc est tertiū genus tētationis: qz p'cedit vsqz ad rōnē: z volūtate: que sunt hoīs interioris. Per p'pūm z scdm tentat quidē hō. Sed per tertiū inducit in tētationē. h' h' t'ria p'ra tingit vsqz ad rōnis cōsensum: quo cōsummas in volūtate pctm: z quāto cōsensui hōmōi est plenior z maior: tūc pctm graui' ē. Et hec tria g'ra figurata sunt in puim hoīs tētatione: vbi serpens foris mulieri suggestit: mulier cōdelectando comedit: vir cōsentit: pctm cōsummat: vt tāgit magister dist. xxiij. lib. ij. post bea. Aug. h' nō penit' cōsōmiter ad p'dicta. h'ā f'm cum: pro serpente est sensualis motus aīe. Pro muliere inferior portio rōnis. Pro viro: superior. Inter hunc virū z hanc mulierem: est velut quodādam spūale cōiugū naturalisqz tractatus: quo superior rōnis portio quasi p'cesse d'z d'fari inferior vero quasi mulier d'z debesse z obedire. Et sicut in cunctis animantib' nō est repertum homini adiutoriū sibi simile: sed de illo est sumptum qd ei formaret in cōiugū. Ita in partib' animi quas habem' cū peccatib' cōes: nullum menti n're simile est adiutoriū. Sed ex illa rōnali mēte qua subberem' in intelligibili z incōmutabili v'itati tāq ductū z inferiorib' tractandis gubernādisqz deputatū est. Si ergo per sensualitātē intelligim' potētā sensitiuā: cui suis obiectis mouentib' pertinet ad tētationē exteriorē illeceb'ā suggerētē: quā serps significat. Inferior aut portio mulieris noīe designata est: que est pars rōnis spūalis: intēdēs: z ea sensualitate: ei' obiectis immediate mobilis. Superior vero qua cūcta f'm regulas eternas iudicare h'z tāq vir in hōie d'fari d'z: ac mulierē (inferiorē) ale portione) regere: sensualitate qz (quatenus suo subest imperio) ab illeceb'io cohibere. Cum ergo sensualitas illeceb'ā exteriorū obiectorum aut male suggestiōnis apprehēsiōe cōceptit: serpens mulierē. i. inferiorū rōnis portioni suggerit. Que si mota fuerit sensui cōdelectatō: oīā etiam mulier cibū veterū gustauit. Quō si superior rōnē idē cōsentit: vir simul cū muliere cibū sampsit: z pctm cōsummat. De hoc tria mag' ait. Et nam in vnoquoqz n'f'm nihil aliud agit cū ad peccatum q'sqz dilabitur: qz tunc actū est in illis trib' serpente: muliere: z viro. h'ā p'io fit suggestio siue per cogitationē: siue p' sensus corporis: vel vidēdo: vel tāgēdo: vel audiedo: vel gustādo: vel olfaciedo. Que suggestio cū sc'tā fuerit: h' cupiditas n'ra nō moueat ad peccādū: z excludit serpentis astutia. Si aut mota fuerit: qñ iam mulier per suatum erit. Si aliqñ rō virilitatē etiā cōmōtam cupiditatē refrenat z cōpescit: qd cū fit: nō labimur in pctm: s. cū aliquāta luctatione coronamur. Si aut rō cōsentiat: z q libido cōmouerit faciēdū esse decernat: ab omni beata vitā: tanq de paradiso expellit hō. Jam em pctm imputat: etiā si nō subsequat factū qñ rea tenet in cōsensu cōscietia. ¶ Sed circa p'dicta queri pōt cū tētatio fit aliqñ a carne: qñqz ab hoste: que difficilius vincit. R'spondet magister dist. xij. sc'dū qz tētatio a carne interiori impugnans de n'ro contra nos roboratur: deo difficit' vincitur. Quō intelligendū est f'm sanctū Bonauē. respectu eiusdem pcti. s. carnalis. Uñ si ad pctm carnale q's a p'pua carne (hoc est sensualitate)

Mat. vii.
Mar. viij.
Luce. ix.

fossa quid
significat.

Augustin'

Questio

R'fio ad
questionē.

Deut. xxxij

Tullius.

Tētatio fit
tripliciter.

Questio.

R'fio ad
questionē.

tentat: motus bestiales vel concupiscentias sensuales erant: et famem: sitim: vel somnum etc. ad conscientiam peccati. Alius ab hoste petiti suggerente sine sensu carnis: difficiliter ea vincit: quod est a carne propter concupiscentiam carnis ad spiritum: ex qua magis incarnatus a carne naturaliter inclinatus: secundum illud apostoli. Nemo vniquam carne sua odio habuit: sed fouet et nutrit eam. Item propter carnem continentiam molestiam: cui continentia adherere: et que tentare non cessat. Si autem fiat comparatio respectu diuersorum peccatorum: vt puta carnis tentatio intelligatur respectu peccatorum carnalium: et tentatio hostis respectu spiritualium: sic se habent sicut excedentia et excessa. Quidam enim hoies magis prius sunt ad peccata carnalia: puta ad peccata interperantia et ad superbiam. Et his difficilior est resistere tentationi carnis quam hostis. Quidam e converso priores sunt ad peccata spiritualia: puta superbiam: inuidiam: et carnalia: vt qui magis desiderant honores quam voluptates. His difficilior est vincere spiritualia peccata quam carnalia. Sicut non indifferens fuerit ad vtrumque: et que propterea quantum est de se ad hec vel illa: illi certo respectu difficilior est vincere carnalia: et alio respectu difficilior est vincere spiritualia. Carnalia quidem propter magis intrinsecam et continentiam adherentiam. Spiritualia propter maiorem boni permixtionem: et latentioris instigantis fallaciam: qui multa vitia virtutis specie palliat. Transfiguratur enim se in angelum lucis. Et his hostis sit fortior: secundum illud. Non est super terram peccatorum: quod comparatur ei. Sit etiam callidior et occultior: secundum illud apostoli. Non est nobis collecta aduersus carnem et sanguinem: sed aduersus principes et potestates: aduersus mundi rectores tenebrarum harum contra spiritualia nequitiarum in celestibus. Tamen non permittit tentare secundum totam suam potentiam et astutiam sed reprimat ea potestate diuina: que non permittit hoies tentari ultra quam potest: vt dicitur in 1. Cor. 10. Quam tuum ad tentum: vt cognitis aliquatenus tentationibus: eas cautius vincere valeamus: enumerande sunt et aperiende quedam speciales tentationum fraudes: quibus ceteri innumerantur: milles artifices insidie possunt cauere. Annunierat autem Basil. parrhi. in tractatu suo de virtutibus se peccationum fraudes: quibus hinc hostis humane salutis alias illaqueat: per quas nonnumquam sapientissimi ac fortissimi persternunt. Prima est longa et persequens fatigatio: et repetitio de aliquo vitio aut aliquibus peccatis. Per qua duo intrinsece tentatio: primum est desperatio de dei auxilio: vt tentatus desperans se credat ad deum non pertinere. Secundum est: vt tentatus credat se a deo penitus derelictum: nec de se curam aliquam esse deo. Cum enim homo diu tentatur: et assidue instat: et petit a tentatione liberari: nec tamen quod petit obtinet: facile ad impulsum diaboli desperat de dei adiutorio: putans se a deo non curari et traditum obliuioni. Secunda astutia est extraneitas tentationis: et admirabilis rei enormitas de qua quis tentatur: vt cum alios in talibus insuetis tentationibus tentari aut tentatos fuisse non audiuit se ad deum non pertinere: aut etiam veros christianos non esse formidet. Et addit quod nonnulli ipsam super hac tentatione consulerunt: qui illa maxime abhorrebant ex hoc solo: quod suspicabant se solos ista tentatione pati: qui se ferme derelictos et quasi inauditis tentationibus turpitudinibus et positos vberius et exasperabatur. Subdit: tales profecto non viderunt oppugnari castra fortissima: contra que non solum colere ac note machine parant: sed omnia iaculo gestaque necunquam immunenda: quicquid sedo: quicquid venenata et noxia in ipsa iaculant. Ita et in spirituali pugna demonum: contra ca-

strum ale nre. Totis enim ipse studis et viribus insidiatur nobis. Tota audiditate sanguinis nostrum sinit. Quapropter nihil apud eum interest an stercus: an lapide meti nre iniiciat: aut in celo consue to: aut in cœlo oppugnet dum non persternat: dum modo interficiat. Tertia astutia est qua molitur quis statum suum in quo bene stat et secure vivit mutet: ad instar: quod sit strepitus ac tumultus in aqua: vt exeat pisces de suis receptaculis in quibus tuto fuerat constituti: quatenus fugientes incidat in laqueos et retia piscatorum. Sic diabolus bene se habet in aliquo statu: vbi sibi ad eos non perit: aut saltim non facile perit accessus: molitur propterea suggestionibus vel alienis: aliqui etiam tentantibus: vt se ad alium statum: vel locum transcrant: seorsim eos in alijs locis: aut statu minus tutos et ad cedendum tentationibus magis apros. Quarta est quod hominem ad maiora bona: et supra vires penitus exercitia in uirat et exercita: sicut quicquid contingit in ieiunijs et abstinentijs: vigilijs: disciplinis ac alijs religiosis exercitijs singularibus in solitis et in cœlestibus. Inducit nonnumquam ad memoriam maximorum exemplarum: factaque et opera que tamen adhuc imperfecta et in virtutibus defectuosis: sunt penitus improportionata: et hoc facit singulari sue malignitatis studio: vt hoies huiusmodi naturalibus suis viribus per hoc improportionatoz indiscretionem exercitorum destituant: sic quod destructi (als destituti) sibi fiant inutiles et alij onerosi: aut certi vt totum bonum quod cepit: abijiciat: ac reuertentes ad vomitum: fiat deteriores quam fuerunt. Sive potest de simiaz captura quas per calceos magnos et sotulares: diuinatorios ipsos imitari volentes sibi alligant nec tamen eos portare: aut in eis ambulare valent: a venatoribus capiunt. Calciameta i scriptura sanctorum exempla significat: quod sequi et portare non valent hoies imbecilles: et in virtutibus imperfecti. Quinta fraus et astutia: quod sub precepto boni suadet periculum. Et huiusmodi calliditatis sunt multe species: vt dum sub precepto pietatis: et dandi elemosinas: suadet accipi diuitias. Mout enim ipse malignus illud apostoli. Qui vult diuites fieri incidit in tentationem et laqueum diaboli. Et illud. fili mi si diues fueris: non eris immunus a delicto. Si vero dum impugnat per aliquod vitium suadet bonum opprimere: quod non in maioris occasione ruinet: vt cum impugnat aliquem per luxuriam: suadet ieiunium et abstinentiam: sic est in iracundia: accidit: vel amittit facile posse labi: quod per experientiam frequenter accepit. Sexta astutia est: qua homo vitia suadet sub precepto virtutis: sicut sub precepto pudencie suadet auaricia: sub precepto misericordie remissionem indebitam: sub precepto iusticie: crudelitatem: sub precepto zelus rectitudinis: immanissimum furor: talibus igitur diaboli velut fraudulenti similes mercator vendit fragmenta fictilia pro lapidibus preciosis: vt utrumque de se suaragdo: cuius prius pro auro: stannum pro argento. Et non solum in istis vitijs: sed in omnibus alijs eadem vmbritica species: et fallax imago virtutis: quibus se firmiter agnoscent: colorare: quod potius sediuos mores imitari vt late deducit Aug. li. ij. cofes. vbi ad deum loquens ait. Ita et superbia celsitudinem imitat: cum tu sis vni super omnia excelsus. Et ambitio quod nisi honores querit et gloriam: cum tu sis pie cunctis honorandus: et gloriosus in eternum. Et sententia preterit timeri vult. Quis autem timet nisi deum: cuius preterit eripit aut subtrahi quod potest: quod vel vbi aut quo vel a quo potest: et blandire laudem: amari vult: sed neque quibus diu? Et aliquid nisi in deum: cuius preterit eripit aut subtrahi quod potest: quod vel vbi aut quo vel a quo potest: et curiositas affectare videtur studium scientie cum

Epist. v.

ii. Cor. xi. Job. xli. Epist. vi.

i. Cor. x.

Septem tentationum fraudes quibus humane salutis que rit alias illaqueat.

Calcia meta i scriptura sanctorum exempla significat.

i. Tim. vi. Eccl. p.

Augustinus

enim tu oia summe noneris. Ignorantia quoqz ipsa atqz stultitia simplicitatis et innocētie nōle tegit: qz te simpliciū quicqz nō reperitur. Quid aut te innocētius: qm quidē opa tua malis inimica sunt: Et ignauia quasi quietē appetit: que nō quies certa pter dñi: Luxuria satietatē atqz abūdantiā se cupit uocari: tu aut se plenitudo et indefectibz copia inuocruptibilis suauitatis. Et fusio liberalitatis obēdit vmbriā: sed bonorum oim largitor: affluētissim⁹ tu es. Auaricia multa possidere vult: tu possides oia. Inuidia de excellentia litigat: qd te excellētus: Ira vindictam querit: te iustus: qd vindicā: Timor insolita te re pētina exhorrescit: reb⁹ qz amanā: aduersaria: dū precauet securitati: tibi em qd insolitū: qd repē tim⁹: aut qd a te separat quos diligit: aut vbi: nisi apd te summa securitas: Tristitia reb⁹ amissis cōtabescit quib⁹ se oblectabat cupiditas: qz ita sibi nollet sicut tibi auferri nihil pōt. Ira fornicat aia abs te: querit extra te ea qz pura et liqda nō inuenit: nisi cū redit ad te: s; etiā te imitā do indicat creatori: te esse ois naturę: ideo nō esse quo a te oino recedat. **Hec Aug.** Propter ea veritas et puritas diligēt inuestiganda est: vt fallacia diabolica possit in talib⁹ meli⁹ ab hoibus deprehēdi. Propter qd dicit veritas Suadeo tibi a me emere aurū probatū igitur vt locuples fias. Et vulgariter dī. Hō oē quod fulget est aurū. Et Arist. in elēchis. Orichalcea et felle tincta vident aurea: cū lōge aliud sint. In hōib⁹ igitur fidelib⁹ recurrēdū est ad vnctiones sanctis p̄s: que de oib⁹ docet. i. Joā. ij. In cre quēter orat ecclesia. Veritas tua quesumus vbi semper maneat in cordib⁹ nris: t ois inimici sal fiter destruat. **C.** In Septima diaboli astutia: et olim periculosissima aut ipsa par. i. cessatio a perceptibilib⁹ tērationib⁹: quā pacē multū imperitōrum affectat vt ebemēter cōcupiscūt. S; hec adeo pnciosa est vt de ea sanctoz ecclesia dicat. In pace amaritudo mea amarissima. Et enume rat doctor ille quatuor mala que ad talē pacem consequuntur. **C.** Primum est fatua securitas: qua negligit dei timor: qui est electoz vigilatissimus simul et fidelissimus custos. De quo Ecclī. xxvij. dī. Nisi instanter te tenueris in timore dei: cito subvertet dom⁹ tua. i. cōficiētiā. Et Prover. xiiij. dī. Timor dñi fons vite vt declinet a ruina mortis. Illa ergo par arefacit fontē vite: q arefactio quāta sit impugnatō: qd nō videat: **Hec em se curitas facit nos seorsuz a cura et sollicitudinē custodia: et per hoc exponit nos hostib⁹ totos incantoz. Ideo nō cessat vt satus ille tētare: vt cum quis existimat se securum: negligat se tueri: quatenus quos sic per quietē seorsus reddiderat: repēte rediens facilius inopinatus irrūpat. **C.** Scdm malū ē desidia: pigrizia: siue ignauia. Quia humana garditas ad pba opera tērationum stimulis excitat: in tra illud p̄s. Multiplicite sunt infirmitates eoz: postea accelerauerūt Desidia em quasi diaboli dormitōriū: humana rum mētium vires turpissima rubigine cōsumit que continuo deberent exercitio splendescere: quādamodū ferri exercitium ipm splendescere facit: ad similitudinē argenti nitōus. Itā cum exercetur: candet: et cum quiescit: rubigo turpis adignitur. **C.** Tertium malū est ignorantia sui et proprioz defectū: ad quā sequitur elatio: quia eo ipso q nō tētamur credimus nos fortissimi: et tā scōs: vel sic angelorum custodia valatōs: vt nos diabolo non audeat impugnare Quia credulitate nihil stultius est: quia dum nō**

putamus: in foibus adest: querens enertere totam cōscientie domū. **C.** Quartū malū est fraternalis cōtemptus: qz facile qui hōib⁹ pacē in se sentiant: a cōtinuis in se sentiant: despiciere eos solent qui graniter tentātur: dicentes hōib⁹ horēdas tērationes cadere nō debere in xpianū hōm inem: qz vilissimus est qui talia cogitat: aut cui tales cogitationes immittūtur. Immo tales aliquādo ita puros se existimant: qz nec alijs miserendū: qui grauib⁹ agitant tērationū in sidys: nō esse impūssime putāt. Indignant quoqz his quib⁹ cōpari deberent: qd false iusticie certū si gnū est: s; m bñm Breg. in hōm. **C.** Est sunt septē astute sine fallacia gēnales: quib⁹ diabol⁹ vt ires quēter vtit in tētando hoies: vt ipos in suę dam natiōis laqueū pertrahat. **C.** Plures deniqz tērationū modos enumerat clarissimus doctor Joā. Berson: olim Parisiē. cācellarius: in scrip to sup. Magnificat: tract. viij. tractās hūc vt fiscalum. Deposuit potentes de sede. Addidit r alios. s; fraudū modos in quodam tractatu in gallico cōposito: et per aliū quēdā tornacē. canonicū in latinū traducto. Et quibus alijs a d nsi cautela nō piguit hic annotare. **U**ñ ait. Depositus iste de sede diabol⁹: deorsuz suēs sathanas satagit hoies deponere violēt: fraudulēter et maligne. Violētia cernit in obfessis: fraus hō dū spē boni salubris et virtuosū cōsilij: qsi moraltis p̄s dolose impellit. Paucos accipe (inqd) modos ex innumeris. Detestaf qñqz supbia: s; vt in deteriorē sub volacro fite hūilitatis p̄cipit. Itā est q se neqz hūiliat. Et rursus ait. Noli esse hūilis in sapiētia tua: quaten⁹ in supbi ter exalteris. Detestaf p̄sumptionē: timorē lau da: vt ablata pace cordis: recedat iste cui⁹ loc⁹ est in pace. Detestaf inobediētiā: vt pcti seruicū tē inducat: et a sininā patiētiā qua fert nō ferita quales vocabar ap̄s esse cōintib⁹. fefellit in numeros nequā iste: q sub velamēto obedientie nefanda perpetrarūt: quasi peccare nō possent: qz nō habebat velle vel nolle iuxta verbū suū. Detestaf supstitiōes qñqz manifestas: s; nō occultas et obūbratas sc̄is obseruatōib⁹. **U**ñ ad superstitiosas: hoc est superfluas qōnes impellit et curiosas. **U**ñ prima maligne vocis vox: vox fuit interrogatiōis Cur. Cur isto frequēssim me vtit: quatenus hoies in curiositatis noie laqueos cadāt. Sugerit qōnes hast filces. Cur fecit de⁹ rōnales creaturas q̄s p̄sciebat fore peccaturas et dānādas: Cur eas de⁹ tales nō cōdit dī q peccare nō possent: Cur delectaf in p̄ditio ne vinētū: qd inde fili lucrū crescit: **I**ñ unquid melius esset vniuersis: si pctis oib⁹ ablati: remanerent in solo decore et vritū: Cur indurat alios quos et alioz miseref: Cur acceptio psonarū res perit apud ipm: Cur nō citius venit ad hoies re dimēdos: Cur tot absqz baptisimo innocētes: tot in insulis sine lege viuētē: tot q saluaretur si bonis doctrinis: et societatib⁹ instruent perire permittit et permisit: **S**cit nequā iste q perferatō: malefatis opprimet a gloria. **S**cit hoiem prohibitū: ne in pluribus dei operib⁹ fuerit curiosus. **C**ulpat hypocritam: s; vt hoies absqz honestatis velo perpetrent mala. **L**audat simplicē cum sancta rerecūdia: quatenus hypocritas fictionis introducat. **C**ulpat inuidiā: et benignitatem laudat: sed vt malignitas improba nocētium foueatur. **C**ulpat econtrario iniquitates alioz: vt personale odium contra fraternā charitatem suscitet. **C**ulpat iratos: sed vt zelum sanētū abūciat. **L**audat zelum sc̄m: quo p̄cepta ira

apo. iij.

Aristo.

Ecclē. xxvij

p̄s.

Ois ignorantia sui peruersa ē.

Berson.

Ecclē. xij. Euidē. xij

Prover. xxx

furiat. Laudat quietē sanctā: s; vt in sterquilinū
 torpētis inertie deiciat. **O**stēdit odibile auariti-
 am: q; nihil nequū q; amare pecuniā: s; vt p-
 digalitate cōsumptioe oim cū rapinis intro dū-
 car. Pulchrā & amabile dicit frugalitātē: vt tena-
 citati locū parat. **O**stēdit quātas gignit infirmi-
 tates gula: s; vt piculiosiorē satuitatē capitis et
 corporis absq; remedio opes. Laudat oīa sana eē
 sanis: & nihil esse reuiciēdū qd cū gfax actioe ac-
 cipit: vt a tēperātia fallax abducit. **O**stēdit qd
 feda sit luxuria: q; vilis nec bonore digna: vt cō-
 iugioz iura cōtaminet. Laudat plicationē: im-
 mo iubet per illū. **C**rescite & multiplicamini: q; te-
 nus cōcubinatū licere demonstrat. **O**stēdit nō eē
 iurandū. **S**it inquit sermo vester: est est: nō non:
 vt detestet eō iuramētū. Dicit q; aduerso: q; bfi
 iurat: bfi credit: vt pūria aut blasphemias di-
 umi noīs multiplicet. **C**ircūit iste sathan & terrā
 perambulat: vt circūstātiās oim p̄sideret: quis:
 quid: vbi: quibus auxilijs: cur: quō: qm. **T**ēdit la-
 queos in quos impellit multos valde: vt si fue-
 rit aliqd ab vno liberatus cadat in alterū. **I**taq;
 cōsiderat dū circūit & obseruat volētes placere
 deo. **P** Uidet aptum aliquē ad religionis in-
 gressū: impellit ad oppositū sicilludēs. **C**ur ciui-
 lem vis deserere quersati onē: qm hō natura ci-
 uile aīal est. **H**oies hoim gfa facti sunt: vt se mu-
 tuo iuuet: sibi mutuo seruiant: vt soli. **C**ur non
 poteris sub habitu seculari salutē tuā operari?
Sub vno abbate xpo gaudeas lege libertatis:
 quā tibi dedit deus & emit xps. **Q**uid pulchrius
 quid eligibili? libertate: **C**ur tot & tales vis sub-
 ire obseruationes: & vota super te inducere: qui
 nō sufficis ad p̄cepta seruāda? **Q**uid sunt obli-
 gationes tot: nisi laquei ad totidē trāsgressiōes.
Uideas ne illaqueat? **N**bis oris tui cadas. **D**i-
 splicet em̄ deo stulta & infidelis promissio. **E**cce
 quot & quales in religione defecerunt: quot ceci-
 derunt: quot apostate retro abierūt? **C**ur nō vis
 talentū tibi creditū in his & in alijs gratijs mul-
 tiplicare? **U**t quid perditio hec esset in religiois
 ingressu sine in solitudine: **C**elat perdit? ille la-
 queos in seculo. **S**it iste qui saluandus fuerat in
 religione: perditus in seculari cōuersatione. **S**it
 secularis: cōiugij xpo. **H**en quos illic laqueos
 tribulationū nō inuenit: nascūtur filij. **A**lia ca-
 ra si procare: gne magnifica: si sterilis: si feda
 si lubrica: quale supplicij. **S**it de militia aut
 carnalium nūero: quot illic curis inuoluūt? **P**rimi-
 tus erit dulcis in experto cultura dulcis amici:
 expertus metuet: inuidiam nō tolerabit. **S**it opy
 assentator ad oīa: sit miser dormiens: vigilans:
 cōcedēs &c. ad alterius arbitriuz. **S**it confidicus
 aut practice in physica. **S**randes mille spargunt
 in practicatide. **D**ū qrit diues fieri incidit in de-
 sideria multa & laqueos: quib; mergitur in in-
 teritū. **S**it bñficiatūs in ecclesiā celebs: cauē-
 dum sibi erit a retribus simonia: a negligētia ser-
 nitij. **A** luxuria: a cōuersatiōe inerti: a lascinia: a
 dilapidatione bonoz ecclesie. **C**ircūit & confide-
 rat sathan ille alterū: quē ex instabilitate ppria
 cognoscit ad religionis: aut solitudinis vitā in-
 eptum. **U**ide aut quāta sit religionis quāta solit-
 udinis perfectio vacare soli deo: salutē suā ope-
 rari. **Q**uid p̄dest hōi si vniuersum in dū lucres
 ale xpo sue detrimētū patiat. **U**ide q; totus mun-
 dus in maligno positus est: q; bicinā ita: q; mora
 incerta: q; tormēta inferni: que gaudia paradisi.
Uide ne p̄crastina: ne cōsilia multoz maxime
 domesticoz & sc̄larū q̄ras: res certa est: de solis
 incertis p̄siliū hñdū est. **D**icere q; religiois ita

tas nō sit p̄fectiois stat; heresis est. **A**dagna hō
 stulticia esse nolle esse p̄fectū. **Q**uid bestias? qd
 expectas: vocat te deus per inspirationē: pūce
 te in eū: & ipete cōnutriet. **D**ū cōpūgeris coide:
 fac votū deo celi: firmet te iuramētū. **F**elix neces-
 sitas q; ad meliora cōpellit. **S**ciueris opus cum
 voto acceptū eē deo. **D**a totā arborē volūtatis
 tue cū fructib; suis deo tuo. **Q**uid in te stat nō
 stas: pūcete in eū: ipse te suscipiet: neq; defe-
 ret iaz susceptū. **S**ilet iste nequū: q; ad religiois
 introitū opz attēdere nesci religiois bonitates
 in se: s; & alias circūstātiās: marie aut duas: q̄rū
 vna se tenet et p̄ter religioz (si p̄fecte r̄staznat)
 Altera er p̄te snūp̄ h i iuxta parabolā xpi dū in
 cheat: poterit cōsummāre. **S**ilet q; media mode-
 rāda sunt in m̄tutē tā agētis q; patientis. **N**ec
 poterat dauid cū armis sanū egredi cōtra goliā.
Hō p̄fit sumie cū dotis latitōib;: q̄s in fraudem
 eis derelictis accipit: incedere. **S**ilet p̄terea
 onera religiois cū morib; in habitantiū: dō bñ
 sentire de oib;: neminē iudicare. **A**dicit p̄terea:
 q; p̄ficit alijs sua eruditio: sūū cōsiliū: q; r̄staznat
 ut: q; prudēs est in agēdis. **D**eniq; dabit exem-
 plū reliq; in se: vt ita faciāt quādamodū ipse
 facit: r̄staznat derelinquāt. **Q**uid tādē? **U**to se cō-
 stringit deserit habitā bñficiā: dat sua paupib;:
 via vnica religiois sibi relicta ē. **C**ap̄ est ait in-
 sultās demō: euge enge iā nō ē silēdiū: iā in odiū
 religiois eraggerāda sunt ola: ap̄endi sunt ocn-
 li: discrimiare uelāda: in murmur inducēdū. **D**icat
 ipse sentis sedeluz. **Q**uid mihi feci miser? **I**n
 qd me malū impulit: nō potero ferre iugū hoc in
 tolerabile: q̄m requiē vt in pace fruere deo: et
 ecce turbatio: fugi hoies: r̄ hoies inuenio. **C**ede
 hā tētatiōes de se: deterioris demōis p̄fero.
Quid feci: q; me h̄tā: qd agā? **A**micos carnales
 offendi: spernēs eos cū suis cōsilijs: nullus mihi
 ad eos regressus: si voti dispensationē q̄sero: nō
 dabis: aut in dato nūq; p̄stas alius q̄tabis. **S**ed
 neq; quō viuere in se: relicti ē. **S**i ad aliā m̄-
 grauero religionē: sc̄adalosus ero mee: r̄ forsitā
 intolerabilis aliene. **Q**uid feci: deuotionē i se
 snauioz & crebū: inueniebā: sc̄larib;: inuoluor
 curis. **C**ogit obediētia: p̄ necessitatib;: frastrū cur-
 rere: discurrere per se: q; detē mibi sperabā ob-
 tinere. **S**ic q̄tidianis fatigo: odij & rigis. **D**e-
 ctabat me studiū: docebā & docebar: nūc qui do-
 ceat: aut q; doceat null;: r̄ sc̄as satis esse r̄hdēt oc-
 cupatiōes religiois sue. **H**ō est inquit religio
 schola docēdi: s; disciplinariū dē. **S**i vixero fm
 mores fratrū collapsos oīno a regis patrū: per-
 dit; suz. **S**i singulari mibi viuere volo: nec daf nec
 sufficit. **C** **C**ircūit ad huc ille deposit; de sede
 q̄rit quē denoret. **I**nuenit hoīem deditū studiū
 & sc̄itūz h̄taz: si p̄t: auertit: affert occupatiōes
 a se: aut frustra dicit verba fieri fardis. **S**i ne-
 quierit abducere: quaten; ocnū desideret stu-
 diosus & sibi vacet: & sapiaz scribat i ocio. **S**ub-
 dol; impellit: vt alios dū docere vult: scribēdo se
 seducat. **L**audat iā laborē: s; seducit infictionē.
Scribere inader; q; legat posteritas q; tibi sint no-
 mē i eternū: qm meli; ē nomē bonū q; vnguēta p̄-
 ciofa. **O**rabūt ali; p̄ te. **H**ō tibi sol; laborabis:
 talētū tū distribuēs: scribe subtilia & extranea:
 turpē ē iactis vti. **S**ic ipellit vt deserat terminoa
 q̄s possueft p̄fes sui: vt vne ghoīas dicat. **S**up-
 me docētēs oīs intellexi: a deserēs vias rectas:
 dicat. **H**q; furtive dulciores: & panis absconditus
 suauior. **E**ia scribe ait: aut de tuis r̄tutib;: aut ce-
 leritatē ostēdictadi. **A**nt certe i alienis laudib;
 q̄re laudē tuā. **S**cribe: tot; i sisse laborib;: nō des
 requiem

Dinitie
mergit in
linteritum.

probat
posse
scribi

Uel
tōfē

ongi eiō
ni anū
tōmū

requies calamo: postpone horas canonicas: aut abiq; attentiōe festinus poteras. Indulge securus lautioribus cibis: vtere somno ad satietatem: desere cuilem aliorum conuersationem: ppenfabie hec omnia labor tuus. Sic impellit iste nequa: scit q; inutiliter: immo noxie sunt non iussa preceptis omisiss. Scit q; fauemus vltra modū scriptis nostris: diligimus vt filios: placet etiam si deforimā sunt & inculta: sentētis vacua. Testis est simia fabulosa. Ballina dum nimio clamore prodit oum: perdit illud. Comus crocitas vt a vulpe laudetur: fraudatur cibo suo. Hō aliter sepe perdit virtutes suas scribentes docti: vel q; sitas prius vel acquirendas in tempore. Ratio: quia dicunt & non faciunt: q; de donis dei dū gloriam querunt: deo rapiunt quod suum est: q; scit insuper sinistra talium quid facit dextra. Sed ad quid sathan ista: quid tibi super aliorum salutem? Profecto nihil: sed satagit: vt iste sub hac intētiōne scribens audiat in iudicio. Recepsisti mercedem tuam: accipe quod tuum est & vade. Ex ore tuo & scriptis tuis te iudico serue nequam. fers literas mortis tue sal infatuatum. Sed o fraudes sathane deest adas: q; q; ita fallent. Possunt nihilominus fieri noua scripta meritorie: si modus aduerit: finis & ordo recti. ¶ Circūit de niq; insidiator ille: & inuenit hominē audiendis confessionibus deditum. Quot inmissiones facit ibi per angelos suos malos? Venit ad p̄fessionem plebeinis idiota. Veniunt pueri & puellae: inuenes & maritati. Suadet inuestigare diligenter de oibus circumstantiis: vt agnoscat vultū sui peccatoris: q; nec aliter solui p̄t peccator nisi dixerit oia. Sed hoc suadet in fines vt deficiat scrutans scrutatio cū scādalo p̄tentiū: cū lapsu pprio: cū suspitionib; infinitis: cū interminabilibus scrupulis: siue remittat non absolutum: siue detineat morosissime: vt tandē absoluēdū. Terris postea in qualitate opposita: q; timet expertus tales facere interrogaciones. Dicit sibūpsi. Saluet se si voluerit: non intrabo domū cōscientie aliene: nihil interrogabo: scit p̄tā sua: dicat si vult. Sic dimittit inscios: sic vercundans latere in peccatis suis: nō vtens clauē sciētē: q; data est ad aperienēdū cum discretionē secretas p̄scientie plagas. Veniunt alij magni p̄udētes de seculo: veniunt p̄dones: vfararij: simoniaci: rancorosi: violatores ecclesiasticę libertatis: cōcubinarij notorij: nolūt a peccatis resilire: nolunt restitutiones facere: ex cōicati sunt: irregulares sunt. Alij si cōpantur: ex cōfiant aut defendunt p̄ctm suū. Dicunt se iusta bella gerere: fraudē vfararū nitūtur fectis venditionibus palliare &c. Veniunt alij: vel alie curiosi se agētes: ad fabulatiōes virtutū confessiones: mi scens colloquia de p̄sanis: vt inā non de necarijs: vt inā qd spū cepisse vident: nō cōsumēt in carne. Prohibeat deteriora deus. ¶ Circūit rursus inuenit declamantē ad pplm sen p̄dicatē. Cognosce hic q̄t sunt demonis impulsus in fine: dū de ol statu p̄onax q̄ sunt vitij; d̄ijs infecere clamant dū erit. Si culpā auaritiā: p̄dignū applaudit et rider auarū: si p̄dignitatem vituperat: auarus libes ad se cōtrahit dicit. Vne q; habes: si loquitur aduersus inertā: gaudet q̄ stulto labore consumit: & esse sub sentib; curarū mōdentium delicias cōpntat: zel? laudat? accēdit iracūdos: pietas laudata pusillanimes nutrit & desides. Ecce fructū quē p̄dicatio tua parit in auditōib;. Sed nūc ad ip̄os p̄dicatores reuertor. Sūt q; nolunt p̄meditari: nolūt sc̄oz allegationibus vel antoritib; (aut certe nesciūt) vti. Barriūt & effūdūt

quicquid in buccā venerit: ceci cecos alloquentes sunt ex opposito: qui tot accumulāt allegatōes super allegationes: rythmos ad rythmos: concōdantias cū concōdantijs: effluūt vsq; usq; nō deū: sed se: sed sciētā suam ostentare volentes. Blandiūt sibi: quia nō propter se & famā sciētie: sed ad edificatiōem querunt aliorū. Sunt qui solū inobediētā & rebellionē subditōz nutriēdo: vitia culpāt superiorū: etiam dum absunt. Hāc bil plausibilis audit inuidia plebs: q; superiorū vitia proderet: argere: culpāre. Et hec felix & ac curatius student aliqui detestari: qui si vel in modico vitio culpantur: protinus implacabiliter obsterent vera dicētib;: & capitali clam & palā persecutione vexarent. ¶ Circūit adhuc demū sathan ille: & inuenit hominē in solitudine: vel deserti sicut pelicans: vt domicilij sicut nycticoz & vel tecti sicut passer. Proinus mittit fraudulentus anceps iste laqueos exquisitos: & tota malignitate conatur eum inuolere infernalibus suis pestibus. Aggreditur eum inertia: vt carens exercitio exercitio: ocio torpeat. fiatq; tediosa oratio. Impellit ad impatiētiam: qua quies displicat: ocium ipsum horreat: seipsū ferre non possit. Immittit blasphemias cogitationes: desideria pigrū occidentia: vt speret vana: metuat falsa: mereat molestę: gaudeat molestis. Querat consolatiōculas proprias vel carnales vel spirituales: diuifis diuinorū impletionibus mandatorum: in alijs q̄ spūalia fingit delectur: in oib; q̄ nō deū: h̄ seipsam q̄rere sub deuotionis pallio dicit. ¶ Et tā dē tētorū fraudulētij; derideat sabbata ei; vt idēs ignominia (als neomenia) eius. Hāc aliq; mo dis aduersarius n̄ vt brūs petri? ait: tanq; leo rugiēs: imo tanq; vulpes latēter insidiās: tāq; spēs occultis susurris sibilās circūit: nō desit querēs quē denoret. Et q̄s nō obstrūpescit tot laq̄os considerās: tot cōclusus angustijs: q̄s poterit de viri bus p̄prij; p̄ferre: vt oēs hos caueat: nullo horū p̄prehēdatur? Proinde necesse est nobis oib; recurrere ad ofonē: & deuoti; ad deū clamare. ¶ P̄ n̄: & ne nos inducas in tērationē. ¶ S̄ thec sola ofone p̄tenti; t̄p̄a est vt nūc quantū ad quartū h̄ misse diuisionis mēbrū: etiā alia q̄dā remedia q̄ ram? vt dei aditorio freti: fortis cōualecamus tētatiōib; occurrere: eis resistere: & valide pugnare. ¶ P̄t est vna remedia colligi ex sc̄oz doctrinis & exēplis q̄b; impugnat: victoria potiam gloriofa. Vt fm p̄notiātū doctorē B̄nil. parificen. rbi. s̄. defensionēs ex singulis virtutibus elicere possum? p̄tra quarūlibet tentationum in: cur. Hāc q; cōnere sunt st̄tutes: sicut p̄monēs vna virtutē p̄mouet oēs: ita impugnās vna st̄tutē impugnat oēs. Vmē & p̄tatiōnē quālibet a qualibet virtute auxiliū repugnādi sumere possum? Uerū bi grā. Impugnat aliq; a spū fornicationis: & tētatū ad p̄cipiscēdū vroz p̄mi: cōfulat tētatū virtutes. Dicit fides. Intoxicata et mortifera est voluptas: auerte oculos tuos tuos ne intuearis eā. Timor dei obijcti sibi finale iudiciū infernale supplicij. Spes dicit: qd mibi offers in terra misera caro vel demon: q̄ expecto tāta gaudia in celo: Caritas dicit: charū habeo d̄im deū meū & primū meum: nō p̄pter te voluptas miserrima offendā eū. Castitas dicit: in vacuū laboras: puritate mibi desponsau. An nescis q; cū p̄o rege regū matrimoniū contraxi: fortitudo dicit: non timeo ferra et ignes propter deum sustinere: et vis me in plumaribus (als plumarijs) supere. Magnanimitas dicit: quenam es tam pusilla et feda voluptas: vt me ad te studeas p̄uocare.

de co
ab efo
no scite de
tribitur.

i. p̄t. r.

B̄nil. parificen.
s̄. s̄.

Uetularū
cōfessiones

Intiles p̄
dicatores.

Justicia dicit: iniquus est a iustissima dei voluntate ad te peruersissima voluntatem declinare. Sa-
 citas dicit. Hoc mulier teplam dei est in baptis-
 mo consecratam: quod violare non licet. Sapien-
 tia dicit: gaudeo ego sapere modissimo: exi a me
 fetulentissima luxuria. Et ita fieri potest in alijs
 tentationibus quoru[m]cu[m]q[ue] vitio[rum]: considerando
 cuiuslibet virtutis p[ro]prias operationes: effectus
 causas et modos ac fines earum: per que reperit
 in qualibet virtute quedam repugnantia ad quod
 libet vitium: que opponi debet tentationi: siue mu-
 do: siue carne: siue diabolo. Et propter hoc quilibet
 virtus tripliciter contra vitium pugnare habet.
 Primo proprio gladio: contemplantum se[m]p[er] suis
 nobilitatem: precioso sitam: et virtutem: qua[m] ten-
 tans ad vitium velare nititur et abscondere. Secundo
 gladio alieno: sumendo ipsum a vitio. Obijciendo
 videlicet vitio: suam turpitudinem horrendam
 considerando et nocumenta que hoc vitium in-
 ducere solent: siue in rebus exterioribus: in cor-
 poribus: siue in abasibus: vt exempli gratia. In uir-
 tue q[ue] mentem effeminat: corp[us] enervat: maculat ani-
 ma: fedat personam: euacuat burfam: et ita simili-
 ter de alijs vitijs. Tertio pugnat fugiendo in cula
 vitio: vt contra luxuriam se abstrahendo ab
 aspectu lasciuio[rum] spectaculo[rum]: a consortio femina-
 rum: petulantia inueniu[m]: a lasciuis carminibus
 a vino et ocio et alijs similibus: quibus primo illi-
 cite sagittationes immittitur: quas sequitur pra-
 ua delectatio. Hinc ouis cõsentens: et tandem ope-
 ris cõsummatio. Simili modo quilibet alia vitij
 pugnat contra vitium: fugiendo occasiones: q[ue] na-
 te sunt inducere vitium siue ad ipsum inclinare.
 Et ponuntur et p[ro]ter hec septedecim iuamẽ-
 ta: ac defensione considerationes contra tentatio-
 num fallacias: ad quas recurrere habet homo ad
 impulsu tentationum agitat[us]. Primo: consi-
 deratio sumit benignissimi dei: a quo postq[ue] non
 fuit homo: factus est aliquid nec creatura: queli-
 bet irrationalis: sed rationalis: dei capax et beati-
 tudinis. Pro cuius redemptio[n]e post lapsu[m] quo
 sua sponte deum offendit: filium in carne misit ac
 in mortem turpissimam pariter et amarissimam tra-
 didit: vt morte dignissimos a morte perpetua li-
 beraret: quare merito amari debet: et ad defensio-
 nem sui honoris et reuerentie: et ne aliquid iniurie
 aut displices irroget aut p[ro]mittat: seu ne aliquod
 castru[m] eius (q[uo]d est homo) expugnet a quocunq[ue]
 aduersario: quilibet ho[m]o redẽptus promptissime la-
 borare et zelare debet: seq[ue] totu[m] exponere. Secundu[m]
 est consideratio: q[ue] in cõspectu tantor[um] clarissimo-
 ru[m] pugnamus: qui victoria[m] nostram optant et expe-
 ctant: sicut ipsemet deus glorio[sus]: et angelice vir-
 tutes opem ferentes vt vincamus. Uti et Boetius
 Magna nobis indicta est necessitas prohibitatis:
 cui ante oculos agimus iudicis cuncta cernentis.
 Tertium est inuitatio regis ad pugnam: qui vt
 Augustinus super ps. ait. Inuitat vt pugnet: adiunat
 vt vincas. Quartu[m] est consideratio magnitudi-
 nis p[ro]prij repromissi victorijs in spiritualib[us]
 bellis: q[ue] ipse deus deficienter subleuat: et vincẽte[m]
 coronat. Hec Augustinus vbi. Quintu[m] denota im-
 plorat[i]o diuini auxilij q[uo]d presto est deus pio quo
 certat: cui requirit impetiri. Sextum est decli-
 natio inuentio[rum] tetationis fuga. I. occasio[n]u[m] vt
 habitu[m] est deluxuria. Septimū cõsideratio
 nobilitatis siue dignitatis humane conditionis
 p[ro]pter qua[m] vt recudu[m] videri debet homini descende-
 re ad opa vitio[rum]: non potius ascẽdere ad p[ro]m-
 plationẽ supernor[um] gaudio[rum]. Octauum est cõ-
 sideratio qualis erit q[ue] horrenda caro propria et

aliena mortua: ad quam t[ame]n quis viuam afficitur
 vt eam nutriet in delictis et operibus bestialibus.
 Nonum est diuino[rum] eloquio[rum] recorda-
 tio in quibus inueniuntur verba medicinalia con-
 tra omne[m] morbu[m] et veratione[m] sp[irit]ualem atq[ue] exem-
 pla in his que similia passi sunt: qui adiuui diuini
 no auxilio tetationes quaslibet superarunt. De-
 cimū cõsideratio et tiltatis et indignitatis eor[um]
 qui vincere nos satagant. Opprobriosis est vt
 detur et confusibile vilissimis rebus vinci. Unde
 decimū est consideratio q[ue] cõsecrati sumus in ba-
 ptismo: et q[ue] chariter xp̄i et imaginẽ viuam sancte
 trinitatis gerimus. Unde verendu[m] est homini ite-
 ra per aliquam deidinatione[m] et turpitudine[m] ma-
 culare: quia hoc quilibet facere aut permittere re-
 fugit in ecclesia material: propter eius consecra-
 tionẽ et sanctarum imaginum presentiam chisti
 et sanctorum. Duodecimum cõsideratio est ho[m]o
 singulos actus suos facit interiores et exteriores
 motus et gestus in clarissimo cõspectu dei et san-
 ctorum angelor[um]. Propter quod plus habet ve-
 reri consentire tentationi vitiose ac turpiter age-
 re: q[uam] coram homine aliquo sapiente virtuosos aut
 in magnis dignitatibus cõstitutos. Tredecimū
 est consideratio infernaliu[m] cruciatu[m]: qui infalli-
 biliter consequitur: nec aliquando finit. De-
 cimū quartu[m] iugis memoria[m] mortis et hore eius
 incertitudinis. Nam. facile cõtemnit o[mn]ia qui se
 semper cogitat esse mortu[um]: ait ihero. ad i[er]o-
 p[ro]p[ri]o[m] p[re]s[ent]ib[us] vt. Cõtinuū decimū adhibito
 alicuius corporalis afflictionis vel labors vt di-
 scipline cilicij: ieiunij: aut similis exercitij carnis
 lasciuia castigantur. Sextu[m] decimū est conside-
 ratio gloriose memorie fame et honoris: quos vi-
 ctories in spiritali p[re]lio p[ro]sequitur nedu[m] in alio
 seculo: sed etiam post mortem in isto mundo: vbi
 maximis celebratibus colunt: no[n] solu[m] ipsi: sed
 eor[um] ossa capilli vestes et cetera eor[um] instrumen-
 ta: que prius macerationibus et cilicij p[ro]beant
 nunc auro et p[re]ciosis lapidibus adornant. De-
 cimū septimū est consideratio quo gloriã carna-
 lium et mundanor[um] quatuorcu[m]q[ue] delictis ferunt
 potentes diuites pulchri honorati perijt cum so-
 nitu: relicto eterne damnationis timore: multipli-
 ci detractio[n]e ab his quos in sua superbia opp[ro]p[ri]o
 serunt: aut quibus alias quomodo lib[er] nocuerunt
 Hec breuiter commemorata sunt: que possunt p[ro]-
 scripturas latius deduci. Ubi postea et addi hoc
 contra omnes tentationes efficac[is] remediū et
 ipsa tentatione[m] et scorpione[m] medela: vt in
 de oriat[ur] antidotum: vnde infunditur venenū.
 Quia enim omnis tentatio per bonum aliquod
 apparens (licet falsum) obtinendum seducere ni-
 titur. Hemo enim ad malum aspiciens operatur:
 vt ait Dionysius. Hemo etiam nisi per boni spe-
 cium (in quo delectatur: quod ve appetit) allicif.
 Siquidẽ nunq[ue] vitij perua[er]i posset homini
 nisi sub specie aliqua bona in qua demum perne-
 se imitatur: vt supra deducit beatus Augustinus. Om-
 ne vitium peruerse deum imitari. Cum ergo ten-
 tatio p[ro] boni appetibilis specie: vitium suggerit
 (et quidẽ nemo vult decipi) est hoc remediū per
 utile nõ auertere appetitum a bono q[uo]d naturaliter
 concupiscit. Sed sapienter inquirere vbi hoc
 bonum inueniri possit et possideri: et sic vere ac-
 quirat: laborare. Ita exempliter: tentat aliq[ui]s ad cõ-
 cupiscẽda gloriã et laudẽ: et quidẽ gloriã laus ho-
 nor[is] vel excellentia appetibilis est: bonum quod-
 da[m] est: q[ue] naturaliter hoies cupiunt: vt dicit Bernat.
 ser. de ascensione d[omi]ni. H[ab]et oportet despiciere: nec
 appetit[us] eius extinguere hoc dulce q[uo]d offertur:
 sed ride

Luxuria mala infert

Septemdecim iuamẽta p[ro]ter tetationu[m] astutias seu fallacias: ad q[ue] ho[m]o ab impulsu tentationu[m] agitat[us] recurrere debet.

U. de. ps.

Augustin[us]

roborat

mundi

thiero

Dionys.

Bernat.

sed vide vbi qras. In mudo in tuis operibus: in reb9 vanis: hic venen6 hic falleris: quid6 neq mo vult falli: nemo appetit decipi. Queras igit vbi sit gloria: vbi laus vera nunq peritura. Doceat te fides vera: qn6 scriptura manifestat: n6 inuenies nisi in deo summo glorioso & laudabili in sc6a. Ibi si qris inuenire: fm illud apli. Qui gloria: i dno glori6. It6. Erit vicin9 laus a deo. Sic si t6tatis ad appet6d6 blada q delectat: pulchra: ab6d6ta: n6 culp6dus est appetit9: hec c6 cupiscere. S; can6d6 est ne ibi qraut: vbi vere inueniri n6 pnt. Querant ergo: s; in deo: nihil deo pulchri9: amabili9: sufficiti9: & ita de alijs s; deductione Aug. 3. h6c scutu solidissimu 3 oes t6tationes: q6 sola fides pstat. Ad q6 bea. Pe. hor tadit: d6 post amfatione can6di crudel6 tentatoie addit. Qui resistite fortes in fide. i. Pe. v. Et ad Ephe. vi. In oib9 sam6tes scutu fideri: in quo positis oia tela nequissimi ignea extinguere. fide n6 cognoscit in tr6storijs veru bonu n6 esse: ois aut6 boni plenitudin6 in solo deo c6sistere: ac per hoc extinguit in nobis appetit9: falsu & appetit9 bonu: acc6dit appetit9 veri & eterni boni. Que em sunt ignea tela nequissimi: nisi obiectio falsoz bonoz: quib9 appetit9 devitio in vitii ac cedere nitit. Et hoc remedio vsus est venerabilis Boet9 p totu h. de solatione: vbi ostendit natural6 bonis appetit9 desiderare sufficiens t6t: cuer6tia: pot6tia: celebrat6: letit6: t6q; vere britudinis c6ditiones & pprietates: eosq; errare qui hac de c6 terrenas diuitias: dignitates: regna: gloria: voluptateq; desiderat. Ostendit q; ab illis ista vacua fore. Et q6 appetit9 bonu in t6 potalibus diuitijs: honore: pte: fama: voluptate n6 esse: s; in solo deo nra bona plenissim6 eternaliter consistere. Ac p hoc docet extinguere appetit9 in igneis diaboli telis attackz: cuiq; accedere ad de6 summu perfectissimu totu boni font6. Hoc remedio qui vitif: nedu diaboli tentationis vincit: vitia declinad6: sed eti6 virtutes acquirat: maxime charitate dei: in quo bona cuncta fore cognoscit: & p hoc spes in eu dirigit: seq; totu in eu fiducialiter plicere n6 cessabit. Et tantum de quarto remediozum / s; inquisitione.

Lectio. lxxviii.

denuduz nob9 est ad t6t9 declarationem: quo cessat maister noster docuit de not6 affectu n6. Ita nos in ducas in t6tatione. Ubi vt ex pmissis aliquantulum liqre pot6: hac petitione n6 petim9 vt n6 tenemur: nec hoc affectu d6 viatoru: qz vita ista: vt Aug. ait: sine t6tatione duci n6 pnt. Hicq; nobis vtile foret n6 t6tari. (Si em oiam9 vt n6 t6tetur: vbi erit nobis virt9 c6stati6?) Si t6tationes & tribulationes n6 essent: fortitudo: c6stata: patientia: ac virtutes ceterae: que sunt circa difficulta: qu6 in nobis generarent: pseruarent: & augeren-

tur: Virtutes enim morales moderatrices sunt passionu: tristitie & delectationis fm recta ratio n6. Sublatis itaq; passionib9 per t6tatione exercitatis: sublata esset materia exercitiu & tutu. Hinc dicit Aug. D6 huius vite infirmitatez grimm9: si t6tationes & passiones oino nullas habem9: n6 recte viuim9. Hinc ap6. B. Gloria: iam in tribulationibus: sci6tes q tribulatio patientia operaf. Et Thobie. xij. raphael ad Thobiam. Et qz accerptus eras deo: necesse fuit vt tentatio pbarer te. Et Jaco. Omne gan dinz existimate fratres mei cu in t6tationes varias incideritis: sci6tes q pbatio fidei vfe patientia operaf. It6 ergo oram9 vt n6 t6temur: qm est t6tare cu intentione fall6di malu est in t6tatore: t6 in t6tatis malu non est: si pensus n6 accedit: imo sepi9 fructuosuz est: dicit Aug. sup ps. lxx. Per t6tatione pfect9 vt qz fit. It6 em sibi q6 innotescit nisi t6tar9. Hec potest q6 coronari nisi vicerit: nec vtere: nisi certauerit: nec pot certare nisi inimicos & t6tatores habuerit. fructuosum est dico: si victoris subsequit. Et q6 multe sunt virtutes & fruct9 tentationu: inter ceteras qz bea. B. Reg. singularis q6dam tagit. xij. moral. c. xxv. di. aliqui aut6 post pfectu viriu: n6 solu tentat vitia: sed eti6 flagella castigat. Cu t6tatur vitijs: pia disp6tati6 nobiscu agit: ne bis virtutib9 quib9 pfcim9: extollamur. Cum flagellis atterimur: adimonemur ne mudo bladiete seducamur. Vltia duz nos t6tat: pfcientes virtutes humiliat. flagella d6 nos tentant: surgentes in corde huius mudi voluptates eradica. Per tentata vitia discim9 qd de nobis sentiam9. Per ferientia flagella cognoscimus qd de hoc mudo fugiam9. Per ista c6p: immur ne qd extrinsecus appetam9: p illa restringimur ne intrinsecus extollamur. In hac igit vita dum sumus: & aliqui vitus t6tari9 flagella atteri: necesse est. Sine em in laborib9 flagelloz: sine in certamine vitioz: n6 solu nobis infirmitas innotescit: sed eti6 in quar9 virtutib9 pferimus cognoscimus. Hemo em vires suas in pace cognoscit. Si em bella desunt: virtutis signa n6 prodeunt. In prouidus miles est: q; se forte in pace gloria. Hemo qpe in quatu9 pfcit: sibi imminere aduersa cognoscit. Cu em ad sunt pspira: cerni viriu dor cum ta n6 pnt. Et in qua antozitat deatus Breg. tagit q per t6tatione humiliamur: ducimur in cognitione p pte infirmitatis: vnde catti reddimur: purgamur: erudimur: probamur: ac exercitamur. Vbi vt glo. sup illud Gen. xxi. Annecognoui q timeas dnm. Sicut vasa non cognoscunt esse integra ac plenu nisi fuerint percussa vt sonus audiat: nec cognoscunt pfecte cocta nisi imbutibus exposita. Si percussa n6 claru reddu sonu: s; obtusum: fracta: alientu per pedunt: s; fractura tactu aut visu n6 discernatur. Sic & holes n6 pfecte cognoscunt: donec pulsati terroib9 tribulationib9 aut delectationib9 expositi n6 superent. Hos fruct9 a nobis excluderemus: si oino n6 t6tari peteremus. Quapropter eti6 electi tentari desiderat: vt ait bea. B. Reg. Elect9 quisq; inquit: cu peccati somno pmiss: ad iustitie vigilias exurgere conat. Sed sepe cu resurrexit: ipse se extollit: virtutis magnitudine sensu: & t6tari se pre sentis vite aduersitatib9 post virtutes desiderat: ne pcnis ex virtutib9 c6suetudo cadat. Si em virtutis melius per t6tatione n6 cognosceret: nequa q6 psalmista di. Proba me dne et tenta me. Idcirco spe n6 docuit nos petere vt n6 tentemur: s; vt in t6tatione n6 inducamur. Ecce tentatus est Job: n6 tam6 inductus est in t6tatione. It6 enim ad

xij. de ciuitate dei. Roma. v.

Thob. xij. Jacobi. i.

Augusti.

Bregio.

Per tentationem humiliamur: et ducimur in pprie inimitatis cognitionem.

Bene. xij.

vij. moral. c. lxx. Electi tentari desiderant.

ii. Cor. i.

ii. Cor. iij.

Ad Ephe. vi.

Augusti.

Illam ad quam trahatur tentationis voluptatem. **Joseph** ore in prolo blasphemus intravit. **Tentatus** est turpi illecebra: sed non illatus in tentatione: **ut scilicet** tentata est Susanna: sed non inducta: quia non prebuit consensum tentationi. Ita et nos petimus non induci in tentationem. **Unde dicit Hieronymus**: Aliud est tentari: aliud sui tentatus in tentatione duci. **Tentat** quilibet quando in anima aut corpore in delectatione alicuius vitii tentatur. **Inducitur** in tentationem si se cepit delectationi consentire. **Et beatus Cyprianus**: Non petimus ne ducamur in tentationem: sed ne inducamur. **Aliud** quidem est in tentationem duci: aliud in duci. **In tentationem ducitur**: qui tentatione pulsatur. **In tentationem inducitur**: qui tentationi succumbit et ab ea superatur. **Inducitur etiam** est intus duci et succumbere: et tentationi prebere consensum. **Vel aliter** petimus non induci in tentationem: hoc est: non permittere patrem celestem inimicos in nos fortiter nimis super nos inducere. **Item** si duci nos permittas in tentationem: ut excitemur: petimus in tentationibus erigatur: ne nimium inuoluamur: et ipsis prebeamus assensum. **Quia** in parte ostendit: dicit Cyprianus: nihil contra nos aduersarii possunt nisi illud ante permiserit deus: quia petimus ne patiamur nos in tentationem induci. **Quod** si non permiserit: nulla tentatio poterit aduersari nos commoceri. **Vel tertio** petimus ne nos inducas in tentationem: hoc est: non subtrahas a nobis auxilium tuum: donum scilicet gratie tue: quo roboramur ad fortiter tentationibus resistendum. **Non enim** tantum gratia nos operatur: nostra deo reddi acceptos: sed cum hoc fortificat ad concupiscentias malas et tentationes repugnandas. **Unde Augustinus**: in de baptismo paruulorum. **Ut concupiscentiis et desiderijs carnis non presentiamur**: deprecamur adiutorium. **i. gratiam tuam**: quam si iusto iudicio tuo a nobis subtrahis: nos quasi puauitue in tentationem ducis. **Quia** nihil in nobis manet quo valde possimus contra tentationes dimicare. **Inducis** quidem sicut dicit nanan in naufragium et periculum qui tollit remum et gubernaculum: quibus fluit aqua concupiscentum. **Similiter** et equum ducit in precipitium: qui frenum tollit quo regitur: ne inordinatus motus exeat: sicut Anselmus in de conceptu virginali. **Dicit autem deus** per subtractionem sui auxilii nos inducere in tentationem: ad similitudinem quo modo dicit scriptura: cum corda multorum indurare. **Non quidem** positine efficiendo indurationem: corda enim scilicet: sed deserendo: quia suam gratiam non infundit: que cor habet a peccato emollire et ipsum emollire. **Sic** in proposito eius gratiam subtrahit: que a consensu tentationis custodit et preferuat in tentationem inducit. **Vel quarto** petimus ne nos inducas in tentationem: permittendo quod beneficiorum alius impensorum occasione nos peiores efficiamur. **Sic enim** sepe quis et bono proximi in tentationem ducit et illo cadit in odium et in inuidiam eius. **Unde dicit Augustinus** super illud psalmi. **Conuertit cor eorum et odierunt** (als vt erudierunt) populum eius. **Ad illi** et impij erant. **In eo autem** quod populum suum multiplicauit: hoc beneficium suo per accidens ad inuidendum conuertit: quia inuidia est odium felicitatis alienae. **Sic** igitur conuertit cor eorum: non illud malum in eis faciendum: sed populo suo benefaciendum: ob quod ipsi sponte cor suum prauum conuertit ad odium populi sui. **Non sic** petimus ne nos inducas in tentationem: sed preueniri ne tuum qualescumque beneficium: quod tibi placet contendas: non occasionaliter tentetur: et ex hoc contra remurmuremus: et odium inuidiam contra quamcumque tuam creaturam concipiamus.

Specialius tamen fundimus preces ad deum patrem dicentes. **Ne nos inducas** in tenta. scilicet carnis: vt nos absorbeat per voluptatem. **In tentationem** inuidie: ne nos peruertat per cupiditatem. **In tentationem** diaboli: ne nos perdat per iniquitatem. **Caro** namque nimium nos infestat: et nunquam quietum patitur esse affectum: nocte feruet: die anhelat. **Unde Hieronymus**: **Ne nos gestamus** laqueum nostrum: nobiscum ferimus inimicum cum carne scilicet nostra de peccato nata: in peccato nutrita: nimis ipsa origine corrupta: sed multo amplius praua consuetudine vitiatam. **Ibinc** tam acriter aduersus spiritum concupiscentiarum assidue murmurat. **In patiens** discipline illicite suggerit: nec rationi obtemperat: nec illo timore inhibet. **Ut ergo** huius inimici repellamus suggestionem: oramus: ne nos inducas in tentationem. **Nullus** inuidus acriter nos inuadit tentando: nunc allicit per prospera: nunc minas per aduersa. **Unde Augustinus**. **Unde dupliciter** accidit perducit contra spiritum milites. **Blasphemia** enim vt decipiat: terret vt frangat. **Ne igitur** huius hostis incurramus deceptionem: oramus ad patrem nostrum celestem. **Ne nos inducas** in tentationem. **Demum** tertius hostis diabolus mendaciam permissum: suis fraudibus secundum naturam cuiuscumque aggredi non cessat: et ubi magis pronum nonit ad lapsum: ibi vt permissum est: astutias suas multiplicat: nec fatigat: nec cessat: si forte interficiat sibi quicquid cedent. **Contra** cuius astutias et calliditatem oramus ad patrem. **Ne nos inducas** in tentationem. **Circa** premissa sunt quedam dubia. **Primum** quod dicitur est tentationes in nobis plurima bona operari. **Dubita** vt trum tentatio sit a nobis appetenda: **Et** videtur sic per illud Hieronymus. **Et** allegat. **Et** tentari se post virtutes desiderat: ne peius ex virtutibus cadat. **Item** appetendum est illud quo a periculo preseruamur: hoc autem est tentatio. **Item** secundum supra dicta in septima astutia: periculo si firmum est non tentari. **Item** appetendum est illud quo nobis plurimus fructus accrescit: talis est tentatio: vt habitus est: igitur tentatio a nobis appetenda est. **Item** illud est appetendum quo beatificamur: talis est tentatio: teste Iacobo. **Beatus** vir qui suscipit tentationem. **Item** ois spiritus actio nostra est instructio. **Hieronymus** in prologo sui diale. **Christus** voluit tentari: quod ductus est a spiritu sancto in desertum: vt tentaret a diabolo. **Sed** quod voluit appetere: siquidem idem est voluntati appetere et velle: ergo et nobis appetenda est tentatio. **In oppositum** est illud Hugonis. **Tentatio** est actus vel motus inclinatus in malum in aliquo malum vel illicitum. **Sed** non est nobis appetendus motus ad malum et illicitum: cum ipse talis malus est: quia sine quodlibet his denominari. **Item** cuius finis bonus: ipsum quoque bonum: et cuius finis malus: ipsum quoque malum. **Preterea** peccatum non est a nobis appetendum etiam propter quod dicitur bonum quod consequeretur: secundum illud apostoli dicitur: eos qui dicunt: sciamus mala vt enim niam bona. **Sed** tentatio non est sine peccato: quia sine exteriori sit: sine interiori: hinc periculum annexum. **Exterior** enim quod sit a demone vel homine: sit cum intentione fallendi. **Uelle** autem fallere peccare est. **Interior** autem sit a carne: et hec sicut fieri non potest sine peccato: quia non sine motu illicito: ois autem motus illicitus est peccatum: vt dicit magister in di. u. **Unde** dicitur illud cum suis rationibus aliud dubium assertum: vt. **Utrum** ois tentatio sit peccatum. **Et** videtur de primo deinde de secundo. **Et** loquimur hic de tentatione tertio modo accepta: quod scilicet sit ad malum inducendum: quod etiam in toto illo tractatu accipit. **Et** notandum igitur est quod res pro tanto est appetibilis: pro tanto participat rationem boni: quod bonum ceteris ponit obiectionem appetit.

Augusti.

Deus quo modo scriptura dicit multorum corda indurare.

Augusti. Ps. ciii.

Bregio.

Sicut sa non cognoscitur esse integra ad plenus: nisi fuerint permissa vt sonus audiatur: nec cognoscitur perfectio: nisi imbibitur posita. **Sicut** percussa non clarum reddit sonum: sed quassa tum r obtursum: fracta perpenditur: **Ita** fractura tactus aut visu non discernat. **Sic** et homines non perfecte cognoscuntur: donec pulsati terribus tribulationibus: aut delectationibus: exponantur: non sunt perfecti: hinc fructus a nobis excluderemus: si omnino non tentari poteremus: propter etiam electi tentari considerant. **Probabile** est: et tentatione.

211
212
213

214
215
216

Aliquid est appetibile dupliciter. Et ubi ca. vi.

Est autem quatuor hic sufficit aliquid appetibile dupliciter: scilicet secundum primum: scilicet propter se etiam si nullus aliud bonum inde sequeret. Tale bonum est felicitas. Secundum et virtutes quae sunt honestae et delectabilia. Aliud est bonum appetibile non propter se: sed propter aliud sibi adiunctum per se appetibile: seu propter bonum ad quod ordinatur: sicut medicina amara bona est ratio inductiva est sanitatis. Et ad propositum: tentatio non est bonum primo modo: quia quod est inductivum ad malum non est per se bonum. Item aliqua est tentatio quae non potest fieri sine peccato: ut illa quae fit intentione fallendi: et in peccatum inducendi: qualis est quae fit ab homine malo: aut spiritu maligno: quae per tentationem fatagit tentatum ad peccatum pertrahere. Non enim quis delinquit dumtaxat in se malum operando: sed etiam delinquit malum alterius procurando. Quod autem fieri non potest sine peccato: nequaquam habet rationem per se appetibilem: propter se. Et tertium autem sit appetibile propter aliud: puta propter victoriam: quae consequi potest tentationem: aut propter veritatem: quae ex tentatione augeri potest et roborari: magis dubitans est. Et videtur probabilius quod tentatio non est appetenda propter alterum bonum. Quod sic ostenditur: quia quod non est per se causa alterius: sed omnino habet se ad illud per accidens non est appetendum propter aliud. (Huiusmodi enim medicina amara appeteretur nisi posset curare sanitatem.) Tentatio autem non est inductiva victoriae: neque ad victorias promotiva quantum est ex se: sed magis inductiva casus. Et si victoria quaedam tentationem subsequitur: non tamen praecedit et tentationem tanquam a causa efficiens victoriam: sed provenit a tentato tentationem viriliter concalcante. Per quod contingit virtutem quaeque augumentari: aut etiam nasci per actum scilicet resistendi tentationi non per ipsam tentationem. Et huius tentatio quaeque est occasio victoriae: pro quanto in viam ad pugnam: et nemo vincit quae non pugnat: non tamen ideo appetenda: alioquin etiam peccatum esset appetendum: quod est erroneum. Item et peccatum quaeque est occasio maioris gratiae: ut si quis peccatum suum recogitans: surgit ardens in magna eius displicentiam: peccatum a deo sibi remittit: ad quod sequitur quaeque maior gratia: quaeque peccatum non praecedit: dicente scriptura. Ubi superabundavit delictum: superabundavit et gratia. Sic et nonnunquam peccatum sequitur maiorem humilitatem: sic dicit apostolus. Scimus quoniam diligenter deus omnia cooperantur in bonum: ita omnia etiam peccata commissa et remissa. Et quorum memoria conversi assurgunt ad propensiores gratiarum actiones: immo ad intensiores dilectionem iuxta parabolam saluatoris de duobus debitoribus. Non tamen propter hoc peccatum est perpetrandum seu appetendum: quia aliqui sequitur maior gratia. Incerta est praeter ea victoria: quia incertum est an tentatio tentationem superet: an a tentatione superet: ideo videtur magis declinanda quam appetenda. Item qui amat periculum: in illo peribit. Est autem periculosa tentatio: quia contra pernitiores sumus ad malum quam ad bonum. Et nemo virtutes suas perfecte novit. Sed neque quarum velit deus permittere augeri tentationem: ut tentatum deiciat de merito praecedentium delictorum. Hinc est eadem doctrina: non solum vitia esse declinanda: sed etiam occasiones peccatorum quae peccata inducere possunt quantum per accidens et occasionaliter. Quia igitur tentatio occasio est in pluribus ruinae: et casus in malum: quaeque ex intentione tentantis: et seipsum et infirmum

Roma. v. Rom. viij. Luca. vij. Eccl. iij.

vocatum: ideo non omnino refugit rationem appetibilem: quia inclinationis eius quis laudabiliter resistere potest et eam superare. Et hoc est verum: dum tentatio ipsa non est peccatum: dum scilicet non fit intentione fallendi. Quomodo in nullo casu peccatum appeti potest licite: sicut non propium: sic nec aliter. Nemo enim debet bonum suum cum alterius peccato: imo cum dei offensa procurare. Et per hoc ad rationes in principio dubij inductas. Ad primum de beato Gregorio: dicitur quod electi iam multis victoriis virtutum positum extollantur desiderant aduersitatibus a superbia preservari. Non ergo desiderant tentari aduersitatibus simpliciter: sed aduersitatibus tentari cum victoria et magis victoria. Et hoc innuit cum addit. Haec peius est virtutum confidentia cadant. Unde aliud est appetere tentationem propter victoriam: aliud appetere tentationem cum victoria. Secundum licet: non primum: ut supra patet et declaratis. Ad secundum de quod aliis quo dupliciter preservamur a periculo. Aut per se: quod virtutes preservant a periculo lapsus in vitium et per se inclinant ad actum virtuosum: peccato contrarium: ut fortitudo a sanitas membrorum: a periculo casus corporis: et illa sunt appetenda. Alio modo aliquid preservat a periculo per accidens: pro quanto ad cauendum seu vincendum illud requiritur maior vigilatia et sollicitudo. Sic via lubrica quaeque per accidens preservat a lapsu: pro quanto excitat in viatore maiorem providentiam locandi pedes: et maiorem sollicitudinem et curam caute ambulandi. Sic nonnunquam peccatum veniale: aut et mortale minus preservat a peccato a maiore. Et talia non sunt appetenda nec agenda: secundum regulam apostoli. Non sunt facienda mala ut cernantur bona. Tentatio autem per se non preservat a periculo peccati: sed magis inducit ad peccatum: et ideo appetenda non est. Quid vero ad id de septima astutia dicitur: quod ille non solum illis astutijs eas annuerat: quae per se inducunt ad casum: sed etiam quae per accidens inducunt: quia utroque modo per se et per accidens diabolum quirit huiusmodi interitus. Per idem ad tertium quod illud ex quo per se plurimum sequitur fructus: non autem si per accidens sequitur et non per se appetendum est. Ad quartum quod nemo deus esse: quia tentatur: sed quia fortiter sustinet tentationem: atque vincit non consentiendo. Unde beatus Jacobus: quod beatus est in se: non qui resistit: sed qui suffert tentationem: hoc est quod non cedit tentationi ei consentiendo: sed viriliter sustinet eius impetum: fortiter impugnat ut ne cadat. Quia cum probatus fuerit per tentationem: de fortitudine et constantia animi: accipiet coronam vite: non qui tentatur: sed qui resistit et vincit. Non ergo intelligenda est ista sufferentia sic: quod nemo debet contra tentationem insurgere: ut expugnet: quoniam sancti exhortantur: ut cito exurgat tentatio repugnatio ad sit. Unde beatus Hieronymus. Dum parus est hostis interfice: ut elidatur in semine. Et beatus Gregorius. Si tentationis in corde nascens festine non resistitur: eadem qua nutritur mox roboratur. Sunt etiam sufferende sic: ut nemo propter eas surgat in murmur contra deum: et cadat in impatientiam. Sed repugnandum est cum metis hilaritate. Unde et Jacobus. Omne gaudium existimate fratres mei cum in tentationes varias incidieritis: scientes quod probatio fidei vestre patientiam operatur. Quasi si di. existimate omne gaudium. id est gaudium celestis: quod excellit omne gaudium: consequi cum incidieritis in varias tentationes: et hoc si fortiter resistendo vincitis. Sciatis quod probatio fidei vestre quae per hoc declarat quod non superaminis: sed magis omnes tribulationes per patientiam vincitis: quae habet opus

ti potest cum ipsa victoria: hoc modo aliquid de peccatis legunt appetuisse tetratides. Sic spiritus voluit tentari quod de victoria certissima erat. Argues quod omnes ipsi actio nostra est instructio: cedit opatio: omnes certecubus actio est non instructio non ut eadem semper agam? sed ut ex ea actioe spiritus le doctrina accipiam? sicut per mortuos sufficit ratione non instructio: quod debemus moruos corpora rati facta re: sed quia a monte anis me refugere habere mus.

In quadae epta. In moral. Jaco. i.

*Ubi est certitudo rum ubi certa esset victoria de tentatione: tentatio appeti posset cum victoria: quia tentari secundum prescripta appetenda: non est de se malum: licet sit ad malum pro-

perfectū eterna est glia remunerāda. Ad quintū de tentatōe xpi. Verū est qd voluit tentari: qd de victoria certissimus: r ppter vtilitatez nostrā: vt suo exēplo instrueremur: quā admodū tentatōis astutias vinceremus. Et quantū ad hoc: hec xpi tentatio fuit nostra instructio. Siquidē. Omnis christi actio nostra est instructio: nō vt eadē agamus: sed vt ex sua actione spūale doctrinam accipiamus. Sicut mortuorum suscitatio non instruit quō r nos mortuos corporaliter suscitamus: sed quō a morte aie resurgamus. ¶ Dubij anneris solutio: ad sine dubioz referuntur. ¶ B Secūdo dubitatur: cur tam callide diabolus hominibus insidiatur: vndiqz insidias suas tendens et laqueos: quatenus ad peccati cōsensuz ptirabat perituros. Rōndetur qd inter alias quatuor cause poterunt assignari. Prima sumit ex magna eius inuidia. Scōa ex ingentē eius supbia. Tercia ex inueterato dei odio. Quarta ex eius ambitōe nimia r inani glia. ¶ Et inuidia quo ad primū. Nā licet ipse creatus fuit bonus sicut r alie rationales creature: vt dei essentia beatificē cōtēplaret: ipsaqz cū summo gaudio r delectatōe frueretur factus tamen est malus sua propria volūtate. Si quidē cecidit ad illa summa perfectione r beatitudinē nō quā accepit: sed quā accepturus erat: si in sua innocētia persistisset. Propter quē volūtariū suam lapsus: a deo in sua malicia perpetuo desertus est: r a loco britudinis ad infernales penas detrusus. Deus autē sua sapiētia r misericordia hominē condidit: vt per ipsum ruinam in celis factā repararet. Videns igitur diabolus vt ait magister disti. xij. lib. ij. sentent. hominem per obedientiam humilitatem posse ascendere: vti ipse per superbiam conruerat: inuidit ei: r vt ipsuz ab adeptōne talis boni impediret: tentatōnē iaculis pparauit: vt habetur Bēn. ij. de primū hominis tentatōe. Et eadē inuidia qua primū hominē prostrernere studuit r vicit: adhuc nos quotidie inuēiare nō cessat. Totiqz est ex nostro bono r nostra felicitate. Hoc est malū habet inuidia: vt ex alterius prosperitate doleat: ex alterius malo gaudeat. Unde dicit Alanus in de planctu nature. Inuidias aliena prosperitas aduersa est. Aliena aduersitas prospera est. In aliena gratulatione tristat. In aliena tristitia gratulat. Et qd diabolus summe inuidus est: cuius inuidētia mors intransit in orbē terraz. Hinc bonū nostrū r bicinqz poterit: satagit impedire: ac diuersis varijsqz tētationibz malū nostrū procurare. ¶ Secūda ratio sumitur ex eius superbia. Unde superbia neminē sibi paritur antecērri: sed omnibz nititur dominari. In signum huius dixit lucifer. In celum conscendam super astra dei exaltabo soliliū meum: sed ebo in mōte testamenti: in lateribz a quilonis: ascendam super altitudinem nubū: r sicut ero altissimo. Quid est querit Bregio. Similitus ero altissimo: qd super alios optare principatus: Impedit igitur diabolus bonū hoim quantū pōt: ne ppter bonuz qd cooperari conantur: sibi preferantur. Procurat malū per tentationem: vt ipse nobis dominet. Qd siquidem mali ei sub sunt. Quia rex est sup oēs filios superbie. Quales sunt oēs mali dicente August. nullū peccm potuit aut pōt aut poterit esse sine supbia. Qd dicit scriptura. Radix (alio inuētū) oim maloz est supbia. ¶ Tercia ratio sumitur ex dei odio. Qui em aliqz qd bonū odit: oēs affectat id ipsum odire: nemi nem illud diligere. Sicut ex regione qd recte diligit ipm ab oibus diligit caput. Vñ dicit phs: qd cōdicātes in bono bonesto de diligūt: qd in qb? cōdicā

in his nos diligim? Et cōtrario odientes aliqz bonū honestū: diligūt alios idem odientes: qd in odio participāt. Quia igit diabolus summe deū odit: qd ipsum a loco voluptatis expulit: r in locū tenebarū r caliginis relegauit: idcirco quantuz pōt: odiū dei in oibus pcurare conatur. Hoc autem aliūde facere nō pōt: nisi per tētationē r suggestionē in peccm: quibz cū hoies cōsentunt: iam deū odit: precepta violādo: r suā volūtate r voluntati dei pponendo: plus quoqz dei aduersario qd deo cōsentiente. ¶ Quarta ratio sumit ex inani gloria r ambitōe. Vñ ne gloriofus em alios sibi cupit adherere: ab alijs vult videri: reuereri: r honorari. Unde apłs volens pphitipessi. inducere ad humilitate: suadet cauere inanē gloriā. Superiores inqz sibynuicē arbitantes. s. per estimatōne: non qd sua sunt singulū cōsiderantes: sed et ea qd sunt alioz. Quorū certe opposita sicut inanis gloria: qd querit videri r emineri: multotum habere comitatū. Diabolus autē cū maxime sit honoris cupidus: querens r diuinos sibi exhiberi honores. Vñ nec erubuit xpm dñm ad se orandū inducere de. Hec et oia dabo tibi si cadens adoraueris me. Hinc r frequēter responsa dabat in idolis: vt ipse pro deo coleret. Et eadē igitur radice nos tentatōnē laqueus querit inuoluerē: vt nos inducat ad sibi seruandū tanqz maiori r vngtorū: qd est opus inanis glie fin beatum Hierony. in quadam epistola. Inanis gloria inquit: est in ordinatus animi motus: quo aliquis propriam desiderat excellentiaz: r vt alios honore precellat. Ceterē rōnes que assignari possent ad aliquā illarum reduci possunt. ¶ Tertium dubiū est. Utrū diabolus ab aliquo in tētatione victus: tētandi ptātes perdat: ¶ Ad hoc rōndetur qd de mēte Ouge. est vt allegat magister lib. ij. dist. vi. qd diaboli qui a sanctis iuste r pudice viuētibz seruāntur: potestātes tētandi alios vltra non habent. Vñ ait. Puto sane qd scī repugnantes aduersus illos incētores: r vincētes: minuat exercitū demonū: velut qd plurimos eozū interimant: ne vltra fas sit illi spū: qui ab aliquo scō caste r pudice viuendo victus est: aliū hoim iterū ipsu gnare. In cuius signū quiddā dicit qd lucifer qd dominiū in deserto tentauerat: qd victoriosissime a xpo superatus est: relegatus est in inferno: vt neminē tēter r qz ad tempus antichristi. Vñ legis in Apoca. xij. Cū cōsummata fuerint mille anni soluetur sathanas de carcere suo: r eribit r seduce r gētes: qd fiet in nouissimo tpe antichristi. Unde erit tanta persecutio vt etiā si fieri posset in errorem ducantur electi. Probant idem r alio signo: qd a smodens victus a Tobia relegatus est in desertū: ne alium tentaret. Item qd in vitis patrum legitur qd demones fortius expugnabant pmos patres qd sequentes: vix em poterant pumi etiaz multi simul habitare ppter demones eos infestātes: imo r verberātes. Qd pumi eis viriliter restiterant: r valide eos expugnabant: idcirco posteriorē maior pace fruebant. Hoc tñ dictū Ouge. vt in verbis sonat pleriqz veritate habere nō existimāt. Qd probāt a signo de demone tētate xpm: qd quibz supatus fuit ab eodē i pua tētatiōe qua suggestit vt de lapidibz panes faceret: nib. lo minus pcessit ipm iterū r tertio in alijs tētatiōe vitis: in superbia. s. r auaricia. Suggestens quo ad primū si hli? dei es: mitte te deoissim. Quo ad fm ostēdēs ei oia regna ait. Hec et oia dabo tibi r. Quapropter dicit aliū magis specificātes dictuz Ouge. qd diabolus perfecte ab aliquo victus de hoc vitio ad qd ipellit r vict? est: nō tētāt amplī

Dubij secundum.

Risio ad dubium.

Diabolus quare inuidet bōi.

Alanus.

Sap. ij.

Esa. liij.

In pastor.

Job. xli.

Ecclesi. x.

vij. et b. c.

Phit. ij.

Dat. liij.

Hierony.

Dubium tertium.

Risio ad dubium.

Apoc. xij.

Dat. xliij Tob. viij.

cundem

eundē: et hoc ppter meritū victorie et triumphi.
 Iustū equidē videt q̄ p̄uocās quēq̄ ad bellū in-
 misse et superatus: amplius nō p̄mittat ex eadez cā
 eundē iterum ad bellū p̄uocare. Tū q̄ occubuit:
 tum q̄ inuisse puocauit. Cui⁹ dicit rō etiā ex alio
 sumi p̄t. f. ex rōne diaboli victi. Quē em̄ summe su-
 perbus est: ideoqz vbi semel a quoq̄ p̄sternitur:
 ab eo in similit cā timet iterū superari. Ubi nō si-
 nit ipsius supbia contra illū iterato bellū cōcita-
 re. Et hec ratio trahit a brō Amb. sup illud. Con-
 suminata oī tentatione diabolus recessit ab illo.
 Ubi Amb. Instare diabolus formidat: quia fr̄s
 quētius refugit trīstari. Et addit ad hec alii.
 Si q̄s diaboli vinctus de certo vitiō: inuit⁹ vsqz
 in suam p̄fereret: neqz quēcuqz aliū tentet
 de eodem vitiō. Si autem vincens in pctis cecidit
 derit de quo prius diabolu superauit: audaciam
 caput iterato cū aut aliū de eodē vitiō impugnā-
 di: si a deo facere permittat. Et est qd̄ diabolus
 victus ab aliquo in vno vitiō: ab ipso in eodē am-
 plius victor nō tentet: conceditur tñ ipsū posse
 ab eodē tentari in alio vitiō: sicut. s. tactus est: de
 diabolo xpm̄ successit in trib⁹ vitijs impugnan-
 te: qz ibi in ducte congruente cessant. Et pro illo
 facit qd̄ scribit beatus Greg. i. moral. Antiquus
 hostis ex primo certamine dū se succubere cōsi-
 derauit: ad alia tentationū bella restarat. Ue-
 rūtū qd̄ successit vitijs victorijs cōtinuo et conti-
 nuo sibi ptās tētādi minuit: et tentando deficit et
 infirmat. De quo etiam Chrys. In primis grauis
 est et insufferibilis diaboli impet⁹: qd̄ si qd̄ forti-
 ato ipsum sustinerit: in scdo inueniet eum infir-
 miorē. Quāto em̄ plus cussus fuerit: tāto ma-
 gis refragescit et deficit. Qd̄ si qd̄ ei⁹ tētationi ali-
 qualiter resistit: nec ipsam p̄fecte repellit et cōcul-
 cat: non cessat diabolus a tētatione: sed proce-
 dit. * Exēplū hui⁹ legis de scdo Benedicto: quē
 cū diabolu tentauit in specie auis nigre: cruce se
 signabat. Sed qz vires ad vincendū nō exerceuit:
 diabolus in tētatione p̄cessit. Qd̄ intelligēs vir
 scētus: in vepes nudū se picit: et vulneribus car-
 nis: carnē et hostem vicit: tētationē penit⁹ extin-
 git. Similia de pluribus scētis legunt. ¶ Conce-
 dit insup hōiem vincētē diabolu inferiōrē de ali-
 quo vitiō tentatē: posse tētari a diabolo supio-
 re de eodē. Sic em̄ videmus in cōgressibus et mū-
 danis victorijs: qz vincēs militē nō ex hoc crimi-
 tur a p̄tate regis. Ita et vbi in bello et victoria spūa-
 libus. Cū platio: inferioritas et superioritas p̄cedat
 tur esse in demonibus: nō videt quin deuicto in-
 ferioze: potestate habeat superior tentandi alicui
 ins inferioris victorem. Idcirco et deus fidelis
 predicat: qui nō permittit nos tētari super illud
 qd̄ possumus: sed facit cū tētatione p̄ouentum
 vt possumus sustinere. Sic cū videt nos fortes ad
 vincendū tentatores: permittit aggredi fortiores
 vt meritū crescat et gloria augeat. Idē qz et nūc dī
 religiofos et alios viros virtute stabiles fortio-
 res impugnationes demonū sustinere: q̄ ceteros
 hōies seculares in pctis tpa deducentes: maior
 em̄ requirit ptās ad prosternendū stantē q̄ conti-
 nuo decidentem. fortem q̄ debilem: vnde beatus
 Grego. Hostis noster inquit: quanto magis sibi
 rebellare cōspicit: tanto amplius expugnare cō-
 tendit. Et subdit. eos em̄ pulsare negligit: quos
 quicō inire se possidere sentit. Et per hoc ad du-
 biū rīderi pōt: q̄ etsi verū sit diabolu in vna ten-
 tatione p̄fecte supatū amplius eundē hōiem de
 eodē vitiō isstare nō posse: pōt tñ ab alijs vitijs
 spargere laqueos: q̄ qz multi sunt (contingit em̄
 pene s̄antis modis deficere: vt vult Pbs. ij. ethi

cor) et sic multimodis pōt hōiem in tētationib⁹
 impugnare. p̄terea: qz valde magn⁹ est diabo-
 lorū tentantium numerus: qz diaco cadens ter-
 tiā stellarum partem scū traxit. Idcirco et si vn⁹
 victus tentare desistit: succedūt aliū sepr̄ ne quio-
 res. Verū illud dicit Ouge. valde dubiū esse di-
 cte sanct⁹ Bonanē. vnde. ij. lib. sen. dist. ij. in du-
 bijs literalibus: ait loquēs de dno bō mozo. Diffi-
 cile est veritatē determinare: q̄ em̄ si ad diminutio-
 in illo exercitū demonū nō videt iprobabile: cum
 ita videamus cōtingere virtute belli: vt q̄ supra
 tur amoneat a bello. Quātum tñ et q̄: difficile est
 determinare. Ubi quicqd̄ dicat Ouge. melius est
 dubitare quā super hoc quicqd̄ definire. lib. c. ille.
 ¶ R. Dubitatur quartō. Utrū homo victor ex
 libertate sue voluntatis sine spūali dei gratia oēs
 vincere possit diabolicas tētationes: Dubiam
 hoc tangit facultatē li. arbi. a necessitate ḡre di-
 uine: q̄ materia lata est: et per hoc. tr. acat abū dā-
 ter. ij. sen. dist. xxxij. Sed breuius hic exponēdo
 pro responsione ad dubium premitendū: qd̄ fm̄
 scētū Bonanē. i. scdo suo scripto dist. xvij. Aliud
 est resistere tētationi diaboli: aliud vincere ten-
 tationem eius. Hā resistere tētationi: est nō cōsen-
 tire tētationi. Vincere autē tētationem: est assequi
 oppositū illi qd̄ intendit diabolus sua tētatione
 ne. Intēdit aut diabolus hōiem reddere inimicū
 deo: et dignum eterno supplicio: vincitur ergo q̄
 homo oppositū assequit: qz scz homo tētationi
 resistēdo sit amicus deo: eterno dign⁹ p̄mio: et hoc
 sine gr̄a fieri nō pōt. Sola gr̄a est que hominē di-
 gnū facit et acceptū deo ad vitā: et opa ei⁹ vt meri-
 toria p̄mijū eterni beatificet. Et ideo manifestum
 est qz nemo pōt vincere tētationem diaboli sine
 gratia gratū faciente. Oppositus em̄ sentire efficit
 errorem pelagū sentire. Verū qz frequēter vincere
 largius capit: vt extēdit se ad resistere: vt etiā vin-
 cere dī qui tētationi nō succubūt: nec vincit: vt
 cedēs ei mortali peccerit: sic resistēdo nō mereat
 tur. Rīdendū est fm̄ hanc acceptiōnem ad du-
 biū: et ideo p̄ eodem habetur resistere et vincere.
 Sic ergo accipiēdo vincere p̄ resistere: vincere
 tētationē nihil aliud est q̄ tētationi nō p̄sentire:
 hoc est nolle vel non velle idē qd̄ tētatio ipellit.
 ¶ Est hec p̄positio ad dubiū rīsiua. Singulas
 tētationes pōt homo ex suis naturalibus p̄ vo-
 lūtatē libertatē vincere: licet nō sine magna dif-
 ficultate. Primum p̄t: qz homo ex sua libertate
 pōt cuilibet tētationi nō cōsentire: ergo potest
 eam vincere. Tenet p̄tā ex qd̄ nois huius qd̄ est
 vincere. Antecedens p̄t de quolibet genere ten-
 tationum. Et primo de tētatione diaboli. Hāz
 diabolus nulla tētatione pōt volūtatē hois ad
 cōsentitendū necessitare: nec consensum vt volū-
 tate efficere: ergo semper est in voluntatis libera-
 ptate tētationi nō cōsentire. Hīs p̄t: qz cōsen-
 tire est quoddā velle. Hic autē est act⁹ volūtatē
 in plena ei⁹ facultate p̄sistēs: ad quod nulla creata
 potētia necessitari pōt. Hābil em̄ tam est in ptā-
 te voluntatis: q̄ voluntas ipsa: ait Augustinus. Qd̄
 intelligendū est de actu scdo volūtatē: velle
 scilz et nolle. Cui concordat pbs ij. eth. c. xij. di.
 Dñi sum⁹ nostrarū operationū a principio vsqz
 in finē. Qd̄ verū est quātū ad actū interiorē volū-
 tatis eliciti: qd̄ est velle et nolle. Propter quod vo-
 lūtas dī: potētia rōnalis: et ceteris eodem mō se
 habētibus pōt in opposita cōtradictorie. f. velle
 et non velle nolle et nō nolle. Hinc Chryso. super
 Adat. loquens de diabolo tentante xpm̄ ait. Hāz
 impulit: non tetigit: sed tñ: mitte te deorsum: vt
 intelligam⁹ qd̄ qd̄ obedit diabolo: ipse se deponit.

Iuc. iij.

Gregorius

super mat.

ADJ.
 TJO.
 * Augusti.
 Null⁹ ho-
 minū est tā
 ta iustitia
 p̄ditus / cui
 nō sit neces-
 saria tribu-
 lationis tē-
 ratio ad p̄-
 sciendū.

1. Cor. x.

lij. moral.

Pbs. ij. Ethicorū.

Apoca. xij.

Dubiam quartum.

Rīsiua ad dubium. Resistere tētationi qd̄ sit.

Vincere tētationē qd̄ sit.

Chryso.

In quodam sermone. Diabolus enim suggerere potest cogere non potest. Concoquat beatus Hieronymus dicens. Pro inimicus excitatione tentationis motus: sed in te est si volueris dare vel negare consensum. Probatur idem de tentatione carnis: quod quantumcumque caro inclinet voluntate ad illecebras: non tamen cogit neque necessitat. Quis est voluntas propter conjunctionem eius cum carne naturaliter ad ea que carnis sunt: inclinatur: ac carne sua diligit: secundum illud apostoli. Nemo carnem suam unquam odio habuit: sed nutrit et fovet eam: retinet tamen dominum et libertatem quantum ad consentire non consentire. Habet nihilominus et potentiam tentationes carnis extrinsecus: vel saltem infirmantis: per discretas abstinentias: disciplinas: labores: ceterasque asperitates. Item per bona opera continuata in se generare virtutes morales huiusmodi inclinationibus contrarias: quibus voluntas fortificatur: et animus ad contraria vitia inclinatur: et ita inclinatio carnalis debilitatur. Sic enim reperitur quidam cholericus mansuetus: sanguine continens. Propter quod phis in fine primi Ethicorum dicit appetitum sensitivum participare rationem: quod imperio rationis et voluntatis aliquantum subiacet et sensationibus refrenatur. Hinc et in politicis ponitur rationem corpori principari principatu politico: id est tanquam dominus seruo: et appetitum sensitivum tanquam principatu civili seu politico. Probatur etiam de tentatione mundi: quod nec illa voluntatem necessitat ad consensum. Mundus enim vel obiecta delectabilia aut tristabilia mundo non videtur tentare: hodie nisi obiective pro quanto ingerunt speciem suam sensitivam: unde allicitur appetitus ad ea affectanda: concupiscenda vel fugienda. Appetitum autem sensitivum (qui mediante cognitione intellectiva voluntatem movere potest ad eadem obiecta accedenda vel fugienda) si contra rationem appetit: et voluntas consentit tentationi: cum assensum prestat: vincitur. Sed quoad hoc non necessitat: cum (ut dictum est) in sua sit preter actum consentientem elicere vel non elicere: et per hoc consentire vel non consentire. Alioquin si ad consensum necessitaret consentiendi non peccaret: cum nemo peccet in eo quod vitare non potest: ut vult Augustinus et Hieronymus. Preterea si tentationi resistere non possit: maxime propter peccatum precedentem: aut dispositionem derelictam post peccatum. Hoc autem non videtur: quod sicut ex actu bono procedit vel dispositione derelicta post actum bonum: non immobilizatur voluntas ad bonum: ita nec ex peccato immobilizatur ad malum. Habet enim derelictus est inclinatur: non tamen necessitat. Preterea intellectus circa quodlibet agibile potest recte indicare: aut non. Si non habet errorem innumerabilem: ille excusatur a peccato. Si potest: et omni iudicio rationis voluntas ex sua libertate potest se conformare: conformando autem se recte rationi non peccat. Potest ergo non peccare tentata: et ita tentationem vincere. Dicit notanter in propositione: singulas tentationes: quod forte secundum communem opinionem doctores loquendo de tentatione ad peccatum inducente: non potest omnes simul vincere: sicut nec oia venialia cauere: licet quodlibet seorsum cauere possit. Quia dum circa unum cauendum vigilat: in aliud coarctatur. Secunda pars propositionis: scilicet quod homo non potest tentationes singulas vincere sine magna difficultate: probatur. Quonia licet voluntas humana ita sit libera quod cogi non potest: potest tamen modis variis ad varia volenda et nolenda inclinari: trahi ac persuaderi: quibus non nisi cum difficultate non minima valet resistere. Nam etsi naturaliter ad bonum inclinatur: si quidem secundum philosophum ratio de peccato ad optima: ratio autem includit etiamque potentias in-

Eph. v. 1

Philosophus

1. Ethicorum

tellektum et voluntatem: frequenter tamen seducitur: nunc errore intellectus operante maioris satore diabolo: nunc illecebra sensus: cui quia naturaliter coniuncta est: naturaliter est inclinata ad condelectandum et consistendum eius: difficile autem est delectationi repugnare. Hinc blandimur et terro-ribus seculi circumstantis ad mala pertrahitur. Quis autem frandes: laqueosque spiritualium nequitiarum deprehendere et eius occultissimas tentationes? Quis se in pugna sensualitatis continua sustineret: et a carnis inclinationibus semper auertere? Quis totuplices mundi laqueos euadere potest? Hoc accedit quod peccato originali vulnerata est voluntatis potentia: ita quod licet simpliciter sit libera: tamen ad malum prona est ab adolescentia. Propter quod secundum Bernardum in sermone de aduentu. Prone sumus et faciles ad seducendum: debiles ad operandum: fragiles ad resistendum. Si discernere volumus inter bonum et malum: decipimur. Si tentamus facere bonum: desicimus. Si conamur resistere malo: deicimur et superamur. Propter quod etiam videtur est: voluntas simpliciter sit libera: raro tamen bonum vellet: raro se ad deum converteret: raro se a delectationibus carnis et mentis inordinatis auerteret: sed in multo magis ad se recuratur: suum commodum quereret: seque finem suum in omnibus constitueret: tot difficultatibus et laqueis conuolatur: nisi dei fide ac speciali fuerit auxilio sustentatur: quoniam secundum apostolum. I. Corinth. x. fidelis est deus qui non permittit hominem tentari super illud quod potest: sed facit cum tentatione proventum ut possit sustinere. Orandus igitur est deus: ut omnibus operibus nostris ad assistat: rationemque illuminet ne erret: voluntatem refrenet ne desinat: et cunctis potentiam confortet ut imperata opere perficiat: frandes inimicorum submoueat ne irriterent: feritatem cohibeant ne preualeat: omnia remoueat mala: cunctaque tribuat bona. Nemo quippe sua industria tot corporis pericula euaderet: quanto minus anime. Ideo ad imperandum diuinam ab insidijs defensionem: orandum est ne nos inducas in tentationem. Denique etiam multa potest liberari: sine gratia: raro tamen agit secundum vultum potest sue potentie propter difficultates et impedimenta peccata. Et si faceret: nihil tamen potest operari meritorie sine gratia: et ita non potest vincere salubriter tentationes sine gratia. Ideo orat ecclesia: orant prophete: orant apostoli: orant et Christus patrem in celis. Pater sancte ferua eos in nomine tuo etc. Docuitque nos salubriter orare patris clementiam et bonitatem. Ne nos inducas in tentationem. Hec sic orando fingimus: aut fecte oramus: sicut hi faciunt de quibus Augustinus in epistola contra vitales hereticum. Proius inquit: non oramus deus: sed orare fingimus: si nos ipsos non illi credimus facere quod oramus. Proius non deo gratias agimus: sed agere nos fingimus: si vnde illi gratias agimus ipsum facere non putamus. Quod intelligendum est quantum ad meritum vite eterne: quod ipse solus dat mercedi facultate scilicet gratiam. Etiam quia estis cooperamur: ipse tamen substantiam actus principaliter operatur: sicut prima vultis omnia causa. Denique non suauiter nec facilliter tentationi resistimus: nisi deo specialiter per suam gratiam ad assistente. Unde utiliter fundimus ad deum orationem: ne nos inducas in tentationem. Ad Ultimo respondendum in eis ad dubium primo dubio annerum. Utrum ois tentatio sit peccatum. Quod non intelligendum est de peccato tentationis puta demonia vel hominis: de quo dictum est: quod tentat eum tentatio fallendi

r. Ethicorum

Bernardus

1. Cor. x.

Joan. xvij.

Augustinus

Jacobi. iii.

fallendi (quō hic accipit tentare) utiq; peccat: cū
 velle decipere et ad pctm inducere: sit peccare. Sz
 intelligendum est de pctō tentati. Et quidē certū
 est q̄ tentatio demonis aut mundi potest fieri si-
 ne pctō immo cum merito tentati. Nam et christ⁹
 tentatus est a diabolo: et sancti martyres a mūdo
 qui in tentatione coronas perpetuas meruerūt.
 Loquendū ergo solū est de tētatione carnis an il-
 la potest fieri sine pctō tentati: Et videtur q̄ non
 quia tētatio carnis fit per primos motus sensua-
 litatis: sed oēs hi sunt pctā: ergo. Consequentia
 nota cū maiore. Adnor probatur fm Aug. xij. de
 ciuitate dei. Nonnullum vitū est cum caro ꝑcupi-
 scit aduersus spm. Primus aut motibus caro ad-
 nerfus spm concupiscit. Item mag⁹ dist. xxiiij. li.
 ij. Sensualis motus cum illecebriā concepit qua-
 si serpens suggerit mulieri. inferiori rōnis par-
 ti. Sequitur. Si aut motu sensuali tantū peccati
 illecebriā teneatur: veniale et leuissimum est pctm.
 Motus aut sensualitatis sunt motus primi: igit
 motus primi sunt peccata. Itē aliq; pctm est ne-
 cessariū quod caueri nō potest fm illud August.
 Sunt inquit quedā necessitate facta improbādo
 vt qui vult recte facere et nō potest. Unde est illud
 apli Rom. viij. Non quod volo bonum hoc ago:
 sed qd̄ odio malū: illud facio. Item glo. super illd.
 Septies in die cadit iustus: ait. Singulis diebus
 per necessitatē vel fragilitatē carnis: vel volentes
 vel inniti peccam⁹. Illud autem peccatum quod
 innuit et nolentes incedimus: non est nisi primus
 motus. Hic enim non est in potestate voluntatis.
 Primus igitur motus est peccatum. ¶ In oppo-
 situm. Primi motus non sunt in potestate volun-
 tatis: ergo nō sunt pctā. Tenet consequentia. Qz
 fm beatū Aug. in de corp⁹. et gratia. Nullus pec-
 cat in eo quod vitare nō potest. Et ahs habetur
 in glo. super illud ps. Frascimini et nolite peccare
 Dicit em̄ Casp. Adus animi in potestate nostra
 nō est. Et iterū. Si motus surgit animi: qui nō est
 in potestate nostra: non ei consentiat ratio. Item
 motus sensualitatis potest esse absq; hoc q̄ ratio
 inferior: moueat ad consensum: et tunc nō est pec-
 catum. Nam vt dicit magister sen. dist. xxiiij. lib.
 ij. et allegatū ē. Sec. lxxvij. Si cupiditas nostra
 non mouetur ad peccandum: excluditur serpen-
 tis astutia. Et sequitur. Cum cupiditatem refren-
 at et compescit ratio: non labimur in peccatum:
 ergo motus sensualitatis (qui per serpentem in-
 telligitur) non imputatur ad peccatum: dū cupi-
 ditas. i. inferior: ratio (que per mulierem figura)
 non consentit. Et per vsus primi motus qui sunt
 motus sensualitatis: non sunt peccatū: nisi acces-
 dat rationis cōsensu. ¶ Pro huius dubij so-
 lutione primo videndū est: qd̄ sit primus motus.
 Deinde in quo cōsistat peccatū: et sic respondebi-
 tur ad dubiū. De primo Alexan. de Ales par. ij. q.
 cxxx. membro. i. sic definit primū motum. Est mo-
 tus sensualitatis fm impulsū somitis: tendens
 impetose ad fruitionem creature delectabilis.
 Dicitur primus motus sensualitatis: et per hoc ex-
 cluditur ois motus partis rationalis: quorum li-
 cet pleriq; sint surreptitij et deliberationem pue-
 nitēs: ac primi in illa potētia rōnali: nō tñ dicun-
 tur primi motus: qz primi motus sunt qui oriun-
 tur ex lege carnis: q̄ immediate cōiuncta est sensu-
 alitati. Dicitur fm impulsū somitis: ad exclu-
 dendū motū illū sensualitatis: qui pōt per rōnes
 ordinari ad sustentationē nature: vt fauces: sitis
 talis est motus pōt esse non inordinat⁹. Motus
 aut primus: qz est fm impulsū somitis: inpro-
 bus est: vt impet⁹ libidinis: et hoc notatur cū ad-

ditur tendēs impetose ad fruitionem creature:
 in quo etiam tangitur causa finalis. Et accipitur
 ibi fruitio large pio delectatiōe. Et hac de iuratio-
 ne patet: qz in ratione primi motus includitur vi-
 tium siue quedam deordinatio: qz dicitur fm im-
 pulsū somitis tendens impetose. Somes autē
 est qualitas morbida inclinans ad malū. Secun-
 do sequitur qz motus cognitius potentie sensiti-
 uae non dicitur primus motus. Pater: quia mo-
 tus primus est motus delectationis in creatura:
 qui pertinet ad appetitum non ad cognitionem
 vt talis est. Tertio sequitur qz per primū motū nō
 intelligitur primus actus potentie sensitivae sim-
 pliciter: sed primus actus appetitus quem prece-
 dit actus cognitiuus. Et qz nō est certum oēs do-
 ctiores ita accipere primos motus: ideo in respō-
 sione largius loquendum erit de motibus poten-
 tie sensitivae: siue dicantur primi: siue non primi:
 nec est cura de nomine: cum constat de re. ¶ Dis-
 tinguunt etiam quidam vt idem doc. mēbro. ij.
 dicte questionis innuit de primis motibus. Quo-
 niam quidam dicuntur primo primi: qz scz statim
 seu repente surgunt. Quidam dicuntur secundo
 primi: qui tales sequuntur. Exemplificat quidam
 alius doctor de motu primo: vt titillatio carnis
 excitans ad libidinem. Item appetitus sensitivus
 delectatio circa illud quod sensus suggerit. Aut
 desiderium improuisum sensus prosequendi in
 opere. Sed de motu secundo primo vt motus de-
 lectionis voluntatis vt natura: non libere con-
 delectantis appetitus sensitivus. Item consensus
 subitus voluntatis in delectationem. Item desi-
 derium subitum voluntatis prosequendi opus.
 Sed fm illos accipitur motus primus large: pro
 quolibet motu in homie preueniente rationis iu-
 diciū. ¶ Circa secundum aduertendū: qz sicut
 actus virtuosus ad laudem imputabilis: ita et vi-
 tiū seu culpa imputabilis ad vituperium: primo
 est in voluntate. In involuntariis enim nec lauda-
 mur neq; vituperamur. Unde tamen aliquid di-
 citur voluntariū dupliciter fm Alex. vbi. ij. et fan-
 crū Bonanen. in. ij. dist. xli. q. iij. scz simplr: et fm
 quid seu interpretatiue. Voluntariū simpliciter
 est: quod est a voluntate. Secūdu quid seu inter-
 pretatiue est illud qd̄ oritur voluntate ꝑcomitan-
 te non prohibente: vel precauente dum precaue-
 re potuit. Sicut submersio nauis et negligentia
 nauae dicitur quod dāmodo et interpretatiue et vo-
 luntaria. Similiter quedā pctā omissionis pare:
 pio eo qz talia voluntati imputantur. Et hoc mō
 multa venialia sunt voluntaria. Omne em̄ pctm
 actuale est voluntarium. Adortale est volūtariū
 simpliciter. Veniale autē vel est voluntariū sim-
 pliciter: sicut illud qd̄ fit ex deliberatione: vt men-
 daciū iocosum. Aut fm quid et interpretatiue: si-
 cut qd̄ fit ex surreptione. h. ec. Bonanen. Et illo
 sequitur primo: qz nullus actus cuiuscunq; alte-
 rius potentie a voluntate est essentialiter virtuo-
 sus vel culpabilis: sed dumtaxat accipitur per de-
 notationē extrinsecā: pio quanto scz habet ordi-
 nē ad volūtate. Probatur: qz vbi non est volūta-
 tis vsus: ibi neq; ē meritū neq; actuale peccatū:
 vt in pueris: fatuis: suriosis. Secdo sequit: qz vo-
 lūtate non peccante nulla potentia peccat: neq;
 act⁹ aliq; pctm dici pōt. Pater: qz sublato eo a q̄
 aliquid denominatur: tollitur et denominatio: s;
 a volūtate peccante cetera ab ea dependentia vi-
 cūtur peccare vel pctā: ergo. ¶ Notandū etiā qz
 differentia est inter vitij et peccatum. Nam vitij
 generalius est pctō. Dicitur nāq; vitij ois inor-
 dinatio potētie respectu act⁹ sibi debiti fm suam

Somes qd.

In li. retra.

puer. xxiiij.

Augustin⁹.

Aliqd̄ dvo
lūtariū du-
pliciter.

Volūtariū
simplr qd.

Primo mo-
tus quid.

Volūtariū
fm qd̄ sine
interpreta-
tiue qd̄ sit.

Discrimen
inter vitium
& peccatū.

naturalem institutionem. Sic vitium ponit in
natura: vt in effectibus monstris. Sicut in brutis:
in furiosis: in infirmitatibus corporis. Sic generaliter
omnis defectus debiti ordinis: vitium dicitur.
Peccatū autē est vitium imputabile ad vitium
peritū. Duo enim hec dicitur peccatū: scilicet vitium seu inordinatio
quandā: & imputabilitatē. Primum est quasi materiale:
scilicet quod inuenitur in actu cuiuslibet potentie.
Secundum quasi formale: scilicet in hoc est peccatum
in voluntate: & propter voluntatē denominatur
actus aliarū potentiarū: pro quanto subsunt
regimini voluntatis. ¶ In istis premissis respondetur
ad dubium per quinque propositiones. Prima
omnis primus motus vitiosus est: sicut & quilibet
actus surreptitius. Probatur quia omnis motus a
lege formatus: & omnis actus surreptitius est
contra ordinem primę institutionis humane
nature: igitur est vitiosus. Consequētia nota est
quod nominis vitij statim supraposito. Assis patet: quia
scilicet in ordine primę institutionis ratio hominis que est
suprema hominis potentia: omnes inferiores potentias
regendo preuenire & dirigere habet: & eius imperio
ac regimini cetera omnia debent subijci: nec
aliquis motus cognititue potentie preuenire. Sed
contra hunc ordinem est primus motus & omnis actus
surreptitius: pro quanto preuenit rationis iudicium:
ergo etc. ¶ Secunda propositio. Neque primum
motus: neque alius actus in sensualitate est peccatum
essentialiter & intrinsece. Patet: quia illo modo peccatum
est in sola voluntate: cuius est liber arbitrium. vt
deductū est in correlario primo secūdi notabilis
premissi.

Risio ad
dubium p̄ q̄
q̄: p̄p̄ones.
Prima pro
positio.

Secunda pp̄.

Tertia pp̄.

Augustinus.

Beatus bonanensis.

Anselmus.

¶ Tertia propositio. Aliquis motus primus:
neque mortaliter: neque venialiter est culpandus.
Probatur aucto. & ratione. Aucto. beati Ang.
1. de ciui. dei. c. xxy. loquentis de corruptis violentis
contra eos: vel eas: qui propriū peccatum denitandi
causa: ne sub alterius libidine etiā se peccate for-
te consentiant: vim sibi quā mouantur inferenda
desunt: ait. Absit a mente christiana que deo
suo fidet: in eoq̄ se posita: eius adiutorio nitit.
Absit inquam vitiosus mens talis cuiuslibet carnis voluntatibus
ad consensum turpitudinis cedat. Et sequitur
ad propositū. Quia si illa concupiscentia
lis inobediencia que adhuc in membris mortu-
dis habitat: preter nostre voluntatis legem qua
si sua lege mouetur: quāto magis absque culpa est
in coepe non consentiētia: si absque culpa est in coepe
dormiētia: hec Ang. Ecce quāuis violenter corrupta
delectationes sentiat: nequaquam peccat: si
non mente consentiat. Nullus ergo carnis motus
inducit: si omnino voluntas non consentit. Et illo infer
secūdo Bonauē. dist. xij. scđ. q. iij. Si venialia
non culpe habent: hoc est: quia a voluntate in particulari
& diuisim vitari & caueri potest. Item beatus lucia
ad pascha suū tyranū inq̄r. Non inquam corpus nisi
si de consensu mentis. Nam si me inuitat violari feceris:
castitas mihi duplicabit ad coronam. facit
ad idē allegata. s. ad oppositū dubij. Item beatus
Ans. in de coepe. virginali. Hec enim ipsi appetit
(quos ap̄ls carnē vocat: q̄ concupiscit aduersus
sp̄m: & legē peccatū q̄ repugnat legi mentis) iusti
vel iniusti sunt se cōsentiēti. Non enim iustum vel
iniustum faciūt sentientē: sed iniustum tantū voluntatē
cū non debet consentiētiē. Dicit enim ap̄ls nihil dā
natiōis esse bis qui sunt in christo iesu: q̄ non s̄m
carnē ambulant. i. non carnis voluntati consentiant.
Nam si sentientē sine cōsensu iniustum faceret: sequeretur
dānatio. Quare non eos sentire: sed eis consentire
peccatū est. Hec Anselmus. ¶ Quarta ratione probatur.
Nullus motus qui per liber arbitrium caueri non potest
est peccatū: sed aliqui primi motus sunt hominibus:

igitur. Consequētia nota. Adāo: probata est in
notabili: & etiam ex eo patet. Alioquin primum motus
in bestijs ac hominibus rōtatiuū parentibus esset
sent peccatū: puta in infantibus: furiosis: dormiētib⁹.
Consequens falsum. Et probatur consequētia:
quia nulla alia cā assignari potest: cur non in illis sit
peccatū nisi quia non procedūt a liber arbitrio. & vel interpretatiue.
Adāo: probatur: quia multi sunt primi
motus: qui per voluntatem caueri aut prohiberi
non possunt vt in coniuge debitum reddente: in
infirmis seminis suis omnimodis passionem suā
horrentibus & nolentibus. Item in predicato-
ribus & cōfessoribus materiis lubricis audire aut
imaginari compulsi: vnde nonnunquā obsecrari
surgunt motus: ita in multis alijs. Item quis statim
cum motus primum sentitur potest ex charitate
resistere: & ad eius repressionem possidetens con-
nari: & ita mereri: & per se potest primo motu non
peccare. Tenet ista: quia circa idem obiectū non
contingit simul mereri & peccare. Et assis est ma-
nifestū: & patet in beato paulo qui ter d̄m rogauit
vt auferretur stimulus carnis: nec tñ obtinuit:
sed audiuit: sufficit tibi gratia mea. Nec tamen
hunc patiēdo peccauit: qui restitit quātū in eo
fuit: & augmentū gratie meruit. Item nullus actus
precedens actum voluntatis non negligētis cōbi-
bere est peccatū: vt dicit Ockā. q. iij. lib. iij. finis
talis enim nullo modo est voluntarius. Sed primi
motus frequenter precedunt actū voluntatis
et cetera tales sic precedentes non sunt peccatū. Item
quodlibet peccatū veniale seorsum vitari potest:
licet non omnia simul s̄m doc. cōiter. Sed aliqui
motus primi vitari non possunt: ergo aliqui non
sunt peccatū venialia. Consequētia est in quarto scđe
baroc. & assis ostensum est etc. Et hac conclusio
sequitur quod non solū primus motus in sensu: sed natu-
ralis delectatio vel cōtristatio in appetitu intel-
lectiuo (si ponit) non est peccatū. Patet: quia sicut
nec motus sensus: ita nec cōdelectatio vel cōtristatio
naturalis est in parte voluntatis. ¶ Quinta
propositio. Primum motū illi tantū imputantur
ad veniale peccatū: qui sunt voluntarij per liber
arbitrium vel interpretatiuū consensum. Patet: quia
simpliciter inuoluntariū non est peccatū s̄m beatus
Augustinus & Bonauē. dist. xij. q. v. l. ij. Si tollat
liberum arbitrium: nullo modo erit peccatū. Tollitur autē
respectu illius motus: qui nec simpliciter nec interpretatiue
est voluntarius: igitur. ¶ Quinta propositio & re-
spōsiua ad dubij. Carnalis tēctatio fieri potest sine
actuali peccatō. Patet: quia illi sit per primos motus.
Ibi autē fieri potest non cōcurrenti liber arbitrio vere vel
interpretatiue: vt deductū est: & per istos sine peccatō.
¶ Ad rōnes ad partē negatiuā dubij iductas
Ad primā dicitur: negando minorem. Et ad beatus
Augustinus dicitur: quod concupiscentia carnis aduersus
sp̄m non est sine vitio: sed potest esse sine peccatō: nec aliud
vult beatus Augustinus. Ad scđam dicitur ad magistrū
quod in sensualitate quandoque motus est peccatū: quā-
do scđus est voluntarius interpretatiue: vt dum caue-
ri potuit. Quādoque non est peccatū quando caue-
ri non potuit: vt patet per magistrū eadem dist. in
auto. ad oppositū dubij allegata. Quādo ergo il-
lecebra peccati in sensualitate concipitur: lenissi-
mū est peccatū si non vltra progredit. Sed non oportet
quod omnis motus sit illecebra peccati: alioquin
magister sibijpsi contradiceret. Ad tertiā respon-
det sanctus Bonauēnsis quod sanctus Augustinus loquitur
de necessitate venialium: non quantum ad boe renia
vel illud determinate: sed generaliter quantum
ad venialia: quia omnia simul caueri non possunt:
licet quodlibet seorsum: saltem pro toto tempore.

Ockam.

Quarta propositio.

Quinta propositio.

vel

Impossibile quoad dicitur de difficile.

Vel potest dici sicut impossibile quod dicitur quod est valde difficile: ita est oppositum necessarii aliquid dicitur scilicet quod videtur esse fugibile: et illo modo large loquitur de necessitate Augustinus. Sicut quod apostolus dicit: quod nolo malum hoc ago. Dicit sanctus Bonaventura quod nolo tibi non puniat hominam voluntate: sed voluntate principaliter mouente. Quia in illis motibus voluntas non puenit exercitudo: sed moti ad accedit non reprimendo: vel aliquid considerando. Ad quartam de gloria supra illud. Septies in die cadit et. Respondet Bonaventura. vbi. s. quod in gloria illa dicitur aliquid inuitus peccare: non per puiationem voluntatis omnimoda: sed per puiationem voluntatis plene sine complacite. Et hoc quod dicitur versus est: quod frequenter sic inuiti peccamus: et displicet quod sic inordinata mouemur. Si tamen bene peccauimus: in hunc motum vel actum non incidimus. De necessitate dicitur: vt. s. in solutione prima. Et tamen de hoc dubio et expositione huius certe peritudo. Circa quam ita poterit orantis deuotio colligi. Pater noster qui es in celis: ne nos inducas in tentationem. In hunc contra nos pualet aduersus potestates: quarum etiam voluntas mala: potestas tamen nisi quantum dederis ad nostri exercitium: penitus est adcepta. Et quoniam non expedit omnino non teteri: oramus vt teteratio ipsa quam nos ferre disponis: sit peccatorum nostrorum purgatio. Sit nre infirmitatis certa cognitio: ac per hoc vera nri humiliatio. Sit per tui adiscentem gratiam meritorum et victorie cum mulatio. Tu enim es fidelis ille dicitur pater: qui non permittis nos teterari supra quod possumus. Da ergo cum tentatione puenit: vt possumus sustinere. In hoc est in nobis pater demeritissime: vnde tanta oppugnatioribus resistam. Unde laqueos tanta multiplices et latentes deprehendamus et euadamus. Si quidem propheta tuo testis inuadit timor nocturnus afflictionis carnis aduersus spiritum repugnatio: aduersitatis quoque temporalis nos vndique affligentis. Hoc siquidem afflictio est. Nec modo afflictio: sed multo magis afflictionis timor a concepto bono proposito deuere collaborat. Appetit nos sagittata inanis glorie volans in die disperitatis: aut pfectus spiritualibus magis in sidias spiritualibus vincto timore nocturno. Venit quidem volat: sed non leniter vulnerat. Denique insidiat nobis negotium perambulans in tenebris cupiditas ipsa ambitionis: et diuitiarum tenebrarum hanc radix iniquitatis: cordium execratrix: et remedium moribus creas generas et medicina languore. Item quod hoc ne gottum perambulans in tenebris trudi fecit in tenebras exteriores: vestes spoliis nuptialibus: et virtutum exercitia fructu euacuata pietatis. Nec abest demeritum meridianum: iniquitatem pallias virtutum imager angelis sathane se in lucis angelum transfigurans. Tu ergo clemertissime pater qui nos orare monuisti pariter et docuisti. Ne nos inducas in tentationem. Ad te sunt oculi nri: ser auxiliu: vt latentes insidias cognoscere: vt hostium feritate vincere valeamus. Circudet nos scutum vitatis tue: quo ignea teterationum tela tuto possumus recipere: easque refellere et extinguere. Doceat nos vitas tua contra nocturnum afflictionis timorem. Ingerat oculis cordis nri nunc petra que fecim: his teterationum flagellis purgata. In hunc que merum eterna supplicia: in quorum coparatione vt eas euadamus: vt vniuersa que patimur: delicias coputem. Hunc quoque celestia pma ad que tedium suggerat. Quoniam non sunt condigne passiones huius temporis ad futura gloria que reuelabit in nobis. In hunc etiam ea que per nos pertulit tuus vnigenitus dicitur noster ipse: vt crebro cogitates quanta sustinuit illa maiestas per inuitibus feris: crudeliscam? non sustinere vel parua per nos

bisipis. **U** Doceat eadem tua vitas contra vanam glorie sagittam in die volante: anima nostra semetipsam cognoscere: de se vitate tenere: et non facile laudatium ora aduertat: nec altum sapientibus se intus ad luceritatis sollicita consideratione distentet. Si enim habet veritate ipsa illustrata: propriam consideret conditionem: dicitur est sibi. Quid superbis terra et cinis? Si propria attedat corruptionem: fateat necesse est: quoniam non est in eo bonum: quod si forte aliquid habere videtur: defendet illud apostoli rememoratum. Quid habes quod non accepisti? Et iterum. Qui se estimat stare videat ne cadat. Si et fideliter considerabit: facile aduertet quod nec cum decem milibus potest occurrere ei qui cum viginti milibus venit ad se qui omnes iustitias suas tanquam pannum inuenit mestruate. Nec ipsa veritas tua dicitur: a negotio perambulante in tenebris: tenebrosa honoris diuitiarum cupiditate: suo circumdet nos scuto: nobisque dicat. Quid potest homini si vniuersum mundum lucret: ale non sive detrimentum faciat? Et iterum. Potestes poterit tormenta patient. Reducat in mentem que sit in ambitu fruola consolatio: graue iudicium: vltus breuis: finis ignotus. Quare sit necesse cum perire: et adherentem perire. Postremo demonum meridianum falsa veris facano: ipsa tua veritas prodatur: que sola palliatam detegit falsitatem. Ipsa nos pater doceat: pbare spiritus si ex deo sint: reuelat parvulus que sapientibus mundi abscondunt: quo oia probemus: solum quod vere bonus est teneamus. Eliminet carnis pudetiam: que mors est infundat prudentiam spiritus: que vita est par. Reformet nos veritas tua in nouitate scilicet nostri: vt probemus que sit voluntas tua deus bona beneplacens et perfecta: et non sinat nos plus sapere quam oportet: sed sapere ad sobrietatem. Quatenus sic vndique scuto veritatis adde et scutum patetie: quantum spiritus pietatis preueniamus: ad oia: in patientia alas nostras possideamus in presentem: et terram vinctum possidere mereamur in futuro ab omnibus tentationibus perpetuo liberati.

Eccle. r.

i. Coz. iij. Ibid. c.x.

frustra congregat opes que se noscitur vsum.

Ps. xc.

Detestatio cupiditatis.

Rom. viij.

Lectio. lxxix.

Ed

libera nos a malo. **A** **D** **D** **J** est terra et vltima pars septimae vltima partis mundi in qua petimus liberari a malo: et merito queque enim veritatem diaboli in sidiantem nobis habemus. **A** **D** **D** **J** est terra et vltima pars septimae vltima partis mundi in qua petimus liberari a malo: et merito queque enim veritatem diaboli in sidiantem nobis habemus. **A** **D** **D** **J** est terra et vltima pars septimae vltima partis mundi in qua petimus liberari a malo: et merito queque enim veritatem diaboli in sidiantem nobis habemus.

petitione officio orationis: qua petimus liberationem a malis inimicis: sed malis pene finem diuisionem supra lect. lxxix. facta. Quoniam nonnulli hanc clausula: per eo quod ea Luc. non ponit: dicitur esse vna petitione cum priore. Ne nos inducas in tentationem. Ut esset sensus: ne nos inducas in tentationem: malo ad quod teteratio inducere nititur edsentio do: sed magis ab ipso malo liberando: de quo. s. lect. lxxi. habitum est. Et quod malum pene minus est malum quam malum culpe: vt dicit Alber. Et inter hec pe-

tria mala culpa: culpe occasione: et penam: in ini-
 mū malū est malū pene. Quippe qd est ordinati-
 num culpe. Ideo petitio illa a nonnullis exponit
 de malo pene ad bonū nō pmouēte indifferēter
 tam p̄senti q̄ futuro. Uti x̄ps celestis noster ma-
 gister sc̄ia nos a p̄uina nra origine cū pecca-
 ris cōcipi: in p̄ctis generari: nostrāq̄ naturā in
 sui exordio in suis naturalib⁹ esse vulneratam: et
 donis gratuitis quibus ornata fuerat: spoliatā:
 et vitiosis inclinationibus fomitis ad malā p̄nā
 ac p̄ hoc nos ad eterne d̄nationis penas addi-
 ctos: p̄pter p̄cti originalis et additoꝝ personaliū
 turpitudinē. Hos etiā inhabiles ad virtutū exer-
 citia eterne vite meritoria: p̄pter gratuitoꝝ spolia-
 tionē: et p̄uina nra ad vitia: p̄pter nature vulne-
 rationē: et fomitis inclinationē: quod q̄ ex nostra
 p̄tate resurgere nō possumus: ex nra arte et indu-
 stria dona p̄dita recuperare nō valeam⁹: ex nro
 studio et opa vulnera nostra et inclinationes ma-
 las nec curare nec tollere facillim⁹. Itā dānare-
 mur ex p̄ctō: ut ne succubere nō viderem⁹: et donoꝝ
 gratuitoꝝ spoliatioe. Itē suffocarem⁹ ex inflicto
 vulnere: et dep̄merem⁹ ex mala inclinatione: do-
 cuit nos p̄sugere ad medicinā sp̄sualē patrē mi-
 sericordie deū oportet: et postulare deuoti⁹ ab illo me-
 dico: vt liberet nos a malo. Hoc orare docuit: q̄
 non ille: vt ceteri medici placat pecunias: s; o-
 ne deuota s̄m Ch̄ys̄. sup illud Mat. Ostende te
 sacerdoti: et offer mun⁹ tuū. **M.** Oramus igit̄
 xp̄i instituti documento. Sed libera nos a malo:
 tā p̄senti q̄ futuro. Tāta siquidē et tot sunt mala
 miserie in vtroq̄ seculo: vt nō immerito incessan-
 ter clamare cogamur: libera nos a malo. Unde
 Ambro. in quodā ser. Tātis malis inquit: hec vita
 repleta est vt cōparatione ei⁹ mors remediū esse
 putet: nō pena. Itā id b̄nē illā fecit de⁹: vt mo-
 lestiā ei⁹: q̄ p̄speritate vinci vel tolli nō poterat:
 t̄pis eriguitate finiret. Dubia quidē est ait Au-
 gu. tractās ill⁹. Que est v̄ta nra: vapor ad mo-
 dici parens. Ceca est: erūnosa est: quā humores
 tumidat: dolores extennat: ardores ericant: a-
 ra morbidat: esse inflat: ieiunia macerāt: oci sol-
 uūt: tristitie cōsumit: sollicitudo coarctat: securi-
 tas hebetat: diuitie iactat: paupertas deiicit: iuuē-
 tus extollit: senect⁹ incuruat: infirmitas frangit:
 meror dep̄mitit: et post hec oia mors interimat: et
 vniuersis gaudijs suis in̄ponit. Ita vt cū esse de-
 sinit: nec fuisse putet. **I.** hinc beat⁹ Job de p̄ctis
 status miseris sic ait. Nō natus de muliere b̄nē
 ni vni⁹ tpe replet multis miseris. Qui q̄si flos
 egredif et cōterif: et fugit velut vmbra: et nūq̄ in
 eodē statu p̄manet. Sup quo beat⁹ B̄nē. xi. mo-
 rat. s. xcvij. Si subtiliter cōsideret oē qd hic agi-
 tur: p̄na miserie est. Ip̄s est corruptio carnalis
 seruare ad necessaria et cōcessa: miseria est: vt s̄ fri-
 gus vestimenta: s̄ famē alimēta: s̄ estū frigora re-
 quirant. q̄ multa cautela custodif sal⁹ corpous
 q̄ custodita facilius amittit: amissa cū graui la-
 bore reparaf: et tñ reparata semper in dubio est.
 Quid hoc aliū nisi mortalitatis vite miseria? Hoc
 idem deduxit quoad extrinseca: amicos et inimi-
 cos: dicit q̄ amam⁹ amicos suspecti: ne offendi
 valeat: formidamus inimicos: atq̄ securi de eis
 nō sum⁹: vtiq̄ quos formidamus. Qd plerūq̄
 inimicos cōfideret quasi amicos loquimur: nū
 quā pura s̄ba primoz: et multi nos fortasse dili-
 gētis: quasi verba suscipim⁹ inimicoꝝ. Et q̄ falli
 nūq̄ vel fallere volumus: cantela nra grauius
 erramus. Quid itaq̄ hoc ita: nisi humane vite
 miseria est: Qd amissa celesti p̄ria: repulsus bo-
 mo delectat ep̄lio: grauat curis: et tñ cogitare

dissimulat q̄ graue sit: q̄ multa cogitant. Quod
 priuatus est interno lumine: et tñ in hac vita diu
 vult perpeti cecitate sua. Quid hoc aliud: nisi qd
 de pena nostra nata miseria est: Et quis hic diu
 stare desideret: ip̄s tñ cursu mortalitatis vite impel-
 lit: vt egrediat. Unde. Quasi flos egredif et cōterif
 et fugit velut vmbra: et nūq̄ in eodē statu p̄ma-
 net. **C.** De hac etiā vite p̄senti miseria loquit̄
 bea. Aug. ser. xvij. de verbis euāgelij. Quā b̄nē:
 et laboriosa est vita p̄senti: in qua falsa voluptas
 nulla gaudij securitas: timor torquēs: cupiditas
 auida: tristitia arida: vbi diu viuere non est: nisi
 diu torq̄ri: et tñ hāc vitā nemo vult finire: et cetera
 multa ibidē. Innumera sunt scripta: hu-
 ius vite miserias desct̄ia: q̄ quotidianā experie-
 tia declarat: et afflictione p̄tina sentire facit cer-
 tius q̄ codices p̄dicet. Quis deniq̄ si specialit̄
 cōsideret penales miserias in nobis: q̄s p̄uinoꝝ
 parētū culpa tradidit in posteros: anumerabit?
 Quāq̄ aliq̄ sp̄siales sunt: aliq̄ corporales. Sp̄siales
 sunt q̄ se tenet ex p̄tentiāq̄ alē: q̄ sunt memo-
 ria: intellect⁹: volūtas. Quāq̄ libet suis gra-
 uat miseris. Memoria quidē in p̄titudine et la-
 bilitate. Intellectus hebetudine cecitate. Volū-
 tas p̄nitate ad vitia: ad seipsam recurrit. Et
 quib⁹ ouunt in ala quātū ad memoria: sede ima-
 gines et vtiliū obliuio. Quātū ad intellectū
 ignorātia et errores. Quātū ad affectū: timores:
 tristitie et sollicitudines et s̄p̄s. Sic respectu
 vitis sentit̄ interioꝝ multiplicat̄ miserie pen-
 ales. Quātū ad app̄hēiones: vt vanitas: vaga-
 fatuitas. Quātū ad appetitū: vitiose inclinatioes
 causate a fomite: cetera male in p̄sentes: ab in-
 terioꝝ: aut sup̄ioꝝ: exorte: qd in inflam̄ apper-
 tus sentit̄: s̄ iudiciū rōnis et imperiū volūtas.
 Et qd in hōie granis illa pugna ois: et impla-
 bilis p̄troversia: q̄ hō s̄b̄p̄si nō est cōsentaneus
 s; aduersus: qd magna est miseria. S; et corpora-
 les insup̄ multiplicat̄ miserie: tā aiales q̄ natu-
 rales. Aiales vt discrasie: p̄nerhōes et defect⁹ sen-
 situarū viriū: interioꝝ et exterior. Interioriū: vt
 species manie: melancholie: furie: phrenesie. Ex-
 terioꝝ: vt organoz indispōsitiō: q̄les sunt oculoꝝ
 lippitudo: luscedo: cecitas: auris surditas: odo-
 rat⁹ et gust⁹: tarditas: tact⁹: grossa terrestreitas.
 Naturales: vt innumere egritudines: male com-
 plicatioes: nat̄: raliū viriū deordinatioes: mōstro-
 sitates: et in explicabilibus cetera calamitates: in-
 tudines et labores: q̄ nō nisi qdā vicissitudine re-
 leuari p̄t. Quid est hic (ait B̄nē. in ser. xv. de vi-
 uerf.) nisi labor et dolor et afflictio spiritus? Sic
 est h̄c vniuersa sub sole: vt nihil sit in eis ve-
 re iocūdū: s; ab vno semp̄ velit hō trāfire ad aliū
 sola q̄ vicissitudo dicit̄: vt cūq̄ ac si p̄siliat ab
 aqua in ignē: et inde rursus in aqua: et v̄pote qui
 neutrum ferre possit. Comedere appetis: q̄ famē
 te cruciat: vt r̄q̄q̄ labor est. S; q̄ famē granioꝝ
 mag⁹: comedere necis esse laborē. Deniq̄ post
 q̄ famē depulsa fuerit: vide si non graui⁹ dicit̄
 comedere q̄ esurire. Sic oia laboris remediū: al-
 teri⁹ laboris initiū est. Hec ille. **C.** hinc ap̄s. ij. **ij.** **Coꝝ. vj.**
Coꝝ. vj. Nulla requiē habuit caro nostra: s; oē
 tribulationē passū sum⁹: foris pugno: intras timō-
 res. Et iterū. Uid eo aliā legē in mēbris meis re-
 pugnatē legi mētē mee: captiuam me in les-
 ge p̄cti q̄ est in mēbris meis. Infelix ego hō quis
 me liberabit de corpore mortis huius? Et ne ve-
 lut desperatas exdamasse videat addit. Uti libe-
 ratio sperāda sit: cū ait. Gratia dei p̄ se ipsum xp̄m
 dñm nrm: quā vt nos accipere possim⁹ in donoꝝ
 orandum est. Sed libera nos a malo. **C.** **D.** Hec
 tamen

Mat. viij.

Ambro.

Jaco. iij.

Augusti.

Job. xliij.

Augusti.

Bernar.

ij. Coꝝ. vj.

Roma. iij.

tamen sic petenda est liberatio ab his malis: ut omnino non premant in hoc seculo: a quibus nemo liber reperitur. Quia etiam deo dilecti et sancti ab his miseris non preferantur: sed nonnunquam magis et magis eis atteruntur. Felicitate tunc ex his communiti: se infirmos et fragiles existimant: ut coram deo se humiliter quatenus sic ois eorum deuotio et reuerentia ad deum conuertat. Habent preclaram virtutis patientie: constantie et fortitudinis perfectionale exercitium. Nam virtus in infirmitate pernicitur. y. Cor. xij. Utque considerent nihil aliud esse hoc seculum quam horrois et meroris locum: et miserabile exilium ad pertrafendum hominum constitutum. Atque ut seruetur: quatenus appetatque celestem patriam: in qua abstergit deus ab oculis immortalius omnium lachrymarum: ut in eis amplius neque sit labor: neque labor: nec mors: nec ullus dolor. De quo be. Hiero. xxiij. moral. Solent nonnulli viatores cum amena fortassis viata conspiciunt in itinere perpendi moras innectere: arripit itineris rectitudinem declinare: eorumque gressus tardat: pulchritudo itineris: dum delectat. Electis ergo suis ad se deus pergit: huius mundi iter aspexit: nequam quisque peritis vite requie: quasi vite amenitate pacisci: magis cum diu peregrare: quam vivere delectet: ne dum oblectat in via: oblitiscat eius quod desiderat in patria. Et secundum hoc igitur non oramus pro liberatione a malo: sed a malo: ut deus ois istas tribulationes et penales miserias a nobis penitus auferat: quatenus nec id conditio nature nostre patitur: nec statum huius seculi exigit: nec id nobis esset proficuum et salutare. Sed oramus hanc penalarum moderationem: sine mitigationem: ne ipsi pressi et nimis fatigati in malo: scilicet. scilicet. pe de declinemus. Hoc enim quod solum malum habet penales miserie huius seculi: quod in malo deterius quatenus precipitat suos possessores: a quo si ob nostra oratione a patre celesti preferemur: satis a malo quod pene iste inferunt: liberamur: etiam si incessanter nos crucient et infestent. Et petimus etiam in hac petitione liberari a malo pene futuri seculi: que duplex est. Purgatorij et eterne damnationis inferni: qui malorum omnium finis et consummatio: in se virtualiter includens omnia mala: sicut beatitudo in se includit omnia bona. Petimus igitur seculo liberari a malo pene purgatorij futuro: quod ignis ille purgatorij: et si non sit eternus: miro tamen modo grauis est: superans omnes huius vite penas: ut vult Aug. in ser. de igne purgatorij: et habetur. xxv. dist. qui in aliud. Libera igitur nos petimus tu pater eterne ab hoc malo: et penali. Quod si totaliter nos ab igne ipso non eripio: quatenus in nobis peccata nostra non satis punimus: et fructum conuersionis et penitentie in hoc seculo distulimus: capiopter tua iusticia exigente omnem penam euadere non valeamus: saltem libera nos a parte: et miseratione tua multa: pena ista mitiget: et non solum peccata nostra facias nobis: neque solum iniquitates nostras retribuas nobis. Vel libera nos ab hoc malo: per inspirationem fructuose penitentie: quatenus in hac vita penam pro peccatis subeamus: satisfactionem in alio seculo non differamus: quod si fecerimus: per misericordiam deum ab illo futuro malo liberamur: dicit Aug. sup. ps. lxxiij. Quia peccator conuersus est ad puniendum peccatum suum: conuertat et ego ad liberandum illud. Vel libera nos ab hoc malo purgatorij: per immolationem tribulationis et flagelli in vita presentis: ne pene subiciamur igni futuri. Sic oratur Aug. Domine hic seca: hic vixit: et in eternum parcas. Ita enim patienter tolerata qualiacumque

fuerint: sine infirmitates: sine aduersitates: sine flagella alia: a malo isto futuro purgatorij liberant et absolunt. Siquidem misericors est dominus: non puniens idem peccatum bis in idipsum. Ideo quod punit in presenti: non punit in futuro. Et petimus tertio liberari a malo pene damnationis eterne: non ut ab illa inflicta eruiamur: quia ab illa nullus est exitus neque reditus: ut dicit Hiero. Quisquis ad toleranda mala inferni descendit: nequamque ulterius ad lucem redit: quatenus nequamque ulterius inia parceris liberat: quos in locis penalibus iustitia iudicantis damnat. Petimus igitur ab illo malo liberari: hoc est ab illo malo preseruari ne illo inuoluamur. Et quia ab hoc malo non liberabimur nisi per dimissionem peccatorum criminalium in presenti: et quatenus horum dimissionem orauimus in petitione sexta. Dimitte nobis debita nostra: ideo de huius compositionis ulterius presentibus inperfecto. Hanc sicut in petitione sexta petimus dimitti nobis omnia mala culpe. Ita per hanc orationem nos liberari ab omni malo pene presentis et future scilicet moderationes in premiis et expositionibus recitatas. Et post igitur mens deuota circa hanc petitionem sic meditando orare. Tu pater celestis benignissime: sciens nos malis et periculis: tribulationibus et flagellis presentibus subsistere non possedes: nec futura et nobis canere: oramus. Libera nos a malo a foris affligente: intus nos ad malum culpe propellente: et ad bonum non promouente. Libera nos a malis omnibus que contra nos in hoc mundo molitur inimicus. Sic enim erit nobis fida et summa tutela: si tu nos liberaueris: si nobis deprecaberis: et implo rantibus operam tuam presisteris. Quis enim ei de seculo metus est: cui in seculo deus tutor est? Libera nos pater nihilominus ab omni malo intus et nobis orato: ab ignorantia sciendum ab infirmitate agendorum: a pusillanimitate obseruantie tuorum mandatorum: a tarditate bonorum: a pronitate malorum: a rebellionem viri inferiorum: a vana sollicitudine temporalium: a radicibus pessimis vitiorum. Da deus pater omnipotens et misericors spiritum timoris tui: et eius magisterio confirmati mortiferum superbie tumorem salutifera humilitatis cura prementes: pauperes spiritu efficiamur: quatenus in humilitate cordis: et omni modo terrenorum conceptu perseverantes: regnum celorum nostrum esse sine fine gaudeamus. Auferna nobis deus acedia spiritum fortitudinis: quia Beati qui esuriunt et sitiunt iusticia: quam ipsi saturabuntur. Remoue iniquitatem carnis: luxuriosamque petulantiam spiritum sapientie: quia Beati pacifici: quam filij dei vocabuntur. Repelle sedantem ventris in glauem spiritum intellectus: quia Beati mundo corde: quoniam ipsi deum videbunt. Elimina auaricia spiritu consilij: quia Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et turpe inuidiam spiritum scientie: quia Beati qui lugent: quam ipsi consolabuntur. Exclde iram spiritum pietatis: quia Beati mitis: quam ipsi possidebunt terram. Ab his enim malis liberati: celum libera mente audebimus poscere. Et a malis futuris pessimis: et eternis sperabimus magna fiducia preseruari. Amen.

ix. mora.

Apoca. xxi.

Hiero.

Pena futuri seculi duplex est.

Augustin

Ame dico hebraica.

Amē dico hebraica.

Hoc quidē fieri ait ipse scđo de doctrina xpiana: quia illud fieri nō potuit: sed propter sanctiorē autoritatē: vt seruaret antiquitas. Et hoc quo ad illas duas dictiones amen: alleluja. Quoad alias autē racha & ofanna dicit: translatio fieri nō potuit. Sunt em̄ (ait) qđā verba certarū linguarū que in vsu alterius lingue per interpretationē trāsire nō possunt. Et hoc maxime interiectionibus accidit: que potius motū animi significāt: qđ sententię cepte vllā particulā: & talis perhibē tur esse hec duo. Dicunt em̄ racha indignantia esse vocē: ofanna letantis. Hec Aug. **S**umif autē hec dictio amē tripliciter. Primo nō aliter: et sic tantū valet sicut verax vel veritas. Hoc mō accipit in Apoca. c. iij. vbi dicit. Hec dicit amē: testis fidelis & verus. Amē. i. veritas. **S**cđo accipitur verbaliter vt est verbū hebraicū: valens em̄. i. fiat: & ita capitur cōiter in fine ofonū vbi exprimit desiderii oratō: qđ optatum ē respectu bonorū precedētū: vt optatio implentis respectu om̄ petitorū. **T**ertio accipit aduerbia liter: & ita frequēter accipitur in euāgelio cū dicit. Amē dico vobis: valet tm̄. i. vere vel fideliter. Et est aduerbiū affirmādi. i. ita est vel verū est fm̄ Ambro. de cōse. dist. ij. reuera. in fine. Et dicit magister in Rōnali: qđ vltimo mō accipitur in ppo sito: vt. i. exprimat plus cōclusionē affirmantis: qđ affectū optantis. Et pro illo videt sonare glo. Mat. vi. dices. Amen significat in his omnib⁹ petitionibus indubitatē tribui qđ petit: si vlti me cōditionis pactum seruauerim⁹. Et Raban. per hoc qđ dixit dñs: amē significat indubitanter cōferri a dño (his. s. qui rite postulāt) qui cōditionis addite pactū seruare nō negligūt: quia quidē est dimittere debitoribus nostris. Et sic sensus est: cū dicit. Amē. i. ita est vel verū est: qđ dñs nobis pcedit qđ per ofonē rogam⁹. Et hoc reddit Suis. in Rōnali rōnē: quare sacerdos dicit hic Amē: & nō ppls vel adstās cler⁹ sicut in alijs orationib⁹: qđ ipse mediator est inter deū & ppls: & ppli vota deo offert. Idcirco magis congruit vt ipse affirmet petita esse cōcessa qđ ppls. Hoc quidē est mediatoris pñciatō: si admissa sit petitio quā porrigit. In alijs autē petitōib⁹ vbi amē exprimit affectum optantis congruit amen a ppo dici: quia ab illo optat⁹ pñctur qđ mediante sacerdote petitur. Sensus igit in illis est fiat nobis sicut pro nobis orasti. **C**h. Et eo dē sumit rōnē cur sub silentio dicit amē ipse sacerdos in pñti oratione. Primo in signū: qđ dñs la terevult orantes qđ ab ipō exauditi sunt: ne post modū in ofone tepescāt. Scđo: qđ si alte profert amē: quo affirmatur ofonē esse exaudita: nō dicari possit presumptio & ofēctatio sacerdotis. **I**stis tm̄ nō ostātib⁹: pōt hec dictio amē: etias in proposito accipiverbaliter: vt tm̄ valet. i. fiat: vt ita sacerdos vltima petitione porrecta per ppls tanqđ in firmū: qui malū penitente: ipse submisit sedicat. Amē corā deo: qui sol⁹ cōficius est secretorum: ostendēs illi cōpassiōis affectū: & optās eius dicit liberationē: ac si dicat cum Apostolo voluntas cordis mei & obsecratio ad deum pro illis in salutē. Testimonij em̄ perhibeo illis qđ emulacionē dei habēt. Idcirco dico. fiat. i. opto qđ cōsequant⁹ qđ desiderant. Et hec est snia dñi Alberti. **C**irca hanc cōclusionis dictionē ita mens cōtēpletur. Amen: o vt dicas in pater celestis. Parū est em̄ qđ sacerdos dicit amen id est fiat optando: nisi tu dicas amen fiat impetrando. Adagnam quippe est efficacissimū verbū: fiat: a te prolatum. Hoc verbo tu pater sum-

me in principio: in verbo tuo et te genito omnia creasti. Quis nō qđ fiat & facta sunt. Hoc etias verbo nos pātos reparasti: dicite illa intente rata reparatrice nostra ad angelū. fiat mihi fm̄ verbum tuū: quo verbo prolato: verbū tuum factum est caro. Hoc deniq; verbo opus nre redēptionis cōsummafit: dū in horto patre deuotissime orās: te patre volūtatē p nobis obtulisti: dices. Si nō pōt trāsire calicē nisi bibā illum: fiat volūtas tua. Et ita igitur ope verbū pñt amē patris: fiat patris: cōplete tu orationē nram. Dicit hanc. Per hec verba tua per te instituta & dicata: & ou nostro cōmendata. Dic amē & fiat sicut dixisti mulieri chanaanice. fiat tibi sicut vis. Et vt hoc audire digni efficiamur: pēpara nos quoad modū muliericū hanc pēparasti. Da si dem firmā: qua mereamur exaudiri. Perferentiam fortē: qua nō cōtingat ab oratione fatigari. Charitatē perfectā: qua nō pōt a te charitate summa repulsum pati. Humilitatē veram: qua mereatur releuari. Hec em̄ sunt que in chanaanice attendimus: quibus bono tuo tibi placuit: & plenū sue petitionis effectū obtinuit. **C**h. i. mulieris exēplū oēs cōsiderent pie orātes. Hoc corrigantur inertes male orātes: qui dicūt. Oramus & nō impetramus. Discant huius exemplo recte orare: vt cū ea mereantur petita impetrare. Et quid fecit oratura hec mulier: Adagnam certe fidē tenuit: perseveranter orauit: repulsa importunius obsecrabat. Si qđ clamauit. Ad serere mei fili dauid: filia mea male vereratur a deo monio: & nō rfidit ei dñs verbus. Sed qđ a dño nō recessit: perstitit in clamore: prociidit ad pedes eius dices. Adinua me dñe. Repulsa est dicente dño. **H**oc est bonū sumere panē filiorum & mittere canibus. **H**oc erubuit cani comparata: nec velut iniuriā in animū reuocauit. Sed voce exprobatōis eraggerans: dñm conatur vincere: dicens. Utiq; dñe. **H**az & carellis edunt de micis que cadunt de mensa dñorū suorum. Expropter audire meruit. **O** mulier: magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Sic discamus instanter orare: importune obsecrare: perseveranter pulsare. Si quidem & aperietur nobis. **C**h. Sed forsītā dicit ait Chrys. in home. Deprecatus sum semel & iterum ter: quater: septies decies: vigesies: & nō exaudiuit me dñs. **R**espōdet Chrys. **O** stulta inuentio: & quid nunc qđ nō es exauditus iam recedis a dño: & differs petere? An nō vides perseuerantiā mulieris: que nō ante cessauit: qđ qđ fuit: inuenit. Sunt multi qui labijs mungunt: & corde nō cōcipiunt: Si tuipse dicta tua & preces ignoras: quō te exaudiet deus? Sed dices. Inclinavi genua mea et oravi. **B**enua tua inclinasti in terraz: & mens tua foris per dicitur discurrat. Corpus quidē tuū in ecclesia est: sed cogitatio tua foris vagat. **L**ingua tua orat: & mens pecunias numerat. **O**remus igitur fiducialiter ad patres celestem: sicut hec mulier orauit ad christum saluatore: que nō petiuit iacobū: nō rogauit iohannem: & nō accessit ad petrum: sed magna fiducia cucurrit ad dominum. **O**remus fideliter ad patrem misericordiarum: largitore beatitudinis sicut hec mulier orauit christum datorem gratię: fontem totius consolationis. **H**oc enim iuit ad homines seductores: non secuta est vires fallaces: non quesiuit inanes ligaturas: nō quesiuit falsa presidia. Sed venit ad dominū iesum xpm omnium saluatore. **O**remus & perseveranter ad summū regē omnium: sicut hec mulier orauit ad inclēti regis dauid filiū: qđ nō repulsa ad

inde tunc scerer & eleuaretur in quādā vanitatē: etiā a ppo circumstante possit indicari ofēctatio ipsius sacerdotis ita qđ. f. alte pñciatē & sciat qđ ofo sua suat exaudita: & possent irridere astres: tō male iudicare & ipso sacerdotē.

Racha et Ofanna transferri nequeunt.

Amē sumit tripliciter. Apoc. c. iij

Ambro.

Rabanus.

*Sub silentio sacerdos ipse dicit amē pñti modo ad signum qđ dñs latere vult orātes qđ exauditi sunt: & hoc in principio. s. scietes ne. s. scietes se esse exauditos ab ofonib⁹ respicerent & desisterent. Scđo si sacerdos ipse alte profert Amen qđ affirmatur ofonē esse exauditam

no illud

primū

primū sonitū. Hō sum missus nisi ad ones que perierāt domū israel. Hec terra ad scōs & bulū. Hō est bonū fumere panē filioꝝ & dare canibus. Sꝫ p̄seuerātia armata: tēp̄ atqꝫ iterū irripit in d̄ba: misere mei fili dauid: a diuina me dñe: quōqꝫ cōsolata p̄ssimi medici & b̄bis: fiat tibi sicut vis. Tētat t̄nos ofonis infātia animemur: vt nō de fistam? petere: donec exeamus ex defectibili m̄sū doꝝvt mereamur liberari a malo: ad audire oratio nis huius finē. Amē. i. fiat vobis quod petistis.

CA aut hoc ip̄m mereamur: p̄ter ea que supra dicta sunt: duo a nobis orantibꝫ obseruent: q̄ b̄tus Cyprian⁹ ponit p̄pe finē libelli de d̄fica ofone. Primū: vt orem⁹ vigilāter: nō t̄m̄ voce sꝫ magis mēte. Sēcūm vt oratio nostra nō sit nuda sed resita bono ope. De primo dicit beatus Cyprian⁹. Q̄si istam⁹ ad ofonē fratres dilectissimi: vigilate & incubere ad ofonē toto corde debemus. Cogitatio ois secularis & carnalis abscedat: nec quicqꝫ t̄c̄ anim⁹ q̄ id solū cogitat q̄ p̄cat. 3o & sacerdos ante ofonē: p̄fari dē p̄missa: parat fratrum mētes: dicendo. Sursum corda: vt dū r̄h̄s aldet plebs. Habemus ad d̄m̄: admoneat nōb̄l̄ alter se q̄ d̄m̄ cogitare debere. Claudat cōtra aduersariū p̄ct⁹: & soli deo pateat: nec ad se hōs s̄c̄ t̄p̄e ofonis adire parat. Obrepi est frequēter & penetrat: & subtiliter fallēs: p̄ces n̄f̄as a deo auocat: vt aliud habeam⁹ in corde: aliud in voce: q̄m̄ intētiōe sincera d̄m̄ debeat nō vocis sonus: sꝫ animas & sensus orare. Quae aut signi cia est: alienari & capi ineptis cogitationibus & p̄fania: t̄z d̄m̄ deprecari: quasi sit aliud quod magis deus cogitare q̄ q̄m̄ deo loquaris? Et sequit q̄ c̄t̄a supra lectōe. Iriū allegatū est. Quō te a deo audiri postulas: cū te ip̄e non audias? Uis esse p̄tū memorē tui: cū rogās: cū tu ip̄e memor tui nō sis? hoc est ab hoste in totum nō cauere: hoc est q̄ offēdas d̄m̄: maiestatem dei negligētia ofonis offenderē: hoc est frigidare oculis & corde dom̄: cū debeat xp̄ian⁹: & cū dormit oculis: corde vigilare: sicut scriptū est. Ego dormio & cor meū vigilat. Quapropter sollicitē & caute ap̄ls admonet dicēs. Oratiōi instate vigilātes in ea. Vocēs sc̄s eos impleat q̄ postulant a deo posse: quos deus videt in ofone vigilare. De sc̄do idē ait. Orātes aut nō instructos sitis: nec nudis p̄tibꝫ ad deū veniam⁹. Inefficax petitio est: cū p̄cat deū sterilis ofo. Hāc cum ois arbor nō facies fructū: excidat & in ignē mittat vtiqꝫ & sermo nō habēs fructū: deū p̄mereri nō p̄t: q̄ nulla opatione secūdos est. Et id scriptura diuina d̄t. Bona est ofo cū ieiunio & eleemosyna. Hāc q̄ in die iudicij p̄m̄iū p̄ opibꝫ & eleemo synis redditurus est hodie: q̄ ad ofonē cū opatione veniēt benign⁹ auditor est. Sic Cornelius ceterario q̄ orauit meruit audiri: cui angel⁹ testimoniū reddidit dicēs. Cornelio ofones tue & elemosyne ascēderūt in memorias: in cōspectu dei. Cito ofones ad deū descendūt: q̄s ad deū merita n̄f̄i opis imponūt. Sic & Raphael angelus Tobiasi orati testis fuit cū ofone cōmemoras op⁹ sepulture. Sic Esa. post q̄ p̄misit. Dissolue colligationēs impietatis: solue fasciculos deprimitēs &c. frāge c̄sturni panē tāū &c. subdit. Tūc innocas bis & d̄m̄ exaudiet: clamabis: & dicit: ecce ad sus adesse se repro mittit: audire & p̄rogere se eos dicit: q̄ in iusticie nodos de corde soluetes: & elemosynas circa domesticos dei fm̄ ei⁹ precepta faciētes: dū audiunt q̄ deus precepit fieri: ip̄s quoqꝫ a deo merent audiri. **C**AD Circa petitio nē vltimā mouet hoc dubiū. Utp̄ p̄ct⁹ exaudie

billiter petere possit a d̄no Sꝫ libera nos ab eter ne dānatiōis malo: p̄ro hui⁹ dubij solutiōe: nō candū q̄ d̄n̄p̄r q̄s d̄ci p̄t p̄scit⁹. Sill xp̄ d̄sc̄i natus. i. vel fm̄ presentē iusticiā: vel fm̄ eternam dei p̄uidētā sen p̄notionē. P̄scitus fm̄ p̄stem iusticiā: d̄r̄ ille qui est in tali statu in quo si de ce deret: eterne pene depararetur. Talis est q̄libet viator existēs in pctō mortali. Hāc quilibet talis si in pctō mortali decederet. eterne dānatiōis sn̄a plecteret. Qualis est quicquis in termino vie inuenitur: taliter iudicat: ad regnū / si amē fuerit per ḡsam: vel ad infernū carcerē: si inimic⁹ extiterit per mortale culpā. Et hoc mō multi ad eternam beatitudinē p̄destinati: fm̄ presentem iusticiā sunt p̄sciti. Cadunt em̄ nōnunqꝫ electi a ḡsa habituali per mortale pctm̄. De quibꝫ d̄t saluator. Alias oues habeo que nō sunt de hoc ouili: et illas oportet me adducere. Alias oues habuit fm̄ eternā p̄destinationē: que nō erāt de hoc ouili. i. de ecclesia fm̄ presentē iusticiā: quas adduxit ad ouile eccleie per fidē & ḡfā: q̄ in iudeis isto t̄p̄e erāt & inter gentes numerate. Talis fuit olim Dauid adulter. talis Paulus xp̄i persecutor: & multi filios. Qui h̄m̄s aut eternā beati tudinē fuere p̄ordinati: s̄m̄ pro certo t̄p̄e in pctā mortalia sunt prolapsi. P̄scitus fm̄ eternā dei sciētā: est ille qui fm̄ p̄ordinationē & determinatiōnē diuine volūtatis propter pctā sua s̄m̄ presisa eterne subiecit damnationi. Talis est quilibet & sol⁹ ille qui in pctō finaliter moritur. Quilibet em̄ talis: & solū talis eternaliter cōdē natur. Isto mō multi p̄sciti pro certo t̄p̄e sunt p̄destinati fm̄ presentē iusticiā. De talibꝫ intelligi p̄t illud. Nunc antixpi multi facti sunt. Et nobis pro dicitur: sed nō erāt ex nobis. Hāc si fuissent ex nobis: permāsisset vtiqꝫ nobiscum. Glo. et nobis prodierūt. i. ex nostra societate recesserūt. n̄ra societate vtiqꝫ fideli & gratiosi. Sꝫ nō erāt ex nobis fm̄ p̄destinationis gratiā. Ta lis fuit iudas scarioth: qui forte electiōis t̄pore in apostolū fuit in gratia: & ita p̄destinatus fm̄ presentē iusticiā: finaliter t̄ condēdandus fm̄ eternā dei p̄sciētā. **C**AD Per bec r̄h̄d̄et ad dubiū: q̄ p̄scit⁹ fm̄ p̄stē iusticiā t̄m̄ exaudibiliter petere p̄t a d̄no. Sed libera nos a malo: q̄ nunqꝫ dānabit: neqꝫ ad tale malū a deo est p̄sus: q̄ p̄ certo t̄p̄e sit in tali statu: in quo si decederet: dānaret: nō t̄m̄ in tali statu mouet: sꝫ de pctis suis ante exitū penitebit. Et q̄ se emēdan do vitā mutabit dolēs de pctō: ideo de p̄seruabit illū ab eterne dānatiōis malo. Sic em̄ dicit Ambro. Si tu noueris mutare vitā: deus nouit mutare sn̄iam. Et Hiero. xviij. Si penitētia exer rit gens illa de pctō fuo: agā & ego p̄niam super malo q̄ cogitant vt facerē ei. Hō quidē vt de⁹ in se mutet dū mutat sententiā: aut dū spondet de malo agere p̄niam: q̄ malū nō infligit q̄ cōminatus est: propter emēdatiōnē hōim̄ sentētiā d̄r̄ mutare: & agere p̄niam de malo q̄ locut⁹ est. i. q̄ cōminatus est. De p̄scito d̄o fm̄ eter nam dei p̄sciētā: dicendū est: q̄ sꝫ talis possit exaudibiliter orare. Libera nos a malo interim q̄ est in statu illo vie: q̄ p̄t de pctis suis obns penitere: q̄ nemo in statu isto est immobiliter obstinatus in malo: nunqꝫ t̄m̄ finaliter. merēbit exaudiri. Hō p̄pter p̄sciētā dei: q̄ neminē necessitat ad malū: sꝫ p̄pter suā peruersā volūtas tē in qua libere vtiqꝫ in vie sue finē permanebit. Q̄ de⁹ ab eterno p̄uidēs: mō nobis ineffabili infallibiliter illū malo eterne dānatiōis cruciā dū p̄cognoscit: & t̄dē invite et termino iusticia

Cyprianus

Dupl̄r p̄t q̄s d̄ci p̄scitus.

Joā. p.

i. Joā. ij.

Cas. r. Colof. iij.

IKfio ad dubium.

Tob. xij.

Ambro. l̄ic. xviij.

Actuum. p.

Tob. xviij.

Esa. lviij.

Dubium.

erigete: dñationis in eam suam promulgabit. **H**ec de hñce orationis expositio: et si dispēdio collecta sint stylo: p materie th̄ simplici ma dignitate breui: in culto: radijs digesta eloquio sufficiat. Qua ly nõ valui: volui th̄ optanti prodesse auditorio. Quod si poligritatis arguor accipe breuissimā cuiusdā expositionē: materiā plurimā succineta verbox paucitate cõplectatē. **O** Pater noster exerce in creatioe: sua uis in amore: diues in hereditate. Qui es in celis: speculum eternitatis: corona iocūditaris: thesaurus felicitatis. Sanctificet nomē tuuz: vt sit nobis mel in ore: cibaria in aure: in bilis in coz de. Adhñat regnū tuū: iocundū sine perturbatioe: tranquillū sine permixtione: securuz sine perditioe. fiat volūtas tua sicut in celo ⁊ in terra: vt que odis: odiamus: que diligis: diligam⁹ ⁊ que cõsulis a precipis: impleamus. Panē nostrum quod idianum da nobis hodie: panē materiale: doctrinale: penitētialem: sacramentale: spiritualem: celestē ⁊ eternalem. Et dimitte nobis debita nostra: que cõmisimus contra te deum: contra nos ipsos: ⁊ contra proximum. Si cut ⁊ nos dimittimus debitoribus nostris: in inriam verborum scz verberum ⁊ rerum. * Et ne nos inducas in tentatione: carnis mundi diaboli. Sed libera nos a malo: presenti: preterito ⁊ futuro. Amen: fiat ⁊ indeficienter perseueret.

Lectio lxxx.

Dubita tur vtrum solis verbis in hac oratione potius vtendum sit in orationibus nostris quia hoc videtur precipisse ipse cum dicit. Sic ergo orabitur. Sed contra rium est verum: nam Christus aliter orauit patrem in hortu. Pater mihi si possibile est etc. Et Petrus dicit. Ego pro te rogavi Petre: vt non desiciat fides tua. Et in cruce dicit. Pater ignoscere illis: quia nesciunt quod faciunt. Et apostolus in electione matris dicitur: runt actum primum. Tu domine quod nosti corda omnium:

Lbera nos

quesum⁹ hñce ab omnibus malis: preteritis: presentibus ⁊ futuris: et intercedente beata gloriosa semper virgine dei genitricē Maria: et beatis apostolis tuis petro ⁊ paulo atq; andrea cum omnibus sanctis da: propitius pacē in diebus nostris: vt ope tue adiuti: ⁊ a peccato semper simus liberi: ⁊ ab omni perturbatioe securi. **C**unita oratione dominica: in cuius finali particula populus tanquā infirmus petit a malo liberari: cui sacerdos cõpationis dicit. Amen: desiderans dicit populi liberationem scõm vñā: aut petitionis susceptionem affirmans fm aliam eius expositionē: ad dicitur oratio alia que embolisimus sine: super ereprensens dicitur fm Alexā. ⁊ magistrum in Rationali. Tum quia in ea nihil petitur: quod in superioribus petitionibus petitum nõ est: nec th̄ hoc ipso superfluit: quia priores petitiones magis declarat: specificat ⁊ explanat: ⁊ presertim tres vltimas quibus mali renotio flagitur. Tu quia petitionum repetitione petentiam desiderium magis excitatur: ⁊ per hoc ad obtinendum effectum amplius disponit. Potest etiam dici ex re scntia: quia longo tempore in primitina ecclesia nõ dicebatur. **E**t potest diuidi oratio hec in tres partes: quoniam conclusio eius scz. Per eundem dñm nostrum etc. que possent poni pars quarta: principium est alterius partis principalis scõm prehabitat diuisionem. In prima petitur liberatio a malo: pacis ⁊ tranquillitatis impeditio. In secunda recurritur ad intercessores sanctos: vt sint nobis imprecationis presidio: ibi. Et in tercedente. In tertia fit petitionis maior specificatio: ibi: vt ope misericordie. Et quia partes si mul condepēdent: ideo simul expediant. **C** B

Quoad primum dicit sacerdos. Libera nos que sumus tu pater ops: quia in te potentia est qua potes nos ab omni aduersitate tueri: ⁊ malum cui subiacemus remouere: libera nos ab omnibus malis: ad bonū meritum nostrā infirmitatē nõ promouentibus. Preteritis: i. culpis quibus te offendimus: vt he per cordis cõpunctione: oris cõfessionē: ⁊ operis satisfactioe deleatur. Presentibus: angustis ⁊ tribulationibus a mudo insurgentibus: vt instantiā coz tua protectione vincere nos possim⁹. Et futuris: in sidus ⁊ laq; ad culpā precipitare conātibus: immo quibuslibet malis culper pene vt ea tua munitione cauere ⁊ leamus. Sic em̄ olim ppheta orauit in ps. Libera deus israel ex oibus angustis suis. Et ij. Machab. ij. oratu est. Concedat nobis salutē ⁊ redimat nos a malis. Sed cū nemo liberet proprie ab aliquo nisi ipso afficiat: teneat aut inuoluntatur: quod petimus liberari a malo preterito: cū ipsum nõ sit: sed trāsierit. Aut quod a malo futuro: cum nec ipz angit nec sit. Respondet q; hñis malum preteritum: puta peccm trāsierit: desinit fm actū: manet th̄ quātū ad reatū. Dū em̄ q; peccat contra deū: eo ipso quo peccat: ad penā obligatur: que obligatio manet donec deus eam remittat. Petimus igitur liberari a peccato preterito: petēdo vt obligatio illa presens: quam per actum peccati preteritū incurrimus: extinguat. Petim⁹ aut liberari a malo futuro. Liberari. i. preseruare: ne ipm incidamus. Nullū em̄ malū futurū incurrimus: nisi qd deus in nobis efficit ⁊ hoc quātū ad malū pene positū: vel i qd nos deus cadere permittit: quātū ad malū culpe. Sicut dicit Amos. ij. Si est malū in ciuitate quod ego nõ feci. feci efficiendo: vel permittendo. Cū ergo ab ytroq; malo a deo preseruamur: a malo pene ne illud sup nos inducat: ⁊ a malo culpe ne i istud cadere nos permittat: satis per ipz a futuro malo liberamur. Ita em̄ ait Aug. ij. li. cõsol. Beatie tue deputo: q; quedā pctā nõ perpetrari. Beatie tue deputo ⁊ mie tue: q; pctā mea tanquā glaciem soluisi. Beatie tue deputo: q; quecunq; nõ feci mala. Hec Aug. **C** Cursus petimus hac oratione: pacis presidū. Et qm̄ hoc nō meritis impetrare nõ possum⁹: nec presumim⁹: q; nostre infirmitate ante deū tanquā pānus mēstruate. Idcirco ad hoc impetrandū recurrimus in secūda hui⁹ orationis parte: ad sc̄oz suoz suffragia quos in curia regni sui nostros cõstituit mediatores sibi acceptissimos: quorum precos sua dilectio nõ repellit. Cõstingimus aut pmo ad brissimas virginem celoꝝ reginā: cui rex regū: pater celestis dimidiū regni sui dedit. Quod significatus est in h̄ ester regina: que cū ad placandū Auerum regem accessisset: dixit ei rex: etiam si dimidiū parte regni mei petieris: dabitur tibi. Sic pater celestis: cū habeat iusticiā miaz tanquā portio regni sui bona: iusticia sibi retenta miam mari virgini cõcessit. Petimus igitur pacē intercedēte beata ⁊ gloriosa virgine marie. Intercedēte in regni suū officiu vehemētia desiderij: seruo re deu orationis: ⁊ puritate orationis: ostēdens vt Bern. ait patri filius que genuit: filio vbera que surit: pro nobis interpellas. Beata: quia ipm sanctissimam cõm in vtero suo baiulauit. Hinc beatus yreter: ait mulier euangelica dño: qui te portauit: ⁊ vbera que suristi. Vel bñ in gñationibus celi ⁊ terre. Celi: quibus genuit suū restanatorē. Terre: quibus genuit redēptorē. Ecce (inquit hec vgo) beatā me dicent oēs generationes. Cū verbum tractans brūs. Bern. ait. Operabatur salutem nostram

ostēde que elegit etc. Itaq; non est necessarium vt precifillit verbis in hac oratioe ne domini ca contenta. Sed se cundum q; necessitas vigebit: aut postulat vtilitas: alij atq; vbi verbis vt possumus. Et ita habet ritus ecclesie in sollicitis: psalmis: et alijs multis: in pñtato etiaz possumus: qualibus verbis volumus ⁊ possumus: ad dominuz clamare: ⁊ ostēdere affectu nostror et desideria. Secūdo dicendum quod non licet a domino postulare: nisi ea que cõpensationis sunt in dominica oratione: pater etc. omnia que licite possimus: vt deus beatus etc. deus petere comprehenduntur in illa oratione: ne vt patet discurrendo etc. Ita igitur secūdo petere decem: sed eadē alij alij verbis postulare. Et ad argum sic orabitur

* tri bu bi ip de ec ni te ff to di

hic qd sic
no dicit fili
mdine hbo
rth s; rex s;
gnificat: r;
vt sic sensus
sic orabis
id est verbis
siles sniam
importanti
bus.

nostrā sps in medio terre: in vtero videlicet vir-
ginis: que mirabili pprietate terre mediū appella-
tur. Ad illam em sicut ad medium: sicut ad ar-
cam dei: sicut ad rerum causam: sicut ad negociū
seculoz respiciunt: r qui in celo habitant: r qui in
inferno: r qui nos precesserunt: r nos qui sumus
r qui sequentur: r nati natoz: r qui nascitur ab il-
lis. Illi qui sunt in celo: vt resatiatur: r qm in
no: vt eripiatur: r q precesserūt vt prophete fides
les inueniatur: q sequitur: vt glouificetur. Et seq-
tur ad ppositū. Ergo brām redicent oēs gnatio-
nes genitrici dei: dña mundi: regina celi. Oēs in-
quā gnationes. Sunt em gnationes celi r terre.
Pater spiritū (ait aplos) Et quo ois paternitas
in celo r in terra noiatur. Et hoc ergo beatā te di-
cent oēs gnationes: q oibus gnationibus vitam
gloriā gnaiffit. In te em angeli leticiā: iusti gra-
tia: peccatores veniā inueniūt in eternum. Aderi-
to in te respiciūt oculi vniuersę creature: quia in
te: r per te: de te benigna manus opotentis de-
quid creauerat: recreauit. Hec. Ber. Et gloriosa
que regis glorie est solius: que carne induit: in qua
quasi in folio resedit. Uel glouiosa: q in altissimis
habitat: vbi ipsi r regine thronus positus est: in
quo glouose residet ad dexteram sumi regis. Uel
glouiosa: q in corpore r anima glouose est assu-
pta: r super oīs virtutes humanas r angelicas
inestimabiliter sublimata. Semper. ante partū:
in partu: r post partū. Virgine corpore r mente.
Virgine professione. Virgine obseruatione. *
Dei genitrici. i. matre filij dei: i. deo cōmunem
filium cū deo patre habente. Uel. i. Quod ex te
nascetur sanctū vocabitur filius dei. Maria. i. il-
luminante celū r terra. Ipsa quidem fecit vt in ce-
lis oraret lumen indeficiens: r in terris lumen in
tenebris lucens: propter qd speciosior est sole r su-
per omnē dispositionē stellarum: luci pparata: in-
uenitur pior. C. D. Sequif. Et beatis apls tuis
per te patrem ante mundi constitutionē electis:
r per spm in tpe vocatis: vt mūdo fidē tuam san-
ctā predicarēt. Petro r paulo atq; andrea. Et ita
hic ad pacē inueniatur quatuor psonę intro-
dūt: que passioni dñi (cuius memoria in missa
agitur) magis fuerunt cōfigurat: in cuius virtu-
te par nobis est donata. Prima virgo Maria: cu-
ius animā pertransiuit doloris gladius cum ste-
terat iuxta filij sui crucez. Scō petrus qui cruci-
fensus est corpore transverso: r erectus sursum pes-
dibus. Paulus tertio qui r stigmata xpi in corpo-
re suo tulit. Quarto andreas: qui crucifixi amore
crucem qua passus est: tanq; amatā suam: vidēs
a longe salutauit. Tres bi apli dūtatur noiatur
tanq; testes pacis: pacē mūdo pdicātes: q i ore
dnoz vel triū stat omne testimoniū. Hoiānt au-
tem isti tres singulariter pter rōnes datas: ppter
quasda singulares eoz emittias. Petrus ppter
dignitatē pstationis: q sumus r caput apostoloz
fuit a dño pstitus. Paulus ppter puiilegiū pre-
dicationis: q doctor fuit gentium a dño electus
plus alijs laborās: sicut de seipso testat. Andreas
ppter feruens crucifixionis desideriū. Uel fm
Albertū: q petrū ad spm adduxit: vt habet Joā.
i. hinc r principis aploz aptus fuit. Item q: beni-
gnissimus fuit mitissimus: ob qd de eo canit: qd
de Hieremia scribit. ij. Mach. xv. Hic est frater
amator: r populi dei isrl. Hic est q multuz orat p
populo: r pro vniuersa sancta civitate dei. Uel
nōmmātur bi tres: q in ipsi oēs alij sancti repie-
sentantur. Oēs enim sancti vcl sunt: aut fuerūt in
statu cōiugalij: r bi per beatū petrū significatur:
q vpozē habuit: filiā sanctā petronellā: et soerū a

domino a febribus curatam. Aut fuerunt in sta-
tu vidualis continentie: qui per beatū Andream
denotantur. Hic enim fm beatum Chrys. Uxorē
mortua in statu viduali creditur permāsisse. Aut
fuerunt in statu virginali: r bi per paulū figuran-
tur: qui virgo fuit r permāsit. Et fm hoc subdit.
Et cum omnibus sanctis: in tribus apostolis ge-
neraliter nominatis. Et quo ad tertiam orationis
huius partem: additur petitionis specificatio: cū
dicitur. Da propitius pacem: ne populus in tan-
ti sacramenti cōmunionē per inturgentia mala
perturbetur. Da pacem pectoris: vt conscientie
reinozum tollens: r in vera charitate et amicitia
nos tibi iungens: tibi perfecte recōdillet. Da pa-
cem tēporis: in diebus nostris: vt ea pro illius tē-
poris miseria perfruiamur. Et ab omni perturba-
tione exteriori te pacem donante viuamus. Nō
em nisi te donante eam habere possumus: q non
est alius qui pugnet pro nobis nisi tu deus noster:
celestis pater. Omnis liquidem potestas hęc po-
tentie comparata: infirmitas est: non potentia.
Ut ope mie tue adiuti. Misericordiam tuam pa-
ter clementissime imploramus: non iusticias que
nostris demeritis magis tribulationē r a duer-
sitate rectitudinis zelo induceret q pacē. Hoc
enim erigunt nostra peccata. Potius nāq; puni-
ri meruim: q tranquillitate foneri. Plus a tua ius-
ticia declinatēs meruim: vt sup nos regnēt pa-
cis emali ac tyranni: q pacis zelatores r beniuo-
li. Da igitur nobis adhuc infirmis qbus nocet p-
turbatio ppitius pacem. Et a peccato voluntatis
r actionis. Semp sim? liberi: p pacē pectoris: des-
leto reat? nostri chiographo. Et ab oi perturba-
tione securi: p pacē tēporis tumultu r inquietudine
seculi mitigata: quo puenire mercamur ad pacē
eternitatis: ois mali suspitione penitus sublata.
C. Hec aut ofo dicitur sub silentio: q fm Inno.
r Alexādrū significat quies dñice sepulture: qua
in triduo mortis xpi fm corpus in sepulchro de-
uit: quienerūt r mulieres vnguentā pparantes die
sabbati: vt habet Luce. xxiij. Silerunt fm man-
datum: fm aiām vero descendit ad inferos: vt for-
tior superueniens forē spoliaret armatū. Tūc em
momordit infernum. Osee. xij. Ero mors tua o
mors: meus tuus ero inferne: cū torū infernum
destruxit. Non em dñatos inimicos q viuētēs
direre. Nolumus hunc regnare sup nos: ednzit
sed momordit partē abrupens: suos amicos li-
berans a malis pteritis: pstitibus r futuris: dans
eis ppetuā pacem r eternā beatitudinē: i qua ab
omni peccato: et inquinamento sunt liberi: et ab
omni violentia et perturbatione securi. Quod et
dominus phariseis predixit. Sanitates perscio
hodie r cras: r tertia die consumor. Quasi bi. fm
Innocen. Prima die mortis mee intrans infer-
num: auferam demoni tyrannidem suam: in cra-
stino educam captiuitates: sanitati r libertati do-
natam dum portam paradisi cis aperiam: libe-
rans eos a malis pteritis presentibus et futu-
ris. Dans eis pacem: in qua semper sint a pecca-
to liberi: et ab omni perturbatione securi. Tertia
die resurgam consummatus. Hoc ergo ecclesia
commemorans in isto silentio petit similiter a p-
turbatione liberari: et perpetuam pacē frui. Et pro-
pter hoc in quibusdam ecclesijs in die parascē-
nes profertur illa oratio alta voce: quia eadem
die qua fuit mortuus dominus: ad inferna descē-
dit pro patribus liberandis. Aduertendum
etiam q acerosi dicens: hanc orationem. Li-
bera nos quesumus r cetera. accipit patnā: quā
facta oblatione abscōderat. Ad cuius significa-

*Dei geni-
trix nō est
hois cōtra
hereticos q
dixerunt q
ipsa nō vdi-
ci mī dei
qda diffinitū
ē q ipsa fuit
nō em xpo
tocos. i. mī
fili: s; theo-
tocos. i. mī
dei.

Au. xxiij.

Dat. xij. r
Luce. ij.

Luce. xij.

Luce. xij.

Innocen.

tionis manifestationem attendendū fm Alexan.
 de ales. q. xxxij. parte. iij. q. patena dicitur a patēdo:
 ⁊ signat cor latum ⁊ altum charitate: scdm illud.
 Uiam mandatorum tuorum cucurri enim dilatasti scz
 charitate cor meum. Et iterum. Latum madatū
 tuū nimis. Sup hanc patenā. i. charitatis latitu-
 dinem: sacrificium iusticie debet offerri: vt holo-
 caustum vere pingue fiat. Hanc cordis latitudinē
 habebat dñs offerendo seipsum pro nobis. i. Jo.
 ij. In hoc cognouimus charitatem dei quoniam il-
 le animā suam pro nobis posuit. Habebat ⁊ ipaz
 petrus cum ait. Et si oportuerit me mori tecū: nō
 te negabo. Similiter ⁊ omnes discipuli dixerunt:
 propter quod dñs intulit: dicēs. Spiritus quidē
 comprius est: caro autem infirma. Sed latitudo
 cordis ab eis fugit: cum discipuli omnes ab eo fu-
 gerunt ⁊ latuerunt. Et id post oblationem hostie
 mediante patena: per quam hostia altari presen-
 tata est: sacerdos abscondit sub corporali pate-
 nam: vel subdiaconus ab altari remotam retro
 continet inuolutam: per qd discipulorū fuga ⁊
 latibulū signatur: quod dñs ipse predixerat. Om-
 nea vos scādalum patiemini in me in ista nocte.
 Scriptum est enim. Percutiam pastorem ⁊ disp-
 gentur oves gregis. Et ideo sacerdos dominice
 resurrectionis eulogium annūciaturus: resunit
 patenam a diacono vel subdiacono presentatam
 quo significatur q post resurrectionem apostoli
 ad dominuz redierunt. Osculatur eam sacerdos
 in signum charitatis quam habere debet ad oēs
 ⁊ signum crucis facit in facie cum ipa: scdm dñm
 Albertum in signum q virtutes communionis in
 omnes deriuatur per ritum charitatis. ¶ f
 Aliter mysticat Innocen. ⁊ magister in rationali:
 fm quos subdiaconus: diaconus ⁊ sacerdos: taz
 numero q obsequio representant tres illas mu-
 lieres maris: de quibus Mattb. vlti. dicit ⁊ cete-
 ri euangeliste: q uenerunt cum aromatibus uide-
 re sepulcrum: ⁊ corpus dñi mortuum vngētis op-
 timis condicndo honorare. Ide enim patenā mys-
 tificam presentant domino in obsequiū sepultu-
 re: cum (vt dicitur) emiserunt aromata vt venien-
 tes vngentem iesum. Subdiaconus igit (cū sacer-
 dos pro cedit ad hanc orationē) patenā inuolutā
 tradit diacono: qui eā recipiens detegit: ⁊ reuela-
 tā sacerdoti porrigit: cuius humeros aut manus
 dexterā osculatur: per qd significat: q mulieres il-
 le lato corde deum in sepulchro quesierunt: obse-
 quia funeris erhibere cupientes. Iam valde mane-
 vna sabbatorū ueniunt ad monumentū orto iaz
 sole: vt dicit dñs. Osculantes humerum: vel
 manū dexteram sacerdotis xpm significantis: qz
 desiderabant participes fieri labor eius: ⁊ socie
 retributionis eterne: fm illud Apłi. Si p̄mortui
 sumus ⁊ cōiuuimus. Si sustinebimus ⁊ cōregna-
 bimus. ij. ad Tim. ij. Osculā em signū est unitiū
 maruo se osculantiū. Sacerdos patenā accipiens
 traditā a subdiacono ⁊ diacono: significat q xps
 fidē ⁊ charitatis latitudinē sanctarum mulieruz
 acceptauit. Obsero sacerdos patenam de manu
 diaconi recipit: eamqz osculatur: ⁊ cū ea signo cru-
 cis se signat: inquit q si per passionē filij: que per
 crucē significatur: recōdiliamur deo patri (quere
 cōdiliatio per osculū intelligit) erimuz ⁊ heredes
 regni: cuius nullus terminus est nec finis: qd per
 patenē rotunditatem denotat. ¶ Uel r Innoc. vi
 cir: per hoc sacerdos ostendit: q christus crucifi-
 xus ⁊ resurgēs statim desideriu mulierū impleuit
 Nā occurrens illis a monumento regredientibz
 dixit eis. Anete: ⁊ procidentes tenuerūt pedes ei⁹
 ⁊ adorauerunt eum. Quidā etiā enz patenā sumi-

tatem calicis: ⁊ pedem eius tangunt: significātes
 q iste femine sancte in integro ac seruenct cordis af-
 fectu: quasi totum dñi sepulchrum: quod per cali-
 cem representatur: amplectere sunt. Per p̄mū qz
 pe amantum est: q nō satiantur tactu dilecti in
 omnibus corporis partibus: nisi ⁊ res dilecti cō-
 trecent. Quod ostendit maria magdalena: q iux-
 ta monumentum stans alijs recedentibus non
 recedebat: donec dominū uidere mereret. ¶ De
 niqz subdiaconus mappulam: qua patenā ope-
 ruerat: non super altaris palla: sed alimde depo-
 nit: significans q petrus monū: uentū intrās: uis-
 dit sudarium non cū lineamentis posituz: sed
 separatim in vno locum inuolutū. Deinde depo-
 nitur corporale de calice: ad signandum q mulie-
 ribus iesum querentibus sepulchrum patefactū
 est. Uiderunt nāq lapidem magnū ualde reuo-
 lutum ab ostio monumenti ministerio angeli de
 celo descendentis. Os quidem calicis / ostium si-
 gnificat monumenti. Sequitur. *

Per eundem dominuz no-
 strum iesum xpm filium tuum qui tecū uinit ⁊ re-
 gnat in unitate spiritus sancti deus. Per oia secula
 seculorum Amen. ¶ Hec est secūda pars par-
 tis tertie principalis totius canonis: in qua post
 preparationem populi ad sacram ꝓmunionem ꝓ
 ofonem dominicā scilicet qz embolismū: incipit sa-
 cratissima communio ac dispensatio: qua ecclesia
 consequitur tanti mysterij utilitatem ⁊ fructum.
 Et subdividitur pars illa in tres partes. In p̄ma
 aptatur sacramentum cōmunionis per eius diuisi-
 onem. In secūda cōmunicatur unitati ꝓ pa-
 cis impetrationē ibi. Pax dñi sit ⁊c. Tertio proce-
 ditur ad ipsam sumptionē: ibi. Domine iesu xpe
 fili dei uiui. ¶ Circa primū quia euarhiste sum-
 ptio non tantū sacerdoti celebranti: sed toti ꝓ-
 ficat ⁊ fructificat ecclesie: cuius tres sunt partes
 seu status: vt statim dicitur: ideo vt singulis par-
 tibus prodesse ostendatur: ipsum sacramentum
 in tres partes diuiditur: sub horū prolatione ver-
 borū. ¶ Per eundē dominū nostrū. Que uerba li-
 cet sint conclusio precedentis ofonis: quia tamē
 hic sit sacramenti diuisio: que pertinet ad sacra-
 menti ꝓmunionem ⁊ dispensationē: ideo magis
 in eis sequentis initiū sumitur partis. Unde ait.
 Per eundem dñm nostrū iesum christū: cuius sa-
 crofanctū corpus ⁊ sanguinem contrectamus ve-
 nerabiliter in sacramento statim sumptari: qz
 vt per mediatorē ⁊ pontificem bona oia adipisci-
 mur: ⁊ ab oibus malis liberamur: tanqz per dñm
 nostrū: cui data est grās in celo et in terra. Iesum
 id est saluatorē nostrū. Uenit em vt saluū faceret
 ꝓp̄m suū a peccatis eorū. Christū: ꝓe oibus suis
 confortibus spūsancti oleo vinctū. filiū tuū: na-
 turale ⁊ uigenitū: cui paterna vox perhibuit te-
 stimoniu. Id est filius meus dilectus: in quo mi-
 hi bene ꝓlacui. Qui tecū uinit: in eternitate in-
 defectibiliter. Et regnat in periofer potenter. In
 unitate. i. id est itate essentiali. Spiritus sancti: ter-
 tie in diuinis persone: qui amor est et nexas pa-
 tris ⁊ filij: in quo amorose nectitur ⁊ in cōmuni
 producto: sibi cōsubstantiali deo. Et nō cōmūdi
 sacerdos hanc orationē per uerbū Amen: sz exal-
 tans uocem dicit. Per oia secula seculorū. i. oim
 tēporū successiones ueraz ⁊ imaginarias. i. eter-
 naliter: requirens populū cōsensum in petitis:
 vt dicit Alber. vt ipse populus: uel aliquis ei⁹ no-
 mine dicat. Amen. i. fiat nobis quod petisti. Sub
 his uerbis (vt dictū est) sit hostie fractio: ideo pri-
 mo de causa: ⁊ modo fractionis: ⁊ eius significa-
 tione aliquid.

Amantium proprium.

*Diacon⁹ deponit qz cū calicis significans angelū q re uoluit lapidē ab ostio monumēt

Sacry qua re in tres ꝓ tes diuidit.

Adat. vlti.

Adatth. i. P̄. xliij.

Adat. iij. s. rvi.

P̄. cxxij.

Adat. rvi.

ij. ad Tim. ij.

Innocen.

Adat. vlti.

Albertus.

Duplex cā
fractionis.

tionem aliquid dicemus: deinde de ipsa fractione
causā fit in quo fiat. ¶ In causam fractionis du-
plice assignat dñs Alber. in de offic. missæ par. 4.
Una est significatio: altera necessitatis. Cau-
sa significatio: ut partes ecclesie: pro quibus
offerit: figurant. Unde vsus ecclesie h3: q̄ in tria
frāgat: q̄ pars corporis xpi mystici in celis triū-
phat: pro illa sacramētū offerit ad laudē et gra-
tiaz actionē: q̄ illi iam beati sunt. Alia pars cor-
poris mystici in labore adhuc viuūt: in fide con-
uersans et merito in terris: et pro illa sacramentum
offerit in pignus redēptionis. Tertia pars in pur-
gatorio afflicta purgat: et pro illa sacm̄ offerit in
supplicationē pro afflictis. Isti sunt tres panes: q̄s
nobis accōmodat amicus nos offerit x̄p̄m ponam?
ante illū quod de via venit: amicus: primū sc̄z n̄m:
q̄s venit: vel ad laudandū: vel ad pro sua redē-
ptione sacrificiū: aut pro captiuis et afflictis sup-
plicandū. De via em̄ venit: q̄s de negotio occu-
pationis terrenorū ad cultū dei se cōuertit. Nec-
cessitatis aut causa frangit: q̄ integrū sine pericu-
lo propter gutturis arcitudinē a multis nō su-
meret. Hec Alber. in genere. De quib⁹ infra di-
ces latius in specie. ¶ De modo autē frangendi
hoc premitto: qm̄ in modo frangendi et ceteris: q̄
sequunt nō idē modus per oīa in diuersis eccle-
sijs seruaf: sed nōnulla ex inoleta cōsuetudine ra-
tiant. Ideo in p̄cessu vsq̄ in finē huius opis mo-
dum hūc p̄sequar: qui in metropoli nostra in in-
signi moguntinēsi ecclesia seruaf: et in eius missa
libus cōtinet. In huius em̄ provincia: alia no-
stra Tubingēsis vniuersitas: in qua hec vt cunq̄
collecta sunt: cōstituta diuofit. Ad metropolitanē
enim ecclesie: eiusq̄ cerimonijs cetera eccle-
się singule totius puincie fm̄ canonicas patrū sanctio-
nes: cōformare se habēt. Unde in cōcilio gerun-
densi ita statutū est: vt habet de cōse. di. ij. insti-
tutio. Institutio missæ sicut in metropolitana ec-
clesia agit: ita in dei noīe: in omnib⁹ puincijs tā
ipsius missæ orādo q̄ psallēdi vel ministrādi con-
sueudo seruet. Sacerdos p̄cedēs ad fractionē
hostie: ipsam leuat de altari: super patenā collo-
cat: et inde eā tollēs super calicē pro mediū frā-
git: dicens. Per eundē dñm nostrum iesum x̄pm. et
partē que in dextera mansit super patenā ponit.
Partē vero q̄ in sinistra permāsit manu: iterum
per mediū frāgit dicens. Qui tecū viuūt et regnat
in unitate spiritus sancti deus. Quia diuisa: partē
quā sinistra manu tenet: sup̄ patenā ponit priore
parti cōiungēs. Alterā vero partē in dextera
manu remanētē: tenet sup̄ calicē duobus digi-
tis: pollice sc̄z et indice: et erectus parū exaltāso
cem dicit. Per oīa secula seculorū. Elenās modi-
cus calicē cū particula quā tenet manu dextera:
et accepto respōso a circūstantib⁹ dicit. Pax dñi
et cōp̄s quantū ad aliqua magister in rationa-
li ponit rationē. Primo hostia lenatur de altari:
ad significandū q̄ x̄ps fuit de terra ad crucē eral-
tatus: et mortē ibidem perpeffus. Dehinc hostie
frangēde patena supponit: ad significandū q̄ x̄ps
et laritudinē charitatis: que per amplitudinem
patene significat: sp̄ore quasi b̄et passiones susti-
nuit: per nullā aliā poteriā necessitatē: quas pas-
siones fractio hostie representat. Inde hostia in
manū accepta frangit: q̄ x̄ps cōficiēs hoc sacra-
mentum: panē in manna accepit et fregit: rursus
frangit in memoriaz passionis dñice. In hoc pro-
fer de cōse. di. ij. dū frangit. Dū frangit hostia:
dū sanguis de calice in oīa fidelis fundit: quid
aliud q̄ dñici corporis i cruce immolatio: eiusq̄
sanguinis de latere effusio designat? ¶ Et nota

Hostia q̄
de altari le-
uat quid si-
gnificat.

q̄ aliud significat fractio: et aliā partes in quas
fractio ali-
ud signifi-
cat: et aliā
partes in
quas fit frā-
ctio hostie
diuisio.

fractio hostie diuisio. Nam fractio passionem
dñi: partes eos pro quib⁹ passus: et quib⁹ sacrifi-
ciū illud proficit representat. frangit autē. supra
calicē propter reuerentiā sacramēti: ne aliqua ei⁹
particula aliofium p̄litar. Sed si qua ceciderit:
in calice recipiat: et sic honorificā celebrante su-
ma. frangit propterea supra calicē: ad significan-
dū q̄ in fractione: hoc est vulneratione corporis
chusti: sanguis qui in calice cōtinet: cōtinet su-
per de corpore. Hec de fractioe. ¶ Sed de par-
tibus fractionis cōsiderandū: q̄ frangit in duas
medietates: ad significandū duplicē p̄destinatio-
rum statū: quorū vnus est in eterna gloria. Alius
adhuc in tpali miseria: sc̄z presentis seculi atq̄
ipsius purgatorij: ideo q̄ ita medietas hostie q̄
nōdū beatos significat: subdividit in duas par-
ticulas: quax vna representat eos q̄ purgantur in
purgatorio. Alia representat illos q̄ in hoc seculo
adhuc viuūt. Itaq̄ medietatū illa q̄ in manu dex-
tera tenebat: et supra patenā indiuisa colloca-
tur: significat p̄destinatōes q̄ iā adepti sunt bea-
titudinē et tenēt rectitudinē ac bōa portiora per
dexterā significata quib⁹ nulla admissit potest
curritas: aduersitas vel afflictio siue pena. Et q̄
illoz status stabilis et vniformis est: et vna beati-
tudine sine intermissione fruunt: adiecto hęc me-
dietas manet indiuisa. Alia autē medietas man⁹
sinistre diuidit in duas partes fm̄ duplicē eorū
statū quos representat: q̄ illoz: vt dictū est: ali-
quā mūdū exierit: et in purgatorio p̄mittit: ali-
qui adhuc in corpore degunt: et mūdi penalitati-
bus affligunt. Itaq̄ partū ea que medietati ho-
stie in patena er p̄ma diuisione collocatē cōi-
git: significat illos q̄ sunt in purgatorio: quos re-
spicit sinistra manus dei: hoc est dei iustitia: fm̄
quā pro peccatis in hoc mūdo nō satisfactis pu-
niunt: et latipatiunt: vbi merēdi remissionem pe-
ne amplius nō est locus. Cōiugit autē priore par-
ticule q̄ beatos significat: q̄ existētēs in purgato-
rio certitudinē habent de sua beatitudine conse-
quēda infallibilē: ideo ei particule iugit: q̄ beati-
tudine adepta: de ei⁹ certitudine inamissibili se-
cure glorian: cui et ipsi pari securitate cōiungun-
tur. Quis p̄destinati in mūdo existētēs: egēt me-
ritis passionis xpi: q̄ illis adhuc viuētib⁹: eorūq̄
actib⁹ possunt suffragari ad meritū: id circo par-
ticula man⁹ dextre: q̄ viuētēs in hoc seculo signi-
ficat: calici immittit: et sanguini xpi immiscet: ad
significandū q̄ hūc fructum effusionis sanguinis
xpi cōsequi possunt. Tenet itē duob⁹ digitis an-
te cōmixtionē: pollice sc̄z et indice. Pollice vigor
v̄tutis signat. Indice discretio mēris intelligit.
Daf igit per hoc intelligi q̄ cū fidei vigore: et mē-
tis discretionē nos in mūdo viuētēs intreri de-
bem⁹: q̄ sanguis xpi in statu isto fruct⁹ multos si
volamus ferre p̄t. Itāc autē particula sacerdos
tenēs se erigit: et elevata voce. Per oīa secula se-
culorū dicit. Primo se erigit: q̄ parat se cum dño
perpetuā petere pacē. Et q̄ omne datū optimū:
et omne donū p̄fectū desursum est descēdēs. Sur-
sum se erigit sperās desup exaudiri. Eleuati cali-
cem de altari: ad ostēdēdū q̄ x̄ps q̄ passionē (q̄
per calicē designat) descēdit ad inferos: p̄ omni-
potētiā aut p̄ris: immo p̄pria potestate de t̄mno
lo a mortuis resurrexit. Itaq̄ datur. Discipulis
eleuati vocē: vt p̄p̄s pacē desiderās: intelligat q̄
sacerdos p̄ pacē petitur⁹ est: dicit. Amē. i. nobis
sic donec. ¶ Alio aliter applicat significatiōem
partū hostie: dicitēs q̄ hostia diuiditur in tres
partes: fm̄ q̄ sunt tres partes corporis xpi mys-

Duplex est
p̄destinatio-
toz status.

Jaco. i.

Ecclesie s; suam generalitate accepte tres sunt ptes.

hici: hoc est ecclesie s; suā generalitatē accepte. Est em̄ vna pars ecclesie q̄ dicit militās: r̄ hec est numer⁹ fidelīū hic in mūdo peregrinantīū: q̄ rez exercet militā aduersus carnē mūdū r̄ diabolu. Alia est pars ecclesie q̄ fm̄ aliquos d; dormiēs: scz numer⁹ eoz q̄ in purgatorio puniunt. Et dicitur dormiēs: q; nō dū eternā beatitudinē ad quā p̄destinati sunt: sunt consecuti. Nec tñ illi ibidē mereri possunt: r̄ nec per demeritū ab illa in eternū separabunt. Tertia pars ecclesie dicit triūphās: r̄ est numerus beatorū iam in celo gloriose triūphātū. Et d; triūphans: q; aduersus inimicos sp̄i militā strenue exercuerūt: r̄ finaliter v̄toriose triūpharūt. ¶ In signū triplicis huius partis vniuersalis ecclesie: hostia in tres partes diuidit. ¶ Prima pars s; illos q̄ sanguini immittitur: significat ecclesiā triūphantē: q̄ iam inebriata est vno leticie: intuitio s; diuine essentie ac amore perfectio: sine fruitione eiusdē: quib⁹ dicit Cantico. v. Inebuemini charissimi. Alie autem due partes ecclesie significant reliq; duab⁹ partibus hostie extra calicē: quarū maior supposita minori in patena: significat ecclesiā militantē: et minor in iuda supposita: significat ecclesiā in purgatorio expectantē: illa em̄ inuitit suffragiis m̄litaris ecclesie. Et p̄ illis duab⁹ geminamus pie cōs agno: qui est caput ecclesie: vt miseretur nobis. S; p̄ tertia parte ad cui⁹ locū r̄ requiē aspi ramus: petim⁹ vt idē agnus triplicis nature donec nobis pacē. Hinc r̄ xp̄s tria illa loca ecclesie fm̄ suā humanitate: s; xp̄s q̄ est caput eccleie: pera grauit. ¶ Primo locū n̄re terre habitabilis. r̄ xiiij. annis in iudea r̄ hierusalē cōuertendo. Secūdo limbū in quo patres resēbant: ipsos fm̄ atas in de extrahēdo. Tertio et finaliter: ascēdēs in celū captiuitatē quā post triūphum coronauit: ad regnum patris indefectibile collocatē. ¶ Et huic cōcordat canō de cōse. di. ij. triforme. r̄ est Sergij pape ita sonans. Triforme est corpus dñi. Pars oblate in calicē missa: corpus xp̄i qd̄ iam resurrexit mōstrat. Pars comesta: ambulās adhuc sup̄ terrā. Pars in altari⁹ s; ad finē misse remanēs: corpus in sepulchro: q; vsq; ad finē seculi corpora sanctorū in sepulchris erūt. Corpus dñi vbiq; in hoc accipit p̄ corpore mystico. i. fidelib⁹ xp̄o incorporatis. Vt h̄o vobiscum. f. reseruatio particule in finē misse hodie nō seruat: vt dicit glo. Hāc diminuta fidelīū deuotione: r̄ crescēte circa altare in deuotione frequentantiū etiā p̄per periculū qd̄ cōtingere posset in reseruatione: sumuntur simul a sacerdote: r̄ pars q̄ significat triūphātes: r̄ pars q̄ significat in sepulchris quiescētes: ac in purgatorio spe felici liberationē expectantes. Hec eadē est sentētia magistri in. iij. dif. xij. ponctis ca. Sergij supra allegata. ¶ R̄ Secūdu dñm Alb. Pars hostie q̄ a sacerdote statim post diuisionē sumit: significat partē ecclesie in celis triūphantē. Pars que in calicē mittit: significat partē ecclesie in terris militantē: in angustijs et penis laborantē. Pars reseruata: eos q̄ sunt in purgatorio. Unde ait Alb. fractio hec a Sergio papa instituta: a quo r̄ ter cantandū esse Agnus dei: inter cōmunicandū est statutus. Sequit. In tres aut partes frangi institutū est: q; corp⁹ xp̄i mysticu triforme est. Quedaz enim pars regnat cū capite suoz triūphat in celo: r̄ quedaz adhuc in laborib⁹ militat in terris: quedā est in purgatorij penis. Instituit ergo Sergij papa: vt pars vna statim acciperet a sacerdote: que ipse frequēter nominat perfectozē sanctitatis: q̄ loco dñi s; stat in altari: q̄ signat partē in celis iam triū

phantē: que iam plane in xp̄m trāsiiuit. Statuit etiā vt sc̄da mitteret in calicē: q; calix signat huius vite passiones: que signat partē in laborib⁹ r̄ penis huius vite adhuc laborantē: r̄ idē in calicem missam. Statuit etiam q; tertia pars hostie maneret in finē in altari post oia mysteria sumēda: que signat eos q̄ in sepulchris sunt: r̄ in purgatorio in fine cū xp̄o vniēdos fore per spiritua lem incorporationē. ¶ Non dissimile sentētiam ponit Inno. tertius vt refert Alex. sicut verba discerpent. Corpus inquit xp̄i est vniuersalis ecclesia: caput s; cū mēbris. Unus em̄ panis: et vnū corpus multi sumus: oēs qui de vno pane: et de vno calice participam⁹. Et inueniunt in isto corpore quasi tres partes et quib⁹ totū corpus consistit. Vna pars est ipsius caput: s; qui caput est r̄ pars corporis. Et secūda pars anime sanctorū: qui cū xp̄o regnāt. Ibi s; r̄p̄s r̄ sanctorū anime extra passionē sunt quasi simul: sicut scriptū est Adat. xiiij. Vbi cūq; fuerit corpus: illuc congregabuntur r̄ aquile. ¶ Predictę partes due seorsuz extra calicē remanēt: quasi extra passionē: que per calicē designat. Christus em̄ resurgēs et mortuus iam nō mouit. Rom. vi. Et qui cū ipso sunt: neq; cūriēt: neq; sitiet amplius. In lēg; cadet sup̄ ipsos sol: neq; vllus estus: que primo abierunt. Apoc. viij. partim. r̄. Tertia pars in calice ponitur: signās eos qui adhuc in passione p̄sistūt: donec ab hac vita migrantes: ad suū caput transeant: vbi non morient amplius: nec vllaten⁹ patient. Hic non sit mēto de parte in purgatorio existētī: sed cōprehendi potest in tertia parte: q; et ipsi adhuc in penis sunt: sicut hi qui peregrināt in hoc mūdo. ¶ Adod⁹ Inñ. pape cōmuniō est: de quo ponunt hec metra. ¶ Frangitur in partes tres hostia: prima beatos. Plene secūda notat viuos: suata sepultos. Vel s; alios. ¶ Pars vno intincta pro viuīs sanctificat. Altera p̄ sanctis: pars tertia p̄ redimēdis. ¶ Beatus Aug. In nocētio cōcordat: vnde ait. In trib⁹ partibus trinitas vna continet. Vna pars de siccis fumis ad laudē r̄ gloriā dei p̄ alabris sanctorū cū christo regnantū. Altera pro illis qui in purgatorio sunt. Tertia pro inuentib⁹ qui voluntur in sanguine idēst peccato. Et h; diuerse recitate sunt opinio nes r̄ sentētie de significatione partiū fracte hostie: non tñ sunt aduersę. Nichil em̄ prohibet idē plura mystice designare. ¶ V. Viso de fractionis ac partiū significatione: vidēdus est de fractionis veritate: vbi duo occurrūt indagāda. ¶ Prīmū an ibi sit vera fractio: r̄ cui⁹ sit: hoc est: quid ibi frangitur. Secūdu an sub qualibet fractionis particula totus xp̄s cōtineatur. ¶ Circa primū ponit magister in. iij. quatuor opiniones. Vna est: qd̄ ibi nō est vera fractio: sed tantū apparens: sicut multa apparēt in hoc sacramento: que tamen ita nō sunt: sicut apparēt q; accidentia sint in subiecto: ita nō est. Et si obijciatur illud Amb. Nichil falsi putandum est in sacramento veritatis: sicut sit in magozum prestigijs: vbi delusione quadaz fallūt oculi vt videatur esse qd̄ non est. Ad qd̄ dicunt: q; nō fallit nos visus nec fallitur: qd̄ cōtingeret si crederetur ita frāgi sicut videtur: nec illusio est: quia ad vtilitatē fidei: nō ad deceptionem ita fit. Sicut r̄ christus ostendēs se duobus discipulis in via specie peregrini. Nec in eo tamen talis forma erat: sed oculi eozum tenebātur ne agnoscerent eū. Sed hec opinio non accepta tur: q; cōtrariatur verbis xp̄i. Accipit panē gratias agens fregit. Hec autem falsa esse non possunt: nisi diceret q; prius fregit r̄ postea bñdixit.

1. Cor. p.

Adat. xiiij

Augusti.

Dubiū p̄ innum. Secūdu dubium. Opinio p̄ ma.

Ambro.

Item

Alber. i

Item si nō esset vera fractio: nō esset vera masti-
 catio: nec vera comestio: q̄ vident absurda. ¶ Itē
 fundamentū in quo fundat falsum est. Nihil em̄
 apparet in hoc sacro q̄ nō vere ⁊ realiter est ibi.
 Un̄ d̄: in legenda corpis xpi. Accidentia sine sub-
 iecto in eodē sacro existunt: vt fides locū habeat
 dum visibile iusibiliter samitur aliena sp̄e occul-
 tati. Sequitur ad propositū. Et sensus a deceptio-
 ne imunes reddant: qui de accidentibus iudicāt
 sibi notis. Si autem sensus iudicarent de aliquo
 accidente: puta fractione que ibi non esset: de-
 perent. ¶ Nec verū est q̄ multa apparent in sa-
 cramento q̄ ibi nō sunt. Itā qui quicquid apparet: ibi
 est: s; multarū sunt q̄ non apparent. s; q̄ sola fide
 credant. Et q̄ ad iditur ibi. Apparent accidentia
 esse in subiecto falsum est: ibi apparent accidentia
 sensibilia: sed an sint in subiecto: an extra subie-
 ctū: hoc excedit apprehensionē sensus: hoc anteq̄
 solū apparet q̄ intuitu cognoscit. Et nihil tale
 a nobis sic cognoscit (salte existit extra nos)
 nisi q̄ sensus intuet. Accidentia autē esse in subie-
 cto rōne inuestigamus. Unde ⁊ apud doctos du-
 biū est an accidentia materialia: qualitas sc; sen-
 sibilis: sint in quātitate tanq̄ in subiecto imedia-
 to: an in materia imediata. Sunt em̄ de hoc vsq; 3
 bodie aduerse opiniones. Et ideo simpliciter ve-
 ra est: vt sonat autoritas bñi Ambro. Nec valet
 q̄ adducit de xpo. Non enim decepti sunt ex vi-
 sione: q̄ q̄ viderant: in veritate sunt: verum non
 quicquid ibi fuit: visibile in christo viderunt. Tene-
 bantur em̄ oculi eorū ⁊c. Non enim viderunt to-
 tam christi faciem quantū ad illa accidentia q̄ in
 eo fuere. Et ideo errabant in iudicio rōnis: iudi-
 cates non esse xpm̄ qui fuit xps. ¶ Secunda opi-
 nio fuit q̄ ibi est vera fractio: sed illa non est in
 aliq̄ subiecto sicut nec cetera accidentia. Ipsa em̄
 stat sine subiecto: q; sicut ibi est caliditas: ⁊ tñ ni-
 hil calidū: ita est ibi vera fractio: sed non est in re
 aliqua: ppter q̄ nihil fragit: et sic; homo fran-
 gat: tñ nihil frangit. Sed hoc opinio sili stare nō
 pōt: q; sequit: aliquid frangit: ergo aliquid fragi-
 tur. Semper enim actiū infert passiū. ¶ Pre-
 terea fractio non dicit aliquid realiter distinctū
 a frangente ⁊ frangibili: sed dicit fragibile: ⁊ par-
 tes eius prius cōtinuas postea distare: ergo intel-
 ligi non pōt sine frangibili. ¶ Ad Tertia opinio
 fuit: q̄ ibi est vera fractio corpis xpi: lic; corpus
 maneat integrū ⁊ incorruptibile. Sicut xps des-
 dit discipulis in cena corpus suū passibile: ⁊ tñ
 nō est dentibus discipulorū passum: agēte hoc vir-
 tute supernaturali: ergo multo magis hoc fieri po-
 tēte eadē virtute in corpore impassibili. Assu-
 munt pro se autoritatē beati Augu. ex ser. de ver-
 bis dñi: ⁊ habetur de cōse. dist. ij. qui manducāt
 vbi inq̄. Morunt fideles quecūq; modū māducāt
 carnem xpi: vnusquisq; accipit partem suā. Per
 partes manducatur: ⁊ manet integer totus. Per
 partes manducari in sacramento: ⁊ manet integer
 totus in celo: ⁊ manet integer totū in corde tuo.
 Item idē colligere nituntur ex confessione berē-
 garij: vbi confessus est corpus christi verum: non
 solum sacramentū: s; in veritate manib; sacerdo-
 tū tractari frangi: ⁊ fidelium dentibus atteri. Sz
 hec opinio similiter erronea est: qm̄ cū corp; xpi
 sit animatū ⁊ organicū: si frangeretur ⁊ diuidere-
 tur: corrumpereur: q̄ est impossibile: cū sit glo-
 riosum ⁊ impassibile. Preterea beatus Augu. in
 ser. de verbis euangeliū. Nec qm̄ manducamus:
 partes de illo facimus. ¶ Preterea. frequenter
 supra dictum est tale corpus christi esse sub sacra-
 mento: quale est in sua existētia naturali. Cū igit

in naturali sua existētia post suā resurrectionē
 est immortale ⁊ incorruptibile ac impassibile: ⁊ p
 hoc extra sacm̄ diuidi nō pōt: q̄ illud repugnat
 impassibilitati: ideo nec sic diuidi potest in sacra-
 mēto. ¶ Preterea: idē non diuidit ad diuisionem
 sacramēti q̄ sacro nō coextendit: sed corpus xpi
 nō coextendit sacro: q; nō est pars vna corpis xpi
 sub parte sacramēti: ⁊ alia sub alia: vt dictū est. s.
 lec. xliij. ⁊ dicit statim. Quia ergo nō est cōmensura-
 tio partium corpous xpi ad partes sacri sine hos-
 tie: ideo non sequitur corpus xpi frangi ad frac-
 tionem hostie. Sicut nec diuidit anima hois di-
 uiso corpore: quia ipsa corpou nō coextenditur:
 sed tota est in toto: ⁊ tota in qualibet corpis par-
 te. Ideo est quarta opinio vera: quā magister ap-
 probat ⁊ docet cōter: q; fractio illa: ⁊ partitio nō
 est in suba corpis xpi: q; incorruptibile est: sed in
 ipsa forma panis sacramēti. i. in speciebus sacra-
 libus: que post cōsecrationem sunt sine subiecto:
 q̄uis ante fuerāt in pane. Et hoc fenix dicit apls.
 panis quem frangimus: q; forma panis ibi frā-
 git: ⁊ in partes diuidit. Xps integer manet ⁊ totū
 in singularibus: ⁊ de Aug. vbi. s. de verbis euange-
 liū. Quando xps manducatur: vita manducatur. Sed
 quis audeat manducare dñi suū: ⁊ tñ veritas in-
 uitans nos ad māducandū ait. Qui manducatur
 meruit ppter me. Nec occiditur christus vt mā-
 ducet: nō deficit: viuunt māducatus: q; surrexit oc-
 ciscus. Nec qm̄ manducamus: partes de illo faci-
 mus: ⁊ quidem i sacro sic fit. ¶ Itā per hoc ad
 rōnes opinionis tertie. Ad similitudinem corpous
 passibilis a discipulis in cena māducati dñi: q̄ in
 illa manducatione corpous xpi nō fuit diuisum: nec
 fractum: sicut nec modo in sumptione sacri: sic
 nihil facit pro eis: sed pro veritate: ⁊ ideo impti-
 nētē adducit pro se. Si em̄ hoc intēdit q̄ disci-
 puli corpus xpi tūc passibile dētibus diuidēbāt:
 ⁊ tamen viuunt permangebāt: falsum implicat: q;
 nequa q; corp; xpi dētibus diuiserūt: aut tregerūt:
 immo implicat corp; aliq; frangi in eodē loco: ite-
 grū pmanere. ¶ Ad autoritatē Aug. dicendū: q̄
 nō valet q; vnusquisq; accipit partē suā corpis
 xpi: sed partē suā sacri. Unde statim p̄misiū istis
 verbis. Nec qm̄ manducamus partes de illo faci-
 mus: ⁊ quidē i sacro sic fit: vt. s. allegatū est: cō-
 tinuo subdit. Morunt fideles ⁊c. loquitur igitur
 de partibus sacramēti nō corpous xpi. Unde et
 subdit. Per partes manducatur in sacramento: et
 manet integer in celo. ¶ Ad cōfessionē berēgarij
 dñi: q̄ berēgarius diaconus sancti Mauricij an-
 degauiensis incidit in heresim dicitur: q̄ post
 cōsecrationē panis ⁊ vini in altari: nō est ibi ve-
 rū corpus ⁊ sanguis christi: sed tantū est ibi sacra-
 mentū. i. signū corpous xpi significatiuum. De
 qua heresi. s. tractatū est lec. xxxij. Et qm̄ in sua
 cōfessione q̄ habet de cōsec. dist. ij. ego berenga-
 rius. illā heresim expresse dānat: asserens corpus
 xpi nō solum tractari a sacerdote in sacramento
 vel in signo tñ: sed vere ⁊ realiter suā cōfessiones
 ecclia recepit: ⁊ Nicolaus papa sub quo facta est
 ea ad vrbes italię germanię ⁊ gallię: ad quas p-
 uerū dogmatis sui fama peruenerat: misit: licet
 in explicando ⁊ detestando errorem suum in ver-
 bis excesserit: plus ad alterum extremum decli-
 nans in verbis q; oportuit. Unde veritatem illā
 cōstans: q; in sacramento altaris non solum si-
 gnatur: sed vere ⁊ realiter cōtinetur corpus christi
 si verum ⁊ naturale ⁊ manibus sacerdotis tra-
 ctatur: addit. frangit: ⁊ dentibus fidelium atte-
 rit. Per q̄ s̄ba satis qdē dānat heresim suam: s;
 in vltimis verbis additis: sc; frangitur: atteritur

Opinio se-
cunda.

Opinio
tertia.

Augustin?

Opinio
quarta.

Augustin?

heresis
berēgarij.

excesserit veritate explicado. Sicut et illud improprie dicitur est: quod dicitur panem et vinum post consecrationem verum corpus et sanguinem domini nostri iesu christi esse. Que ordo de rigore verborum vera non est: quia nunquam panis est corpus christi: sed et panem et corpus christi: ut lect. xlii. latins est ostensum. Sic enim frequentes volentes errorem aliquem damnare: excessivae locuti sunt: ut penitus recederent ab errore quasi declinare viderent in alterum extremum: quare se sibi opposuit. Unde secundum glo. ca. allega. herégarius dicens corpus christi fragili et dentibus atteri: intellexit per hoc corpus christi sub fractis et tritissimis sacri partibus veraciter contineri: et sub illis realiter et verissime manducari: unde addit glo. Nisi sane intelligas verba Berégarii: in maiorem incidens heresim quam ipse habuit. Ideo omnia que sunt fractione et attritione referat: ad species ipsas referas. Nam de christi corpore partes non facimus in tra ca. qui manducant. c. innisat. dist. allegata. hęc glo. C. Si quis: verum concedendum sit quod ibi est vera manducatio corporis christi: et sic fieri vera eius masticatio: et sic divisio et fractio. Respondetur: est vera manducatio corporis christi: quia eius sumptio in os et traiectio ad stomachum. Sed non digeritur: nec quertitur in substantiam alimentis: nec hoc est de ratione manducationis. Hęc tamē est ibi masticatio corporis christi nec divisio: ut satis lectione. xlv. ostensum est. Si est ibi masticatio: fractio et divisio species sine sacri: non contenti. Hęc illud de ratione est comestio: quia multa que comedant integra glutunt. Nonnulla etiā manducantur que non digeruntur: sicut ea que stomachus reicit per vomitum: sicut ea que christus post resurrectionem comedit etc. C. Ad secundam questionem: scilicet an sub qualibet fractionis particula totus christus continetur: certa est responsio: de particulari post consecrationem divisio. Unde de talibus secundum catholicam veritatem respondetur: quod post consecrationem panis sub qualibet particula sacramenti divisio est totus christus sicut in toto fuit prius quam fuerat divisum. Patet autoritate beati Hiero. in ser. dñice. v. post epiphaniā: et habetur de cōse. dist. ii. singuli. vbi ait. Singuli autem totum accipiunt christum dominum: in singulis portionibus? totus est: nec per singulos minuitur: integrum se singulis prebet. Item Hilarius papa: et habet vbi. s. vbi pars dicit. Ubi pars est corporis christi: est totum. Eadē ratio est in corpore domini: que in manna: quod in eius figura precessit: de quo dicitur. Qui plus collegerat: non habuit amplius: neque qui minus parauerat: habuit minus. Non enim quantitas visibilis in hoc est estimanda mysterio: sed virtus: spiritualis. De quo latins. s. habitum est lect. xlii. per totum. C. Sed verum sub qualibet parte sacramenti indivisi sit totus christus: recitant docto. sanctus Tho. et sanctus Bonauē. opinioniones in scriptis dist. x. quarti: et clari? Alex. parte. iiii. q. xl. arti. v. Una est quod christus totus est sub tota hostia: non tamē sub qualibet hostie parte totus. Sed hostia divisa spiritus totus remanet sub qualibet parte. Ponunt exemplum de speculo: quod Augu. dicit quod sicut fractio speculo multiplicat imagines: sic post fractionem sacramenti quot sunt partes: totiens est ibi christus. Cōstat autem quod ante fractionem speculi non erat ibi nisi una imago. Quod autem sub qualibet parte hostie divise est totus christus et non indivisi: dicitur non venire ex unitate hostie cōvertende: sed ex partium corporis christi inseparabili ratione. Sicut enim vbi corpus christi: ibi alia propter cōiunctionem. Sic cum una pars hostie contineat unam partem cor-

poris christi inseparabiliter: cum illa pars non possit dividi ab alia: quod corpus christi incorruptibile est: trahit se cum totum corpus. Ratio qua monetur est: quod nihil est ponendum in hoc sacramento nisi quod necesse est: ratio cogit quod post fractionem sit totus in qualibet partium divisarum hostie: quia non potest esse pars corporis christi divisa ab altera: sed ratio ante fractionem non probat nisi quod totum corpus sit in tota hostia. Solvitur etiā multas rationes et autoritates Hiero. et Hilari. exponunt de portionibus divisis: quas dicunt partes actu: et non coniunctis: que sunt partes potentia. De quo satis diffuse tractat Alex. loco allegato. C. Sed ista opinio stare non potest: quod signo partes hostie indivise: gratia exempli: decima: in illa est aliquid corporis christi: vel nihil. Si nihil: tunc non est corpus christi totum in tota hostia: quod est contra eos et contra veritatem. Item qua ratione nihil corporis christi esset in illa parte: eadem etiam nihil esset in alia parte: et ita nihil corporis christi esset in aliqua parte hostie: et per spiritus nec in tota. Nihil enim potest esse in toto: quoniam sit in parte vel partibus. Si primum: vel ergo totum corpus christi est in illa decima: vel pars eius: puta decima pars corporis christi in decima parte hostie. Si primum habetur propositum contra opinionem. Si secundum: tunc erit ibi commensuratio seu circumscriptione: quia pars una corporis christi in una parte hostie: et alia in alia: quod est impossibile: quia corpus christi minus est hostia. Maius autem non potest circumscribi a minori. Item quero fracta hostia in partes: aut pars corporis christi: que prius replebat decimam partem hostie: ad huc replet: aut non? Si primum: tunc potest sibi iungi reliqua pars corporis christi: nisi essent simul confusa que prius fuerat extra se distincte. Si secundum: tunc migrat pars corporis christi de loco ad locum: et per divisionem incipit esse vbi prius non fuit: et definit esse vbi prius fuit: que omnia falsa sunt et absurda. Non est potest corpus christi totum vel pars de nouo esse alicubi sacramentaliter: nisi per conversionem alicuius in ipsum: quod non fit nisi virtute verborum sacramentalium. Hęc facit ad propositum exemplum speculi integri et fracti: quia non est aliqua imago realiter in speculo: sed videtur imago verius res: extra speculum per lineam reflexam a superficie speculi. Et multiplicatis superficiebus per fractionem speculi: multiplicatur in ea reflexe. Et per hoc representant rem ipsam vbi in diversis sitibus: et per hoc sensus decipitur. Corpus prius ante christi vere et realiter est in hostia: incipiens ibi esse ad prolationem forme consecrationis: quod non profert: de nouo fracto sacramento non incipit esse de nouo vbi prius non fuit. C. Ideo illa opinio dimissa: est alia opinio vera communiter omnium doctorum: secundum quam supra lect. xlii. dicitur est: quod corpus christi est totum in tota hostia et totum in qualibet parte hostie: in qua fuit prius substantia panis: siue hostia sit integra: siue divisa. Hęc per divisionem aliquid mutat circa inessentialitatem corporis christi. Hęc enim per fractionem incipit esse de nouo vbi prius non fuit: nec definit esse vbi fuit: quando species manet in ea dispositione in qua sub eis conservata fuisset substantia panis: si facta non fuisset conversio. Unde sicut miraculose per divinam potentiam totum corpus christi sub tam qua hostia cōcludit: ita per eandem potentiam miraculose etiā in singulis partibus totum continetur. Et hoc est de intentione domini Innocentii tertii sic dicentis. Innocent. Reo: salua fide maiestatis: quod vbi est panis consecratus: totum in singulis partibus continetur. Quod inde

Questio.

Responsio ad questionem.

Hierony.

Quantitas visibilis non est estimanda mysterio: sed spiritualis.

Augustin?

Innocent.

inde dicitur: quoniam in quotcunq; partes species diuisibilis in singulis est totus christus. Totus in magno: totus in paruo: totus in integro: totus in fracto: non minor in parte q; in toto. Nec mireris: opus dei est hoc. Si in diuersis locis potest esse vnus: quare non etiam in singulis partibus potest esse totus? Et addit Inno. pro confirmatione rationum statim positarum. Porro cum de illa virtute verbis continetur: vt ad prolationem illorum corpus domini incipiat esse sub specie sacramenti: nec illa verba sperant in fractione: diligenter attendat ipsi fruantur: vnde corpus quod ante fractionem non erat in singulis partibus totum: sed sub tali specie totaliter existebat: post fractionem in singulas partes quodammodo secedit: et incipit esse sigillatim in singulis: quod integrum erat in integro. ¶ Sed forte ibi dicerent vt tagit Alex. quod post diuisionem non est totum corpus christi in singulis portionibus? non ad conversionem: sed virtute conversionis prime facte hostia non diuisa. Unde dicitur quod hostia est vna actu: plures potentia: et virtus consecrationis huius efficaciam inquantum est vna actu et plures potentia. Sed in ergo quod est vna actu: et consecratione: accipit virtutem actualem: qua actualiter conuertit hostia totalis in corpus totale christi. Sed in autem quod est plures potentia: accipit virtutem potentialem: qua partibus hostie existit virtutibus pluribus? actu etiam actu est christus totus? sub singulis. Unde non est ponenda causa ex parte fractionis: qua corpus totale est sub partibus: nisi sicut causa sine qua non: quod partes quod erant potentia: sunt actu per ipsam fractionem. Sed ex virtute diuisionis verbi habet panis: quod quocunq; modo: et quicunq; aliquid illi habet esse distinctum actu: sub ipso est totus christus. Sic ergo cum forma panis est vna actu sub illa forma totali est corpus christi: ita quod non actu sub partibus. Cum autem forma illa effecta est plura actu: iam est actu christus in singulis partibus. Quia enim dicitur specie panis: non quod euacuat a contento fractione aliquid continet sub portione fractionis: aliquid scilicet corporis christi. Et cum corpus christi sit in partibus: relinquitur quod corpus totale continet. Unde ratione consecrationis in inseparabilitatis contenti a continetur: et indiuisibilitatis corporis christi necesse est quod totum corpus continetur sub qualibet particula fractionis. ¶ Item Sed extra hanc solutionem non stat ratio supra posita: quod queritur quod pars corporis christi sit sub hac parte hostie nondum fracte: an decima pars corpus sub decima parte hostie: et quarta sub quarta: cetera sub cetera: et sequitur quod ibi est corpus commensuratum. ¶ Preterea: si duo duas hostias: quarum vna sit decupla ad aliam: tunc decima pars minoris erit centesima maioris. Quero tunc cur decima pars corporis christi est in decima parte hostie maioris: cum tota illa pars decima corporis possit esse centesima parte hostie: quod est in decima minoris? est centesima minoris? An forte decima pars corpus est minor in maiori hostia: et eadem decima minor in minori: aut aliquid decime partibus hostie maioris est vacuū a corpore: quous nullus dici potest sine absurditate. ¶ Item cum panis sit totum homogeneū: non est maior ratio quare vna pars panis conuertat in illa parte corporis christi in alia parte: immo quare magis in parte christi in totum corpus: cum verba consecrationis simpliciter nominent corpus: et non partem corporis. ¶ Preterea illa distinctio de parte actuali et potentiali caret fundamento: vt infra probabitur. Ideo dicitur cum secunda opinione: quod christus est totus in tota hostia: et totus in qualibet parte hostie etiam integre et non diuise: vnde conversionis a deo prolata verbo: rum forma: suo signo per ipsam instituto efficacia

citer adhiere: manetque corpus totum sub singulis partibus forme seu specierum: siue coniunctis: siue separatis. Nec tamen fracta hostia in partes: corpus diuidit in partes: quod nec manibus tagi potest: nec digitis frangi: nec oculis corporalibus videri: nec dentibus atteri: nec aliquo sensu percipi: quia non habet modum existendi corporis sub hostia: Quis sit vere corpus sub hostia: huiusmodi quodammodo spiritus quantum ad coexistere indiuisibiliter alicui quanto et in loco existens: semel scilicet: et quodlibet sui: de quo latius in disputatu est. Et ratio quare sic dicere congruit: dicta est nunciat in reprobatione opinionis opposite. ¶ Sed circa hoc est dubium: an concedi deus? quod corpus christi sit multotiens in sacro? Et videtur quod sic: quod si in qualibet parte: et cum multe sint partes erit multotiens in hostia. ¶ In oppositum est: quod cum sint partes infinite. Si quidem infinite sunt partes eiusdem proportionis distincte continui: quare nulla est pars alterius: igitur corpus christi esset infinites sub qualibet hostia: quod videtur in conueniens. Item vnus hostie est tantum vna consecratio: igitur videtur quod tamen semel sit sub qualibet hostia vna. Item sit totum corpus est sub qualibet parte hostie: erit etiam sub parte punctuali. Sed infinita sunt puncta etiam cuiuslibet partis extense: cum infinita puncta non faciunt extensionem: igitur infinites erit sub hostia. ¶ Secundo dubitatur. Utrum partes hostie fracte sunt eedem vel diuerse? Non primum: quod cuiuslibet totius partes etiam continetur sunt distincte: igitur multotiens diuise. Nec secundum: quod diuersi accipientes huiusmodi particulas idem recipiunt: nec vnus plus nec minus aut aliud quod alter: igitur sunt indiuise. ¶ Ad primum respondet beatus Thomas in iiij. dist. 2. quod iiij. art. iiij. quod corpus christi quod ante diuisionem hostie sit totus? sub qualibet parte hostie: non est tamen plures actu sub partibus illis: sed tamen potentia. Ad cuius intellectum premitit quod vnitas rei consequitur suū esse. Partes autem alicuius homogenei primum ante diuisionem non habent esse actu: sed potentia tamen: et ideo nulla illarum habet vnitatem primum in actu. Unde actu non est accipere earum numerum: sed potentia tamen: sed post diuisionem multiplicantur in actu. ¶ Sed ratio hec videtur obscura: quod est vnitas rei consequitur suū esse: verius est suū esse: tamen partes homogenei ita habent esse actu coniuncte in toto: sicut abinnice separate. Si enim coniuncte non essent actu (cum eis totum componitur) sequitur quod totum componitur ex non ente: quod quod est: actu est: et quod actu non est: simpliciter non est. Quolibet ergo pars totus est actu: et habet esse proprium distinctum ab esse cuiuslibet alterius partis. Prima enim medietas actu distincta est a secunda medietate: et per se habet propriam vnitatem. Item due medietates sunt due res: ergo quolibet earum est vna. Item quod ois dualitas componitur ex duabus vnitatibus. Preterea in partibus est numerus: ergo etiam vnitas. Item in toto sunt tres tertie: ergo vna vna: et vna tertia. Si vero per ens actu intelligeretur ens totale separatim a quolibet alio: respondit ad dubium tantum valet: quod corpus ante diuisionem non est sub pluribus partibus hostie actu diuise. Quod nihil aliud est dictum: quod ante diuisionem non sunt partes diuerse: quod non satisficit dubio. Cum enim esse predicatur de quolibet quod non est nihil: et partes hostie indiuise non sunt nihil: et per se habent verum esse: stat adhuc dubium: an simpliciter loquendo: corpus christi sit multotiens in hostia siue in sacro: ideo verior videtur responsio Alexan. vbi. 3. quod corpus christi est semel in hostia semel quod est totum in toto: et est ibi pluries semel quod ibi continetur

Dnbiū pium.

Dnbiū secundum.

Rratio ad primum dubium.

a singulis partibus. Si queris sub quot partibus? er sub quibus continetur corpus christi totum? Respondet ipse: sub quot er quibus esset substantia panis si essent distincte et diuise. Vbi sub minimis est non secundum quantitatem: sed secundum speciem. Quod sic intelligo: non sub minimis secundum quantitatem: quoniam sunt dabilis minime secundum quantitatem: quia quocumque dantur sunt ultra diuisibiles in minores: sed in minimis secundum speciem. Imaginantur enim quidam quod quelibet forma specifica determinata est ad minimum quod sit: vel saltem ad maximum quod non propter numeram paruitatem. Unde si subiectum ultra diuideretur: defineret ipsum informare forma. Signando igitur illam partem: in qua potest stare forma panis: et in nulla minime: illa erit minima secundum speciem: quia in nulla minime saluari potest species panis. Et ad rationem: quod tunc infinitus esset sub hostia: quia infinite sunt partes sine cathegorematicis: conceditur: quia non totum quoniam plures: non autem cathegorematicis: quia nulle partes prout sunt infinite: quia nulle sunt omnes partes proportionabiles. Quod additur vni? hostie et. negetur consequentia: quia per vnam consecrationem: quicquid est substantia panis in hostia que consecrata hinc totalis siue partialis conuertitur in totum corpus christi: ideo totiens est ibi totum corpus: quot sunt substantie totales et partiales conuersae. **¶** Ad tertium: quod querit an corpus christi sit sub parte punctuali. Dicit breuiter: pars punctualis. i. indiuisibilis: nulla est. Et si per possibile vel impossibile ponere esset: et partes continui indiuisibiles: si tunc teneret opinio: quod substantia panis non esset in puncto indiuisibili: eo quod forma substantialis panis requirit certam extensionem in materia: tunc post consecrationem corpus christi non est in parte sacramenti punctuali. Si vero poneres puncta consequenter poneret illa in materia et forma substantiali et in composito: et his haberet consequenter dicere: quod in quolibet puncto sacramenti esset totum corpus christi: secundum regulam Alexandri supra positam: vbi dicitur substantia panis ante consecrationem: ibi est totum corpus christi post consecrationem. Nec est inconueniens si ponant infinite partes substantialis punctualis panis ante consecrationem: quod infinitus corpus christi est sub speciebus panis post consecrationem. **¶** De secundo dubio dicit post Alex. q. xli. par. iiii. membro. iij. quod sicut habetur a beato Aug. Quicquid est indignum corpore christi: conueniens tamen hostie consecrate: conuenit ipsi speciei. Unde partialis diuisio ipsius hostie speciei tantum conuenit: non corpori christi. Unde hec non est vera: hec pars est ista. Diuisio enim illa in partes conuenit speciebus: non corpori christi. Verum tamen est quod iste accipit idem quod ille. Accipere enim bene conuenit potest corpori christi. Est tamen verum particulariter non in uersaliter: quia non quicquid accipit ille: accipit iste. Nam species quas ille accipit: non accipit iste. Et ita ambe iste vere sunt: isti accipiunt idem: et isti accipiunt non idem. Prima vera est de corpore christi. Secunda est vera de speciebus seu sacro. **¶** Sed circa hoc queritur an illa procedenda sit: quod eadem hostia est in hoc altari et in illo? Ad quod breuiter respondemus: quod hostia tripliciter accipitur. Quoad quod pro pane conuertendo in corpus christi: et in principio ante canonis initium: cum dicitur. Suscipe sancta trinitas hanc oblationem seu hostiam: ubi demonstrant panem et vinum in altari posita: que erit offerant in se: offerantur tamen secundum illud in quod conuertuntur. Secundo accipitur per speciebus panis et vini: sic accipitur cum dicitur: hostia fragitur vel diuiditur: et ita idem est sacramentum et hostia: et sic accipitur in prioribus dicitis. Sic et accipit cum

dicit. Hostia consecrata: ut dicit Alex. quia consecratio proprie loquendo respicit speciem continentem: non corpus continentem. Nil enim consecrationis corpori christi additum est vel sanctificationis. Tertio modo accipitur per comestum sub speciebus seu corpore christi. Sic dicit apostolus ad Eph. v. Qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem: et hostiam deo in odorem suauitatis. et Ambrosius et hinc de consecratione dicit. in christo iesu semel oblata est hostia ad salutem potentis. Quid ergo nos? Nonne per singulos dies offerimus? sed ad recordationem mortis eius: et vna est hostia et non multe. Et secundum hoc respondetur: quod primis duobus modis alia est hostia in vno altari: et alia in alio: quia alius panis ante consecrationem in hoc et in illo. Similiter et alie species post consecrationem. Tertio modo est eadem hostia: quia idem christus ubique offertur quocumque loco mysterium illud rite celebratur.

Ad Eph. v.

Lectio. lxxxj.

A Par necessaria est hanc cordibus ut fructus se eucharistias participant.

Par necessaria est hanc cordibus ut fructus se eucharistias participant.

caturum ununtur: ac unione ad fructuosam tanti sacramenti participationem aptantur per pacis impetrationem. Et diuiditur in tres particulas. In prima sacerdos concaturus pacem optat: ac particulam quam manu tenet: sacramentum sanguinis in calicem locat. In secunda ut optatio sua effectum fortiatur suppliciter orat. In tertia orationem ipsam magis specificat et explanat. Secunda ibi. Agnus dei. Tertia ibi. Domine iesu xpe quod dixisti apostolis. Circa has partes aduertendum: quod pars necessaria est fidelium cordibus: ut fructuose eucharistias participant. Terte propheta. In pace factus est locus pacis. Ipse quoque deus pacis et dilectionis ab apostolo denominatur. Quonia ipse est pax nostra: qui fecit vtraque vnum. Ipse denique mundum ingrediens per angelum pacem nunciavit. In terra pax hominibus bone voluntatis. Cuius uersatus in terris: et populo predicans pacem habere docuit. Pacem inquit habere inter vos. Mat. ix. et ad Eph. ij. Veniens euangelizauit pacem vobis qui longe fuistis: et his qui prope. Aditens quoque apostolos ad predicandum: pacem offerre hominibus demandauit. In quancumque domum intraueritis primus dicit. Pax huic domui. Luc. x. item et Mat. x. Recedens pacem eis reliquit. Ioan. xiiij. Pacem meam inquit do vobis. Pacem relinquo vobis. Aditens pacem perditam reformauit: soluens inimicitias in carne sua. Ephesios: et ad Col. i. In ipso pacificauit omnia: siue que in terra: siue que in celis per sanguinem crucis eius. Resurgens pacem discipulis dedit: cum in eorum stans medio eis ait. Pax vobis. Spiritus sanctus post ascensionem mittens: pacem in eis confirmauit. Hinc hostiam apostolus. Solliciti seruare unitatem spiritus in vinculo pacis. Rec

Risio ad secundum dubium. Augustinus

Questio.

Risio ad questionem.

Hostia triplis capit.

Ps. lxxv. ij. Cor. xij. Eph. ij. Luc. ij.

Jo. xiiij.

Luc. xlii. Eph. iij.

Rec mirum qm tantu est pacis bonu: vt in rebz terrenis atqz mortalibus nihil gratius soleat au dir: nihil desiderabilius concupisci: nihil postre mo possit melius inueniri: r sicut nemo est q gau dere nolir: ita nemo est q pacē habere nolir. Itaz r pacis intentione geruntur bella: r pacem con stit bell oprabilem esse finem: ait August. xij. de ciui. dei. c. xi. r xij. Unde et finis noster par est in vita eterna: aut vita eterna in pace. Congruē igit in pace locus preparatur ei q est alpha r o: puni cipium r finis omnūz christus dñs in hoc sacra mento vere realiterqz contentus. Quā vt habes re possimus: nosqz illi coaptare: opere precius est noscere pacis descriptionem eiusqz diuisionem. **¶** Describitur aut a beato Augu. xij. de ciui. dei. c. xij. **¶** Pax est tranquillitas ordinis. i. queta r suauis concordia: debitu ordinē seruās. Ubi enim non est ordo: ibi confusio: vbi cōfusio: ibi pa cis perturbatio. Est autem ordo parium dispa riumqz rerum sua cuiqz loca distribuens disposi tio. Et quonā inter malos ordo quidam est licet peruersus: est quedam par malotum que opponi tur paci bonoz. Pax aut hominis vera est ordi nata hominis ad deū in fide sub eterna lege obe dientia. Et hec est par hominis ad deū. Ex qua ori tur par hominis ad seipsum r. primam. Est enim par hois ad seipsum ordinata cognitionis actio nisqz consensio: vt quod recta ratio dicat effica citer voluntas imperet. Unde sequitur actio ordi nata: Pax ad proximū est cum omni hoie ordina ta concordia: vt scz nulli noceat: r cum possit pro fit. Itaz esse potest ordinata rationis r actionis concordia: vbi nec scaret ordinata sub eterna lege obedientia. Quisquis ab hac lege declinat: errat Ita nec ordinatē proximo concordat: qui contra legem proximo fauet. Et ideo vt dicit Aug. vbi. s. c. xij. Ad hoc tendere debet rationalis ale inten tio: vt itale aliquid cognoscat: r fm eam cognitio nem vitam moresqz componat. Et hac intentio ne debet nolle dolore molestari: nec desiderio p turbari: nec morte dissolui. Sed ne ipso studio co gnitionis propter humane mentis infirmitatem in pestem aliquis erroris incurrat: opus hz ma gisterio diuino cui certius obtemperet: ad into rioqz vt liber incumbat. Et qa quamdin sumus in hoc mortali corpore: peregrinamur a dño: per fidē ambulamus nō per speciem: oēm pacē vel cor poris vel ale ad se vel ad proximum referre habe mus ad illā pacē que est hois mortalis: cū imor tali deo: vt scz sit nobis ordinata in fide sub eter na lege obedientia. Et qz duo precipue precepta: hoc est dilectionē dei: r dilectionem primi docet magister deus: in quibus tria inuenit homo q di ligat: deū: seipsum: r proximū: atqz ille in se diligē do non errat: qui diligit deū: consequens est vt ēt in proximo diligēdo deū cōsulet: qnez inbetur si ent seipsum diligere. Sic qui diligit: veram pacēz seruat. Et qz dilectio dei ratio est dilectionis sui r proximi: sequitur qz opus hois bona (que et di lectione pēdet) in dilectioē dei fundat. Itinc pro pheta. Pax multa diligentibus legē tuā: r nō est illis scandalū. **¶** C. Itō hoc ignorauit antiquus ille pacis turbator: diabolus: nō conatus est hanc triplicē pacē auferre: qz vt preualeret: primo que fuit auster pacē hominis ad deū: dum trasgres sionem pūnis parentibus persuasit: qua ablata perit ea que est ad seipsum: r que est ad proximū. Dum enim parens pūnis male suadēti confen dit serpenti: dei preceptum transgredies: iā bellū intra se sensit: r pudore proprio cōfusus ad folia (vocatus a dño) confugit. Rupta est etiā par fra

trū: quoz alter frater inuidens ipsam occidit. In duxit deniqz detestabilis pacem triplicem peri culosam r malam: vere paci oppositā: scz pacē cū diabolo: pacem cū carne r corpore proprio: pacēz cum mundo r peccatorū consortio. De prima di citur. Cum fortis armatus custodit atriu suū: in pace sūt oia que possidet. De scda apostolus. Qui fm carnem sunt: que carnis sunt sapient. Sape re fm carnem: est carni consentire: ita pacē cum carne habere. De tertia ait dauid: zelatus sum su ra: sed gladium. i. separationem. Et quantum ad pacē huius mundi: que est cōcordia pēdōz in ma lo: veni separare hominē aduersus patrē suum: r filiam aduersus matrem suam. Qui em amat patrem: aut matrem: aut filium: aut filiā plus q me non est me dignus. Et quantum ad pacē cū car ne subdit. Et qui nō accipit crucem suam r sequi tur me: non est me dignus. Crux ista afflictio est car nis: vt dicit apostolus. Qui aut sunt chusti: car nis suam crucifixerunt cum vitijs r concupiscē tijs eius. Sz quantum ad pacē cū diabolo: ait Joan. xij. Hunc iudicium est mundi. Hunc prin cept huius mundi eijcietur foras. Itanc pacem que damnat venit chustus tollere: r hanc pacem que saluat: restituere. Pacem cum deo reparauit peccata nobis relaxando: q diuiserunt inter nos r deum. Pacem cum seipso reparauit gratiam lar giendo: per qua roboratur voluntas ad vincendū carnē legi mētis repugnantē. Uti apłs cū difficul tatē r incendi carnē sentiens exclamasset. Infelix ego hō quis me liberabit de corpore mortis hu ius? Stari se cōsolans: respōdit. Gratia dei que est per Iesum chustū. Pacem cū proximo docuit per suā mitissimam cōuersionē ad rectas iustitie actiones illuminando. Unde ait. Ego sum lux mundi: qui sequitur me nō ambulat in tenebris. Et his igitur patet pacis descriptio: r quedā pa cis diuisio: scz ad deū: seipsum: r proximum. **¶** Diuiditur r aliter par in pacē spūales ac internā pēctozis: ac pacē ceterā r terrenā tpsis: r pacem supernā r celestē eternitatis. Que diuisio nō mul tū differt a priori. Itā par tpsis requirit pacē cum proximo. Pax interna spūalia aut pēctozis erigit pacem cum seipso. Pax celestis ac eternitatis cō plectitur pacem perfectam cū deo. Itēc em est de qua apłs dicit. Pax dei que exuperat omnem sen sum. Et has pacis differentias agit propheta in ps. lxxxij. Loquetur pacē in plebē suam: quātū ad pacē tpsis quā dat deus plebi: dum sua est per voluntatis subiectionem. Et super scros suos opo ad pacē eternitatis qua fruūtur sancti in patria. Et in eos qui pueruntur ad cor: quoad spiritūalem. Quelibz harū bona est appetibiles: si tamē ad illā eternā que non erit impus: referatur. Uti Augustin.

Augustin.

Descriptio pacis.

Ordinis de scriptio.

Diabolus antiquus pacis tur bator.

Beh. iij.

Ince. ij.

Ro. viij.

Ps. lxxij.

Mat. p.

Gal. v.

Esa. liij.

Ro. vij.

Joan. viij.

Diuisio pa cis.

Phil. iij.

Augustin.

natur in fide habet: atq; ex hac fide iusteyiuit: cū ad illam pacē adipiscendam refert: quicquid bonarum actionum gerit erga deū & proximū. **Hec Aug.** **C** hanc ergo pacem triplicem optat facer dos: tertiam hostie particulam sanguini immersendam: electos in tribulationibus huius mundi militantem significantem in manu tenēs & dicens. **Pax dñi sit semper vobiscum.** Pax conscientie & pectoris que est a dei voluntate non dimidi: & ab his que dei sunt vitiose non impediri. Pax tranquillitatis: que est ab adversis nō opprimis: prosperis temperate frui & delectari. Pax eternitatis que est ab omni penalitate liberari: & summo bono perpetuo satiari: fit semper vobiscum. Ut per primam ad tante cōionis participationē digni iudicemini. Per secundam ab ipsa participatione non impediamini. Ac per ipsam sacramēti participationem pacem tertiam & summā consequamini. **Uel fm alios expositores: q̄ dicit particulam sanguini immergendā significare iā beatos: qui cellam sponsi vinariam ingressi: in ebulliant vino letitie in diuine essentie visione: ac delitiosissima fruitione. Dicit sacerdos fidelibus adhuc in corpore pugnantibus. Pax dñi sit semper vobiscum. Pax pectoris: que est cōcorda re cum moribus proborum: & litigare cum vitijs: vt sic sit cognitionis recte actionisq; iuste cōsensio. Cognitionis namq; recta & vera mores probos approbat: & vitia damnat: quibus consentit volūtas: iusta eligendo: & improba expugnando. Quia quidem pugna: /ij qui per hostie partem quā manū tenet designantur: beati felices qui calmē glorie tenent liberati: triumpho palmam tenent. Ibi enim vt Aug. ait. c. xxxij. lib. xij. de ciui. dei. In illa scilicet pace finali sanata immortalitate & incorruptione: natura vitia non habebit: nec alicui q̄piam repugnabit. Non opus erit vt ratio vitijs (que nulla erunt) imperet. Sed imperabit deus homini: animus corpori. Tantaq; obediendi ibi erit suauitas & facilitas: quanta viuendi regnandi q; felicitas. Pax temporis: que est obediēter viuere sub superioribus: non tyrannice dominari inferioribus: quam beati feliciter transferant. Pax eternitatis vbi quietissima felicitas eterna erit in singulis: eternumq; esse certū erit. Et ideo pax beatitudinis huius: vel beatitudinis pacis huius que summū bonū erit: semp sit vobiscū. **Hic quidem in spe: quoad hanc pacē tertiam: & ibi in ceptione. Sed quoad primā & secundam hic iusta & persenerati victoria: qua peruenire possitis ad beatā resurrectionē: quā nobis dñs resurgens docet reparari. Et ppter hoc sacerdos hec dicens: vocē exaltat: vt non solū per verba: sed etiā vocis sonoritate resurrectionis letitia designet: atq; ad representandū: q̄ vna sabbatorū: qua christus resurrexit: stans in medio discipulorum: voce clara dixit. Pax vobis. Et propter hoc hec dicens: tres cruces cū particula: quam manu tenet sacerdos super os calicis signat. Et est hec nona et vltima crucis signatio: q̄ pertinet ad officē resurrectionis cōmemorationē: sicut superiores ad xpi passionē. fiunt autē tres cruces: ad significandū q̄ virtus trinitatis animā crucifigi: q̄ per vinum in calice designat: reduit ad carnē: ne relinquere in inferno: neq; caro eius daret videri corruptio nē. **Uel fm Alb. sunt tres cruces ad significandū triplicē pacē que dicta est: quam dñs ter post resurrectionē suis discipulis nūciauit: vt habetur Joan. x. l. xij. Uel ad significandū q̄ pax illa eternitatis que principaliter optatur: donatur a tota trinitate in virtute passionis crucifigi:******

Quare sūt tres cruces

ad quam disponunt pax pectoris & pax temporis.

Uel vt etiam vult Inno. tres dies quibus deus Innocen. quid dñs in sepulcro designatur: quod per os calicis representatur. **Uel etiam fm eundem tres mulieres p̄memorantur: querentes de tertia crucifixum ad ostium monumenti: quod per os calicis: vt dictum est: designatur. De quo diaconus remouens coipale: significat q̄ angelus descendēs de celo: lapidem remouit ab ostio monumenti.**

Uel possit beatus dicit scdm scdm Tho. par. iij. q. lxxij. ar. iij. q̄ p̄secratio huius sacramenti: & acceptio huius sacrificij: & fructus eius procedit ex virtute crucis xpi. Et ideo vbi cūq; sit mentio de aliquo horum: sacerdos crucis signatione vtitur. Respondet autem choros aut minister in persona circumstantium. Et cum spiritu tuo. **Uel verbis originaliter sumptum est ex scdm epla ad Timo. c. vii. vbi dicit apls. Dñs noster iesus christus sit cum spiritu tuo. Ita & hic respondet choros. Et cum spiritu tuo: sit scz pax quā nobis nūciauit. Hoc enim piarum ac religiosarū mentium est: vt pacifice saluantes: pie resalpent. Bona optantibus bona similiter resalpent. Sit igitur pax cū spiritu tuo o sacerdos: vt sis idoneus hoc sacrosanctū sacrificij pro salute totius mudi immolare: & nos deo patri recōciliare: pacemq; consistuere inter deum & hoies p̄ctōres. Sit pax dñi non cū carne sed cū spiritu. Pax inquit t̄pis: ne cor tuum aduersitatibus distractum non possit denote salubriterq; sacrificium pacis cōsumere. Sit cum spū tuo pax conscientie & pectoris: q̄ si spiritus tuus a dei voluntate discordat: quō pacabiliter pro nobis pacē quā optas impetrabis? Sit pax cum spiritu tuo: vt te pro nobis immolāte: nihil sentias in spiritu de corpore fragili: quantum ad carnales concupiscentias: nihil de sollicitudine seculi quantum ad supernas curas mente pertractes: sed attentus totus ad istas diuino huic mysterio: vt sereno & pacifico spiritu filium offeras in conspectu patris: vt illi te acceptum sacrificium tuum: ac preces tuas exorabiles efficiat & acceptas. Sic sit cū spū tuo pax: cum offeras hanc hostiam salutare: quemadmodū fuit cum spiritu patriarche abae: qui immolaturus reliquit seruos cum asino: solus cum filio ad immolationis locum perrexit. Serui exteriores sūt sollicitudines & cure seculi: & necessitates huius vite. Ainus animal pigrum: indisciplinaibile et oneriferum pondus est corporis quod aggranat animas. **Dicit isaac: spūs purus est. Patriarcha** typum p̄notat sacerdotis. Ita & sacerdos ad immolationem filij patris vigeniti procedens: se gregatus esse debet spiritu: vt postpositis seculi tumultibus mortificet curā carnaliū delectationū. Sic ergo optat circūstans populus pacē spūi sacerdotis: quatenus pacis viculo cōneri & concordia volūtate vniui: deū pacis q̄ per hostiā sanctā in medio est: spūaliter: nō tantū sacramentaliter sumentes: simul perducere mereantur ad pacis eterne perpetuā felicitatem. **Admistro igitur ant choro respondente. Et cum spiritu tuo: sacerdos particulam quam vq; huc manu dextra tenet: mittit in calicem simul dicens hanc orationem.****

Hec sacrosancta cōmixtio

& consecratio corporis & sanguinis domini nostri iesu christi: fiat nobis sumentibus salus mentis & corporis: & ad vitam eternam capessendā sp̄paratio salutaris. **Uel** Sacrosancta cōmixtio. i. p̄re alijs sancta cōmixtio: propter ineffabilem sanctitatem eorū que cōmiserantur: que sunt corpus xpi super excellenti

superexcellēti divinitati modo admirabilivritū
 ppter qd a ppheta antonomatice dicitur est san-
 ctū. Non dabis inquit sanctū tuū videre cor-
 ptionē: sanctū. s. corpus: et sanguis ille purissim⁹
 ab omni inquinamēto et immūditia alienus: in
 cuius effusione redēptus est mūdus. ¶ Sed sta-
 tim incidit dubiū: quomodo dicant commisseri
 corpus et sanguis in calice: cū tamē iam in calice
 non fuit solus sanguis xpi: sed simul etiā corpus
 eius: et similiter sub speciebus panis non est tan-
 tum caro chisti: sed etiā sanguis? Respōdet: qd
 per hęc cōmitionē nō incipit corpus chisti esse
 in calice: nec sanguis sub panis specie: quia vt su-
 pra dictū est lect. xl. prolata forma cōsecrationis
 super panē: et debinc super vinum: et tōbiq; inci-
 pit esse verū corpus chisti: et anima deitati con-
 iuncta simul et sanguis ac cetera corpori Chisti
 in naturali sua consistētia inexistētia. Non ergo
 in hac cōmitione corpus xpi et sanguis commi-
 scent quasi prius separata nunc vniantur. Itēq;
 est hic cōmictio corporis et sanguinis quasi cor-
 pus chisti per hęc cōmitionē in sua superficie
 sanguine tingat: sicut aliud corp⁹ sanguini ani-
 malis immixtum: aut lana vel spongia sanguine
 tincta et colorata: per sanguinis contactū: q; fm
 supra latius dicta: sanguis chisti in calice nō est
 modo fluidus tangens latera calicis: sicut liquor
 aliquis in vase tāgit immediate superficiē cōca-
 nam sine interiorē vasis. Inven enim ibi est extra
 venas corporis xpi: sed intra venas et corpus: si-
 cut est in corpore chisti extra sacramentū in celo.
 Unde sanguis ille vt in sacramento nullū cor-
 pus potest humectare vel tingere: sed neq; ab ali-
 quo corpore tāgit: sicut nec sanguis alicui⁹ homi-
 nis in venis existēs et non separatus. Etiā q; san-
 guis chisti nō est in sacramēto modo quātitati
 et cōmēsurabilit: qui requirit ad tactū corporis
 rum: ppter quod etiā si sanguis chisti esset sub
 speciebus vini extra venas nihilominus tangi nō
 posset: sicut nec corpus chisti sub speciebus pa-
 nis aut vini tāgi potest: eo qd nō habēt ibi localē
 situm ad contactū corporis requiritū. Est igit hic
 cōmictio corporis et sanguinis nō fm suas veras
 ac reales essentias: sed fm formas siue species sa-
 cramentales: sub quibus corpus et sanguis chisti
 veraciter continēt. Hoc est dictū: qd in immissio-
 ne particule in calicē nō fit cōmictio corporis
 et sanguinis chisti: que sunt et manēt sub speciebus
 sacramentalibus omnimodis sicut ante immissio-
 nem. ¶ Fit autē cōmictio: hoc est cōtactus et con-
 iunctio accidētū: que fuerūt in pane et vino ante
 cōsecrationē: et accidētia sacramenti panis. s. co-
 lor: calor: pōdus: quātitas: si ponat accidens di-
 stinctū a substantia: humectant ab humore qd fuit
 in vino: et ab alijs tangunt: eisdē modis quibus fle-
 ret: si adhuc inhererēt substantijs panis et vini: si
 cōsecratio facta nō fuisset. siūt enim eadē muta-
 tiones motus et cōtactus accidētū facta conuer-
 sione substantiarū: que fieret si nulla facta fuisset
 cōversio: et hoc vt fides suū habeat meritū: dum
 humana ratio nullū de cōuersione facta recipit
 experimentū. Qu ergo specierū sacramentalium
 adinuenit fit cōmictio: sub quibus verū corp⁹ chis-
 ti et sanguis continēt: dicit hic fieri cōmictio re-
 rum cōrentarū. Adulta em que ad solas species
 pertinēt: vsus loquēdi attribuit cōtēntis sub spe-
 ciebus: sicut corpus chisti: sine chistis dicit vi-
 deri: cū tamen solū sacramentū videt sub quo la-
 ter chistus. De quo. s. lec. xlv. ¶ Et pari ratione
 hęc cōmictio dicit sacrosancta: ppter excellētissi-
 mam sanctitatē cōtēntorū. Etiā sic dicit propter

species ipsas sacramētales que sacrosancte dicū-
 tur: nō per sanctitatis gratias sibi formaliter in-
 herentem (sic enim sanctitas soli rationali natu-
 re cōuenit) sed propter specialissimam diniorū
 applicationū significatiōē et cōtinentiā rerum
 sanctissimarū longe verius excellētissimā: q; pars
 illa tabernaculi et templi arcā federis cōtinet in
 lege sancta sanctorū dicebat: tanto vtiq; verius:
 quanto veritas vincit figurā et excedit. ¶ In Se-
 quif. Et cōsecratio. Ita habet ordo roman⁹: non
 qd hac immissione sacramentū cōficiat: aut cōse-
 cretur: sed cōsecratio prius virtute formarum sa-
 cramentaliū facta: nūc suū effectū fortiaq; in ani-
 ma sumētis. Ideo sequif. fiat nobis sacrificiū.
 Nobis scilicet sacerdoti sumēti et in sacrificium
 offerēti: et omnibus spiritualiter voto et desiderio
 in fide sumētib⁹ per sacerdotem: qui est velut
 os corporis chisti mystic⁹ per qd trahitur nutri-
 mentū omnib⁹ mēbris totius corporis nutrien-
 dis: roborandis: et spiritualiter augmentandis.
 Sicut os materialis corporis comedit nō solū p-
 se: sed pro salute omnium mēbrorū sumit cibū: qui
 per totū corpus diffundit: et mēbris singulis in-
 corporat: vt saluetur in sua subsistētia naturali.
 Sic sacerdos sumit sacramentū cuius virt⁹ trā-
 sit in oia ecclēsie mēbra hui⁹ tibi spiritualiter su-
 scepiua. Et singulariter in eos qui misse inter-
 sunt officio: qui cibū hunc esuriūt: et voto ac desi-
 derio sumunt. Hos namq; spiritualiter nutrit et
 cōfortat: gratias in eis augmentando et virtutes:
 quo fortiores reddant ad vitaliū operationum
 exercitiū et cumulationem plurimū meritorū. Et
 ideo petit sacerdos vt fiat sumētib⁹ salus men-
 tis et corporis. Salus mētis p morbi fugatiōē:
 qd fit per venialiū extingtionē peccatorū: que ho-
 minē retardāt: ipsūq; tepescere faciunt in exer-
 citijs et orationib⁹ spiritualib⁹: pfecta quoq; vir-
 tutū. Sit et salus mētis per cōseruationē vite spi-
 ritualis: que fit per gratie augmentū: qua anima
 sustentat in vita spiritali: ne cōtinua decidat p-
 priana desideria et operationes noxias: tandeq;
 vitā spiritalē penitus amittat. Sit et salus cor-
 poris: vt somes peccator et inclinationes puerse
 carnis ac sensualitatis mitigent: ne potenter in-
 surgant cōtra iudiciū recte rationis: sed magis
 corpus fiat aptū ac idoneū instrumentū anime
 ad exequēdū virtuosas operatiōes: quas lex pre-
 cipit: et ratio: que ad optima deprecatur: cōsultat sa-
 ciendas: vt sic quilibet sumentium dicere possit
 cum propheta. Cor meum et caro mea exultant
 in deū vinū. Et iterum. Sit in te anima
 mea qd multipliciter tibi caro mea. ¶ Sequitur.
 Et ad eternā vitā capefendā preparatio salutari-
 ris. Sit tibi cōmictio sacrosancta salutaris pre-
 paratio: ad sumendū sacramentum qua capere
 possimus vitā sempiternā. i. eternā beatitudinē.
 Ipsa enim sumptio efficac⁹ est preparatio ad ca-
 pefendā vitā eternā per collationē gratie in pre-
 senti: que est dispositio necessitans ad intro-
 ductiōē in gloriā fm legē dei statutā: qd est pignus
 glorie: et arra percipiēde hereditatis future. Uñ
 canit ecclēsia. O sacri cōtinuiū et c. et future glo-
 rie nobis pignus datur. De quo latius infra: dū
 de fructibus huius communionis tractabitur.
 ¶ Et notandū qd preter causas supra tactas
 cur fiat sacramenti fractio: et vnius particule in
 calicē missio huius cōmitionis etiā alie ratio-
 nes assignant. Una est etiā Innocentij dicētis.
 Commictio corporis et sanguinis significat vni-
 nem corpus et anime chisti: que in resurrectio-
 ne eiusdeꝝ denuo vnita sunt: et ideo signū crucis

p. 2. v. 1

Dabiam.

Responso
ad dubiū.

ter producitur cum hostia super calicem: quia virtus trinitatis animam crucifixi reducit ad carnem. **C**Alia fit hec commixtio ad denotandum huius sacramenti unitatem. Unitatem dico non indistinctibilitatis: quia diuersa sunt signa abinueniuntur distincta scilicet species panis et vini. Diuersa sunt etiam primo signata: scilicet corpus et sanguis christi sui unitatem integritatis in significando: quia vnum illorum non perfecte significat signatum sine alio. Si quidem signatum est plena reflectio aui meque fit per hoc sacramentum. Sed quia neque panis plene reficit corpus sine potu: nec potus perfecte sine pane vel cibo: sed ambo simul vnum constitunt perfectum nutrimentum: sic et species panis et vini integram vnum signum perfecte representant refectionem anime: et per consequens vnum sacramentum: de quo. 3. iec. liij. Ad hoc autem signandum: hec signa ad inuicem sua mixtione uniantur. Sed parum facit hec ratio: et videtur magis ad oppositum: quia in plena refectione corporali non simul et commixtum sumitur cibus et potus: sed quodlibet seorsum: ideo plenitudo refectionis magis ex eo significatur: quod consecratur eucharistia: et sumitur sub duplici specie cibi et potus: cibi de patena vel manibus quo sumuntur partes sicce: et potus quo sumitur de calice sub speciebus vini. Sufficiant ergo rationes alie hic et supra allegare.

Agnus dei qui tollis pec-

cata mundi miserere nobis. Agnus dei qui tollis peccata mundi miserere nobis. Agnus dei qui tollis peccata mundi dona nobis pacem. **C** R hec est particula secunda: in qua suppliciter oratur: ut pax per sacerdotem optata effectum in communicatione forniatur. Quia enim pax hanc sine peccatorum remissione nemo consequitur: dei misericordia qua peccata remittuntur suppliciter postulatur: tanquam necessario preueniens pacem perfectam que ultimo exprimitur. Quod etiam ex eo patet: quia christus saluator noster postquam post suam resurrectionem apostolis pacem restauratam nutrias: dixerat. Pax vobis: insufflauit: dicens eis potestatem remittendi peccata: dicens. Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata: remittuntur eis. Significans sine peccatorum remissione non consistere pacem peccatorum: qua amissa: nec erit pax temporis: nec expectatur pax eternitatis. **C** Petuntur ergo in hac oratione tria ab agno dei christo: duo paci preuia: que sunt misericordia dei in peccati remissione. 3. misericordia dei in gratie largitione: et tertio pax ipsa que est bonum finale omnium desideriorum impletiua. Et illo patet diuisio huius orationis. **C** Clamat ergo sacerdos cum populo ad mediatorum christum statim in eucharistia sumendum. Agnus dei etc. In qua oratione christus vnicus patris filius tripliciter commendatur. Primo de puritate innocentie naturalis: quia agnus dei: vnde Ambrosio. Si agnus ergo innocens. Secundo de benignitate venie salutaris: ibi. Qui tollis peccata mundi benigne scilicet paterner salubriter. Tertio de affectuositate misericordie liberalis: ibi. Misere re nobis. **C** Quantum ad primum christus dicitur agnus: non solum pro proprietate: quia agnus verus: animal est fragile: solidum: lacte matris indigens: que christus deo omnipotenti: in quo habitat plenitudo diuinitatis et thesauri sapientie et scientie dei sunt absconditi: minime noscuntur competere. Dicitur igitur agnus sicut in metapho-

ram et symbolice ac transumptiue: sicut dicitur petra: leo: lapis angularis: sol: pastor: ostium: que omnia dicitur: non secundum proprietatem: sed significatiue per similitudinem: hoc est per ista velut per signa quedam significat. Sicut declarat beatus Augustinus super Ioh. dicens. Petra non est: quia durus et sine sensu non est: nec ostium est: quia non eum faber fecit: nec lapis angularis: quia non est a structore compositus: nec pastor: est: quia custos ouium quadrupedum non est. Omnia igitur ista per similitudinem christo attribuntur. Dicitur igitur agnus per similitudinem: ad quod signandum additur hic: dei: qui tollis etc. que non conueniunt agno vero reali. Dicitur autem agnus (vnde dicit Augustinus) ab agno quod grece sonat pium: eo quod agnus animal pius sit et mansuetum. Vel dicitur latine ab agnoscendo: eo quod agnus in multo grege matrem suam solo balatu agnoscit. Secundum hoc christus similitudinarie agnus dicitur: propter pietatem ad agnoscendum: et mansuetudinem ad patiendum. Pius siquidem est ad agnoscendum: quoniam pro suis crucifixoribus pariter erorauit dicens. Agnosce illius pater: quia nesciunt quid faciunt. Mansuetissimus fuit ad passionem: iuxta vaticinium Esa. liij. quasi onis ductus est ad occisionem: non aperiens os suum. Rarus agnus est propter ipsius simplicitatem: inno-

Christus dicitur agnus sicut in metaphora.

Augustinus.

metaphora.

Christus dicitur agnus sicut in metaphora.

1. Pet. ij.

Luce. ij.

Joan. ij.

Col. ij.

capitulum

caimus et orantes. Agnus dei Jesu bone: qui nos redemisti sanguine tuo immaculato: qui viserosose resurrexisti de clauso monumento: qui ut lucerna lucens gloriose residens in patris regno. Qui tollis peccata mundi: penas nostris peccatis debitas patientissime exoluendo. Patriarchas et prophetas de mansione penarum victoriosissime educendo. Regnum celorum nostris peccatis obferatim aperiendo. Dona nobis pacem: ut sine nocua perturbatione pertrahamur concessa nobis tempora: ut puri et sereni in nostra conscientia: tade securi tecum vivamus in celesti patria.

¶ Vel breviter correspondet ad predicta tertio continuatione. Agnus dei innocens: qui tollis peccata mundi ipsa sanguinis tui effusione delendo: miserere nobis peccati reatum simul et penam relaxado. Agnus dei: patrem per obedientiam agnoscentis: qui tollis peccata mundi: ipsum per reconciliado: miserere nobis: gratia sine qua regni extores proscribunt largiendo. Agnus dei: agnoscentis perditum hominem: sicut illud Jo. 1. Agnosce oves meas et cognoscebat me me. Qui tollis peccata mundi: a donatione perpetua redimendo. Dona nobis pacem: ab omnibus desiderata eternis bonis opulenta.

¶ Ad Instituit autem Sergius papa hanc orationem sicut et prioribus: ut dum sacerdos procedit ad immolandum et fumentum duxerit et naturale corpus christi: ut presentemur nos huius immaculati agni carne famere in altaris sacramento: qui se sponte pro nobis obtulit in crucis patibulo. Hinc et obsecramus ut nostri miserere in hac sacramento sicut et prioribus: qui prius miseris es nobis in personali tua in ara crucis oblatione. Et sicut antiqua ecclesie observantionem: ac primicia institutio: ter dicebat miserere nobis: quod et hodie dicitur in ecclesia sancti Joannis in laudano: als lateranensi: ut refert Aldertus: et in capella papae: ut dicit Durandus in rationali. **¶** Quod et ter dicitur in Alber. ut aufertur a nobis triplex malum. s. perpetratum: quod dolebamus commissum: retatum: quod timebamus committendum: et subordmatu ad meritum impeditendum vel sicut alios dicitur propter triplicis peccati remotionem quam petimus: originalis: mortalis: venialis. Vel propter peccatum cogitationis in mente: locutionis in orationis in opere. Vel ad desiderandum quod propter tria venit ille agnus dei in mundum. s. ut nos liberaret ab onere culpe: ut nos quereret a miseria: penam nobis remoueret et propheta a ianna vite.

¶ Postmodum tamen irruentibus variis persecutioibus: et erroribus pestiferis in ecclesia inualescentibus: ceperunt multe ecclesie particulares sine statuto ecclesie generalis aut summi pontificis petere in ultimo agnus dei: dona nobis pacem: ut sedatis nunus tribulationibus: pacifica et si deli gubernatione fruere. Et ita adhuc dicitur bis miserere nobis: propter duplem malum: culpe. s. et penae: quo non nisi per miam agni dei liberamur.

¶ An psalmista. Ad misericordia tua preveniet me. a peccato praevadendo ne incidamus. Et mia tua sublequet me: a pena post commissum liberado.

¶ In missa pro defunctis non dicitur miserere nobis: nec dona nobis pacem: cuius rationem quidam assignant quia defuncti exierunt statim meritis: cap: propter neque possunt mereri: neque demereri: neque per proprium meritum tunc elicitu a penis liberari. in neque optatur eis pax: quod pace eterna adipiscenda sunt securi: neque ab exterioribus mundi perfectionibus potest turbari. Verum cum in missa sacrificium offertur pro vivis et defunctis: et missa dei necessaria est defunctis in purgatorio: et si non ad remis-

sionem culpae tamen ad remissionem pena: licet illam per proprium meritum assequi non possunt ideo non videtur quin etiam ad eos apte referri possit miserere nobis: et dona nobis pacem. Ideo Alexander aliam assignat rationem: illam scilicet: quod in missa pro defunctis specialiter celebratur: ut defunctis requies impetretur: ideo et dona eis requiem: quia eis fructus missae specialiter applicatur pro requie a penis impetranda.

¶ Additur autem communiter in ecclesiis ad tertium agnus: sempiternam: et non in primis duobus: ad designandum quod etiam requiem impetramus triplicis afflictionis. s. a pena ardoris: a corporalibus tenebris: ab afflictione expectationis ac dilationis perpetue beatitudinis: afflictio autem penae ardoris similiter et tenebrarum est temporalis: beatitudo cuius expectatio sperata est a nobis afflictiva est eterna: et ideo in tertio agnus additur sempiternam.

¶ Et ideo etiam ideo ter dicitur requiem: quia optatur animabus triplex requies. Una ab afflictione pena: alia beatificatio: alia: tertia glorificationis virtusque. Et quod tertia sequitur prima et secunda: tertium vero nulla alia sequitur: ideo in tertio additur eternam. Primum due requies si cum peccatione intelliguntur ut excludat tertiam sunt temporales: tertia sola eterna. Alie ecclesie attendentes: quod de nulla trium requierum contingit regredi ad iniquitatem: et per hoc omnes eterne: licet non cum precisione ad quodlibet agnus addunt eternam: quasi dicerent. Dona eis requiem eternam ab afflictione: ne: ut cesset eternaliter omnis afflictio ardoris tenebrarum et dilationis. Tertium dona eis requiem eternam: ab omni miseria anime per collationem beatitudinis. Tertium da eis requiem sempiternam per collationem glorie perpetue tollentis miseriam virtusque carnis et anime. Et hunc modum tenet ecclesia mogutim.

¶ Si queritur quare magis dicitur agnus dei: quam iesu christe: vel aliquo alio modo. Respondet Alexander: quod hoc sit convenienter: tum propter veritatis representationem que in lege figurabatur in immolatione agni typice. Tum propter veritatis prenuentia tionem que facta est propheticis. Esa. xvi. Emitte agnum dominatorem de terra deserti ad montem sile sion. Tum propter veri agni ostensionem digito precursoris dicentis. Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi. Quia enim in hoc sacramento representatur immolatio veri agni que fuit per agnum in lege figurata: sub nomine agni prophetis prenuentia: sub agni vocabulo a iohanne demonstrata: convenienter ad horum rememorationem et fidei testificationem dirigitur oratio ad christum sub nomine agni: sub quo enim tripliciter nominis figurat: prophetice: et manifeste expressum ac demonstratum.

Ratio Alexan.

Ero. xij. Esa. xvi.

Joan. r.

Psal.

In missa pro defunctis que non dicitur miserere nobis nec dona nobis pacem.

Domine Jesu christe qui

dirixisti apostolis tuis. Pacem meam do vobis: pacem meam relinquo vobis: ne respicias peccata mea: sed fidem ecclesie tue. Eamque secundum voluntatem tuam pacificare et condonare digneris. Qui vivis et regnas cum patre in unitate spiritus sancti deus. Per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Hec est particula tertia in qua postquam sacerdos cum populo: ut pacis optario effectum sortiat: orant suppliciter: nunc orationem ipsam pro pace factam magis specificat et explanat particulariter. Specificat enim effectum et finem propter quem pro pace orant suppliciter. In qua

oratione benivolentiam primo captat eius qui oratur: et eo quod ipse est qui pacem suis tribuit. Secundo ibi. Ne respicias impedimentum et auditionem ibi. Tercio ibi. Etiamque: sine petitionem sua fundit. Quoad primum dicit. Domine iesu christe saluator benignissime. Qui dixisti: et hoc mundo per passionem migraturus: apostolis tuis a te vocatis ad fidei cognitionem: te missis ad fidei predicationem: pro te passus ad fidei corroboracionem. Pacem meam do vobis: pacem meam veram et saluificam: ne essent de illis qui loquuntur pacem cum primo suo: mala autem in cordibus eorum. Pacem relinquo vobis: ut in pace firmiter permanerent: ne mundi pressis miserijs territi declinarent: aut illicite blandicijs ut in crassati recalcitrarent. Vel sine Augustino super Joannem. Qui dixisti apostolis tuis. Pacem meam relinquo vobis: ad patrem iturus: pacem meam do vobis: in fine veteris. Pacem meam relinquo vobis in hoc seculo: pacem meam do vobis in futuro seculo: pacem meam relinquo vobis: in qua manentes hostem potestis devincere. Pacem meam do vobis: ut perpetuo possitis sine hoste regnare. Pacem meam relinquo vobis ut inuicem diligatis. Pacem meam do vobis: ut nunquam dissentire possitis. Deinde impedimenta remouet. scilicet peccata propria dicent. Ne respicias peccata mea. scilicet personalia: quibus offendi tuam altissimam maiestatem: quo indignus sum ad pacem ecclesie impetranda: ad corpus tuum sacratissimum deo patri offerendum et ad peccatores eidem reconciliandum. Sed fide ecclesie tue benignus respice: in qua et tibi in spem propheta. Osea teste) despersionem. Osea. ii. In qua et lauacro aque in verbo vite: ut apostolus ait ad Ephesios. v. sanctificasti. In qua et ne desiceret. (ut Lucas ait. c. xxii.) confirmasti. Ecclesie tue sponse tibi gratias: sponse sine macula et crimine: sponse scilicet sui parte vnitate amplexatam in patria beatifice. Sequitur petitio. Etiamque sine sui altera parte adhuc invalente lachrymarum peregrinatione: varias persecuciones ab infidelibus et hereticis sustinet: in tuo tamen semper auxilio respirant. Pacificare: ab infidelibus perfidis: et coadunare: in fidei et charitatis vinculis digneris: tu domine iesu christe sine tua voluntate pessimum: et qua in ipsa dignatus es carne fragilem assumere sine tua voluntate amoroissimum: et qua dignatus es pro ipsa morte tolerare sine voluntate tua magnificentissimum: qua dignatus es teipsum in cibum sub hac sacramentali specie condonare: per eumque tanquam per viaticum ut te in celum ascendere sequi valeat robotare. Addunt aliqui. Custodire a maculis et ritibus. Regere in prosperis et aduersis: sed ordo romanus non habet. Quatenus in bonis pacificata: et in malis custodita: in charitate coadunata: intus solumque a te recta: tanti commone edulij habeat digna. Qui vniuersis poterit: et regnas sapienter. Cum patre tibi consubstantiali et coeterno. In vniuersitate spiritus sancti: qui necesse est amorosus. Deus: in essentia vnus: in personis trinus. Per omnia secula seculorum eternalis ter. Amen. fiat. Et notandum quod hec oratio non dicitur: cum legitur officium pro defunctis. Quia illi leges mundi transferunt: et requiescant cum signo fidei: et dormiant in somno pacis. Unde nec possunt ab infidelibus infestari: nec peccatis amplius irretiri: nec extolli in prosperis: nec frangi in aduersis: que admodum nos qui adhuc mundi legibus gubernamur. Ideoque non illi egent custodia et regimine: sed nec exterriti pace ab aduersario: in impugnatione: que in oratione presentis attentius postulamus. Et nota quod

sub hac oratione sacerdos osculatur altare vel calicem: vel corpus domini: et dicit Albertus. Vel secundum ritum quarundam ecclesiarum primo osculatur altare: secundum libum: et tertio diaconum sine ministrum: aut loco tertij osculi imaginem vel tabulam sibi per ministrum portantem. Ad cuius mysterij intellectum premittit quod in scriptura inuenitur sextuplex osculorum: scilicet

Alber.

- Unionis.
- Amoris.
- Reuerentie et honoris.
- Reconciliationis et pacis.
- Impie prodicionis.
- Lasciue et proccacitatis.

De primo dicitur Cassi. i. Osculetur me osculo oris sui. Vbi ad literam loquitur de vnione verbi cum natura humana. De secundo dicit Bess. xxv. Accede ad me et da mihi osculum fili mi. ait Isaac ad filium suum iacob. De tertio. scilicet osculo reuerentie dicitur Luce. vi. Osculum mihi non dedisti. hec autem et quo intravit non cessauit osculari pedes meos. De quarto osculo pacis primo ad Thessal. vltimo. Salutate fratres omnes in osculo sancto. De quinto prodicionis. Mat. xxvi. Quicumque osculatus fuerit: ipse est: tenete eum: dixit iudas dans signum turibus sue prodicionis. De sexto lascie et proccacitatis dicitur Prover. vii. de muliere vaga et inuene recordi. Apprehensum deosculatur inuenem: et proccacium vultu blanditur. Hic autem tamen de osculo vnionis reconciliationis et pacis dicenda intelligantur. Hec namque vnio pacis et charitatis effectus: membrorum ecclesie ad caput et ad invicem. Ideoque in principio nascens ecclesie fideles se salutantes: sibi oscula impresse: quod vsque hodie in quibusdam regionibus approbat consuetudo. Hic Paulus ait. Salutate vos in osculo sancto vbi supra: et in vtraque epistola ad Cor. vlt. Et est autem sine predicta pars triplex hominis scilicet ad deum: ad seipsum: et ad proximum. Pacem ad deum perdidimus: non per peccatum longe a deo: et a regno celesti sumus separati: ut Esaias loquitur: ac gebenali discordie et turbulente sume confusioni obnoxij tenebamur. Quam pacem vnus contra morte et sanguinis effusione restaurauit ad Col. i. Complacuit per eum reconciliari omnia in ipso pacificans per sanguinem crucis eius sine que in terris: sine que in celis sunt. Quia christi mors et passio in isto sacrificio representatur: et quantum ad fructum eius et effectum renouatur. Pacem ad seipsum vnusquisque amittit: dum repulsa gratia et spiritu pacis per peccatum conscientie sue similibus perturbatur. Quam gratiam et per gratiam pacem internam et charistia: que in missa conficitur: digne sumpta restituit: quia ibi gratia ante: sors et originis plenitudo manducatur: inde et nomen obtinuit eucharistia id est bona gratia. Pacem ad proximum. non habet quisque proximo bonis per inuidiam torquetur: aut iniuria letatur: nec illam sibi iniuriam remittit: nec eius quam ipse irrogauit: vicem petit. hec pars fidelibus restituitur: dum fideles vnus pacis et calicis participatione sibi in dominorum iunguntur. Vel si magis placet: par illa huius sacramenti communioni presequitur: secundum illud Mat. v. Si offers munus tuum ad altare: et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum ante altare: et vade prius reconciliari fratri tuo: et nunc veniens offeres munus tuum. Ux et si pars hec vel illa precepitur: tamen per sacramenti

Augustin

Canti. i.

Bess. xxv.

Luce. vi.

Mat. xxvi.

prover. vii.

Triplex est pars hominis

Col. i.

Mat. v.

menti communionem firmiter stabilitur. Unde de cōse. dist. ij. hoc est sacramentum: dicitur. Hoc est sacramentum pietatis et est signum unitatis in eadem charitatis. Qui vult vivere accedat et cre dat: et incorporiet hūc cibū et potum. Et hūc itaq; pacem cum sacerdos populo optauerat: dicens. Pax domini sit semper vobiscum. Inter positio agnus dei: qui similiter hanc pacē repa rari a domo deprecatur: orans: miserere nobis peccata remittendo: vt reparetur pax interna. Iterum miserere nobis amissam charitatem res tituendo vt renouetur pax eterna. Concludit. Dona nobis pacem: summā et principalem: que est eterna. Et hec quasi expressus oratio subdit orationē. Domine iesu xpe qui dixisti etc. In qua commemorans pacis autorem sūm discipulis pacem dedisse: hancq; ecclesie sūe velut specia le signum sue familie et characterem reliquisse: suppliciter pro hac triplici pace deprecatur ex pressus: verbo scz et signo. Verbo pro pace pe ctois: cū dicit. He respicias peccata mea. Pro pace beatitudinis que est pax perfecta: cū deo: cū subdit. Et q; secundū voluntatem tuā pacifi care. Pacis enim nomen seorsum positum pro principaliore pace (que est cum deo in beatitudi ne) cōgrue accipit. Pro pace tēporis deū addit. Regeret coadunare digneris. Hec enī pax tēpo ris: quatenus bona est: et diuino regimine et vnio ne corporū in xpo rectorie resultat. Signo dum osculū pacis signum ter imprimi. Primo alta ri qd chūstū significat: deinde libro qui cōscien tiam prenotat: sū illud Daniel. vj. Libu aperti sunt. Libu conscientiarum: secundū glosam: vbi dem. vj. Diacono vt similiter offerat populo: quo signo se et populum hanc pacem petere et de siderare manifestat: hoc ipsū populum per oscu lum approbat et protestat. Osculando enī exte riori signo manifestat se hanc triplicē pacē et de siderare: et iam in proposito habere et vt robor: et hoc pacis sacramento toto corde cōcupiscere. Nam in osculo osculo quo proximum: vel tabulam crucifigi imaginē cōtinētē de altari sumptam osculatur (osculatur imaginē dei vel vinam vel in imagine pictā) pacē cū deo reformari: et velut renouata antiqua pactione in eum se cōsentire ostendit. Cōscientie quoq; pacem per propo siti sancti renouationē seruare se significat. Itaq; enim labia osculari possunt imaginem nisi sese primo osculētur. Cū proximo quoq; que oscula tur: vel qui eandem imaginem osculatur: cōcor diam per rācoris depositionem: passe iniurie re missionem: illate offense recōdilationē: profes sione publica manifestat. Et quoniam sacrame tum illud nos sanctificando vniit xpo: nobis: et ecclesie propter qd cōmunitio dicitur. Ideo p quada; preparatione cordis ad dignam eius tam sacra mentale: et spirituale participationē: oscu lum cōmunioni premititur: quo pius nos deo nobis et proximo pacificari affectamus: sūm pē dicitum xpi preceptum. Si offers munus tuum ad altare etc. Et sic hūc dubiū quin ad huius pa cis consecrationem: quam hic cōmunitio perfecte tribuit: deuotio osculatio multum cōferat: et gra tiam obtineat: sicut vniuersa alia que sū eccle sie ritum/ ecclesie filij deuotione debita exequū tur. Et hūc olim et hodie in plerisq; locis fideles sibi inuicē pacis osculū sibi a sacerdote per mi nistrum potrectam impugnant: ne tamē sub spe cie boni: aliquid carnalitatē diabolico afflatu subintret. honestiore cautela tabula chūsti ima ginem aut sanctorum reliquias continēs: offerit

singulis osculanda. Unde manifestus est qd qui cuiq; hoc sanctum osculum spernit: se demōn strat esse separatum alienūq; tam ab ecclesia q̄ a chūsto. Et hoc tñ diligentius cauendum: ne dum pacis signum ore proferimus: a pace men tis longe sit animus: et dum foris pacem simula mus: intus proditiōnis osculo dūm cum iuda tradamus. De quo beatus Chryso. super Mat theum. Osculum pacis porrigere tempore quo sacramenta celebrantur in vsu ecclesie est: s; ve reo: ne plures et vobis labijs tantum pacem faci ant: cum tamen chūstus nō ore: sed corde velit proximum saluari. De hoc pacis osculo mētio fit per Innocentium papā de consecratio. dist. ij. Pacem: vbi glofa reddit causam: cur in defini ctorum officio: pacis osculum nō datur: que su pra facta est. Similiter quare monachis nō da tur: quia illi mundo mortui sunt: deo viuunt: vt dicitur. xj. q. i. placuit cōmuni. Et de hoc pacis osculo magister in rationali ait. Osculaf se po pulus recepto osculo a ministro sacerdotis: vt se coninctos esse profiteantur in vnitae fidei per xpm in ara crucis immolatum: cuius immo lationis memoria per summptionem sacramenti: ad quam sacerdos accedit: celebrat. Ant vt gra tuletur se gratiam per corporis chūsti immola tionem cuius memoria peragitur: maxime per manducationem hostie receperisse. Et est et alia ratio huius osculationis. Pro quo aduertēdū: qd in primitina ecclesia cum adhuc magna erat fidelium deuotio: propter vicinitatem passiois chūsti: statuit Anacletus papa: vt singuli pera cta consecratione corpus chūsti manducarent: vt de cōse. dist. i. eps. et dist. ij. peracta. Post q̄ vero tepescēte deuotione: indictū fuit vt saltem singulis dieb; dñicis cōmunicarent. Ad qd An gusti. hōraē vt in c. cotidie. de conse. dist. ij. Proccesu vero temporis magis frigescente chari tate: sancitū est: vt salter in anno: in pascha: in pētechosie: et natali dñi cōicarēt: per papam fabianū: vt in ca. Et hūc frequētius ea. dist. Ex tincto autē pene in fidelibus charitatis seruore: in his nouissimis tēporib; pceptū est in cōcilio lateranēsi: qd ad minus semel in anno quilibet fi delis discretionis annos habere: scz in pascha communicet: vt in ca. Omnis de peni. et remis. Dorerit igitur in primitina ecclesia sacerdos osculū pacis ministro ceteris impertiēdū vt per hoc significaret: qd tūc cōmunicaturi oēm rācori et cordis amaritudinē cōtra quoscūq; debe rent extinguere: et se mutuo vinculo pacis vnire qui mutuo pponēbant xpm pacis donatozem manducare. hodie vero id in capella pape: et quibusdam ecclesijs osculum continuari cernit vt qui tunc sacramentum nō participant sacra mentaliter: saltem in vna fide sacramenti se cō m unicare ostendāt spiritualiter. Et cupiditati ergo nostre hoc inuentū est remediū vt ait Inno centius: vt omni die osculum sacerdotis pacis pro mysterio vnitatis. Quod cū sacerdos ministro porrigit populo offerēdum/ dicit.

Partecum quā osculo pacis signo re spondet: sit qui a me oscu lum quasi pacis signum accipiat. Ad quā vocē respondet minister. Et cū spiritu tuo: sit pax xpi vera. Et sequentem orationē quidā nō legunt: quidam vero cā legunt: ideo eam exponere pla cuit. Dicit itaq; rursus sacerdos.

Habete vinculum pacis et charitatis. Quia pax oīs est vinculum charitatis:

Chryso.

Quare mo nachis nō datur pag.

Dasi. vj.

Innoc.

et accipitur ab illo: ad Ephesios. iij. Solliciti
seruare unitatem spiritus in vinculo pacis.

Ad eph. iij. **Ut apu sitis** Per pacem et charita-
tem.

Sacrosanctis mysterijs

Cas. v. christi. Quia nemo his dignus esse potest: nisi
per charitatem. vnde Cas. v. Comedite amici et
bibite: et inebriemini charissimi. ¶ Rursus dicit
fin morem aliquorum.

ad Eph. ij. **Pax christi** Qui hic sumitur et est au-
tor pacis. Ad Eph. ij. Ipe
est pax nostra qui fecit utraq; vnum: medium
inimicitie parietis soluens in carne sua: ut duos
condat in semetipso populos: iudeoꝝ scz et gen-
tilium: ambos reconciliat et faciens pacem.

Et ecclesie Sicut eius car data est pax
per christum: qui veniens
euangelizant pacē his qui longe: et his qui pro-
pe. Tonge fuerunt gentes idololatre. Prope
iudei vnus dei cultores.

Abundet in cordibus ve-

stris. Quia pax illa non temporis est tātum: sed
cordis. In quo abundant: dum vsq; ad inimi-
cos se extendit: de facili quidem vsq; ad amicu
geritur. Sed vt ad inimicum profluat: necesse
est vt in corde abūdet. Psalmus. fiat pax in vir-
tute tua: et abundantia in turrib; tuis. Vel abū-
det vt vsq; in finem in cordibus vestris per seue-
ret: vt tunc veniat super vos pax super pacem:

psalmus. pax scilicet eternitatis super pacem cordis. Vel
abundet in cordibus vestris: vt vite influxum a
spiritu sancto recipere sint idonea. Sicut enim
spiritus humanus non viuificat membra nisi
fuerint vnita: ita nec spiritus sanctus viuificat
ecclesie membra: nisi in pace fuerint copulata:

fm beatus Augu. in de ciui. dei: quem copule-
nerim: necesse est vt spiritus sanctus qui natus
est patris et filij: retribuatur. Ideo sequitur.

Per spiritum sanctum qui

Ad Ro. v. datus est nobis. Unde apostolus ad Roma. v.
Charitas dei diffusa est in cordibus nostris: per
spiritum sanctum qui datus est nobis: vnde per
columbam significatur: cuius est osculum colu-
binum: que cum signo pacis ramo virentis oli-
ue reuerſa est ad arcam: hoc est ad ecclesiam.

Ad Ro. v. datus est nobis. Unde apostolus ad Roma. v.
Charitas dei diffusa est in cordibus nostris: per
spiritum sanctum qui datus est nobis: vnde per
columbam significatur: cuius est osculum colu-
binum: que cum signo pacis ramo virentis oli-
ue reuerſa est ad arcam: hoc est ad ecclesiam.

Ad Ro. v. datus est nobis. Unde apostolus ad Roma. v.
Charitas dei diffusa est in cordibus nostris: per
spiritum sanctum qui datus est nobis: vnde per
columbam significatur: cuius est osculum colu-
binum: que cum signo pacis ramo virentis oli-
ue reuerſa est ad arcam: hoc est ad ecclesiam.

Ad Ro. v. datus est nobis. Unde apostolus ad Roma. v.
Charitas dei diffusa est in cordibus nostris: per
spiritum sanctum qui datus est nobis: vnde per
columbam significatur: cuius est osculum colu-
binum: que cum signo pacis ramo virentis oli-
ue reuerſa est ad arcam: hoc est ad ecclesiam.

Ad Ro. v. datus est nobis. Unde apostolus ad Roma. v.
Charitas dei diffusa est in cordibus nostris: per
spiritum sanctum qui datus est nobis: vnde per
columbam significatur: cuius est osculum colu-
binum: que cum signo pacis ramo virentis oli-
ue reuerſa est ad arcam: hoc est ad ecclesiam.

¶ Lectio. lxxxij.

A

Domine iesu

su christe filii dei viui
qui et voluntate pa-
tris: cooperante spiri-
tu sancto: per mor-
tem tuam mundum
viuificasti: libera me
per hoc sacrosanctū
corpus et sanguinem
tuum ab omnib; ini-
quitatibus meis et

vnuerſis malis: et fac me tuis semper obedire
mandatis: et a tenunq; separari permittas. Qui
cum deo patre in vnitate eiusdem spiritus sancti
vuis et regnas deus. Per omnia secula seculoꝝ
ruin. Amen. ¶ Hec est tertia pars principalis
participatiōis communionis: in qua post apta-
tionem sacramenti ad suam participationem

per sui diuisionem: postq; communicantium
vnionem per pacis triplicis impetrationem
procedit sacerdos ad principalissime in sacro
misse officio intentum: tremendi videlicet sacri-
fici sumptionem. Et quia ipsa sumptio vita
bonis est: mors malis: vt tactum est supra le-
ctio. vij. et. viij. sacerdos in periculo grandi in-
digne sumptionis se constitutum aduertens:
non immerito contremiscit: ne quod optimum
est: et ad paritendum vite fructum institutum et
propria sui indispositiōe fiat sibi cibus ad mor-
tem. Contremuit sanctissimus pcurſor domi-
ni pius sanctus: q̄ natus tangere sanctum dei
verticem. Cur non contremisceret miser pecca-
tor sumpturus eundem sum et vnuerſitatis
iudicem: memoria tenens apostolice commi-
nationis tonitruum. Quicumq; manducaue-
rit panem: et biberit calicem domini indigne:
reus erit corporis et sanguinis domini. Qui
enim manducat et bibit indigne: iudicium sibi
manducat et bibit: non diudicans corpus do-
mini. Et iuxta eiusdem apostoli consilium. Pro-
bans semetipsum: et non inueniens et se vnde
tanto mysterio dignus habeatur: ad ipsuz deu
pietatis et misericordie fontem se conuertit: et
preter premias orationes generales: precib;
magis proprie ad rem pertinentibus: sui di-
gnificationem a domino nititur impetrare: qua
tenus sibi et ceteris pro quibus sacrificat: pro-
ficiat sacrosancta communio ad vitam: que ad
salutem omnium noscitur instituta. Premittit
igitur aliquas orationes communioni: aliquas
communioni interserit: aliquas communioni
subiungit. Et secundum hoc pars illa subdivi-
ditur in tres partes. Secunda: ibi. Corpus do-
mini nostri Iesu christi. Tertia: ibi. Sanguis do-
mini nostri. Prima pars diuiditur in quatuor
particulas secundum quatuor orationes com-
munioni premias. In prima pro sui iustifica-
tione: vt digne possit sumere: deuotius fumen-
dum implorat. In secunda: vt fructuosa fiat
communio et oratio: ibi. Perceptio corporis et
sanguinis. In tertia: suam indignitatem reco-
gnoscens simul et diuinam omnipotentiam pro-
funde se humiliat: ibi. Domine non sum dignus.
In quarta sumpta fiducia et spe diuini adiuto-
rij ad sumendum angustissimum mysterium (vt
Dionysius loquitur) se erigit: ipsamq; sumē-
do participat. ¶ Prima oratio diuiditur in
partes quatuor. Primo satagit sacerdos capta
re beniuolentiam christi per mortis et passio-
nis sue rememorationem. In secunda petit a
peccatis et vnuerſis malis liberationem: ibi.
Libera me. In tertia petit sue voluntatis ple-
nam diuinis mandatis subiectionem: ibi. Et
fac me. In quarta petit sui cum christo perpe-
tuam coniunctionem: ibi. Et a te nunq;. Qui-
bus addit solitam orationis conclusionem: ibi.
Qui cum eodem. ¶ B. Circa primum oculis
cum intentione ad sacramentum dirigens: ad
christum in speciebus visibilibus vere et reali-
ter presentem dicit. Domine: dominator: totiq;
vnuerſitatis Iesu: saluator humani generis
Christe: vncte a patre plenitudine spiritus pre-
confortibus tuis: filii dei viui: patris natura-
lis et consubstantialis: diuinam tibi naturam
eterna generatione communicantis. Qui et
voluntate patris: liberali et misericordissima:
te ad nostram redemptionem veniente tempo-
ris plenitudine mittentis. Cooperante spiritu
sancto: cuius sicut cū patre tecūq; vna est essen-
tialitas

¶ 1. Cor. xi.

Dionysius:

tiarita et voluntas: atq; operatio indiuifa. Quas propter et tui sacratissimi corporis fabricatio in vtroo virginali specialiter sibi appropriat: dicitur te angelico paranymphe ad virginē Tucā. Spiritus sanctus superueniet in te: et virtus altissimi obumbrabit tibi. Et iterum ad sanctum Joseph sponsam eius. Quod in ea natus est: de spiritu sancto est. Per mortem: quā patiendo factus es obediens patri vsq; ad mortem: mortē autē crucis pro biosam et amarā. Phil. ij. Tuam in tua potestate postitam. Solus quippe potestatem habes ponēdi animā tuā et reseruēdi eam: te dicente. Mihi emō tolle et a me aliam meā: sed ego pono eam a me ipso et iterum sumā eam. Tu em solus vite et mortis habes dñum. Hāc omnia dedit in manu tua pater. Deditq; potestatem omnis carnis tibi: vt des tuis vitam eternā. Hāc et nos serui tui: tuo dono animas nostras possumus pro fratribus ponere. Hæc quoq; tamen nostre est facultas: obsequio iterū sumere. Adundū viuificasti spiritualiter. Hāc tu patris verus es (Joan. vi.) qui descendisti vt dares vitam mūdo. Totus em mūdus extra eam et auicitiā positus propter peccatū primi nostri parentis vitam perdidit. Janua vite: celorum regno obserata: ac decreti mortis chirographo obfignata: ita vt filio ad nullum pateret ingressus. Sed pro mortem suā chirographū illud decreti quod erat aduersum nos: deleuit. Illudq; de medio tulit affigens illud cruci: conuincit nos sibi: donans nobis oia delicta. Adortē nāq; suā tota trinitas in satisfactionem pro oibus nostris delictis acceptauit: quam sic et voluntate patris: cooperante spiritu sancto: sustinuit. Sustinuit inquam voluntate patris et spiritu sancto: atq; sua: quia tota trinitas eū in mortē tradidit: eāq; pro viuificatione totius mundi acceptauit. Pater em eū in carnē misit: filius se obtulit: spiritus sanctus qui amor est: oblationē peremādo acceptissimā reddidit. Hinc apta. Christus per spiritum sanctū se ipsum obtulit deo patri hostiam immaculatā. Dicitur autē pater ipsius misisse propter autoutatē principij: a quo cetera persone originatur. sibi sibi soli in unitate se in assumptā humanitatē: que sibi soli in unitate se in copulatā. Spiritus sanctus de morte illam acceptasse: propter benignitatē: que sibi sicut cetera ad voluntatē pertinentē appropriant. Hinc et hoc cōmune sit trinitati: sicut et ipsa voluntas: q̄ est principij omniū operationū cōtingenter a deo procedunt. Et Sequitur. Libera me. Captata benivolentia: sequitur petitio qua primo petit liberationem a malo: dicit. Libera me hoc sacrificium offerentē: et oēs alios fideles pro quibus offert vt oēs liberi efficiamur. Si enim tu fili nos liberaueris: vere liberi erimus. Per hoc sacrificiū corpus et sanguinē tuū. Sacrosanctū: pro oibus sanctum: qz per summiū artificem spiritum sanctum sacratissime in virgine fabricatū: ac sacratissime vtrobo dei copulatū: et tādē sacratissime in hoc sacramento nobis donatū: et nūc a me indigno tua sola pietate et misericordia ad sacerdotij gradum assumptum sumendū. Ab oibus iniquitatibus meis: hoc est peccatis: q̄ aliam ad summē trinitatis imaginem factā maculant et deturpant. Et vniuersis malis corporibus et ale presentibus et futuris. Deinde petens conferri bona: subdit. Et fac me: meosq; pro quibus offero: tuis semper obedire mandatis. In quo consistit tota vie perfectio: et patrie beatitudo. Hinc ait. Si vis ad vitam ingredi: serua mandata. In voluntatū quoq; vniōne beatorū cū deo tota consistit fruitio: que est essentialis beatitudo. Dicit autē semper obedire: hoc est: nullo tpe transgre-

di. Sunt enim mandata que semper obligant et pro semper: vt negatiua. Sunt mandata que semper quidem: non autem pro semper obligant ad faciendum quod precipitur: pro semper aut obligant ad non transgredendum: qualia sunt precepta affirmatiua. Item semper obedire. i. vniuersaliter omnibus mandatis: ne in vno offendens oim reus efficiar: vt docet Iacobus. Demū etiam petit in bono perseverantiam: qz qui per seuerauerit vsq; in finem: beatus erit. Ubi addit. Et a te nunq; separari permittas: neq; i hoc seculo per peccatum: quod se perarate a deo: neq; in futuro per horrendam reprobationem sententia. Discidite a me maledicti in ignem eternum. Concludens adiūgit. Qui per diuinam essentia tuā. Cum eodem deo patri: a quo omnis paternitas in celo et in terra nōlatur. In unitate substantiali eiusdem spiritus sancti charitatis nexus. Viuis vitam habens in seipso. Et regnas in terris et in celo: deus verus naturalis vnus et indiuifus. Per omnia secula seculorum: sine fine. Amē: vere et in defectibiliter. Et Circa primam partem huius orationis: incidit dubium. Vtram ipse et voluntate patris mundū viuificans per mortē suā sua potestate animā suam posuit: an sua permissio mortem vulnerum violentia a iudeis inflictorū illam sustinuit. Ad hoc probabiliter dici potest: qz ipse in cruce sua potestate animam posuit preueniendo mortē quā durissimi vulnerum cruciatūs intulissent: vt sic euidentissime constaret: nō nisi propria voluntate nos sua morte redemisse. Potest autē illud signis ostēdi et scriptis. Signis. Hāc ob hoc pilatus dum peteret dare corpus sepeliendum: mirabatur si iam mortuus eēt: quia si illate penelicer letales fuerant: nō tamen ritas in tam breui tempore extorsissent. Sicut nec in la tronibus cum deo crucifixis: quorū crura quia deo mortuo vixerant: fracta sunt: vt eorum mors acceleraretur. Aliud signum: qz cum clamore valido expirauit: quod nō est hominis morte naturali illata mortis: sed eius tñ qui propria potestate et voluntate animā suā ponit. Hinc centurio vidēs qz sic clamās expirasset: ait. Vere hic homo filius dei erat: vbi gl. Ostenditur quare centurio miratur: qz vidit eū sic expirasse. i. spiritū emittisse: nullus em hz potestate emittendi spiritū: nisi conditor aiaz. Et alia glo. Vbi dicit. Infirmata crenim carne: mox virtus diuina inualuit: que dicit. Prope rite mihi portas iusticie. Hōs autē cum nulla aut inuocemozimur: qui de terra iuuus. Ille em cū exaltata voce expirauit: que de celo descendit. Et qbus satis pz: qz nō violentia coactus: sed potestate functus mortem aduocauit. Pater idem autoritate scripture supra allegata. Remo tollet aiam meam a me: sed ego ponam eam a me ipso. Ad idē multe scripture concordant: vt illud. Oblatus est quia voluit: sed quecunq; voluit fecit. Item. Tradidit semetipsum pro nobis. Et filia multa. Oblatio autem et traditio facta est in effectu: dum animam suam obtulit patri sacrificium vespertinum. Hinc propheta. Volūtate sacrificabo tibi. Propterea volens suspendi redundantiam beatitudinis portionis superioris: ne redundaret in corpore quam nisi suspendisset: corpus qz gloriosum fuisset: nec moueretur: nec ledi potuisset. Christus enim ab instanti sue conceptionis secundam anime portionem superiorē: perfecte beatus fuit clare videndo diuinam essentiam: eaq; perfecte fruendo. Unde nisi per miraculum suspensa fuisset beatitudo in parte superiori mentis: redūdaffet in vires inferiores vsq; in corpus: ipsum dicitur

Luce. i.

Mat. i.

Joan. x.
Joan. iij.
Joan. xviij.
Joan. iij.

Col. ij.

Heb. ij.

Joan. viij.

Mat. xij.

Jaco. ij.

Mat. xxiij.

Mat. xxv.

Dubium.

Rfio ad
dubium.

Joan. xij.

Mat. xxvij.

Mat. xv.

Joan. x.

Esa. liij.

Ephe. v.

glorie perficiendo: claritate scilicet impassibilitate: agilitate: subtilitate. Et ita penitus pati non potuisset: sine doctores illas deus immediate in corpore beati efficeret: siue et ipsa beatitudine naturaliter redundarent. Saltem secundum legem statutam non potest anima in corpore esse beata: et corpus non esse gloriosum. Miraculum ergo suspensionis glorie corporis in potestate fuit christi: quod exhibendo corpus suum reddidit passibile et mortale. Ipse ergo mortem aduocauit: qui miraculose glorie mortem penitus euadentem suspendit. Sed tunc est dubium. Quo modo iudei eum occiderunt. Respondetur quod iudei primo uoluntate eum crucifixerunt: etiam uerbis et factis: nihil omittentes per se: et milites quantum in eis fuit: ut christus morte retur. Secundo: uulnera et penas intulerunt: et sanguinem sudauerunt: quibus stante miraculo suspensionis glorie: tandem mortuus in cruce fuit. Preuenit autem quia dominus preuenit mortem: ut uoluntate seipsum pro nobis offerret: non excolet iudeos ab homicidio quod fecerunt malitiose: nisi dominus: si non preuenisset: moreretur. Sequitur.

Perceptio corporis tui domine iesu christe: quod indignus sumere propono: non mihi proueniat in iudicium et condemnationem: sed pro tua pietate proficit mihi ad tutamentum mentis et corporis: et ad medelam percipiendam. Qui uiuis et regnas deus: per omnia secula seculorum. Amen. **Et postquam in prior oratione sacerdos orat pro sua iustificatione: ut digne possit tanto mysterio participare in illa oratione petit pro salute consequenda et sacramenti perceptione: unde dicit. Perceptio corporis tui domine iesu christe: quod indignus propter plurima commissa peccata: propterque deuotionis ac seruius neglecta exercitia. Sumere propono aliter presumo. Ad utriusque confidens in mea iusticia: sed de tua benignitate ac misericordia multa: qua linum fumigans non extinguitur: nec quassatum calamus confringis. Non mihi proueniat in iudicium et condemnationem: quas apostolus comminatur omnibus in indigno accedentibus: corpus domini non diiudicantibus: discretionis iudicio hunc cibum ab aliis materialibus et corporalibus cibis non discernentibus: per diligentem et preuiam suipsum probationem: ne mortui cibum sumant rite. De qua dispositione tam de necessario: quam de congruo prerequisite: superius dictum est lectionibus 9. vi. vii. et ix. ideo hic rescindit. Sed pro tua pietate ineffabili: quam sola tua bonitate nullis meis meritis ad hunc gradum uocasti: et hactenus sustinisti: et misericorditer ad penitentiam expectasti. Proficit mihi ad tutamentum mentis et corporis. Hoc sumptio tui corporis et sanguinis: ut scilicet preseruet in futurum: ne mente peccato consentiam. Aut peruiam corporis et sensuum mortem anime intromittam: qua a te separatus utriusque mortem anime et corporis tue offensionis demerito: mortem peccatorum incidam pessimam et eternam. Si tibi ad tutamentum mentis: ne tuam presentiam gratiosam: quam sumere festino: unde peccatorum foribus repellam: et corporis membra tibi consecrata armata peccati efficiam. Sed mente dulcedinem tuam degustans in te semper deleteret: et corpore tibi famulas nulla lassitudine fatigeret. Et ad medelam corporis anime percipiendam: quod prestare uelis o iesu christe. Qui uiuis et regnas etc. Sequitur oratio tertia sumptioni premitenda.**

Domine non sum dignus

ut intres sub tectam meam: sed tantum dic uerbo et sanabitur anima mea. **Et in precedenti oratione petitur sacerdos: ut manducatio dignissima sacramenti sibi non proueniat ad iudicium et condemnationem: sed magis ad mentis corporisque salutem. Hic sciens summam sumendi dignitatem eius: scilicet qui in altis habitat: et tamen non alta: sed humilia respicit: ad quem non nisi humilitate peruenitur: ipso dicente per prophetam. Super quem requiescit spiritus meus: nisi super humilem et quietum: et trementem sermones meos. Mirum superbis residit: humilibus autem dat gratiam. Sequens quoque consilium principis apostolorum. Humilitatem inquit sub potenti manu dei: ut uos exaltet in tempore uisitationis. Ut ad tam dignam sumptionem exaltari mereatur: seipsum humiliat: et omnipotentem manu et salute se subiciens orat. Domine non sum dignus etc. Uerbum hoc sumptum est ex euangelistis mattheo et luca referentibus factum centurionis hominis gentilis: qui cum magnus esset seculari potentia ut puta romanorum officialis ad custodiam galilee in capharnaum delegatus: qui uolens pro suo corporis sanitate impetrare a domino: cuius miracula audierat: ac per hoc potentiam crediderat: se humiliat: et indignum domino corporali presentia iudicauit. Ubi nuncijs suis pro eo domino interpellantibus: ut seruus suum sanare dignaretur: cum domino respondisset. Ego ueniam et curabo eum. Statim ipso iter arripienti: et domini sue appropinquanti per amicos suos remandauit: ut Luc. e. vii. scribit. Domine noli uerari. Hic enim sum dignus ut sub tectum intres: propter quod et me ipsum non sum dignum arbitratus ut uenirem ad te: sed uerbum et sanabitur puer meus. Hic et ego sum hoc sub praese etc. Hinc sumptum est uerbum illud: ut sacerdos seipsum inuitaturus et sumpturus ad sanandam animam suam: suam indignitatem recognoscens: dicat magna fide pariter et humilitate. Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum. Hic sum dignus ut sumam te in interiora mea: multis peccatorum sordibus abominabilium. Dicat uoce: et humiliata de se sentiat corde. Est enim de qua nequit se humiliat: et interiora eius plena sunt dolo. Tales non exaltantur: quia humilis spiritu saluum faciet: et oculos superbiorum humiliabit. Ideo ut digne sumere dominum mereat in hoc sacramentali conuiuium: recubat mente in nouissimo loco: se oibus inferiorum recognoscens: et tanto uinio indignus: ut tandem audire mereat. Amice ascende superius: tunc obtineat gloriam coram simul discumbentibus. **Et hoc difficile erit in ueritate se indignum recognoscere tanti ministerii (als mysterii) participationis: si maiores se diligenter consideret seipsum valde humiliates. Consideret in qua Joanne baptista: cuius supra habitata est memoria: quam ab angelo preueniatus in uero sanctificatus est: a pueritia extra tumultus hominum in eremo conuersatus: a ipso super cunctos interuenerit natus commendatus: mibilonim? timuit baptizare dominum: dicens. Ego a te debeo baptizari. Ubi de ipso ait ecclesia. Baptista sed tremuit: et non audeat tangere sanctum dei uertice: sed clamat cum tremore: dicens. Sanctifica me saluator. Attendat maria magdalena: quam tanto seruire seipsum diligebat: ut non erudesceret inter epulas uinatum lachrymosam se ingerere: pedes domini lachrymis irrigare: ac capillis tergere: propter quod a domino audi re meruit. Dimissa sunt sibi peccata multa: quam dilexit multum: et iterum. Remittantur tibi peccata. Hic tibi post christi resurrectionem pedes ipsius tangere permissa est. Quid igit magnum si sacerdos qui testimonium****

Dubium.
Ratio ad
dubium.

Esa. lxxi.

Jac. iij.

i. Pet. v.

Luc. vii.

Esa. xli.

Ecc. xij.

qui testimonium de diligendo deo non habuit: quod non sibi remissa peccata a deo adimit: quod ad fundendum la-
 chrymas est aridus: in diligendo tepidus: in obse-
 quio tardus: non modo tacturus pedes domini: sed et
 tum eius corpus? comesturus: dicitur cum utilitates
 sue recognitione: Dicit non sum dignus ut intres
 sub tectum meum. Ecce petrus: cui dominus totius gregis
 sui curam committere dignatus est: ad piscium captu-
 ram stupuit: et indignum se dominum presentia exclamavit:
 dicens. Etiam me dominus: qui homo peccator sum. Beatus
 tus quoque: marcus euangelista qui pre ceteris christi re-
 surrectione et regni spiritus sancto inspirante des-
 scripsit: se tamen indignum tanto mysterio (alio ministe-
 rio) sentiens: pollicem abscondit: ut reprobus? sacerdos
 tio habere: timens tractare corpus domini in altaris
 sacro. Merito igitur sacerdos iohannes baptista in
 puriori: magdalena amido tepidior: petro apostolo
 dignitate inferior: euangelista marco indoctor:
 dominum corpus sumpturus dicit corde et ore. Dicit
 non sum dignus? ut intres sub tectum meum. Non (in-
 qua) sum dignus? et mea infirmitas: et mea preparatio-
 ne: et mea operatione: scies a te dicitur. Cum feceris
 tuis omnia que precepta sunt vobis: dicitur quod matiles ser-
 ui sumus. Quod facere debemus? fecimus. Et qui nec
 feci quod facere debui: sed in multis tua sanctissima
 precepta transgrediens violanti: quod dignus esse pote-
 ro: ut sub domine creator: totum mundum in machine: in-
 tres sub tectum meum: domum conscientie mee: peccatis
 obscuratis? tenebrosam: virtutum carentiam: ruino
 sum: ubi tue mansionis non est locus. Ad enim dele-
 ctaris habitare in tabernaculis peccatorum: sed in
 tuis dilectoribus? patris beneplacita semper opera-
 tib? verbisque tuis obedientibus: talibus enim tui pa-
 tris? adfectum polliceri dignatus es: et apud eos
 facere mansionem. Item. Qui te pulsantem audiuit: tibi
 cordis sui portas aperuit: ad hos intrare: ac cuius
 eis cenare permisisti. Sed qui bene talis non sum: ve-
 re indignus sum? ut intres sub tectum meum. Sed qui
 peccatores non spernis: cum his enim cum in terra am-
 bulares: ut sanares: madaucasti. Recedat te confu-
 gientes repellis: sed et parvulos sinere ad te acces-
 dere precepisti. De peccatore: me parvulus: qui in-
 dignus: ne a facie tua picias: sed tamen dicit verbo: quod
 verbum esse patris coeternum. Dicit verbo virtutem tue
 quo dixisti paralytico. Surge et ambula: et conti-
 nuo surrexit sanus et ambulavit. Ita dicit verbo: et
 sanabit aia mea: a morbis spiritualibus vitiis.
 Tuum namque dicere: facere est: dicitur scriptura. Di-
 xit: et facta sunt omnia. Sana me domine (oravit propheta)
 et sanabor. Sed dicit verbo: et sanabit aia mea
 per te tibi saluteris: quod tibi est spiritus non car-
 nis: cibis metis non venter. Et hoc forte dicitis.
 Nunquid super se exaggerat iudicium qui profitens se
 indignum: nihilominus accedit ad corpus domini sumens:
 dum: cum apostolus terribiliter clamat. Qui man-
 ducat panem hunc: et calicem bibit indigne: iudicium
 sibi madaucat? Aut ergo falso pntes se indignum: et
 ita peccatione falsitatis vere indignum reddidit. Aut
 vere dicit: et credit se indignum: et sic indigne man-
 ducat: per plenus ergo est madaucando: evadere
 non potes iudicium domini. Sed absit ut tibi: quod dat vi-
 tam eternam mundo in omnem eventum mortem afferat
 accessuro. Ad huius igitur replicae solutionem: reme-
 moranda sunt. I. Iec. vii. et viij. parata. Refert enim:
 nec idem est: esse indignum hac resectione: et indi-
 gne eas gulas sumere. Similiter refert esse indignum in
 oculis suis: et esse indignum in oculis dei nos dili-
 gētis. De primo simpliciter indignus est: quod gratia dei ca-
 ret. Ita quod gratia caret: inimicus dei est: mortuus est:
 sed inimicus non est dignus pane filiorum: ipso dicit
 te. Non est bonum sumere panem filiorum: et mittere

canibus. Neque mortuus deo dignus est: paucum
 te: neque cibis est mortuus: sed vivens. Potest au-
 tem non habere gratiam et per hoc indignus: sumere
 re non indignum: si post discussionem ac superius pro-
 batum quod procedere hac assumptionem debere
 apostolus docet: maneret aliquid peccatum mortale non
 dum dimissum: nec tamen a sumente cognitum. Cum ergo
 nemo delictorum suorum peccata hoc cognitionem nec me-
 moriam: dicitur peccata. Delicta quis intelligit?
 Ab oculis meis munda me: et ab alienis parce
 seruo tuo. Iniquilibet se indignum existimare
 habet: tamen nesciens se dignum: et tamen de misericordia dei plurimum
 potest non indigne accedere: ita quod accedendo non
 mortale non committat. Et per hoc vultur non si-
 cile orare. Dicit non sum dignus etc. De seculo. In
 mo filiorum captivitatibus a deo et suis dignus est pa-
 ne angelorum: de quo Hieronimus. ser. v. de dedicatione ec-
 clesie late disserit. In omnibus de aia mea cogi-
 tans: video tibi in ea (fateor) velut duo contra-
 ria invenire. Si ipsam animam prout in se est: et
 se est: intueor: nihil de ea verius sentire possum:
 quod ad nihil esse redactam: cum sit operata peccatis:
 obscura tenebris: irrita illecebri: puris concu-
 piscitibus: obnoxia passionibus: impleta illusioni-
 bus: prona semper ad malum: in vitium omne procli-
 vis. Postremo forti? consilium et ignominie im-
 pleta. Admirum si ipse quoque iustitie nesciens ad
 lumen veritatis inspecte: velut panem menstruat
 inveniantur. In iustitie deinceps quales reputa-
 bunt? Si lumen quod in nobis est: tenebre sunt: ipse
 tenebre quate erunt? facile est cuius nostrum si sua
 plenus vniuersa et sine dissimulatione vestiget
 iudicet sine acceptioe persone: et testatur per omnia
 aplice veritati: et libere proclamare. Qui se putat
 aliquid esse cuius nihil sit: ipse se seducit. Quid est
 homo qui magnificas est: ait fidelis et devota con-
 fessio: aut quod apponit erga eum cor tuum? Quid?
 Sine dubio vanitati similis factus est homo. Ad
 nihil redactus est homo. Habilis est homo. Quo-
 modo tamen penitus? nihil est: quod magnificat deus?
 Quomodo nihil erga quod appositum est cor vni-
 versum? Et. i. Et tamen nihil reputat homo in iudicio
 veritatis tue: sed non sic in affectu pietatis tue.
 Admirum vocas ea que non sunt: sicut ea que sunt: et non
 sunt: ergo qui vocas ea que non sunt: et sunt: qui vocas.
 Licet enim non sint que non sunt: et sunt: qui vocas.
 iuxta apostolum. In hoc et operibus: sed et vocate. Sic
 admirum si consolaris in tua pietate que invenit
 tua humilitati: ut magnifice dilatet in tuis que me-
 rito angustias in suis. Siquidem vniuersa vie domini
 et veritas requiruntur? testamētum tuum et tes-
 timonia tua. Testamētum vtiq? pietatis: testimo-
 nia veritatis. Et sequitur ad propositum. Lege homo
 in corde tuo: lege intra teipsum: de teipso testimo-
 nia veritatis: etiam hac cor luce indicabis te indig-
 num. Lege in corde dei testamētum quod firmatum
 est in sanguine mediatois: et invenies quam longe
 alio spe possidere: quam te tenere videris. Nec Ber-
 nar. Sic ergo sacerdos consideras se in corde
 de suo verissime indignum se proclamabit. Sed ar-
 dens quid in corde dei: qui se magnificavit: red-
 dit: dilexit: se dignum sperare poterit: non dignitas
 te sua: sed illius dignatione. Uerum sit propheta
 habu. Perditio tua et te israel: tantum modo in me
 auxiliu tuum. Denique beatus Job. c. xxx. ait. Nun-
 quid iustificari potest homo comparatus deo: aut
 apparere mundus natus de muliere? Ecce luna
 etiam non splendet: et stelle non sunt mude in conspectu
 eius. Que expones beatus Grego. xviij. moral. s.
 xxx. nonnulli per donum spiritus adiuti contra inhi-
 mitate sue carnis erigunt: virtutibus emicant: sic

Marcellina
 gelista ti-
 mes tracta-
 re hoc sa-
 cratissimum
 sacramen-
 tum polli-
 cem sibi ab-
 scidit.

Luce. xvij.

Apocal. iij.

Dat. xix.

Bief. xvij.

Esse indi-
 gnū hac re-
 sectione: et
 indigne eas
 sumere non
 esse idem.

Dat. xv.

Ps.

Bernar.

Gala. vi.
 Job. vij.

Rom. iij.
 Roma. ix.

Ps. xxxij.

Osee. xij.
 Job. xxx.

Grego.

gnorūq; miraculis coruscāt: nullus tamen est q; sine culpavitā trāseat: quonq; carnē corruptio nis potat. Et sequit. Hec sancta ecclesia per lu nam signata virtute propria tot miraculis emi cat: nisi hāc superuenientis gratie dona perfun dant. Hec singulor; bene uidentū stellarū nōle designator; mētas a pctōz maculis mūde sunt: si remota pietate iudicent: q; apud districti indi cis oculos: sua vniūq; corruptibilitas inqui nat: nisi hāc quotidie gratia parcēs tergat. Ele ctōz quippe animus p;dire ad libertate; instine nitit: sed adhuc cōpede infirmitatis tenetur. Et culpas qdē subigere pfecte desiderat: s; quousq; corruptione carnis astringit: eius vinculis etiā; cum nō val: ligatur. hinc itaq; colligat quanto peccator; pōdere pressi sunt: qui cōtra hec decer tare negligūt: si plene culpā nec illi saperant: qui contra hanc viriliter pugnant. Unde postq; di ctum est. Ecce luna nō splendet: r stelle non sunt mūde in cōspectu eius: p;rotinus addit. Quanto magis homo putredo: r filius hominis vermio? Hec Greg. ¶ Cōsiderās itaq; sacerdos se esse creaturā: r vas intēū figurā: eūq; qui in sacramē to oculos subiecto (quē r nūc sumpturus est) cō tinent: esse creaturē r figurū: sese esse finitū et pene nihilū: illū vero simpliciter infinitū: et omnibus incōparabiliter puriorē: etiā si seraphica purita te arderet verissime dicit. Dñe nō sup; dignus vt intres. r. Rogatq; artētius qd sequit. Sed tan tum dic verbo r sanabis spiritus meus. Tantum dic verbo: hoc est: reipso: qui verbū es patri eter no coeternū: per quod facta sunt omnia. Vel dic verbo virtutis tue: quē admodū dixisti paralyti co. Surge tolle grabatū tuū: r ambula: r p;tinuo surrexit r ambulauit. Sic dic verbo r sanabis spi ritus me? a morbis spiritualib; peccator;. Tunz nanq; dicere facere est. Dixit: r facta sunt: ait p; pheta regius vt. S; Uerū ad munditiā cordis: qua mēs digna fiat habitatio huius sacrificij sa lutaris: non sufficit hec orare: sed et necesse est se purgare: r possit enns ad tātū regis susceptionē: mentis domicilium adornare: fm illud ecclesie. Adorna thalamū tuū sion: specularit anima: et suscipe regē christū. Qd quomodo fieri habeat prope principū hui; operis lectionib; xij. vij. ix. r alibi diffusius declarat. Pieter quas adhuc addi possunt manu ductiones figurales: ad bon nam dispositionē cōmunicaturū informantēs: q; latius. s; lec. ix. tacta sunt: ibi requirant. Possumus ponere exēplari ter vnā: r ad huius similitu dinē cetera mysticent. Inter ceteras figuras sa tis expressa fuerat est; agni paschalis: de quo scri bitur Exo. xij. cū suo ritu. Unde ait dñs moysi et aaron: vt precipiet p;plo de esu paschalis agni: vnde r ait moyses. Sumēt de sanguine agni: r po nent super vtrūq; postē: r in superliminarib; do moz: in quib; comedēt illū. Et edent carnes no cte illas assas igni: et azymos panes cū lactucis agresibus. Non comedetis ex eo crudū qd: nec coctū aqua: sed assam tantū igni. Caput cū pedi bus eius et intestinis vorabitis: nec remanebit quicq; ex eo vsq; mane. Si quid residuum fuerit igne cōburentis. Ubi r addit. Sic autem comede tis illū. Renes vestros accingentis. Calciamenta habebitis in pedib;: tenētes baculos in mamb; et comedetis festinatē. Et infra. Omnis alieni gena non comedet ex eo. Omnis aut feruus em p;titius circūcidet r sic comedet. Advena r mer cennarius nō edet ex eo. In vna domo comedet is: nec efferetis de carnisbus eius foras. Hec os illius p;fringetis. ¶ R; Hec exponēdo prosequit

beatus Greg. in homel. sabbati in heb. pascha Grego. li di. Hec omnia magnā nobis edificationē pas riant: si fuerint mystica interpretatiōe discussa. Agnus ille paschalis chris; est fm illud aposto. i. Cor. v. li. pascha nostrū chris; est: itaq; epulemur non in fermento veteri: neq; in fermento malitie r ne quitie: s; in azymis sinceritatis r vitatis. Ab hu ius agni esu arceat alienigena. i. a fide extraneus: vel in fide hesitans. Admittit feruus empt; pre tioso huius agni sanguine: dum tamē fuerit cir cūcisus: hoc est a carne peccati emūdatus perve ram contritionē r confessionē peccator;. Preclu ditur rursus advena r mercenarius. Advena. i. nouiter ad fidē cōuersus: non dū potēs capere altissima huius sacramēti: r nec potēs discernere corpus dñi. Vel advena nouiter peccare desi nens: qui nec digni sunt cibū istū suauissimū de gustare. Quod maxime attendere habent facer dotes illi: quoz vita scandalosa est populo. Ues pere ebri;: vitio carnis: aut alterius peccati ma nula irretit: mane superficiali cōfessione premis sa: currant ad altare: agnū dei immaculatū des noraturi: deū inhonorātes: populoz celebrando scandalizātes: r seipos misere in laqueos perdi tionis precipitantes: non attendentes q; fm do ctrinaz diui Diony. de ecclesiastica hierar. c. iij. eos qui in penitentia sunt i. nondū cōgruā com missis peccatis satisfactiōē impleuerūt: ab hoc ministerio arcendi sunt: qui licet a contraria vi ta discesserint: nondū tamē imaginū ipsius habitu aliis impieffo caruerūt: necdū amore di uino atq; purissimo purgati sunt. Hāc illi de san guine agni postea liniunt. Nam tunc in vtroq; poste agni sanguis ponitur: quādo sacramentū passionis illius cū ore ad redēptionē sumit. Ad imitationē quoq; intēta mente cogitat. Hāc qui sic redēptionis sacramentum accipit: vt imitari passionē illius nedū velit: in vno poste sanguinē ponit. Qui tamē etiā in superliminarib; domus ponēdus est: quē intētio cogitationis ad imita tionē passionis dñice est dirigēda. Siquidē do mus habitationis nostre mēs est: in qua per co gitationes habitamus. Intētio vero superlimi nare est: quē cū in dñica passione figitur: superli minare agni sanguine tingit. Carnes autē agni crude comedēde nō sunt per malā fidē de sacra mento: nec cocte aqua per inanē philosophiā se cularis r curiose sapitē. Sed assē tantū igne. i. affectu feruēdo: spiritus sancti igne accēso. Caput cum pedib; vorabitis: profitēdo diuinitatem in chris;to altissimā: quē locū capitis tenet: fm illud apostoli. Caput xpi deus: r ipsius terrenā huma nitatē. Hi pedes calceat: quoz corrigiā iōānes soluere se clamauit indignū. Os nō cōstringetis: ex eo violentia p;scrutationis: r sapruacne inquisitionis. Totū quod comedī nō potest per in telligentia: igne spiritus sancti cōburentis per ve nerationē amorosam. Sed sola redemptoris no stri p;cepta sacramēta: ad verā solennitatē mēs tis nō sufficiunt: nisi eis r bona opera adiungā tur. Quid enim prodest corpus r sanguinē illius ore percipere (ait Greg.) r eis peruersis morib; cōtrare: Unde subdit. Et azymos panes cū lac tucis agresib;. Panes azymos sine fermento comedit: qui recta opera sine corruptione vane glorie exercet: qui mandata misericordie sine ad mixtione peccati adhibet: ne peruerse diripiat: qd quasi recte dispēfat. Lactuce nō agreses val de ainare sunt: cū quibus sumēdus ille est agn;. Amara. s. cōpūctione: qua nō p; peccatis nris affligim;: qten; ipa amaritudo penitētie abster gat a

Joan. v.

Diony.

i. Cor. ii.

Joan. i.

Panes azy mos sine fermento qd dicatur cos medere.

gat a mentis stomacho peruerse humorum vite. Sed in intestina maducari debet: hoc est: verborum illius mystica et occulta mandata: que tunc vocamus: cetera verba vite cum auditate sumimus. In quo deuotionis verbo: quod aliud (ait Greg.) est pigritie nefe torpor: reprehendit: qui eius verba ac mysteria per nosipos non requirimus: et ab alijs audimus inuiti: Ad remanebit et ipso aliquid vsq; mane: quod eius dicta sunt magna sollicitudine discutienda: quatenus prius quod dies resurrectionis appareat: in hac presentis vite nocte oino illius mandata intelligendo et operando penetrent. **¶ Sed quod valde est difficile: vt oem possit facrum eloquiū intelligi: et oem eius mysterium penetrari: recte subiungitur. Si quid aut remanescit: igne comburetis: quod tunc facimus: cum ea que de incarnationis eius mysterio intelligere non possumus: prout spiritus sancti humiliter reseruamus: vt non superbe que audiat vel contemere vel denūciare: quod non intelligit: sed hoc igni tradit cum spiritus sancti reseruat. Sequitur. Sic aut comedetis. Hec vestros accingetis per castitatem. Ita qui pascha comedit: corruptioni carnis per vitia nulla subiaceat: voluptatem edomet: carnem luxuria refrigat. Calceamenta habebitis in pedibus: exēpla precedentium ac defunctorum patrum: opera vestra quibus ad vitam currunt: instruamus: et mortuorum vitam respicientes: nostra vestigia a peccati vulnere custodiamus. Tenetes baculos in manibus: scilicet scilicet spei: quod defendet in protectio altissimi. Et comedetis festinantes. I. cum auditate ad patriam anhelantes. Nemo in huius vite itinere torpeat: ne patriam locum perdat. Nemo ad appetenda studia moras inerat: sed cepta perficiat: ne minime liceat implere: quod libet: quod pascha i. transire dicitur. Est enim factum illud iudicium: in cuius fortitudine ambulat in terra promissionis. Sicut ergo maducatur? sit dispositio: vt transire sit parat: exire non fomidet ab huius exilij carcere: in quo detinetur et captiuus: sed amore celestis patrie ad anhelat et gloria celestis hierusalem nobis certissime repositam. Sic suo modo alie huius facti figure mysticari prout ad accedendum affectus ad huius facti reuerentiam et honorem. Verum hic aliqua tangunt: que requirunt de necessitate ad dignam summptionem: quedam de congruo: quorum discretio nem supra lec. viij. et. ix. inuenies distinctam.**

¶ Panem celestem accipias: et nomen dñi inuocabo. **¶** Post sui humiliatiōne ac indignitatis recognitionē: sacerdos nō velut desperans: sed spe diuini adiutorij: per subiectam petitionem innocat: qui hoc salutaris sacram in remedium et nutrimentum peccatoribus conuertere se cupientibus disposuit: se erigens ad sumendum hostiam salutarem: dicit hanc orationem quartam. **¶ Panem celestem accipiam. Panem celestem nō factum de terre frumēto: sed de sanguine virginēo: nō pistum in fornace per ardorem ignis: sed coctum per feruorem dilectionis in ara crucis. Panem celestem resistentem angelos in britudine. Panem de celo descendentem: vt nutriat mētes pauperum suorum in hac miseria ad celos aspirantium. Accipias: sperans in bonitate dñi: cōfidens in ipsi dignificatione: quod solus potest facere mundum de immundo conceptum me: et de lapidibus filios suscitare abrae: quod paruulos in oculis suis magnificat eos vtique paruulos: qui non in sua virtute confidunt: sed se totos in sui adiutorium pūciunt. Nam et beatus Augu. de centurione (cuius s. habita est metio) loquit. Dū (inquit) se ceterum tūm vilificaret: vt diceret se indignum se in sub tectum suum suscipere: cōfidentiam suam in**

christum iacit: vt salutem suam seruo prestare absens potuisset: ipse eum dignificauit: et sub tectum sui condidit introiit: ipse in fide illuminas et inflammas. Cur ita: vt latius crederet ipsum sanasse infirmos: mundasse leprosos quos non vidit: quod inde qui diuersa miracula ab ipso facta experimetaliter didicerunt. Accipias et ego facerem: a dño adhuc in mundo peregrinos panem celestem: vt in ipsius fortitudine ambulēs: quod ad dei montem. Accipias ego egrotus et infirmus panem celestem: cor hois robustum: vt a moribus cunctis merear pferuari. Accipias panem celestem ego famelicus et esuriens: quod quod stauerit: non esuriet in eternum. Accipias ego inquit et anxius panem celestem: quod stabilirat: et turbidos fluctus sedat. Accipias claudus et debilis panem celestem: inuitatus a rege magno ad cenam: ad quam debiles et claudi sunt introducti. Et nomen dñi inuocabo: cum ipso cenam in pane isto celestem faciens: vt miam mihi exhibeat nunchabitam in celis: que admodum exhibuit secum canentibus habitans in terris. Hoc ipsum enim vt faciat: querit. Ego (inquit) isto ad ostium foris pulsans: si quis audierit vocem meam: aperuerit mihi ianuam: intrabo: illum et cenabo cum illo: et ipse mecum. Cenabat christus apud petrum et iohannem et iacobum: ubi socrus petri tenebat magnis febribus. Imperauit febri ipsi: et surrexit continuo socrus: et ministrabat eis. Inuocabo et ego nomen dñi super me: vt christus cum quo cenos: imo quem maducos: pellat a me febres spirituales: comescat a me ardorem in naturalē carnalium delectationum: fuget calorem amoris mundani vt cor meum reformetur ad calorem naturalē amoris dei. Conuina fuit christus in hoc sacramento contentus apud Mattheum. Durmurdie iustitia falsa phariseorum: videns miserabilem fontem cum peccatoribus manducantem. Sed confusa est vera dñi iustitia: dicente. Ad veni vocare inustos: sed peccatores. Inuocabo et ego nomen dñi: vt me peccatorem inter suos electos vocet: patri reconciliet. Manducavit item cum simone phariseo christus: hic sub specie panis velatus: et ecce mulier que erat in ciuitate peccatrix: attulit alabastrum ynguenti: et cepit lachrymis rigare pedes eius: capillisque suis tergere et perungere. Iudicatus est a phariseo dominus: quasi ignorans que et qualis esset mulier que tangebatur: quoniam peccatrix erat. Sed contempto phariseo: mulieri dñs dixit. Mulier scides tua te saluam fecit. Hic ille ego contra dñm in sacramento ad me peccatorem venientem infideliter murabo: sed nomen ipsi intra me inuocabo: vt in fide qua panem celestem accipio: saluum me faciat nunc et in futuro. Intrauit christus sub his speciebus corporaliter contentus in domum zachee: cum videre cupiens: et ob hoc carborem se comorū ascendit: murmurantibus nonnullis quod ad hoīem peccatorem dixerat. Sed ait dñs zachee. Quia hodie huic domui salus facta est. Et ego de aduētū dñi gaudens nomen eius inuocabo: vt fiat salus ole mee per ipsum qui venit querere et saluam facere quod perierat. Cenauit tādē exiens ex hoc mundo cum discipulis suis quibus et dixit. Dispono vobis sicut et disposui mihi pater meus regnum: committens vt sacramenti huius consecratione et cōione in sui memoria frequenter dicit. Hoc quotiescūque feceritis in mei memoriam facietis. Ad me cum mala traditore et discipulorum perfidio exire a dño separabo: sed nomen dñi inuocabo: vt hec sacrasimmi corporis sui manducatio sit mihi ad regnum suum preparatio salutaria. **¶** Ita huius itaque a facerote prolata: siccas particulas duas in patena collocatas: inmediate vel mediate patena in manum ad plationem statim pūm

Gregorius

Job. xliij. Adat. iij.

Augustin

Apoca. iij.

Mat. vij. Mar. i. Luca. iij.

Mat. ix.

Luc. vij.

Luc. xij.

Luc. xij.

Mat. xxi.

se ofonis. Panē celestē accipiā: recipiēs: Inclina-
 to paulisper corpē: sacerdos subsistit: et oēs suas
 cogitationēs quatuz possibile est uniendo: deuote
 se recolligit. Et sicut corpales oculos ad species
 et formas sacramenti exteriores dirigit. Sic oculos
 fidei interiores: ad dñm nostram iesum xpm
 sub visibilibus speciebus cōtētū eiusqz sacratissi-
 ma passiōis et redemptiōis nostre mysteria: cui⁹
 in hac sumptione memoria principalissime reco-
 litur (vt dicitū est lec. xxvi). Cōuertat: prout deuo-
 tio propua: et sancti spirit⁹ vnctio docerit medi-
 tando. Cui⁹ exemplū aliqz ponere nō existimo ois-
 no inutile. Pōterit ergo sacerdos intra se nulla vo-
 ce emissa cogitādo dicere. Eya misericordissime
 dñe iesu xpe: eterni patris vngenie fili: vnus cū
 eodē patre et spūsancto verus cōsubstantialis et na-
 turalis de⁹: qui pro pctōz salute et infinita chari-
 tate tua carnē sumere: inter boies apparere: et tri-
 ginta trib⁹ annis grauit laborare: et multiplici-
 ter fatigari dignatus es: et tandē amarissima pas-
 sione preciosissimi sanguinis effusione: ac morte
 turpissima nos a morte ppetua pctis et penis li-
 berare. In cuius saluberrime passiōis memoriā:
 te p̄sentē his speciebus⁹ ebibere: teqz cibū aie nre
 ac pign⁹ salutis eterne tradere voluisti. Respice
 in hac hora in me pctōrem indignū: in sacro xpm: et
 ictica me: vt te deū meū creatorē et redēptorem me-
 rear digne sumere. Breui⁹ qdē vel lōg⁹ put gra-
 tia ministrabit. Et more quorūdā pct⁹ fundēs:
 addat. De⁹ ppitius esto mihi pctōi. Quo verbo
 publican⁹ oculos ad celū leuare nō audens: re-
 missione suorū meruit pctōz. Dices autē de⁹ intē-
 tione dirigat ad cōtētū in sacro xpm: et latria euz
 adorans cū magna reuerentia: deuotione: timo-
 re et charitate: mentisqz affectiōe ac desiderio: sa-
 croscrm dñi corpus sub duab⁹ illis particulis cō-
 tētū: pro sua ac tot⁹ ecclie salute sumat. Sumat
 autē nō masticādo dētibus: ppter cuitādū piculū
 et sacri irreuerentiā: ne forte aliqd sacramēti herē-
 dētibus: post incaute epua: vel alijs cōibus ci-
 bis misceat: sed humectatis in ore speciebus⁹ reue-
 rēter glutiendo traiciat. Ipso vero in ore pro sua
 humectatione manētē: sic poterit meditari. Ue-
 ni in aiam serui tui de⁹ meus et dñs meus: meqz
 tibi incorporare digneris: vt mihi mou: tibi soli
 merear viuere. Hec autē nō dico quasi necessario
 sic fieri debeat ex ecclie ordinatione vel statuto
 neqz per hec cōteplationis ac deuotionis exerci-
 tia in promptu habentes informare presumens:
 sed pro quodam exemplo grosso pro rudib⁹ et nō-
 dum in spiritalibus deuotionibus assuetis in-
 terferere curauit.

Luce. xviij.

ofonib⁹ cōione pcedentib⁹ sequunt. Due iter edis-
 candū dici solite. Quarū vna respicit perceptio-
 nē sacramēti panis. Alia pceptionē sacri sangui-
 nis: et h⁹ hoc diuidit illa pars. Quia em̄ pmo su-
 mis xps sub speciebus⁹ panis: id p̄mittit prima o-
 spāliter pro salute obtinēda et pceptione dñici
 corpis. Secōdo idē sumit sub speciebus⁹ vini: id p̄-
 mittit scōa oratio pro obtinēda salute et pceptione
 sanguinis: ibi. Quid retribuā. C. Quo ad p̄miz
 orat sacerdos. Corpus dñi et. Corp⁹ dñi p expia-
 tione pctōi: totius mūdi in ara crucis immola-
 tū. Corp⁹ dñi ex dignatissima bonitate dei: pro vi-
 nificatione mūdi sub sacro altaris christi fidelis-
 bus ministratū. Corpus dñi nostri iesu xpi a me
 pro eterna beatitudine capeffenda fideliter et sa-
 cramentaliter māducatū. Custodiā in vnitare fi-
 dei catholicē: ne mysteria altissimi hui⁹⁹i corpo-
 ris xpi cogitas et nō capis ab vnitare corpis xpi
 mystici p̄ in delitaret recedā. Quēadmodū qdaz
 et xpi discipulis dū sacratissima quēdaz et ardua
 de corpore christi ab ipso dei patris sapiētia icrea-
 ta audierunt: ab eius magisteri doctrina retro
 abierūt dicentes. Durus est hic sermo. Quō pōt
 nobis hic dare carnē suā ad manducandū? Per
 qd certe ab vnitare ecclie se pcederūt: qz in he-
 resim et verbis saluatoris scandalizari prolapsi
 sunt: vt dicit bea. Aug. in expositione ps. Custo-
 diat (inquā) rursus corp⁹ dñi māducatū animā
 meā: a prolapsu in pctm: ne in detestadā ingratu-
 tudinē ab ea de mēsa dñi: inferēdo ptumelia chri-
 sto cū iuda pditore nequissimo. Custodiāt demū
 corpus dñi nostri iesu christi a me sumptuz: in vi-
 ta et robore spirituali animam meā: vt cibatur et ro-
 boratus hoc cibo nobilissimo: cōtinuo robusior
 et potentior: fias ad exercendū opa vite: vt quoqz
 in me extingatur fames et sitis carnaliū deside-
 riorū: et excitetur cōcupiscentia gaudiorū eterno-
 rū: per p̄gustationem dulcedinis que cōceditur
 corp⁹ illud digne sumētib⁹. Subdit ab aliqbus:
 Et perducat aiam meā. Perducatur potēter p̄fer-
 uādo ab incursiōe malignoꝝ spiritūū: q̄ creūtes
 de hoc mūdo cōsuerūt acruis infestare animā
 meā in hora exitus mei ex hoc seculo. Aiam meā
 cui⁹ est cibus spūalis eā nutriēs: robotās: et con-
 fortās: nō fm suā essentia siue substantiā: sed fm
 dona spūalis et gratie: que donatur aie in digna
 corpore christi manducatione. In vitā eternā:
 hoc est in eternam beatitudinē: quemadmodum
 beliam panis ministratus ab āgelo confortauit:
 in cuius fortitudine ambulauit vsqz ad montem
 dei. Quemadmodum et panis qui de celo descen-
 dit: perduxit populum israel per desertum vsqz iij. reg. xij.
 ad terram promissionis. Ita oro o domie: vt hec
 esca celestis sit meū veram vaticū ducēs me per
 desertum huius seculi ad supernā patriam fidei-
 libus repromissam.

Joā. vi.

Lectio. lxxxij.

A
Am
 pro ve-
 nerabili
 sacramē-
 to s̄b spē-
 b⁹ panis
 de mani-
 bus vel
 patena:
 sacer-
 dos et.
Co
 pus dñi
 nri iesu
 xpi cu-

rodiaat aiam meā in vitam eternā. C. Premissis

Quid retribuam domino

pro omnibus q̄ retribuit mihi. Calicem salutaris
 accipiā: et nomē dñi iuocabo. Laudas iuocabo
 dominuz: et ab inimicis meis saluus ero. C. Ista
 est scōa oratio que premitit calicis sumptioni.
 Sicut em̄ sacerdos volens suscipere corpus dñi
 sub panis specie: premitit orationem pro sua hu-
 militatione: recognoscendo suā indignitatem ad
 dignissimi corpore perceptiōe dicca. Hic non
 sum dignus et. Ita p̄cedēs ad sumptionem sa-
 cratissimi sanguinis christi sub speciebus vini: p
 sui humiliatione indignitatem suam iteram reco-
 gnoscit: fatēdo se nihil habere. et propius: quod
 dño possit pro tanto beneficio prestito retribuere
 et dicens.

re: dicens. Quid retribuā dño. Et dividit in tres particulas. In prima recognoscit sacerdos suam insufficientiā retribuendi pro acceptorū beneficiōz collatione. In secūda ostendit gratitudinē in accipiēdo dñi beneficiū: cū sui nobis laude et invocacione: ibi. Calicē salutaris. In tertia ostēdit suā cōfidētā quā habet ex virtute dati beneficii in nocitorū preferacione: ibi. Et ab inimicis meis. Quoad primū dicit. Quid retribuā dño q. d. Quid ego cinis et pulvis: plasma et figmentū conditoris: homo vilis: et fragilis: vactus virtutibus: plenus vitij. Quid retribuā mercedis et premiū de meis virib⁹: de meis bonis: de meis possessionibus: dño vniuersorū: cuius est terra et plenitudo eius: orbis terrarum et vniuersi qui habitant in eo. Quia bonorū meorū nō indiget: qui diues est in omni: qui necditior: et per me sibi oblati cōstituit: nec si oīa sibi subtraherem: pauperior efficerer. Immo ego cui sicut nihil subtrahi pōt: (ipso dicente. Quia oīa dedit pater in manu eius. Jo. xvij.) ita nec addi quicquid pōt: quia in eius vitio cuncta sunt posita. Hugo. xvij. Ipo oībus: beneficiis scz: quorum numerus et immensitas modū superat et sensum. Quis enī cogitare poterit trinitatis opera super nos ab initio mundi vsqz in finem: vt videat qđ sollicita fuerit illa maiestas: cui administratio pariter et gubernatio seculorū incūbit: ne nos perderet in eternū. Et potēter quidē oīa fecerat: et sapiēter oīa gubernabat: et vtrūqz rerū tā potentie qđ sapientie: signa manifestissime tenebantur in creatione et gubernatione machine mundialis. Sed nec late re potuit bonitas: cum oīs hec gubernatio ad hominis utilitatem tendebat. Respice inquit venerabilis Hugo de arra aie. Respice vniuersum mundū: et cōsidera si aliqd sit in eo qđ tibi nō seruiat. Omnis natura ad hunc finem cursum suum dirigit: vt obsequijs tuis famuletur: et utilitati deseruiat: quisqz oblectationibus pariter et necessitatib⁹ fm affluētā in deficientē occurat. Hugo celum: hoc terra: hoc aer: hoc mare: cū his que in eis sunt vniuersis: exple re nō cessant. Hoc circuitis temporū annis inuonationib⁹ et rediuis partibus antiqua inuonans: dilapsa reformas: consumpta restaurans: passu perpetuo subministrat. Adagna sunt hec que dñs tribuit sustentando corpori: sed multo maiorā impendit saluando anime qđ perierat. Quis dedit tibi pater maius oībus est: inquit: et hoc ipsum pro me ac ceteris oībus dedit: quid hoc? Scipsum dedit. Hugo: enī a se est filius: sed a patre qđ essentia infinita oībus maiorē dedit. Et quō se dedit: Audi Bern. in ser. ij. de pentheco. Verbu dei (inquit) in sublimi cōstitutū: vt ad nos descenderet: ppria benignitas inuitauit: mīa traxit: veritas qua se promiserat venturū compulit: puritas vteri virginis suscepit: salua virginis integritate potentia eduxit: obedientia in oībus deduxit: patientia armauit: charitas verbis et miraculis manifestauit: ac vitam suā p singulos etatū gradus / infantie / pueritie / adolescentie / iuuentutis nobis dedit. Adūciens mortem / resurrectionē / ascensionē / ac spiritus sancti missionem: vt sua concepcio mūder nostrā / sua vita instruat nostrā / inors sua destruat nostrā / resurrectio sua precedat nostrā / ascēcio sua preparet nostrā: missus spiritus suus adiuet infirmitatē nostrā. Ut quoqz hec omnia in perpetua maneāt in memoria et in effectu atqz fructu noua: etiā seipsum in cibū nobis tradidit in vniuerso sacfo: quo omnū premis: ū bonorū recti efficacia atam nutrit: reficit et inpinguat. Illa sunt bona inestimabilia quib⁹

vt breui verbo cuncta cōcludā: inquit Bernar. nihil inelus inuenire poterat: vnde nos redimeret sapientia dei: in omni sapientia sua. Nam oīa tribuit trinitas benedicta. Ipse vt seruū redimat: filio non parit. filius seipsum libētissime tradidit: et ipse spūs postulat p nobis gemitib⁹ inenarrabilibus. Et C. His oībus cōditio rēdere sacerdos non valēs: recte ait. Quid retribuā dño p oībus scz bonis: qđ retribuit: nedū oīb⁹ generalr in his que p̄dicta sunt: sed et spāter mibi. Mibi in quā in mei sue creature benigna cōseruatione: in longanimitate mee cōuersionis expectatōe: in boni ppositi ispiratōe: in sacfoz suor ablatōe: in charitate suauiusima refectione. Retribuit inquit. Re tributo actus est eius qđ ab alio beneficiū aliqd accipit: qđ retribuendo: per alium recipēnt. Scz quid ego tribui dño: vt bona illa magnifica retribueret et mibi. Si boni quid cogito sibi repēdere: ab ipso immititur cogitatio: quā non sumus sufficientes aliqd cogitare a nobis: quasi ex nobis sed sufficientia nostra ex deo est. Et bene qđ operatus sum vt sibi retribuere: id recepti eo donatore. Omne nāqz datum optimum / et in modū perfectū desursum est: descendens a patre luminū. Si sibi seruādo: madata sua exequutus sum: nullū p̄fectū sibi atulit: ipso teste. Cui feceritis quecunqz precepta sunt vobis dicite. Inuites seruifumus. Et benemerit quecunqz bona obtulit: ab eo recipi: non ipse donauit. Quid habes qđ nō accipisti: ait apls. Quid igitur dedi dño pro his que retribuit mibi? Nihil p̄fecto ex me: nihil meuz reperit: nihil ppriū possidet. Anū est qđ preter te habeo o dñe: scz pctm. Huius tu nō es autor: sed ego peccator. Tu mibi id non retribuisti: sed ego sine te id p̄feci. Sine te factum est nihil: ait Joan nes. Nihil id est pctm fm glo. bti August. Retribuisti igit mibi hec: et alia innumerabilia bona pro meis malis: pro meis pctis. Nihil erā: qđ est malū entis priuatio. Et me bonū aliqd: ens aliqd fecit tua potētissima creatio. Peccati in adā tui mandati p̄uaricatoze: et me redemisti in xpo perditorū saluatore. Peccati in meis peccatis ex puerisā mea volūtate: nec statim me p̄didisti ex tua benignitate. Peccati et malū corā te feci: tu ignouisti: ac penitentia inspirasti. Defeci: seruasti: et sicuti ex virtū mearū tenuitate: tu me paup̄isti: et postasti proprio corpore: et sacratissimo tuo sanguine. Ecce soli in me defectus inueniunt: et nec nisi bona excellentissima retribuntur: bona ergo p malis que meruimus: retribuunt: quos pro malis punire poterat: bonis suis obnebat: nō tñ bona ista nostra mala mernerunt. Sed quō retribuuntur: aut cuius merito: si nō meo? Meis enim meritis nō bona debentur: sed pena. Cuius merito dñi mei qui prior dilexit nos: et cetera dilexit: male meritis nostris suo merito bona cuncta cōpensauit. Sic retribuit. i. iterz tribuit gratiā pro gra. Gratiam iustificacionis gratis oīno tribuit: qua mereri poteram⁹: et pro gratia qua iustificati sumus: et opa meritoria egimus: gratiā vberiorē: qua crescerem⁹: et honoraremur: magnificaremur: retribuit. Quid igit? Nūquid hos defect⁹ meos iterabo: tanta recipiens bona? Absit. Impiet mi que voluntatis est: mala pro bonis retribuere. Quid igitur retribuam: qui nihil propriū nisi defectus habeo? Certe ne laqueis in gratitudinis irretiar: beneficiū a te gratis prestatum gratiā recipiam: et ad dandum beneficia ampliora te pro uocabo. Itā Cassiod. restē. Spem de futuris bonis recipit: qui transacta beneficia recognoscit. Inuitatur ad magna: qđ gratanter accipit. modis

Jo. xvij. Welter.

Hugo.

Oīa que in mundo sūt utilitati hominis seruiunt.

Bernar.

Jaco. i.

Tuce. xvij.

i. Cor. iij.

Augustin⁹

Cassiodo.

ca. Accipiam igitur beneficium dñi magnū cum magna gratitudine: quod accipimus instituit ex magna charitate. Hinc sequitur secūda pars presentis orationis. **C** D Calicem salutaris accipiam. Accipiam: sitibundus et ex defectu humoris gratie: et rois benedictionis divine. Calicem ut inde refocillationem capiam: ne ambulans iuxta fontem huius liquoris saluberrimi: pereas ex negligentia et desidia accedendi. Accipia ego aridus ad fructificandum calicem salutaris: ex quo scaturit aqua: quam qui bibit non sitiet in eternū. Accipiam ego immundus et peccatorum sordibus maculatus: calicē salutaris: ut in ipsius puritate feces peccatorum abstergantur: ynuſqz esse merear eorū: qui lauerunt stolas suas in sanguine agni. Accipia ego ambulaturus per viam grandē: que restat ad celestē patriā: calicem salutaris: ne in via deficiā cū filiis israel proficiscentibus ad terram promissionis: quibz nisi aqua meris moysi fuisset ministrata de petra deserti: quā percussit: sicut miserabiliter perissent. Accipiam ego cecitate peccatorum percussus: calicē salutaris: ut oculi rationis mee illustrentur: quem admodum longino latus dñi perforant: sanguis de petra dñi decurrens visus: et historie referunt: restituit oculorum et mentē eius sicut ut xpm dei filium crederet: illustravit. Accipiam calicem salutaris. i. xpi sanguinē: quē discipulis suis in cena vltima ministravit dicens. Bibite ex hoc oēs. Hic est calix sanguinis mei: sanguinis quē i cruce pēdēus largiter effudit: dū vnus militū latus eius lancea perforavit: ex quo continuo sanguis et aqua exiit. Sanguis quem in sua gloriosa resurrectione p integritate nature sue mirifice reassumpsit. Sanguis quem in memoriae sue passionis sumendum nobis cōmendauit: dicens. Hec quotiescunqz feceritis: in mei memoriam facietis. Salutaris. i. xpi nostri saluatoris: qui quē est nostre salutis reparator et autor: vere salutaris nostrū appellatur. Unde Simeon. Viderunt oculi mei salutem tuam. i. christum saluatorem: et Luc. ij. dicit. Ut debuit omnis caro salutare dei. Salutaris nāqz dicitur: quasi salutem optans vel desiderans: quōd nemine dici potest sicut de xpo: qui tū nostrā salutem desideravit: ut p ea passionē subiret: ac sanguinē pprium sudet. **C** Vel potest aliter exponi. Accipia calicē salutaris. i. sanguinē salutaris intrāstitū. i. sanguinē xpi qui est salutaris: quia salutem nostram efficit: dum in cruce susus nos deo patri reconciliavit. **C** Sequitur tertia pars. Et nomen dñi inuocabo: ut sanguis ille salutaris in se fiat mihi salutaris: in liberando a peccatis: qui pro multis effusus est in remissionē peccatorū. Nomen dñi inuocabo: ut sanguis ille salutaris accipiens: ut veniat super me sanguis ille sacratissimus cū bñdictione: quē sup se spargi insani iudei postulabant. Sanguis eius inquit: super nos: et super filios nostros. **C** Sequitur. Laudans inuocabo dominum. Laudans xpm de tāta beneficiā exhibita: qua nēdū hunc sanguinē fudit: sed et ipsius impotum salutarem nobis dedit. Et quis ingratus et irreligiosus pro tanto beneficio non laudaret xpm dominum? Severus dominus seruū suū indicat qui beneficia eius suscipiens: dñm nō extollit: aut se beneficiis indignū indicat: beneficiā dñi in vite inuocātia: et cordis puritate: ne post ipsius sumptionē recedam a discipula tu xpi: sanguinē istum purissimū p mortalia peccata in honorem: sicut fecit iudas proditor post huius cibi refectionem: et sanguinis potationem: a consortio xpi discipulorumqz eius se separans: quem

tit fomites peccati: cuius est motus inordinatus excitare: et per hoc valet cōtra inimicū intrancū: qui est propria caro. Rursus inebriat mentē sanguis ille potat⁹ celica dulcedine: recolligit vires anime: et in xpi vulnera potantē trāsmittit: ut illa contemplerur: quibus tanqz fontibus vberissimis sanguis ille profluxit: et per hoc valet cōtra inimicū extraneū: mundū vtz q mentem dispergit p vana desideria: per caducos honores et potentatus: quibus inherens a xpo sanguinē fundente elongat. **C** Demū accendit cor: et inflāmat affectum: ut beneficio per amorē et dilectionē iungat: qui non nostris meritis: sed sua gratuita voluntate sanguinē illū potabilem sub speciebus vini ministravit: et per hoc valet cōtra inimicū pessimū: diabolū scz: qui mentē et amorē xpi recusat: eamqz facit suppire: ut sicut ipse superbiēdo a beatitudine corripit: sic et illa ab eadem per superbiam separetur. Sic igitur laudans inuocabo dñm in sumptione preclari huius calicis et vini xpi sanguinis: ut saluus fiam ab omnibus inimicis meis per dñi singularem ptectionē: cuius nomē magnificū cū laudibus inuoco: et per virtutē sanguinis dñi quē bibā: per que facti sumus pprii: qui dñs: qui ab eodem longe distabamus: dicite aplo. Hūc autē in xpo ipse vos qui aliquādo eratis longe: facti estis prope in sanguine xpi. Dum autē sacerdos orationem hāc profert dicens. Calicem dñi accipiam. Calicē ipsum detectū: facta prius deuota inclinatione: tota cū deuotione reuerenter in manus sumit: summa et omni qua valet mentis puritate: semotis peregrinis cogitationibus: soli domini sanguinis effusioni in cruce pro se et toto genere humano facte intentus: ipsum xpi sanguinem preciosum sub vini specie latentem: fideliter et caute vna cū particula sanguini coinmixta sumat. Deceat similia animo meditando. Refice domine iesu animā meā perfecta refectione preciosissimi cibi et potus: ut per eam ad perfectissimam illam regni tui refectionē peruenire merear: ubi te non iam sub mysteriorum symbolis: sed clare facie ad faciem: et viderē et frui merear in eternum. Sumpto autem calice caute et nihil in eo permaneat: dicit orationem que sequitur.

Sanguis domini nostri ie

su christi custodiat animā meā in vitam eternā. Amē. **C** Post orationes quas cōmunioni interseruit: sequuntur alie orationes quas sumptē cōmunioni sub vtraqz specie superaddit. Et dicitur in duo. Hā primo facit orationē sumptionē sacri sub speciebus vini spālter respicientem. Secundo addit orationes facti sub vtriusqz speciebus sumptū cōcernentes: ubi. Corpus tuum dñe quō sumpsimus. **C** Circa primum. Sicut post sumptionem corporis facta est oratio pro salute ipetranda ex eiusdem corporis manducatione: ita post potationē sanguinis dñi: subiungitur oratio pro salute percipiēda ex eiusdem sanguinis sumptione. Unde dicit. Sanguis domini: qui est fons et lacuacrū nostre emundationis et lctificationis: ut dicit Paulus. Sanguis dñi: qui est precium vobis: stre redemptionis ac repationis: ut ait Petrus. Sanguis dñi nūc a me potat⁹: ut calix bñdictionis. Custodiat: in vite inuocātia: et cordis puritate: ne post ipsius sumptionē recedam a discipula tu xpi: sanguinē istum purissimū p mortalia peccata in honorem: sicut fecit iudas proditor post huius cibi refectionem: et sanguinis potationem: a consortio xpi discipulorumqz eius se separans: quem

Ephe. ij.

Luc. ij.

Sanguis salutaris magnificas hz virtutem.

Ad titū. ij.

1. Pet. ij.

quem sumpsit in mysterio: tradidit pro vili precio: ipso infelicitate consistente: peccati tradens sanguinem iustum. Custodiatur ab illa percussione et plaga domini: ne primogenita mea: bona scilicet opera preterita per supeniens malum extingantur. Sicut olim sanguis figuratus agni pascalis imolati postibus: et supeniens in domo illius filios israel custodivit ab angelo egyptiorum primogenita percussione. Dignum rebellibus iudicium domino fore spirituali: ut in trepidus aggrediar virtute huius sanguinis ad pugnandum contra vitia et bestias infernales: quem admodum olim elephantes per ostensionem sanguinis excitantur ad cogrediendum formaliter in acie bellica contra aduersarios: ut legitur. i. Mach. vi. Sequitur. Anima mea de hoc lacu miserie et tribulationis. In vita eterna: sicut patres sancti de limbo virtute huius sanguinis educti sunt in gaudium sempiternum iacob. teste. c. i. r. Tu vero in sanguine testamenti tui emisti vincos tuos de lacu in quo non erat aqua consolationis et salutaria. Perderat inquam et custodiat me bibentem in vita eterna: iuxta promissum saluationis. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem: habet vitam eternam. In hanc enim christi stus per hunc suum proprium sanguinem semel introiit ut eterna redemptione inuenta. Et nobis fiducia ad introcandam per sanguinem eundem cordium: teste aplo. Habentes itaque fratres fiduciam in introitum sanctorum per sanguinem christi. Amen. B

Corpus tuum domine quod

sumpsit: sanguis quem potavi: adhereat visceribus meis: et presta vt in me non remaneat scelerum macula: quem sancta et pura refecerunt sacramenta. Qui vivis et regnas deus per omnia secula seculorum. Amen. C Post orationem / communionem sacramenti sub speciebus vini specialiter respicientem: orationes subdit / communionem eiusdem sacramenti sub vnaqueque specie concernentes. Et sub diuiditur pars illa in duas: scilicet duas orationes. In quarum prima petit per sacramenti corpus et sanguinis sumptionem: ab omni peccati macula purgari: qua impediretur ab ingressu regni. In secunda petit per eandem sibi remedium conferri: quo adiuuaretur ad consecutionem gaudii sempiterni. Petit ergo in prima remoueri mala. In secunda concedi bona: sibi. Quod ore. C Circa primum dicit. Corpus tuum domine: verum et naturale: quod sumpsit sub speciebus panis. Et calix. i. sanguis tuus verus et proprius quem potavi sub speciebus vini de tua benignitate et clementia: adhereat visceribus meis: non corporalibus: que vix sunt / spiritus unitatem post digestionem relictarum: sed visceribus spiritualibus: que sunt voluntas et intellectus: que vix sunt vite aie: cuius spiritualis cibus est operatio bona et meritoria: affectio sancta et cogitatio munda. In hunc autem spirituali nutritur et vegetatur. Sunt et vix per que intrat in aliam cibum ille factalis: corpus scilicet christi et sanguis: qui cibus sunt vite: non corporis: vt dicit Ambrosius. Ita per intellectum intrat in fidem et cognitionem: per voluntatem in dilectionem et deuotionem. His visceribus: potentibus scilicet virtutibus anime: petit sacerdos: vt corpus et sanguis domini adherent: non in substantia: vt cibus corporalis adheret stomacho: sed adherent per virtutem et efficaciam: causando et relinquendo in eis post sumptionem spirituales quandam letitiam et iocunditatem: vt sic fiat pregustatio illius diuine dulcedinis: que in patria dei diligentibus est parata: quia confortatus in via ardentius ad patriam aspire: nec quasi

desertus deficiam aut oberrem. Adhereat meis visceribus anime corpus tuum o dñe quod sumpsit vt non pertranseat mentem celeriter: quomodo sumpsit dum quidam cibi corporales liquidi transeunt per stomachum: nihil nutrimenti et liquoris post se relinquentes. Sed adhereat motam facies in anima: vt cibus solidus et nutritiuus in stomacho confortans et corroborans animam in virtutibus et donis spiritualibus. Adhereat eisdem visceribus sanguis tuus preciosissimus quem potavi: non vt torrens veloci impetu percurrans: ea que tangit vix superficialitatenus humectans: sed adhereat vt oleum effusum quod undique penetrat: restigium suum post se pinguedinis diuine detrahet. Sic adhereat vt liquefcere faciat animam in eius amore: et spiritu sancti pinguedine: diuinaque bonitate diuinitus post sumptionem percipere et sentire. Sequitur. Et presta: quia nisi tu presiteris: et nobis id perficere non possumus: vt in me. i. in visceribus anime mee non remaneat inuirtibus scilicet et potentibus: post sumptionem et potationem istius medicinalis cibi et potus. Vlla scelerum macula: deturpans et deordinans imaginem factam ad superbedicte trinitatis imaginem: per dona et beneficia spiritualia misericordie exornata: quibus peccati dum inest: anima priuatur. Et per hoc dicitur ipsum maculare: quia omnia anime tollit: sicut auferens colorem pulchrum et viuendum a facie hominis: ipsam deturpare dicitur: licet nihil desolans in facie introducat. Presta igitur (orat sacerdos) vt non remaneat vlla scelerum macula in anima: quantum ad omnes partes imaginis: neque error in intellectu et ratione: quo obicitur prima pars imaginis: ne in puro et sincero lumine conspicere possit alta et secreta huius sacramenti mysteria. Neque remaneat aliqua culpa dei offensa in voluntate: que est alia pars imaginis que sicut per peccatum deordinatur: per quod per peccatum tollitur donum charitatis et gratie: que est nuptialis: per cuius carentiam impeditur ne charitatem et amorem vt debitum est: seruet in deum oim creator: et huius sacramenti autor. Neque remaneat aliqua peccati macula in memoria: que est tertia pars imaginis: puta obliuio beneficiorum dei: per quas alia retardat: ne ex eorum recordatione affurgat in laudem dei et gratiarum actiones. C Vel Vel aliter orat sacerdos vt non remaneat aliqua macula. i. peccati reat: in anima: eiusque potentibus: vt videlicet quietet ab omni obligatione ad penam: que obligatio dicitur potest macula: quia ipsa existente in anima: nequaquam admittitur ad gaudia beatorum: etiam si charitate et gratia adornetur. In ecessu quidem est oim peccati pena: quia alia debetur teneretur ante beatitudinis ingressum soluta fore: sicut dicit Chrysostomus. Nisi efficiamini sicut paruuli (qui nullius penam sunt debitores: nec aliquibus peccatis obnoxii) non intrabitis in regnum celorum. C Vel (vt dñs Alber. exponit) non remaneat vlla peccati macula: talis et tanta: sicut dñs per Ezech. ca. xxiij. dicit de exspectatrice domo israel et amatoribus: scilicet demones precludunt nasum et aures: et effodunt oculos: quia puat aliam visum luminis spiritualis: et discretionem diuine bonitatis et auditu verborum spiritus sancti in allocutione cordis. Has autem maculas delet et pulchritudinem reparat huius sacramenti cibus et potus spiritualis. Vbi beatus Ambrosius in persona sancte agnetis. Ita corpus (inquit) eius corpori meo sociatum est: sanguis eius ornauit genus meum. Sic ergo nulla remaneat peccati macula. Quem sancta et pura refecerunt sacramenta. Para: per priuationem omnis contagionis et macule peccatorum. Siquidem corpus et sanguis christi: que sunt res huius sacramenti

Mat. xviij.

Ero. xij.

Iach. ij.

Joan. vi.

Iheb. ij.

Iheb. x.

Ambrosius.

Mat. xviij.

Alber.

Ambrosius.

formata sunt de purissimis sanguinibus marie: immediata summi artificis spūs sancti operatio: ne qui nihil nisi purum efficere potest. Scđā omniū virtutū & gratiarū plenitudine: nedū in se sed etiam causaliter quo ad nos: q̄ nos scđificat: & gratia ac sanctitate replet: nam de plenitudine eius omnes accepimus. Dicitur autē sacramēta pluraliter: licet sit vnum sacramētū vnitatem in: dignitatis & ordinis: vt dictū est. 3. lec. liij. propter diuersitatem signorū: contentorū: & significatorū. Signorū: quia signa sacralia: species scđ panis et vini sub quibus verum chūisti corpus et sanguis verus continetur: sunt realiter diuersa. Siquidē alie sunt species vini: & alie panis. Contentorū: q̄ corpus chūisti aliud est & differens realiter a sanguine eius: immo nec alter alterius pars est. Corpus em̄ animatum est & viuū: sanguis neq̄ viuū formaliter per animā sibi inherētē: neq̄ est animatus. Ideo nec corpus pars sanguinis: nec sanguis est pars corporis: s̄ tamē vtrūq̄ sub vtriusq̄ speciebus realiter est diuersimode continet: vt dictū est. 3. lec. xij. & liij. Significatorū: que sūt corpus chūisti mysticum: vt in ca. cum marthe. de cele. mis. Quod corpus mysticum ex multis membris diuersorū statum integratur: sicut corp⁹ xpi verum ex multis membris diuersorū officiorū compaginat. Sequitur. ¶ Refecerunt: non quidem viscera anime s̄ suas substantias: non em̄ corpus sanguisq̄ xpi sumpta in sacramēto vltra transferunt s̄ in suas substantias q̄ species sacramentales in quibus continentur. Ite autē partes anime intellectuales: que in proposito viscera anime nominantur: nō attingunt: sed in corpus intrant species: quod nutriunt & reficiunt: virtute anime vegetatiue: non intellectiue: vt sic. Refecerunt igitur hec anime viscera quantū ad effectū ab eis causatum & derelictum ex digna eorū sumptione. Sic em̄ refecerunt rationē et intellectum ipsum in sinceritate cognitionis illuminādo. Voluntatē per amorē & dilectionem inflammando. Memoriā ad passionis rememorationē exercitādo: & suauitate quandā & letitiā spūalē in toto homine efficiendo. Concluditur oratio. Qui viuīs regnas: q̄ frequentem epositam est. ¶ R finita hac oratione: sacerdos ad cornu altaris accedit vt calicē abluat: ac abluentiē calicis & digitorū sumat. Calicem enim et digitos lauat: ne humor aliquis in calice remanens: aut panis particula aliqua digitis adherēs: siqua foret: a digitis per abluentiē in calicem descenderet. Et sic simul cum abluentiē reuerenter sumetur. Sumit autē abluentiē post sacramenti sumptionē: q̄ vini rōne sue humiditatis est abluentiū: ideo sumitur ne alique reliquie in ore vel via ad stomachū remaneant: q̄ p̄tinet ad reuerentiā facti. Vñ de celebra. mis. ca. ex parte dicit Inno. tertius: q̄ semper sacerdos vino os perfundere debet: postq̄ totū perciperit eucharistiē sacm̄: nisi eū eodē die aliamissam debuerit celebrare. Ite si forte vinū perfusidius acciperet: celebratiō alia impediret. Ite ibi. Et simili ratione perfundit digitos vino: q̄ postea sumit: q̄bus xpi sacm̄ tetigit: vt scđ si aliq̄ casu adhereat minutissima sacramēti particula abluentiē huius in calicē descēdat & sumat. Sumpta abluentiē adhuc digitos lauat quidam in altari quidē post officii p̄pletū: q̄ est tertia lotio digitorū. Prima facta est in principio misse. Secūda in medio ante canonē. Tertia que fit post sacramenti sumptionē: aut misse finē. Que tres lotiones s̄ magistrū in Rationali sunt ad designandū lotionē seu mundationē cogitationis lecturio

nis & actionis. Vel ad designandam purgationē peccati originalis & actualis: criminalis & venialis: sine peccati quod agitur per ignorantiam: negligentiam & industriam: sine per ignorantiam: infirmitatem & malitiam. Ad quorum peccatorū expiationē offertur sacrificiū salutare. ¶ Sicut hec etiam in cornu altaris dextro s̄ in eundem: q̄ hoc cornu populum iudaicum significat: de quo chūstus assumpsit naturam humanā: quam ab omnibus hominibus defectibus & penalitatibus se cit immunem in sua gloriosa resurrectione. Sic sacerdos chūstum representans purgat manus quibus corpus dñi sub sacramento contentū tractauit in dextero altari: cornu: vt sic corpus xpi gloriam ex indeoū progenie sumpti per dextrum altaris designatorū representaret. fit etiā hec ablutio s̄ Inno. q̄ indignū esset q̄ manus q̄ corpus incorruptibile tractauerūt: corruptibile corp⁹ tāgant: nisi studiose lauent. * Ablutiōis autē aqua s̄ in locū mundū & honestū diffundit: vt altitudo sacramenti reuerentis honoretur.

Quod ore sumpsimus domine pura mente capiamus: & de munere temporali fiat nobis remedium sempiternum Amen.

¶ Postq̄ sacerdos in precedenti oratione respiciente cōmone subtraq̄ species: p̄tinet remoueri mala: in hac oratiōe ad idem postulat conferri bona. ¶ Petit enim vt manducatio illa atq̄ potatio sacramentalis corporis & sanguinis dñi spūalem inferat refectionem & salutem tandem sempiternam. Unde ait. Quod ore sumpsimus: scđ corpus & sanguinis dñi sacramentum non vt corporalem cibū dentib⁹ tritū: ac masticatum. Ite vt corporalem potum per guttur in ventrem descendentem digestum: & in corpus aliti conuersū: quemadmodū quidam discipulorū retro abentū chūstum intellexerunt: dū carnē suā manducandā: & sanguinem suum potandum: sub eterne damnationis pena docēs astruebat: dicēs. Amē amen dico vobis: nisi manducaueritis carnem filij hominis: & biberitis eius sanguinem non habebitis vitā in vobis. Qui manducat meam carnē: & bibit meū sanguinē: habet vitā eternā. Non in illo intellectū carnali petiit sacerdos corp⁹ dñi sumptū: sanguinē potatū nobis suffragari. Sed petiit vt corpus et sanguis dñi sub corporalibus speciebus panis & vini cibilibus & potabilibus sacrali sumpti: nobis spūali suffragentur. Et dicit sacerdos: sumpsimus pluraliter: p̄ hoc signās nō pro se tm̄ sacrificiū: hoc obtulisse & sumpsisse: sed pro toto corpore chūsti mystico: cuius ipse ps est: & velut os huius corporis. Sacramentis igitur inquit q̄ sumpsimus in p̄sona ecclesie: et fidelium: totū scđ cleri & ppli: ore corporali manducatione sacramentali: fac o dñe: vt ipsum Capiam⁹ in te pura: ab oi fōide: & inq̄namēto pctōrū: se q̄strāta a torpore & desidia tepidorū. Plena fide: amore & deuotione seruandū: spūaliter capiam⁹ ad robur aie & sustentamentū spūaliū actionū. Sequitur. Et de munere: q̄ ex tuo dono & benignissima largitate accepimus: r̄pali: quātū ad species visibiles: & tēporaliter mutabiles. fiat nobis: si delib⁹: tēporalib⁹ mysterijs subiectis. Remediū cōtra morbos spūales: nos ad virtuosarū operationū exercitiū roboriās & confortans. Sempiternū: ne pro nostro euo morbis & pctis spūalibus prosternamur: sed ad bñi operandū validi & robusti: in finē vite nostre vsq̄ persistamus: vtq̄ hoc viatico munere & remedio r̄pali: in extremo exit⁹ nostri p̄cepto: ad verā bñificā q̄ sempiternitatem perducamur

Joan. i.

Innocen.

* Deritu eccleie ppe altare sunt piscine edificate ad b parate &c.

Joan. vi.

Tres lectio nes quid si gnificent.

Joan. vi.

Augusti.

perducamur: quia nutrit et vegetat ad gratiam aie vi-
 tas qua reddidit digna: ad vitam veram et sempiternam.
 Unde. Qui manducatur hunc panem: vivet in eternum.
 Amē. ¶ Ad Quidam quia legendo has ofones calice
 involunt: post est ablutione corporalis palam sacra-
 culo imponitur: quod tamen ad ministros diaconum et sub-
 diaconum pertinet: si adsunt. Et quia huius involutio
 maius tempus requirit: quod ofonus permittit: platio: ne ab
 ofonibus vacantes locum distractioni aliorum pres-
 bet: commemorat incarnationis mysterium dei. Ver-
 bum caro factum est etc. Et rursus tagetes digitus
 ablutus oculos: miraculum christi commemorat quod cecum
 quaedam illuminavit: dicitur. Tutum fecit ofus et
 spuro etc. Desiderates et ipsi mēte illuminari sum-
 ptide huius sacrificii: sicut ceteri ille illuminatus est: re-
 stituto visu corporali. Alii legunt canticum symeonis.
 Hunc dimittis: quod symeon senior excinit: dum christum a
 Maria matre presentatum in vultum suscepit: desiderat
 hoc sibi in vite huius termino contingere: quod se-
 nior iste spiritus sanctus plenius in dicto cāico simpliciter
 postulabat. Ad dētes in fine ad virginis honorem
 hunc diuinum cibum nobis generat: antipbonam. Be-
 nedicta filia tu a domino: quia per te fructus vite coicauit
 mus: patet quod sua deuotio trahit. Que hanc eccles-
 sie ordinatione non sunt instituta: quia tamen in nullo
 sunt eius ordinatione sua: nec deuotio impediti-
 na: sed magis promouita ac pferuatiua a distractio-
 ne noxia: ideo non sunt simpliciter reprobanda.

Lectio. lxxxiii.

citatur quinque opinionones. Prima eorum quod dixerunt quod
 corpus christi nunquam intrat in ventre: sed est in ore. tunc
 est sub speciebus: quia glutit: tunc non intrat in ventre.
 Ad hoc allegatur Augustinus dicens. Quoad habes in
 ore: tādū est in te: et non ducit in secessum: sed rapit
 in excessum: sed specie panis dicitur trāsire in ventre.
 Sed hanc opinionem improbat dicens. Hoc patet ni-
 hil esse: cum nihil nisi solus deus possit intrare substantiam
 aie. Ubi corpus christi animam intrare non potest. Ideo
 ad Augustinum dicitur potest intrare speciem in ventre: cor-
 pus christi intrat in ventre sicut in os vel piridē. In-
 trare autem in ventre dupliciter dicitur: vel quia quantum
 substantiam: vel quantum ad efficaciam. Primo modo des-
 cendit aliquod corpus in ventre etiam si non sit cibus. Se-
 cundo modo dum aliquod efficit in ventre: ut vnguentum ali-
 quod foris venter applicatur. Si autem aliquod intrare in
 animam contingit dupliciter. Vel quantum ad substan-
 tiam: vel quantum ad cibam efficaciam. Primo modo in-
 trat anima solus quod illabit aie: sed solus deus. Secundo
 modo etiam corpus christi dicitur intrare animam: quia ipsam refi-
 cit sacramentaliter et spiritualiter sumptus per gratias: et illo
 modo corpus christi non intrat in ventre: sed in mente: sicut
 dicitur scilicet. Et ad auto. Augustinus dicitur. Augustinus dicitur
 est in ore: a pre accipit totum. id est diu est corporali-
 ter in hōe ipsi sumēte in sacro substantiat: tādū
 est in mente non per substantiam: sed efficaciam. Ubi non
 vadit in secessum quod certum est: quia per species defi-
 cit a propria natura et rebus emissio suffluita
 tum ciborum sumptor: sed rapit excessus effectus: fa-
 ciēs animam sic rapit supra se in deum per cognitionem
 amoris. ¶ Alii recitat quatuor opinionones: et
 post ipsas sanctus Bonaventura. quas omnes Alexander. aliquantulum
 siue quantum ad aliqua saluat. Prima est: quod post
 consecrationem ubi cibus manet species salua carnis
 natura: id est in tali dispositione in qua possent affi-
 cere panem: si non esset conuersus: ibi manet corpus
 christi: siue species intrat in ventre aialis butri: siue
 hominis: siue custodiant in loco mundo sine pu-
 tiant in locum immundum. Utriusque consecrationis re-
 spectu species illas: ideo non definit eas quod durat
 quod est dictum. Corpus christi diuina virtute a maxima
 eius dignatione: et consecratione hostie cepit esse sub
 speciebus panis: nec illas definit quod durat manet in
 sua dispositione naturali: in qua affecerit panem:
 eumque afficeret: si quersio facta non esset: sic enim cor-
 pus christi sub speciebus esse cepit per consecrationis vir-
 tute: hoc est per virtute dei ad plationem verborum conse-
 crationis: quoad modum substantiam panis sub illis
 presuit: excepto quod corpus panis illis non afficit: nec
 est ibi secundum dimensiones proprias circūscriptive: sed
 totum in toto etc. quia est ibi per conuersionem panis in
 ipsum: ut scilicet habitum dicit. Et ideo quod durat manet pa-
 nis si conuersus non esset: tādū manet verum corpus
 christi in quo conuersus est panis. Anterim ergo quod non
 alterant species: intant quod panem sub se non pferua-
 rent: manet corpus christi ubi cibus fuerit. Dux vero
 intantur alterant quod desineret panis substantiam si
 usque tunc fuisset: definit et sub eis esse corpus christi.
 Ubi cōcedit illi: si mus vel potest trāicit species
 in ventre: etiam corpus christi sub speciebus descendit: ma-
 net: donec manet forma panis: nec tunc et hoc cor-
 pus christi polluit: aut digerit: seu in partes digerit
 pit: sicut nec in sumptio eius ab hōe: quod corpus christi
 nec attingi potest: quia est sub speciebus non dimensione
 nec ledi aut in quantum: quia est gloriosum. Utrum autē
 mus dicitur in casu quod in adnec corpus christi: alia de
 stio est: ut videt Alexander dicens quod non māducatur corpus
 christi sacramentaliter: quod verum est: nec proprie carnaliter: quia
 non attingit corpus: sed tunc id sub. Ad māducatur tamen
 eo modo carnaliter: quomā māducatur id sub quo vcracti-
 ter pertinet: de quo scilicet cum ageret de fractione lect. lxxx.

Intrare in
 ventre du-
 pliciter dicitur.
 Aliquid in-
 trare in ani-
 mam dupli-
 citer contin-
 git.

¶

ca hanc
 mate-
 riam sa-
 cratissi-
 me com-
 munionis sa-
 cramenti
 eucha-
 ristie: oc-
 currunt
 aliquid
 dubia: non
 inutiliter
 vt reor.

ppē sine huius operis pertractada. Primum sum-
 pro sacro quod fit de speciebus continentibus: et corpore
 et sanguine christi pterito. Secundo de ritu coicandi sub
 vtraque specie. Tertium de effectu et fructu coseque-
 te coione tam sacrali quam spuali. Quartum de pena in
 digne sumētū. Quintum de frequentatione huius sa-
 cramentis mysterij. Sextum de negligētis qui p-
 gunt in huius officij celebratione. ¶ Circa primum
 est dubium duplex. Primum quod durat manet xps cor-
 poraliter p-ens sub speciebus. Secundo cum definit esse
 sub speciebus ubi maneat: seu quo pueniat. Quo-
 de speciebus quod fiat quod nutrit dictū est. s. lec.
 xlv. De prima parte dubij dimissa opinio illa
 tam p-astatica: et nulli soliditatis fundamēto in-
 nixa: quā recitat Richar. de media vil. in. iij. dist. ij.
 q. ij. ubi dicit: quod aliquid negat species in stomachu
 descendere. Sed hi dicitur sensibile experientia. Alii
 dicunt quod emittunt per sudorem: non per secessum. Que
 stio tagit de p-ē. dist. ij. tāta. in glo. Sed raticinia
 sunt: cum enim cibum non emittit per secessum: nisi per
 a forma propria transmutatus: non indignus videtur
 aliquid impurū si in illis speciebus sunt per secessum
 emittat. Nec illud quous modo p-erretet cor-
 pus christi. ¶ Illis ergo rāq-ē improbabilibus dimis-
 sus: de dicto dubio Alexander de ales par. iij. q. liij. res-

Richar. de media vil.

CSecunda opinio dicit qd corpus xpi sumptu ab hote: nō solū ibi manet quousq; in stomachū species traiciunt: qd diu spes manent, in forma/ quali possent cōseruasse substantiā panis: s; vltra manet: donec refectionis operatio cōpleat. Alle gār ad hoc dicitur Bede: r habetur de p̄se. di. ij. si quis. iij. vbi dicit. Si q̄s p̄ ebrietatē et voracitatē eucharistiā euomerit. xl. diebus peniteat: ergo corp⁹ xpi p̄t euomeri: qd nō euomit: in ventre ad tps̄ fuit: r nō statim sumptū desinit eē. **C**Tertia opinio tenet: qd corpus dñi traicit r in vētrē vas dit: s; manet tm̄ quousq; est in sumpto esse. i. qd diu est in motu descētionis ad stomachū: r receptū in stomachū: statim desinit esse sub illis speciebus: p̄m̄ q; trāsmittent / mouet: q; si maneret in vētrē vsq; ad cōpletā refectionē: aut speciez ple nā alterationē: deberet adorari in vētrē sumētis: qd nō dī. **C**Quarta opinio est: qd ponit: qd solum tādū manet corp⁹ xpi sub illis speciebus: qd diu ali quō sensu percipiat: visu scz vel gustu: vel ē tactu. Cū aut ipsa hostia sumit r p̄ gustū in vētrē traicitur corp⁹ xpi ibi desinit esse: nec sub ipsa ampli⁹ p̄tinet. Ihuus snie dicitur fuisse hugo. li. j. de sacra. par. viij. c. xij. qui de hac materia ita scribit. S; fortassis dicit tibi cogitatio tua: quid fiat de corpore xpi postq̄ sumptū fuerit r comestū? Et se quis. Ihuus ergo. Corporale p̄ntiā xpi q̄ris: In celo q̄re: ibi xps̄ est in dextera p̄ris sedēs: tecū ad tps̄ esset oluit: qm̄ aut qd diu necessariū fuit. Exhibuit tibi ad tps̄ corporale p̄ntiā sua: vt ip̄ illa te ad sp̄i rituale excitaret. Ideo corporaliter ad te venit: r exhibuit tibi ad tps̄ corporale p̄ntiā suā: vt p̄ illā sp̄ualis inueniret q̄ non auferret. Ita p̄ carnē asumptā olim in mūdū venit: r fm̄ p̄sentia corporale ad tps̄ cū hominib⁹ cōuerſat⁹ est: vt eos ad sp̄uale p̄ntiā q̄redā r inueniendā excitaret. Post ea cōpleta dispensatione fm̄ corporale p̄sentia recessit: r fm̄ sp̄uale p̄sentia remansit. Uñ ait. Ecce ego vobiscū sum oib⁹ dieb⁹ vsq; ad cōsummationē seculi. Sic ergo in sacro suo t̄p̄aliter venit ad te: r est corporaliter tecū: vt tu p̄ corporale p̄sentia ad sp̄uale q̄redā exciteris: r inueniendā adiuueris. Qm̄ in manib⁹ sacm̄ tenes corporaliter tecū est: qm̄ ore suscipis: corporaliter tecū est: qm̄ māducas r qm̄ gustas: corporaliter tecū ē. Deniq; in visu: in tactu: in sapore: corporaliter tecū est. Quādiu sensus corporaliter afficit: p̄sentia ei⁹ corporalit̄ nō auferit. Postq̄ aut sensus corporalit̄ in p̄ceptione ei⁹ desinit: deinceps corporalis p̄sentia ei⁹ q̄redā nō est: s; sp̄ualit̄ retinēda. Disp̄satio cōpleta est: p̄fectū sacm̄ int⁹ manet: xps̄ de ore ad cor trāsit. Adhē ē tibi vt cat̄ hincē tuā q̄ in vētrē tuū. Cib⁹ iste aīe nō corporis est: noli in ipso q̄rere cōsuetudinē tibi corporalis. Venit ad te vt comedat: nō vt cōsumat. Venit ad te vt gustet: nō vt incorporet. Ore comeditur: stomacho nō digerit. **C**D Augustinus vocē de celo audiuit: qd hoc illi a terrenis dici aut r̄fideri non potuit. Cibus sum grādū: creſce r manducabis me non vt me mutes in te: sicut cib⁹ carnis tue: sed tu mutaberis in me. Itaq; p̄ndēter discerne quid in sacro dei sensib⁹ exhibitur sit: qd sp̄i accōmodo datū. Etia vt solum: si post cōpletā p̄ceptionē ali quid iterato senseris: in hoc qd species ad p̄prietatē sensui famulant: vt vitas silitudinis vbi q̄ p̄seret. Itā si in aliquo: quātū scz sensui exhibēdū est similitudo desineret: illic p̄culdubio sacramentū nō esset: sed res ipsa p̄deret euidētē miraculo: qd nō cōuenit qd diu fides locū habet. Post hoc ergo si corporale p̄sentia xpi queris: in celo q̄rere: Ibi queret: vbi r prius fuit qd per sacramē

tum suū corporaliter tecū esse inciperet: et vnde nō discessit qm̄ ad te venit. Hec hugo. Omnes ille quatuor opiniones (ait Alex.) in hoc consensit: qd tādū est corpus xpi in illis speciebus: quādiu est ratio sacramēti. In ratione aut sacramēti alterant. Prius dicit qd species panis cōsecrati tādū est sacm̄: qd diu est species panis cōsecratus cōsecrationis ip̄as respiciat fm̄ qd est ipsius panis: vbi manet qd diu species ille sunt ordinabiles ad refectionē. Uñ digerit qd in vētrē vadit: r nūq̄ desinit ibi eē illa p̄prietatē salua. **C**Secunda opinio dicit: qd rō sacramēti tandū salua: qd diu species habilis est ad māducationē humanā. Ideo est instituta est species vt sit sacramentū: r ad hoc ordinat. Habet aut hoc qd est extra et in stomacho. **C**Tertia opinio dicit: qd tandū salua ratio sacramēti quousq; recipiat in vsum māducationis: r qm̄ māducatio cōpleta est: tunc sacramētū nō est: sed fuit. Māducatio autē cōpleta est qm̄ descēdit i stomachū. **C**Quarta opinio dicit: qd fact⁹ est signū: r signū est qd se offert sensib⁹: qd tādū species est sacramētū: qd diu nata est sentiri ab aliquo sensu: et ideo cū deficit p̄ceptio sensui: deficit rō fact⁹: et p̄sentia compositalis xpi. **C**Et p̄ hoc dicit Alex. qd prima opinio sit simpliciter vera: qd manēt i speciebus quousq; deserunt: sine ad os muris: sine fuis: vel ad aliu locū immādū: manet rō sacramēti: r sic non desinit xps̄ sub eis. **C**Secunda opinio dicit Alex. qd ad hoc vera est: qd duz species sunt in suo vero esse: et ordinabiles ad refectionē: nō desinit esse sacramētū. Sed qd ibi sit corpus xpi quousq; sit completa refectionis operatio vel nō existētibus speciebus: in vero esse suo p̄manet opatio refectionis: nō videt verum nec verisimile. **C**Tertia opinio vera est fm̄ qd tūc dē esse sumpto cōpleta: qm̄ speciebus cōsumptis christus transit in animā: fm̄ aut qd sumptio dicit completa facta degustatione siue deglutitione: nō est vera. **C**Quarta opinio vera est: si intelligat p̄ceptio sensui quātū ad aptitudinē. i. manēt i speciebus in ea dispositione in qua possent deprehendi ab aliquo sensui esse species panis. Et ad hūc sensum vidēt tendere verba hugonis: si bene intelligant: alioquin si actualē sensus p̄ceptionem intelligeret species referuare in p̄tite non essent sacramentum bñ nullus sensus hōis adest. Et sic intelligēdo illa quarta opinio non differret a prima. **C**Huic opinioni prime qd est Alexandri: cōcordat sanctus Thomas r Richard. Duran: r communiter moderniores doctores. Unde dicit sanctus Thomas in quarto scripto. q. ij. dist. ix. vbi querit: vtrum peccator manducet corpus Christi sacramentaliter r consequenter. Utrum creatura irrationalis sumat aliquāliter corpus xpi: puta mus vel porcus. Respondet in primo ar. Quidā dixerunt corpus xpi fm̄ rei veritatem a peccatoribus non sumi: quā cito labijs peccatoris tangitur: desinit sub speciebus esse corpus christi intantum dignitati sacramenti deferentes: qd derogabant veritati. Si em̄ vere corpus Christi sub speciebus erat: per cōuersionē panis et vini in substantiā corporis christi: speciebus manentibus: non pōt esse qd desinat ibi esse corpus xpi: nisi per aliquam cōtrariam mutationem ei⁹ qd prius cōuerebatur in corpus christi. Et qd ibi non manent nisi species: que ad vtrāq; naturam cōmuniter se habet: sicut fubeucri in naturalib⁹ mutationibus duabus formis quas successiue suscipit. Ideo qd diu species non mutatur: nullo mō desinit ibi esse corp⁹ xpi. Sicut nec in mutationibus

HUGO.

Thomas.

tionibus formalibus: forma introducta definit esse in subiecto: donec subiectū ad formā aliam transmutet. Species autē nō sic trāsmutant: nisi ab eo quō transmutaret substantiā panis & vini: si ibi esset quōdā solus tactus labiorū: vel diuisio quę est per dentes: vel tractatio in vētre nō faceret: sed sola digestio que est a calore naturali cōuertēte cibū. Uñ p̄ q̄ veritatē facti derogat qui dicit: quod ad solū tactū labiorū definit esse corpus xp̄i a peccatore sumptū. Et ideo hac opinione de medio tanq̄ heretica sublatā: eius cōtrariū ab omnibus tenet. Et eodē fundamēto dicit in. iij. ar. ea. q. Dicendū quod verū corpus xp̄i manet adhuc sub speciebus a hūi ore acceptis: & in ventrem tractatis. Richard. similiter ea. dist. q. i. Corp⁹ xp̄i verū sub specie realiter cōtētum sumit: sed sic sumptū corporaliter nō masticat: nisi species tādiū in ore masticetur: quod per digestionē ibi factā corūpat in eis forma ppriā: sed descendat in propria forma in stomachū corp⁹ xp̄i: in stomachū descendit per descensum speciei sub qua cōtinetur quādiū in ea speciei forma ppriā saluatur. Sed per virtutē manducātis nō vn̄ māducāt sed per ip̄m māducans vn̄t sp̄ialiter. xp̄o capiti: si digne manducat. Hec Richard. C. B. Satis cōcordat Bonau. excepto: tñ videt sibi derogare facti dignitatē: etiā piās aures abhorere audire: quod corpus xp̄i sit in ventre maris: aut in cloaca: idē opinione tenet quod corpus xp̄i nō descendit in ventrem maris: sed sumptū a mare de suū esset substantiā panis redit: tanq̄ honestiorē prefert & rōnabiliorē. Rōnā addet: quod xp̄us nō est sub factō nisi eatenus quo est ordinabile ad vsum humanū. Et ad manducationē: sed cum fuerit in ore vel ventre maris: nō est ordinabile ad vsum māducationis hūane: & sic definit ibi esse factm & corpus xp̄i. Sed rationē hęc soluit bt̄us Tho. per hoc. P̄mo quod p̄supponit falsus. Cū enī nō sitam species cōuertunt in aliud tractate in ventri: possunt adhuc de ventre extrahi aialis: & in vsum ventre hoīs. Scō: quod quis aliquid ordinē ad vsum aliquē: nō tñ op̄ quod eē deficiat quā quis eo vti non pōt. C̄nter oēs has opinioēs opinio Alexātri/Thome/Richardi videtur vterior & cōmūior. Et fm̄ illā r̄sides ad rationes altarū opinioñū. C̄ad rōnē scōe opi. qua adducit. Bēda de factō: quod per vomitū est emissum: dicit quod argumētū illud est p̄ r̄sione: quia arguit quod factm etiā nō solū intrat ventres sed etiā manet in ventre ad tempus. Si vero extendit quod etiā manet post specierū alterationem &c. nihil arguit argumētū. Uñ si eicitur per vomitū: & discerni p̄t species panis ab alijs cibis simul emissis: & immi pōt sine nausea & periculo vomitus iterati: tunc debent sumi sicut verū sacramētum: ne amplior fiat irreuerētia sacramēto per incinerationē. s. si aut sunt nauseales: hoc noñ sic recōdi debēt cum alijs reliquijs. C̄ad illud tertie opi. de adoratione in vētre d̄: quod assumptionem a sumente est adorādum: post summptionem gratiarū actionibus est vacādum pro beneficio accepto. Ubi quāq̄ aut credit esse: hinc in ventre suis: sine in oeriri vel mulieris: ibi est venerandū & adorandū intus in aia: licet nō exterius in opere: maxime dum nō cōstat quādiū sit in ventre. Et si replicaret. Omne quod intrat in os: in ventrem vadit: et in secessum emittitur: sed corpus xp̄i nō emittit in secessum: ergo nec intrat in ventrem. Dicitur quod per idē p̄bare: quod nō intraret in os: & sic a nullo sumeret: nec comedere: cōtra illud. Accipite & comedite. Item. H̄si

māducaveritis carnē filij hoīs &c. Ideo d̄ quod minus (Mat. xv.) loquitur de cibo corporali: qui accipitur ad refectionem corporis: ille intrat in os & ventrem: & fm̄ partē mittit in secessus. Corpus autē xp̄i h̄ sumat in ventrem: nō tñ manet: sed ad cōpletā digestionē: per quā cibi sumpti (quātū ad ea que impura fuerūt) in secessum mittantur quia pius species a sua naturali forma & pprietatib⁹ sub quib⁹ stare permisset substantiā panis alterant. Et fm̄ hoc verū est verbū Amb. lib. de sacra. & ponitur de cōse. vi. ij. nō iste: vbi ait. H̄ō iste panis est qui vadit in corpus: sed panis vite eterne: qui aie substantiā falcit. H̄ō em vadit in corpus per cōersionē eius in substantiā aliti corporis. Sic quidē vadit species fm̄ modū tactū supra lec. xlv. sed vadit substantiā aie: nō intrādū per corporale r̄sione: sed per effectū. vt. 3. dictū est. Hec de prima parte dubij. C̄ h̄ Ad secūdā eius partē: qua quęstio est: dum xp̄i corpus spēs relinquit: ipsis videlicet alteratis: vbi maneat: aut quo moueatur. Dicitur p̄mo: quod desinētibus speciebus nō definit esse corpus xp̄i. Si quidē gloriosum est & incorruptibile: fm̄ illud apostoli frequēter allegatū. Christus resurgens. & mortuis iam nō mouitur &c. Hec fm̄ dicta in r̄sione ad primam dubij partē: manet in stomacho corruptis speciebus: quia iuxta statutā legē corpus dñi nullibi esse credit: nisi in celo manifeste fm̄ dimensiones proprias: & formā ppriā & gloriā. Et in sacro velatū speciebus sacramentalibus? dimensiones panis vini: hoc est in loco quo fuit substantiā panis & vini: nō tñ dimensio: sicut ibi fuit panis & vinū. Et dicitur fm̄ legē statutā: quod p̄ter legem cōm̄ possit se personaliter ostendere alicui: vt dum occurrit petro quęriti. Dñe quo vadis? Sic & alijs nōnullis sanctis adfuisse in extremis legitur: vt scribit bt̄us Iherony. ad Paulā de transitu virginis gloriōse. Hec etiaz dimittendo species mouet ad aliū locū: quia in nullo alio loco est nisi in celo. Hō autē euolat de loco specierū alteratarū ad celum: quia in celo manit quā sub sacramento esse incepti. Incipit enī esse in sacramēto: nō deseruit celū: vt dicitur est lec. xlvj. prope finē. Etiā fm̄ verbū Hugonis statim. 3. allegatū. Ita corrupto sacramento nō redit ad celum. Hō enim redit ad celum in quo prius ē a quo nō recessit. Ubi ergo manet? Adanet in celo: vbi presuit anteq̄ ad sacramētū venit: a quo nō recessit dum ad sacramētum venit. Ubi quęso manet aia rationalis: cum amputat manus hoīs? Hō corruptif: quia perpetua est. Hō manet in manu absissa: quia aia fm̄ ppriā naturā nō pōt informare materias seu corpora discontinuatas vel discontinuata. Hec pari rōne trās sit ad aliud corp⁹. Hec redit ad corpus cui⁹ manus fuit pars: quia ab illo corpore non recessit. Ubi igit manet? Adanet in corpore in quo fuit ante abscessionē man⁹. Sic corp⁹ xp̄i corrupto sacramento manet in celo in quo fuit anteq̄ eorum peres factm per specierū alterationem. Et licet contradictoria verifietur successiue de corpore xp̄i: quod de presente speciebus fit nō presens speciebus: nō tñ hoc fit per mutationē aliquam accōsituaū vel deperdituaū forme alicui⁹ corp⁹ xp̄i inherētis: s̄ per mutationē corruptiuaū speciebus. Sicut si manēte ioāne in loco suo inuimobilis: musca moriatur capiti suo insidens: Jeāne p̄mo fuit cōtigu⁹ muscę: scō nō fuit cōtigu⁹ muscę sine mutatiōe ioānis. H̄si diceret quod p̄sua localis esset accidēs respectiū in eo quod p̄sua est alicui: quod p̄sua corruptif per corruptionem

Ambro.

Matt. xv.

Joā. vi.

specierum: Sed illam opinionē hactenus secuti
 nō sumus. Verū corpus xpi per corruptionē spe
 cieriū mutat localit: q: deserit locū quē habuit
 scilicet locū continentē species: qui manet in specie
 bus corruptis: sine tñ acquiritione noui loci. Si
 cur in cōsecratione mutatū est localiter acquirē
 do nouum locū sine deperditione loci priouis.
 Et ista mutatio localis nō est p̄cise ex corruptione
 ne specierū: sed q: nō manet in loco specierum:
 qui locus manet specieb⁹ corruptis: et ista muta
 tio est per propriam mutationē locale corporis
 xpi: quo mutari potuisset etiam inuentibus sa
 cramentibus speciebus: sicut haberi potest ex
 lec. xij. p̄uis allegata. Qd si hec ab oibus capi
 nō p̄nt: quasi agni reliquie ignis potestati et om
 nipotentie sp̄s sancti tradantur: et que intellectu
 capere non possumus: simplici fide credamus:
 altiora nostrum intellectum excedentia ne que
 ramus: ne vlti scrutatores maiestatis oppuma
 mur a gloria. Tantū de primo dubio. ¶ Quā
 tum ad scōm dubiū: vtrum p̄ps fidelis partici
 paturus eucharistia: tenet ea sumere subvtra
 q: specie. Et videt q: sic. Itā dñs sacramētū hoc
 instituit: precepit post traditionē calicis. Hoc
 facite quotiescūq: biberitis in meam cōmemora
 tionē. Itē Joā. xj. Itā mādncaveritis carnem
 filij hoīs: et biberitis eius sanguinē: nō habebis
 tis vitā in vobis. Itē hic fuit mos et ritus in ec
 clesia primitiua: vt pz ex epla Pauli vbi dicit.
 Probet aut seipm homo: et sic de pane illo edat:
 et de calice bibat. In oppm est cōis ritus ecclesie
 romane. Olim questio illa poterat esse dubia:
 sed nunc post determinationem concilij Constā
 tien. veritatem catholice determinantis: dicere
 cōmunionē sub vtraq: specie esse de necessitate
 salutis omni fidelis: est heresis ibidē publice con
 demnata: ideo supflūū est: imo nūc velle ad pro
 bationē oppositę veritatis multū niti: cum oī
 humana p̄batione maior est ecclesie autori
 tas: in cuius fidei obsequiū intellectū nostrum
 captiare tenemur. Vex ad intellectū hui⁹ vita
 tis sicut et ceteroz fidei creditoz: non inutile est:
 neq: presumptuosum aliq: differere: vel veri⁹ per
 alios luculēter elaborata cōponere. Pro quoꝝ
 deductione suppono qd in principio hui⁹ colle
 cturę deductū est: videlicet q: circa sacramētoꝝ
 ministracionē: quedā sunt de necessitate sacra
 mentoz: et de iure diuino: sic q: nulla autoritate
 vel cōsuetudine oppm induci possit. Quedā sō
 de necessitate precepti iuris humani et positivi:
 vt in p̄posito forma cōsecratiois certa a xpo est
 p̄scripta: et materia certa ab eo determinata: pan
 is. s. et vini. Silt et minister: puta sacerdos ordi
 natus. In quib⁹ ecclesia nihil h̄z inmutare: nec
 aliqd cōsuetudo p̄t inducere. Multa vero pro
 sacramēti reuerētia cōsistit dñs suis discipulis:
 et eoz successioib⁹ determinanda: que pro diuersi
 tate tēpor. et causaz circūstātiarūq: mutationes
 accipiūt. Sicut q: ad tēpus ecclesia primo cōse
 cit in azymo pane: post causa emergēte celebra
 uit in fermentato: et demū iterū in azymo: vt. s. le.
 xxij. ostensum est. Sic q: celebraretur in ecclesia
 et altari ac vasis vtriusq: consecratis: ieiuno
 stomacho: et cū ceteris ceremonijs et ofonib⁹ ex
 ecclesie institutiōe ordinatū est. Que ex rōnabi
 libus causis ecclesia mutare possit in toto vel in
 parte: et mutata sub p̄cepto tradere: sic q: tunc
 hō peccaret faciēdo illud in quo nūc meret. U
 dedū ergo est: vt ū cōio subvtraq: specie emana
 uerit a p̄cepto diuino indispensabiliter nō. Si
 primū: certū est q: p̄ nullā ecclesie p̄stitutionē: aut

contrariā cōsuetudinē (que magis corruptela
 foret) tolli posset. Si sedm tunc in dubiū nō res
 nit: quin ex rationabilib⁹ causis mutari posset.
 ¶ R. Est ergo circa hoc hec p̄positio. Cōcatio
 eucharistie subvtraq: specie: a xpo nō ē p̄cepta
 gñaliter oib⁹ fidelibus indispensabiliter. Patet
 hec p̄positio: q: hoc p̄ceptū vel colligere ex in
 stitutiōe huius sacri: q: sub duplici specie ipm
 instituit. Aut ex ei⁹ dispensatiōe: quā suis disci
 pulis dispensauit. Aut ex manifestō p̄cepto: qd
 vel asī institutiōe: aut in ipsa cena: aut post cenā
 dedit. Sed nullū horū dici p̄t. Ergo p̄positio
 vera. Cōsequētia nota: et ancedens est sufficiētia
 diuisio. Itā alius modus ab illis nō est dabilis.
 Minor p̄bat. Itō tertiū: q: nullū tale p̄ceptum
 legis dñs dedidit neq: per se: neq: p̄ aplos. Hec
 primū aut scōm q: h̄ subvtraq: specie instituit: et
 dispensauit discipulis (quos tñ in sacerdotes ordi
 nauerat dñs) eucharistie sacri: et illo tñ quā
 ci nō p̄t: q: sic ab oib⁹ sumi debere oib⁹ demā
 dauit. Multa quippe in institutiōe eius: et in
 dispensatiōe qua discipulis suis sumēdū tradi
 dit: obseruauit: q: p̄ hoc nec eis vniuersal: nec
 alijs gñaliter obseruari mādauit: vt ex deducē
 dis apparebit: sicut et quedā discipulis et eozum
 successioib⁹ sp̄aliter et nō oib⁹ fidelib⁹ tradidit.
 Itā solos discipulos tūc p̄ntes sacerdotes ordi
 nauit: dicēs. Hoc facite etc. de quo. s. lec. iij. Ipi
 deniq: discipuli: sacerdotes et eozū successores
 presbyteri: nō ex sacro xpi: s: mādato obligati ad
 sumēdū subvtraq: specie sunt obligati. Soli em̄
 sacerdotes hodie in ecclesia (salte latina) corp⁹
 et sanguinē participāt sub distinctis speciebus.
 Itō tñ induci ad rememōrādū xpi passionem:
 cuius ipsi sunt ministri sp̄aliter in ecclesia depu
 tati: s: ob p̄ceptū ecclesie ipsos ad hoc faciēdum
 obligas: iuxta ea. cōperim⁹. de p̄s. dist. ij. vbi dī.
 Cōperim⁹ q: quidā sumpta tñmō corpis sacra
 portiōe: a calice sacri crucis abstineāt: qui pro
 culdubio q: nescio quā doctena superstitiōne
 astringi: aut integra sacramēta percipiūt: aut ab
 integris arceant: q: diuisio vnus eiusdēq: my
 stery: sine sacrilegio grādū nō p̄t penitere. Itē
 aut canō fm glo. et doc. cōiter: tñ sacerdotes res
 p̄cit. Qd et pz ex rubrica q̄ p̄mittit: que est hec.
 Corp⁹ xpi sine eius sanguine sacerdos nō d̄z ac
 cipere. Uti et sacerdos vt eo exp̄ssius et distin
 ctius memoriā agat passionis dñice: p̄ cui⁹ dis
 tinctiōne memoriā sub duob⁹ sp̄eb⁹ eucharistia
 instituta est: etiā cū ad offerendū et māducādū
 accedūt: varijs vni⁹ ceremonijs: et replicando
 crucez añ et post cōsecrationē q̄ xpm crucis firm
 representant. Ut nūc queoq: sacras res vtriusq: ad
 significandū quedā gesta et passā per xpm: vt pz
 et eozū dē exp̄tationib⁹ supra factis: que sunt
 per laicos sacri sumētes de sacerdotū manib⁹.
 ¶ R. Sic nec dñs alijs q̄ suis discipulis: quos
 sacerdotes ordinauit: legitur sacm sub duplici
 specie potuisse. Quō aut deinceps: et quo ordi
 ne a fidelib⁹ sumēdū foret: eisq: ministrandum:
 vtrum sub vna vel sub duplici specie apostolis
 reliquit ordinādū: sicut beatus Aug. in. e. liqui
 do. de cōse. dist. ij. in simili dicit de ieiunio. Itē
 q: quia dñs post cibos discipulis dedit: prepter
 ea prius aut cenati fideles: ad illud sacramētū
 percipiendū debent cōnērire. Et post modū
 cum. Itā si ille hoc monuisset et post cibos ac
 ciperet: credo q: illū morē nemo immutasset.
 Ideoq: nō precepit quo deinceps ordine sume
 retur et aplos per q̄s dispositurus erat ecclesias
 seruariet hūc locū. Ita et in p̄posito dicit q: rps
 distribuit

i. Coz. xi.

Ibidem.

Augustinus

reuerentissima: ab antiquo in ecclesia observata. **H**ic pius decimus fuit papa post bñm petrum vt refert bñs Aug. in epla ad generosum. Et sedit in cathedra petri circa annu ceterisimū quinquagesimū tertiu. Quod si suo tpe fuisset cōseruado cōmunicādi pplm laicale sub vtraqz specie: verisimiliter puidisset de effusione sanguinis: q̄ cōtingere posset in cōione laicor: sicut fecit de ecclesie ministris: cū min⁹ puidi sint laici in sumptione q̄ ecclesie ministri. Itē periculū fuisset in cōseruatione speciez vini p infirmis: pro q̄bus semp parata haberi d̄z eucharistia: vt d̄z de pse. dist. ij. p̄sbyter. De cui⁹ tanta custodia habet in. c. qui bene ea. dist. periculū quidē in cōseruado ne verterent in acetū: et ita definerēt eē sacfz. He cōgelarent in hyeme. He bibiones t̄ mufce generarent in estate: aut als speciez corrūperētur: quātūcunqz vas obstrueret: et ita aut redderent ad sumēdu abominabiles: aut si speciez vini corrūperēt: daret infirmo occasio idololatriandi et famēdi pro sacfo: q̄ nō esset sacf̄m. Periculū deferēdi q̄nqz etiā in equis ad loca remotiora vbi cadere posset sacerdos siue eques siue pedes. Itē querit in quo vase fieret tāti vini consecratio: q̄ sufficeret p decē aut viginti milib⁹ personaz? Quod de his a us cōsecrādis: lauādis tangēdis nihil statuisset ecclesia: que tā sollicitē de altarū pallis: vestibus sacerdotib⁹: calice et ceteris ordinauit: et predictis periculis nō subuenisset: Eset nihilominus sumptuosus in his regionib⁹: in quib⁹ vit̄ inuenitur inū pro celebratione: de longinquo precio charo depositatū. Quod ergo nō de his oib⁹ disposuisset ecclesia? Dato ergo q̄ in principio nascētis ecclesie cōis fuisset ritus cōicare sub vtraqz specie: ppter euasionez tantorū periculorū rationabiliter ab illa cōione laicor sub vtraqz specie cessasset. **Q**uia cā cessationis ab hui⁹ ritu: vt tollerent errores q̄ ex cōione sub vtraqz specie orti fuerūt: et oiri potuerant. Credere etiā poterat cōis pplis ex tali cōmunionē sp̄m nō esse totū verū et perfectum hominē sub vna specie: nec tm̄ esse sub vna specie: quātum sub duab⁹: sicut multi hereticorū de facto astruxerunt. **H**estorius etiā sub specie panis tm̄ corpus xpi eē dogmatizabat sine sanguine: et sub specie vini sanguinē tm̄ sine corpore: p eo q̄ in parascue corpus fuit separatus a sanguine. Queratio nil arguit: cum talis sit xps in sacfo: qualis est in sua naturali cōsistētia. Et idem. Si ap̄s aliquis in parascue cōsecrasset: sub specie bus panis fuisset corp⁹ sine aia et sanguine: presertim post expirationem in cruce. **H**unc autē quia xps resurgens ex mortuis iam nō moritur: si consecratur: vtrobiz est viuus: ergo sanguis vtrobiz et corpus. Item ad tollēduz errorem q̄ cōmunionē sub vtraqz specie sit laicis de salutis necessitate quē quidā deducere nisi sunt ex vbi Christi. **H**ic mādūcaueritis carnem filij hois: et biberitis eius sanguinē: nō habebitis vitā in vobis: vt in principio argutū est. Ex quib⁹ elicere vult: q̄ sit necessariū cui libet hōi ad vitā etiā sacramentaliter cōmunicare sub vtraqz specie. **S**ic refert de pelagianis: qui occasione hoz verbo rū paruulis statim post baptismū corpus et sanguinē sub vtraqz specie ministrant: q̄ et si specie panis deglutire nō poterant: dixit ipam cū speciebus vini esse permiscēdam: vt ita sunderetur in ora pneror. Et si fortassis quispiam eiecisset: dicebat id esse cōburendū: inuitis illi in Exodo. Si quid residuū fuerit cōburetis. **M**ulti p̄ter ea vltra pelagianos errantes occasione prefati

textus (Joā. vi.) nō solum viuus sub vtraqz specie corpus et sanguine dñi ministrabant: s; etiā defunctis: vt refert Beda in quadā homel. sup̄ Mattheū. **C**ā ad horum ergo errorū extirpationē et similitū landabiliter ecclia cessauit a p̄sfecto modo cōmunicandi sub vtraqz specie: etiā si ad tempora continuasset eundem. Sicut in similitū quādoqz cessauit ad tempus consecrare in azymo: propter errorem corū qui dixerunt legis hanc enim euangelio esse obsecranda: et necessariū esse in hoc xpianorū iudicare: quales fuerunt ebionite. Et vt hūc errorem tollerere: precepit tempore Leonis pape consecrare in fermentato: ad ostēdēdā libertatē euāgelij: nō obstante q̄ xps confecit in azymo: vt habitū est supra lec. xxiiij. **H**ec obstat q̄ in epistola quadam beatus Cyprianus ait. Ad hoc constituit eucharistia: vt possit accipientibus esse tutela: quos igitur tuos esse volumus contra aduersarios: munimēto dñice securitatis armamus. Sed quod armamus: quod puocamus in cōfessione fidei sanguinem suum fundere: si eis militanti b⁹ xpi sanguinem denegamus: Aut quō ad martyriū poculū idoneos facimus. si nō eos prius ad bibendum in ecclesia dñi poculū admittimus. Et loquitur ille sanctus contra quosdā: qui simpliciter dene gabant sacramentum eucharistic: in quo. certe erant reprehensibiles: cum hoc sacf̄m armet cōtra tentationes et quelibet alia pericula. **U**el loquitur iuxta morem sue ecclesie: cui ipse presedit in qua forte tempore suo particulariter viguit cōmunionē sub vtraqz specie: quā sub nomine calicis et sanguinis expressit: quia sub illa specie sit manifestus representatio effusionis sanguinis xpi: et cuius memoria animatarum homo ad martyriū. **H**ec q̄ et illam cōmunionem sub vtraqz specie simpliciter necessarium docuit: quasi eēt de p̄cepto xpi. **S**icut ergo in primitiua ecclesia illa cōmunionē gñaliter in vsu fuisset: vbi nō erat tanta multitudo fidelium sicut modo: et sic poterat sumi sanguis sub specie vini: q̄ periculum multiplicatis fidelib⁹ ecclesia crebro est experta. Et quia in primitiua ecclesia ppter passionis dñice vicinitatem: maior viguit charitas et deuotio: ea propter tunc cum magna reuerentia: deuotionē et cautela accesserunt: et biberunt de sanguine xpi et calice: p cuius nomine etiā proprium sanguinē fundere s̄uebant: s̄m illud apostoli. **U**obis datum est pro xpo nō solum in eum credatis: sed etiā p illo patiamini. **C**ū nō in processu xpi charitas refriguit et tepuit in fidelib⁹ potuit ecclia rōnabiliter subtrahere laicis calicem sanguinis xpi: maxime quō nullū p̄fectū per hoc auferat ecclesia a fidelib⁹: qm̄ virtus et efficacia huius sacri nō depēdet a specie b⁹: illa vbi libus nec vna nec ambab⁹: s; a reb⁹ cōtētis sub specie b⁹: que ita sunt sub qualibet sp̄e seorsum: sicut sub ambab⁹: nec plus sub ambabus q̄ sub vna. **E**fficacia etiā et p̄fect⁹ puenies ex sumptione sacri sub vna specie tātus est: sicut ex sumptione sub vtraqz. **S**acerdos vero qui offert in persona totius ecclesie pro se et clericis et laicis: et mādūcat atq; bibit: vt sic representatio perfecte refectionis expresse significetur futura: pro cuius adeptione sacrificatur in via: et si quādoqz deficeret personalis deuotio: in sacerdote celebrante: nunquam tamen deficit deuotio sponse ecclesie: in cuius persona agit officium. **C**aueri etiam possunt a sacerdote celebrante facilliter ceteri defect⁹ sup̄anonari. **S**acerdos igitur in cōficiendo et offerendo ac manducando

Cypria.

p̄bit.

do hoc

perueniat ad mensurā plenitudinis xpi. Laborant
rūt plurimi doctores et sancti ex his que spūscī
calamus scripturę scēte impunit: fructus salutis
colligere: scripturę tradere ad ecclie edificationē
Et corū itaq; quibusdā cōmendatis carpere ali
qua desiderans: nō fugietes spicas: qđ Ruth illa
mō abitis ad literam fecisse legit: q̄ videns et festi
mans interpretat: abicit vt hanc ingenij celeritatē
mibi arrogem: sed q̄ illi clarissime de semine scri
pturarū messerūt: et hōre ecclesie obtulerunt:
aliqua pie furari abbeuādo trāscribere sufficit
C B Sunt itaq; qui fructus huius sacramenti
ad numerū duodenariū: s̄m numerum fructuum
ligni vite (de quo Apo. vlti.) reducere. Sic Rich.
in suo. iiii. distin. ix. q. ij. metro ludens: insinuat:
Inflammat: memorat: sustentat: roborat: auget.
Hostia spem: purgat: reficit: vitam dat et vnit. Cō
firmatq; fidem: munus: fomitemq; remittit. **C** In
flammat charitatem: memorat dñicam passionē
sustentat ad operationem boni: roborat ad perfe
neratiam propositi sancti: auget spem: purgat ve
niale pctm: et qñq; mortale: reficit manducantem
spūaliter eterna cōsolatione: vitā dat gratie: vnit
xpo solide: confirmat fidē sine errore: munus p̄tra
casum puenientē ex p̄pria s̄firmitate: fomitemq;
remittit ardorē sc̄z carnalis cōcupiscentie: cōtra
demonis impulsū. Sunt q̄ sub eisdem figura et
numero: sed nō eodē mō: fructus eucharistie colli
gunt. **P**er oppositū enī ad dāma q̄ fructus ligni
mortis arboris sc̄z interdite et veteri adē culpa
intulit: fructus ligni vite (qđ xps est) ordinavit.
Primi nāq; parentes p̄ esum pomi vetiti multas
miserias toti humano generi attulerunt. **U**ñ cō
gruū fuit: immo necessarium p̄ esum alterius cibi
salutaris: fructiferi: ab illis miserijs idē genus
holm subleuari: ne p̄petuo miserijs istis subactū
languesceret: et tandē p̄ssum morbis totaliter des
periret. **M**iserie iste sunt in genere sc̄z vincu
la culpe: defectus gratie: plaga mortis et gehenne
Partite singule in quatuor facinre duodenariū
numerū miseriarū a ligno mortis decerpitur.
Uñ in miseria culpe sunt: demonis tentatio: fomi
tis rebellio: cordis macula: creaturis offensa. In
miseria defectus gratie quadruplex inuenitur. lā
guor sc̄z in cognitione nostri: in dilectione proxi
mi: in sapore spūali: in consummatione boni. In
tertia miseria sc̄z mortis plaga sunt: debitū mor
tis eterne: defluxus bonę vite: exiliū mundane mi
serie: incineratio corporalis materie. **C**ōtra has
miserias: fructus salubres: et totidē remedia affert
eucharistia digne sumpta. **I**ñ cōtra tres gñales
miserias: affert remissionē culpe: augmentū ḡcē:
et collationē vite. Sic contra singulas duodecim
miserias singulos fructus et utilitates. **I**ñ cōtra
primā miseriam: tentationē sc̄z demonis: demones
sugat. **C**ōtra secundā: fomitē mitigat. **A**duclam
cordis mundat: cōtra tertiam. **C**ōtra quartā: iram
dei placat. **C**ōtra medias quatuor miserias illu
minat intellectū: inflāmat affectū: mentē delectat
et ad operandū roborat. **C**ōtra miserias quatuor
vltimas: ab eterna morte liberat: vitam restaurat
ad patriā reuocat: corpus ad vitā resuscitat. **D**is
mitto scripture concordantias ad singula. **C** B
Sunt et alij q̄ fructus huius sacramenti digne su
scepti: reducūt ad numerū senariū: s̄m eius scrip
pticē denōiationē: q̄ sibi attribuant: eo q̄ in sextu
plici genere bonorū inuenit: propter innumera
biles ḡras: quarū est cōtentū. **D**icit enim qñq;
gratia: qñq; donū sine munus: qñq; cibis: qñq;
cōmunicō: qñq; sacrificiū: qñq; sacramentum. **E**t
s̄m quodlibet nomen: innumerabilia continet et

affert dona: fructus et gratias. De quibus dñs Al
ber. librū edidit perutile: diffuse p̄sequens singu
la. Sunt qui fructus eucharistie reducūt ad qua
tuor generales: s̄m q̄ est edulium vegetans ad vi
tā eternā. **V**iaticū confortās nos ad perficiendū
huius exiliū vitam. **I**gnis eterne salutis. **E**t cōi
catio oīs sanctitatis. **E**t s̄m bec effectus eius assū
gnari possunt vegetare: confortare: certificare et
perficere. Quos s̄r tangit Alber. in principio li
belli prenotati. Sunt qui innumerabiles fructus
eucharistie reducūt ad numerū ternariū: sc̄z ad
bonū oblationis sacrificij: bonū cōmunicatiōis
cōmuniū: bonū refectionis viatici. **P**rimū quoad
deū. **S**cōm quoq; ad proximū. **T**ertium cuiuslibet
quosad seipsum. **H**anc sequit Cancell. parrhis. in
suo super **M**agnificat trac. ix. exponens versum.
Esturiēs imple bonis. **V**arij sunt variorum mo
di summā fructū assignantiū: s̄m numerū septe
nariū bonorū: virtutū: beatitudinum: ac petitio
nū dñice ofonis: q̄ oīa p̄sequi longū esset pariter
et laboriosum. **I** D Ideo beatitati studens: p̄
mo fructus ipsos bimbians: deinde membrum
quodlibet subdividendo in ramificulos fructus
afferentes dulcissimos. p̄cedā. **P**ro quo rememo
randum: q̄ sacrosancta eucharistia principaliter
instituta est in sacrificiū et in sacramentum sen ci
bū: ideo oīm fructū sacrificij: omnēq; fructū spi
ritualis cibi influit atq; gignit. **P**ro intellectu p̄
mi: quō sc̄z eucharistia nobis est instituta in sacri
ficiū: aduertendū est: q̄ s̄m bñ August. x. de ci
ui. dei. c. iiii. Sacrificiū cultus quidā est soli deo
debitus: s̄m q̄ scribitur. Sacrificās dñs eradica
bit nisi dño soli. **S**ive (vt alij dicūt) est oblatio fa
cta deo in recognitionem supremi dñij: et redit in
idem: si tamen oblatio ḡstaret accipitur p̄ omni
actu interiori vel exteriori facto ad honorem dei:
tanq̄ supremi oīm dñi. **E**st autē duplex sacrificiū
sc̄z interius inuisibile: exterius visibile. **I**nvisibi
le sacrificiū: cor nostrū. **I** voluntas nra est: cū dona
dei et seipsam deo vouit et reddit. **U**ñ ait. **H**uic sc̄z
deo seruitutē (q̄ latra grece dicitur) sive in q̄buscūq;
sacramentis sine in nobis ipsi debemus. **P**er la
triam sacrificiū intelligit. **U**ñ et subdit. **H**uius enī
tēplū simul oēs et singulū tēpla sum: q̄ et omniū
concordiā: et singulos inhabitare dignatur: nō in
oībus q̄ in singulis maior: qm nec mole distendit
tur: nec partitio videt poterit: eiq; coherendum: ab
omni peccatorū et malarū cupiditātū tabe mū
damur: et eius noie consecramur. **I**psē enim fons
nre beatitudinis: ipse oīs appetitiōis est finis.
Hunc eligentes vel potius reeligentes: ad eū di
lectione tendimus: vt perueniendo quiescamus:
ideo beati q̄ illo sine p̄fecti. **B**onū enim nostrū
nullū est aliud: q̄ illi coherere. **E**t hoc quidē sc̄lz
coherere illi voluntate et amore est sacrificiū in
terius et inuisibile. **S**acrificiū autē visibile: vt idē.
c. v. eo. li. (et habet de conse. dist. ij. sacrificiū) dicit
est inuisibilis sacrificij sacramentū. **I** sacrū signū
Uñ oē opus qđ agit vt sc̄ta societate inhercam
deo: relatiua

Ruth. ij.

fructus hu
ius sacra
mēti eucha
ristie q̄t sint

Augustin.

Duplex est
sacrificium

deo: relatu scz ad illu sine boni: quo veraciter beati esse possimus: sacrificiu est: dicit idē. c. v. lib. x. **C** Et indiget autē homo sacrificio propter tria ut dicit beatus Tho. parte. iij. q. xxij. ar. ij. scz pro remissione peccati per qd a deo aversus fuerat. Unde ait apostolus. Omnis pōtifer ex hominibus assumptus: p hominibus constituit in his que sunt ad deū: vt offerat dona et sacrificia. p peccatis. Secūdo vt homo in statu grē cōseruet: et semper deo iadhereat: in quo eius pax et salus consistit. Ad Ro. xij. Exhibeatis corpora vstra hostiam sanctā: vinctē: deo placentē. Tertio: vt spiritus hois deo totaliter vnias: quātū vie status admittit. i. p. ij. Oſferentes spirituales hostias acceptabiles deo. Et sim hoc triplices fuerūt in te. vete. sacrificiū et oblationes: vtz sacrificiū p peccatorū expiatione: cuius ritus describitur Leuit. iij. Secūda fuit hostia pacifica: que offerrebat tanq̄ pectio p beneficio impetrādore: vel tanq̄ gratiarū actio p beneficio accepto: cuius ritus describitur Leuit. iij. Tertiu fuit holocaustū qd ex deuotione pro perfecta vnione hois cū deo offerebat: quod etiā totū incendebat: vt habet Leuit. i. ad significandū totū hominē transformari et vniri debere deo. Unde holocaustū dicitur ab holon: qd est totum: et cauma qd est incendiū: quasi totū incensuz: q̄nis. s. lec. lv. plures hostiarū differēte sunt assignate. Omnia autē illa sacrificia q̄nis multa: fuerūt tamē figure vnus veri et perfecti sacrificij none legis: scz xpi in ara crucis immolati. Unde orat ecclesia. Deus qui legalis differētiās hostiarū: vnus sacrificij perfectione sanxisti et. Illud vero qd est perfectio per vnū vel paucā immo perfecta non pōt sufficere representari. Et ideo sicut perfectio diuina vnica existēs: in perfectionibus creaturarū variis multipliciter representatur: sic decēs sunt: vt sacrificiū nostrū perfectissimum: p multa et varia sacrificia ante et in lege veteri representat. De imperfecto sacrificioz veter. le. s. dictū est lec. xxi. et satis dictū reor: satis bene ad ppositū. In hac ergo vnica oblatione et perfectissimo sacrificio xpi in cruce habem⁹ perfecte quecūqz lex: vel nature: vel moica: vel figurabat: vel cōtulit imperfecte. Per hāc em nostra peccata delēta sunt. Ro. iij. Traditus est ppter delicta nostra. Per ipsam recipimus gratiā nos saluante: ad hēb. v. Cōsummatz scz in passione: factus est oib⁹ obtemperātibus sibi: causa salutis eterne. Per ipsam adipiscimur perfectionē glorie. ad hēb. x. habemus fiduciā per sanguinem xpi in introitū sanctorū: vbi celestis est gloria. Et. i. Pet. ij. Deglutitis mortē: vt vite eterne heredes efficiemur. De hoc etiā loquitur Beron cancel. sup. Magnificat. Sacrificiū sicut verbum abbreviatū fecit dñs super terrā. Hostiā vinaz: vnica: mundā: plenā bonis: parādō effectibus omnibus illis: pro quibus hostia legalis solebat offerri. Si deletio peccatorū petis. Ecce agn⁹ dei: ecce qui tollit peccata mundi. Si gratiarū actio nem: gratias agit xps patri. Si maloz evitatio nem: sanati ipse nos et liberat: quere lāguores nostros ipse tulit. Si bonoz cōsecutio: celerē interrogat⁹ latro docebit: qui tpe huius sacrificij respertini audire meruit cū iuramēto. Amen dico tibi: hodie mecum in paradiso. Et sequitur. In sacrificio corporis et sanguinis sui nona fecit omnia. Paschalē agnū: manna deserti: panē celestis: tauros ritulos immolationis: hircum emissariū: passerē: tartares et colūbas: vinū et libamina: sal in omni sacrificio: caudā cū capite: neqz mel: neqz fermentū. Deniqz quotidianum bis sacrificiū: cū matutino respertinū: quicqd in his figuratiter significat⁹ et mystice per hoc vnū sacrificiū impletū est: et nobis per ipsam cōser. in veritate. **C** Quānis autē semel oblatz est christus in aperta carnis effigie: offert nihilominus quotidiē in altari: velat⁹ in panis vinct⁹ specie. Quōd quidē quantū ad ea que penā imponit. Quōd em christus quotidiē vulnerat⁹: patit⁹ et mouit⁹: sed ex alijs dnab⁹ causis eucharistie cōsecratio et immo: pto: sacrificiū dicit⁹ et oblatio. Tūm qz illi⁹ sacrificij veri et immolationis sancte facte in cruce representatiua est et memoriale. Tūm qz similitū effectū operatiua et principiū causale. Solēt autē illi⁹ beatus Aug. ad Simplicianū imagines illarū rerū nominibus appellari: quarū sunt imagines: sicut cū intucēs tabulā: aut parietē picturaz dicimus. Ille Cicero est: ille Sallustius. Celebratio autē huius sacrificij imago quedā est passionis christi representatiua: que est vera ei⁹ immolatio: ideo et ipsa immolatio nominatur. De hoc quoqz beatus Ber. in ser. de sacramēto altaris ita ait. Christus pro salute mūdi semel factus est hostia salutaris: rei recōciliatio generalis: oib⁹ sacramētis tam precedētibus q̄ sequentibus virtutē dedit et efficacia: vt tāta et tali hostia sanctificaret oēs liberādū per ipsam. Unde legit. Quia agnus occisus est ab initio seculi. Hic videlicet qui fuerūt ab initio seculi: ita vt per hoc qd dicit ab initio: determines nō tēpus occisionis: sed salutis. Pius enim mors eius pfuit q̄ fuit: pius promissio: ac demū exhibitio. Hec ei pfectus in passionis exhibitio de terminata: sed multo magis in posteris derinat memorata: q̄ pfuit futura. Unde subdit Ber. Enigmisime iesu: nobilissimi mē spōse tue dotaliciū indulsisti: vt vellet teneret colūba tua memoriale dilecti sui. De hoc habes supra lec. liij. Quibus et addo sequētia. Hāc de ei⁹ memorialis excellētia subdit vbi. s. Ber. tractās illud apostoli. Hōc et facite in meā cō. di. **C** Summe pia et suavis memoria: annūtiare mortē dñi donec veniat. Adors xpi opus sine exēplo: humilitas sine modo: donū sine pretio: gratia sine merito. Hanc ppter nos finire voluit: qui peccata nostra sup lignū sustinuit: in cruce sua: scz penas peccatorū cuius limore sanati sumus. Quid facis o homo in grate? Adora deuotus: recole frequētius in sacramēto altaris: salutē mūdi pro te passam: vitā pro te mortuā: fortunā in infirmitatē. Sequit. Ceterū vt amplius moueris: immo vt magis incalescas in amorē tui redemptoris: voluit xps vt iugiter coleret per mysteriū: qd semel offerrebat in pretiū: et illa perēnis victimam in memoria: et p̄sens esset semper in gratia. Hec Ber. **C** Ecce quale nobis p̄ndit dñs sacrificiū omnia sacrificia alia excellēs: habens in se q̄ in nullo alio sacrificio simul inueniūtur. Est em (vt dicit Alb. li. ij. de sacra. alta.) antiquitate veneratū: auctoritate diuina sanctū: iuramēto confirmatū: et sua perfectione perpetuatū: in se sanctissimū et omnū sanctificatiū. Veneratū antiquitate: qz ab eo q̄ verus sacerdos erat dei summi sine patre: sine matre: sine genealogia: affimilatus filio dei: vt dicit ad hēb. vii. ante omnē sacrificioz institutionē p̄signat. Auctoritate dei sanctū: qz ab ipso deo patre collatū est huiusmodi sacrificij sacerdotiū: vt habet ad hēb. v. Christus nō semetipsum clarificauit vt pōtēfex fieret: sed qui locutus est ad eū. Tu es sacerdos in eternum. s. in ordinē melchisedech. Iuramēto autē confirmatū: sicut dicit in ps. Iuravit dñs et nō penitebit eū: ita es sacer. in eter. Sua autē perfectione:

Auguſti.

Bernar.

Ad heb. v.

Homo propter tria indiget sacrificio.

Ad Ro. xij.

Sacrificiū triplex.

Holocaustum vnde dicitur.

Omnia sacrificia veteris testamēti figure fuerunt vnus veri et perfecti sacrificij noue legis.

Ad heb. x.

Beron.

Auguſti.

Bernar.

Ad heb. v.

est perpetuū: q̄ propter perfectionē huius sacri-
ficij omnia vete. legis cũ lege et sacerdotio sunt
abolita: vt istud in perpetuū statuatur obseruā-
dum. Unde ad Hebr. viij. Hic autē eo q̄ maneat
in eternū: sempiternū habet sacerdotiū: vnde et
saluare in perpetuū potest: accedēs per seipsum
ad deū: semper viuens ad interpellandū pro no-
bis. Et de abolitione vete. le. vt illud nri sacri-
ficij statuatur sacerdotiū: dicitur Hebr. viij. Si ergo
cōsumatio per sacerdotiū leuiticū erat (popu-
lus enim s̄ b ipso legē accepit) quid adhuc neces-
sarium fuit fm ordinē melchisedech aliū surge-
re sacerdotē: r̄ non fm ordinē aaron dici. Trans-
lato enim sacerdotio: necesse est vt legis transla-
tio fiat. Et sequit. Reprobatio quidē sit precedē-
tis mandati: propter infirmitatē eius r̄ inutilita-
tem. Hic enim ad perfectū adduxit lex. Habet
et p̄ omnibus sacrificiis sanctitatē r̄ sanctifica-
tionis operationem: q̄ est in omnibus significa-
tum: q̄ omnib⁹ alijs refutatis: voluntati diuine
acceptissimū: q̄ valore excellentissimū: r̄ quia p̄
omnibus hominibus redimēdis ipsum solū est
oblatū: tot in se continēs gratias: quot in omni-
bus alijs poterāt significari. ¶ De huius sa-
crificij acceptabilitate loquitur bea. Aug. iij. de
tri. c. xiiij. q̄ quarto: considerant̄ in omni sacri-
ficio: scilicet cui offeratur: a quo offerat: quid offe-
ratur: pro quibus offeratur. Omnibus his respe-
ctibus sacrificiū illud acceptabilissimū esse con-
uincitur. Offeritur enim patri summo. Offeritur
a nostro pōtifice eiusdē patris vnigenito. Offer-
tur christus in humana natura corporis et san-
guinis. Offeritur pro omnibus mūdis r̄ mundā-
dis. Quis tam misericors r̄ pius sicut pater cele-
stis misericordiarū pater summus? Offerit autē
filius. Quis tam iustus r̄ sanctus sacerdos r̄ pō-
tifer sicut vnicus dei filius: qui non opus habe-
ret per sacrificia purgare sua peccata: nec origi-
nalia: nec et humana addita vita? Talis em̄ des-
cebat vt nobis esset pontifex: sanctus: innocens:
impollutus: segregatus a peccatoribus: et excel-
sior celis factus: qui non habet necessitatē quo-
tidie quēdam odū sacerdotis pius pro suis deli-
ctis hostias offerre: deinde pro populi. Ad Hebr.
viij. Talem habemus pontificē qui cōsedit in de-
stra sedis magnitudinis in celis: sanctorū mini-
ster: r̄ tabernaculi veri quod sit deus et nō ho-
mo. Ad iustitiam in quā sanctorū: quibus ministrat
gratiā in terris: r̄ gloriā in celis. Huius magni
pontificis r̄ sacerdotis: nostri pontifices r̄ sacer-
dotes vicarij sunt: in quorū verbis pronuntiatis
verbū increatū operat oblationē: fm illud Esa.
lxi. Vos autem sacerdotes vocabimini: ministri
dei nostri: dices vobis. Hoc enim sacrificio sacer-
dos et hominibus assumptus: ministeriū erbi-
bet. Inuisibilis autē r̄ principalis adest sacerdos
christus: qui panē r̄ vinū in sui corporis r̄ sangui-
nis substantiam cōuertit. Hic ergo sacerdos pa-
tri cui offeritur: non potest non esse acceptus. Et
ideo effectus huius sacrificij malicia sacerdotis
ministerialis impedire nō tollere nō potest. ¶ Sa-
crificiū deniq̄ ad mandandū r̄ placandum suffi-
cientissimū. Quid enim tam mundū pro mūda-
dis vitis mortalium: q̄ sine vlla cōtagione carna-
lis cōcupiscentie caro nata in vtero r̄ ex vtero vir-
ginali? Quid tam grate offerri r̄ suscipi posset: q̄
caro sacrificij nostri: corpus effectum sacerdotis
nostri: Idē ipse vnus vnusq̄ mediator per sacri-
ficiū pacis reconcilians nos deo: qui vnum cum
illo maneret: cui offerbat. Vnum in se faceret p̄
quibus offerbat: vnus ipse esset qui offerebat et

quod offerebat. Hec Aug. vbi supra. liij. de triff.
Et quibus r̄ hoc elucefcit: q̄ et parte eorū p̄ qui-
bus offertur similiter acceptū est: qui et si immū-
di sunt: tamen per hoc sacrificiū mundantur r̄
conciliantur: ac acceptissimū offerenti vnūtur.
Hoc est quod idē Augu. dicit. r̄ de civi. dei. c. vi.
Hoc est sacrificiū christianorū: multi vnus corp⁹
sumus in xp̄o: quod etiā sacramēto altaris fideli-
bus noto frequētat ecclesia: vbi ei demōstratur:
quod in ea oblatione quaz offert: ipsa offeratur.
¶ Ecce oblatio est sacrificiū nostrū: nedū me-
moriale magni illius vnici r̄ perfectissimi sacri-
ficiū semel in cruce oblatū: sed id ipsum: et semp idē
ipsam. Memoriale dignissimū: sed nobis pere-
grinātib⁹ nimis necessariū: cū em̄ nulli speran-
da est salus: nisi qui dei charitate accensus chris-
to conformat: vt deditur apostolus. i. Cor. xij.
Illa autē nullo in nobis somēto ita cōseruari et
augmentari poterit: quantū memoria dñice pas-
sionis: que merito sibi omnē nostrū amorē vēdi-
cat. Ad hāc enim nos scriptura Eccl. xrij. hortat-
ur. Gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris: de-
dit em̄ pro te animā suā. ¶ Pro te. i. pro hereditate
regni celestis a te velat impignorata dñs fideli-
sit: r̄ te totū ad soluendū in cruce debitū tuū de-
dit. Huius gratiā nō obliuiscaris: quin pro earū
cem reddēdo diligas nedū lingua: sed opere r̄ ve-
ritate. Hoc ipsum quasi deprecādo petit Cant. v.
Aperi mibi inquit soror mea: amica mea: q̄ ca-
put meū plēnū est rore: r̄ cincinnati mei guttis no-
ctiū. Aperi mibi: me in mentē suscipiēdo: in me-
morā: in dilectione: q̄ caput meo: amica mea: q̄ ca-
put meū plēnū est rore: r̄ cincinnati mei. i. humani-
tas diuinitatē velās: guttis. i. effusione sudoris:
lachrymarū r̄ sanguinis: ac amaritudine passio-
nis: ad redimēdā hereditatē tuā: p̄ satisfactio-
ne tuorū peccatorū impignorata. ¶ Potuit itaq̄
omni tempore apud homines esse memoriale re-
presentatiū passionis dñice: cuius tot figure in
testa. vete. precessere. Ideo dominus vt apud fi-
deles iugis ac immortalis vigeret passionis sue
sacratissime memoria: hoc ineffabile sacramen-
tum in perennē memoriā instituit: vt non desice-
ret exhibite redēptionis signū salubre et efficacē:
quo salus tot laboribus acquisita inlueret redē-
ptis: cuius tot figure mystice date sunt redimen-
dis. De hoc memoriale Urbanus papa sic excla-
mat. O digna r̄ nonḡ termināda memoria: qua
mortem nostrā reconciliamus mortuam: nostrumq̄
interitum vite obitu interūsse: lignumq̄ viuificū
cruci affixum: fructum nobis salutis et gratie at-
tulisse. Hec est commemoratio gloriofa que fide-
lium animas replet gaudio salutaris: et cum in-
fusione letitie deuotiōis lachrymas subministrat.
Hec ille. Et quibus aliquantulum apparet fru-
ctus huius sacrificij vt est memoriale crucifixio-
nis christi: qui est accedere ad amorē: gratitudi-
nem: deuotionē: compassiōnem. ¶ R̄ Est etiā sa-
crificiū illud similitim effectū operatiū: quos
operatū est id ipsum sacrificiū in cruce: quosq̄
operata sunt figuralia vete. re. sacrificia in eius
preuisa virtute. Ipsa autem vt tactum est: oblata
sunt ad peccati expiationē: ad pacis stabilitatē:
ad cordis cōtra deuotionē: ad gratiarū actionem.
Primum ad hostiā pro peccato. Secundū ad ho-
stiā pacificorū. Tertium ad holocaustum. Quar-
tum si placet respiciat iuge sacrificiū. Hos qui-
de effectus plenius operatur nostrū sacrificiū:
nedum in fumentibus ipsam: sed in his omnib⁹
pro quibus offertur. Sumentibus quidem du-
pliciter

Ad Hebr. viij.

Consideratur quomodo in omni sacrificio.

Hebr. viij.

Ad Hebr. viij.

Esa. lxi.

Canti. v.

i. Cor. xij.

placiter proficit: ut dicit beatus Thomas par. iij. q. lxxij. ar. vij. per modum sacramenti: et per modum sacrificij: quod est pro omnibus specialiter tamē pro summentibus offertur: unde dicitur in canone. Ut quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum filij tui corpus et sanguinem sumpserimus: omni benedictione etc. Sed alijs qui non sumunt prodest per modum sacrificij in quantum pro salute eorum offertur. Unde orat sacerdos. Ad mento domine famulorum famularumque tuarum: pro quibus tibi offerimus: vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis: per se suisque omnibus pro redemptione animarum suarum: pro spe salutis et incolumitatis sue etc. Et utranque hunc modum proficiendi dominus exprimit Augustinus. xviij. Qui pro vobis: id est summentibus: et pro multis alijs effundetur in remissionem peccatorum. Hec Thomas. ¶ In primis sacramentum eucharisticum: vel ut sacrificium summo patri oblatum: nedum veniale: sed et mortale: non dico summentium: sed omnium eorum pro quibus offertur: et quantum ad reatum culpe et pene: plus vel minus secundum dispositionem eorum pro quibus offertur: tollit. Unde et dicit beatus Thomas. in. iij. scripto. distinctio. q. v. arti. ij. Eucharistia in quantum est sacrificium: habet effectum etiam in alijs pro quibus offertur: in quibus non preexistit vitium spirituale in actu sed in potentia. Et ideo si eos dispositos inveniat: eis gratias obtinet: virtute illius veri sacrificij: a quo omnia grata in nos fluxit: et per consequens peccata mortalia in eis delet: non sicut causa prima: sed in quantum gratias contritionis eis impetrat. Hec contra illud est Augustini. ad renatos dicit. Quis offerat corpus christi nisi pro ijs qui sunt membra christi. Intelligitur enim pro membris christi offerri: quando offertur pro aliquibus vel sint membra christi. Sic etiam in quantum est sacrificium: accipit rationem satisfactionis: et secundum hoc in parte vel in toto penam tollit: sicut et alie satisfactiones secundum mensuram pene debite pro peccatis et denotiois qua sacramentum offertur: et virtutis sacrificij ijs pro quibus offertur ab offerente applicatur: ita non semper virtute huius sacrificij tota pena tollitur: et ideo officium illud offertur pro vivis et defunctis. De quo late supra dictum est lect. xxvi. et xxvij. Ubi et tractatum est quantum et quibus valeat esse celebratio quantum ad remotionem mali et collationem boni: tam et opere operato: et opere operante: et sicut lect. lvi. et pene per tota canonis expositionem. ¶ Denique quo magis sacrificio efficacius impetrari posset pax et omne bonum: ipsaque conservari: quod cum is offertur qui est pax nostra: qui fecit utraq; unum. Et quo sacrificio perfecta visio anime nostre cum deo nobis concedi posset: quod cum ille in holocaustum offertur: qui se totum obtulit pro nobis patri: se totum dedit humano generi: mediator dei et hominum: ipse verus deus verus homo: si deum agende sunt gratie deo patri: per quem acceptabilis quod per filium: in quo sibi bene complacuit: fontem totius boni et olum gratiarum: et quid conor innumera numero comprehendere? Quicquid ipse salvator noster meruit se offerens in cruce pro omnibus generaliter: tam in remotione mali: quod in collatione boni viatoribus: purgandis: beatis: hoc sacrificio applicatur particulariter singulis. Unde orat ecclesia hoc sacrificium celebrans: ut oēs ipsum participantem omni benedictione celesti et gratia respiciantur. Non autem orat ecclesia pro aliquo quod huius sacrificij virtute conferri non potest. habet quippe spiritum sponsi sui: et per quem quid peccat novit. Hinc etiam varia ordinavit officia pro

necessitatibus diversis: pro spiritualibus actum corporalibus bonis impetrandis ac malis remouendis: pro defunctis et vivis: et vivorum statibus variis: pro beatis et sanctis: etiam nunc vivam obtinentibus. ¶ Narrat beatus Gregorius. vii. lib. iij. dialo. quo virtute hostie salutaris in misse sacrificio oblate: quoties hoc agebatur: captus quidam et ligatus corporalibus vinculis soluebat. Et de alio quodam Naraca noie: cui in maris fluctibus laboranti ac deficienti: cibum corporalibus per virtutem angelicam allatus est: dum pro eo missa celebrabatur. Per que sic corporaliter exhibita: misericors dominus quid in anima operetur et sacrificium voluit declarare. ¶ Ad Sed dicitur quod sacrificium illud vivis proficiat: credo: quod quod suffragium sanctis adhuc purgatorio igne detentis supra late ostensum est: quod autem sacrificium beatis: non ducapio. ¶ Responso quod sacrificium illud proficiat beatis ex eo quod manifestum est: quia offertur pro eis. Nam una particula in qua frangitur: representat beatos: ut dictum est lect. lxx. Non autem offertur pro aliquibus quibus non creditur proficere. Quomodo autem proficiat beatis: de hoc dicitur est supra lect. lvi. quod hostia salutaris non offertur pro beatis: per modum suffragij: nihilominus pro sanctis offertur et gratiarum actio. Quippe congratulando eis: eorumque felicitati: gratias deo referimus solennem hostiam offerentes: qui tanta eos gloria sublimavit. Hinc canit ecclesia. Gaudeamus omnes in domino diem festum celebrantes in honore etc. Per quod non mediocriter gloria eorum accidentaliter augetur. ¶ Duplex quidem gaudium sancti possident in beatitudine: essentialiter scilicet et accidentale. Essentialiter quod habent de deo: et perfectioibus divinis: quod excedit omne aliud gaudium sicut et amor dei excedit amorem suorum: et omnium creaturarum in sanctis. Illud in qua secundum probabiliorem doctorum opinionem non augetur in beatis: sicut nec divina perfectio: de qua gaudet: eadem immutabiliter perseverat: et in se et in bonorum cognitione. Gaudium vero accidentale: quod habent de quocumque bono sui: et cuiuscumque creature utriusque ad diem iudicij augeri potest: secundum quod bonum creature potest augeri. Sic enim crescit eorum gaudium de gloria corporis: quod consequenter in resurrectione. Sic ergo de omnibus benefactis gloria eis accrescit. Nam et gaudium est angelis super vno peccatore penitentiam agente. Sic etiam gaudent de ijs que in honorem dei sunt: et maxime de ijs in quibus de eorum gloria deo gratias agimus. Gaudent etiam de honore sibi impenso: et eis debito: quoniam digni sunt. Hinc sanctus gamaliel ad lucianum presbyterum. Isti maximo honore digni sunt venerari in terris: quos in celo regum immensa cumulavit gloria. Unde nihil dubij esse puto beatorum gamaliel: sanctos stephanum: nicodemum et abibod de revelatione reliquiarum corporum ac honore in terris eis impenso: nono accidentali exultasse tripudio. De quorum translatio a loco humili ad honorabiliorum se fuisse sollicitum idem gamaliel contestatur. Et sic intelligi potest illud quod de sancto leone papa secundum antiqua exemplaria orat ecclesia. Annue nobis domine: et anime famuli tui leonis hec proficit oblatio etc. Sed constat sanctum leones in gloria esse. Proficit secundum innocencium. ut a fidelibus magis ac magis glorificetur in terris. Proficit ergo ad glorie accidentalis argumentum: non essentialis. Simile aliquid legitur de pluribus sanctis: quod coplacuerunt sibi in honoribus sibi debitis: ad holus impensis: sic de sanctis iohanne et paulo recitat beatus Gregorius.

Eucharistie sacramentum tollit mortale necdum veniale.

Hostia salutaris ante et quomodo proficiat beatis.

Sicut in beatitudine duplex gaudium possident.

Auce. xv.

CIA Sed di. Si gloria et gaudium accidentale sanctorum augetur et cultu et honore quo festi-
uantur ab hominibus terrenis: consequens vide-
tur quod etiam tristitiam et blasphemias malorum
eos in honorantibus in terris. Consequens sal-
sum: cuius beatitudo nullam secum compatitur tri-
stitionem. Consequens tamen et eo sequi videtur:
quia sicut sibi complacent in bonis nostris: ita eis
displicent mala: et sicut bonum desideratum dicitur
adit: infert gaudium: ita malum oditum tristitia: sicut
beatus Augustinus. c. iiii. de ciuitate dei. Tristitia est dis-
sensio anime ab his rebus que nobis nolentibus
accidunt. **D**icitur breuiter quod quod tristitia et
dolor repugnant beatitudini: quam deus conseruat
in beatis: nulle cause naturales generare possunt
tristitiam in beati animo: nec dolorem. Non enim
deus et causa prima concurrit cum naturalibus
causis generare potentibus in animo beati tri-
stitionem vel dolorem. Sed quia gaudium acciden-
tale non repugnat beatitudini et gaudio essen-
tiali: deus respectu illius non suspendit causarum
naturalium actionem. **M**ultiplices fructus eucha-
ristie: ut est sacrificium: colligi possunt particula
ris et supra dictis per totam canonis expositionem.
Sed nunc aliquod superaddendum est de
fructibus eius: ut est cibus anime et sacramentum.
Et quidem de effectibus eius ut sacramentum est:
et anime cibus: sanctorum plurimi plurima tra-
diderunt: sed ex plurimis aliqua ad compendium
reducendo: attendo quod effectus huius sacra-
menti considerari possunt.

Quid tristi-
tis.

- E**x eo
- quod sumitur: qui est principium vite.
 - quod est passiois christi memoriale.
 - quod cibus et potus spiritualis anime.
 - quod sacramentum sub panis et vini specie.
 - quod antidotum medicinale.
 - quod datum peregrinantibus in statu vite.

Quecumque his attribuantur: operatur eucha-
ristia in fumento. Quia enim sumitur christus: qui
est omnis vite autor et principium: ideo sumentis ani-
mam uiuificat: et peccata spirituali vite contraria
relaxat. Quia eucharistia est passionis memoria
le: ideo mentem inflammat: et patientiam firmitat. Quia
cibus est et potus spiritualis anime: ideo sumente
nutritio alterat. Et deperditum restaurat. Quia
sacramentum sub panis et vini specie: que et multis
que ad unum aliquod rediguntur: ideo per unum
nomen christo intimat. Per communionem proximo
copulat. Quia antidotum medicinale: ideo ab
infirmirate sanat: et in sanitate conseruat. Quia
viaticum in statu vite: ideo in itinere roborat: et
ad beatitudinis terminum subleuat et reportat.

Ecce iterum duodecim fructus ligni vite: quos
parit celeste hoc edulium ut cibus est et sacramen-
tum. Hi sunt.

- D**uodecim fructus ligni vite.
- uiuificare
 - Relaxare
 - Inflammaré
 - Patientiam dare
 - Nutrire
 - Restaurare
 - Unire
 - Copulare
 - Sanare
 - Conseruare
 - Roborare.
 - Perducere.

Beatus
Thomas.

De quibus singulis aliquid est dicendum. De
primo dicit beatus Thomas. par. iij. q. lxxij. arti. i. quod
effectus huius sacri primo et principaliter con-
sideratur et eo: quod in hoc sacramento continetur

christus: qui sicut in mundum uisibiliter ueniens
contulit mundo uitam gratie: sicut illud. **U**eritas et
uita per iesum christum facta est. Ita in homi-
nem sacramentaliter ueniens: uitam anime ope-
ratur sicut illud. **Q**ui manducat me: et ipse uiuet
propter me. **U**nde Cyrillus dicit. **U**nificatiuum
dei uerbum ueniens in carne: fecit ipsam uiuifica-
tiua. **D**ecebat enim nostris quodammodo unis-
ri corporibus per sanctam eius carnem: et preciosum
eius sanguinem: que accipimus in benedictione
uiuificatiua in pane et uino. **H**inc iterum dicit
ait. **S**i quis manducauerit et hoc pane: uiuet in
eternum. **E**t in ps. **E**dem pauperes et saturabunt:
et uiuent corda eorum in seculo seculi. **I**n ipso enim
sunt uite nostre principia. **H**inc dicitur **J**oan. vi.
Ego sum panis uite. **B**los. qui pasco donec uis-
ga pastos uite. **U**nde sequitur. **P**atres uestri ma-
ducauerunt manna in deserto et mortui sunt. **H**ic
est panis de celo descendens: ut si quis ex ipso ma-
ducauerit non moriatur. **E**t sequitur. **S**i quis ma-
ducauerit et hoc pane uiuet in eternum. **E**t pa-
nis quem ego dabo caro mea est pro mundi ui-
ta. **E**t multa ibidem in hanc sententiam. **S**iquidem do-
minus in omnibus nobis condescendens: et nu-
trimentum cibi spiritualis conaturaliter cibo na-
turali perficiens: ut magis hunc cibum desidera-
mus: posuit se in ipso: in quo est uita: sicut in pa-
tre: a quo sinit omnis uita: ut nos intus uiuificet
seipso: qui est uite nostre in gratia et gloria princi-
pium. **H**inc ubi supra **J**oan. vi. **S**icut me misit
uens pater: et ego uino propter patrem: et qui ma-
ducat me: ipse uiuet propter me. **S**ic ergo nobis
hoc nutrimentum uite insinuat uitam gratie: bea-
tis uitam glorie. **Q**uod d significatam est **B**en. ij.
Uignum uite plantauit deus in medio paradisi.
Quia dominus iesus christus in hoc sacramento
uiuifico: omnibus se exhibet in medio ecclesie: qui
nutriti ab ipso eandem qua ipse uinit: uitam ab
eis percipiunt. **S**ic ergo cibus ille nutrit et prin-
cipium uite: hoc est et christo qui in eo continetur
in uitam diuinam. **U**nde beatus Augustinus. super
Joan. **C**um cibum et potum ideo appetant homines
ut non esuriant: neque sitiant: hoc ueraciter non
prestat nisi iste cibus et potus: qui eos a quibus
sumitur immortales et incorruptibiles facit: in so-
cietate sanctorum: ubi par erit et uitas plena at-
que perfecta. **E**t de secundo effectu qui est rela-
xare peccata: hic sequitur et primo. **H**ic quod uiuifi-
cat etiam contraria uite remouet. **E**iusdem namque
uirtutis est inducere effectum suum: et expellere con-
trarium: ut pater de calefaciente quod neduz in-
ducit calorem: sed etiam remouet contrarium fri-
giditatem. **E**st autem peccatum omne contrarium
spirituali uite: quam operatur hoc sacramentum: in
susceptum. **C**ontrarium dico simpliciter vel dispo-
sitiue. **M**ortale quidem simpliciter: quod uitam gra-
tie tollit. **U**eniale uero: dispositiue: quod ad mortem
disponit spiritualem: sicut infirmitas ad corpora-
lem. **S**acramentum illud utrumque tollit. **T**ollit
enim quantum est de se omne mortale preteritum
inexistens et futurum. **P**ro cuius intellectu ad-
uertendum quod sicut beatus Thomas. par. iij. q. lxxij. ar.
iij. quod uirtus huius sacramenti potest considerari du-
pliciter. **U**no modo sicut sic habet virtutem ad re-
mittendum que sunt peccata et passione christi: que
est fons et causa remissionis peccatorum. **A**lio modo
potest comparari ad eum qui recipit hoc sacramentum
prout in eo inueniuntur impedimenta percipiendi
sacri dupliciter huius sacramenti effectum. **Q**uicunque autem habet
conscientiam peccati mortalis: habet in se impedi-
mentum percipiendi effectum huius sacramenti.

Joa. i.

Joan. vi.

Joa. vii. 3.

Joan. vi.

Joan. vi.

Benef. ij.

Augustin.

Sacram tol-
lit mortale
et ueniale.

Uirtus huius
sacri dupliciter
habet considerari
conscientiam peccati mortalis: habet in se impe-
di-
mentum percipiendi effectum huius sacramenti.

Tum

Tum q: nō vivit spūaliter: & ita nō debet spūale
 nutrimentū suscipere: qd nō est nisi viventis. Tū
 q: nō pōt vniū xpō dū est in affectu peccātū mor-
 taliter: q̄ est fons vite: & remissio peccātū. Et ideo
 vt d: in lib. de eccliaſticiſ dogmatibus. Si mens
 in affectu peccandi est: grauat̄ magis eucharis-
 tie perceptione: q̄ purificet. Uñ hoc factū in eo
 qui ipsum recipit in conscia peccati mortalis: & p
 cōsequē indigne: nō operat̄ remissionē peccati
 p̄opter voluntariū recipientis impedimentū.
 Pōt tñ factū hoc nihilominus operari remissio-
 nē peccati mortalis: p̄teritū quidem quantū ad
 quasdaz eius reliquias culpe & pene. Culpe sunt
 dispositio mala relicta ex pctō: p̄nit̄ scz ad reci-
 diū: aut habitus vitiosus: quos remittit eucha-
 ristia digne sumpta: vt infra dicit̄. Reliquas etiā
 pene nō tñ semp̄ totalis: sed maioris vel minoris
 s̄m diuersas dispositionē sumētis: scz s̄m modū
 seruos & deuotionis. Sacramentum enim illud
 vt sacramentū & cibus: est principaliter institutū
 vt spūale nutrimentū per vitionē ad xpm & ad mē-
 bra eius: & nō principaliter ad satisfaciendū. Qu
 autē vñio s̄m p̄ charitatē: ex cuius seruo q̄s cōse-
 quitur remissionē: nō solū cōse: sed etiā pene:
 hinc est qd homo per quandā concomitantā ad
 principalē effectū cōsequit̄ remissionē pene. Uñ
 vt dicit Alexan. par. iij. q. rñ. remittitur pena fre-
 quēter in susceptione huius sacramenti: sed hoc
 magis ex dispositione suscipientis: q̄ vt habent
 Epōs. rñ. Agnus paschalis comedi debet cū la-
 ctuicis agrisibus. i. in amaritudine doloris: pro
 pctis p̄p̄is: & compassionis mortis xpi: ex quib⁹
 meretur remissionē. Auger autē hāc contri-
 tionē charitatis seruo: quē augmētāt susceptio
 facti. Quid autē remittat sacramētū illud in quā
 tū est factū: dicit̄. s. C. Operat̄ etiā sacra-
 mentū illud remissionē peccati mortalis ineri-
 stentis in suscipiente: nō aut in cōsciētia. Remit-
 tit enim mortale cuius non habemus cōsciētiā
 neq̄ affectū: s̄m illud p̄. Ab oculis meis mun-
 da me. Sicut peccatū displicens per attritionem:
 non dū per contritionē perfectam in suscipiente de-
 uote remittitur pro quātō attritio perficitur. Uñ
 beatus Tho. forte enim primo nō fuit sufficien-
 ter cōtritus: sed deuote & reuerenter accedens cō-
 sequitur per hoc sacramētū gratiā charitatis:
 qua contritionē perficit & remissionem peccati.
 C. Operatur & remissionē peccati mortalis fu-
 turi: pro quātō robur tribuit ad scelera deuitāda
 & mortalia cauenda: vt vult Inno. Unde premit-
 titur oratio. Panem nostrū sup̄ substantialē da
 nobis hodie: & statim adiungimus. Dimitte nos
 bis debita nostra: ne nos inducas in tentatio-
 nes: sed libera te. Quia per panem istū liberamur
 a malis p̄teritis presentibus & futuris. Augmē-
 to enim gratie qd p̄stat hoc sacramētū: robo-
 rat homo cōtra prouitatem ad malū: & redditur
 cautus circa negligētā sine ignorantā: quibus
 existētibus labit in peccatū mortale. Uñ d: pctū
 deleri: quia delentur prouentia ad mortale.
 Etia: q: in consummatione in bono oia mala p̄-
 fecere delent: q: & reliquie malorum & reatus. Cum
 ergo consummatio hec habeat virtute huius sa-
 cramenti: non in cōgrue d: omne pctū hoc sacro
 deleri. Eo enim est p̄fecta delitio quo est in bono
 cōsummatio. De hoc effectū huius sacramēti di-
 cit̄ beatus Bernar. in quodam sermo. Sacramē-
 tum illud duo operat̄ in nobis: vt v: & sensus mi-
 nuat̄: in grauioribus pctis tollat omnino cons-
 sensum. Si quis veltum nō tā sepe modo: nec tā
 acerbos sentit motus iracūdie: luxurie: inuidie:

aut ceteroz h̄mōi: gr̄as agat corpori et sanguini
 dñi: qm̄ virtus operat̄ in eo sacramēti. Et in il-
 lud intelligi debet dicta sanctor: vt cum orat̄ ec-
 clesia. Sit hoc factū ablutio scelerū. Sicut Jul⁹
 papa in ca. cū omne. de p̄se. dist. ij. dicit. Cū omne
 crimen atq; pctū oblatio deo sacrificijs delectat:
 qd de cetero pro delictorū expiatione deo dabit:
 qm̄ in ipsa sacrificij oblatione errat. Ecce plane
 dicit q: omne crimen et omne peccatū hoc sacri-
 cio deletur. Item Hilā. rñ. de trini. hoc accepta
 atq; exhausta: faciunt vt et nos in xpo: et xps in
 nobis sit. Itē Dama. Corpus xpi ois lesione est
 vincto: ois sordis est purgatio: & sicut q: scz mor-
 talia delent̄ modis dietis: nō qd primo in sint in
 cōsciētia: & p̄sumptionem huius sacramēti delectat̄
 tur: sed vel q: prius imperfecte contrita: aut igno-
 rata: aut per huius virtutē sacramēti cauta: & sic
 vt dictū est: remissa: q: nō admissa. Uerū due p̄-
 me autoritates loquunt̄ de eucharistia vt est sa-
 crificium: non vt sacramētum: vt satis patet in-
 trēt. C. R. Et si quis d: Sacramētū illud est s̄-
 gnum passionis xpi sicut & baptism⁹: & ita exp̄se
 signat sicut baptism⁹. Si ergo baptism⁹ & tute
 passionis xpi deler oia mortalia: immo simpliciter
 omnia peccata: originale scz & actuale: multo
 magis hoc videt̄ facere hoc factū: maxime q: in
 hoc sacro realiter cōtinet̄ ipse xps passus: aut
 gratie et indulto peccatorū: qd de baptismō nō
 cōceditur. C. R. Epōd̄t Alexā. qd licet vtrūq; sa-
 cramentū significet passionē xpi tñ differet: q:
 baptism⁹ primo passionem: hoc factū passum
 signat. Panis enim & vinū significat primo xpm
 qui fuit ex purissimis guttis sanguinis beate vir-
 ginis s̄m carnem genit⁹. Unde oblatio ista in al-
 tari representat xpm oblatū in ara crucis. S; sa-
 cramentum baptismi significat primo oblationē
 qua fuit homo purgatus virtute passionis chris-
 ti. Illa enim ablutio aque representat oblationē
 q̄ fiebat in effusione sanguinis: de qua Joā. Lauit
 nos a peccatis nostris in sanguine suo. Item in-
 mersio in baptismate significat immersionē chris-
 ti in morte s̄m illud. Quicūq; baptizati sumus
 in chusto iesu: in morte ipsius baptizati sumus.
 Blo. in similitudine mortis ipsius: vt sicut xps se-
 mel mortuus est carne: et semper vivit: ita & nos
 mortui malo: semp̄ vivimus per baptismū bono.
 Sacm̄ vero eucharistie significat xpm passum
 hāc factū eucharistie cōsistit in facto esse. Sa-
 cramentū baptismi in fieri tñ: scilz in oblatione.
 Sic xps est p̄manēs. Passio nō tñ sinit sicut res
 successiua. Unde expressus baptism⁹ signat pas-
 sionem chusti: que immediatus fuit causa salu-
 tis & remissionis peccatorū. Eucharistia nō ex-
 pressus signauit xpm: qui fuit causa solutis & re-
 missionis peccatorū per passionē. Et illa repre-
 sentatione magis cōgruebat q: baptismū dare-
 tur efficacia plena purgandi: q: sacramēto eucha-
 ristie. Vel aliter d: q: baptism⁹ est spiritualis re-
 generatio: qui est mutatio de non esse spirituali
 ad esse spirituale: & dat per modū oblationis que
 signat oblationem anime. Et quantū ad vtrūq;
 cōuenienter accedit ad baptismā: qui habet con-
 scientiam mortalis peccati: vt regeneret & lan-
 cetur. Sed eucharistie sacramētū datur per modū
 spiritualis nutritionis: qd nō competit mortuo
 in peccatis: & ita non est similis ratio. Ultima ra-
 men & principalis ratio diuersitatis est institutio
 diuina: que ad diuersas significaciones & effica-
 cias instituit hec duo sacramenta. C. S. Et si di-
 citur. Per sacramētū eucharistie confertur gra-
 tia gratū faciens: & quilibet talis sufficiens est cau-

Alexan.
 Ero. rñ.
 Psalmus.
 Thom.
 Sacz ope-
 ratur remis-
 sionē pecca-
 ti mortalis
 futuri.
 Bernar.

Hilal.
 Dama
 Obiectio.
 Rñsio ad
 obiectiōē
 Apoca. 3.
 Roma. vj.
 Obiectio.

fa remissionis cuiuscūq; peccati mortalis: quolibet enim gratia gratā faciens iustificat: et reprobatur omni mortali: fm illud Rom. iij. iustificati gratia per gratiā ipsi: ergo eucharistia in sumēte delet omnia peccata mortalia. Rñ dicitur qđ licet ois gratia hñd sit sufficiens causa remittendi peccatū mortale: nñ tñ semper remittit: qđ nñ semper actu remittit: qđ nñ semper mortale in subiecto invenit qđ remittat. Datur enim aliqñ habenti prius gratiam: vt magis habeat: vt dicitur Mat. xvi. iis abenti dabitur et abundabit: iustificare enim impium: est pume gñe nō gratie supaddite. Hñc autē eucharistia non dat prima gratia regulari: nisi in casu supradicto: sed gñā supaddita iaz viventi per gratiā: qđ est cibus viventi nō mortuō. Hec hoc est in peccatis nobilitatis huius sacramēti: sed magis attestatur eius excellētie: qđ cibus est tñ excellens et nobilis: qđ nō debet dari canib;: sed tñ filiis. Hñc qui canis est: indigne sumit: et in iudiciū: et est reus corporis et sanguinis dñi. Et ideo illi non adijci gratia et sumptione sed pena. Hec de remissione mortalium virtute huius sacramēti. ¶ De venialibus autem rem peccatis: qđ illa remittit satis ostendit magister in iij. dist. xij. c. vlti. allegans ad hoc Ambrosio. Si quotiens effundit sanguis xpi: in remissionē peccatorū effundit: debet semper accipere: qui semper peccat: debet semper habere medicinā. Et ideo dicit lib. de sacris: qđ iste cibus quotidianus sumitur in remediū quotidiana infirmitatis. Quoties die infirmitates sunt peccata venialia. Itē Aug. Iteratur quotidie hec oblatio: qđ xps semel sit passus: qđ quotidie peccamus peccatis sine quibus mortalis infirmitas vivere non potest. Et qđ quoties die labimur quotidie xps mystice imolatur pro nobis. Dedit em̄ nobis hoc sacramētū salutis: vt qđ nos quotidie peccamus: et ille iam mortui nō potest: per hoc sacramētū remissionem cōsequamur. Ad idē dicit Innocentius. Venialia delicta: et carnet mortalia. Rationem assignat beatus Thome i. iij. scripto. dist. xij. q. v. ar. i. Quia virtute huius sacramēti fit quedā transformatio hoīs ad christū per amorem vniōis: et hic est pprius eius effectus: et qđ ex seruire charitatis pctā venialia dimituntur propter hoc qđ dicto seruire cōtrarianz: nō charitatis ideo ex cōsequenti virtute huius sacramēti: venialia dimituntur. Et potest esse tātus seruire deuotionis: qđ oia venialia dimituntur: pterita scz et pñtia. Pterita qđ de seipso dimittit: et potest tātus esse seruire: qđ actu nō peccat venialiter: quis hoc diu durare nō possit: ppter difficultatem vitandi peccata venialia. Hec est incōueniens qđ homo p certa hora sit absq; omni pctō etiā veniali. Hñc qđ Jo. ait. Si dixerimus qđ pctm non habemus ipsi nos seducimus: qđ nō vult dicere qđ p nulla hora homo possit esse sine veniali sed qđ sancti et iusti nō ducunt vitā istā sine venialia: quin sepe et frequēter peccēt venialiter. Hñc tñ semper delet venialia: que a ctu cōmittuntur: sed fm mensuram deuotionis: qđ delictio venialium nō est proximus effectus eius: sed quasi pñs aliū scz seruire charitatis. Idē em̄ quis habens in se aliquā delectationē a aliqua deordinatōe venialia: puta in delectatōe carnali vrius sue: vel cibo aliquo delicato: aut vbo iocoso citiā transgressione nē preceptū nō indigne sumere eucharistiam: et tñ tali sumptione illud peccatū veniale quo actu delectat: aut delectari proponit: non deletur: euz illud velle sic delectari nō realiter ipsum peccatū veniale. Idē autē virtute sacramēti crescere deuotio intātū: qđ mutat illud velle: et magis eligit

gaudere in deo: et sacramēto sumpto: qđ in verbo iocoso vore vel cibo delicato. Et tñ propter seruire deuotionis: que sumptū inducit sacramētum: dimittitur hñd veniale. Patet ergo qđ per hoc sacramētū nō semper oia venialia dimituntur. Immo nōnūq; venialia impediūt aliquē effectū huius sacramēti: scz refectionem pñalem actualis dulcedinis. Hec em̄ impedit si aliquis accedit ad hoc sacm per pctā venialia mēte distractus: nō tñ impediūt augmētū gratie habitualis siue charitatis. Hec Tho. par. iij. q. lxxix. ar. viij. pctā tñ venialia pterita nō impediūt sed delectat per huius sacramēti susceptionē. Cū em̄ hec delectantur per opus charitatis ordinatū ad eorum deletionem: vel a deo acceptatum ad hñd deletionem operatore nihil de venialibus pctis cogitante: multo magis hec delet susceptio eucharistie. Unde sc̄tus Bonanū. in suo. iij. dist. xxi. q. ij. Credēdū est inquit: qđ aliquo in bilis peccatis suis cogitante: sed tñ passionē xpi recolēte in sacramento eucharistie pctā venialia vel oia vel aliqua remittant per gratiam sic adiuta: scz sumptione sacramēti. Et oia illa siue sacramēta et eucharistia et vniō et baptismus: siue sacramēta: vt aspersio aque: episcopalis benedictio contritio/mle exhibitio: orationis dñice deuota oratio: faciunt ad deletionem: nō per ppriam naturam: sed per ea qđ gratiā gratū faciunt ad hūc actū adiuuāt et vigorāt. ¶ U Si quis queris quō adiuuant: Respondeo: dicendū qđ in talibus plurimū est humiliatio et deuotio: que est actus gratia in formatus repugnans ipsi veniali pctō: qđ seruire rem charitatis et deuotionis quantum est in se: dimittit. Vel ea ratione qua est in eis penalitas: qđ repugnat inordinatē delectationi. Vel prout illa pena iuncta est ordini gratie. Tenendum igitur est qđ est venialia delectat per penitentiā: possunt tñ per gratiam taliter adiutam deleri. Hec obest illud magistri dist. xvi. q. iij. c. vlti. dicitis: qđ ad remissionē venialium sufficit oratio dñica cz tenuis et elemosyna: sic tñ vt precedat contritio: qđ magister nō determinat pccate modum delendi veniale: sed modum perfecte satisfactiōis. Nemo autem pfecte satisfacti nisi in corde delectat: quantumq; se ceteris puniat: et hoc dico vel in generaliter: vel in specialiter. Venialia autē non solum per penitentiā: sed etiā alijs modis deleri possunt vt tactum est. Hec Bonanū. ¶ Quid autem in veniali transiente actu delectat: an reatus culpe: an reatus penitentiā inquisitionis opus est. Idē tñ dicit qđ omnino reatus culpe delectat: et reatus pene in toto vel in parte. ¶ Tertius effectus est inflammare seu accendere mentes in eo qđ est dominice passionis memoriale. Super oia quippe ad dei amorē accendit dñice passionis tanq; summi nobis exhibitū memoria beneficii. Hñc vt hac in nobis accendit dilectionē: dñis et carnem sumere: et mortē subire dignatus est. De quo beatus Augustinus in de catechizandis rudibus ait. Que maior causa est aductus dñi: nisi vt ostēderet deus dilectionem suā in nobis commēdas eam vehementer. Quia cum adhuc inimici essem; christus pro nobis mortuus est. Et sequitur. Adhuc time propter hoc christus aduenit: vt cognoscat homo quantum eum diligit deus. Et ideo cognosceret: vt in eius dilectionem qua prior dilectus est: inardesceret. Et beatus Gregorius secūdo moral. s. cvij. Mediator inquit dei et hominum possit nobis etiam non mouendo succurrere: subuenire tamen mouendo hominibus voluit: quia nos videlicet minus amasset: nisi et vulnera

Solutio obiectiōis.

Ad Corin. epla. i. c. xi.

De cōse. dist. iij. c. iij. si quotiens.

Ea. dist. c. vlti sub figura. 3bidē cap. qđ sit sanguis.

i. Joā. iij.

Bonanū.

Augustinus

Gregorius.

et vulnera nostra susciperet. Nec vim nobis sue dilectionis offenderet: nisi hoc quod a nobis tolleraret ad tempus ipse sustineret. Et bea. Bernar. Sufficeret inquit ad redemptionem orbis una preciosissimi sanguinis xpi gutta: sed data est copia: ut virtus diligentiis in beneficii redundantia clarifceret. ¶ fuit autem hec diuine charitatis ostensio nobis valde necessaria: ut per hoc ad dilectionem dei accenderemur. Cum enim dñs decreuit nullum beatificare nisi dilectione adhereret xpo redemptori: teste aplo quem diligebat iesus. Qui non diligit: manet in morte. Et paulo. Si linguis homin loquar &c. charitate non habuerō: nihil mihi prodest. Per nullū autem aliū modum ita voluntas nostra ad dei amorem allici potuit: & accenditur: sicut per offensionē tante sue dilectionis p̄uie nullis nr̄is p̄cedētibus meritis debite. De q̄ beatus Aug. xij. de tri. c. f. later pulchre loquitur. Quid enim ait: tam necessarium fuit ad erigendam ip̄e nostram mentesq; mortalium in conditione ipsius mortalitatis abiectas: ab immortalitatis desperatione liberandas: q̄ vt demonstraretur nobis quanti nos penderet deus: quantūq; diligeret. Quid vero huius rei tanto iudicio isto manifestius atq; preclarins: q̄ vt dei filius immutabiliter bonus: in se manens quod erat: & a nobis pro nobis accipiens quod non erat: p̄ter sue naturae detrimentū: nostrum dignatus est inire consortiū. p̄ius sine vllō malo suo merito mala nostra ferret. Ac suam credentibus quantum diligeret nos deus. Et quod desperabamus iam sperātibus: dona i nos sua sine vllis bonis meritis nostris: immo p̄cedentibus malis nostris meritis in debita largitate cōferret. Et idem de cathe. ru. postq̄ dixerat hanc maiorem causam esse adueniētiā dñi: vt ostenderet deum dilectionem suam nobis: causam huius offensōis subinfert. Hoc autem inquit ideo: quia finis precepti et plenitudo legis charitas est: vt & nos inuicē diligamus: & ipsi deū qui prior dilexit nos: & filio suo vnigenito non peperit: sed pro nobis tradidit illū: si amare pigebat: saltem redimere nō pigeat. Nulla est enim ad amorem maior inuitatio: quā p̄uenire amando. Et nimis durus est animus: q̄ dilectionem etiam non libeat impendere: nolit & rependere. Et si etiam superiores vclint se ab inferioribus diligere: quanto amore inardescit inferior: cum a superiorē se diligenti ferret. Ibi em̄ gratior amor est: vbi nō est uat indigentie siccitate: sed vbertate benedictie profuit. Quid autē superius deo iudicātes: Et qd desperat⁹ hōie peccat⁹? Hui⁹ ergo passiois: hui⁹ seimabilis dilectōis memoriale p̄petuū ac nobilissimū dedit nobis dñs corpus suū & sanguinem in sacrificiū ostendit: q̄ in ipsa sua passioe memorāda. Quis nō stupcat: q̄s nō miret tam in cōprehensibile dilectionē? Cui nō fatis fuit seipz nobis impēdere in redēptōis precii: nisi etiā se daret in cibū in memoriale perpetuum. Ad memoriale inq̄ nō minus re ip̄a memorāda. Sed ad ip̄m: vt nō deficeret in nobis vicariū amoris incēdium: vt vel sic a summo celo egressio ei⁹ ad nos in hoc sacramētō: occurfus ei⁹ vsq; ad summus eius nos secū traductō ad celestia nō inueniretur inter hui⁹ sacramēti dignos perceptores qui se abscederēt a calore ei⁹. ¶ v̄ hunc fructū sequitur quartus: data se patiētia. In eo siquidē q̄ sacramētū illud memoriale est patiētis dñi sumas nobis in sua passione patiētias exēplatis: nos ad tate exēplū patiētie instruit & confortat. Patiētie vtiq; nobis valde necessaria: teste aplo. Patiētia

vobis necessaria est: vt voluntate dei faciētes: re portetis promissionē. i. vitam p̄missam in glo. ¶ Hinc inquit: quia in patientia vestra possidebitis animas vestras: ait saluator. Hic Petrus ad clarissimum patientie exemplum nos dirigens ait. Hec est gratia apud deum: se vt patiamini. ¶ In hoc em̄ vocati estis. Quia xps passus est pro vobis: vobis relinquens exemplum vt sequamini in vestigia eius. Qui peccatū nō fecit: nec iniustus est dolus in ore eius. Qui cum malediceretur non maledicebat: euz patere nō p̄minabatur. Trahebat autē iudiciā se iniuste. Qui petā nra ip̄e tulit in corpore suo super lignū: vt peccatis mortui: iusticie viuamus: cui⁹ liuore sanati estis. Si a tis em̄ sicut oues errantes: sed conuersi estis: nōc ad pastorem & episcopum animarū vestrarū. ¶ Pastorem illum qui posuit animā suam pro ouibus suis. Adagnū patientie exemplū: quod rememoratū sufficit omnes impatientie nostre motus sedare. Quis enim tam iustus: quis tā delicatus: vt per impatientiā refugiat aut remurmaret pro peccatis p̄p̄is pat̄: cū dñm suū: caput suū: tāta passum recogitat pro peccis ip̄i suo dño alienis: ip̄i deat inq̄ Bern. sub spinato capite membris: n̄ fieri delicatū. Hinc & ap̄s paulus patiētiā i nobis plātare satagēs: ad idē xpi exemplū in nro sacro cōtenti & significati mittit: ad Heb. xij. ita docēs. Deponētes oē p̄odus: & circumstantis nos peccā: p̄ patiētiā curram⁹ ad p̄positum nobis certamen: aspiciētes in aurore fidei & cōsummatōres iesum: qui proposito sibi gaudio sustinuit crucē: confusione p̄cepta: atq; in dextera sedis dēi sedet. Que ponēs brūs Aug. in glo. ibidē. Omnia inquit terrena bona cōtēp̄it christus: vt in illis nō quereatur felicitas. Oia terrena mala sustinuit: vt i his nō timeret ifelicitas. Hicatus em̄ de matre: q̄ quānis a viro intacta conceperit: semp̄ intacta p̄māserit: fabio tñ desponsata fuit: in quoz ois carnalis nobilitatis timorē extirpuit. Hic est etiā in ciuitate bethleem: q̄ inter oīs iude ciuitates erat exigua. Noluit igit quēq; de terrene ciuitate sublimitate gloriari. Pauper etiam factus est: cuius sunt oia: ne de terrenis diuitijs quicq; extolleret. Noluit rex ab hominib⁹ fieri: qz humilitatis viā ostenderat miseris. Esturuit q̄ omnes pascit. Esturuit q̄ est fons sitientū. fatigatus est in itinere: qui viam fecit nobis in celū. Obmutuit & obsurdit p̄ quē inuitus locutus est: & surdus audiuit. Vincit⁹ qui infirmitatū vincula soluit. Adort⁹ est q̄ mortuū suscitauit. Amore itaq; eius similia patiamur: tūc em̄ lex implebit: cū nō cupiditate rex temporalū: sed charitate illi⁹ qui precipit sunt quēcūq; p̄cepit. Hec Aug. Et quidē flagella euadere nō possum⁹ si filij esse volumus. Quē em̄ dicit de⁹: castigat: flagellat autē oēm filiū quem recipit. Que tractās Aug. Oēm filiū etiā ait vnicū si ne pctō. Et subdit. Exceptus es a passione flagellorū: exceptus es a numero filiorum. Vnicus ille de patris substantia natus: equalis patri in forma dei: verbū q̄ facta sunt omnia: nō habebat vbi flagellaretur. Ad hoc autē carne indutus est vt sine flagello nō esset. Qui flagellat vnicū sine pctō: relinq̄t adoptatū qui est cū pctō. Vnicus sine pctō nō tñ sine flagello exemplum nobis proposuit in passionibus suis. Nō ergo turbari debemus euz: aliquis sanctus gratia et indigna perperit: si obliu non sumus que pertulerit iustus iustorum sanctusq; sanctorum. Ecce nihil ita in nobis patientiam gignit. sicut memoria patientissime passionis dominice nobis in exemplū p̄monstrare. Manifestum est eucharistia eundem passionis

Bernar.

J. Joan. xij. J. Cor. xij.

Augustin⁹.

Ince. vii. j. pe. ij.

Bernar.

Augustin⁹.

Heb. xij.

Augustin⁹.

Heb. f.

memoriale efficacissimum: patientiam virtute p-
pria et memorialis signi efficacia: operari: in his
qui digne suscipiunt et deuote.

Lectio. lxxxvi.

A

Diximus ali-

quid de fructibus eu-
charistie considerate
in ordine ad xpm i ea
vere contentu: eiusqz
passione: cuius est me-
moriale a christo insti-
tutu: Dicamus breui-
ter de reliqs supra no-
minatis eius fructib9
fm alias eucharistie

considerationes. Ergo quintus fructus est qd nu-
triendo alterat: cibatum videlicet conuertendo in
cibum. Et hic sequitur eucharistie sumptione: in
quantu est cibus et potus anime spualis. Hinc qd
cibus est nutrit suscipientem. Spualiter quidem
spiritum: sicut corporaliter cibus carnis: corpus.
Longe tamen aliter et excellentius cibat et nutrit
cibus ille animam. Cibatur enim virtute celesti ex-
cellenter vincens cibatu: et xpm quertens in se cibum
Vt qz est cib9 ille terrenus sed celestis: celesti vir-
tute nutritus: nobilior oi virtute huana. Vbi dicitur.
Hic moyses dedit vobis panem de celo: sed pa-
ter me9 dicit vobis panem de celo verum. Et iterum.
Hic est panis qd de celo descendit. Hic ac celesti im-
mo supcelesti: et diuina virtute vincit cibatu: se se
digne suscipientem: et conuertit in seipm. Cui9 rone
Albert. lib. ij. de offi. missae reddit dicit. Huius ratio
est. Quia cibus carnis a corpore nostro accipit ciba-
di ptaez: scz ab ala cibatina seu nutritiua: qd ipaz
alterat: et conuertit in corpus cibati similitudine.
Et qd corpus cibatu corruptibile est et dissolubile
ideo cibus in ipso corpore corrumpitur et dissolui-
tur: et rruqz cibus et corpus ad putredine rediguntur.
Hoc aut corp9 diuinu si in nos mutaret: ni-
hil nobis pficeret: sed nobiscu periret. Qm aute
virtus eius nostram vincit infirmitate: et nos in se
comutat: op9 qd nostra infirmitas in sua transeat
diuinam virtute: et sic firmamur et perire non possu-
mus ab ipso firmati in eternu. Hinc batus Augu-
refert ad se dicit lib. xij. confes. snaru. Cibus sum
grandiu: cresce et manducabis me: no tu me in te
mutabis sicut cibum carnis tue: sed tu mutaberis
in me. Cui non dissonat illud saluatoris. Oia tra-
ha ad meipz. Sicut est in vna persona assumptis
naturam humanam: no sumens ea in seipso: sed vni-
tate psone trahit: vt in ipso esse diuinu perciperet:
sic conuertit nos ad se: no sumedo: sed vt esse suu
diuinu in sui sumptione perciperemus. Sic orat
sponsa. Trabe me post te: vt in esse tuo et virtute
feliciter sum: que mihi displices in meipza. Hui9
cibi virtutem sensit apostolus cu dixit. Vmo aut
ia non ego: viuit vero in me xps. Hec ergo est co-
uersio alterans manducantes qui conuertitur in
christum quem manducat: quia virtutem accipit
a christo manducato: per quam iam no viuit fm
carnem: sed viuit fm christu. Hic ac enim sumptio
ne in corporatam sumens christo: de qua incorpo-
ratioe loquitur apostolus. Vos estis corpus xpi:
et membrum de membro: id est membra eius spiri-
tualia xpi de membro capite qd est xps: qui vobis
insuit hanc virtutem: que vos in ipm conuertit:
vt membra eius efficiamini. Huius luenit illa
psus intimior in corporalibus: qd est cibus querta-
tur in cibatu. Manet em iam no in se: sed in ciba-
to. Vtuit vita eius non sua. Sic in sumptione hu-

ius cibi fit conuersio: et illapsus intimus: quia ci-
bus christus illabitur anime sumentis: ipsamqz
conuertit in se: vt anima non sibi viuat sed xpo.
Hoc est qd christus ipse ait. Qui manducant meam
carnem: et bibunt meum sanguinem: in me manent et ego
in illo. Hanc conuersione anime in christu signi-
rat ipsa conuersio panis in christi carne: sed ordi-
ne conuerso. Sicut et nutritio corporalis spualit
representat conuerso ordine: cum ibi cibus in ci-
batu: hic cibatus conuertitur in cibum. Nam in co-
secratione eucharistie fit transformatio seu con-
uersio panis in essentia sua remanentibus accidē-
tibus. In sumptione dum mens in deum transfor-
mas: remanet quide essentia mentis: que est ala:
scz accidētia noua succedunt: no phantastica: inania
mundana: sed deiformia. Et ideo sicut de hoibus
voluptuosis et inualib9 coccludit phia ap9 Boe-
tius: qd deformatur in bestias. Ita de sapientibus
elicit: qd transformantur in deu. Vere sapientes sunt
hunc cibum manducantes: sapore ei9 percipiunt. Si-
cut ergo pruni belne sunt: aut pecora in effigie hu-
mana. Ita de secundis dicit pot9 sunt du sub hu-
mana specie transformati. **C** B Sextus fructus
est deperditi restauratio: qui et ipse sequitur sum-
ptionem eucharistie vt est cibus a nobis mandu-
cat9. Vita spiritalis anime suo modo sicut cor-
poralis conseruatur in calido et humido debite
comensuratis. Vita dico scba: que pssit in actio-
ne: prouenitqz a vita prima. Sicut enim non per-
ditur vita essentialis ale: quia incorruptibilis: ita
nec restauratio. Vt calidi tenet charitas: intel-
ligedo sub noie charitatis eius seruoiez in agen-
do. Vt calidi quasi passiu9 accipim9 affectio-
ne bona voluntatis. Vita em anime christiane vi-
ta amoris est. Amor: tunc vita tua: loquit ad ani-
ma sua Hugo. Amore intelligo no cuiuscuzqz: sed
dei. Ha amor aduersus: qui libido dicit sine cupi-
ditas: non vita: sed mors dicendus est. Diliges
dnm deu tuu ex toto corde tuo iuber de9. Subiu-
git hui9 amoris effectuz: et vires. Crescente vero li-
bidine siue cupiditate: minuit et obruditur actus
et seruo: charitatis etiam si habitus permaneat.
Itz minuitur seruo: ille charitatis et tepescit per
longa inedia: sicut corporis vires euanescent per
longa abstinentia: du cibo no reficitur. Illo aut sa-
lutari eucharistie cibo fit deperditi huius restau-
ratio. Nam de eo dicitur in canticocorinthinis. Esu-
rietes impleuit bonis: per que reuertuntur pristini
ne vires et homo reuertitur ad statum debituz: vi-
gore. Ha digne sumpt9 illuminat intellectuz: affe-
ctu inflammat: mente delectat: et toru hoiem ad be-
ne operandu pmouet et reformat. Hinc regius p
pheta. Accedite ad eu et illuminamini. Auget em
fide corporalis presentia christi in digne sumente:
du hoc fideliter credit: ad qd ratio naturalis no
pertingit. Hinc dicit Esa. vi. Buryu et mel ma-
ducabit omnis homo qd relictus fuerit in medio
terre et sciat reprobare malum et eligere bonum.
Mel diuinitate: buryu humanitate christi signi-
ficat: qd qui manducat: scientia acquirat reprobata
di malu: et eligat bonu. Hoc quo ad pmu. De se-
cudo dicit Dam. Caro xpi est tanqz carbo ignit9
cuius est inflamare et calefacere. Quisqz ad amo-
re non excitat: du tanqz eduliu suu: christu qui ex
ineffabili charitate se pro nobis in ara crucis ob-
tulit: et in cibum se nobis tribuit cum deuotione su-
mit: Sicut ergo ad presentiam carbonis igniti ex-
pllitur frigus: et corp9 calet: sic ad presentiam chris-
ti fugatur frigiditas et tepor anime: et igne diuini
amoris ipsa inflamatur. De tertio dicit in ps.
stati allegato. Sustate et videte: qm suauis est dñs
et ceclesia

Joan. vi.

Joan. vi.

Albertus.

Ince. r.

Joan. xij.

Cas. i.

Sal. ij.

i. Cor. xij.

Ps. xxxij.

Esa. vij.

Damas.

Et ecclesia canit de hoc sacramento. O quam suavis est dñe spūs tuus: qui vt dulcedinē tuā in filios de monstrares: pane suauissimo de celo: p̄stito esurientes repleas bonis: fastidiosos dimittes dimittis inanes. Et propter figuratōem est in māna: vt supra habitū est. Unde r de eo veri⁹ dicit id quod de māna ad literā scriptū est. Angelox esca nutriti vñsi populū tuū: et paratū panē de celo p̄stitisti illis sine labore: omne delectamentū in se habentem: et omnis saporis suauitatē. Substātiā enim tuā quā in filios habes / ostēdebas: et deseruiens vniuersisq; volūtati: ad qđ quisq; volebat: conuertebat. **Mo.** Māna significat panē qui de celo descendit: et dat vitā mūdo: qui ait. Panis quez ego dederō: caro mea est pro mūdi vita. Crucian tur reprobi spiritali famē: et satiant electi celesti pane. Illi diuersis laborib⁹ preparant ad penas: isti diuina ope quotidie nutriunt ad vitam. Sna ergo delectatione cibus ille celestis restaurat iratum operatū. Nam delectatio in opere conseruat operantē: qđ fuit quartum. **C** Sequentes duos fruct⁹: vnionis scz et cōiūnis: parit hoc celeste edulū cōsideratū: vt factum: nam vt dicit Aug. super Ioanē. Dñs noster iesus xps corpus et sanguinē suū in eis reb⁹ cōmendauit: qđ ad vnū aliquid redigunt. Et multis namq; granis vnus panis cōficiat: et ex multis racemis vinū conseruit. Ad hoc igit sub specie panis et vini dñs sacramētum instituit: vt vnionē hominū cū deo significaret per panē et vinū: qui ex multis in vnū collecti sunt. Unde et factum vnitatis dicit: nō tm qđ vnionem hanc significat: sed etiā qđ eā efficit. Tributū em̄ suscipientib⁹ charitatis: aut p̄bitatū augmētat: que vinculū est huius vnionis et perfectiōis. Unde et caritas dicitur quasi chara vnitas. Est ergo factū illud: factum charitatis: quia maxima charitate est exhibitū: in qđ charitate dixit. **Prover. viij.** Delitē mee esse cuz filius hominum. Ac per hoc est sacramentum vnitatis siue vnionis. Voluit em̄ xps (vt dicit Aug.) vt homo participans huic cenę in deū ascēderet: et incorporatus sibi efficeret: participesq; sue diuinitatis et humanitatis: sicut verbū patris in carne descēderat: et factū est omnis participes: que vere sunt nre humanitatis. Et hoc ipsum fuit maxime charitatis. Hic autē ascensus in verbū patris per incorporationē directē fit per sacramētū istius participationē. Unde r ap̄s. Un⁹ panis: et vnū corp⁹ multi sum⁹ oēs qui de vno pane: et de vno calice participamus. Et glo. sup̄ illud. Et verbū caro factū est: et habitauit in nobis: dicit. Ut secure credant homines nasci ex deo. hoc em̄ p̄misit: qui nō ex sanguinib⁹ nec ex voluntate carnis: nec ex voluntate viridis: et deo nati sunt: subdit deū nasci ex homine. Et hac susceptione infirmitatis: qua verbum nostrā infirmitate assumpti: sanas nostra infirmitas: vt possim⁹ dñi vel filij dei fieri. Et hoc est. Et verbū caro factū est: et habitauit in nobis: ac si dicat. Quōd superius fuerat: infirmitas descēderat: quid mirū si qđ infirmitas erat: in id quod superius est: ascendit. Et hac ergo charitate vniente deū cū homine: et cū deo hominē: dicit sacramentum charitatis et vnitatis. Et ideo nō nisi in charitate ecclesiastice vnitatis cenā bec sumēda est. Quod egregie signatū est **Exo. xxiij.** et **Leui. xxiiij.** vbi dicit: qđ panes p̄positionis qđ in mensa singulis sabbatis ponebant: calidi corā dño proponebant. Hoc signatū spiritus sancto: qđ panis sacramenti noui: qđ in mensa altaris cūctis fidelib⁹ proponit sumēd⁹: in calore charitatis debeat sumi. In mensa altaris ecclesie: de quo solo licet cōmū-

nionē accipere: qđ extra ecclesiam panis cōionis ad salutē nō inuenit: sicut dicit in ps. lxxxiij. Pas ser inuenit sibi domū: et turtur nidū vbi reponat pullos suos. Altaria tua dñe virtutū rex meus et deus meus. Beati qui habitāt in domo tua domine. Que exponit Alb. nō penitus dissimuliter ad glosam. Passer mobilis secularibus negotiis cōtinuē motū fidelē significat laicū. Turtur autē castus: gemens: p̄ cantu: clericū significat: castitatis et iudicij officij m̄cipatū: p̄ suis et alioꝝ peccatis gementē. Vbi pullos quos nutrit carnales filios vel spirituales: nō nisi ad altare ecclesie portat: panis sacramēti nutriendos: scientes qđ beati sunt qui habitāt in domo dñi: que est ecclesia. Alij autē miseri et abiecti cōmunita faciunt hereticorū. Solū em̄: vt dictū est: in charitate ecclesiastice vnitatis accipi: qđ hoc sacramentū: nō apud schismaticos vel hereticos. Hinc in ps. de ascendētib⁹ ad pascales agni celebrationē dicitur. Hierusalē que edificat vt ciuitas: cui⁹ participatio eius in idipsum. Illuc em̄ ascēderunt tribus trib⁹ dñi testimoniū israel: ad cōfitendū nomini dñi. Ecclesia em̄ per hierusalē: iūstionē pacis designat: qđ vt cinctas: i. ciuiū vnitas edificatur. Huius ecclesie participatio est in idipsum vnitatis ecclesie factum: qđ ecclesia vnita corp⁹ christi tam mysticū: qđ verū et multis mēbris cōpositum sub speciebus panis et vini contētū et signatū representat: qm̄ et ipsa fidelium ecclesie et multis mēbris vna cōstat: diuersis quidē officijs: sed in vnitate fidei et charitatis sacramētōiū ac spirit⁹ adunatis: vt tāgit apostol⁹. i. Cor. xij. et **Ep̄s. iij.** Ubi annumerationi diuersorū gradū ecclesie: scz apostolorū: euāgelistarū: pastorū: doctorū: p̄misit. Unū corpus et vn⁹ spiritus: sicut vocati c̄stis in vna spe vocationis vestre. Unus dñs: vna fides: vnū baptisma. Unus deus et pater omnū qui sit per oēs: et per oia et in omnib⁹ nobis. Hāc vnionem corporis ac mēbroꝝ cū capite xpo: sacramētum hoc et significat et efficit. Hinc em̄ in primitiua ecclesia dñi fideles oēs diebus singulis eucharistiā participarūt. Erat multitudinis credentū: cor vnū et anima vna. **Act. iij.** **C** D Alter cele-

Sap. xvi.

Augusti.

Col. iij.

Prover. viij.

i. Cor. x.

ii. Joan. i.

Ps. lxxxiij.

Passer laicus: turtur clericus: significat.

Actū. iij.

Prover. v.

Iher. i.

mentis tamē se in vñū colligēs in sacramento cōmunio- nis: creuit in fluuiū maximū. Et isto vno fluens totum: quod in alijs fluit diuisum. Hic re- dandat in aquas plurimas omnis generis gra- tias. Hic enim est fons vite flūens ea que vitam perficiūt. Hā qui bibit ex hac aqua: fiet in eos fons salūis inuitā eternā. Jo. iij. ¶ In isto fon- te: qui in fluuiū maximū creuit: cōmoditates flu- uioſū sunt. Hāc foſſida lauat: arida rigat: que ap̄ nos ſunt: nauib⁹ deportat: vt vbi rara ſunt: magno cōmutentur pretio. Et ea que alibi abun- dant: et apud nos deſiciūt: reuehit: vt defect⁹ no- ſtri et illis ſuppleant. Omnia hec facit chriſt⁹ in hoc ſacramento. Hā gratia ſanguis ſui lauat ſor- des peccatorū: vt ſupra dictū eſt. Dilexit eſſi nos et lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Qui certiffimē operat in hoc ſacramento. Rigat arida noſtra. Eriūt enim de latere chuſti in hoc ſacramēto ſumpti aqua epiſas et rigans omnia noſtra: vt plūte diuine in nobis cōualeſcant. De hoc fonte accipi poteſt illud: fons de domo dñi egrediet⁹: et irrigabit torrens⁹ ſpinaz. Quod expo- nens Alber. loco frequētē allegat. Domin⁹ do- mini: hoc eſt deitatis habitaculū: eſt corpus dñi a quo fons ſurgit violentiſſimē egredit⁹: et irrigat torū torrens⁹ vanitatis mūde: hoc eſt locum per quem vanitas mūdi cōſueuit ante decurrere ad ſpinas peccatorū nutriendas: de quo clamat Au- gu. O torrens vanitatis: quousq̄ non ſiccaberis: quousq̄ inundaberis? Hoc autē ſurgit domini: ce gratie circuectis ſpinis: modo rigat cor ſumen- tis ad ſecūditatē frugū iuſtitie et aromatum om- niū virtutū. Reuehit etiam hic torrens gratiarum apud nos abūdantiā: vt vbi deſiciūt: magno pre- tio cōmutent: que ſunt pauperis ſpiritus gemi- tus pro peccatis: ſtetus: ieiunium: afflictiones et caſtigations corporis: que apud nos abūdant: et in celis deſiciūt: ſed ibi cōmutant: qz ibi nobis magna hoz p̄tia tribuunt. Hāuis autem hec portās dominicum corpus eſt: cui per hoc ſacra- mentū incorporamur. Hodie aſcendēs in celum nobis locū preparat: vt iterum veniens accipiat nos ad ſeipſum in celum: vbi mercedes ſuas no- bis dabit pro temporalibus eterna: pro miseria beatitudinē: pro paupertate diuitias: pro labori- bus caſtigations et afflictionibus gaudiū et res- que ſine fine. Hinc Ecceſia ſtes. xi. Aditte panē tuū ſup tranſeūtes aquas: et poſt multa tempora inuenies eū: qz ſurgit longo aque iſte redēſit: in comparabiles diuitias reportat. Hoc enim agit ſurgens gratie: que ſuit a chriſto: qui dat gratiam vnde mereri poſſumus. Et iterū reuehit meritū in deū: vt ſuperabundāti premio meritū noſtrū cōmutet. Hoc quidē facit: dū per hui⁹ ſacramen- ti ſumptionē meritū noſtrū ſuo merito cōmū- git: et ita ad patrē vebit. Nullū enim foret noſtrū meritū: ſi non per chuſti meritū ſerēt premio di- gnū. Et per hoc que in nobis deſiciunt et in celis abūdant: gaudiū ſcilicet cordis: ſpiritus cōſola- tionē ac dulcedinē guſtus diuinoſ reportat. Uñ in laudē eccleſie p̄ouer. vi. dicat. facta eſt quali- nāuis inſtitio: de lōge portās panē ſuū. Ecceſ- ſia enim facta eſt nauis inſtitio: qua guberna- tione ſanctiſpiritus mēs noſtra in celū nauigat: et deinde panis nos in dulcedine delectātis reſe- ctionem reportat. ¶ Hās ergo quatuor vtiliſſi- mas cōmūtatōnes operat in nobis ſons miſeri- cordie chuſtus: cū ei in ſacramento cōmūnica- mur. Sordes noſtre lauant et deſunt. Arida no- ſtra rigant: et ſecūda ſiūt. Labores noſtri ad ipm referunt: que ſua merita premio dignos efficiūt.

Delitie celeſtes nobis aduehūnt: que omnia no- ſtra in dulcedinem vertunt. Hinc dicit ſaluator. Qui credit in me: ſumina de ventre eius ſluent aque vite. Hoc autē dixit de ſpiritu quem acce- pturi erāt in ipſum credentes. Quod ſi ſpirituſ ſan- ctus in hoc ſacramēto quo ſilius ſumit: non reci- pitur: vbi queſo accipiet⁹? Hic enim a ſilio ſpiri- tus ſeparari poteſt. Et ſi ſpiritus accipit: omnīū bonorū cōmūtio ſequit. Unde ſummarie in ſum- ptione digna hui⁹ ſacramēti: particeps fit aia ſumētis omnīū bonorū merito: quod ſi nobis meruit ſua paſſione in cruce: cuius propter hoc nobis datū eſt in eiusde paſſionis cōſecraſſimū memoriale. Hec ergo eſt prima cōmūtio: qua ſonti gratiarū in ſacramēto ſecūdiſſimo cōmū- nicamus. ¶ ſi preſtat et nobis hoc ſacramētū cōmūtiōne glorie angelorū: pro quāto per hui⁹ ſacramēti perceptionē ruina angelorū reſtaurat. Admiſterū quoq̄ angelorū debuit effectū fortis. Unde gloriā angeſt in angelis: et iterū in nos red- dundat. Ruina enim angelorū nō reparat niſi ex- ius qui incorporant chriſto: ſicut ipſe dixit. Hec- mo aſcēdit in celū: niſi qui deſcēdit de celo: ſilius hominis qui eſt in celo. Hic ergo aſcendit in celū: niſi mēbrū ſiij hominis ipſi incorporatum. Siquidē non aſcēdit ſilius hominis diuiſus a mēbris: ſed totus aſcēdit cū omnib⁹ ſuis mēbris ſibi incorporatis: vt dicit glo. ibidem. Incorpora- mur autē chuſto per dignā hui⁹ ſacramēti ſum- ptionē et frequētē dicit⁹ eſt: et ita per hui⁹ ſacra- menti perceptionē ruina angelica reparatur. Et per idē ſui miniſterij effectus ſequit. Sunt enim vt ait apoſtolus: oēs adminiſtratorij ſpiritus in miniſterij miſſi propter eos qui hereditatem ca- piunt ſalutis. Cū ergo per hoc ſacramētū chri- ſto incorporati celos aſcendimus: vbi eſt ſiij ho- minis ſedēs ad dexterā patris: ad finē ſuū perue- nit angelorū miniſterij. Non autē modicum glo- rie habēt de implerione ſui effectus caſſidie: cū de eis ſcriptū eſt. Gaudiū erit coram angelis dei ſuper vno peccatore penitentiā agēte. Et ecōtra Eſa. xxxij. Angeli pacis amare ſtebūt. i. ad modū ſtentiu ſe habēt: qz deſiderāt: vt chriſto ſibi ad cu- ſtodā cōmiſſi incorporant: et ſi redeāt: ac ſic ve- niant ad cōmūtiōne glorie angelorū. Hinc et hinc miniſterio gaudētis adſiſtūt: vt dicit beatus Greg. c. v. li. iij. dial. et allegatur de conſe. diſt. ij. c. quid ſit ſanguis. Quis (ait) fidelij habere dno- biū poſſit in ipſa immolationis hora ad ſacerdo- tis vocem celos aperiri. In illo ieſa chriſti myſte- rio angelorū chorus ad eſſe: ſummis ima ſocia- ri: terrena celeſtibus iungi: vnumq̄ et viſibilit⁹ et inuiſibilitibus fieri. ¶ Commūtiōne quoq̄ omnīū ſanctorū hoc ſacramēto cōſequimur: vt quod deſicit in ſingulari et cōmuni abūdātia ſan- ctorū omnīū ſuppleat. Per hoc enim participa- mus virtutes patriarcharū: illuminationes pro- phetarū: iuſtitias legiſlatorū: p̄ccētia xpi pre- conū: dignitatē apoſtolorū: victorias martirū: ſan- ctitatē cōſeſſorū: religionē monachorū: puritatem anachoritarū: doctrias doctorū: munditiā virginū: luctū viduarū: eleemoſynas curā dome- ſticam gerentiū: ſplendorem innocentiū: et om- nia merita ſanctorū. Hec cū oia a chriſto in cor- pus eius myſticū ſuſceperunt: et in eſſicacia corpo- ris ei⁹ et ſanguinis cōſiſtūt: et de quolibet in quē- libet per charitatem ſpiritus chriſti referuntur: redūdant. Unde ap̄s. ¶ Bātias agentes deo et Colo. i. patri: qui dignos nos ſecit in partem ſortis ſan- ctorū in lumine: qui eripuit nos de poteſtate tes- nebrarū: et tranſtulit in regnū ſiij dilectionis ſue.

Apoca. j.

Johel. iij.

Joan. iij.

Eccl. xi.

per huius sacramenti perceptio nem ruina angelorum reſtaurat.

Joan. iij.

Hebr. i.

Ince. xv. Eſa. xxxij.

per

Per comunione em xpi forte ois gratie comuniamus cu omnibus sanctis in lumine. i. in notitia dei: i. in glo. vel in lumine. i. in operibus luminosis: de quibus dicitur. Sic luceat lux vestra coram hominibus? etc. Et lucerne ardetes in manibus vestris. Translati in regnu dictionis filij: qd est regnu ois sanctorum: per hoc qd corporu r san gnini eius coicamus: qd vnitas membrorum saoz ad cor r caput: vna participatio spūs xpi in omnibus membris eius naturalibus signat r causat totu corpus mystici comunione r sancti spiritus coicatione. Et sic ois gratie r glie vnus cuiusqz sancti coicac alijs: vt spūaliter impleat in nobis: qd de ecclesia primitiua dictu est. Et magna erat in oibus eis: neqz em quisqz egens fuit inter eos. Quotquot em erant possessiones agrorum aut domoz vendebant: r ponebat pietia eoz ante pedes apostolor. Diuidēbat autē vniciuqz prout cuiusqz opus erat. Sic em ad vnus cuiusqz necessitate r idoneitate diuidit spūs sanctus: spūs. s. corporis xpi bona sanctorum vt omnes abundent: nullus egens inueniat. Vñ hęc eia (inquit apostolus) operatur vnus atqz idē spūs: diuidens singulis prout vult. Que r diuisio singulis facta per spū: nō tāru singulis proficit: sed singulorum dona ad comunē vtilitate corporis (qd est ecclesia ad quam donata sunt) proficit. Unde ibidem dicit apłs. Vnicuiqz dā manifestatio spūs: ad vtilitatem. s. ecclesie. Itā r sequitur. Sicut em corpus vnus est: r membra habet multa: omnia autem mēbra corporis ois sint multa: vnū tñ corpus sum: ita r xps. Et vnus in vno spiritu oēs nos in vnum corpus baptizati sumus: r oēs in vno spiritu potati sumus. Et subdit. Sed deus temperauit corpus ei cui deus erat abundantiorē tribuendo honorem: vt nō sit schisma in corpore: sed in idipsum pro se inuicē sollicita sint mēbra. Vbi glo. beati Ambro. Ostēdit per similitudinē humani corporis vnitatem corporis xpi. i. ecclesie habere vnitatem officioz r diuersitate hanc nō tollere vnitatem: sicut hūani corporis vnitatem nō in singularitate consistit: sed in multis mēbris: vt sibi prestent qd debent. De hac vnitatem ac bonoz comunione gan debet propheta cū dicebat. Particeps ego sum omnium timentium te: r custodientium mandata tua. vbi Cassio. Ita pphete positu est dñs vt particeps sit nō vnus: sed oim ecclesiaz: tanta virtus vnitatis: vt cū particeps sit xpi esse participē. In hoc ergo sacramento qd xpi participes efficiuntur: quē sumimus: omnium famuloz xpi: omnium. s. sanctorum participationē fortimur. Ex xpo em capite fluit gfa l mēbra: r ex vno mēbro redūdat aliud propter vniam sui corporis comunione. Sicut em in vno corpore naturali: vnū mēbrum spūs r sanguinem inhiat in aliud: ita multo magis in spiritalibus membris corpus mystici: vnum membrum spūs comunione trāsmittit in aliud. Hęc est comunio sanctorum: de qua dicit in symbolo. Credo in spirituales membris: sanctorum comunione. Quia sicut fm naturā vnus corpus vnus est spūs: ita vnus corpus xpi vnus est spūs sanctus: qui in totum corpus vebit vitam r virtutem: r oia que sunt membris propria facit esse comunia. Vñ r dictum est de primitiua ecclesie membris. Multitudine credentium erat cor vnū r anima vna. Hęc quisqz eoz que possidebat: aliquid suū esse dicebat: hęc erant oia illis coia. C. h. Sic r participatio domini corporis comunione tribuit in passionibus my-

stici corporis xpi. Vñ r apłs. Si quid patif vnū membrū: cōpatimur omnia mēbra. Ideo passio vnus membrū per comunionez redūdat in alia per miaz r miseratōes: quibus flunt in mēbra deficientia: cōpassiones: cordis: consolationes ois: subuētiōes facultatū in eleciō vnus: r supportationes infirmitatū in adiutorijs dñi eris. Cōpatiendo em assimilamur capiti huius corporis: qd ex passione quā habuit ad nos: multis se dedit passionibus: vt nobis per effectū subueniret. Cui si cōpatimur: cōglorificabimur. vñ. Si em xps pro nobis aliam suā posuit: ita r nos debemus p fratibz alas ponere. Quādm em xps patif in mēbris: nos oportet cōpati: si tñ corpus volumus esse mēbra (Ad Ro. xij.) necessitatibz sanctorum comuniantes. Hęc est em cōicare necessitatibus mēbroz xpi: suscipere eoz necessitatem corde per cōpassionē: gaudēdo cū gaudentibus: flēdo cum flētibz: idipm sentientes. Adultra ad idē docet hora turqz scriptura. Hęc autē cōmiserationē vñ verius accipere possum9 nisi in hoc sacro: vbi illū sumimus: in memoria ineffabilis nre que nostre perditioni cōpaties: setotum impēdit nobis in acerrimis doloribus quib9 nostraz miseriam subleuauit: Sic ergo in hoc sacramento cum omnibus bonis comunione fortimur: in quo oēs thesauri sapientie r scientie dei sunt absconditi. In quo r principiū ois meriti oim sanctor. Hęc comunitas thesaurus ille est: qui iuxta euangelium absconditus est in agro dñici corporis: quē qui inuenit abscondit: r pte gaudio illius vadit r vendit oia que hz: r emit agrū istū. Hęc est thesaur9 sapientie: de qua philo. Sap. vij. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa: r innumerabilis bonestas per manus illius. Infinitus em est thesaurus hoib9: quo qui vñ sunt: participes facti sunt amicitie dei. C. facit etiam (ait Albertus) hęc sacri participatio verissimum humanorum r diuinorum comunione. Per hanc em deus cum omnibus bonis suis est in hęc: r homo in deo. Deus em qd est oia in oibus in hac comunione suā altitudinē ad nos inclinat: r nram hūilitatem in se exaltat. Hinc de omnib9 credētibz vñ. Erant perseverantes in doctrina apostolorum: r comunione fractionis panis r ofone: quia cōicatio fractionis panis: omniaz bonoz diuinorum r hūanorum cōferebat cōicationē. Propter que r ista recte r vere ab hoib9 sacri huius participatio comunio nosat. C. Sūt pterea duo huius sacri fructus in quātū est antidotum r medicina aie: qd sunt sanare ab infirmitate: et conseruare in sanitate. Operatur quippe hoc sacramētū in hōie ipm cōicando sumēte: sanitate ab infirmitate preseruado: causam infirmitatis expellendo: r sanitatem perditā reparādo. Hęc est medicina de qua Eccles. xxxvij. Altissimus de terra creauit medicinā: r vir prudēs nō abhorrebit illam. De terra enim illa benedicta dñici corporis creauit nobis dñs medicinā gfe preseruātem nos ab omni peccati infirmitate. Vir ergo prudēs qui de futuris hz prudentiaz: q. s. sine hac medicina nō preseruat homo ab hac infirmitate: nō abhorret eā: qz hz sit apud imperitos horribile sinere humanā carnē r hūanū sanguinē: cū i hoc sacro medicina est supra modū amplectēda. Sūt et infirmitates septē capitales et malo somij semine: nisi pueniant pullulātes de qb9 accipit illud. In ser tribulationibz libera bit: r in septia nō tāget r malū. Sūt em ser qz causant ab infirmitate corpora r mētis. A cor-

Mat. v. Luce. xij.

Act. iij.

1. Cor. xij.

P. cxxij. Cassio.

Act. iij.

1. Cor. xij.

Rom. vij. 1. Joā. iij.

Col. ij.

Mat. xij.

Sap. vij.

Actuum. ij

Duo sunt hui9 sacri fructus in quātū est antidotum medicina aie. Eccle. xxxvij.

Job. v.

pore quidem gula: luxuria: auaritia. Ab aia tria
 fm qd est in corpore corrupto. Ira ex sanguinis
 accensione: accidia ex corporis ponderositate
 inuidia ex cordis prauiditate: qz scz timet ne alte
 rius prosperitate ipse impediat. Septimum vo
 scz supbia causat ex sola spūs altitudine: in qua
 nos nō tanget malū: qz ab his nos corpus xpi
 indignè sumptū preferuat. Si em̄ sumentes cor
 pus dñi xpi (fm apli cōsiliū) dūndi cōtes: discre
 tionis iudicio discernim⁹: quis est quē in sacro
 fumimus: qz xps patris filius pro nostra salute
 homo factus: mortēqz eius annūciamus: consi
 derando quid pro nobis egerit: qdve passus sit
 quēdam dū nobis in exemplū imitatiois mori
 tuns sit: medū in cruce penēs aiam suā: sed etiā
 toto vite mortalis tpe: mūdō: peccatoz: ⁊ in uer
 sis vitijs. Siqz deuote mādūcauerimus: masti
 cantēs xpi humilitatē: qua seipm̄ hūiliauit for
 mā serui accipiens factus obediēs patri vsqz ad
 mortē: mortem asit crucis: humilē quoqz ei⁹ in
 gressam in hūc mūdum: atqz pgressam: nō tan
 get nos malū supbie. **C**Si meditati fuerim⁹: xpi
 charitatē: qua se totū nobis in hoc corpore ⁊
 sanguinis sui sacramēto in pignus eterne salu
 tis pmisse donat: nō tanget nos malū inuidie.
CSi ruminauerimus: quēdam modum impiger
 fuerit ad labores oīa faciedo ⁊ sustinendo qd
 nostram salutē pfecece. Pertransit benefaciē
 do ⁊ sanādo oēs oppressos a diabolo: vt ait pe
 trus. **H**ō tanget nos malū accidie. **C**Si ei⁹ mā
 fuerudinem ⁊ paritiam cogitauerimus: quib⁹
 ex probationes: irrationes: blasphemias: crucē
 ⁊ flagella sustinuit: velut agnus ductus ad victi
 mam nō aperies os suū. Et petro teste. Cū male
 diceretur: nō maledicebat: cū pateretur: nō cō
 minabatur. **H**ō tanget nos malū ire. **C**Si aduer
 terim⁹ qd liberaliter serz sua nobis impēdit: car
 nem in cibū: sa nguinem in potum: animam in
 precium: datarns diuinitatē suā in premiū: sicut
 canit ecclesia. Se nascēs dedit sociū: cōuēscens
 in edulium se motiens in preciiū: cōuēscens dat
 in preciiū. **H**ō tāget nos malum auaricie. **C**Si
 in mentē reducim⁹ vite eius sobrietatem: ieiun
 ia: parsimoniā: nō tāget nos malū gule. **C**Si
 puritatem qua de uirgine nasci voluit: gaudijs
 mundi ac carnis voluptati passionis amaritudi
 ne opposuit: liberabimur a malo luxurie. **H**ec
 signata sunt Tobie. vi. vbi Raphael qui medici
 na dei interpretatur: ait Thobie iunior. Cordis
 eius extricat omne genus demoniorum. Omne
 demoniorum genus in his septem vitis quib⁹
 peccant: accipitur. **H**ec est illa optima particu
 la inter oīa sacramēta: que nobis saluator exhi
 buit: ideo posita super carbonēs igniti cordis
 statim fumat in affectu ad deū: ⁊ omne vim ini
 mici expellit a nobis. **S**ed autē valet ad vngēdos
 oculos: in quib⁹ est albugo: ⁊ sanabunt. **S**ed em̄
 sua amaritudine passione xpi significat: de qua
 in **Th**emus di. c. iij. Recordare paupertatis ⁊ tras
 gressiois mee: absinthij ⁊ fellis. **H**ec fellia ama
 ritudo patientis xpi extergit albuginē spissam:
 quā nobis aī oculos vanitas mundi posuit: vt
 nō videamus lumē celi: qz xpi amaritudo redu
 cit oculos nostros a vanitate mūdi: que oculos
 nostros obtegit: ad veritatē contēplādā. **S**ic ergo
 cib⁹ iste in nobis operatur sanitatē causas
 infirmitatū eradicando: ⁊ per hoc ab infirmita
 te preseruādo. **C**ōtractā etiā infirmitatē per pec
 catū qd incidim⁹: sanant: vidē modis quib⁹ pec
 catū tollit: de quo supra dictū est. **H**ec enim v: cū

in hoc sacramēto sumitur medicus ipse: quē
 nit querere ⁊ salū facere qd perierat. **C**ui oēs
 laborantes vocat: dicens. Venite ad me omnes
 qui laboratis ⁊ onerati estis: ⁊ ego reficiā vos.
Adiro em̄ modo studuit (ait **Al**bertus) qūo no
 bis gratiam nos sanantē sparet: ⁊ inuenit sa
 cramentū quo ipse medicus: ipse ⁊ medicina sem
 per haberetur. **A**disit itaqz verbū suū in hoc sa
 cramento: ⁊ sanauit eos: ⁊ eripuit eos de interis
 tionibus cor: vt dicit in psalmo cxi. **C**R Conser
 uat etiam sanitatē recuperatā ac crescitā eis dē
 modis quib⁹ preseruat. **I**hinc in psal. dicit. **D**ns
 regit me: ⁊ nihil mihi deerit: loco pascēte ibi me
 collocauit. **L**oc⁹ pascē: loc⁹ refectōis est: quo
 ab inedia in bono corpore robore cōseruat pas
 scendi: confortanturqz vires per cibū cōueniē
 tem. **D**e qua cōfortatione in sequenti fructu sup
 est dicendū: de hoc exponit **Al**bertus illud ps.
Collocauit illic: hoc est in terra fructifera esuriē
 tes ⁊ sitientes: ⁊ constituerunt ciuitatē habitā
 tionis: ⁊ seminauerunt agros: ⁊ plātauerunt vi
 neas: ⁊ fecerunt fructū natiuitatis. **P**s. cxi. **E**su
 rientes sunt cibum corpore xpi desiderantes: ⁊
 sitientes sunt qui desiderant sanguinē xpi: ibi cō
 stituerunt se in hoc loco vbi est habitatio ciui
 tatis dei: hoc est in ecclesia: ⁊ ibi femine iusticie
 seminauerunt agros ab agēdo dictos: in quib⁹
 crescit frumentū panis corpore xpi: ⁊ plantan
 runt vineas: in quibus crescit potus sanguinis
 xpi: ⁊ in his fecerunt fructum dulcissimū gratie
 sacramenti: quo cibamur: qui dicitur fructus natui
 tatis: quia ex eis dē ⁊ corporaliter ⁊ pūaliter nas
 scimur ⁊ nutrimur. **S**atia em̄ xpi nascimur:
 ⁊ gratia xpi in sacramento nutrimur: ac eadem
 gratia nutriti cōseruamur: ne iterum inuēam⁹
 in corruptionē peccati: quā anima nostra in ma
 lis cōtabescat: ⁊ ab omne oēm escā salutarē. ap
 propinquas vsqz ad portam mortis. **C** **S**uper
 sunt vltimi duo fructus quos in nobis parit sa
 lutaris eucharistie cib⁹: qz nostrū viaticū est:
 hinc em̄ roborat viatorē in itinere ⁊ ad termi
 nū beatitudinis sibi leuat ⁊ perducit. **C** **R**obor
 rat quidem fm̄ illud. **E**t panis cor hominis cō
 sōumat. **I** hoc pane angelorū in figura confortā
 tus helias: dum in fortitudine cibi illius totum
 desertum transiit: ⁊ ambulauit vsqz ad montem
 dei oreb: qd mensa interpretatur: in quo deo cō
 iunctus est. **A**densa hec societas est eterne glo
 rie. **P**anis igitur corpore xpi confortat nos in
 vita bona quadraginta diebus ⁊ quadraginta
 noctibus: obseruantia. s. pceptorum decalogi
 fm̄ perfectionem euangelicā: vsqz ad montē dei
 oreb: vsqz ad mensam dei: cōtinuas patrie ad
 quā cū sedebimus satiabimur: fm̄ illud. **S**atia
 bor cū apparuerit gloria tua. **E**t fm̄ beātū **A**m
 bro. **D**ominici corpore figura pcesit: qd de⁹
 in deserto patribus māna pluit: qz sicut ille pa
 nis populum per desertū ad terram promissio
 nis duxit: ita hec celestis esca fideles hominū secu
 li desertum transcentes in celū iarsum trahit.
Propter qd recte viaticum appellatur: quia in
 via nos reficit: ⁊ ad patriā vsqz perducit. **C**orro
 borat etiā cōtra aduersariorum impugnationē
Uñ **P**salmo. xxij. **P**arasti in conspectu meo mē
 sam aduersus eos qui tribulāt me. quod de mē
 sa dominici corpore ⁊ sanguinis exponit glosa.
Eo ipso enim quo gratiam augmētāt: ⁊ omnes
 virtutes perficit arma tribuit: loēs aduersarios
 debellandi. **Q**uem enim timebit qui dñi vniuer
 sorum: in cuius ditione cuncta posita sunt: qui
 fortem armatum fortior: vincit: per hunc cibū in
 corporatus

i. Cor. xi.

Actum. r.

i. Pet. ij.

Incc. rit. d. d. d. d. d.

P. c. iij. iij. Reg. xij

P. c. xvi.

P. c. xxij.

corporatus est. Ibi est panis subcinericius hieroboal: qui descendens in castra madian: tabernacula eius terre funditus coequavit. Iud. vi. Panis subcinericius hieroboal humanitas xpi est in cinere nostre mortalitatis coctus: qui iudicium habet: sic quippe interpretatur hieroboal. Est enim constitutus a patre iudex vivorum et mortuorum. Ibi descendens in castra madian iniquitatis et contradictionis: oia subvertit et terre coequavit: dum devote sumptus sedem iniquitatis subvertit in aia primis diabolo subingata: tunc expellens thronum suum ibidem collocas: ipsam a b omni adversario defensione liberat et cõservat. Ad huc fructus defensionis sequitur: qui est p ductio ad terminum beatitudinis: que est vita eterna. Confert enim cibus ille immortalitatem: sicut illud. Qui manducat carnem et bibit meum sanguinem: habet vitam eternam. Et ego resuscitabo eum in novissimo die. Et in hoc diffinitur in dicitur: habet cibum corporalem. Cibus enim corporalis non nutrit nisi mortaliter et corruptibiliter. i. Cor. vi. Esca ventris: venter escis: deus autem tunc habet destruat. Iste autem cibus radix est immortalitatis: quia in eo qui eum sumit: principium est vite perpetue. Ubi Joa. vi. Ipsi sicut manducaverunt patres vram manam in deserto et mortui sunt. Qui manducat hunc panem vivet in eternum. De quo in figura dixit moyses Deuter. xxxi. ad filios israel. Adduxit vos qua draginta annis per desertum: non sunt attrita vestimenta vestra: nec calciamenta pedum vestrorum recutata consumpta sunt. Panem non comeditis: vinum et siccum non bibistis: viri scieritis: quia ipse est deus vester: et remisistis ad hunc locum: ac si dicat sicut in Alb. per desertum huius mortalitatis vite qua draginta annis quod est numerus penitentia: adducit vos deus ad immortalitatem perpetue vite: ita quod virtutum vestimenta non sunt recutata peccati contrita: et calciamenta quod sunt duorum pedum aie immunita: quia veritas munit intellectum: et charitas manit affectum: non sunt aliqua recutata vanitatis vel frigiditatis cordis consumpta. Et hoc ideo: quia panem mundane refectio non comeditis: nec vinum et siccum inebriantia: in quibus est luxuria/bibistis: tunc deus immoortalitatis alimonia adducit vos per sui cibum manam superesse ad hunc locum solidum promissionis: qui moneri non potest: eterne scilicet immortalitatis. Sic ergo cibus ille cibus celestis dicitur pncipium vite et immortalitatis radice. Ibi recte dicitur cibus iste: arra spose: pignus future glorie. Weder olim deus aie rationali pignora sue dilectionis pulchras arras sue desponsationis: celum et terram ad eius obsequium simul et solatium: vt late psequitur venerabilis hugo de sero victo. in libello de arras aie. Cõtempserunt has arras plurimi: atque eis oia vilerunt. Dedit ad extremum seipsum pariter in arram et pncipium in hoc sacro conuiuio iuxta cantum ecclesie: future glorie nobis pignus dicitur: de quo beatus Berni. in ser. de sacro ait: alloquitur ecclesiam et qualiter aiam fideles. Et ut libet inquit sponsa: gaude in incomparabiliter: presidere habes et rectorem spolum in partibus exilii militia: pignus habes: arras tenes: quibus felicitate sponso variis in pñia. Gloriosa et amabilis sponsa: in terra spolum habes in sacro: in celis habitura es: sine velamento Ibi et ibi veritas: sicut hic palliata: ibi manifesta. Ibi certus spolum habet ecclesia suo ordine: hic quasi dulce preludium: et oia dispensatio: ibi nuptiale conuiuium et beata fiet coediocia: cum fide ad speciem: de mense ad mensem: de sabbato ad sabbatum: de calore panis ad eternalis caloris conuiuium transibimus. Et infra. Cibus ille non est ventris:

sed mentis: non est datus ad ruinas huius vite que vapor est ad modicum parens: sed ad eternam vitam aie consideranda. Iste est panis angelorum qui nescit putrescere: non vadit in secessum: sed tendit in excelsum: illuc reducit hominem vbi trahit imaginem. Ecce patet et vbi bicener duodecim fructus ligni vite. Siquidem considerando eucharistiam in ordine ad xpm in ea cõtinetur: sicut vivit anima et relatur peccata. In eo vero quod est memoriale passionis xpi: infamat mentem: et patientiam prestat. In quantum est cibus: nutrit et restaurat: quia sacrum vinum et copula: quia antidotum medicinale: sanat ab infirmitate et in sanitate cõservat. Quia vtiaticum: robora via torum: et perducit ad terminum britudinis. Quos sub alijs verbis ita beatus Berni. assignat dicens Eucharistia medicina est egrotis: peregrinantis bus dieta: debiles cõfortat: valentes delectat: languorem sanat: suavitatem servat. fit homo mansuetior ad correptionem: patientior ad laborem: ardentior ad amorem: sagacior ad cantellam: ad obediendum promptior: ad gratiam actiois devotior. Et huius plura de huius sacri fructibus dicta sunt: nequaquam tamen velut tanto sacro digna vel sufficientia estimanda sunt. Excedit enim eius dignitas summi et utilitas omnem humanam estimationem. Ibi inc. Berni. sicut supra allegata. Potest ne estimare quale vel quantum est hoc sanctus sanctorum et sacrum sacrorum: amor amorum: dulcedo oim dulcedinum? Hec sunt vera festa paschalia: hęc sunt gaudia et feruulavitalia in sanctorum: he sunt spirituales deliciae fetidum: hic bibunt in locorberis torretis lactis: pluvia mellis: liquor balsami celestis. Ibi efficit vna caro sponsa cum sponso: scilicet aia cum xpo. Experiencia horum et similitudinis spiritus et vita est: nec aialis huius horum sensu finit vel accessu. Amici spiritus: viri timorati et religiosi: gaudent: et plenissime quod dicimus sunt expti. Ibi inc. Berni. Sed circa hec queri potest quod hos fructus efficit corpus xpi in hoc sacro sumptum? Pro rñsione rememorandum est quod s. lec. iij. habetur: quod tripliciter aliquid fieri vel effici ab alio scilicet operatione et virtute naturali: quo modo calor fit ab igne. Secundo modo non ex eius virtute: sed ex eius merito: quo modo dicimus quod premium in beatis est ex operibus meritorijs precedentibus. Tertio est ex aliqua virtute occulta adhiere. Sic sacramenta operari dicunt. Ad propositum. Corpus xpi in sacramento cibus est non corporis sed meritis. Ibi vtiq; sicut sui substantiam nutrens ac cibans aiam: quemadmodum cibus corporalis sicut substantiam cibatur et nutrit corpus: quia aia sicut substantiam ad conditionem non recipit: hinc sicut sui cibatur corpus xpi nec cibatur: nec restauratur: nec roboratur aiaz: nec vivitur aie tanquam forma. Ideo ergo nec per suam essentiam inflamat animam: sicut calor ignem: nec sicut suam substantiam illuminat sicut lumen aerem: nec sicut vivificat sicut anima corpus. Cum etiam sicut se sit res creata: per suam naturam propriam non liberat a morte: nec ad patriam renocat: aut peccatus expellit nec resuscitat. Hęc breuiter alijs predicorum effectum casualiter effectum procedit ex naturali virtute illius corporis. Restat ergo et fiat vel ipsius merito: vel virtute occulta. Ad merito autem eius non fit vt principaliter merentis: quia mereri est nature intellectualis et rationalis: corpus autem xpi acceptum pro altera parte compositi substantialis: quod exi consecrationis est in sacramentum altaris non est nature intellectualis aut rationalis: sicut pars talis nature ex ipso et aia rationali composita. Unde mereri est ipsius anime non corporis: licet anima per corpus hoc est per operationes et passiones corporales voluntarie exi-

Act. x.

Joa. vi.

Joa. vi.

Deut. xxxi.

Dignitas et utilitas huius sacri excedit omnem humanam estimationem.

Aliquid fieri vel effici tripliciter ab alio.

Bernar.

bitas vel passas mercaſ. Etiaſ fructus hi nō pue
niunt p̄cile ⁊ adequate ex merito ſumētū: q̄ ſic
nō pueniēt ex applicatione ſacri ſeu yſa ei⁹: et
plus ſacm̄ ſanctificaret a ſumētib⁹: q̄ ſumētes
a ſacfo: qm̄ ſumentū merito ipſi per hoc ſacm̄
ſanctificarenſ. Relinquit ergo q̄ diuinarū virtute
⁊ volūtate: que ex ſuo beneplacito hos fructus
efficit in digne hoc corpus ſumentē. Uñ ſicut in
baptiſmate ſuſuſioni aque ſen immerſioni aut
ablutioni exteriori: que fit per aquā: cū certe ver
borū forme platione ⁊ baptizantis intentione:
adeſt virtus omnipotētis dei: ad efficiendū in
teriorē vel ſpūalē ablutionē a p̄ctis. Sic reſectio
ni corporali ⁊ exteriori que fit per ſumptionē hu
ius venerabilis ſacri: adeſt virt⁹ diuina ad per
ficiendā internā ⁊ ſpūalē reſectionē: quā exterior
ſignificat: ceteros fruct⁹ numeratos: ⁊ hoc in
ſubiecto diſpoſito: hoc eſt in viuente vita gratie
quia cibari ⁊ reſecti nō eſt mortuorū. Statuit ita
q̄ deus q̄ ad dignā huius ſacri ſumptionē: hos
fructus efficiere vult in anima hmoi viuētis.
¶ Sed di. quōd tunc dicit ſaluator. Caro mea
vere eſt cibus ⁊ ſanguis meus vere eſt potus. Si
non ipſa nec ipſe hoc reſectionis effectus opaf
hñdetur q̄ vere ibi aſſertue ponitur: vt fit ſen
ſus. Caro mea vere. i. indubitanter eſt cibus reſi
cienſ ſeu reſectiuus. Et ſanguis meus vere. i.
indubitanter eſt potus: potans vel inebrians
ſpiritualiter: licet nō ſua natura: ſed virtute di
uina. Sicut aqua baptiſmalis vere eſt aqua reſe
generans: ⁊ vnda purificans: nō ſua natura ſed
virtute diuina: cui accedens elementum ⁊ hñbz
efficitur ſacm̄. i. ſacramentum ſeu ſanctificatiōis
inſtrumentum. Et quid mirum ſi deus ops ⁊ mi
ſericors ad ſumptionem huius ſacramenti cor
poris: cui inſeparabiliter vnita eſt excellentiſſi
ma deitas: fructus ⁊ dona multiplicet in ſumen
tibus: cum ⁊ rebus longe inferioribus in gradu
entitatis adſiſtat ad effectum mirabilium pro
ductionem? Si enī veſtis beati iōānis euangeli
ſte hoc obtinuit: vt per tactum manuū ariſtobo
li tunc increduli: tres mortuos ſuſcitaret: quid
de hoc corpore: qd veſtimentum eſt deitatis: pia
fides ſuggerit ſentiendū? Si petri apoſtoli bacu
lus ex ſuo cōtactu bñm maternū a morte ſuſcita
uit: diuina adſiſtente virtute: qd mirū ſi tactus
huius corporis diuiniſſimi: virt⁹ adſiſtēs diuina
hos fruct⁹ ⁊ his maiora faciat? Sic argui pōt de
ſudarijs ⁊ ſemincinctijs pauli: de qb⁹ in actibus
ap̄toꝝ d̄: q̄ delata ⁊ poſita ſup inhrmos curabā
tur: ⁊ ſup demoniacos ſpiritus immūdi eijcie
bant. Si igiſ ipſa ſtat⁹ virtutes cōtulit ſanctoy
ſuoy offib⁹ aridis capillis eoy aut pulueribus:
ſepulcris ⁊ veſtib⁹: vt eoy tactus fugarentur de
mones ab obſeſſis corpib⁹: ſanarentur corpora
a diuerſis morbis ⁊ languorib⁹: quō nō incōpa
rabiliter multo maiores carni ſue pp̄ie ſibi ſup
poſitaliter vnite: ⁊ iam vita glorie fulgēt: que et
pro nra omnūq̄ ſalute paſſa eſt: virtutes tribue
ret? Anpli⁹ ſi ſimbria veſtimēti ſui hoc p̄ſti
tū eſt: tactus emoroſiſſa ſanareſ a ſanguis pro
ſuino: haud dubiū carni ſue quā induit: qua in
uētus eſt vt hō: maiora tribuit. ¶ Itē ſi hgnū vi
te in medio padifiſi bac⁹ virtute p̄ditū eſſe voluit vt
vita corporalē v̄tib⁹ fructu ei⁹ p̄tueret: quō nō
potius carni ⁊ ſanguini ſuo hoc tribuit: vt per
petuare poſſet in digne v̄tib⁹ vitā animarum?
¶ Demū ſi hāc virtū dedit hñbz quorū dā erot
ciſtar: vt eis arceant ⁊ ligent demones: quōd ver
bū per qd ſc̄ta ſunt oia: carnē ſuā: quā p̄ aliarum
ſalutē aſſumpſit: nō ei⁹ p̄ſtatis virtutib⁹ glo

Obiectio.

Riſio ad
obiectionē

Act. xij.

Matth. ij.

rie ⁊ magnificentie ſue congruentibus ⁊ anima
rum ſaluti expedientibus inſignit: Renera:
voluit: de cui⁹ ⁊ fecit ſue carni has maiores q̄ vir
tutes tribuere: quā de puriſſimis virginis ſan
guinibus formaui: quam ſuo naturali ſilito in
vnitatem ſu poſiti copulaui: in qua a morte
triumphauit: qua diaboli poteſtatem ſuperauit
et abſtulit: quam ſuper omnes angelicas virtu
tes ad dexteram ſuam collocauit. Currite anti
me chriſti ſanctiſſime eandem iudicandi pote
ſtatez viuos ⁊ mortuos tribuit ⁊ donauit. ¶ Ex
quibus et hoc ſequitur: q̄ licet ſacramētū hoc
ſpiritualiter tantum ſumptum effectus p̄di
ctos operetur: multo tamē plenius ⁊ perfectius
hoc facit in ſumentibus etiam ſacramentaliter
hoc eſt ſimul ſacramentaliter et ſpiritualiter: vt
ex ſolatione alterius dubij deductur. Et tantū
de fructibus huius viuifici ſacramenti. ¶ Sed
adhuc quis diceret. Si hos fructus op̄ra
tur hoc ſacramentum in digne ſument: quicū
q̄ hos fructus non experiantur nec ſentiant:
(cum pauci hos fructus ſentiant etiam eoy
qui ſine mortaliſ peccati conſcientia: poſt debi
tam ſui ipſoyum probationem accedunt) ſequ
retur q̄ tales indigne ſument: quod durū ni
miſ foret: ⁊ a communione plurimos renocaret
¶ Ad hoc reſpondetur: q̄ plurimi ex dictis fru
ctibus licet in digne ſumentur etiam: minime
tamen experimentaliter cognoscuntur. Ibi ſunt
omnes fructus gratiam ⁊ charitatem enſq̄ au
gmentum inſeparabiliter comitantes ſicut mē
tem viuificare peccata relaxare: nutrire augmē
tando: vnire chriſto: copulare per communionē
proximo ⁊c. Sicut enim charitas ⁊ ceterę virtu
tes inſuſe a nobis experimentaliter cognosci nō
poſſunt: nec intuitiue videri: vt tradunt docto
diſt. xvij. hñbz: q̄ omnem actum quem produces
re poſſimus quantum ad genus actus mediā
te habitū inſuſo: producere poſſimus ex ha
bitu acquiſito: ſue ex volūtatis libertate: licet nō
quo ad circumſtantiam meriti: que niſi per re
velationem in hac noſtra peregrinatione eu
denter ſciri non poteſt. ¶ Reſcit enim homo an
odio vel amore dignus ſit: quod nedum de ſup
poſito hominis verum eſt: ſed etiam de actu ei⁹
virtuoſo. Simillimi enim ſunt effectus proce
dentes ex habitibus inſuſis ⁊ acquiſitis: intan
tum q̄ habitus inſuſos eſſe ponendos nulla ra
tio euidentis cōnincit: ſed ſola fidei et eccleſie au
toritas veriſſima eos nobis credendos prodit.
Deniq̄ inſlamatio affectus per deuotionem
et ſpiritualis dulcedinis ſentimentum: delecta
tio quoq̄ in ſpiritualibus atq̄ operandi prom
ptitudo ſenſibilis: eſt frequēter ſequuntur cha
ritatē: nō tñ inſeparabiliter ei unguunt. Hō
nūq̄ etiam in charitate maiori / minori ſenti
tur deuotio: et in minori: maior. Hñbil deniq̄
prohibet: quandoq̄ etiam vbi nulla eſt chari
tas et gratia: deuotionem et dulcedinem ſen
tiri etiam vſq̄ ad lachrymarum effuſionem: ſi
cut eſt videre in nonnullis peccatoribus ex vera
bo dei vſq̄ ad lachrymas compunctis: qui
tamen nondum expoſuerunt: peccata in quib⁹
bus voluntate tenentur cauere: et ab eis re
cedere: que deuotio ſeu dulcedinis ſentimen
tam eſſe poteſt a deo parulos ſic ad ſe attra
here volente: quandoq̄ ab habitu acquiſito:
quandoq̄ a completionē: quandoq̄ a ſpiritu
maligno: vt ſic a debitis operibus retrahat: vt
huiusmodi delectationē ſpiritualē finaliter que
rere doceat: vt dum eam ſubtrahit in deſperaa
tionem

tionem mittat: propterq; alias causas plurimas. Quapropter admonet scriptura probare spiritus si ex deo sunt. **C. O.** Primi fructus: qui inseparabiliter consequuntur charitatem et eius augmentum: illi infallibiliter concomitantur dignam huius sacramenti communionem: sed hi: vt dictus est sentiri non possunt. Hi enim consequuntur ex opere operato: non ex opere operantis: dum tamen non adsit obex vel impedimentum. Hoc est primum est sacramentis no. le. gratiam infundere: aut insulam augmentare obice remoto: alioquin quo essent signa gratie efficacia atq; certa? Cetera vero que nomine deuotionis generaliter sumpto intelligi: quandoq; dantur digne sumentibus: quandoq; digne sumentibus subtrahuntur: immo non nunquam indignis prestatur. Unde Jo. cancella. in de mystica theologia practice consideratione. vi. ait loquens de contemplationis ac deuotionis gratia. Sunt filij infideles: et alieni: sunt serui nequam quos aliquando cibari sustinet pater celestis et adipe frumenti: et de petra melle saturari: quemadmodum apud aliquos ex principibus videre est: qui condemnatis paupost ad mortem mittunt aliquotiens in carcerem de pecciosis mense sue reliquus. Namq; has gratias reperire est apud maledictionis reprobationisq; filios: vt in augmentum sue damnationis: pro abusu ingratiissimo doni dei: vel ad aliorum eruditionem: vel pro qualicunq; laborum suorum velut floz vel inutili premio transiunt. pro tali numismate tales merces: dicit proverbum vulgare. fornicari tantummodo quesierunt in donis dei per improbandelectionem vel presumptionem. Quid igitur? Desiderium eorum affert eis deus: sed iratus: audiunt illud euangelij. Tolle quod tuu est et vade. Difficillimum igitur est cognoscere: vnde et ad qd huius deuotio ac dulcedinis sentimentum conceditur. Datur deniq; quandoq; digne suspicientibus atq; supererogatur a liberalissima dei clementia. Quandoq; in bonu sumentiu ab eadem clementia voluntate subtrahitur: sed no ad insipientiam eorum. **R.** huius aut dispensationis misericordia: qua etia electis huius gratia subtrahit: dicitur cancell. vbi supra aliquas colligit causas. Prima propter humilitationem: vnde ait. fit hoc qd qz et sepius ad humiliationem vt retudat superbia: vel qd fuit vt ne sabrepat. puidetur. Propterea testatur beatus Hieron. vere nihil esse efficacius ad gratiam hanc vel inueniendam: vel retinendam: vel recuperandam qd si semp inueniatis no altum sapere: sed sapere ad sobrietate. Deniq; beatus est vir qui semp est pauidus: et sup custodia sua stat. **C. S.** co: fit hoc aliq; ad desideriu vehementius igniendum: quem admodu ignis statu copressus erupit ardentiore: et discamus grandia granditer querere. **C. fit hoc tertio:** vt ab holic sua fragilitas et abyssus miseria ru. pfundius ac clarius sentiat: quatenus vilescat ipse sibi recogitans qualis ex se sit: qualis ex dei munere esse possit. **C. Quarto:** fit hoc aliq; ad inuendiu viscera misericordie super alioru desolatione: quibus hec consolatio vel no concedit: vel concessa subtrahit. **C. fit hoc quinto:** ad satisfaciendum interiu p se vel alijs p dolore sensibile ex tali careria derelictum: quemadmodu humanitas xpi derelicta est: et torenti penalitatu tora immerfa quatenus ita satisfaceret p peccatis no suis sed alienis. **C. fit sexto:** ne quis idoneus in doctrina alios iunare: aut i re aliqua velit assidue sic oca ri sibi: sic inter amplius racheis habere: q; negocium charitatis spernat: et hęc secundationi nequa q; inuigilet. **C. fit septimo:** fit homo per mul-

ta tentatus discat ex his que patitur obedientiam ceterasq; virtutes: quatenus eas postmodu edoceat efficacius. **C. fit octavo:** ne deserat homo p contemplationis sue supererogationem: obligationem debite actionis. **C. fit nono:** ad punitiorem venialium peccatorum: tanq; si pater indulgentissimus vel auertat interiu faciem a filio lasciuioze: vel tristitorem ostendat: quatenus criminis studiosior sit i omni modestie custodia. Et ne minima negligens paulatim decidat. **C. fit hoc decimo:** vt cognoscat illud apostoli. **H.** o est volentis neq; currentis scilicet per industriam propriam: sed dei misericordie. **C. fit hoc vndecimo:** ad purgationem maris spiritualis magni et spaciiosi quod ex nimia quiete solet sordes contrahere: sicut et materiale: quas epagratio commotioq; depellit. **C. fit hoc duodecimo:** vt innorescat si gratus anima timet deum: si parata est scilicet obsequio propius expensis dolorum et tribulationis: quoniam admodum si stipendia consolationum et suauitatum ab imperatore suo reciperet: contra illos qui orationem suam vel estudere nolunt: vel inefficacem credunt: nisi consolationum sentimentum meruerint: quafi non fingeret vniq; deus labores in precepto. **C. fit tertio decimo:** quatenus ablatetur homo: ne semper se defecet aut foineat in donis dei: ea propter sedilgens: his adherens sese oblectans: aut ne premium hoc temporale recipiat: illo futuro caritatis. **C. fit hoc quarto decimo:** vt dissimulet venire tantus hospes ad animam: ne grauctur expensis sicut dauid ad filium. Sed quibus expensis? Vachrymis pijs: gemis: ieiunijs: vigilijs: et ceteris corpora grauantibus. Quia anima innoze non possit sustinere ebrietatem spūs: si iugiter introduceret eaz in cellam vinariam suam. Propterea clamant gerit nunc claudens: nunc aperiens. **C. fit hoc quinto decimo:** vt prouocet te deus sicut aquila pullos suos ad volandum: et mater filiu ad ambulandu. Deserit enim mater filiu suu aliquando hac industria: vt deserit clamet: vtq; regredies cautior sit adherere sibi. Cautior etiam ne cadat prospicere et quesitam matrem leticio suscipiat inuentam: blanditias et oscula suauius addat. **C. fit demu sexto decimo:** ad exercendum patitium: que perfectio opus habet: nam que est acerbior tribulatio: que materia patientie copiosior apud animam que a pregustatio deliciarum paradisi relabitur et corruit ad dolores inferni: ad similitudinem ymbre mortis: ad erumnas huius seculi. **C. S.** Sumitur hinc coniectura quante futura esset amaritudinis separatio perpetua. hęc cancel. Qui licet in genere loquitur de dulcedine contemplationis: habet tamen in proposito locum. Quia sicut aliquando contemplatio conceditur huius consolationis experientia: quandoq; subtrahitur. Sic digne sumenti eucharistiam quandoq; gustus diuine dulcedinis creditur (alias conceditur) quas doq; negatur ex causis penarratis: et dispohtio ne sumentis. Igitur pro ea obtinenda impigrit laborandum est oratione et cordis purificatione ita vt accedens paratus sit ea humiliter vti cum gratiarum actione si detur: paratus nihilominus ea carere bono animo si non detur: recogitans asidue: quia non in sentimento huius dulcedinis sed in charitate est regnum dei. **P.** atet ergo respōsio ad dubium: quot neq; indigne: neq; inutiliter sumunt alias dispositi: qui huiusmodi consolationis dulcedinem non sentiunt: nec propter hoc ab eius communione se studeant cohibere.

i. Joan. iij.

Ross. ix.

Dat. xx.

puer. xxvii

Vir q; semp est pauidus: et sup custodia sua stat est beatus.

Lectio. lxxxvij.

A

Acto de hu

ius sacramēti fractu: dicitur est quo ad du- bium quartum de indi- gne sumentis pena et periculo. Verū intel- lecta peccati gravitate grauitas pene con- iici potest: quoniam scriptum est Pro mensura peccati erit et plagarum modus. r.

ni et blasphemie: et effusioni preciosi sanguinis de xpi corpore. Quoad primum: quod indigne sumit: xpm cum iuda prodit: de quo be. Hiero. in epistola quadam ait: loquens spalter ad sacerdotem. Quid tibi cum feminis quod in altari cum deo fabularis: dic sacerdos: dic clericus: dic quisquis fueris qui sacramenta sumis: qualiter cum eisdem labijs filij dei oscularis quibus osculatus es labia meretricis: O iuda: filium bovis osculo tradis. Et simile est de his qui in alijs peccatis superbie: inuidie: auaritie: in- delitatis: et ceteris fornicatione non minoribus ac- cedunt. Tres beatus Aug. Non minus peccant qui tradunt xpm pedibus membris: quam qui xpm tra- diderunt crucifigentibus iudeis. Trahiunt enim hi xpm in peccati locum: quod est in potestate demonum: sicut iudas tradidit ipsum manibus iniquis iudeo- rum. Et beatus Remigius super illud Mat. xxv. Ue illi per quem filius bovis tradet. Ue inquit tra- dentibus xpm ad crucifigendum. Sed et ve cum ma- ligna scientia sub sacro sumentibus illi. Hi et si non tradunt iudeis ad crucifigendum: tradunt tamen ip- sibus inimici ad sumendum. Glo. 33. Bede. In sempiternum ve homini illi quod ad mensam dñi indi- gne accedit. Ille est in exemplum iude filij bovis tra- dit: non iudeis quod peccatoribus: sed peccatoribus mebris. s. suis: quod dñici corporis sacramentum ac- cipere temerarie presumunt. Illi dominum vident quod eius timore et amore neglecto: terrena: cadauca immo et criminosa pro eo diligere et curare non me- tuunt. hec Bede. Tales autem sunt quicquid indigne celebrant vel accedunt. Sile in glo. In. xvi. Ex- plo iude filij bovis tradit: quod illud inuolabile dñi- ci corporis sacramentum violare presumunt. Ad idem bea. Hier. Qui cum carne viuunt ait: post carnalia euagant: catena vitiorum oppediti cum peccatore veneni accipiunt: et spiritualis suspensum laqueum in- currunt grauissime damnandi. Tum multiplo: r. tu. Tu pro sacramento preceptum. An non discerneret inter glebas: qui discernit inter stellas: Examina- bit certe argentum: quod ipsum quod aurum probauit et repro- bauit. hec ille. Et recte comparatur peccator iude: quod indigne sacramentum sumit: quoniam sicut si- gnū manifestū pacis et amicitie est osculū: ita spi- ritualis vnionis et diuine dilectionis, panis iste est sacramentum. Quis vnus panis: et vnus corpus mul- ti sumus: oēs quod de vno pane: et de vno calice par- ticipamus. Sicut ergo iudas signū extrinsecū pa- cis: osculū ferebat: et in peccato non habebat: et in ipso signo inimicū et traditorem tegebant. Ita quod in- digne accedunt: foris sacramentum charitatis ma- xime signū sumunt: et intus pro peccandi voluntate inimici et cōceptores sunt. Cur enim quod peccata dese- rere nolūt: sacramenta in sui perniciem sumunt: nisi vel ut pro hypocritis se foris sanctos simulent nec tamen intus esse volunt. Volunt reputari sacer- dotes deuoti: volunt iudicari christiani veri: pro- bi: honesti: bonis fidei: esse se non volunt. Incontan- tus strepitus et oblatratio dñi indignis, p̄hibet accessus. Currunt: promittunt: inuadunt: si non aliter in alienis parrochijs fortune accipiunt: mō- tūtur se esse ab solutos a sententijs: a censuris: a peccatis. Ut quod tanta instantia morte sibi procu- rant: nisi quod videri volūt: quod esse nolūt: Si enim vel lent esse amici xpi: eijceret cōcubinas: redderet male quista: deponeret odia: repellerent vitia: vitia emēdarent: et recōditi deo ecclesie et primo: cō- munionē humiliter a suis sacerdotibus peterēt et salubrius obtinerēt. Aut forte tpale iheru crū q̄runt: q̄stū existimāt pietate: isti manifestus est iuda dñm necdū osculans: sed etiam pro pecunia sceleratissimē vendunt: longe peiores simoniacis. Nam isti vendunt: aut

Hiero.

Augustin.

Remigius.

Sup mar. ca. xiiij.

In ser. de sacro.

i. Cor. x.

De abiciē- dis p̄cibus

Deut. xxx.

Apo. xvij.

i. Cor. xi.

Gregorius

Augustin.

ii. Cor. xij.

Chryso.

vendit aut mercant spiritualia: illi patre totum spiritum in quantum avaritie possunt. Hinc per hunc remanet dominus causat. Quid est quod dilectus meus in domino mea facit scelera multa? Huiusmodi carnes sancte auferet a te malitias tuas in quibus gloriat es. Ibi penas inde excipiunt: cui assimilatur in crimine. Judas qui sanctitatem simulabat: et avaritia occultabat: pretium sanguinis retulit: et suspensio seipsum interemit: sicque seipsum fama rebus et vita pariter priuauit. Ita indigne sumentes mysterium unitatis: non tenentes inculm pacis: non accipiunt mysterium pro se: sed contra se: ait Aug. in de sacramentis fidelium. Quod etiam experientia declarat: nam sepe in diffamiam: sepe in paupertatem: sepe in uite abbreviationem iusto dei iudicio incidit. Inde enim lites: inde infirmitates: pestilentie et mores: et fatis offendit aplos. i. Cor. ii. et hoc est quod dicitur: Eccle. i. Hic si incredulus timori domini: et ne accesseris ad illud duplici corde. Hic fueris hypocrita in conspectu hominum: non scandalizaueris in labiis tuis. Attende in illis ne forte cadas: et adducas anime tue confusionem: et reuelet deas abscondita tua: et in medio synagoge elidat te. Quam accesserit maligne ad dominum: et cor tuum plenum est dolo et fallacia. ¶ D. Secundo: indigna sumptio huius sacramenti comparat in gratitudinem et blasphemiam in deo. Iudicium namque magna et multiplicia dona a domino accepturum: sed ingrati nimis ante aduentum christi sepius per idololatriam verum deum deseruerant. Adueniente vero christo: quem summus pater expectauerit desiderij: maioris reddiderunt vicem gratitudinis: dum multiplicia eis exhibita beneficia in infirmorum curationibus: ac veritatis doctrinationibus: diuinitatis opera non fati: sed demonibus attribuerunt: super addentes blasphemias in verbis et factis irridendo: conspuendo: colaphizando: flagellando: ad vltimum morte turpissima condemnando. Hic aliter desipit qui in sacramento christi indigne accipit. Ingratissimus enim est qui maxima dona non poterat: sed vilipendit. Nullas enim tantum cosecanti sunt iudei beneficii: quantum in sacramento quotidiano nostri cibi prestavit nobis dominus: ut patet transcurrendo per singula. Hanc alia taceat: panem angelorum dedit illis: manna scilicet in deserto: quibus panis illos. xl. annis. Sed dicitur: est panis quem nobis in sacramento dominus preparauit. Hic est vere panis angelorum. Hic ab angelis factus: sed angelorum factor: beatitudo: gaudium et totum bonum. Unde de hoc pane verum dicitur: Panem angelorum manducauit homo. Quod exponens beatus Hieronymus in fine sermonis de sacramento: inquit. O stupida dei miseratione: verbum carnis: deus cineret: sigulus lutum: vita morticinium induit: et iumentum manducaret panem angelorum. Hominem iumentum erant: sicut ait propheta. Homo cum in honore esset non intellexit: comparatus est iumentis in insipientibus: et similis factus est illis. Eapropter cibis supercelestibus mutat in se in pabulum peccatis. Panis enim angelorum factus est fenum. Unicuique patris: filius hominis. Verbum quippe caro factum est. Et iuxta prophetam. Omnis caro fenum: comedunt ergo angelorum verbum de deo nati: comedunt homines verbum caro factum. Nullum huiusmodi beneficium excogitari potuit: nec maius aliquid datur. Vere itaque ingratis sumus: qui hoc beneficium vilipendit: indigna sumptione blasphemamur: non verbo: sed deestabilibus opere et facto. Hinc per prophetam malachiam dominus imperat sacerdotibus: et in eis omnibus: indigno sumetibus: ait enim Malach. c. i. Si presbyter es: ubi est honor meus? Et si dominus ego sum: ubi est timor meus: ad vos o

sa cerdotes dicit dominus exercituum: qui despicitis nomen meum: et dicitis: in quo despicimus nomen tuum? Offeris super altare meum pollutum: et dicitis in quo polluitur? et hinc. Corripit sermo dominus episcopos et ministros ecclesie negligentes: et omnes qui in christo baptizati: christi nomine censent: cur nomen eius despiciat: quibus aperit causam offense: quod panem pollutum offerunt. Polluit enim panem. i. corpus christi qui indignus accedit ad altare et mensam domini: hinc scelerata voce: scelerato tam men opere despicit. Et sequitur. Dum sacramentum lanf: ipse cuius est sacrificium. ¶ Et Videmus nunc si non aliquid amplius facit illi quam inde. In dei facie in qua angeli prospicere desiderant: spiritus immundis sedauerunt. Sed hi ingratis sumi nesciunt facie: sed totum corpus sicuti oris pollutum immundum eius inuoluit: et i latrinam sedissimum facinorosum: et scietie trauciant. Quid minus ingratis sumis iudeis rogo faciant: nisi quod hi scienter: illi iudei egerunt ignoranter: hi spiritualiter pollutum illi corporaliter sedauerunt. Constat dominum spirituales magis abominari immunditiam: quam corporalem: et ideo non immerito in iudicium cadunt iudeorum secundum apostolum. Iudicium sibi manducant et bibunt. Quale iudicium? Desertionis certe et execrationis. Desertum enim amplius a gratia: ideo magis obdurant. Perderunt lumen cognitionis: et ideo profundius excruciantur. Quod recte in manna significatum est: nam a calore solis liquebat: et a calore ignis obdurant. Ergo. xvi. Ita cibus salutaris qui per calorem amoris diuini solis continue liquefieri debuit per effectum. i. resolueret animam in deum: per calorem ignis concupiscetie indurat. i. cor indurat per desertionem: ad quod sequitur execratio. Et sic illud propheta. Supercedit ignis et non viderunt solem. Ignis hanc dubium: quin concupiscetie: et non viderunt solem in iustitie. ¶ Et Comparat tertio peccatum indigne sumptionis peccato crucifigentium. Crucifigentes quippe innocentem dominum: qui sponte se obtulit pro salute omnium ipsi malitiose occiderunt ad proprium interitum. Et sanguinem quem dominus fusurus erat ex charitate nimia: in pretium redemptionis: ipsi effuderunt per inuidiam in pena suadationis. Ita et indigne communicantes passionem christi et mortis sue memoriam: quod ipse ut medicinam salutaris: peccatorum expiationem: nimio amore reliquerat: ac frequenter preceperat: quantum ad seipsum frustrant: et enacuant: non diligentes nec passionis mysteria: et tute et ex parte rememorando imitantes: sed contentes in perniciem suam sumunt. Hinc plane apostolus inquit. Quicumque manducauerit panem et biberit calicem domini indigne: eius corpus et sanguis domini interit. Adortis christi penas dabit: vel de bonis male sumptis maculas trahit. Clamant hi sanguis eius super nos. Vere super se. i. contra se sanguines christi aduocant: qui eiusdem sanguinis pretiosa mysteria pollato cordi infundunt. De indeis crucifigentibus dicitur. i. Cor. ii. Si regere glorie cognouerunt: eum utique non crucifigissent. Hi autem quamquam christum in fide recte intelligant: ipsum tamen indigna sumptione crucifigere non erubescunt. Unde nec illud benignitatis verbum audire merentur. Pauper ignoscere illis: quod nesciunt quid faciunt. De his per prophetam dominus conquerit. Super dolorem vultus meorum addiderunt: quod de die in diem irreuerentiam irreuerentie superaddunt. Unde et recte de eis dici potest verbum illud lamentantis patriarche Jacob ex persona patris. Sera pessima deuorauit filium meum. Hec est. xxxv. Non manducant: sed deuorant: dum sine discretionem: sine reuerentiam: sine amore et sine sapore velut canes rabidi deglutiant.

Viere. xi.

Eccle. i.
Ingratitudi-
dini et blas-
phemie in-
deorum co-
paratur in-
digna sum-
ptio huius
sacramenti.

Ps. lxxv.

Ps. lxxv.

Esa. i.

Malach. i.

i. Petri. i.

Ps. lxxv.

Peccatum
indigne su-
ptionis co-
parat peccato cruci-
figentium.

i. Cor. ii.

Ps. lxxv.

C Sed que pena crucifigros dñi secuta est. Si quidē herodes et pilatus mala morte interierūt. Allenāq; percussus a dño consumptus a vermibus exspirauit. Iste uero referentibus historijs: se ipsam interemit. Quanti deniq; in deoz; impij dati sunt pro sepultura: et diuites pro morte suā: sicut Esau et iacob. Iosephus late describit de iudaico bello. Sic et indigne sumentium penas aptis exprimit. Ideo inquit inter vos dormiunt multi: morte scz subitanea percussi: ut dicit Lxxa. Ita em̄ frequēter puniti fuerant in primitiua ecclesia: quod si hodie non uidemus tam frequēter accidere: nihil inde gaudendū: sed multo magis timendū: ne tales penas dñs retrahat ut eternis acrius puniat: vt. ij. Math. vi. 8. Multo tpe nō finire pctōibus ex snia agere: sed statim ultiones addibere: magni beneficii iudicium est vt nō eos: cū dies iudicij aduenierit: in plenitudine peccōrum puniat. **C** Et quantum ad oīa hec: ppheta nō optādo: sed pphetādo ait. fiat mensa eoz cotā ipsi in laqueū et. Eoz: quoz eoz: Eoz certe qui dederūt in escam dñi fel: in eucharistia sicut glo. et in siti sua dñm potauerunt aceto. Siti uic in cruce: siti adhuc nostram iusticiā: quersio nē: amorē salutē. Uti et coniūtiū et refectionē nobis preparauit: cibū dās suauissimū propiū eoz: potū oīs languoris sanatinuz sui preciosi sanguinis. Sed indigne sumentes miscēt cibo fraternali amaritudinis ac vitiorū: et acetum frigiditatis: teponis obstinēscere faciēs dētes meditatio nū sanctarū. **C** Cōtra quos penas et maledictiones duodecim indigne sumentium pronunciando enumerat p suū pphetā que sequunt eos: nisi p dignā penitentiam respiciāt: cōsormiter ad numerū duodecim fructuū: qui cōsequuntur dignā sacramētī sumptionē. Qui sunt peccatoz illa q̄atio: damnationis preparatio: scādali suscitatio: mētis excecatio: statatio inmersio: ire dei pro nocatio: vite presentis abbreviatio: gratioroz spoliatio: peccatoz cumulatio: in peccatis obstinatio: perpetua desertio: finalis ab electis separatio. hec omnia suo ordine ppheta profequit: postq̄ in persona dñi cōtra aduersarios lamentatus est. Dederūt in escam meā fel: et in siti mea potauerūt me aceto. Et retributionē quam ex hoc meruerūt subiūgit. fiat mensa eoz cotā ipsi in laqueū: scilicet peccati: quoad primū. Et in retributione: scilicet dānationis quo ad secundum. Et in scādali: quo impingētes irruāt in peccatum: quo ad tertium. Obscurentur oculi eoz: ne uideāt scilicet verū solē illuminantē ad viam vite: quo ad quartū. Et dñs sum eoz semper incurra: pōdere uidelicet tentationū: quo ad quintū. Et funde super eos irā tuā: et furoz ire tue cōpichen dat eos: ad accipiēdū de eis iudiciā: quo ad sextum. fiat habitatio eoz deserta: per vite presentis ablationē: in oītem q̄ subitā quo ad septimū. Et in tabernaculis eoz nō sit qui inhabitat. i. tēplo et regio palatio inhabitet deuoto mētis affectu per gratioz spoliatio: quo ad octauum. Et sequit. Appone iniquitatē super iniquitatem eoz: vt peccatū indigne sumptionis suo pōdere trahat ad aliud: ad aggregandū cum aliis peccatoz: quo ad nonū. Et nō intrent in iustitiā tuā relinquēdo suā: sic q̄ maneat obstinati in sua iustitia apparēte: que est maxima iniustitia: ex cōmunionē iustos se ostēdūt: q̄nis per eā: q̄ indigne accedūt: magis in peccatis obfirmen: et portas vere iustitiē sibi claudūt: quo ad decimū. Delectatur de libro uidentium: per eoz perpetuā desertionem in peccatis: quo ad undecimū. Et cūz iustis

non scribant: per eoz perpetuā separationē a iustis ad uitā eternā predestinatis: in finali ouīū et bedoz separationē: quo ad duodecimū. **C** Ex his aliquatenus potest cōiici peccatū indigne sumptionis per peccatoz granitatē ad que cōparat. **C** Sed si queris an peccata ad que cōparat sint simpliciter grauioza: vel eque graua: gratia exēpl. Utrū peccatum traditionis iude simpliciter sit grauius indigna sumptione: vel econuerso. **C** Pro cuius solutione aduertendū post sanctū Tho. par. iij. q. viij. ar. v. Peccatū unū potest dici graue seu grauius: vel ex obiecto: vel ex circumstantia. Prima grauitas dicitur grauitas peccati ex genere siue per se. Secūda dicitur grauitas peccati per accidēs siue ex circumstantia. Loquēdo de grauitate peccati ex genere: hic est ordo grauitatis peccatoz: q̄ omne peccatū aut cōmittit in deū: aut in creaturā siue proximū. Hanc ergo ex parte obiecti: omnia peccata in deū cōmissa grauiora sunt peccatis cōmissis in creaturā. Peccata cōmissa in deū sunt duplicia: q̄ aut cōmittuntur in naturā diuinā: vt in fidelitas: blasphemia: odiū dei in se: idololatria: et similia: et illa sunt simpliciter maxima peccata ex parte obiecti. Aut cōmittuntur in humanitatem christi. Et hoc dupliciter: aut in humanitatē xpi manifestam: vt crucifixio xpi: eius flagellatio et. Aut tectā specie sacramentali: vt indigna sumptio: vel celebratio cōtra ordinē institutū. Pctā ergo cōmissa in humanitatē xpi manifesta: vt uisibilibus ambulauit in terris sunt grauioza: q̄ ea q̄ cōmittuntur in sub sacro latente. **C** Patet ergo q̄ simpliciter: et q̄ ad genus peccati: graui⁹ est hoc peccatū indigne sumptionis omni peccato cōmissio in proximum: vt graui⁹ homicidio: spoliatio: adulterio: sacrilegio: incestu: traditione persone: ciuitatis et. Sed pctā cōmissa in deitate similiter et in humanitatem xpi aperte et manifeste sunt grauioza. **C** Ex circumstantia dō pctm est grauius altero ex parte ipsi⁹ peccatū: vt q̄ ex ignorantia: vel infirmitate: aut certa malitia. Et cōceptu vel ex surrectio: ex magna vel modica libidine: et ita de alijs circumstantijs. Et sicut hoc pctm in primū vt latrocinium esse graui⁹: q̄ indigna sumptio: vt si nō sit ex temeritate: sed timore cōsusionis aut pene. Sic etiaz stat q̄ indigna sumptio sit magis peccatū: q̄ infidelitas: aut blasphemia: vt quādo ex maiori cōceptu: et infidelitas nō sit pertinax: sed cōtin gi et aliqua deceptione. Et ita patet responsio ad q̄sitū. Et tantū de illo dubio quarto. **C** De dubio quinto tangente frequentationem huius sacramētī: uidelicet utrū expedit frequēter communicare. Et vt specialius querat: potest esse dubiū utrū existens in statu in quo potest laudabiliter celebrare: et communicare: in quo etiā potest laudabiliter abstinere: meli⁹ sit abstinere q̄ accedere vel celebrare. **C** Et arguit primo q̄ neutroz sit alio melius. Hāc dicit Aug. li. de ecclē. dogmatibus: et habet de cōse. di. ij. quotidie. Quotidie eucharistie communionem accipere nec laudo: nec vituperō. Sequitur. Si dixerit quispiā non quotidie accipiendū eucharistiam: alius affirmat quotidie: faciat vnusquisq; qd sicut fide suaz pie credit facendum. Hec em̄ litigauerūt inter se: aut quisq; eozū se alteri propofuit zachens: et ille cōtario: cū alter eoz gaudēs in domū suā suscepit dñm. Alter dixit. O dñe nō fuz di. vt intres sub tectū meū. Ambo saluatore honorificantes: q̄nis nō vno modo. Ambo peccatis miseris: ambo misericordiam cōfecuti. Ad hoc ualet q̄ manna sicut propriam uoluntatem in ore cuiuscuq; sapiebat.

Esa. liij.

P̄. lxxij.

Peccatum potest dici graue vel grauius ex obiecto: vt ex circumstantia.

Peccatum potest dici graue vel grauius ex obiecto: vt ex circumstantia.

Aug. li. de ecclē. dogmatibus: et habet de cōse. di. ij. quotidie.

Aug. li. de ecclē. dogmatibus: et habet de cōse. di. ij. quotidie.

Aug. li. de ecclē. dogmatibus: et habet de cōse. di. ij. quotidie.

Aug. li. de ecclē. dogmatibus: et habet de cōse. di. ij. quotidie.

sapiebat. Et hac auctoritate colligitur quod neutrum
 alteri presertim in casu posito: accedere scilicet et ab
 stinere. **P**reterea multi sanctorum spiritum dei
 habentium refrigerant sacerdotium: ne cogeren
 tur celebrare: ut beatus Marcus euangelista: qui
 sibi pollicem amputasse dicitur: ut sacerdotio re
 probus inueniretur: ut dicit Hieronimus in prologo
 super Marcum: similiter beatus franciscus: beatus
Benedictus: et plerique alij ad sacerdotium pro
 moneo recusabant. Quidam etiam vocati humi
 liter parauerunt officium sacerdotale amplecten
 tes: et hostiam sacratissimam quotidie offerentes. **M**a
 rtius Cassio. narnensis episcopus: quod quotidianum deo
 sacrificium offerre consuevit: seque in labyrinthum in
 ter ipsa sacrificiorum arcana inactabat: mandatū
 dñi suscepit dicens. Operare quod operaris: non
 collect pes tuus: non cesset manus tua: natali aposto
 rorum venies ad me: et retribuam tibi mercedem tuam.
 Qui post septem annos ipso apostolorum natalitio: cum
 missarum solennia peregrisset: e corpore exiit: ut tes
 tatur beatus Gregorius in dial. c. vlti. Sancti autem in
 virtutibus credunt placuisse deo: et non errasse: neque in
 virtutibus disparasse fuisse: ut dicit Chrysostomus. In san
 ctis ait: fuisse pares virtutes: dissiles pugne: glo
 riose victorie: ideo videtur virtutes eque fore comen
 dabile. **R**einde arguitur quod melius sit pro
 pter accedentis humilitatem et sacramenti reueren
 tiam et dignitatem abstinere quam accedere. Veritas
 respondere debet figure: sicut agnus pascha
 lis non debuit nisi semel in anno immolari: ergo
 non debet verus agnus christus in sacrificio nisi semel in an
 no immolari et sumi. Item sicut baptismus qui si
 gnificat mortem dñi (ut scriptum est) non nisi semel
 accipitur in vita: ita et eucharistia qua similis mors
 dñi in apostolorum annunciat: non nisi semel accipien
 da est in vita eadem ratione. **P**reterea in man
 ducatione spirituali nullum est periculum: in sacrali autem
 periculum est: nisi homo bene paratus. Sed via fe
 curior est eligenda: ergo raro est eorum facili
 ter et frequenter spiritualiter: et per consequens frequen
 ter abstinere est melius quam frequenter accedere.
Preterea. Qui accedit considerat effectum et fructum
 cui facit: ita quod modum propius. Qui vero non acce
 dit attendit gloriam dei: et dignitatem maiestatis eius.
 Sed magis bonum est considerare et querere glo
 riam dei: quam commodum propius: ergo et per consequens
 tiam nota quod maiore. Et minus probatur: quod accede
 re in modo dicto procedit ex amore concupiscentie:
 abstinere ratione prefata procedit ex amore ami
 citie: nunc autem perfectior et excellentior est amor
 dei amicitie: quam amor dei concupiscentie: ergo et
 actus procedens ex illo amore amicitie: est perfe
 ctior actu procedente ex amore concupiscentie.
 Siquidem nobiliorum virtutum nobiliores sunt
 actus: amor autem amicitie ad charitatem perti
 net: amor concupiscentie ad spem. **Q**uod autem me
 lius sit accedere: arguitur. Primum quod quotidie est
 accedendum: et ita nullo die abstinendum. Antecedens
 est beati Ambrosii lib. i. de sacra. Panis iste quoti
 dianus est: accipe quotidie quod quotidie tibi presertim. Sic
 vine ut quotidie mercaris accipere. de ple. di. ii. non
 iste. Preterea semper est accedendum: si non ab
 stinendum. Consequentia nota. Antecedens est
 beati Ambrosii et habetur de conse. dist. v. Si quo
 tienscumque. Si quotienscumque effunditur sanguis
 christi: in remissionem peccatorum effunditur: deo
 merito semper accipere: qui semper peccato: semper
 accipere deo medicinam. **I**tem Calixtus pa
 pa de consecratione. distin. ii. peracta dicit. Peracta
 consecratione: omnes comunicent: qui noluerint
 ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim apostolo

si sternerant: et scilicet romana tenet ecclesia. **H**ic
 Hilarius eadem dist. si non ait. Si non sunt tanta
 peccata ut excoicentur deus. i. ut dignus sit excoicatione
 (nam omne mortale est dignum excoicatione) non de
 bet se a medicina corporis et sanguinis dñi separe.
His auctoritatibus vel precipit vel consultiur si de
 libus quotidie eorum: sed preceptum sicut et consiliū
 est de meliori: ergo melius est accedere quam abstinere.
Preterea quanto homo frequentius accedit:
 tanto magis dignificatur et deo appropinquat: sed
 melius est dignificari et deo appropinquare: ergo.
 Antecedens patet: quod per unum dignum accessum
 accedens dignificatur et deo unum: ac gra augetur: et
 ergo quanto frequentius id agit: tanto magis digni
 ficatur et deo appropinquat. Quia cum frequenta
 tione mysterij: crescit nostre salutis effectus: ut de
 in collecta. **P**reterea est accessus multiplex: pue
 nit commodum et accedenti et alijs ecclesie membris.
 Et abstinencia autem a bono opere nullum puenit
 commodum: licet si preceptum non fuerit: nullum ses
 quatur peccatum. Sed melius est id quo commodum
 procurat sibi et ecclesie: quam quo illa negligunt. Ad
 hoc facit parabola de seruo inutili: qui talentū su
 bi traditū abscondit in sudario. Auctoritas autem
 celebrandi pro viuis et mortuis talentū est magnū
 sacerdoti commissum ad presertim totius ecclesie: ideo
 abscondendo illud et non offerendo ad utilitates
 viuorum et mortuorum: videtur incurere fugillatio
 nem serui negligentis talentū sibi commissum abs
 condentis. Ad hoc facit illud Bede in quodam
 trac. quod sacerdos non legitime impeditus celebra
 re omittens quātū in eo est: puenit sancta trinita
 tem laude et gloria: angelos letitia: peccatores venia
 in istos subsidio et gratia: in purgatorio existentes
 refrigerio: ecclesiam specialiter christi beneficio: et seipsum
 medicina et remedio. **P**ro solatione huius
 dubij aduertendum quod ut patet ex forma dubij:
 dubiū non loquitur de indignis et indispositis: quod in
 digna sumptione incurritur maledictio desuper
 re lectio recitata. **H**is enim etsi non sit bonū ac
 dere: malum tamen est simpliciter abstinere. Con
 tra illos loquitur beatus Bernar. in ser. de festo
 pasche: cuius principium est. **N**icil leo. **D**e preb
 si estis inter angustias preuaricatorum: non quod pre
 uaricatores estis: sed quod persistitis in preuarica
 tione: addentes preuaricationem: aut penitus im
 penitentes: aut tepide penitentes. **H**ec periculosa
 fugientes: vel post miseram experientiam incerti
 na peccati. Irretiunt vos inimicus perplexus: ut ait
 (Job. xl.) scriptura neruis testiculorum. Si hac
 conscientia christi sacramenta refugitis: nihil vos
 bis commune cum christo: non habetis vitam in vos
 bis. **I**psius audite dicent. **H**is manducaueritis
 carnem filij hominis: et biberitis eius sanguinem:
 non habebitis vitam in vobis. Si indigne suscipi
 tis: indicium vobis manducatis scilicet corpus dñi
 non iudicatis. **R**edite ergo preuaricatores ad
 cor: et in toto corde querite deum: et odite malū: pe
 nitentes non verbo tantum et lingua: sed spiritu et
 veritate. **H**ec Bernar. **H**ec attendunt isti quibus
 sibipsum nocent abstinendo a communione et ce
 lebratione: si fuerint sacerdotes: dicentes sibipsum
 melius est corpus christi non sumere: missam non
 celebrare: quā indigna accedere: quod vniuersum
 est. **M**elius id est minus malum. **H**am dicit scri
 ptura. **N**on est bonum sumere panem filiorum et
 mittere canibus. Sed hec scietes non erubescunt
 miseri esse canes impudētissimi: qui vocati sunt
 in partem filiorum dei. **H**ec timent esse vasa mor
 tis facta in interitum: et receptacula immundis
 cie: qui esse debere locus et hospitium: atque vasa

Hilarius.

Luc. ix.

Beda.

Bernar.

Ambro.

Mat. xv.

mūda vite & gratie: immo fontis vite & glorie. Quanta eos manent tōmēta q̄ dñō hospitii nēgant: si maiora sodomitis preparata sunt his: q̄ christi seruos nō recipiūt. Si q̄ minimū xp̄i discipulum hospitio nō colligit: audituri sunt. Discedite a me maledicti in ignē eternuz: q̄ hospes fui & nō collegistis me. Quid audituri sunt qui xp̄m in propria venientem: cū sint sui: substantia & officio nō recipiunt: Sodomite q̄ angelos veniētes nō collegerunt: ignē & sulphure puniti sunt. Ibi aut dubiū: qui dñm angelorū pullantē ad fores cordis: vt cenet cū eis suscipere cōtemnant: vt suis libidinis vacent: quin mittendi sint in stagnum ardentē sulphureū: nunq̄ inde liberandi. De his ergo dubiū nostrū nō querit. Sed de illis qui sibi bene sunt conscij: quoz quidā accedunt: quidā ex reuerentia sacramenti abstinēt. Hō tñ de illis qui aliquo debito rōne officij religionis aut beneficij tenent cōicere vel celebrare. Ibi enī nō sunt in statu in quo possunt laudabiliter abstinere. Siquidē oīs debens nō solū debitu cū pōt: nō soluendo peccat. Ad Unde cōsequenter aduertendū: q̄ colligendo que doctores scribunt de varia sumptione huius sacramēti: potest distingui quadruplex māducatio huius sacramenti: scilicet

- 1. Pure corporalis.
- 2. Sacramentalis tantum.
- 3. Spiritualis tantum.
- 4. Sacralis & spūalis simul.

Eiusdē. rrr.

Secū. rrr.

Māducatio quadruplex huius sacri.

Quid sit māducatio corporalis tñ.

Joā. vi.

Quid sit māducatio sacralis tñ.

Māducatio corporalis tñ: est comestio specierum sacramentaliū: vt cibi corporalis: nullo habito respectu ad rationem sacramenti: quō manducat sacm animal brūtum mus vel porcus: nō potens cognoscere rationem sacri. Hoc etiam modo sumit fidelis vel infidelis: dū species illas accipit: vt aliū corpus cibū: nihil cogitans de sacramento. Est tamen & alius modus corporales intelligendi manducationē suē carnalē: quō iudei intellexerunt verba xp̄i: de quo. s̄. dictum est: lec. rrrvi. Ad māducatio sacralis tñ est actualis susceptio sacramenti cū intentiōe sumendi vt sacramētū: sine fide formata charitate. Dicitur enī cū intentione sumendi vt sacramētū. i. vt alicuius rei significatiuum vel contentiū. Requirit enim intentio sumēdi sacm fm fidē sacramēti: q̄ fides sit in ipso sumente vel in alio. In ipso vt in fideli credente in sacramento cōtineri xp̄m. Vel in alio: vt in heretico: seu infideli volenti tamen sumere eodem modo quo fideles sumunt: ad eundem sc̄ effectum. Ut exempli causa: si talis sumeret hostiam consecratam cogitans & intendens: volo sumere ad eundem effectū ad quem xp̄iani: fiat q̄ fieri pōt: licet nō crederet aliquid sacrum cōtineri sub hostia. Ille quidem sic sumens sumeret sacramentaliter: q̄ nō vt aliū cibū corporale: nec spiritaliter: ergo sacramentaliter: alioquin oporteret ponere quintū membrū. Hec est intentio Alexā. parte. iij. q̄ rliij. memb. iij. Qd enim intentio sumendi vt sacramētū: requiratur ad sumptiones sacramentaliter: declarat per s̄ de adulō: si ab alio lanaretur in aqua p̄serente formā baptizadi: ipse enī nō intēderet baptizari: sed simpliciter lanari: vel in alia aqua: nō lanaretur sacramentaliter: nec baptizaretur. Si vero intēderet baptizari siue lanari vt christiani intendunt dicens sibi. Uolo hoc fieri circa me eodem modo quo christiani credunt: licet nō crederet lotionē illam esse alicuius efficacie vere baptizaretur. Ex illo patet q̄ aliud est manducare sacramētum & manducare sacramentaliter: quia mus & infide-

Aliud ē māduicare sacramētū: aliud manducare sacramentaliter: quia mus & infide-

lis manducat sacm: sumens species panis sicut alium cibū: & tñ nō sacramētū liter. Ad māducatio spiritualis tñ est fide formata in christū actu vel habitu credendo ei vt capiti membriū incorporari: sine actuali specierū sacramentaliū sumptione. Dicit fide formata: propter angelos qui nō manducant spiritaliter hoc sacm: licet xp̄o fruantur in gl̄ia: q̄ nō habēt fidē: sed visionē clarā: idē est de beatis. Dicitur credēdo actu: propter adultos in christū credentes. Dicitur habitu: p̄pter paruulos baptizatos: qui habent fidē infusā: s̄lt & charitatē. De hoc latius vide supra lec. rrrvi. Dicitur sine actuali & ad excludēdum manducationē sacramētāle. Ad māducatio sacramētalis & spūalis simul: est actualis sumptio sacramētū cum fide formata charitate: sumētem sumpto incorporatē. Et patet declaratio ex precedentibus. Ad Cōsequenter suppono cū magistro lib. iij. sacm. dist. i. & doctoribus ibidem scribentibus: q̄ sacramētū nō le. virtute operis operati cōferunt gratiam: ita qd nō requiritur bonus motus interior qui mereatur gratiaz: sed sufficit qd suscipiēs nō ponat obicem. Sicut in sacris & in sacrificijs vet. test. nō cōferebat gratia ex hoc solo: qd suscipiēs sacro vtebat nō ponens obicē: sed tantū conferebat ex virtute boni motus interioris tāq̄ meriti: vt dicit Sco. in scrip. iij. dist. i. q. v. qd dicitur sic intelligo: qd suscipiēs sacramētū nō solū cōsequitur gratiam tantam quantā meretur bonus motus interior: quo suscipiens conuertitur in deum: sine de cōdigno / siue de congruo. Sed vltra hoc cōsequitur gratiam tantam vel gratie augmentū ex sacramēti efficacia: quaz operaretur in nō ponente obicē: nō rōne actualis deuotionis vel dispositionis: qd est p̄p̄tū sacramētis nō le. alioqn frustra susciperet sacm vbi de suscipiendo nō obligat preceptū. Hic enī adderet personalis dispositio merito qd haberetur etiam sine sacramento. Et hoc est qd dicit btūs Aug. & allegat magister vbi. s̄. volens aperire differentiam inter sacramenta vet. test. & sacramenta nō le. Illa inquit promittebant tantū & significabāt: hec autē dant salutē. Si autē sacramēta nō le. nō darent gratiā: nisi quantum erigit accipiētis dispositio: non aliter darent salutē / q̄ sacramenta vet. testā. In quoz vltū etiam in dēi ipsi ex deuotione: & p̄cepti diuini obedientia vtentes gratiaz acceperunt: quantum eozū preparatio erigebat: sed quia non acceperunt ex efficacia sacramentozū: dicitur non dare: sed significare & promittere salutē. Hec certe nō le. sacramenta darent salutē. Hic autē dant salutē: q̄ post meritum dispositionis vtentium ex efficacia quā sortitūtur ex institutione xp̄i: & merito passionis eius: p̄ferūt gratiā qua saluamur. Hinc ait Berson in trac. de pollutionibus nocturnis. Celebratio habet efficaciam magnā virtute operis operati: propter quā nō tantū de valere volūtas sola celebrādi sicut par volūtas actu celebrās. Addit itaq̄ op̄ hoc exterius aliquid bonitatis ad bonitatem volūtatē: propter meritū passionis christi: ideo dici solet opus p̄uilegiatum. Ad His p̄missis respondeo ad dubiū per tres p̄positiones. P̄tia: Utrūq̄ sc̄ accedere ad eucharistie sacramentāle cōiōnē: & ab eadem abstinere: in casu dubij pōt esse meritorū & laudabile. P̄robatur p̄o p̄ma parte: q̄ que digne accedit vt ponit casus dubij: accedēdo merei fructus eius percipere: vt deductū est. s̄. lec. lxxxv. Itē per dignā sumptionem meretur sumēs vitā eternā fm illud. Qui manducat me: et ipse viuet p̄pter me. C̄sc̄a pars p̄batur: q̄ pōt

Quid sit māducatio spūalis tñ.

Māducatio sacralis & spūalis simul quid sit.

Super p̄s. lxxxij.

Berson.

Joan. vi.

q: pōt aliquis ad sumptionē sufficienter dispositus (puta nō existēs in mortali) attendere sacri dignitatem et tremendā excellentiam: suāq; fragilitatem: et ex humilitate propter sacramenti reuerentiam abstinere: se reputādo indignū. Et ille actus quo elicit velle abstinere: est actus procedens a virtute fidei et humilitatis: ordinabilis in deum: quia dei magnificatus: et per p̄sequens pōt esse meritorius. Ad hoc est autoritas Aug. 3. allegatorum: ubi dicit de zacheo 7 centurione: ambo saluatores honorificantes: honorificare autem salutorem est meritorium. **¶** Secūda propositio. In casu dubio: quo fēs pōt quis laudabiliter abstinere et laudabiliter accedere: fructuosius est: melius et laudabilius accedere sumendo eucharistiam sacramentaliter et spūaliter: q̄ abstinēdo a sumptione sacrali: sumere t̄m spūaliter. **¶** Probaf multiplex ratio: q: maiorē fructū consequi primū q̄ secundus ergo. Consequētia nota. Antecedens probatur. Quia omnē fructū qm̄ consequitur secundus: cōsequitur primus: qm̄ ambo manducant spiritua liter: et pono q̄ sint eque dispositi: et vtra hoc consequitur fructum: quē dat sumptio sacramenti et opere operato: quē nō consequitur nō sumens sacramentaliter: vt p̄ter ex notabili ultimo. **¶** P̄terea: q: accedere procedit a nobiliori virtute q̄ abstinere: ergo est actus nobilior. Tenet consequentia: q: quāto virtus perfectior: tanto actus eius nobilior. Antecedens patet: quia actus accedens di procedit a charitate et dilectione huius sacramenti: et in eo contenti: sed actus abstinendi elicitus: hoc est velle abstinere: procedit a timore: sed perfectior est virtus charitatis et dilectionis q̄ timoris. **¶** P̄terea actus accedēdi procedit ex pluribus virtutibus: vel saltē cōpartitur fecū plures virtutes: q̄ actus abstinēdi: ergo est melior. Antecedens probaf. Quia accedens nō minus se humiliat: q̄ abstinēs: et vtra hoc habet virtutem diuine cōfidentie. Nam quis considerans excellētissimā magnitudinē huius sacramēti: ex quo mouetur motu reuerētie. Consideras etiā snā ip̄reuerētionē: ex quo mouet motu profunde humilitatis. Considerans deniq; periculū in indigno accessu: per hoc mouet motu timoris: ac sic abstinere indicās se min⁹ dignū tali cibo supercelesti. Ali⁹ vero eadē cōsiderans: eisdē virtutū motibus mouet: vltra hoc considerans ineffabilē dei bonitatem: misericordiam: dilectionē: qua nobis in hoc sacramēto seipsum in cibum dedit: volēs vt eo vteremur et per hoc mouetur motu cōfidentie in diuinam misericordiā: nihil in se: aut in suis meritis: sed in sola dei misericordia cōfidentis: et desiderat deo vniui: quod dilectiōis est: habet virtutes omnes quas habet abstinens: et vtra cōfidentiam: que valde deo placet: ad quā frequenter adhortatus est dicens: p̄sīde sili tē. Item non vti sacramento cum potest: et proficit videnti est quidā gradus in gratitudinis: ex opposito vti benefici: quod est quēdā recognitiō beneficiati gradus est gratitudinis: ergo p̄ter virtutes predictas: sumptio sacramenti procedit etiam ex gratitudine. faciunt ad idē rationes supra pro illa parte adducte. **¶** Tertia propositio est. Esti non peccent: im̄ prudenter tamē agunt et stulte: qui dispositi abstinēt a sacramentali communione. **¶** Primū qd̄ non peccent patet ex propositione prima. Quod impudenter agunt et stulte abstinendo probaf post Verf. super magnificat trac. ix. Nam impudenter agit quoad ceteros. Stulte quo ad se. Nam per hoc sacrificiū datur gloria deo in altissimis et in terra pax hoibus bone voluntatis. Ipsum

Dispositiō abstinēt a sacrali cōione et si non peccent im̄ prudenter t̄m agunt.

letificat angelos: liberat in purgatorio detentos vt eorum pena breuior: sit et lenior. Vtatoribus impetrat nunc conuersionem ad gratiā: nūc p̄feruationē l̄ ḡsa: nūc p̄ mūdi picula firmamētū: nūc angelozū castodiā: et refrenationem tentationū. Tanta aut bona negligere imprudens est: ne di cā impietatis. Stulte agunt quoad se: ferū q̄ se magnis et multis bonis priuant que cōsequerentur ex opere operato. Tam q: stult⁹ est timor ille: vel reuerentia minus prudens qm̄ ad dñm se vocantē et imitantē nō accedit: sed procraftinat: et conuina voce dicit: cras cras. Vn̄ sepe venit illud Hasonis. Qui non est hodie / cras minus aptus erit. Deniq; talib⁹ qui nolūt accedere: nisi sint actua liter deuoti et seruidi: contingit similiter agere quasi frigidis nolentib⁹ igni appropinquare: nisi prius calidi sint: et infirmis nolentibus consilere medicum: nisi prius sani sint: qd̄ q̄ stultū sit: nemo est qui ignorat. **¶** Et si quis dicat vacatōnem a celebratione ideo fieri: vt ipsa postea reuerentius et deuotius quanto rarius fiat. Responsdet cancellarius Berfon loco tractatus de celebrationibus allegato. factum inquit posse euenire. Sed ex aduerso cōtingere potest q̄ talis subtractio remouebit habitū ad bonū: cui⁹ effectus fin p̄m est delectare. Signū inquit acquiriti habitus: est in opere delectari. ij. Ethico. Subdit. Distraberis hodie: parum deuot⁹ es: parum recollectus: plurimum tentatus a carne: mundum demone. Credo equidem: sed agnoueris quod nō dormiunt qui te perfectum: cras idem erūt aduersantes tibi hostes: ruezq; deuotioni insidiantes: quales sunt hodie. Quocirca non irrationabiliter consulit sapiens: quod cūq; potest man⁹ tua instanter operare. Hec si em̄ qm̄ tale temp⁹ ad laudabiliter celebrandū tibi cōcedetur: quale modo habes. Et si vtrunq; habes: vtrunq; meli⁹ est. Est qd̄ fueris i hac vel illa die defectuosus: cut nouus defectū in non celebrando superinducis: Sed frigidus sup̄ dicis aut tepidus. Sepe sustinet initium celebrationis: hominem parum deuotum et frigidum: quē in fine dimittit calidū et feruidum. Corpus xpi ignis est spiritualis accede fiducialiter ad hunc ignem: calefices facies. **¶** Audiamus Ambro. orantē. Hanc est qd̄ ad mensam tuam mundo corde: et innocentiis manibus nō venimus: sed grauius est: si quia peccata metuimus: sacrificiū nō reddimus. Et subdit. Licet igit p̄ obedientia adistere: et pro idulgētia petere: pro officio ministrare: pro remedio immolare: et pro populo obsecrare. **¶** P̄terea aut sic timens celebrare abstinere: q: cōfidentis de industria sua: sperat se alio in tpe magis aptū futurum: aut quia maiorem dei gratiam se preparatē expectat. Si primum: stulta est presumptio. Hecq; enim toto tpe vite sue quātūlibet in longū protrahat: quis sua industria dignum se reddere potest tanta communione autōnis omnium: boni infiniti. **¶** Q̄ Unde et hoc omni accedere velle ti ignorandum nō est: qd̄ precipue ex diuino munere: et non ex nostra industria seu preparatione reddimur digni participatione sacramēti. Hoc cogitatum et masticatum humiliter nos reuocemur: et profecto humilitas sola est que disponit p̄ digna tanti hospitis in anime cenaculo susceptione. Si secundū: fatua est hec expectatio a domino: qui semper sublatō impedimēto: presto est: nec nouit tarda molimina spiritus sancti gratia: vt ait Ambro. Hec abbeziata est manus domini: vt saluare nō possit: neq; aggrauata aurius vt non exaudias. Esa. lix. Stat pulsans ad

Quidius.

Ecclesia. ij.

In quadañ homelia.

tij: que reflectio iteratur. Item baptisimus chara-
 cterem imprimit: ideo iterari nō debet: sec⁹ de sa-
 cramento eucharistie. Ad tertiu⁹ dicitur: q̄ ois p̄para-
 tio interior requisita ad digne spūaliter cōicandū
 sufficit ad digne sacramentaliter sumēdum: r̄ id est
 equa securitas. Nam quilibet nō dign⁹ spūali mā-
 ducatione: est in periculo mortis eterne: quia in
 mortalit: q̄ mortu⁹ est periculū: in quo quisquis
 nō fuerit: sine periculo manducat sacramentaliter
 Dispositio autē exterior: r̄ ieiunij nature: r̄ simi-
 lia satis certa sunt: r̄ ita sine periculo cauceri pos-
 sunt. Ad aliud iam patuit ex probatione se-
 cunde p̄positionis: q̄ accedens nō tantū cōmo-
 dū suū querit: sed magis gloriā et reuerentiā dei.
 Hāc accedendo representat summā dei charitatē
 qua pro nobis passus est in cruce: s̄m illud. Hoc
 facite in meam commemorationem. Representat
 infinitam eius potentiam: qua Christus deus et
 homo tam mirabiliter nobiscū esse voluit in tan-
 tilla sacramenti specie. Representat infinitam dei
 bonitatē q̄ se sic in reflectionē aie dare voluit no-
 bis indignis cibū vite. Representat ineffabilem ei⁹
 sapientiam: r̄ eo ordine nos repararet quo ceci-
 deramus a statu innocentie: vnde Inno. Panem
 angloꝝ manducauit homo: quatenus vñ mors
 nesciat in eternū: vñ s̄m Inno. magis redundat
 in gloriā dei accessus: q̄ abstinentia ab eodē. Un-
 de patet q̄ digne accedit: nō tantū ex amore cō-
 cupiscentie: sed magis ex amore amicitie accedit.
 Ad illa que arguūt pro parte opposita: si intelli-
 gūtur de acceptationibus digne: sunt pro seba pro
 positione: si autē loquūtur ḡraliter dicendū q̄ au-
 ritas inducta intelligat ceteris paribus: cessante
 impedimento r̄ de p̄silio nō de necessitate p̄cepti
 Ad illa de cōmodis r̄ vtilitatibus q̄ sequūtur
 accessum: dicitur: et si cōmēdabile est q̄ h̄mōi cōmo-
 dat fructus adq̄rant accedēt: r̄ alijs nō: tñ nō est
 in p̄cepto: r̄ ideo sine petō p̄nt omitti. Hō em̄ te-
 nemur oia sp̄endere deo nobis p̄ximo que pos-
 sumus: sed illa dūrāat ad que p̄cepta nos obli-
 gant. Parabola etiam de talento loquitur de vjs
 qui in officiū acceperūt bona dñi vt ea dispensa-
 rent. Si quis ex officio celebrare tenetur: r̄ nō ce-
 lebrat: incurrit fugillationē serui nequam. Ad
 autoritatem. Bcde dicit: q̄ merito mouere debet
 exhortando sacerdotes ad frequenter celebrādū
 q̄ qui nō faciūt priuāt r̄c. nō aliquid auferendo
 sed nō impendendo quod impedere possent. Et
 hoc extra casum necessitatis: aut p̄cepti nō in-
 ducit p̄ctū: licet exhibitio magnum habeat meri-
 tum. U Sed circa hoc queritur vtrū sacerdos
 possit a celebratione huius mysterij perpetuo ces-
 sare ex reuerētia sine mortali peccato. Ad hoc vi-
 detur dicere Alex. parte. iij. q. h. membro. ij. q̄ sic.
 Unde ait. Existimo tamen si quis sacerdos non
 habens curam animarum: nec officium: nec be-
 neficium propter quod haberet necesse celebrare
 r̄ ob reuerentiam sacramenti r̄ timorem sue indi-
 gnitatis: cessaret semper nisi iniungeretur sibi cō-
 trarium a superiore: q̄ non peccaret mortaliter.
 Et satis concordat sanctus Bonauen. in. iij. di.
 xij. q. iij. dicens: q̄ sacerdos si non vinit de altari
 sed in sua libertate manet: non tenetur magis q̄
 alius homo: nisi de bono r̄ equo. Et notentur sin-
 gule clausule quas ponit Alexan. C Beatus ve-
 ro Tho. illud dictum reputat irrationabile: vnde
 ait parte. iij. q. lxxvij. ar. r. in. iij. dis. xij. q. ij. ar. i.
 Unusquisq̄ tenetur vti gratia sibi data cum fue-

rit oportunitum: s̄ illud. ij. Coꝝ. vi. Hōitatur ne ij. Coꝝ. vi.
 in vacuum gratias dei recipiat. Opportunitas
 autē offerendi nō solū attenditur ad fideles christi:
 quibus oportet sacramenta ministrare: sed prin-
 cipaliter per comparationē ad deū: cui in plera-
 tione huius sacramenti sacrificium offertur. Un-
 de sacerdoti etiam si non habet curam animarū:
 non h̄ omnino a celebrationē cessare. facit ad idē
 illud Grego. Dum crescunt dona: etiam ratios
 crescunt donorum: r̄. Petri. iij. Unusquisq̄ li-
 cut accepit gratiam: in alterutrum illam admini-
 strantes. Reus ergo erit negligentie: si cui data
 est potestas nobilissima: illa non vatur ad hono-
 rem dei: r̄ salutem suam r̄ aliorum vniū: r̄ mor-
 tuorū. Sed saltem videtur q̄ celebrare teneatur
 in precipuis festis: r̄ maxime in illis diebus: qui-
 bus fideles communicare p̄sueuerunt. Brauius
 autem peccant qui non ex sacramenti: sed sua la-
 scitia: aut seculariū negotiorum cura: omittunt:
 quibus dici potest illud. ij. Macha. iij. q̄ iam nō
 circa altaris officium dediti erant: sed cōtemp-
 to templo: et sacrificijs neglectis: festinauerunt parti-
 cipes fieri palestre: et patrios honores nibili ha-
 bentes: grecas gloriās optimas arbitrabantur.
 Et licet opinio beati Thome videatur proba-
 bilis: ratio tamen sua ex verbis apostoli sumpta
 non videtur sufficere. Cum quia apostolus in ver-
 bis suis non videtur imponere p̄ceptum. Dicit
 enim. fratres hōitatur. Exhortatio autem non
 infinat p̄ceptum. Cum quia sic probaretur q̄
 teneretur quilibet sacerdos quotidie cessante les-
 gitimo impendimento celebrare: vt nullo die gra-
 tiam dei in vacuū proferretur accepisse. U De
 communione laicorum immo generaliter fidelij
 rationis vsū habentium dicitur secundus Alex-
 ran. q̄ non tenentur. nisi ex mandato ecclesie ses-
 mel in anno: secundum casū. omnis de pe. r. te. Et
 in articulo mortis: de quo Innocen. Necessario
 quippe sumendus est agnus: vt a vasaioꝝ pte
 gamur: nec exire possumus de egypto: nisi cele-
 brando phase pascalem agnum edamus. Verba
 vero christi: que in p̄cepto sonare vidētur. Hi
 si manducaueritis r̄c. intelliguntur de māduca-
 tione spirituali: vt supra dictum est. Unde nō ha-
 bent efficaciam p̄cepti quo ad sacramentalem
 sumptionem: sicut habent illa. Hi si quis renat⁹
 fuerit ex aqua et spiritu: non poterit introire in
 regnum dei. Nam christus prius sua verba de-
 clarando dicit. Caro non prodest quicq̄: scilicet
 sine spiritu. Verba que ego locut⁹ sum vobis: spi-
 ritus r̄ vita sunt. Et tantum de illo dubio.

Innocen.

Gregorius
Pet. iij.

Innocen.

Joan. vj.

Joan. iij.

Joan. vj.

Questio.

Risio ad
q̄stionem.

Bonauē.

Thomas.

Lectio. lxxvij.

Anc
 de sexto
 dubio. s.
 de negli-
 gentijs
 circa cō-
 secratio-
 nē r̄ mis-
 se offm̄.
 p̄tugētī
 b⁹ q̄ qm̄
 innume-
 re sunt:
 errare ei
 r̄ dūiare
 infinitis
 modis

frequenter est: rñ calix: vel etiã si vsq̄ in finē misse de ppa-
 ratur: ne rando calicē cū vino oblitus fuerit: vel aliqua de
 q̄ obset ruz: q̄ hostia corporis: si sumpta nō est: in corpo-
 rali mīdo reponat: r calix rite preparat: r ab illo
 p̄ficere qui loco. Simili modo postq̄ r. canon super calicē
 dem potest peragat: q̄ tunc non iterat: eo q̄ nihil anteriorū
 eoispo r ce dictū est sup calicē: r tūc in fine misse corp⁹ r san-
 lebiare: dū quis accipiant. ¶ Si autē sacerdos p̄notiãdo
 modo ha verba forme calicis: deficiat ante perfectionem:
 beat coad tunc dicendū videt scilicet de hostia: q̄ in vase mū
 intorem sa do cū reliquijs feruet: r cū alio vino calix vite p̄-
 cerdotem. ¶ paretur. Et ab illo loco. Simili modo postq̄: ab
 alio sacerdote sacramentū sanguinis cum missa
 perficiatur. becalber. ¶ Uidef tamē saluo melio-
 ri iudicio: q̄ cautius ageret: in casu quo panis r
 vinū cū reliquijs ponendū esset fm dicta dñi Al-
 berti. si tūc a sacerdote supplente: post sumptio-
 nem corporis r sanguinis quos ipse cōsecrauit:
 ante ablutioē sumeret: sic nō cū reliquijs putre-
 sceret. ¶ Circa intentionē necessario requisita
 tam possunt similiter defect⁹ aliqui contingere.
 Nam qualē sacerdos habere debet intentionē:
 dictū est. s. lec. vi. ¶ Querit ergo quid si parti-

* Quid agendū: si sacerdos post sumptionem sacramenti corporis vel sanguinis vigeat aut suffragationem? Respondeatur: si ante sumptionem aut suffragationem nullus morbus expensus: vel extussus: aut screandum: ne sic species sacramenta sequens sacramentū spūm: vel quō vigeat ad tussim aut screationem retineatur: vel trāsglutiat. Si autē ex nimia violentia liter per intentionē excluderet: intendēs illā solaz cōsecrare: band dubiū quin aliē nō sunt cōsecra-
 re. ¶ Sed biceres quid si certū numerū consecratis intēdit: p̄nta decē: et facta cōsecratione inuenit vñdecim particulas: que barū nō est cōsecrata: potest dici: licet in numero errauerit: p̄nta decē que sint vñdecim: nō tñ errat in intentione que est ad cōsecrandū oēs illas numeratas: si tunc in loco cōsecrandarū particularū posita: ideo oēs censē cōsecratas. Nullus em̄ ita intēdit consecrare numeratas: q̄ si plures essent

vel pauciores vellet eas nō consecrare. Quod si aliquis eppesse r distincte intēderet p̄ccit: e decem cōsecrare cū exclusionē pauciorū vel plurimū: p̄nto q̄ tūc nullā cōsecraret. Ratio: q̄ ad cōsecrandū requirit intētio sup determinatā materiā: quam distincte cognoscit r p̄t discernere ab alijs: sed cū sint ibi vñdecim particule simul posite: nec decem discernit ab vñdecim: sed h̄ cōsua intentionē decē cōsecrādū: et illis vñdecim: r nō discernit quas decē: nō habet intētionē sufficientē ad cōsecrādū requisitā. Sicut si p̄positis mille particulis: et illis intēderet cōsecrare decē tantū cōfufē: nec discerneret quas decē: nullā cōsecraret. ¶ Idcirco cōsiderent vñc autele. Prima si plures particule sunt cōsecrande ponat maiora particula cū minoribus: vt dū cōsecrare voluerit: simul offerat oculis hec ille: sic nō oblitus est: m̄noy: qd etiã propter signa cōcuncta ita fieri: vt sic oēs simul signent. Secūda cautela: q̄ presbyter intētionē suā nunq̄ dirigat ad numerū: dēterminatū particularū: intēdendo tot vel tot cōsecrare: sed ad multitudinē particularū positarum cuiuslibet sint numeri: r forte bonū esset numerum ignorare: sic liberabit celebrās a dubijs et scrupulis. ¶ B̄ H̄c de defectibus cōtingētib⁹ circa ceremonialia: hoc est circa exteriora ab ecclesia ordinata locat: p̄nta: vñc: vñc: vñc: orationes: gestus: ministros r cetera: que nō sunt de necessitate consecrationis: q̄ eis nō seruatis nihilominus vere cōsecrat sacerdos: si habuerit materiā debitā: r intētionē cōsciendā: licet grauior peccet p̄termittēs aliquod horū: r quandoq̄ incidat ex cōmunicationē quādāq̄ irregularitatem: p̄pter cōstitutionē ecclesie: de quib⁹ ordinatē supra dictū est lec. vii. r sequētib⁹: ideo superflū foret hic repetere. Uñ in obus talib⁹: si aliquis neglectū fuerit: p̄cedendū est: q̄ per huiusmodi negligentia sacrificij perfectio nō impedit: penitentia tñ agere debet: et cuius negligentia defectus noscitur cōtingisse. H̄c tñ oīs omīssio dñmmodo temeraria nō fuerit: r sine p̄cepto inducit culpam. Sicut etiã si ante fractionē sacramenti aut in fractione: sacramētū aut pars eius diaberef in calicē p̄pter frīg⁹ manuū sacerdotis: vel aliaz causam: quo minus postea posset seruare ritū ecclesie: non est p̄pter hoc necessariū aliquid iterare. Hec em̄ respiciūt corpus xp̄i mysticū: ideo in sacrificio veri corporis xp̄i nihil variat. ¶ H̄c cōsequēter de negligentijs redundātib⁹ ad irreuerentiā sacramēti: vt si aranea vel musca ceciderit in calicē: aut venenū deprehendatur immissum: aut si sanguis effusus fuerit in terrā: vel super altare in toto vel in parte: aut hostia in terrā ceciderit: aut eā p̄diderit: aut mus comederit: aut in reservatorio quo custodit: p̄pter infirmos cōpuit. ¶ De primo dicit sanct⁹ Tho. xvi. s. in solutione tertij argumētī. Si musca vel aranea in calicē ante cōsecrationē ceciderit: aut etiã venenū deprehensum fuerit immissum: d̄ effundit: et abluto calice denuo aliud vinū ponit cōsecrādū. Si vero aliquid horū post consecrationē acciderit: d̄ animal cante capri: diligētē lauare r comburi: r ablutio cū cineribus in sacrarium mitti. Quod si venenū ibi deprehēderit immissum: nullo modo d̄ sumere: nec aliū dare: ne calix vite vertatur in mortē: sed d̄ diligētē in aliquo vasculo ad hoc apto cū reliquijs cōseruari. Et ne sacm̄ maneat imperfectū: d̄ aliud vinū apponere in calicem: r denuo resumere a cōsecratione sanguinis r sacrificij perficere. hec Tho. Nihil em̄ abominabile sumi d̄ occasione huius sacramēti: vt nō

fit: vel in p̄niculū m̄dū: et postea materia illa si nō appareat aliis: que species sacramentalis in ea comburatur: et cineres reponant in sacrario.

missus est a summo patre: qui et tulit abominaciones impietatis totius humani generis: cuius memoria in hoc sacrificio digne fumentibus melior dulcor: est atq; fauo. Adodo autem cantus iste non iteratur: excepto officio pro defunctis: in quo mos ille adhuc obseruatur: ne ex pollicitate populo tedium generetur. Et ideo nunc comunio: et non antiphona nominatur. * Dicitur enim antiphona: qm̄ cōtra psalmū sonās: vt quia parayna ab vno choro: pars altera ab alio choro canitur ab anti qd̄ est contra: rphonos sonus: quas vox reciproca per choros alternatim sonans: fm̄ in pa piā. Significat etiā cantus ille fm̄ Inno. et Alexā. gaudium apostolorum qd̄ habuerunt de xpi resurrectione: iuxta illud Joā. r. Bani si sunt discipuli viso dño. Qd̄ autem recipiatur cantabat in sinatu qd̄ resurrectionis gaudium discipuli sibi mutuo nūciabant. Unde duo discipuli venientes de emaus: cum inuenissent in decem congregatos: et eos qui cum ipso erant dicentes. Surrexit dominus vere: et apparuit sumoni petro: et ita qd̄ clerici vnusal raris canūt r statim aliū latus secū. dam partē cātādo cōplet: significat totū clerum et totū chorum les hōmī mystificationes per totā canonem exposicionem velut spernēdo derideat: cū tñ a yris peritissimus et om̄i scētiarū genere doctissimus. In necentium loquor: prius lothariū: et Alexā. de ales) expositiones hōmī fideliter tractentur: ex quoq; fontibus: et ipse Alber. et posteri pene quicquid scripserūt hauserūt. Qd̄ illi a monachis antiquis receperunt: tanto magis amplectēdū puto. Itē est antiqui monachi anachorite et nobite egypti: et si vira vt colūbe simplices fuerunt: tamē spūs sancti illuminatione prudētissimi exierunt contra quos nec vnuerse antiqui serpentes doli et versute cōuallescere potuerunt. Quorū vitā et doctrinā miratur magnus ille Hieronimus sacra dogmata et collationes scilo egregio: et sensu prorum profectū fundissimo descripsit: ad quoq; capiendū intelligeniam vix humanū sufficit ingenium. Et hęc dū arguit qd̄ in ipso cōtionis cantu nō semp fit mentio de resurrectione dñica: quia sicut xpus dñs verbis docuit et factis: et nōnunq̄ aliud in vrbis aliud factis: ita in misse officio aliud vrbis: et aliud gestibus corporis et factis designatur. Unde vt vsum est: quia officium misse in memoriā xpi celebratur: presertim passionis: resurrectionis et ascensionis dñi nri iesu neq; credē xpi et. Ipsa dñi passio resurrectio: ascēsiō et cetera ad humani generis salutē acta: nō mōverbis quid in tā sed gestu et signis representantur. Qd̄ irridere: est catholica simplicitatem: nimo pfundissimā mysteriorū abditā intelligentiam despiciere. Ua de suo senariatur autem hic communionis cātus fm̄ diuersitatē temporum et festorum: correspondēter ad totius misse officium ordinatum.

Dominus vobiscum. Et

cū spiritu tuo. Oremus. ¶ Post hanc sequitur secunda pars huius tertie et vltime partis misse. In qua fit humilis supplicatio in prelatione orationum sine collectarum: que postcommuniones dicuntur: et patet ratio nominis vel com plende: eo qd̄ per eas cōpletur et finitur misse officium. Cantata nāq; cōmunionē: et qua sacerdos spirituale gaudiū populi spūaliter secum sacrosanctam eucharistiā cōcitantē concipit: ipse letus et hilaris ad populum se conuertit: ipsum salutans et dicens. Dñs vobiscum. et supplendum est: fm̄ Alber. et maneat in eternum vobiscum scy vestris infusus: sicut dicit Joā. rxi. Tu in me pater: et ego in eis: vt sint in vnum cōsummati. Sic et xps fidelibus spūscm̄ a patre dandum promisit in eternum: vñ ait. Et alium paracletū dabit vobis: vt maneat vobiscum in eternū. Et respōdet populus: vt viciē populi tenens. Et cum spū tuo: optāst et in spiritu sacerdotis maneat xps quē pro oib; accepit: sciens qd̄ parū valet sacramētū corporaliter accipere: nisi remaneat in penetrabilis cordis et in spiritu sūb deuotione. Spiritus enim cibus in spiritu: et non in corpore est cōseruāndus. Spūs nāq; est deus: et eos qd̄ adorant eū: in spū et veritate oportet adorare. Joā. iij. ¶ Deinde sacerdos redit ad dextrum cornu altaris: et eleuatis manib; ad orationē populū prouocās: et dices. Oremus: vltimā misse ofonē exequitur multiplicans eā fm̄ numerū collectarum in principio misse: et secretay ante canonem prelationem prēmiffay: fm̄ Inno. s. sunt autem be orationes post cōtionē in fine misse: ad significandum fm̄ eūdē: qd̄ ita nobis necessaria est subsequens oratio sicut precedēs. qd̄ sine intermissione orandū est. Oportet semper orare et nō despicere. Luc. rxiij. Petit autē in his ofonib; eleuatis manibus cōtionis perfectionē: vt eā ab alto dñs misericorditer largiat. Que duplex est. Una gratie in via: alia glorie in patria. Operatur enim refectionis gratiā in via in pñtū: ad cōsequēday gloriā in beatitudine celestis: vt sicut nunc sub specie panis et vini abscondite accipis: ita in patria in beatitudine et clara diuinitatis visione perficiat: vt sic verū fiat qd̄ dicit ps. Et tiam et gloriā dabit dñs. Hoc autē facit attendit in omnib; postcōtionibus: que per totū annū leguntur: si diligēter inspiciunt. Qd̄ etiā frequēter exprimit in ipsa verborū significacione: sicut hic. Perficiant in nobis dñe tua sacramenta qd̄ cōtinent: vt qd̄ nūc in spe gerim; rerū veritate capiam;. ¶ D Dicitur autē hęc ofonē: redit ad dextrū cornu altaris ad significandū (fm̄ Inno. et magistrū in rōnali) qd̄ in fine mūdi xpi pñticia rō reditura est ad iudeos: qui per dextrū cornu significatur. Tunc enim iuxta. c. r. Esa. pphetiam ad dominū conuertentur: et reliquie israel saluē sicut: vt allegat apostolus ad Roma. it. finita autem oratione redit ad medium altaris: vt ipsam concludat per illud additum. Per dextrum nostrum iesum christum et. iam frequēter expositum. Quia sicut dextrum altaris representat pplm̄ iudicum: sinistrū pplm̄ gētilium ita mediū altaris representat xpm̄: et xpi fidē in qua vterq; populus cōnectit et vnif. ¶ Itē xpus ipse est qd̄ vtrūq; pplm̄ inducit et illuminat ad pñtēdū: ideo recte in altaris medio oratio ipsa per xpm̄ mediatorem cōcluditur et finitur. Post cuius finē: iterum sacerdos se cōuertit ad populū ipsum salutando: dicens. Dominus vobiscum: fm̄ Alber. optans vt recedentes a templo non recedāt a domino: sed vt satagāt: quatenus dñs

lis bonis sanctis partibus pccat: sit: eo magis venerāday et amplectādam puto.

Ps. lxxxiij.

Gal. v.

semper cū eis in obsequiis maneat: et nunquam ab eis recedat: quod et facit si nos cum eo mentis deuotione maneamus. Respondetur autem pro populo chorus vel minister. Et cū spiritu tuos optans ut et ipse sacerdos post missam non carnalibus sed spiritualibus operibus intendat. Erret dominus qui spiritualia opera per apostolum suum suggerit dicentem. Spiritus ambulat: et desideria carnis non precietis etc. Et sic multa salutatio cōiōnē indicantes: missa clauditur et finitur. Et secundum magistrum in rōnali: hec ultime salutatio representant quod christus post resurrectionem bis discipulos suos legitur salutasse: dicens eis. Pax vobis. Vbi pia salutatio a posteriori cōiōnē significat illam benedictionem: quā christus ascensus in celum legit dedisse discipulis suis: nam ut Lucas vult commemorat. Eduxit eos foras in bethaniā: et eleuatis manibus: benedixit eis. Ultima salutatio vitā eternā significat: quā christus ascendens ingressus est: quod cū ab eis recessit: ut cōsequenter scribit lucas: ferebat in celum. Et nota quod septies sacerdos salutat populum: quatenus exclusis septem vitis capitalibus: suscipiat gratiam septiformis sancti spiritus: et quinq; vicibus se vertit ad populum ante primam collectā: ante euāgelium saltem lateraliter: ante offertorium: ante postcommunione: et post eandem: quod secundum Alex. representat quinq; apparitiones: quibus in die resurrectionis se manifestauit mulieribus et discipulis. primo marie magdalene: secundo ceteris mulieribus: tunc de sepulchro redire in hierusalem: tertio petro: quarto duobus discipulis euntibus in emaus: quinto undecim discipulis simul congregatis.

Item missa est. Tercia pars principalis missae: quae est ultima: in qua concluditur missa. Concluditur autem missa tripliciter: quinq; per Ite missa est: quinq; per Videri camus dno: quinq; per Requiescat in pace. Primo modo concludit in festis sollemnitatibus: in quibus in matutinis dicitur. Te deum laudamus. et in missa Gloria in excelsis. et cetera letitiae cātica. In his concludit per Ite missa est. quasi dicat diaconus ad populum: versus: vel sacerdos dum sine diacono celebrat. Ite: hoc est redire ad propria: quia missa .i. oblatio est hostia deo salutaria: per vestra et totius humani generis salute consequenda. Licet autem .i. sec. r. distincta est quadruplex missa acceptio: sibi in proposito due dictiones. Una qua missa accipit pro ipsa hostia sacra: de quo venerabilis hugo lib. ij. de sacris parte. viij. ca. xiiij. ait. Ipsa hostia sacra missa vocari potest: quia transmissa est: primus scilicet a patre nobis: ut nobiscum esset: postea a nobis patri: ut apud patrem pro nobis intercederet. Primum a patre nobis per incarnationem: postea patri a nobis per passionem. Adhuc in sacramento per passionis eiusdem commemorationem: primum a patre nobis per sanctificationem: qua nobiscum esse incipit postea patri a nobis per oblationem: qua pro nobis intercedit. Alio modo accipitur missa pro officio missae: vel toto: vel parte: et etiam sic dicitur missa quasi transmissa: vel transmissio secundum eundem hugonem. Quia populus fidelis per ministerium sacerdotis: qui fungitur vice mediatoris inter deum et homines: precibus supplicationibus: vota et oblationes transmittit altissimo. Et secundum primam igitur acceptionem clamat diaconus. Ite missa est hostia christus mediator. Ite post ipsum: hoc est sequimini ipsum: secundum illud apostoli ad ephes. v. Estote imitatores dei sicut filij charissimi: et ambulate in dilectione sicut et

christus dilexit nos: et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam deo in odorem suauitatis. Non enim est in hoc mundo standum: sed ad patriam per bona opera festinandum. Currite autem idem apostolus: ut comprehendatis. i. Cor. ix. Ite ergo de virtute in virtutem: ut tandem videatur deus deozus in sion: in spelunca altissima perennis glorie. Adissa enim est hostia per quam fracta sunt tartara: celi ianua reuerata: et via ad caelum est patefacta. Adissa autem de vetera patris: speciebus sacramentalibus iam consumptis: ut ibi nos patri in se offerat: ibi nos in corporatos sibi societ: et locum nobis parat. Joā. xiiij. Vado parare vobis locum. Et secundum alteram missae acceptionem. Ite ad propria pro vestra et fratrum corporali necessitate procuranda. Redite quod missae officium et precibus pro vobis fundende sunt finite. Ite: quod missa est vestra oratio ac deuotio eterna illata sedibus angelorum ministerio sanctorum: qui ob christi reuerentiam missae sacrificio adstituerunt: ob quam vestram deuotionem: et orationem celestis pater gressus vestros salubiter dirigit in viam morum virtuosissimam et virtuosam. Duo autem sunt quae secundum beati Augustini nos duobus modis ire cōpellunt. scilicet de ciuitate dei. c. xix. videlicet charitas veritatis: et necessitas charitatis. Charitas veritatis abiecta sollicitudine rei familiaris facit nos recedere a propriis: et ad templum dei festinare: secundum illud 1. Cor. ij. Ibi sunt populi multi: et dicit. Venite: ascendam: ad montem dei: et ad domum dei iacob: et docebit nos vias suas: et ambulabimus in semitis eius etc. Sequitur. Dominus iacob: venite et ambulemus in lumine dei nostri. Necesse est charitatis nos redire ad propria: et ad curam rei familiaris compellit. In hac enim necessitate ordo charitatis quos nos primo et post proximum secundum gradum suae conuictionis: per effectum operis: et exhibitionem necessariorum: diligere oportet. Et ideo illa paremus: quae tali exhibeamus necessitati: sollicitari oportet et laborare. Ite studere ad deum: redire figuratū est et signatū. Gen. xxij. vbi seruis suis dixit abraham patriarcha. Expectate hic curam asino: ego et puer illic vobis propterates: postquam adorauerimus: reuertemur ad vos. Serui domus et care familiaris huiusmodi necessitates ministri: sunt sollicitudines cogitationes et labores: quales acquirant misere huiusmodi vite adminicula. Asinus autem asinum sensum signat huius animalis corporis. Hec autem familiaria relinquenda est: quia itur ad templum: ad missam: ad deum. Post adorationem autem et sacrificium quod cum puero .i. puro spiritu faciendum est: permittitur ad familiam reuersio: quia ad propria redire oportet propter vite huiusmodi multiplices necessitates. In hoc ergo diaconus dicit. Ite missa est. quasi dicitur. nunc licentiam habetis abeundi missa finita: cui intercesse tenebamus a principio usque ad finem: in praecano nicas sanctiones: quibus precipitur ne quis a sacerdotale benedictione: quae continuo sequitur: egredi presumat: prout .i. sec. r. r. habitum est. Et dicitur autem. Ite missa est: in diebus festis et officiis sollemnibus: quod iis diebus populus in magno numero confluat: quod interesse officio principali tenent: qui diu a propriis abesse non possunt. Et factum est. Hec propter secularia negotia quibus alligati sunt: contemplationi insistere multo tempore valent: ideo tunc redire eis ad propria conceditur: immo redire iubentur propter charitatis necessitatem. Etiam iis diebus licentia redeundi ad propria conceditur: ut dona dei ad corporis refectionem cū gratia accipiant: percipiant:

in hoc notauerint opere: nō mibi s; deo: ijs quo-
q; quorum scripta congeſſi: adſcribant. Et meis
enim: que nulla ſunt vel minima: nihil aut paruz
poſui: ſed que ab alijs digeſta repperi: vt potui
ſcripſi. Adgnam huius rotius voluminis partē
et lectura vtri ingenij quondam accerrimi: ſamo-
ſiſſimi magiſtri Eggelingi de brūſyrig: ſacre theo-
logie licētiari: vita pariter & dona prefulgidi: ad-
clerum inoguntinum pronunciatā: declarata et
expoſita pene exemplariter trāſcripſi. Sicubi ve-
ro erratum eſt: neq; illi: nec ceteris: ſed mee impu-
tetur ignorantie: qui nedum inuenire: ſed nec in-
uenta ordinare compoſitare me idoneū recogno-
ſco: quozuz piūm atq; orthodoxum deſidero cor-
rectorem. Si qui vero hūc collectio titulū pre-
ponere maluerint: obteſto: & in Chriſti viſceri-
bus cohortor: vt hunc/ non alium anteponant.

¶ Expoſitio ſacri canonis miſſe & lectura quon-
dā clariffimi vtri magiſtri Eggelingi de brūſyrig
ſacre theologie licētiari collecta: paucis omiſſis:
nonnullis additis vel mutatis. ¶ Hunc vero di-
gniffimum vifum atq; doctiſſimum: nunc de me-
dio ſublatum: meq; peccatorem legentium ora-
tionibus recommendo: qui et ſi non alij/ mibi ta-
men vtcūq; in hoc labore meo proficere volui: li-
cet minus valui. Abſit autem vt mibi honorem
quantulūcūq; arrogem. Neq; immemor ſum il-
lius Hieronymiani ſuper Malachiam. Si quis
doctus & eruditus lege domini: poteſt alios eru-
dire: non debet ſue aſſignare prudentie: ingenio-
q; quod poſſidet. Sed gratias agat piūm do-
mino/ qui cuncta largitur: deinde ſacerdotibus

et miniſtris: a quibus doctus eſt. Si eſt non ege-
rit gratias: ſed ſcientiam vendicauerit ſibi: in pe-
nuria maledicetur. Quod ſi intelligens largito-
rem deum: et agens his gratias per quos a deo
eruditus eſt: humiliauerit ſe: & in honorem dei in-
tulit cibos: hoc eſt ſcripturarum alimēta in ec-
cleſijs populis miniſtrauerit: aperietur ſuper eū
catharacte celi: effundetnr pluuia ſpiritualis: et
mandabit nubibus ſuis/ vt pluant ſuper eum: et
abundantia rerum omniū perfruetur. Hec Hie-
ro. Quam collectori ſimul & lectori per ſui guſtus
dulciſſimam prelibationem in preſentis: & fruitio-
nem pleniffimā in futuro: preſtare dignetur om-
nipotens & miſericordiſſimus pater: cum vnige-
nito filio ſuo: & ſpiritu ſancto: deus vnus eternus
& viuus. Per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Expoſitio tam literalis/ q̄ myſtica ſacri cano-
nis miſſe Sabuelis Bvel/ theologi ſua tēpeſta-
te eruditiffimi/ diligenti caſtigacione recognita:
& denuo excuſa Lugdani in officina Antonij blā-
chard/ Anno a virginis partu milleſimo quingē-
teſimo. xxxij. die. xxx. menſis. Adaj.

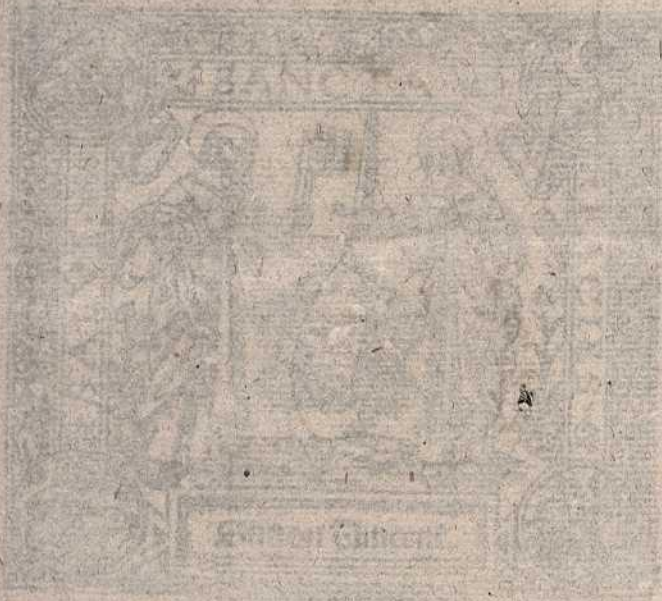
¶ Regeſtum huius operis.

† † † a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v
x y z A B C D E F. Omnes ſunt quaternio-
nes: preter † † † qui ſunt terniones.

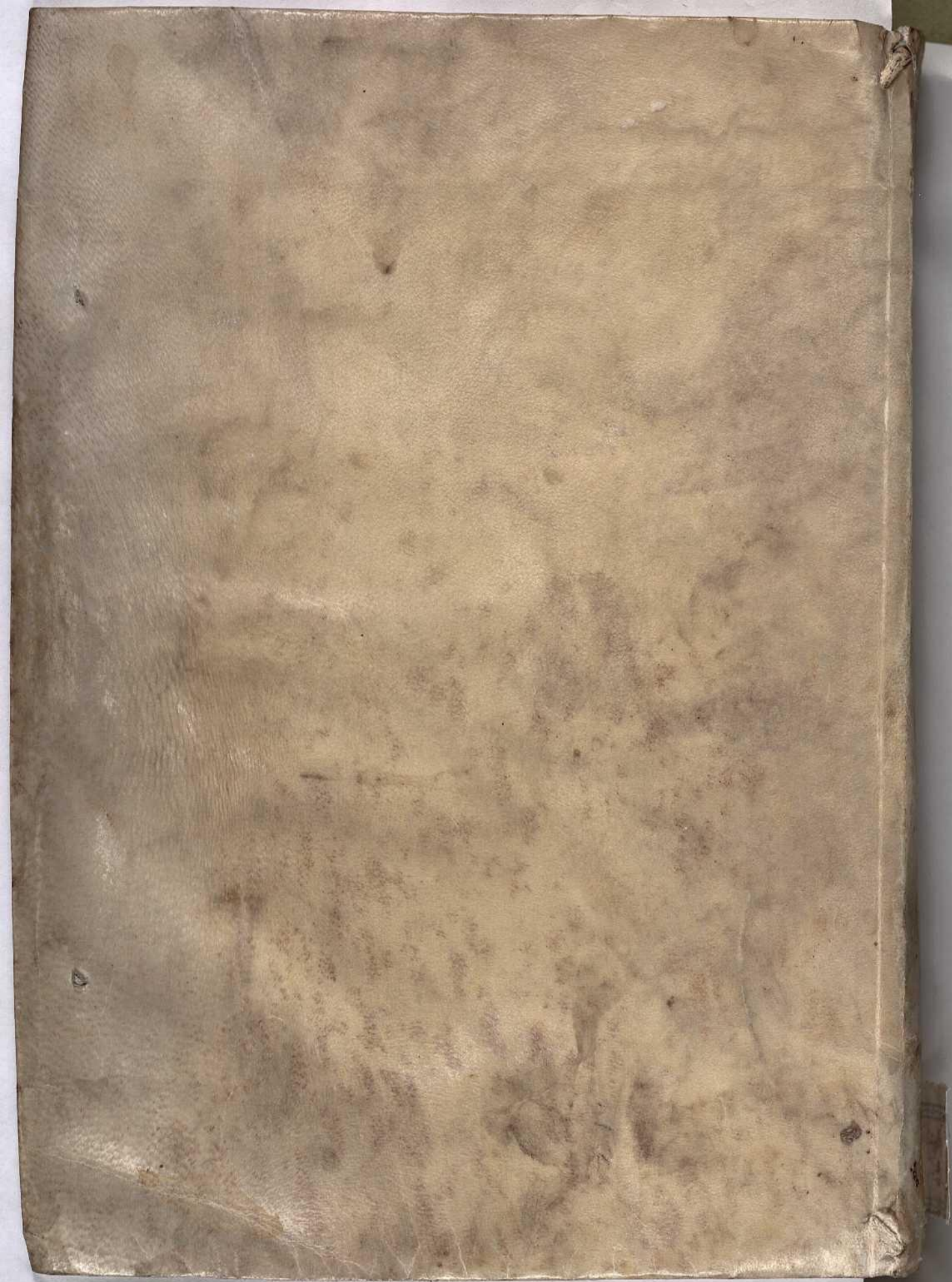

BIBLIOTECA
UNIVERSITARIA
DE
GRANADA

Handwritten text in a cursive script, likely a name or title, written vertically on aged paper. The text is dark brown or black ink and appears to be a single word or a short phrase, possibly "Caja" or "Caja B-90".

Caja
B - 90

DR. JOHN Q. BRILL'S

66
66
66

H